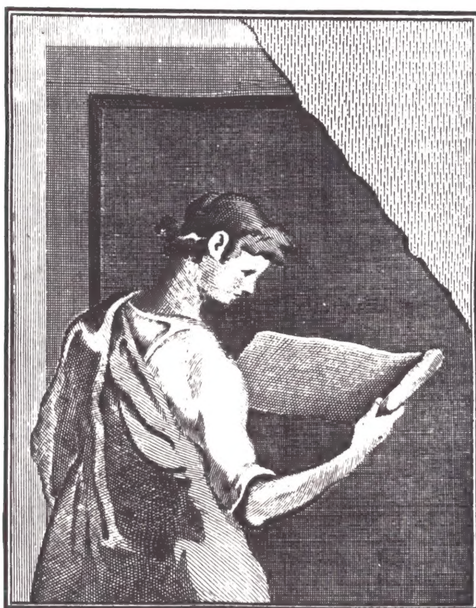
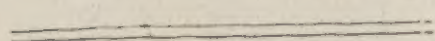

ANTWERPSCH ARCHIEVENBLAD.

BULLETIN DES ARCHIVES D'ANVERS.

ANTWERPSCH

ARCHIEVENBLAD

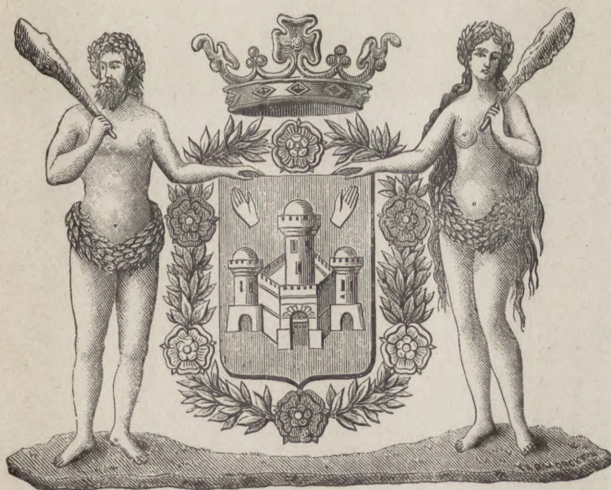
UITGEGEVEN

op last van het Gemeentebestuur

DOOR

P. GÉNARD, Archivaris.

ACHTTIENDE DEEL.

ANTWERPEN,

DRUKKERIJ L. DELA MONTAGNE, WIJNGAARDSTRAAT, 10.

BULLETIN
DES ARCHIVES
D'ANVERS

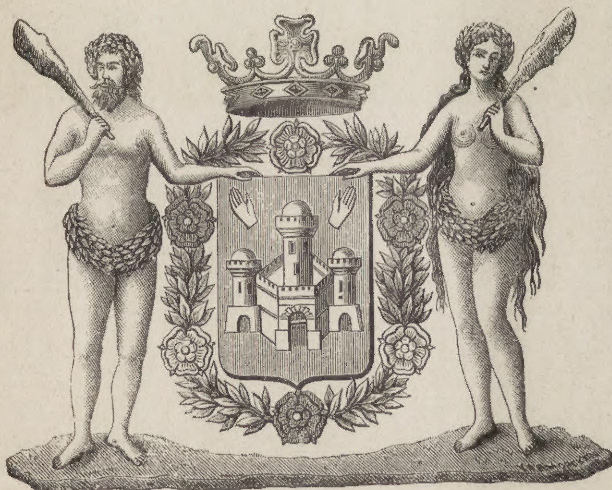
PUBLIÉ

par ordre de l'Administration Communale

PAR

P. GÉNARD, Archiviste.

TOME DIX-HUITIÈME.

ANVERS

IMPRIMERIE L. DELA MONTAGNE, RUE DE LA VIGNE, 10.

INHOUDSTAFEL.

TABLE DES MATIÈRES.

HET

ARCHIEVENBLAD

VAN ANTWERPEN.

1. Beschryving vande Borcht en borggraefschap van Antwerpen, door Andries van Valckenisse.

Onder de geschiedkundige schriften, door den geleerden stadssecretaris Andries van Valckenisse nagelaten, telt men vooral zijne Beschryving vande Borcht en borggraefschap van Antwerpen, *in het jaar* 1688 *vervaardigd* (1).

Dit boek, door den heer Jan-Baptist van der Straelen afgeschreven, werd in 1809 *door dezen geleerde toegelicht en met aanteekeningen en bewijsstukken uit de stedelijke Archieven merkelijk vermeerderd.*

Het opstel, in de veiling der verzamelingen Moons-van der Straelen-van Lerius voor de stedelijke Archieven aangekocht, levert voor onze plaatselijke geschiedenis een groot belang op en ziet thans voor de eerste maal het licht.

BULLETIN

DES ARCHIVES

D'ANVERS.

1. Description du Bourg et du burgraviat d'Anvers, par André van Valckenisse.

Parmi les ouvrages historiques que nous a légués le savant secrétaire de la ville André van Valckenisse, on compte surtout la Description du Bourg et du burgraviat d'Anvers, *écrite en l'an* 1688 (1).

Ce livre, copié par M. Jean-Baptiste van der Straelen, fut, en 1809, *révisé et annoté par cet érudit et considérablement augmenté de notes et de documents provenant des Archives communales.*

L'ouvrage dont il s'agit fut acquis pour les Archives de la ville à la vente des collections Moons-van der Straelen-van Lerius ; il est d'un grand intérêt pour notre histoire locale et paraît aujourd'hui pour la première fois.

EERSTE DEEL.

Gelegentheyd vande Borcht van Antwerpen ende haere oudheyd.

De Borcht van Antwerpen, waervan de Borchtgraeven hunnen oorspronk nemen, is eene vande oudste ende voor-

(1) Zie onze *Levensschets van Andries-Eugeen van Valckenisse* in *De Vlaemsche School*, D. II, blz. 177.

(1) Voyez notre *Biographie d'André-Eugène van Valckenisse* dans la revue *De Vlaemsche School*, tome II, p. 177.

naemste borchten ofte casteelen dezer Nederlanden, gelyk sulks genoegsaem aenweysen de seer oude mueren ende overblyfsels, die men tegenwoordiglyk alnog siet, zoo aende poorte byden gevangenen Steen, als de mueren daernevens staende, ende loopende langs de Borchtgragte, ende langs de Schelde, wesende haere forme eene ronde, beset met vierentwintig torens.

Het beginsel daervan, gelyk van byna alle andere uytstekende plaetsen ende steden, word getrokken uyt de gensters vanden brand van Troyen, oft versonden tot andere fabelen. Een vande oudste registers deser stadt (1), sprekende vande selve ende vande Borcht, segt onder andere, de volgende versen, waervan ik nogte den dichter nogte de oudheyd niet en heb konnen agterhaelen :

Postquam res Asyæ ciciderunt, mille trecentis
Annis ante Jhesum de Sacra Virgine natum,
Hic fuit Antigoni castrum olim insigne Gigantis,
Quem Brabo devicit, de quo Brabonia tellus;
Mœnibus inceptum magnis, et turribus altis.
Cui nomen tribuit manuum violenta potestas.

Sekere oude chronyke, sonder naem des autheurs, sprekende van deze Borcht voorde geborte Ons Saligmaekers, segt : *Reverso in Belgium Cæsare Louvacum, Burchella venit ibidemque Marti et Apolini sacrificium obtulit, ubi modo S. Petri visitur Ecclesia. Inde per Mazellam ad Ambivaredos seu Andoverpos descendit, ubi duo erant fortissima castra, unum quod modo adhuc extat, alterum ubi abbatia S. Michaelis visitur, ambo ad oram fluminis in quibus ante adventum Cæsaris habitabat Druon Antigon e Russia oriundus* (2) ... ende weynige bladeren daernaer : *Occiso in bello contra Cæsarem Antigono cum aliis Belgis, ejus loco Julius posuit Gayum Antistium Reginum, et illi successit Salvius Brabo: ad duo autem quod attinet castra, apud Andoverpos constructa, in illo ubi modo est Abbatiæ templum erat Mercurio sacrum et ex illo ad Castrum aliud* (de Borcht) *et inde ad Turninium Castrum etiam fortissimum, erant*

(1) *Oud Register van diversche mandementen*, fol. 35.
(2) *Chronicon Belgicum anonymi*, fol. P. 2.

aggeres fortissimi quorum ille ducens Turninium versus (nu Deuren) *vocabatur Ayendyck* (1).

Waeruyt soude konnen getrocken worden, dat den aldaer genoemden Russ, naermaels in eenen Reus verandert, ende eene kleyne fabel tot eene grootere opgewassen is.

Sommige syn ook van gevoelen, dat het beeld, staende boven de Borchtpoorte nade suydseyde, eertyds ende ten tyde van het Heydendom soude aenbeden geweest syn voorden God vande looven, als staende naede tuynen die toen buyten deselve poorte waren gelegen (2), van welk beeld, over ettelyke jaeren, de helft onder eerbaerheyd weggenomen is.

Voorders soo bevinde in eenen der oudste registers deser stad (3), als volgt : « In ouden tyden zoe was Doerne een » vryheyt ende hiet Villa Thurnini, ende daer was eenen » opslach ende have. Alsoe men dat nog wel merct, aende » brugge te Doerne die havene quam. Al dat waterlant dat » was al de zee, Mercxemlant, Loobroec alsoe neven Sinte- » Willibortsvelt. Ende doen en was Antwerpen nyet meer- » dere dan de oude Borch, ende daer Sinte-Michielscloester » staet stont een kercxken, alsoe men daer noch bescheyt » af siet, ende soe quam eenen dyck vander Borch ende » vander kercxken tot Thurnino waert, ende dien wech ver- » gaderde daer Onser-Liever-Vrouwenkercke nu staet, ende » besyden waert al neerlant, riet ende water, etc. »

Dan, om alle de onsekerheden daer te laeten ende te komen tot eene sekere ende vaste waerheyd vande oudheyd van deze Borcht, soo dient in acht genomen, dat de oude Nederlandsche jaerboeken op het jaer 641 naer de geborte van Onsen Saligmaeker medebrengen, dat den H. Amandus is gekomen in het Land van Rien, en dat hy binnen de Borcht, (*infra Castrum Antverpis*) (4), opde riviere Scalde, gesticht heeft eene kercke ter eere vande HH. Peeter en Pauwels.

In sekeren ouden brief vant jaer 726 bevind men, dat Rohingus ende syne huysvrouwe Bebelina gemelde kerke aenden apostolyken man Willebrordus Bisschop gegeven hebben, luydende : *Igitur ego in Dei nomine Rohingus, et*

---

(1) *Chronicon Belgicum anonymi*, fol. 2 et 3.
(2) J. B. Grammaye, *Antv. antiq.*, fol. 45.
(3) *Oud Register van diversche mandementen,* fol. 33.
(4) *Annal. Belg.* Miræi, fol. 189 & 241.

conjux mea Bebelina, donamus Apostolico Domino et Patri nostro Willibrordo Episcopo, donatumque in perpetuum esse volumus hoc est, ecclesiam quæ constructa est infra castrum Antwerpis, supra fluvium Scalde, quam Dominus Amandus Pontifex in honore SS. Petri et Pauli Apostolorum Principum, vel cæterorum Sanctorum construxit, etc. Actum publice est hoc Weimodo, regia villa, cum fecit October dies viginti, regnante Theodorico Rege anno sexto (1).

Men bevind dat den voornoemden Prince van Antwerpen, benevens syne huysvrouwe, de voorgemelde gifte naermaels heeft vernieuwt, ende daer toegevoegt : *Villam nostram in Pago Renensium super fluvium Nutta*, (2) alwaer hy syn selven noemt: *Ego illuster vir Rohingus et conjux mea Bebelina, donamus ad sacrosanctam ecclesiam Petri et Pauli Apostolorum, quam Dominus Amandus Pontifex in Antwerpo construxit, ubi Willebrordus Episcopus præesse videtur, etc.*

Den voornoemden Willebrordus, by synen uyttersten wille, waerby hy syne goederen aen het clooster van Epternac geeft, segt onder andere : *Rauchingus mihi condonavit vel tradidit ecclesiam aliquam quæ est constructa in Anduerpo castello, super fluvio Schalde in pago Renensium* (int Land van Rhyen) *cum appendiciis suis, villas denominatas his nominibus Bacuualdus*, (nu Bouchout) *Winnilincheimo* (nu Wyneghem) *Furgalarus*, (waerdoor Miræus Voghelaere tusschen Antwerpen en Deurne verstaet) *et in ipso castello Anduerpo tertiam partem de illo teloneo* (3). Hieruyt blykt dat gemelden Prince Rohingus aen hem ook het derdendeel vanden tol in dese Borcht betaelt wordende, geschonken had. Denselven H. Willebrordus is gestorven int jaer 739 ; waeruyt vastgestelt word de overgroote oudheyd van dese Borcht, en dat die ongetwyffelt voor Christus' geborte moet gestigt wesen, mits daer binnen eene kerke van over soovele honderde jaeren opgeregt geweest is, ende selve vande tyden dat het waerachtig geloove binnen dese landen eerst bekent begonst te worden

De oudheyd van dese Borcht blykt ook uytdien dat volgens alle de oude schryvers, ende naementlyk Sigebert, monnik

(1) *Notitia Eccles. Belg.* Miræi, fol. 22 ; *Fasti Belg.*, fol. 656.
(2) *Eod. Lib. Not. Eccl.*, fol. 23.
(3) Le Roy. *Notitia Marchion.*, fol. 87.

van Gemblours (die A° 1112 gestorven is), men leest, dat int jaer 837 de Noordmannen de Borcht, benevens de stad, in brand gesteken hebben (1); welke Noordmannen aldaer henne sitplaetse behouden hebben tot int jaer 878 volgens de opinie van eenige, en van andere tot in het jaer 882 of 886 naer Christi geborte.

De voornoemde Borcht is daernaer wederom opgebouwt ende uyt den brand verresen, want men bevind int jaer 1055 dat Baudewyn, Grave van Vlaenderen, synen oom Hertog Frederik daerbinnen belegert heeft gehad, dan dat hy het beleg heeft moeten opbreken, mits die van Lothryck tot hulpe quamen. Voorder vind men dat int jaer 1076 Godefroy met den bult, Hertog van Lothryck ende Marckgraeve des Heyligs-Ryckx, binnen de Borcht sittende op een heymelyk gemack, van eenen Gysbrecht, knape van Jon[r] Dirick van Holland, van onder met een gavel int lyf gesteken is geweest, ende dat hy gequetst synde hem terstond dede voeren na Maestricht, alwaer hy in Meert vant voorseyde jaer gestorven is (2).

Hoewel dat eenige willen, dat desen Godefroy soude gestorven syn in eenen stryd tegens de Vriesen, dan het eerste gevoelen word met de meeste schryvers, ende de naeste aen dien tyd vastgestelt.

Deze Borcht is merkelyk versterkt int jaer 1104, door den Keyser Hendrick, wiens dogter Sophia met Godefroy met den baert, Hertog van Brabant, getrouwt was, gelyk in eenen der oudste registers deser stad bevonden word (3).

Ende in het jaer 1119 vind men dat de geheele stad nae dese Borcht genoemt wird, als blykt byde volgende chartre : *In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Augustus..... omnibus igitur tam præsentibus quam futuris notum esse volumus, nos concilio et petitione fidelis nostri Godefridi videlicet Ducis et Marchionis, concessisse ecclesiæ S. Michaelis Archangeli, quæ est sita in Burgo qui dicitur Antwerp, omnem deci-*

(1) Giselberti *Chronicon*, fol. 104 ; *Annal. Belg.* Miræi, fol. 411 et 418 ; *Chron.* Sigeberti, fol. 114.

(2) Reygersberg *cum notis* Boxhornii, part. 2, fol. 3 ; *Hist. Luxemb.*, fol. 91 ; *Not. March.*, fol. 18.

(3) *Rood fluw. Priv. boek*, fol. 129.

mam quæ continetur a terminis Santflieten usque Olmeremuthen,..... Data XI. kalendas Decembris anno incarnationis MCXIX..... actum est apud Trajectum in Christo fideliter. Amen (1).

Hetselve heeft Keyser Lotharius den 3den ook gedaen in eenen chartre gegeven tot Aken *anno incarnationis Domini* 1133. *kal. Januarii* (2).

En in eenen anderen chartre segt Lietart, Bisschop van Cameryk, dat de kerken van Onze-Lieve-Vrouwen, van S.-Michiels, de capelle van S.-Walburgis liggen *in Burgo Antverpiensi* ende is gedateert 1135 (3).

Het is te denken dat diensvolgens de Borgemeesteren ende ingesetenen deser stad in vele andere brieven genoemt worden *Burgimagistri*, ende nu nog Borgermeesters, ende de ingesetenen *Burgenses* ofte *Borgers*.

Ten jaere 1148, was de plaetse, nu gelegen tusschen Backerstoren ende de Borcht, genoemt Buyten-Borcht ofte *Buteburgum*, synde deselve doen ter tyd gelyk een voorborcht vande oude Borcht (4).

Sedert word seer wynige mentie gevonden van dese Borcht tot inden jaere 1233, alswanneer men bevind dat die voor een groot deel afgebrand is, alsmede ook de plaetse genaemt *Craewyck*, liggende buyten dezelve Borcht opde noordseyde, synde dese plaetse alsnu nog bekent met den voornoemden naem van Craeywyck ; dan geloove, dat desen brand de kerke vande Borcht niet en sal in asschen geleyd hebben, uytdien deselve in het jaer 1249 geweyd geweest is tot eene parochiekerke ter eeren vande Heylige Walburgis ende Catharina (5).

In dese kerke onder den toren word alnog gesien eene onderaerdsche celle waerin de voorseyde maegd Walburg eenigen tyd gewoont heeft. Sy was suster vande HH. Willebrordus ende Winnebaldus, ende uyt Engeland komende, heeft binnen de Borcht van Antwerpen haer eenigen tyd opgehouden, ende is van daer na Eichstadt in Duytsland

(1) Miræi *Not. Eccl. Belg.*, fol. 303.

(2) *Ibid.*, fol. 355.

(3) *Ibid.*, fol. 359.

(4) Grammaye, *Antv. ant.*, fol. 90.

(5) *Annal. Antv. Ms.*

vertrokken by haeren voornoemden broeder Willebrordus, die sone was Richardi, Konink van Engeland. Deselve maegd is aldaer gestorven 25 February 776 ende ligt aldaer begraeven (1).

Het is mede merkweerdig, dat dese Borcht van Antwerpen soodanig aensien geweest is, dat als de stad haere wapen aengenomen heeft (hetgene ik agte niet geschied te zyn als naer het jaer 1100) dat sy geene andere teeken in haeren wapenschild genomen heeft als eene silvere Borcht in een rood veld met twee open handen, gelyk sy die alnog tegenwoordiglyk voert, alsook dat het Markgraefschap vant H. Rooms Ryk hetselve ook alsoo voert, voegende alleenelyk int opperste vande schild van goud den swerten Roomschen arend.

Binnen de mueren van gemelde Borcht heeft de abdye van Affligem eertyds ende tot int jaer 1290 eene wooninge gehad, nog tegenwoordiglyk het *Hof van Affligem* genoemt wordende, ende alsnu in vele huysen ende erven verdeylt, die by verscheyde eygenaers alnog beseten worden (2).

Gelyk binnen deselve Borcht alnog te zien is eene groote huysinge, gemeynelyk genoemt het Reusenhuys, met eenige kleyndere, aende heeren van het Duyts-Ordre, by coope tegen den Hertog Joannes den 1, onsen Marckgraef int jaer 1284, ende aenden Commandeur van Pitzenborch tot Mechelen toebehoorende, waervan bevinde eene oude chartre, die spreekt aldus: *Nos Joannes, Dei gratia Dux Brabantiæ et Lotharingiæ, universis præsentes litteras visuris et audituris volumus esse notum, quod nos hæreditatem cum omnibus appendentiis suis et pertinentiis, sitam in castro Antverpiensi, quæ hæreditas quondam fuit Gerardi de Anderstat militis, et quam erga hæredes dicti Gerardi emimus, viris religiosis Commendatori et fratribus Domus Sanctæ Mariæ Teutonicorum in Confluentia legitime vendidimus, de qua hæreditate ex parte dictorum religiosorum nobis ad plenum est satisfactum, promittentes dictos religiosos de dicta hæreditate contra quoscumque defendere et guarandire, præsentium testimonio litterarum sigilli nostri munimine sigillatarum. Datum et actum*

(1) MIRÆI *Fasti Belg.*, fol. 221; MOLANI *Natales SS. Belg.*, fol. 171; *Germania Sacr.* BUCELINI, part. 1, fol. 15; *Notit. March.*, fol. 4.

(2) *Ibidem*, fol. 49.

anno Domini M.CC. octuagesimo quarto, in crastino Pentecostes (1).

Ende int jaer 1297 vergunt gemelden Hertog aen die vant selven order, dat sy de mueren vant casteel vanden kant der gemelde erve mogen behouden ende opde selve bouwen : *Universis præsentes litteras visuris Nos Joannes, Dei gratia Dux Lotharingiæ, Brabantiæ et Limburgiæ, notum facimus quod nos.... honorabilibus viris ac religiosis nobis in Christo dilectis Commendatori et fratribus Domus Teutonicorum, de Confluentia, concessimus et concedimus, ut ipsi muros castri Antverpiensis, prout a latere possessionum et hæreditatis eorum ibidem se extendunt, valeant licite retinere et debite, salvo tamen quod per eorum ædificia quæ etiam licite super dictos muros construere et construi facere possunt, tuitio et defensio castri non sit aliquatenus occupata, sed prompta et parata pateat et inveniatur prout necessitas requisierit quoties fuerit oportunum. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Actum anno Domini M.CC. nonagesimo septimo, die Sabbati, ante Lætare Jerusalem* (2).

Deselve Heeren hadden ook int jaer 1280 vrydommen der rechten ende thollen van hunne goederen die aldaer aenquamen, gelyk het volgende ons beweyst : *Joannes, Dei gratia Dux Lotharingiæ et Brabantiæ, universis præsentes litteras inspecturis salutem et cognoscere veritatem. Notum vobis facimus quod nos, ob remedium animæ nostræ et antecessorum nostrorum, liberamus, quitamus et quitos clamamus in perpetuum fratres Domus Teutonicorum in Allemania, ab omnibus exactionibus, winagiis seu theloniis et ab omnibus juribus quæ ab ipsis fratribus hactenus percepimus seu percipere consuevimus de quibuslibet navibus et vinis ipsorum fratrum in Antverpia. Volentes quod dicti fratres et ipsorum nuntii in aqua Antverpiensi liberum habeant transitum eundi et redeundi. Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo, Sabbato post Assumptionem* (3).

Ende word de voornoemde huysinge, gestaen ende gelegen inde Mattestraet ende agter strekkende tegens de mueren

(1) Le Roy, *Not. March. S. R. I.*, fol. 50.
(2) *Ibidem*, fol. 50.
(3) *Ibidem*, fol. 49.

van dese Borcht Scheldewaerts aende Werve, tegenwoordig verhuert door den hooch ende welgeboren Heer Carel Godefroy Baron de Loe tot Wissen, Ridder van het Duyts Order van Jerusalem, Commandeur van Pitzenborch tot Mechelen, Camerheer van Syne Ceurvorstelyke Hoogheyd den Ceurvorst van Brandenborch.

Tweede Deel.

De jurisdictie vande Borcht van Antwerpen ende de leenen daeronder resorterende.

De jurisdictie vande Borcht van Antwerpen heeft haere verheffen niet alleen binnen de limiten vande selve stad ende op een groot getal huysen in verscheyde straeten ontrent de Borcht gelegen, maer ook binnen en buyten Brabant gescitueerd, ende ook competeert aenden Borchgrave het verhef van een gedeelte inden Riddertol ende andere syne toebehoorten, dwelck Claes van Sompeke alias van Doirne aengekomen is van Simon Aleyn Peeterssone, voorders ook landen, want men bevind eenen ouden chartre in dato 5 September 1410, byden welken Guiliaume, Seigneur d'Archentel (Argenteau gelegen opde riviere de Maese) Escuyer, bekent van Hertog Anthonis van Lothryk ende van Brabant etc[a], *que son dit chastel d'Arckentel, qui d'ancienneté est et doist estre tenu de luy en fieff à cause de son chastel d'Anvers, etc*[a] (1).

Men vind ook eenen ouden chartre vant jaer 1287, raekende de stad van Aerschot, ende die geregistreerd is in eenen der oudste registers deser stad, te weten int *Clementien*, fol. 47, medebrengende als volgt: *Universis præsentes litteras inspecturis, Scultetus, Scabini et Burgenses universi Antverpienses, salutem in Domino. Cum nos a discretis viris Judice, Scabinis et opidanis villæ de Arscot simus requisiti super extentione libertatis castrensis operis de Antwerpia, universis et singulis per tenorem præsentium declaramus quod prædicta libertas castrensis operis Antverpiensis. . . . . extendit usque ad Arscot et hæc villa tota pertinet ad dictum opus,*

(1) Butkens, *Trophées de Brabant*, fol. 499, ende inde preuven, fol. 202.

præsentium testimonio litterarum sigillo monarchiæ Antwerpiensis sigillatarum datum anno Domini 1287, in crastino Beatæ Agathæ virginis. Ter zyde staet : *Nota quod Aerschot pertinet ad opus castri Antwerpiensis.*

Waeruyt blykt dat die vande voornoemde stad Aerschot hebben moeten helpen onderhouden ende graeven aende grachten vande Borcht van Antwerpen.

Ende inden inventaris der brieven ende privilegien van dit Hertogdom van Brabant tot Vilvorde opt casteel bewaert wordende, soo word bevonden : *Item deux petites lettres attachez l'une à l'autre, dont l'une lettre est de la ville de* Lière, *par laquelle ils cognoissent estre tenus au* Borchtrechte d'Anvers, *et que par ce ils sont francs au tollieu d'Anvers, et promettent ainsi tousjours, quand requis en seront, faire les services appartenants au* Borchtrechte d'Anvers, *et est ceste lettre en date l'an MCCC.LXXVII, le lendemain du mois de Juin entrant. Item l'autre lettre est de la ville de* Herenthals, *contenant en effet le mesme que la lettre précédente et de mesme date* (1).

Uyt welke twee brieven blykt dat de steden van Lyere ende Herentals soowel tot het graeven ende werken aende Borcht van Antwerpen verbonden zyn als de stad van Aerschot, ende ook tot de bewaeringe derzelve Borcht, ende dat, wanneer sy daertoe geroepen wirden, zig gewaepent onder den Castelyn ofte Borggraeve souden vervoegen : voor welken dienst sy vry ende ontslaegen waren van het tolrecht genaemt *Riddertol*, die in dese Borcht betaelt word (2).

Ende ten opsigte der stad van Vilvorde, blykt van gelyke door denselven inventaris vande charters van Brabant aldaer bewaert wordende, dat die vande selve stad ook verbonden ende gehouden syn tot het voorgemeld werk. *Item une petite lettre de la ville de* Vilvorde, *par laquelle ils cognoissent estre obligés à l'ouvrage du* Chasteau ou Bourg d'Anvers *et est ceste lettre en date l'an M.CCC.LXXXI en la veille de l'Annontiation de Nostre-Dame* (3).

Het is te gelooven dat de meergemelde Borcht veel meerdere rechten ende haere jurisdictie ook verder heeft geex-

(1) Butkens, *Trophées de Brabant*, fol. 499, ende inde preuven, fol. 202.

(2) *Ibidem*, fol. 499.

(3) *Ibidem*, fol. 503, ende inde preuven, fol. 202.

tendeert, want volgens een ordonnantie vanden Ridderthol in dato 1241, soo heeft het graeven vande borchtgragten sig geextendeert van Antwerpen tot Ossendrecht, tot Turnhout voord tot Mollegrave, tot Tesselt in Damme, tot Werchteren, tot Aerscodt de geheele stad, tot Wespelaere, tot Lille, tot Steenvoort, tot Commerbossche, tot Lederberge inde Scheld, tot Rydenvliet inde Scheld, tot dese seyde Hautmude, tot Louck opde Rure met negen velddorpen (1); dan sulks is door langheyd van tyden vergaen. Soodat selfs eenige naemen onbekent syn, ende steden van Liere, Vilvorden ende Aerschot hebben hen ook ontslaegen van de gemelde gravinge aende borchtgragten, als blykt by den brief gegeven door Maximiliaen ende Marie, Hertogen van Oistenryk, Bourgogne, Lothryck, Brabant, etc[a]. waerby sy, opt versueck vande Wethouderen der stadt Antwerpen, verleenen de Borchtgragte om die ten eeuwigen dage te gebruycken, mits maekende eene nieuwe havene daer die schepen vuyt de Schelde sullen inkomen, met wedersyden twee kaeyen, reserverende nogtans het recht vande Nobelen, dat vele steden, vryheden ende dorpen, gelegen soo binnen Brabant, als Vlaenderen ende elders, schuldig syn overt graeven vande voorseyde grachten, ende waervoor sy binnen Antwerpen vrydom van tolle genieten, ende mits betaelende jaerlyks vyfthien ponden grooten Brabants etc[a]. Aldus gegeven in onse stadt vanden Bosch 18 Maii 1481. Ond[r]: Hujoel (2).

Ten zelven dage is desen chyns ten behoeve vande gemelde Hertogen van wegens dese stad gequeten (3). Van gelyken soo syn de oude mueren ende vesten vande Borcht ook by de Hertogen van Brabant van tyd tot tyd uytgegeven aen diversche persoonen om die te bebouwen, als naementlyk int jaer 1284, aen die van het Duyts Order, gelyk hiervore int eerste capittel is bewesen.

Men bevind eenen brief vant jaer 1410, waerby Hertog Anthonis van Brabant etc[a], sprekende vande poorten der meergenoemde Borcht, segt: « Wy hebben geordonneert dat » de Werf eeuwiglyk sal blyven soo die nu is tegenwoordig- » lyk ende dat de cooplieden ende andere goede lieden

(1) *Ms. Tol-Boek*, fol. 33.
(2) *Rood fluw. Privileg. boek*, fol. 88.
(3) *Ibidem*, fol. 89.

» sullen mogen gaen met heure goederen door onse geseyde
» Borcht vande voorseyde Werf naer onse geseyde stadt van
» Antwerpen, gelyck sy van ouds gewoon syn, ende wat
» raekt de huysen ende erven die eenige vande inwoon-
» deren hebben binnen onse geseyde Borcht, wy willen,
» ordonneren ende declareren dat de gemelde inwoonderen
» ende goede lieden van Antwerpen die erven ende huysen
» sullen behouden. Gegeven tot Tervueren den 28 dach
» van Meert voor Paesschen. »

Het is onnoodig alhier te voegen hoe andere vande selve mueren met consent der Hertogen syn bebouwt, afgebroken ende tot huysingen ingenomen, soodat men nu vande selve niet meer en siet als eenige wynige overblyfsels, gelyk hiervoor int eerste deel is geseyd ende hiernaer alnog sal worden bewesen.

Alleenelyk sal men hier voegen dat niemand binnen Antwerpen tot poorter aengenomen word, ten sy hy den eed doet binnen de Borcht.

Ende dat alle criminele saeken waeraen de verbeurte van lyf ende goed hangt aldaer moeten worden bedingt inde Vierschare, mitsgaeders alle uytwinninge van erven: moetende ook den Schouteth met Schepenen ende Corteroede heur aldaer alle Vrydagen vant jaer ten elf uren voornoen laeten vinden.

Derde Deel.

Dat Antwerpen eertyds een graefschap is geweest ende de Borgtgraeven heure Casteleynen.

Dat Antwerpen, soowel als Loven ende Brussel, eertyds geweest is een graefschap op syn selven, dat syne besondere Graeven heeft gehad, waervan de Borgtgraeven syn geweest heure Casteleynen, ende die heure plaetsen hebben bekleed ende de Borgt gaedegeslaegen ende verweert, word ons voor eerst bewesen by eenen ouden brief, beginnende: *In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Henricus, divina favente clementia, Rex. Notum sit omnibus nostris fidelibus, præsentibus scilicet et futuris, qualiter nos interventu*

atque petitione Heriberti Coloniensis Archiepiscopi, bannum nostrum bestiarum, Baldrico sanctæ Leodicensis ecclesiæ Præsuli, nec non Baldrico Comiti, super eorum proprias silvas, quæ sunt inter illa duo flumina quæ ambo Nithe vocantur (de groote ende kleyne Nethe) *et tertium quod Thila* (Dyle) *nominatur sitæ et quæ pertinent ad illas villas Heiste et Heisten ac Badfride nec non Maclines* (Mechelen) *nominatas, quod tamen totum Waverwald appellatur, in comitatu vero Gozilonis Comitis, qui Antwerf dicitur, situm, per hanc nostram præceptalem paginam concedimus atque largimur etc*[a]. *Datum pridie idus Septembris, indictione sexta, anno Dominicæ incarnationis millesimo octavo, anno vero Domini Henrici secundi regnantis septimo. Actum Treveris feliciter. Amen.* (1)

Dezen Gozilo oft Gothilo, Grave van Antwerpen, is toegenaemt geweest den Grooten, ende is eerst geweest Markgrave vant H. Ryk ende Grave van dese stad ende daernaer Hertog van Lothryk by het afsterven van Godefroy synen broeder, sonder kinderen overleden, ende daernaer int jaer 1033 is op hem ook gekomen het hertogdom van Loreynen mits de dood van Frederick, ook sonder kinderen overleden, ende dat by gifte vanden Keyser Coenraert. Hy heeft opden 17 January 1037 geslaegen ende gedood Odo, Grave van Champagne, die in Lorreynen was gevallen, ende is eyndelyk gestorven int jaer 1044 (2), agterlaetende, onder andere kinderen, Godevaert den Grooten oft met den baerd, die dit graefschap van Antwerpen ende saemen het Marckgraefschap beseten heeft, ende is hetselve alsoo te saemen geconfondeert gebleven tot nu toe, ende heeft den gemelden Godevaert hem geintituleert : *Ego Godefridus, Dux et Marchio*, als blykt by syne brieven, ende onder andere met eenen : *Actum Bulioni anno Dominicæ incarnationis 1069, indictione 7, regnante Henrico, filius Imperatoris Henrici, anno regni ejus 13.*

Het is ook te bemerken dat alle de oude borchten ende casteelen bynae hebben gehad hunne wetten ende Leenmannen, gelyk tot nu toe alnog heeft de Borcht van Antwerpen,

(1) *Codex Donat.* Miræi, fol. 155; *Not. Eccl. Belg.*, fol. 142.

(2) Miræi *Rerum Brab. lib.* 1. *cap.* 7; *Not. Eccl. Belg.*, fol. 257 ; Sigebert. *monach. Gembl. ad hunc annum*; *Historie van Brabant van* Adr. Havermans, cap. 14.

ende Jan Baptista Grammaye (die door order vande Aertshertogen alle de steden ende dorpen heeft beschreven ende haer oude brieven ondersogt) segt bevonden te hebben (1), dat onder de Borcht van Antwerpen resorteerden vier Graven, vier Banderheeren ende vier Ridderen, die stonden ten dienste vande oude Graven van Antwerpen, Markgraven des Heyligs Ryks, te weten, den Grave van Aerschot was Camerlink, den Grave van Voorschoten was Schencker, den Grave van Oelen, Meester vant palais oft Maerschalk, ende den Grave van Zelem was Borgtgrave ende Castelcyn vande selve Graven ende Markgraeven.

De Baenderheeren waren die van Breda, Bergen-op-Zoom, Ghele ende Lyere.

Ende de Ridderen die Heeren van Doirne, Santhoven, Wesel ende Bouchout.

Dan ende hebbe noyt eenige preuven ofte oude bescheeden daervan bevonden, van dat de voornoemde Heeren tot dese diensten waren genoemt, dan wel alleenelyk hunne titels, familien ende afkomelingen, waervan eenige alnog de voornoemde plaetsen besitten, als onder andere de familie der Barons van Diest, Heeren van Zelem, die van over 400 jaeren het castelynschap ofte borggraefschap beseten hebben ende den titel van *Castellani Antverpiensis* in hunne oude brieven gebruykt.

Ik sal alleenelyk daer toevoegen hetgene denselven Grammaye is seggende ten opsigte van dit borchgraefschap, te weten: *Unum hic addam : et si Lovanium primatu, Bruxella dignitate, alia castra splendore aut etiam antiquitate certare et præferri velle videntur, tamen Vicecomiti Antverpiano ad honoris citra controversiam semper datum est, ut alios totius Brabantiæ antecederet.*

VIERDE DEEL.

Naemen, toenaemen ende familien vande Baenderheeren ende Princen, die Borchgraeven geweest syn vande Borcht van Antwerpen, ende vant gene ten tyde van dat sy hebben geleeft binnen deselve Borcht is voorgevallen.

Soo in dese Nederlanden als in Duytsland ende Frankryk

(1) *Antiq. Antv.*, fol. 81.

hebben meest alle de grootste steden gehad hunne Casteleynen die binnen dese landen syn genoemt Borgtgraeven, in Duytsland . . . . . (*sic.*) ende in Vrankryk Viscomtes.

Dese digniteyten syn in Brabant bekent met de titels van Borchgraven van Antwerpen, Brussel, Grimbergen, Geldenaeken, Tervueren ende Dormael.

In Vlaenderen is een meerder getal, dan in Henegauw syn van ouds alleen bekent de Borggraven van Bergen ende Valencyn : in Gelderland die van Niemegen, ende in Holland de Borchgraeven van Leyden, Heusden ende Geertruydenberch: int stift van Uytrecht die van Montfort, ende boven de voornoemde soo vind men ook memorien vande Borchgraeven van Limborch, Zeeland, Cameryk, Terouanne, Lingen, Montjoye ende andere, ondienstig te noemen.

Het beginsel vande Borchgraeven van Antwerpen is, gelyk meest alle outheden, onbekent ; ik bevinde alleenelyk in eenige oude handschriften *Alericus Vicecomes Antwerpiensis et Gunterus de Littore* (vande Werve), *Vicedominus, fratres, filii quondam Ramondi* (1), welken Raymont die alhier voorden eersten Borchgraeve sal worden gestelt : hy leefde 1124, descenderende vanden voornoemden Graeve Gotilo, was neve van Burchard, Bisschop van Cameryk, die anno 1124 weyde de hoofdkerke van Antwerpen, met denwelken hy aldaer was gekomen ende getrouwt soude hebben Walburg, eenige dogter van Aleric, Borchgraeve van Antwerpen, sonder dat ik hebbe konnen met sekerheyd ondervinden de familie vanden genoemden Aleric, aenden welken sommige toegevoegt hebben eenen wapenschild van swert belaeden met dry silvere kepers : de handschriften beroepen sekere cronyke vande abdyen van Middelborch ende Everbode, waervan geene van twee oyt hebbe konnen sien, dan volgende het voorgemeld manuschrift, soodat hier voorden eersten Borchgrave gestelt worden den voornoemden Raymond.

Dog alleer in dese liste voorder te gaen, soo dient geadverteert dat men int minste niet en sal aenroeren de glorieuse daeden, oorlogen ende victorien, die de naertenoemene Borggraeven ten tyde van hun leven hebben bevogten, als synde eene materie al te weydloopig ende te groot voor

(1) *Notit. March. S. R. I.*, fol. 76 ; *Ms. E.*, fol. 157. 8.

een soo bepaelt klyn beworp als men voorgenomen heeft op te stellen, alleen om de kennisse te geven wie dat de digniteyten van Borchgraeven van tyd tot tyd bekleed hebben, mitsgaeders hunne alliantien, kinderen ende naervolgers.

Aleric, Borchgraeve van Antwerpen, was zone vanden voornoemden Raymond ende van Walburgis, de Borchgravinne vande selve plaetse. Hy hadde getrouwt Vrouwe Elisabeth van Blois, ende hadde eenen broeder Gunterus a Littore, die volgens eenige handschriften is geweest den eersten vande familie die den naem van vande Werve aengenomen souden hebben ende alnog voeren: van desen Borchgraeve Aleric ende van Walburgis is gekomen eenen sone genoemt Raymond hier volgende.

Den voornoemden Borchgraeve word toegevoegt dat hy voerde : *d'or à la bande vivrée de gueules* (1).

Raymond, 3[en] Borchgraeve van Antwerpen, was sone vanden voornoemden Aleric ende Elisabeth van Blois ; hem word voor vrouwe toegevoegt Jutte, dogter van Godefroy, den 1[en], Heere van Breda, Schooten, Eeckeren ende Marxem, toegenaemt van Schooten, die stirf anno 1223, ende hadde getrouwt Mehaut van Bethune.

Dezen Borggraeve Raymond heeft alleenelyk van syne voornoemde vrouwe agtergelaeten eene erfdogter genoemt Bertha, hier volgende (2).

Bertha oft Bertrada, (volgens het manuscript) de Borchgravinne van Antwerpen ende eenige dogter vanden voornoemden Raymond, trouwde anno 1253 met Heer Arnout, Heere van Diest ende Zelem, in welk huys het Borchgraefschap lange jaeren is gebleven ende van wie het gevolg vande Borchgraven met sekerheyd kan worden vervolgt.

Dezen Borchgraeve leefde nog anno 1268, ende heeft agtergelaeten eenen sone die hiernaer volgt.

Ik bevinde dat int jaer 1242 Aernout van Diest, vader

(1) *Not. March.*, fol. 51.— *Ms. E.*, fol. 15, 78.— *Attestatie Scabinael.*
(2) *Ms. E.*, fol. 157. 8.— *Chronyk van Breda.*

van desen Borchgraeve hem geschreven heeft : *Arnoldus, Dei gratia, Princeps de Diest, etc^a* (1).

ARNOUT, Heere van Diest, den tweeden van dien naem ende 5^den^ Erff-Borchgraeve van Antwerpen, word genoemt met synen sone Geeraerd te syn geweest inden vermaerden stryd van Woeringen, int jaer 1288.

Hy hadde getrouwt Elisabeth, dogter vanden Hertoge van Bretanien, ende hebben anno 1270 gefondeert het clooster der Minderbroeders binnen Diest, alwaer sy ook begraeven liggen, zynde dezen Borchgraeve gestorven int jaer 1296, agterlaetende Geeraerd, Heere van Diest, die volgt.

Int jaer 1292, op S.-Nicasiusdag, soo heeft den Hertog van Brabant, als Markgrave des H. Ryks, toegelaeten aen Jan van Wyneghem te mogen bouwen opde mueren vande Borcht (2).

GEERAERD, Heere van Diest ende Zeelhem, den eersten van dien naem ende 6^den^ Erff-Borchgraeve van Antwerpen, trouwde eerst Maria, dogter vanden Graeve van Loen, ende daernaer met Joanna van Vlaenderen, dogter van Graeve Willem, toegenaemt *Sans Terre* ; hy stirf sonder kinderen int jaer 1337 ende leyd begraeven int clooster der Cathuysers tot Zeelhem, eene ure van Diest, dat door hem gesticht was. Hy hadde te vorens ook gesticht het capittel ende canonikdyen inde kerke van S.-Jan binnen Diest volgens den fondatiebrief vant jaer 1292.

Hy hadde twee broeders, den eenen genoemt Thomas, die int Borchgraefschap is gesuccedeert, den anderen Jan, eerst geweest synde Bischop van Cameryk ende daernaer van Uytrecht.

Daer word ook bevonden eenen ouden chartre in *die B. Jacobi Apostoli* 1333, waer Jan den derden, Hertog van

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 216. — *Ned. herault*, fol. 337.— *Not. Eccl. Belg.*, fol. 645. — GRAMMAYE, *Diesta*, fol. 61. — *Ms. E.*, fol. 157. 8. — *March. S. R. I.*, fol. 76. — *Prælium Woering.*, fol. 127. — DIVÆUS, *Rerum Brab. lib.* 12, fol. 123. — *Not. Eccl. Belg.*, fol. 644.

(2) *Troph.*, fol. 312. — *Prælium Woeringanum*, fol. 35. 127. — *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — *Not. Eccl. Belg.*, 695. — DIVÆUS, *Rerum Brab. lib.* 12, fol. 124, 129. — GRAMMAYE, *Diesta*, fol. 65. — *Ms. mea ad hunc annum.*

Lothryk, Brabant ende Limborch bevestigt alle de privilegien aen dezen Borchgraeve ende syne voorsaeten verleent, ende noemt hem *Nobilis vir consanguineus noster, dilectus et fidelis Gerardus Domine de Diest et Castellanus Antverpiensis.*

Desen Borchgraeve is ook present geweest alswanneer Arnout, Graeve van Loon, heeft opgestelt eene gewillige belastinge int jaer 1320 op S.-Jorisdach (1).

THOMAS, den eersten van dien naem, Heere van Diest ende Zeelhem, 7sten Erff-Borchgraeve van Antwerpen, broeder ende erfgenaem vanden voornoemden Heere Geeraerd ; hy hadde getrouwt Marie, dochter vanden Heere van Gistele, uyt Vlaenderen.

Int jaer 1338, op S.-Marie-Magdalenadach, quam binnen de Borcht den Koning Eduard, den 3en van Engeland, met vier hondert schepen, ende bleef aldaer eene geheele maend met syne vrouw Philippa, dogter vanden Graeve van Henegouw ende twee dochters; hy hadde by hem veel volck van oorloge om daermede naer Normandien te trekken ende om dit land wederom te winnen van Coninck Philips van Vrankryk, ende hy vertrokken synde soo gink de Coninginne met haere dogters logeren inde abdye van S.-Michiels, alwaer die een jaer lang gebleven is, hebbende ondertusschen gebaert Leonel, Hertoge van Clarence, toegenaemt van Antwerpen.

Den voornoemden Conink van Engeland is door Keyser Lodewyk van Beyeren gekozen Stadhouder of Vicarius vant Roomsch Ryk (2).

THOMAS, den 2den van dien naem ende 8sten Erff-Borchgraeve van Antwerpen, succedeerden aen synen vader inde heerlykheden van Diest ende Zeelhem. Hy trouwde de dogter vanden Graeve van Loon ende liet agter eenen sone genoemt

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — *Not. Eccl. Belg.*, fol. 645. — *Donat. Belg.*, fol. 265. — *Historia Lossensis*, fol. 15. — GRAMMAYE, *Diesta*, fol. 61. — *Prælium Woering.*, fol. 127. — DIVÆUS, *Rerum Brab. lib.* 13., fol. 141. — *Donat Belg.*, fol. 261. — *Diplomat. Belg.*, fol. 206. — *Historia Lossensis*, fol. 15 ende 225.

(2) *Ms. E.*, fol. 91. — *Prælium Woering.*, fol. 127-128. — BARLAND, *Hist. lib.*, 3. — *Chron. Præmonst.*, fol. 196. — *Chron. Belg.*, fol. 359-360.

Hendrick, die hem inde voors. eertitels is gevolgt ende eenen anderen genoemt Arnout, sonder kinderen overleden.

Saterdags naer S.-Laureysdagh, inde Oistmaent 1351, was den Hertog van Brabant Jan den 3den, ende Godevaert van Brabant, synen sone, Heere van Mechelen, tAntwerpen inde Vierschaere inde Borcht ende dede daer verdeylen Janne die men heet Mere, sVrouwen sone van Steenbergen, Geeraerd den Bastaerd van Wesemale ende Janne den Potter van Bergen-op-Zoom, raekende sekeren roove opden stroom, ende waren toene ter tyt met den Hertoghe van Brabant, Heere van Mechelen, Gysbrecht van Abkonde, Heere van Herstal ende van Gaesbeke, Jan van Loon, Heere van Agimont ende van Walheim, Geert van Vorselaer, den Heere van Withem, beneffens den Schouteth ende Schepenen van Antwerpen (1).

Hendrick, den eersten van dien naem ende 9sten Erff-Borchgraeve van Antwerpen, Banderheere van Diest, heeft anno 1372 mede geteekent den chartre van Cortenbergh; hy hadde getrouwt eerst Else, dogter van Willem, Heere van Horn, ende van Ermengarde van Cleve ; ik vinde haere wapen my-party van Hornes ende Cleve ; hy stirf 1386.

Van dit houwelyk is voordsgekomen, eerst : Thomas, die synen vader inde voornoemde heerlykheden is opgevolgt ;

Willem, Bisschop van Straetsborch ;

Maria van Diest, getrouwt met Heere Jan, Heere van Rotselaer, ende Else van Diest, getrouwt met Heer Jan van Aerschot, Heere van Schoonhoven.

Hy staet ook als Borchgrave aengeteekent opt register vande leenen van Antwerpen inden Souvereynen Leenhove van Brabant, fol. 1, dog sonder dag oft jaer.

Ten tyde van desen Borchgraeve was daer een groot geschil binnen de Borcht tusschen Jan Bode, Riddere, ende Nicolaus van Wynegem, ook Riddere, ende wird den genoemden Jan Bode van hem doodgeslaegen inde Borchtkerke: dit geschiede int jaer 1387 (2).

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — *March. S.R. Imp.*, fol. 77. — *Not. Eccl. Belg.*, fol. 644. — *Ms. Schelde*, fol. 14 ende *Oud-Register met de berderen*, fol. 244 v°.

(2) Divæus, *Rerum Brab. lib.* 15, fol. 182. — *March. ut supra.* — *Ms. E*, fol. 95, 97, 4, 5, 6. — *Not. Eccl. Belg.*, fol. 644. — Grammaye, *Diesta*, fol. 61. — *Ms. E*, fol. 115. — *Not. March.*, fol. 78. — *Ms. Antv. ad hunc annum.*

Thomas, den 3[den] van dien naeme ende 10[den] Erff-Borchgraeve van Antwerpen, volgde aen synen voornoemden vader inde selve digniteyt, mitsgaeders inde banderye ende heerlykheden van Diest, Sichem, Zeelhem, etc[a]; hy hadde getrouwt Vrouwe Catelyne vanden Wyere, Vrouwe van Holede, dogter van Heer Arnout, Riddere; sy stirf anno 1399, ende hy 1432.

Ik vinde dat hy opden 13 December 1399 heeft medegestaen over het accoord gesloten tusschen Hertog Jan den 3[den] ende Lodewyk van Nevers, Graeve van Vlaenderen, mitsgaeders int verbond gemaekt tusschen Brabant ende Vlaenderen, alwaer word genoemt Thomas, Heere van Diest ende Zichene, Borchgraeve van Antwerpen.

Opt register der leenen van Antwerpen int Leenhof van Brabant staet aengeteekent Heer Thomas van Diest.

Vanden voornoemden Borchgraeve Heer Thomas van Diest ende Vrouwe Catlyne vanden Wyere is gekomen Heer Jan van Diest, Heere van Zichem, Holede, etc[a], denwelken getrouwt hadde in eersten houwelyke Vrouwe Jenne van Horne, dogter van Heer Hendrik, Heere van Perweys, ende daernaer Vrouwe Elisabeth, dogter van Reynaut, Heere van Schoonvorst, weduwe vanden Heere Otto van Wedergraete, Heere van Eygem, waervan is geprocreëert Vrouwe Joanne van Diest, die volgt, ende aen haeren grootvader Heer Thomas is gesuccedeert, want haeren vader voornoemt Heere Jan voor hem is overleden.

Ten tyde van desen Borchgraeve, te weten 27 April 1420, consenteerde Hertog Jan van Brabant nog eene poorte te mogen maeken inden muer vande Borcht naer de Sakstraete met eene houte brugge over de Borchtgrachte ende daer ysere poorten aen te hangen (1).

Vrouwe Joanna van Diest, 11ste Erff-Borchgravinne van Antwerpen, Vrouwe van Diest, Sichem, Holede, etc[a], ende dogter van Heer Jan ende van Vrouwe Elisabeth van Schoonvorst, heeft met haeren man Heer Jan van Loon het Borch-

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — Grammaye, *Diesta*, fol. 61. — *Diplom. Belg. lib.* 2, cap. 97, fol. 416. — *Ibidem*, cap. 99, fol. 420.— *Notit. March.*, fol. 77, 79. — *Notit. Eccl. Belg.*, fol. 644. — *Donat. Belg.*, fol. 263. — *Ms. E.*, fol. 53.

graefschap verheven opden 12 October 1436, by doode wylen Heer Thomas van Diest, haer ouden vader, volgens het register van leenen hiervore aengevoert.

Den voornoemden Heer Jan van Loon was Heere van Heynsberghe ende stirf 1448 (1).

Vrouwe JOANNA VAN HEYNSBERGHE, 12[ste] Erff-Borchgraevinne van Antwerpen, Vrouwe van Diest, Sichem, etc[a], trouwde Heer Jan, Graeve van Nassau ende van Saarbrugge. Sy was eenige dogter vanden voornoemden Heere van Heynsberghe ende van Vrouwe Joanna van Diest, ende hebben te saemen het Borchgraefschap verheven op 10 December 1456, by overgevinge van Joffrouwe Jehenne van Diest, huere moeder, gelyk het register vande leenen van Brabant mede brengt.

Hy stirf tot Dillenburg in Duytsland, 3 February 1475 ende is tot Breda, beneffens synen schoonvader ende huysvrouwe, begraeven, ende deden maeken de groote sepulture die aldaer gesien word (2).

Vrouwe ELISABETH, Gravinne van Nassau, 13[de] Erff-Borchgraevinne van Antwerpen, was getrouwt met Willem, Hertog van Gulick : ende van hem word mentie gemaekt opt register van leenen als volgt : Willem, outste sone des Hertoge van Gulik, tot behoef ende inden naeme Jouffrouwen Lysbethen van Nassau, syne wettighe gesellinne, prima Maii 1473 jaer, by doode wylen Jane, Graeve van Nassau.

Denselven sone Willem van Gulick daernaer Hertog geworden zynde, heeft andermael het Borchgraefschap verheven 10 Meert 1480.

Desen Hertog van Gulik heeft hetzelve Borchgraefschap overgelaeten aen Hertog Jan van Beyeren ende Vrouwe Joanna van Nassau, als het Leenregister van Brabant aenwyst (3).

---

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 77. — *Donat. Belg.*, fol. 263. — *Notit. March. S. R. I.*, fol. 79. — *Register vant Leenhoff.*

(2) *Toison d'or*, fol. 86. — *Donat. Belg.*, fol. 264. — *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — *Not. March.*, fol. 79. — *Register vande leenen van Brab., ut ante.* — *Chronyk van Breda*, fol. 25.

(3) *Register ut ante et eod. lib.*

JAN, Graeve-Palatin ende Hertoghe van Beyeren, ende Vrouwe Jenne van Nassau, 14den Borchgraeve van Antwerpen, hebben deze digniteyt verkregen vanden voors. Hertog van Gulick, aenden welken sy hetzelve wederom hebben gecedeert den 14 Meert 1482, die hetzelve getransporteert heeft aen Heer Engelbert, Graeve van Nassau, die volgt.

Int jaer 1481, ten tyde van desen Borchgraeve, hebben Maximiliaen ende Marie, Hertogen van Oostenryk, Brabant etca, de Borchtgragten aen Wethouderen van Antwerpen overgelaeten, gelyk hiervore int tweede deel bewesen is (1).

Heer ENGELBERT, Grave van Nassau, van Vianen, Baron van Breda, 1sten van dien, 15den Borchgraeve van Antwerpen, ende Heere van Diest, Zichem, Zeelhem, etca, heeft het gemeld Borchgraefschap verkregen ende verheven opden 28 Augusti 1499, hebbende daervoor aenden Hertog van Gulick de heerlykheden van Vucht, Gangelt ende Mille overgelaeten. Men siet syn afbeeldsel inde groote kerke binnen Antwerpen beneffens syne 16 quartieren ende diviesen.

Hy hadde getrouwt Vrouwe Lutgardis, dogter van Carel, Markgraeve van Baden, ende van Anna van Oistenryk, suster van Keyser Maximiliaen, vande welke geene kinderen hebbende, heeft synen erfgenaem genoemt den Graeve Hendrick van Nassau, syns broeders sone. Hy stirf int jaer 1504, in het hof by hem gebouwt tot Brussel, ende leyt te Breda begraeven inde Princecapelle. Hy was sone van Jan, Graeve van Nassau, ende van Marie, erfdogter van Jan, Heer van Heynsberge, *ut supra*.

Int jaer 1499 soo wird de Borchtgragte opde noordseyde vande Borcht weyder gemaekt met kaeyen aen beyde de seyden om de schepen aldaer te konnen in leggen ende ontlaeden.

Ende de Vierschare wird vernieuwt ende verset vande Borchtkerke daer sy tegen plagt te staen tot over de cruysstraete opden hoek, ende wird toen ter tyt ook begonst den bouw vanden seydebeuk opde noordseyde vande selve kerke daer de Vierschare gestaen hadde ende was volmaekt int jaer 1500 (2).

(1) *Libri ut ante.* — *Toison d'or.* — *Jurisprud. heroïca*, fol. 277. — *Annal. Antv. Ms. ad hunc annum.*

(2) *Notit. March.*, fol. 78. — *Dipl. Belg.*, fol. 208. — *Cronyk van Breda*, fol. 25 ende 26. — *Toison d'or*, fol. 86. — *Ms. Antv. ad hunc annum.*

Heer HENDRICK, Grave tot Nassau, tweeden van dien naem ende 16[den] Erff-Borchgraeve van Antwerpen, ende te saemen Heere van Diest, Sichem ende Zeelhem, etc[a], by doode vanden Heere Engelbert synen oom, gelyk het meergemeld Leenboek aenwyst, alsook dat hy het verhef gedaen heeft opden 18 Juny 1504. Hy stirf int jaer 1538.

Desen Graeve heeft het slot van Breda, ende de mastbosschen daerby ende by Diest. Hy hadde getrouwt eerst Vrouwe Françoise van Savoyen, dogter vanden Graeve van Romont ende van Marie van Lutsenborch, waervan hy geene kinderen heeft gewonnen, trouwde ten tweede Claudine van Chalon, suster ende erfgenaeme van Philibert van Chalon, Prince van Oranien, ende ten derde Vrouwe Marie de Mendoza, Markgraevinne van Cennette, dogter van Don Rodrigo ende Marie de Fonseca. Geduerende de regeringe van desen Borchgraeve, inden jaere 1510, soo wird de brugge aen het Gevangenhuys ende aende oude Borchtpoorte gecasyt.

Ende anno 1514 confirmeert Keyser Maximiliaen, als voogd vanden Prince Carel synen neve, het privilegie anno 1481 gegeven aende stad vande Borchtmueren te mogen betimmeren.

Ende in het jaer 1520 wird den Gevangenensteen, gelegen binnen de Borcht, vande fondamenten af herbouwt gelyk hetselve gebouw tot nu toe gesien word.

Den voornoemden Heere Borchtgraeve hadde voor synen Stadhouder anno 1518 Marcelis van Diest (1).

RENÉ VAN CHALON, byde gratie Godts Prince van Oranien ende eersten van dien naem, is, naer de dood van synen vader Heer Hendrik Graeve van Nassau, geworden 17sten Erff-Borchgraeve van Antwerpen ende heeft syn verhef gedaen den 15 January 1538, volgens het register ; aen hem is gesuccedeert Heer Willem, Prince van Oranien, synen neve.

Hy was eenig sone vanden voornoemden Grave Hendrik van Nassau ende van Vrouwe Claudina van Chalon, suster

---

(1) *Not. March.*, fol. 77. — *Dipl. Belg.*, fol. 208. — *Cronyk van Breda*, fol. 26. — *Toison d'or*, fol. 95 ende 158. — *Ms. E.*, fol. 53.— GRAMMAYE, *Antv.*, fol. 22. — *Ms. Antv. ad hunc annum.*

van Philibert, Prince van Oranien (die sonder kinderen int beleg van Florentien 1530 gestorven was), denwelken hem tot den naem ende prinsdom van Oranien geadopteert hadde.

Hy liet eene dogter inde wieg, geboren van Vrouwe Anne van Loreynen, die hy trouwde 1540, ende die dogter was van Hertog Anthonis, ende stirf int beleg van S.-Dezier int jaer 1544, door den scheut van een canon, genoemt hebbende voor synen erfgenaem synen neve Graeve Willem van Nassau, die volgt.

Ligt tot Breda begraeven by syne voorouders; dezen Prince hadde tot synen Stadhouder gestelt vant Borchgraefschap Jonker Anthonis van Houthem, Heere van Huldenbergh ; hy stirf 1546 (1).

Willem, byde gratie Godts Prince van Oranien ende neve vanden voornoemden René de Chalon, eersten van dien naem, is geworden den 18[den] Erff-Borchgraeve van Antwerpen, volgens het nog gemeld register ende (heeft) het verhef daervan gedaen opden 23 January 1544.

Dezen Prince is geboren opt Huys te Dillenborch 14 april 1533, ende getrouwt, 8 Juny 1550, met Vrouwe Anna van Egmont, Vrouwe van Buren ende Leerdam, ende liet den naervolgenden Prince agter. Sy stirf tot Breda den 20 February 1558 ende is aldaer begraeven.

Den voornoemden Prince hertrouwde opden 10 Augusti 1561 met Vrouw Anna van Saxen, dogter van Hertog Maurits van Saxen ende van Vrouwe Agnes van Hessen, vande welke syn voordsgekomen Prince Maurits van Nassau ende twee dogters.

Hy trouwde ten 3[den], op 12 Juny 1578, binnen den Briel, Vrouwe Charlotte van Bourbon, dogter vanden Hertog van Montpensier ende van Jaqueline de Longny, waervan syn geprocreëert vyf dogters. Sy stirf tot Antwerpen op 5 Mey 1582 ende hy trouwde ten laeste Vrouwe Louise de Colligny opden 12 April 1583. Sy was dogter van Gaspar, Admirael van Vrankryk; van dit houwelyk is voordgekomen den Prince Frederick-Hendrick, denwelken ook hiernaer volgt.

---

(1) *Jurisprud. heroïca*, fol. 276. — *Toison d'or*, fol. 213. — *Not. March.*, fol. 77. — *Diplom. Belg.*, fol. 209. — *Chronyk van Breda*, fol. 26.

Hy wird doodgeschoten tot Delft den 10 July 1584 ende is aldaer begraeven.

Opden 24 January 1567 wirden de costumen ende usantien van dit Borchgraefschap aenden Raede van Brabant te Brussel opgesonden.

Jonker Willem van Amours is Stadhouder van gemelden Prince, by commissie de dato 17 October 1546; hadde int jaer 1550 den Leenboek van het Borchgraefschap vernieuwt ende stirf 1561.

Aen hem is in het Stadhouderschap gesuccedeert Jonker Adam van Berchem, ende is in Duytsland gestorven, ende naer hem Anthonis van Gele, alias Gelius, die, anno 1569, syne rekeninge inde Rekenkamer tot Breda gedaen heeft ende stierf 1585.

François van Bouchout is aen denselven gevolgt, ende naer hem Meester Jan van Hoboken, doctor inde rechten, die in syne plaets gestelt heeft Meester Godevaert Snyers, ende is daernaer op 19 July 1597 geconfirmeert ; denzelven overleden synde is gevolgt :

Constantinus vanden Berghe 3 July 1599, by substitutie van den voornoemden Meester Jan van Hoboken in dato 21 Mey vant selve jaer (1).

Philip-Willem, byde gratie Godts Prince van Oranien, Graeve van Nassau, Bueren, etc[a], eersten van dien naem ende 19[den] Borchgraeve van Antwerpen, wird geboren den 19 December 1554 ende bekwam het Borchgraefschap 30 Juny 1604 by doode wylen Vrouwe Anna van Egmont, syne moeder, volgens het Leenboek als vore. Hy hadde getrouwt tot Fontainebleau, opden 25 November 1606, Vrouwe Eleonora van Bourbon, suster van Hendrick, Prince van Condé. Hy stirf tot Brussel 1618, sonder kinderen agter te laeten, ende leyd tot Diest begraeven; aen hem succedeerde synen halven broeder, die volgt.

Ten tyde van desen Prince ende Borchgraeve wird het steenen beeld van Brabon gestelt boven de Werfpoorte, synde tegenwoordig de principaelste vande Borcht van Antwerpen, ende dit geschiede opden 23 February 1586.

---

(1) *Toison d'or*, fol. 251, 212. — *Not. March.*, fol. 78. — *Afkomste vande Graeven van Nassau*, fol. 110. — *Diplom. Belg.*, fol. 209. — *Chron. van Breda*, fol. 27. — *La vie de Gaspar de Colligny, admiral de France.*

Int selve jaer wird de stad met de Borcht gemeten by Meester Michiel Coignet, ende is bevonden, sonder den omgang vant nieuw casteel, groot te wesen 5200 passen tot 5 voeten den pas, maekt 10400 stappen, synde 8000 stappen ofte schreden eene myle, soodat de stad, de Borcht daerin begrepen, een ende dry achtste deelen van eene myle inde ronde behelst.

Den Stadhouder vanden voornoemden Prince is geweest Heer Jacob Roelants, licentiaet inde rechten (1601) ende is naermaels Raedsheer vanden Grooten Raede tot Mechelen geworden (1).

Te Diest op het stadhuys, onder eene schildery, verbeeldende den Prince op een praelbed ten toon gesteld waer rondsom verscheydene monikken van verschillende ordens bidden (boven het praelbed hangt eene schild met zyne wapens), leest men :

ASPICE VIATOR
HIC JACET PHILIPPUS GUILLIELMUS PRINCEPS AURAICÆ
COMES NASSAVIÆ ET BURÆ ETC. EQUES AUREI VELLERIS
HEROS BELLO, PACE, RELIGIONE INCLITUS
BREDÆ OLIM NATUS A° M.D.LIV. IBIDEMQUE RENATUS DEO PRO FIDE SPONDENTE
PHILIP: II HISPAN: REGE LOVANII PRIMIS LITTERIS EXCULTUS,
IN HÏSPANIA AD RELIGIONIS CONSTANTIAM ERUDITUS REBELLIBUS AURAICA SUA [PULSIS CLARUS,
OMNIBUS OB VIRTUTEM ACCEPTUS TESTAMENTO CONDITO IN UXOREM PIUS,
IN FAMILIARES ET PAUPERES CHRISTIANE PROFUSUS,
SUMMO BONORUM OMNIUM LUCTU MORTUUS HEU BRUXELLÆ
UBI NUNQUAM EJUS MORIETUR MEMORIA A° M.D.CXVIII A, D.VIII KAL. MART:
SEPULTUS DIESTHEMII IN ECCLESIA S. SULPITII,
UBI ANNIVERSARIUM ET MISSAM QUOTIDIANAM PRO ANIMA SUA FUNDAVIT.

MAURITS, byde gratie Godts Prince van Oranien etc[a], eersten van dien naem ende 20sten Borchgraeve van Antwerpen, halven broeder vanden voornoemden Prince Philips Willem, geboren tot Dillenborch opden 13 November 1567, uyt Vrouwe Anna van Saxen voornoemt, heeft het Borchgraefschap beseten tot 23 April vant jaer 1626, alswanneer hy ongetrouwt in sGravenhage overleden ende tot Delft seer uytnemende be-

(1) *March. S. R. I.*, fol. 78. — *Geneal. der Graven van Nassau*, fol. 116. — *Dipl. Belg.*, fol. 209. — *Cronyck van Breda*, fol. 27. — *Libri ut ante.* — WICHMANS, *Brab. Mariana*, fol. 350. — *Annal. Antw. ad hunc annum.*

graeven is. Hy hadde op 4 February 1613 het coninglyk ordre van Engeland ontfangen door den Heer Ridder Wintrod, Ambassadeur vant selve Ryk byde Hoogmogende Heeren Staeten vande Geunieerde-Nederlanden ende wirden de ceremonien ende plegtigheden daervan gedaen in sHage. Aenden selven is opgevolgt synen halven broeder den Prince Frederik-Hendrick, die aenstonds voorkoomt.

Gemelden Prince heeft tot synen Stadhouder int Borchgraefschap gestelt Constantin vanden Berghe, volgens de commissie van 23 May 1619 ; dezen had hetselve te vorens int jaer 1599 alnog bedient (1).

Frederick-Hendrick, byde gratie Godts Prince van Oranien, etc[a], eersten van dien naem ende 21[sten] Erff-Borchgraeve van Antwerpen, halven broeder vande voors. twee Princen ; syne moeder was Vrouwe Louise de Coligny, hiervore genoemt. Hy trouwde opden 4 April 1625 met Vrouwe Amelia van Solms, dogter van Jan Albert, Graeve van Solms. Hy was int Borchgraefschap gesuccedeert int jaer 1625 ende stirf op 14 Meert 1647, oud synde 63 jaeren ende is met groote pragt ende lykstatie binnen Delft begraeven.

Ende geduerende het leven van dezen Prince is het Stadhouderschap vande Borcht gedient geweest by Heer Jan vander Stegen, Rekenmeester van Brabant by commissie van 27 Augusti 1621.

Eyndelyk, ten tyde van syne regeringe, en is binnen de Borcht van Antwerpen geene merkelyke veranderinge voorgevallen, gelyk ook niet ten tyde vande naervolgende Princen ende Borchgraeven (2).

Willem, byde gratie Godts Prince van Oranien, tweeden van dien naem ende 22[sten] Erff-Borchgraeve van Antwerpen, wird geboren int jaer 1626 ende is int Borchgraefschap

(1) *Dipl. Belg.*, fol. 209. — *Leven ende Bedryf van den Prince Frederik-Hendrick,* fol. 1. — *Chron. van Breda*, fol. 27. — *Afkoomste oft genealogie vande Graven van Nassau*, door Orlers, fol. 124. — *Chronyk van Breda*, fol. 27. — *Willem ende Maurits van Nassau.*

(2) *Daeden van Prins Frederick-Hendrick*, fol. 89. — *Dipl. Belg.*, fol. 209.— *Not. March. S. R. I.*, fol. 78. — *Daden ut supra*, fol. 7. — *Chronyk van Breda*, fol. 27. — *L'Etat d'Allemagne,* fol. 154.

gesuccedeert ten jaere 1647 by doode van synen vader voornoemt.

Desen Prince is op 11 April 1641 getrouwt met Maria, oudste dogter van Carel, Koning van Groot-Bretanien, ende van Marie-Henriette van Vrankryk, waervan geprocreëert is eenigen zoon, opvolger van synen vader.

Alsoo by het tractaet van peys gesloten tot Munster den 30 January 1648 tusschen Syne Koninglyke Majesteyt van Spagnien ende de Staeten der Vereenigde Nederlanden, den voornoemden Prince wederom in possessie van het Borchgraefschap gekomen is, soo heeft den Heere Constantin Huygens, Riddere, Heere van Zuylichem, Raedt vanden voors. Prince, uyt den naem vanden selven alhier de possessie komen nemen ende is alsoo ontfangen geweest

Syne voornoemde Hoogheyd stirf den 6 November 1650.

Ten tyde van dezen Prince is Stadhouder vant Borchgraefschap geweest Heer ende Meester Jan Snyers (naermaels Borgermeester der stad Antwerpen) by syne commissie in dato 19 February 1633, ende heeft hetzelve bedient tot 1 September 1672, alswanneer hy gestorven is (1).

Willem-Hendrick, byde gratie Godts Prince van Oranien, etc[a], derden van dien naem, 23[sten] Borchgraef van Antwerpen, is naerde dood vanden Prince synen vader in het Borchgraefschap opgevolgt int jaer 1650, in welk jaer hy op 14 November, eenige dagen naer het overlyden van synen vader, geboren was.

Desen Prince trouwde den 14 November 1677 de Princesse Maria, oudste dogter van Syne Koninglyke Hoogheyd den Hertog van York, tegenwoordig Coninck van Groot-Bretanien, welk houwelyk geschiede tot Londen in Engeland, ende hunne Coninglyke Hoogheden deden hunne solemnelen intrede binnen sGraevenhage opden 14 Decembris daernaer.

Den Stadhouder van desen Prince is Jonker Hendrick-Ignatius van Buren, Oud-Schepenen ende tegenwoordig Raed ende Greffier der stad Antwerpen, by commissie gedag-

(1) *Daeden van Frederick-Hendrick*, fol. 87, segt 12 Mey. — *Chronyk van Breda*, fol. 27. — *Mémoire d'Hollande de Maurice*, fol. 250, 251, etc.

teekent 22 Meert 1674 onderteeckent : G. G. Prince d'Oragne ende opde plicque : A. Buysers.

Godt geve dat uyt dese twee alderdoorlugtigste koninglyke versaemde Hoogheden soodanige vrugten mogen voordkomen, dat hunne naersaeten het Borchgraefschap van Antwerpen mogen besitten soo vele honderde jaeren als hiervore is bewesen, dat hetselve bekent geweest is, ende dat sy mogen involgen de glorieuse daeden ende deugden van hunne doorlugtigste voorouderen (1).

Den Stadhouder ende Leenmannen vanden Heere Borchgraeve der stad Antwerpen syn in het tegenwoordig jaer 1688 de naervolgende Heeren :

Stadhouder :

Jonker Hendrick-Ignace van Buren, Oud-Schepene, Raed ende Greffier der stad Antwerpen, by commissie van 22 Meert 1674.

Leenmannen :

Jonker Philips Helman, Heer vande Baenderye van Leefdaele, Oud-Schepene der stad Antwerpen. . . . 1648.

Jonker Philip-Augustin Cano, Oud-Schepene der stad Antwerpen . . . . 1657.

Jan Baptist Morissens . . . . 1664.

Meester Reynier vanden Berge . . . . 1665.

Jonker Andries-Eugène van Valckenisse, Heere van Mouchy, Raed-Secretaris ende Bewaerder vande gemeyne Biblioteque der stad Antwerpen. . . . . 1665.

Franchois Comperis . . . . 1670.

Jonker Nicolaes-Joseph van Halmale, Oud-Borgermeester ende nu Schepene der stad Antwerpen . . . 1670.

Heer Jan Guiliaume Deschamps, Oud-Schepene der stad Antwerpen, ende nu Raed in Brabant . . . . 1670.

---

(1) *Etat d'Allemagne.* — *March. S. R. Imp.*, fol. 78. — *Chron. van Breda*, fol. 27. — *Leven van syne Koningl. Hoogheyd den Prins van Oranien*, fol. 3. — *Holl. Mercur*, a° 1677, fol. 219.

Heer ende Meester Hendrick Snyers, Raed ende Greffier der stad Antwerpen, voorden Heere Graeve van Grimbergen . . . . 1671.
Heer ende Meester Jan-Augustin de Lannoy, tegenwoordig Borgermeester der stad Antwerpen . . . 1674.
Jonker Philips Rubens, Schepene der stad Antwerpen. 1674.
Dheer Norbert van Mockenborch, Tresorier der voors. stad . . . . 1675.
Heer ende Meester Gaspar van Horne, Oud-Schepene der voornoemde stad . . . . 1675.
Meester Jan vander Boven, advocaet . . . . . 1675.
Ignatius Verbiest . . . . 1677.
Jacob van Veerle. . . . . 1677.
Jonker Carel-Anthoni Altuna, Oud-Schepene ende Oud-Tresorier Generael der stad Antwerpen . . . 1678.
Heer ende Meester Constantin de Weerdt, Heere van Vordestein, Raed-Secretaris der voornoemde stad. 1679.
Jonker Peeter Goos, Raed-Secretaris als boven . 1679.
Meester Peeter van No, Procureur . . . . . 1680.
Jan de Winter. . . . . 1680.
Peeter de Licht . . . . 1680.
Cornelis Franc. . . . . 1682.
Meester Jaques de Vos, Notaris . . . . 1682.
Meester Thomas Pauwels . . . . 1682.
Heer Nicolaes Cheeus, Ridder . . . . 1683.
Jonker Jan-Peeter Lescornet, Heere van Gaesbeecke, Schepene der stad Antwerpen . . . . 1684.
Jonker Michiel Peeters . . . . 1684.
Dheer Adriaen Bosschaert . . . . 1684.
Egidius Cornelissen . . . . 1684.
Guiliaume Coenen. . . . . 1686.
Paulus Teybaert . . . . 1686.
Jonker Florentius van Dyck, Oud-Schepene der stad Antwerpen . . . . 1686.

Greffier :

Meester Andries-Franchois vander Donck . . . 1674.

Leenvinder :

Meester Thomas Pauwels . . . .

Verhael vande Stadthouders vanden Leenhove des Borchgraefschaps van Antwerpen.

Servaes van Eynatten is Stadhouder geweest gelyk dat blykt in een kleyn register der leenen van Diest, daer ook eenigen leenen van Antwerpen ingeschreven staen.

Marcelis van Diest was Stadhouder vanden Graeve van Nassau, Heere tot Diest ende Borchgrave van Antwerpen inden jaere 1518. Item anno 1526, gelyk het blykt by seker contract den huyse *den Pepel* aengaende.

Jonker ..... (*sic*) Renesse.

Jonker Anthonis van Houtem, Heere van Huldenberch, is Stadhouder geweest onder Heer René tot anno 1546, alswanneer hy gestorven is.

Jonker Willem van Amours is tot Stadhouder gestelt by Graef Willem van Nassau, Prince van Orangien, by commissie de dato 17 Octobris 1546 ; heeft het Leenboek van dezen Leenhove vernieuwt anno 1550 ; heeft geleeft tot het jaer 1561.

Jonker Adam van Berchem is daernaer Stadhouder geworden, ende is met den Prince van Oraengien anno 1567 naer Duytsland vertrokken, alwaer hy gestorven is, ende is synen Leenboek noyt agterhaelt.

Meester Anthonis van Ghele, alias Ghelius, advocaet, is tot Stadhouder gestelt anno 1567 van wegen den Prince van Oraengien, blykende de rollen van dien tyd beginnende in December 1567. Ende den 18 September 1568 syn de rechtsaeken opgehouden mits er veranderinge van eed moeste geschieden, gelyk den voornoemden Ghelius dienvolgende synen eed heeft vernieuwt (mits der confiscatie) in handen van Heer Peeter van Quaribbe, Gouverneur voor Syne Majesteyt over tland van Breda, hebbende deselve Ghelius als Stadhouder syne rekeninge gedaen inde Rekenkamer van Breda voor anno 1569 ende is gestorven int beginsel vanden jaere 1585.

François van Bouchout, als oudste Leenman, is byden Hove gecommitteert geweest als Stadhouder in plaets ende mits de dood van voors. Meester Anthonis van Ghele.

Meester Jan van Hoboken, doctoir inden rechten, heeft commissie van Stadhouder gehad vanden Coninck by con-

fiscatie aengeslaegen hebbende de goeden vanden Prince van Oraengien naerde reductie der stad van Antwerpen.

Godevaert Snyers, doude, is daernaer byden voornoemden Hoboken gesubstitueert ende byden Rade van Brabant geconfirmeert by appostille vanden 15 July 1597.

Constantin vanden Berghe is naerde dood des voors. Godevaert Snyers doude gesubstitueert Stadhouder ende byden Rade van Brabant geconfirmeert by appostille gegeven op syne requeste den 3 July 1599 geteekent Busschere, op voorgaende substitutie des voors. Meester Jans van Hoboken vanden 21 Mey 1599.

Meester Jacob Roelans, licentiaet inde rechten, is tot Stadhouder gecommiteert byden Prince van Orangien, Graef Philips van Nassau, van Spagnien gekomen ende in syne goeden gerestitueert synde anno 1601.

Constantin vanden Berghe bovengenoemt is in plaetse des voors. Roelans, mits synder resignatie, ende naderhand geworden synde Raedsheer vanden Groote Raede tot Mechelen, als Stadhouder gestelt by commissie van Maurits, Prins van Oraengien de dato 23 May 1619, daerop den eed staet geendosseert den 5 July 1619.

Naer dexpiratie vanden Trefve ofte Bestant 9 April anno 1621 syn alle de goederen vanden Prince van Orangien ende onder andere tvoors Borchgraefschap van Antwerpen byden Coninck gesaiseert ten behoeve des Coninckx byden Rekenmeester Jean vander Steghen, daertoe gecommitteert by acte van Haere Hoocheyd in financien gedepecheert 27 Augusti 1621, ende zyn de commissien vanden Stadhouder ende Greffier vernieuwt den 27 October daernaer.

Den 13 January 1627 heeft Syne Excellentie Graef Johan de Nassau, deur François Bar, synen gecommitteerden, possessie genomen vant voors. Borchgraefschap uyt cragte van vonnisse tegens de Fiscaelen van Syne Majesteyt geobtineert ende heeft den Stadhouder ende Greffier in hunne officien gecontinueert opden eed by hen alsdoen gedaen.

Meester Jan Snyers, licentiaet inden rechten, is naerden dood des voors. Constantin vanden Berghe tot Stadhouder gecommitteert by Syne voers. Excellencie Graef Johan de Nassau opden 19 February anno 1633.

Jonker Andreas-Melchior van Kessel, eersten Pensionaris dezer stad, was Stadhouder 31 Meert 1721.

Jonker Amatus du Bois, gezegt vanden Bossche, was Stadhouder 14 April 1753 à 1785 ende 1786.

Verhael vande Greffiers successive van dezen Leenhove des Borchgraefschaps van Antwerpen.

Jan Coens is clerck en boekbewaerder geweest anno 1503, blykens den leenboek van Andries Mabeuge, fol. 37.

Andries van Mabeuge, clerk en bewaerder vande Leenboeken, die denzelven vernieuwt heeft van anno 1433 tot anno 1541, met copie vande denombrementen overgebragt anno 1503.

Bertelmeeus Bruynincx

Godevaert Snyers, doude, die daernaer is geweest gesubstitueert Stadhouder van desen Leenhove.

Meester Peeter Hegelsom.

Godevaert Snyers, den jongen, die den Leenboek daer ik dit alles uytgetrokken heb ten jaere 1633 vernieuwt heeft, ende heeft syne acten van commissien gehad als Greffier en Ontfanger vande leenen van desen Leenhove, eerst van Maurits, Prince van Orangien, Grave van Nassau etc. de dato 23 Mey 1619, daervan hy zyne rekening gedaen heeft ter Camere van rekeninge van Zyne F. Genade in sGravenhage den 3 April 1621.

Item by acte van Haere Doorluchtige Hoogheyd gegeven inde Finantien tot Brussel den 27 October 1621, daer hy rekeninge van gedaen heeft inde Rekenkamer van Brabant den 5 Meert 1627, en daernaer by acte van Zyne Excellentie Graef Johan van Nassau, (door François Bar, synen gecommitteerden, de dato 13 January 1627) als synde deselve Graef Johan in possessie gestelt van tvoors. Borchgraefschap, uyt kragte van vonnisse tegens de Fiscaelen van Syne Majesteyt geobtineert, daervan den voors. Greffier Snyers zyne eerste rekening gedaen heeft aen Syne Excellentie te Brussel den 25 July 1632, ende andere daernaer.

Meester Bartelmeeus vanden Berghe, Greffier der Peyscamer tAntwerpen, is, naerde dood vanden voors. Meester

Godevaert Snyers, Greffier van desen Leenhove geworden, volgens syne commissie van Haere Excellencie Mevrouw de Gravinne van Nassau in dato ..... (*sic*) 1643.

Meester Andreas-Franciscus vander Donck was anno 1701 Greffier van dezen Leenhove, sedert 1674.

G. V. Cruyssen was Greffier anno 1721.

J. de Man was Greffier 24 January 1739.

J. J. Otgens de Middelharnisse was Greffier anno 1754.

Anno 1770, geenen Greffier.

Jonker Ludovicus-Ferd.-J. de Villegas, Ridder, Heer van Borsbeeck, Amptman der stad van Antwerpen, Greffier vant Leenhof van Antwerpen, aengestelt by commissie van Syne Doorluchtige Hoogheyd den Heere Prince van Orangien-Nassau etc[a] de dato 27 Juny 1775.

Antonius Tack de Noordwyck: « Alsoo door den vrywilligen afstand van Louis-Ferdinand de Villegas, Ridder, Heer van Borsbeeck, Greffier der leenen vant Erfborchgraefschap Antwerpen, tzelve Greffiersampt is komen te vaceren, zoo is door Syne Hoogheyt den Heere Willem, Prins van Orangen, in desselfs plaetse aengestelt Anthony Tack, de Noordwyck, tot Greffier vande leenen van het voors. Erfburggraefschap van Antwerpen, mitsgaeders vande leenen begrepen in het aengekogte leenboekje van Dirck van Heetvelde etc[a]. Gegeven op het Hof in sHage den 4 September 1792. »

Was geteekend: W. Pr. V. Orange.

Opde plique: Ter ordonnantie van Zyne Hoogheid :

(geteekend): J. P. Ferrand.

Gegeven onder onsen naem en groot zegel, in roode was uythangende aen parquemente steerten.

Opden 8 October 1792, heeft Anthony Tack de Noordwyck ter Camere van rekeninge van Zyne Hoogheyd den Heere Prince van Orange-Nassau etc[a] etc[a] etc[a] afgelegt den behoorlyken eed van getrouwigheyd.

Extract uyt den Leenboek vande leenen ende manschappen vanden Leenhove des Borchgraefschaps van Antwerpen, vernieuwt uyt de voorgaende Leenboeken geschreven sedert den jaere 1433 totten jaere 1633.

LEENEN ENDE MANSCHAPPEN
VANDEN LEENHOVE DES BORCHGRAEFSCHAPS VAN ANTWERPEN.

Riddertol van Antwerpen, fol. 2.

Een gedeelte inden Riddertol tAntwerpen int natte ende int drooghe, inden jocktol, waghe metten wtslach, thiende visch ende andere syne toebehoortens, dwelck Claes van Sompeken alias van Doorne aencomen is van Simon Alleyn, Peeterssone, synen vader. Int selve gedeelte heeft Thomas vander Elst het XXIIIIe deel, ende Godevaert Draeck een vierendeel.

Claes van Sompeke, alias van Doerne, hout tot eenen vollen leen vanden Borchgrave van Antwerpen het bovenschreven gedeelte inden Riddertol, naer doode syns vaders, ende heeft daeraf hulde, eedt ende manschap gedaen anno XIIII^{c}, den X^{en} dach van Mey.

Heer Jan van Sompeke, alias van Doerne, heeft tselve leen ontfangen naer doode Claes van Sompeke, syns vaders, op Sinte-Marien-Magdalenenavond anno XIIII^{c} LXXII.

Kaerle van Sompeke heeft tvoors. leen ontfangen naer doode Jans, syns vaders, den IX^{en} July XV^{c} XII.

Costen van Sompeke, naer doode Karels, syns vaders, den XXIIII July XV^{c} XXXVII.

Philips van Sompeke, alias van Doerne, naer doode Costens van Sompeke, syns vaders, ende Jan Lambrechts heeft den eed gedaen, mits der jonckheydt des voors. Philips, den XXVII July anno XV^{c} XXXIX.

Depost Philips van Sompeke, alias van Doerne, sone wylen Carels, heeft den eedt van trouwen gedaen vanden bovengeschreven leen coram Bartelmees Lodewycx, Jan Noyael, Henrick Godevarts ende Jacob van Olmen, Mannen van leen, den XVIII Octobris XV^{c} XL.

De stad van Antwerpen.

Heer Michiel vander Heyden, Rentmeester der stad Antwerpen, inden naem ende tot behoef der stad als sterffelyk

man, by coope gedaen tegens Philips van Sompeke alias van Doerne, oudt wesende 23 jaeren, het voors. leen den 18 Octobris XV^c XL.

Riddertol, fol. 3.

Een XXIIIIe int drooge ende t VIe deel int natte vanden Riddertol, wage metten wtslage, thienden visch ende andere syne toebehoorten.

Thomas vander Elst heeft tvoorgenoemt gedeelte tot eenen leene ontfangen vanden Borggrave van Antwerpen, naer doot Jans vande Werve, Coelssone, ende heeft daeraf hulde, eedt ende manschap gedaen den XV^{en} May anno XIIII^c LX.

Jan vander Elst, Thomassone, heeft tvoors. leen ontfangen naer doode syns vaders, ende heeft daeraf hulde ende eedt gedaen in handen myns Heeren van Nassau den VI Septembris. XIIII^c XCIX.

Thomas vander Elst heeft het voorgenoemt leen ontfangen naer doode Jans syns vaders, opden 19 Augusti 1522.

Henrick vander Elst, sone Jans, heeft het voors. leen ontfangen naer doode Thomas vander Elst, syns broeders, tot behoef van hem, Jacob, ende Joanna vander Elst, synen broeder ende suster, opden 12 Augusti 1528.

Hiernaer volgt eene splytinge vant voors. XXIIIIe deel inden Riddertol, in vier deelen ende vier volle leenen, geschied den naestlesten Augusti anno 1539, fol. 4 en 5.

Een vierendeel van een XXIIIIe deel inden voors. Riddertol cum pertinentiis dyen vander Elst gecompeteert hebbende, teenen vollen leene gehouden vanden Borchgrave van Antwerpen.

Barbara ende Maria vander Elst, Thomasdogteren, hebben in susterlycken deylinge gehouden het voors. vierendeel in een XXIIIIe deel vanden Riddertol, ende heeft voor henlieden hulde, eedt ende manschap gedaen Joos Lauwers, Anthonissone, present Anthonis van Houthem, Stadhouder, Barthelmeeus Lodewycx, Jan Wouterjans, Jacob van Olmen ende Jan Hoyael, Mannen van leen, penultima Augusti 1539.

Stad van Antwerpen.

Jonker Jan vander Meeren, Schepen der stad van Antwerpen, heeft het voors. vierendeel van het XXIIIIe deel te vollen

leene ontfangen by coope daeraf byde stad gedaen tegens Vrouwe Maria vander Elst met Heer Jan vande Werve den 20 Mey 1561. Actum ter presentie van Meester Anthonis van Ghele, Stadhouder, Anthonis Monde, Frans van Nuycen, Aert Cools ende François van Bouchout, Leenmannen, den II^{en} May anno XV^{c} tseventich.

Riddertol, fol. 6 en 7.

Het IIe vierendeel vant XXIIIIe deel vanden voors. Riddertol cum pertinentiis gecompeteert hebbende dyen vander Elst, teenen vollen leene gehouden vanden Borchgrave van Antwerpen.

Barbara ende Maria vander Elst, dochteren Thomas vander Elst, hebben noch ontfangen in susterlycken deylinge het bovengenoemt vierendeel vant XXIIIIe deel inden Riddertol, dwelk Henrick vander Elst, hennen oom, haerlieden by testamente met voorgaende octroy gemaekt heeft gelegateert, blyvende sterfvrouwe de voors. Jouffvrouwe Barbara, ende heeft voor huer den eed gedaen Joos Lauwers in handen van Jonker Anthonis van Houthem, Stadhouder, penultima Augusti 1539.

De stad van Antwerpen.

Jonker Jan vander Meeren, Schepen der stad van Antwerpen, heeft achtervolgende den coop byder stad gedaen tegens Barbara vander Elst met Heere Jan van Schoonhoven, haeren man, opden 20 May 1561 ontfangen het bovengenoemde tweede vierendeel teenen vollen leene, als sterfman, ende daeraf hulde, eedt ende manschappe gedaen in handen van Meester Anthonis van Ghele, Stadhouder, den 13 Octobris 1578.

Het IIIe vierendeel vant voors. XXIIIIe deel, fol. 8 en 9.

Jacob vander Elst, Janszone, heeft naerde doot syns vaders ontfangen het voors. vierendeel int XXIIIIe deel, ende daeraf hulde, eedt ende manschap gedaen in handen van Jonker Anthonis van Houthem, Stadhouder, den 15 December 1539.

De stad van Antwerpen.

Jonker Jan vander Meeren, Schepen der stad van Antwerpen, heeft als sterfman het bovengenoemde gedeelte ontfangen by coope byder stad den 20 Mey 1561 tegens Heere

Janne van Schoonhoven, als gerechticht van Barbara vander Elst, Jacobsdochter, ende heeft den eedt gedaen in handen van Meester Anthonis van Ghele, Stadhouder, den II^en May XV^c tseventich.

Riddertol, fol. 10 en 11.

Het IIIIe vierendeel int voors. XXIIIIe deel vanden Riddertol.

Jouffrouwe Isabella Lixhals, Jansdochter, daer moeder af was Joanna vander Elst, heeft het bovengenoemt vierendeel ontfangen, soo tselve haere moeder aenbestorven was by scheydinge ende deylinge tegens Thomas, Henrick ende Jacob vander Elst, haere broeders, ende heeft voorde voornoemde Jouffrouwe Isabella Lixhals hulde, eedt ende manschap gedaen Lieven van Cleuteringen, heuren man ende momboir, in handen van Jonker Anthonis van Houthem, Stadhouder, den 26 Juny 1539.

De stad van Antwerpen.

Jonker Jan vander Meeren, Schepen van Antwerpen, heeft agtervolgende den coop byder stad gedaen tegens Barbara Lixhals (daer moeder af was Joanna vander Elst) met Diego de Santa-Cruz, haren man, ende tegens Lucas van Cleuteringen, Lievenszone, opden 20 May 1561 het voors. gedeelte te volle leene ontfangen ten behoeve der voors. stad, hulde, eedt ende manschap daeraf gedaen als sterfman in handen van Meester Anthonis van Ghele, Stadhouder, den tweeden May XV^c tseventich.

Riddertol, fol. 12.

Het vierendeel int gedeelte van dien van Sompeke alias van Doerne inden voors. Riddertol, soo int drooge als int natte, dwelck competeerde dyen genaemt Draeck.

Godevaert Draeck heeft naer doode syns vaders ontfangen tot eenen vollen leene het vierendeel in het gedeelte van Claes van Sompeke alias van Doerne, ende heeft daeraf hulde, eedt ende manschap gedaen anno XIIII^c ende dryendertich.

Walraven Draeck heeft tselve leen ontfangen naer doode Godevaert Draeck, syns vaders, III^en July XIIII^c ende tsestich.

Walraven Draeck, sone Walravens, heeft tselve leen ontfaen naer doode syns vaders den 12 Octobris anno 1499.

Joos Draeck, Walravenssone, naer doode syns vaders, heeft het voors leen ontfangen den 18 Augusti XV^c twintich.

Hiernaer folio sequenti volgt eene splytinge van het voors. leen van Joos Draeck, geschied tusschen syne kinderen, te weten Jan, Walraven, Willem, Clara ende Anna, in vyf deelen, volgende de scheydinge ende deylinghe voor Schepenen van Antwerpen gepasseert den 20 July anno 1539.

Riddertol, fol. 13.

Een vyfde deel int vierendeel gecompeteert hebbende Joos Draeck, in het gedeelte van dyen van Sompeke alias van Doerne inden Riddertol cum pertinentiis, met noch eene erfrente van twee ponden negen schellingen Brabants erfelyk opden selven Riddertol.

Jan Draeck, Joossone, heeft het voors. leen, te weten het geheel vierendeel van Joos syns vaders, te vollen leene ontfangen tot behoeve van hem, syne broeders ende susters, ende mits synder jonkheyd heeft Adriaen vander Noot den eed van trouwen gedaen den 7 Aprilis anno 1529.

Walraven Draeck, Joossone, heeft het voors. leen naerde dood des voors. Jans Draeck, syns broeders, te vollen leen ontfangen het bovengenoemt vyfde int vierendeel, ende daertoe noch de voors. erfrente van II £ IX schellingen Brabants beset opden voors. Riddertol. Ende Abraham Corduaen heeft, als gemachtigt vanden voors. Walraven Draeck, hulde, eedt ende manschap gedaen in handen van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, den 29 Marty anno 1548 stilo Brabantiæ.

De stad van Antwerpen.

Heer Jacob Hertzen, Ridder, Binnen-Borgermeester van Antwerpen, heeft, agtervolgende den coop byder stad gedaen opden 5^en Decembris 1551, tegens den voornoemden Walraven Draeck te vollen leene ontfangen het voornoemt eerste vyfde deel, met de voors. rente van II £ IX schellingen Brabants erflyk beset opden Riddertol, soo wylen Jannen Draeck, des voors. Walravens broeder, het voors. vyfde deel metten erfrente by scheydinge ende deylinge tegens syne broeders ende susters aengedeylt syn voor Schepenen van Antwerpen den 20 July 1539. Actum ter presentie van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, ten voors. 5 Decembris 1551.

Riddertol, fol. 15.

Nog een gelyk vyfde deel int vierendeel gecompeteert hebbende Joos Draeck int deel van dyen van Sompeke inden Riddertol metten toebehoorten, met nog eene erfrente van dertig schellingen grooten Brabants opden voors. Riddertol.

Walraven Draeck, Joossone, heeft het voors. vyfde deel mette dertig schellingen Brabants erffelyk naer doode syns vaders hem aengecomen in scheydinge ende deylinge tegens syne broeders ende susters, den 20 July 1539 ontfangen te vollen leene, ende daeraf hulde, eedt ende manschap gedaen in handen van Willem van Amours, Stadhouder, den 5 December 1551.

De stad van Antwerpen.

Heer Jacob Hertzen, Ridder, Borgemeester van Antwerpen, heeft, agtervolgende den coop byder stad tegens den voorgenoemden Walraven Draeck gedaen, het voors. vyfde deel mette XXX schellingen Brabants erffelyk teenen vollen leene ontfangen ende daeraf als sterfman den eed gedaen in handen van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, den 5 December 1551.

Riddertol, fol. 17.

Nog een gelyk vyfde deel van het vierendeel gecompeteert hebbende wylen Joos Draeck int deel van dyen van Sompeke inden Riddertol, met nog eene erfrente van vyftien ponden seventien schellingen ses penningen tsjaers opden voors. Riddertol.

Willem Draeck, Joossone, heeft het voornoemt vyfde deel mette rente van XV £ XVII schellingen VI deniers Brabants erffelyk naer doode syns vaders ende soo hem die by scheydinge ende deylinge tegens syne broeders ende susters opden 20 July 1539 aencomen syn, ontfangen teenen vollen leene, ende heeft daeraf hulde, eed ende manschap gedaen in presentie van Jonker Robrecht van Schoonhoven, Drossaert ende Stadhouder vande leenen van Diest, Jonker Marcelis van Diest, Joris Boechout, Meester Adriaen van Moerbeke, Meester Jan Beca ende Jacob van Olmen, Mannen van leene des Leenhofs van Diest, den 23 Juny 1547.

Aert van Veltwyck, coopman tAntwerpen, heeft het voornoemt vyfde deel mette rente van XV £ XVII shellingen VI deniers Brabants erfelyk ontfangen by coope gedaen tegens den voors. Willem Draeck. Ende heeft voor hem hulde, eed ende manschap gedaen Merten Anthonissen, weerdt inde *Swaen* tot Bergen-op-Zoom, in handen van Jonker Robrecht van Schoonhoven, Drossaert van Diest, opden voornoemden 23 Juny 1547.

Walraven Draeck, Joossone, heeft het voorgenoemde vyfde deel mette rente by Willem Draeck, synen broeder, verkogt aen Aert van Veltwyck, verkregen by calengieringe ende naderschap, volgende sekeren vonnisse by Leenmannen vanden Borchgraefschappe gewesen tegens den voors. Veltwyck den 13 September 1548. Ende heeft den voors. Walraven Draeck hulde, eedt ende manschap gedaen in handen van Willem van Amours, Stadhouder, 5 Decembris 1551.

Francisco Davila, coopman van Antwerpen, getrouwt hebbende Anna Draeck, sustere des voors. Walraven Draeck, heeft het voors. vyfde deel mette rente ontfangen te vollen leene van Willem van Amours, Stadhouder, den 5 Decembris 1551 voors. Ende is daerinne ten selven dage geerft by coope gedaen tegens den voers. Walraven Draeck, synen swager, ende dat voor eene somme van gereede penningen tot vyfentwintig hondert guldens toe.

Het voornoemt vyfde deel van Francisco Davila mette rente daerane geannexeert is daernaer gespleten in tween, soo blykt als volgt.

Riddertol, fol. 18.

Deene helft van het vyfde deel van tvierendeel gecompeteert hebbende Joos Draeck ende daernaer Francisco Davila int gedeelte van dyen van Sompeke inden Riddertol cum appertinentüs mette helft vande XV £ XVII schellingen VI deniers Brabants erffelyk inden voorgaenden blade vermelt.

Jeronimus Loupez, coopman, by coope gedaen tegens Francisco Davila, heeft de helft van het voors. vyfde deel mette helft vande rente van XV £ XVII schellingen VI deniers Brabants erffelyk ontfangen, hulde, eedt ende manschap daeraf gedaen in handen van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, present Mannen van leene, opden 27 February 1552 stil van Ludyck.

Item word bevonden dat dit bovengenoemde gedeelte inden Riddertol metten toebehoorten, mitsgaeders de helft der voors. rente, ten vervolge van Jouffrouwe Marie vander E, als ten agter synde aen Michiel Loupes, is wtgewonnen ende byden Stadhouder van desen Leenhove nomine officii vercogt ende byde stad van Antwerpen ingekogt opden 16 October 1577, sonder oynt verheven te zyn.

Michiel Lopez heeft int overbrengen vande leenen, agtervolgende den placaerte van Syne Majesteyt vanden lesten February 1569, aenden Stadhouder Ghelius, in presentie van Leenmannen, verclaert 29 Aprilis anno XV_c tseventich, ende oock by syne onderteekeninge bevestigt, alsdat hy naer doode van Jeronimus Lopez, syns vaders, dit bovengeschreven leen heeft verheven gehad inden jaere 1561, onbegrepen de justigheydt des tyds, thoonende daeraf quittantie, ende heeft alsdoen daermede gestaen.

De stad van Antwerpen.

Meester Willem Despomereaulx, Schepene van Antwerpen; heeft, uyt cragte van acte collegiael de data 17 Novembris 1616, teenen vollen leene ontfangen, tot der stads behoeve, de helft van het vyfde deel mette helft vande rente, breeder hiervore gedescribeert, ende heeft den eed van trouwen gedaen als sterfman in handen van Meester Jacob Roelans, Stadhouder, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen, opden 1 Decembris 1616.

Riddertol, fol. 20.

Dander helft van het voornoemt vyfde deel vant vierendeel gecompeteert hebbende Joos Draeck ende daernaer Francisco Davila int gedeelte van dyen van Sompeke inden Riddertol cum appertinentiis mette helft vande rente van XV £ XVII schellingen VI deniers Brabants erfelyk opden selven Riddertol, ut ante.

De stad van Antwerpen.

Heer Hendrick van Berchem, Riddere, heeft agtervolgende den coop byder stad van Antwerpen gedaen vande bovengenoemde helft van het vyfde deel, mette rente tegens Francisco Davila ende Anna Draeck, syne huysvrouwe, tselve gedeelte ontfangen teenen vollen leene, ende in handen van

Jonker Willem van Amours, Stadhouder, in presentie van Leenmannen, hulde ende manschap gedaen als sterfman.

Riddertol, fol. 22.

Nogt een vyfde deel van tvierendeel gecompeteert hebbende wylen Joos Draeck int gedeelte van dyen van Sompeke inden Riddertol metten toebehoorten.

Anna Draeck, huysvrouwe van Francisco Davila, heeft het voornoemt gedeelte ontfangen te vollen leene by doode Joos Draeck, heurs vaders, ende agtervolgende der scheydinge ende deylinge tusschen haer, haere broeders ende sustere geschied den 20 Juny 1539. Ende heeft de voornoemde Francisco Davila den eed van trouwen gedaen in handen van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, den 5 Decembris 1551.

De stad van Antwerpen.

Heer Hendrick van Berchem, Riddere, agtervolgende den coop byder stad gedaen tegens Francisco Davila ende Anna Draeck, syne huysvrouwe, het voorgenoemde gedeelte verheven teenen vollen leene, ende in handen van Jonker Willem van Amours, Stadhouder, den eed van trouwen gedaen als sterfman den 10 Juny 1553.

Riddertol, fol. 24.

Het leste vyfde gedeelte int vierendeel gecompeteert hebbende Joos Draeck int gedeelte van dyen van Sompeke alias van Doerne inden Riddertol met alle syne toebehoorten, met nog eene erffelyke rente van XXIX £ X schellingen Brabants sjaers opden Riddertol voors.

Clara Draeck, getroudt met Jeronimus Loupes, Spagnart.

Jeronimus Loupes heeft het voorgenoemt vyfde gedeelte mette rente bovengenoemt inden naeme ende tot behoef van Michiel, Jan, Joris ende Eugratia Loupes, syne kinderen, daer moeder af was Clara Draeck, wettige dochtere Joos Draeck, te vollen leene ontfangen, dwelck gedeelte der voors. Clara Draeck by scheydinge ende deylinge is aencomen opden 20 Juny 1539. Ende heeft de voornoemde Jeronimus Loupes den eed van trouwen gedaen, blyvende sterfman Michiel Loupes tot naerder deylinge. Actum onder den Stadhouder Jonker Willem van Amours, den 2 September 1552.

De stad van Antwerpen.

Meester Willem Despomereaulx, Schepenen der stad van Antwerpen, heeft, naer vermogen van acte collegiael van dato den 17 Novembris, ten behoeve deser stad teenen vollen leene ontfangen het voors. vyfde deel gecomen van Clara Draeck mette rente van XXIX £ X schellingen Brabants erffel.

De deylinge vanden Riddertol int drooge, int natte, waghe ende jocktol tot Antwerpen, fol. 25.

Heer Daniel van Bouchout syn vanden Hertoge van Brabant te leene.

Inden eersten, tdrooge deylt men in dryen gelycke hoopen. Daeraf heeft den Hertoch van Brabant eenen hoop, Heer Daniel van Bouchout den anderen hoop, ende den anderen hoop sal men deylen in twee hoopen, ende den eenen hoop vande twee hoopen sal men in tweeen deylen; daeraff sal hebben Daniel van Ranst den eenen hoop ende Walraven Draeck den anderen hoop. Ende den anderen hoop van twee hoopen deylt men in vier hoopen; daeraf hebben die van Cruyminghen, die vander Elst den tweeden hoop ende Claes van Sompeke den derden hoop. Ende den vierden hoop deylt men in twee hoopen; daeraf heeft Walraven Draeck den eenen hoop ende Claes van Sompeke den anderen hoop. Ende in allen dat Claes van Sompeke heeft, soe heeft den Hertoge van Brabant het vierendeel, ende van dat er dan blyft soe heeft Wouter van Wesenbeeck het agte deel.

Walraven Draeck houdt syn part vanden Borchgrave van Antwerpen.

Claes van Sompeke houdt te leene vanden Borchgraeve van Antwerpen ende ook die vander Elst.

Claes van Sompeke houdt het part van Wouter van Wesenbeke vanden Hertoge van Brabant.

Aldus deylt men tnatte.

Die vander Elst ende Claes van Sompeke vanden Borchgrave van Antwerpen.

Item tnatte deylt men in sesse gelycke hoopen. Daeraf heeft den Hertoch van Brabant den eenen hoop, ende Heer Daniel van Bouchout den anderen hoop, ende die van Cruymingen den derden hoop, ende die van-

der Elst den vierden hoop, ende Claes van Sompeke den vyfden hoop. Ende den sesden hoop deylt men in twee hoopen; daeraf heeft Walraven Draeck den eenen hoop ende Claes van Sompeke den anderen hoop. Ende in allen dat Claes van Sompeken heeft soo heeft den Hertoge van Brabant het vierendeel, ende van daer dan blyft heeft Wouter van Wesenbeeck dachste deel. Ende van al dat Claes van Sompeke dan blyft int drooge ende int natte, soo heeft Walraven Draeck trecht vierendeel.

Den Hertoge heeft het vierendeel in Claes van Sompeke gedeelte by confiscatie van eenen dootslage.

Ingelenborch, fol. 27.

Alderhande huysingen gelegen tAntwerpen in Cobbenhol, tusschen de strate geheeten Cleyn Cobbenhol ende de Groote Waghe.

Marie Robuts heeft de voornoemde huysinge genoemt *Ingelenborch* te leene ontfangen vanden Borchgraeve van Antwerpen, naer doode Claes Rabode, haers vaders.

Wouter Minnebode heeft de voors. huysinge ontfangen by coope gedaen tegens Maria Roboutz, welke Wouter de voors. huysinge in verscheyden partyen ende deelen vercocht ende gespleten heeft, daer afgenomen zyn *de Dry Dobletten*, *Biskayen*, *den Crane*, ende vanden *Crane Jerusalem*, met *het Haenken*, ende ook een deel heeft den naem van *Ingelenborch* blyven behouden, zoo hiernaer breeder verclaert staet.

Peeter van Beversluys heeft ontfaen te leene, by coope gedaen tegens Wouteren Minnebode, een deel vanden voors. huysen genaemt *Ingelenborch*.

Willem van Riethoven, met Maria Tierebouts, syne huysvrouwe, hebben ontfangen by coope gedaen tegens Wouter Minnebode, de helligt vanden huysen bovengeschreven geheeten *Ingelenborch*.

Gheert Blockeel heeft naerde doot van Marie Tierebouts ontfangen de voornoemde huysinghe genaemt *Ingelenborch*, den 11 February 1477.

Cornelis Schat heeft, by coop gedaen tegens Geert Bloc-keels ende Marie Smaechs met Jacob vander Heyden, de voornoemde huysinghe genaemt *Ingelenborch* ontfangen den 19 Juny 1499.

Jan Mertens, by coope tegens Cornelis Schatz, den 13 Aprilis 1513.

Catlyne Scatz, weduwe des voors. wylen Jan Mertens, heeft naerde doot desselfs haers mans, uyt cragte van synen testamente, de voors. huysinghe te leene ontfangen opden 9 Meert 1518, ende Peeter van Wesenbeeck heeft voor haer den eedt gedaen.

Joos Plancwalt, coopman, heeft voor Schepen van Antwerpen, opden 5 January 1517, by erfgevinge verkregen van Catlyne Scatz, weduwe wylen Jan Mertens, de voorgenoemde huysinge, die alsoo inden erfbrief gedescribeert staen : « Heure groote huysinghe geheeten *Engelenborch*, met poorten, plaetsen, hove, packhuysen, twee huysen achter ter zyden int cleyn straetken daer men vuyt Coppenhol naden Observanten gaet, met noch eenen nyeuwen huyse geheeten *Biskaye* neffens de voors. groote huysinge, gestaen ende gelegen int Coppenhole opden hoek vander nyeuwer straete (dit te wezen de Wolstraet) neffens de Wage gemaekt, tusschen deselve strate aen deen syde ende thuys geheeten *de Dry Gobletten* aen dander syde, agter wtcomende de voors. groote huysinge met eenre poorte inde nyeuw straete achter de Waghe, wt welcke erfgevinge resulteert eene erfrente van 85 £ VIII schellingen VII deniers Brabants, die voors. Cathlyne Schatz daerop heffende blyft etc^a ». Ende heeft deselve tot eenen vollen leene ontfangen den 9 Meert anno 1518.

Fol. 28 ende 29.

Jan Serteels heeft, by coope gedaen tegens Joosen Plancwalt, ten vollen leene ontfangen de huysinge genaemt *Engelenborch* neven een gelegen int Cobbenhol, behoudelycken den voors. Joosen ende syne erfgenamen hierinne gereserveert een huys genaemt *Biskayen* met eenen nyeuwen huysken daeraene gelegen, regenoten oost ende noord de voors. huysinge genaemt *Engelenborch*. Actum 16 February 1520.

Rochus vander Moelen heeft, by coope gedaen tegens Jan Serteels, van Graef Henrick van Nassau, als Borchgrave,

tot eenen vollen leen ontfangen een huys met synder toebehoorten genaemt *Engelenborch*, gelegen int Groot Cobbenhol, tusschen *de Dry Coppetten* (credo *Gobletten*) ende tstraetken vanden Cleynen Cobbenhol ter eenre ende de huysinge draegende teeken van *Biskayen* met den cleynen huyse daerane gelegen, de straete aende Groote Waghe plach te zyn ende de twee huysen van Joos Plancwalt ter andere, ende de straete int Groot Cobbenhol ter derde zeyden, de straete gaende wten Cobbenholstrate voorby *Jerusalem* inde Coeperstrate ter vierder syden, 4 Augusti 1537. Ende heeft voors. Rochus gedaen hulde, eed ende manschap in handen van Marcelis van Diest, Stadhouder, present Jan Reyniers, Pauwels van Olmen en Peeter van Kerckhoven, Leenmannen.

Cornelia Wafelaerts, weduwe des voors. Rochus vander Moelen, heeft naer doode haers mans de huysinge voors. te leene ontfangen ende heeft voor haer den eed gedaen van trouw, in handen Jonker Willem van Amours, Cornelis vander Moelen, haer sone, opden 9 Meert 1551 stil van Ludick, present Jacob Peeters, Jan van Thielt ende Henrick Asselberchs, Leenmannen.

Willem Peeters van Diest ende Jacques Comperis worden daernaer bevonden proprietarissen geweest te hebben vande voors. huysingen, die dezelve op 29 January 1565 terve gegeven hebben aen Joseph Verstraten, ten tyde van Jan Adam van Berchem, Stadhouder etc^a, op eene blyvende rente van vyf hondert ende vyftich guldens erffelyck.

Clara Comperis, weduwe van wylen Willem Peeters van Diest, heeft, naer voorgaende uytwinninge te Leenhove gedaen, de voors. huysingen doen verkoopen voor tgebrek vande voors. rente, uyt cragte van brieven vanden Hove de dato 6 Decembris 1569, ende dezelve ingecocht, ende door Jan Willem Peeters, haren sone, verheven onder Meester Anthonis van Ghele, Stadthouder, present Anthonis Monde, Hans van Nuyem ende ander Leenmannen, opden 1 Meert anno 1570.

Meester Joris van Laffaerden, als gemachticht van Adam van Luydinckhuysen, heeft de voors. huysinge toebehoorende Clara Comperis ende haere kinderen wtgewonnen voorde schult ende daernaer, uyt crachte van beslotene brieven vanden Hove de dato ultima July 1574 ende den vonnisse van

desen Leenhove daerop geslaegen, doen verkoopen, ende ingecocht met Hendrick van Paesschen, ook evincent, tsamentlyck opden 23 October 1574, ende syn daerinne byden Stadthouder Meester van Ghele nomine officii, gegoyt op 24 Mey 1578, alswanneer elck syn helft teenen vollen leen hebben ontfangen, volgende den brieve voor mannen van desen Hove gepasseert.

Henrick van Paesschen voorgenoemt, Erfscheyder deser stad, heeft van Meester Joris van Laffaerden, secretaris vande Oisterlingen, gecocht syne helft inde voors. huysen van *Engelenborch* ende is daerinne gegoyt den 2 Augusti 1578, alswanneer hy het verhef ook heeft gedaen, present den Stadthouder Ghelius, François van Bouchout ende Gerardt vander Dussen, Mannen van leene.

Ingelenborch, huys metter poorten naest *de Gobletten*.

Henrick de Backer, houtbreker, heeft gecocht van Henrick van Paesschen een huys van *Ingelenborch* gespleten, te weten een huys metter poorte, plaetse, gronde ende toebehoorten, gestaen inde Wolstraete, tusschen thuys genaemt *Biskayen* westwaerts ende thuys genaemt *de Dry Gobletten* oostwaerts, wtkomende achter deselve *Dry Gobletten* int Coppenholstrate, neffens thuys geheeten *tGulde Cruys*, volgende de brieven van desen Hove de dato 11 Mey anno 1579, alswanneer de voornoemde Henrick de Backer tvoors. huys teenen vollen leene heeft ontfangen vanden Stadthouder Ghelius, present François van Bouchout ende Gerardt vander Dussen, Leenmannen.

Fol. 31.

Christiaen Mols ende Christina vander Straeten, syne huysvrouwe, hebben gekogt vanden voorgenoemden Henrick de Backer, houtbreker, ende Elisabeth van Couwenberghe, syne huysvrouwe, de voors. huysinge metter poorten, plaetse, gronde ende toebehoorten, dwelcke nu vyf huysen syn, daeraff de twee gestaen ende gelegen syn inde Wolstrate genaemt *Engelenborch*, tusschen thuys genaemt *Biskayen* aen deen syde westwaerts ende thoeckhuys genaemt *de Dry Gobletten* aen dander zyde oostwaerts, ende de andere dry huysen neffens malcanderen inde Coppenholstrate, tusschen tvoors.

hoeckhuys *de Dry Gobletten* suytwaerts ende thuys genaemt *tGulden Cruys* noortwaerts, comende de voors. vyf huysen agter aen malcanderen, volgende de coopbrieven van desen Hove de data 29 Augusti 1620, alswanneer sy die teenen vollen leene hebben verheven, doende den voors. Christiaen Mols daeraff den eedt als sterfman in handen van Constantin vanden Berghe, als Stadthouder, present Meester Willem Despomeraulx ende Gaspar de Witte, Mannen van leene.

Den voors. Christiaen Mols ende Christina vander Straeten, syne huysvrouwe, hebben by hunne codicillaire dispositie opden 18 October 1636, voor Jacques vanden Huffel, de jonghe, als Notaris, present getuygen, gepasseert, de voors. huysinge genaemt *Engelenborch*, nu ter tydt vyff huysen offte wooningen synde, de twee daeraff gestaen als vore inde Wolstrate ende dander dry gestaen neffens malcanderen in de Coppenholstraete, verdeylt ende gesepareert, laetende ende maekende deselve aende kinderen van Christiaen Mols, de jonghe, des voors. codicillateurs voorsone geweest synde, inder manieren als volght : te weten aen Christiaen Mols, Christiaenssone, daer moeder aff is Catlyne Gysen, een vande voors. eerstgemelde twee huysen, te weten het oostwaerts vande twee huysen gestaen neffens malcanderen inde Wolstrate, naest *de Dry Gobletten*, aldaer wtcomende met eenen ganck inde Coppenholstrate, welken wtganck de voors. codicillanten hebben begeert alleen aen dit huys sal blyven sonder dat dander hiernaer volgende huys denselven wtganck sal genieten.

Item dat denselven Christiaen Mols voorde proprieteyt, ende de voors. Catlyne Gysen, syne moeder, voorde tochte, sullen hebben ende behouden een huys vande dry huysen inde Coppenholstraete voors. gestaen, te weten het eersten huys comende vande Wolstraete voors. tusschen dander twee huysen, als hiernaer geseyt wort, gelaten aen Maria Mols, syne sustere, aen deen syde ende tvoors. huys genaemt *de Dry Gobletten* aen dander syde, te weten het huys daer den voors. ganck onder doorloopt.

Item aen Jan Mols, des voors. Christiaens broeder, het ander huys vande selve twee inde Wolstraete als vore gestaen, met den hove daeragter, die aen desen huyse alleen

sal blyven, behoudens dat de groote plaetse ende den borneput staende opde selve plaetse tusschen de voors. twee huysen gemeyn sal blyven.

Ende aende voors. Maria Mols, hunne sustere, de twee vande voors. dry huysen gestaen inde Coppenholstraete voors. neffens malcanderen, tusschen thuys genaemt *het Cruys* aen deen seyde, ende tvoors. ander huys, daer den ganck onder loopt, aen dander syde, met alsulcke lichtscheppingen als deselve nu ter tyt syn hebbende.

Hiernaer worden deselve huysingen, tot vyf in getal, agtergelaten by Christiaen Mols ende Christina vander Straeten, gerepeteert ende gestelt in partyen gelyck deselve verheven syn, omme de verkoopingen ende alienatien die daeraff souden mogen geschieden te gevuechlyker te connen aenteekenen.

Het huys metter poorten naest *de Gobletten* inde Wolstraet.

1° Een huys wesende het oostwaertse vande voors. twee huysen gestaen neffens malcanderen inde Wolstraete, naest het huys *de Dry Gobletten,* metten ganck wtcomende inde Coppenholstraet.

Item het eerste huys vande voors. dry inde Coppenholstraet tusschen dander twee huysen aen d'een syde ende thuys genaemt *de Dry Gobletten* aen dander seyde, daer den voors. ganck onder loopt.

Christiaen Mols, Christiaensone, daer moeder aff was de voors. Catlyne Gysen, totte voors. huysen als vore gerecht wt crachte vande voorgaende codicille van Christiaen, synen grootvader, ende Christina vander Straeten, heeft deselve huysen tot eenen vollen leene verheven, doende als sterfman den eedt in handen van Meester Jan Sneyers, Stadthouder, present Meester Gaspar de Witte ende Henrick Simpernel, Mannen van leene. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini. Actum ultima Septembris 1645.

2° Het westwaertse huys vande voors. twee huysen neffens een inde Wolstraete gestaen, tusschen thuys genaemt *Bisschayen* aen deen syde ende dander huys vande selve twee huysen aen dander syde, metten hove daerachter ende gebruyck vande plaetse ende borneput als vore.

Jacques vander Linden, inden name ende als momboir byde voors. codicille gestelt over Jan Mols, des voors. Cristiaens broeder, alnoch minderjarich, aenden welcken byde voors.

codicille was gelaten het voors. huys metten gronde ende toebehoorten voors., heeft tselve huys teenen vollen leene verheven, doende den behoorlyken eedt als bedienelyck man ende den voors. Jan Mols sterffman. Actum ultima Septembris 1645, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Gaspar de Witte ende Henrick Simpernel, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Catharina Gysen, weduwe wylen Cristiaen Mols, heeft het voors. huys metten hove, gronde etc. als haer toekomende wt crachte vanden testamente vanden voors. Jan Mols, haren sone, gepasseert voorden Notaris Andries vander Donck, in presentie van getuygen den XI October 1646, tot eenen vollen leene verheven ende heeft voor haer den eedt gedaen Christiaen Mols, haren sone, ende blyvende deselve Catharina sterffvrouwe. Actum 16 Februari 1647, present alle ut supra. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Françoys de la Haye ende Jouffvrouwe Clara de la Porte, syne huysvrouwe, by coope tegens de voornoemde Catharina Gysens, op heden voor Stadthouder ende Mannen van leene vercregen hebbende tvoors. huys, syn daerinne gegoyt ende geerft, ende heeft den voors. Françoys de la Haye in een volle verheff betaelt opden 24 July 1652, present Marten Leermans ende Louys vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den voors. Greffier vanden Berghe jus Domini.

3° Twee huysen gestaen neffens malcanderen inde Coppenholstraete naest *het Gulden Cruys* aen deen syde ende dander huys Christiaen Mols als vore toecomende aen dander syde.

Jacques vander Linden, inden naem ende als testamentelycke momboir over Maria Mols, Christiaensdochter, daer moeder aff is Catlyne Gysen, heeft de voors. twee huysen syne voors. weesen toecomende, wt crachte vande voorgemelde codicille van haren grootvader ende Cristina vander Straeten, syne huysvrouwe, te leene ontfangen, doende den eedt als bedienelyck man als van een vol leen, blyvende de voors. Maria Mols daeraff sterfvrouwe. Actum ultima September 1645, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Gaspar de Witte ende Henrick Simpernel, Leenmannen. Et recepit den greffier vanden Berghe jus Domini.

Opden 24 Apriiis 1651 soo is Françoys de la Haye ende Jouffrouwe Clara de la Porte, syne huysvrouwe, voor Stadt-

houder ende Leenmannen gegoeyt ende geerft in dese twee huysen byde voors. Maria Mols, met Peeter Baken, haren man, ende heeft den voors. Françoys de la Haye daeraff gedaen den eedt als sterffman in handen vanden voors. Meester Jan Snyers, Stadthouder, betaelende voor een vol leen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Ingelenborch.

Henrick van Paesschen, Erfscheyder, staet op alle de huysingen genaemt *Ingelenborch*, soo hy deselve met Meester Joris Laffaerden tegens den Stadthouder nomine officii gecocht heeft, soo hier vore fol. 29 staet verclaert, uytgenomen het huys daeraf gespleten ende vercogt aen Henric de Backer hiervoor 29.

Naerde dood vanden voornoemden Henrick van Paesschen, syn de voors. huysingen by hem agtergelaten verstorven, deene helft op syne naeste vrienden ende dander helft opden erfgenamen van Maria Janssen, syne huysvrouwe was, al indivis.

Françoys van Paesschen, Christoffelssone, voor hem ende syne medeerfgenaemen, heeft deene helft, als naeste successeur vanden voors. Henrick van Paesschen, teenen vollen leene ontfangen van Godevaert Snyers, doude, Substituet-Stadthouder, den 30 July 1597.

De voornoemde Godevaert Snyers, Substituet-Stadhouder, nomine officii, heeft dander helft vande voors. huysen toekomende derfgenaemen wylen Marie Janssen wtgewonnen ende aengeslagen ten behoeve vanden Borchgrave, mits dat deselve erfgenaemen hen waren onthoudende in Holland aende zyde vande vyanden, naer uytwysens der acte van uytwinninge daeraf synde de data 25 Octobris 1597.

Opden 10 Mey, soo syn, ten vervolge vanden erfgenaemen, alle de voornoemde huysingen, by overstaen van Commissarissen uyter Weth deser stadt, gescheyden ende gedeylt, welke scheydinge is by Stadhouder ende Leenmannen van desen Hove, naer voorgaende informatie ende by advies van den Rentmeester van confiscatien Cornelis Verhoeven, ook geratificeert.

Ende syn daerby de huysen nabeschreven afgeteekent in

den patroon daeraf gemaekt met littera B te deelen bevallen den erfgenaemen vanden voornoemden Henrick van Paesschen, als te weten :

Ingelenborch.

1. Ierst thuys inde Cobbenholstraete, tusschen thuys *de Dry Swaentjens* aen deen syde ende het nabeschreven huys *het Heyblommeken* aen dander syde.

2. Item het voornoemt huys genaemt *tHeyblommeken* gestaen naest het voorgaende ende comende noortwaerts aen het agterhuys of camer van het naervolgende hoekhuys.

3. Item het hoekhuys daer *den Gecroonden Moor* wthangt, met een achterhuys oft camere nu apart bewoont wordende, daertoe gevuegt, gestaen ende gelegen aen malcanderen soo opden hoek vande Cobbenholstraet als inde selve Cobbenholstraet, tot aenden voors. huyse genaemt *de Heybloem* ende voorts inde Jerusalemstraete, tot aenden nabeschreven huyse genaemt *den Gulden Leeuw*, comende agter aen derve vanden zelven *Gulden Leeuw*.

Ende nog een huys genaemt als vore *den Gulden Leeuw*, gestaen ende gelegen inde Jerusalemstraete voors., tusschen het voors. huys genaemt *den Gecroonden Moor* aen deen syde ende thoekhuys strekkende na dOude Waghe, genaemt *Jerusalem*, aen dander syde, comende agter aen *Engelenborch* ende eensdeels aen tvoors. huys genaemt *Jerusalem*.

4. Nog een huys met winckel ende camer voor aen strate, pletse ende gemeynen borneputte, gestaen inde strate loopende naer dOude Waghe, tusschen *den Gecroonden Moor* aen deen syde ende *Jerusalem* aen dander syde.

Adriaen de Wannemaker heeft de voors. vier huysen oft vyf wooningen geteekent littera B vanden erfgenamen des voors. Henrics van Paesschen ter Vrydaechsmerkt der stad van Antwerpen gecocht opden 25 July 1599 ende, naer voorgaende opdracht tsynen behoeve gedaen voor desen Leenhove, heeft deselve vier huysen teenen vollen leene ontfangen, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Meester Jan Bacx, Dierick van Oppervelt, Gillis Vermeire ende Guilliam vanden Berghe, Mannen van leene.

Meester Peeter de Wannemaker, apothecaris, naer doode

Adriaens syns vaders, heeft de voornoemde vier huysen teenen vollen leene ontfangen, hulde, eedt ende manschap gedaen ende de rechten betaelt in handen van Meester Jacob Roelans, Stadthouder, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen, opden 18 Juny XVI^c seven.

Ende is te weten dat nyettegenstaende tverheff byden voornoemden Peeteren de Wannemaker, als oudsten sone ende leenvolger, soe vande voorgaende vier huysen als vande andere volgende vier huysen fol. 33 gedescribeert, gedaen, Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaen ende moeder vanden voors. Peeter de Wannemaker, verstaen heeft te blyven gerecht tot den voors. leenhuyse, als conquest wesende ende gecocht in haren houwelyken staet, ende heeft dyenvolgende oock vande voors. huysen gedisponeert soo hiernaer op elck huys apart wordt verhaelt. Dyenvolgende is de voors. weduwe Louyse de Neele schuldich geweest te betaelen een volle leen vande voors. vier huysen, naerde doot haers mans.

Desgelyckx syn de kinderen der voornoemde Louyse oock schuldich geweest naer ende mits haerlieder moedere doot te betalen het hergeweyde van een volle leen, welcke twee rechten den Greffier G. Snyers ontfangen heeft den 22 September 1622.

Item alsoo de voors. wylen Louyse de Neele hadde by testamente haere dochteren geinstitueert inde helft vande voors. ende naervolgende leenhuysen van *Engelenborch*, soo hebben deselve haere dochteren, om sekere consideratien, gerenuncieert vande voors. helft ende dat ten behoeve van allen den kinderen int gemeyne, naer luyt vanden bescheede daeraf gepasseert voor Mannen van leene van desen Hove in dato 22 Juny 1622.

Gelycke renuntiatie is ten selven dage gedaen by allen den kinderen ende erfgenaemen des voors. wylen Adriaens de Wannemaker van dandere helft der voors. huysen op henlieden van svaderswegen verstorven ende dat oock tot henlieden allen gemeynen behoeve, naer luyt vanden bescheede gedateert den 22 Juny 1622, als voren.

Opden 23 Martii anno 1620, heeft de voornoemde Louyse de Neele, weduwe Adriaens de Wannemaker, voor heur ende heure kinderen in onverdeyld recht verheven den geheelen pant genaemt als vore *Engelenborch*, naer doode van wylen

Peeter de Wannemaker, haeren sone, die den geheelen pant verheven hadde in twee verheffingen, mits den doot van voornoemden Adriaen de Wannemaker, synen vader, ende oversulcx heeft de voors. Louyse daeraf betaelt twee volle hergeweyde.

Ingelenborch, fol. 33.

Byde scheydinge ende deylinge hiervore verhaelt soo syn ten behoeve van wylen Marie Janssen vanden voornoemden huysen van Henrick van Paesschen ten deele bevallen dese naerbescrevene huysen sur littera A.

1. Ierst thuys genaemt *tGulden Cruys* met het huysken daerneffens noortwaerts gestaen int Cobbenhol.

2. Noch het huys daerneffens noortwaerts, genaemt *de Dry Swaenkens*;

3. Het huys achter de voorgenoemde huysen gestaen opde Oude Waghe, wesende twee wooningen, neffens *het Haenken* suytwaerts;

4. Item een huys gestaen naest het leste voorgaende suytwaerts, genoemt *Cleyn Engelenborch*, palende aen *Biskayen*.

Govaert Diericxsen heeft de bovengenoemde huysinghe geteekent littera A gecocht vanden Stadthouder nomine officii opden 30 Juny 1603, naerdien Peeter Brakel, als rentmeester vanden erfgenamen wylen Anthonis Raes, wtgewonnen hebbende alle de huysinge des voors. wylen Henrick van Paesschen, voor gebrek van sekere rente spruytende vte LXXXVI £ VIII schellingen VII deniers Brabants erffelyck hiervoore fol. 27 verso ende na fol. 106 et seqq. vermelt, syne executie hadde gedirigeert opde voornoemde huysen gevallen aende erfgenamen van Marie Janssen, volgende den octroye by hen te Hove verworven.

Adriaen de Wannemaker heeft de voorgenoemde huysen geteekent littera A in coope overgenomen vanden voors. Govaert Diericxsen, ende heeft deselve te leen ontfangen van Meester Jacob Roelans, Stadthouder, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Mannen van leene.

Meester Peeter de Wannemaker, apteker, heeft naer doode des voornoemden Adriaens, syns vaders, dese voorgenoemde vier huysen te leene ontfangen, hulde, eedt ende manschap

daertoe staende gedaen ende de rechten van een vol leen betaelt in handen van Meester Jacob Roelans, Stadthouder, ter presentien van Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen, den 18 Juny anno XVI[c] seven.

Nyettegenstaende het voernoemt verheff gedaen by Peeter de Wannemaker, soo heeft Loyse de Neele, syne moeder, verstaen gerechticht te blyven tot de helft vande voors. huysen als thaeren houwelycke geconquesteert synde, soo dat breeder hiervore is geannoteert fol. 31, ende diensvolgens is deselve schuldich daeraf geweest een verheff, ende insgelycks haere kinderen een ander verheff naer haere doot, daeraf Godevaert Snyers, Greffier, de rechten ontfangen heeft den 20 September 1622.

Ingelenborch, fol. 34.

Hiernaer worden de bovengenoemde huysen van Wannemaker gerepeteert ende elck apart gestelt, omme de vercoopingen, die daeraf apart sullen mogen geschieden, te gevuechlyker aen te teekenen.

A. *TGulden Cruys*, sonder thuysken daernaest.

Thuys genaempt *tGulden Cruys* met het camerken naest *Engelenborch* suytwaerts, pletse ende camere achter westwaerts aen het klyn huysken gestaen tusschen tselve *Cruys* ende *de Dry Swaentjens*.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare kinderen staen hierop te boeke, mitsgaders opden anderen huysen *Engelenborch*, prout foliis præcedentibus.

Henrick Karabyn, hoemaker, ende Margriete Lysen, syn wettich wyf, hebben dit huys genaempt *tGulden Cruys* gecocht vande voornoemde Louyse de Neele, weduwe van wylen Adriaen de Wannemaker, voor haer ende als procuratie hebbende van Daniel de Wannemaker, haren sone, ende vande weduwe vanden voors. Peeter de Wannemaker, ende heeft deselve Henrick tselve huys teenen vollen leene ontfangen ende thergeweyde betaelt in handen van Meester Jacob Roelans, Stadthouder, present Meester Willem Despomereaulx, Godevaert Snyers ende Constantin vanden Berghe, Mannen van leene, den 10 Decembris anno 1616.

Andries Dias ende Margriete Essers, syn huysvrouwe, hebben dit huys gecocht vanden voors. Henrick Karabyn met agreatie van desselfs kinderen, volgens de goedenisse daeraff gepasseert voor Schepenen deser stadt den 14 November 1646; hebbende den voornoemden Andries Dias tselven huys tot eenen vollen leene verheven; doende den eedt in handen vanden Stadthouder Meester Jan Snyers, present Meester Louys vanden Berghe ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini. Actum 22 Meert 1647.

Opden 15 December 1671 hebben de kinderen ende erfgenamen vanden voors. Andries Dias ende Margriet Essers, mits de doot vanden selven Andries Dias, hunnen vader, als leste sterffman, tvoors. huys *het Gulde Cruys* tot een volle leen ontfangen ende die verheven, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jonker Thomas Neuport ende Meester Jan Pauwels, Leenmannen. Et recepit den voors. Stadthouder jus Domini, luyt de quittantie daervan aen derfgenaemen gegeven.

Ten selven dage heeft Guilliam Verbiest, sone van Pauwels Verbiest, seepsieder alhier, tvoors. huys tot eenen vollen leen verheven, als tselve ter Vrydaechsmerkt alhier tot synen behoeve ingecocht synde door...... (*sic*) Rymers ende volgende de goedenisse ten selven dage int Leenhof alhier tot synen behoeve gepasseert, ter presentie van Meester Jan Snyers, Stadthouder, Joncker Thomas Neuport, Artus van Uffels, Meester Jan Pauwels ende Christiaen Mols, Leenmannen. Ende mits de minderjaricheyt vanden voornoemden Guilliam Verbiest, heeft den voors. Pauwels Verbiest, synen vader, den eedt voor synen soon gedaen als dienstelyck man, blyvende den voors. Guilliam Verbiest daervan sterfman. etc[a].

Ingelenborch, cleyn huys naest *tCruys*, fol. 35.

A. Het cleyn huys van *het Gulden Cruys*, gestaen int Cobbenhol tusschen tselve *Cruys*, aen deen syde, ende *de Dry Swaenkens* aen dander syde.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere

kinderen staen hierop ende opden anderen huyse *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Agatha de Bont, weduwe wylen Meester Bernaert Bommarts, heeft opden 15 September 1622 teenen vollen leene ontfangen het voors. cleyn huys, als by heur gecocht ende terve genomen van Jouffrouwe Catharina de Wannemaker ende dandere kinderen wylen Adriaens de Wannemaeker ende Louyse de Neele, syne weduwe, na luydt der Schepenenbrieven van Antwerpen de dato 9 Augusti 1622, nadien de voors. kinderen een verdrach hadden gemaeckt van gelyckelyck alle die leengoederen te deylen, ende heeft voorde voors. Agatha den eedt gedaen als dienstelyk man Machabeus Bommarts, onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, den 18 January 1623.

Balthasar Bommarts heeft tvoors. cleyn huys te leene ontfangen naer doode der voors. Agatha de Bont, syne moeder, in onverdeylden rechte, doende daeraff den eedt als sterfman, als oudste sone, onder Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Heer Lanceloot tSerarts, Ridder, ende Jan de Lattre, Mannen van leene, opden iersten February anno 1628.

Opden 24 January 1642, heeft Bernaert Bommaerts, Melchiorssone, daer moeder af is Magdalena Lambrechts, mits de dood des voors. Balthazar Bommaerts, synen oom, Bernaertssone wylen, daer moeder af was Agatha de Bont, teenen vollen leene verheven tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten inde Cobbenholstraete, tusschen thuys geheeten *tGulden Cruys*, aen deen syde, ende *de Dry Swaenkens*, aen dander syde, soo ende gelyck tselve huys etc. den voornoemden Bernaert Bommaerts (onder andere) in vryen eygendom toecomen is by gifte ende mits der dood des voors. Balthazar Bommaerts, volgens den bescheede daervan gepasseert voor Gaspar vander Heirstraten, openbaer Notaris tAntwerpen, in presentie van getuygen, op 10 Juny 1638. Ende heeft den voornoemden Bernaert Bommaerts het hergeweyde daeraf betaelt enden den eedt gedaen als sterfman, present Meester Jan Snyers, licentiaet inden rechten, Meester Gaspar de Witte ende Bertelmeus vanden Berghe, Mannen van leene, ende heeft den voors. Balthasar Bommaerts inde voors. gift gebruyckt het octroy by

hem vercregen inden Raede van Brabant den 6 Mey 1638, onderteeckent GAILLIARD, soo den voors. Notaris verclaerde.

Ingelenborch. De Dry Swaenkens, fol. 36.

A. Thuys genaemt *de Dry Swaenkens* gestaen inde Coppenholstraete tusschen tcleyn huys naest *tGulden Cruys* suytwaerts ende thuys genaemt *de Heyblom* noortwaerts, comende achter westwaerts aen thuys van Pauwels Werts ende Elisabeth vanden Ghever, synen wyve, genaempt *Engelenborch*, tegensover dOude Waghe, daeraf dit voors. huys gescheyden is.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boeke prout foliis præcedentibus.

Jan-Ambrosius Diericx van Helmont ende Catharina Lenaerts, syn wyf, by coope gedaen tegens Loyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, diewelcke haer de geheele huysinge van *Engelenborch* blyft aendraegende, nyettegenstaende tverhef daeraf gedaen byden voornoemden Peeter de Wannemaker, haren sone, te weten de helft in proprieteyt ende dander helft in tochte,in welcken koop mede gecompareert is de moeder ende mombaresse vande kinderen des voors. Peeters de Wannemaker. Ende heeft Daniel de Wannemaker, Adriaenssone, syne voors. moedere daertoe oick geautoriseert. Ende heeft de voornoemde Jan-Ambrosius Diericx tvoors. huys *de Dry Swaenkens* verheven, Heer ende Hoff voldaen, present Heer Lanceloot tSerarts, Riddere, ende Gaspar de Witte, Leenmannen, ende Constantin vanden Berghe, Stadthouder, den 7 Aprilis anno 1621.

Jan Baptista ende Guilliaume de Lattre, gebroeders, in onverdeylden rechte verheven tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten genaempt *de Dry Swaenkens*, by coope ten voors. dage gedaen tegens den voornoemden Jan-Ambrosius Diericx van Helmont ende Catharina Lenaerts, synen wyve, doende de voors. Jan Baptista de Lattre daeraf den eedt als sterf- ende dienstelyck man, in handen van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Heer Lanceloot tSerarts, Ridder, ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden voors. 7 Aprilis 1621.

Jan de Lattre, by coope vanden voors. huyse *de Dry Swaenkens*, gedaen tegens de voornoemde Jan Baptist ende Guilliam de Lattre, syne soone, voor Mannen van desen Hove den 20 September 1622, heeft hetselve huys verheven ende als sterfman den eedt gedaen opden voors. 20 September 1622.

Jouffrouw Isabella de Lattre, des voornoemden Jans dochter, daer moeder af was Jouffrouwe Isabella Regnier, heeft tvoors. huys verkregen by opdracht tharen behoeve gedaen byden voornoemden Jan de Lattre, haeren vader, op rekening van haer moederlyck goedt, voor Leenmannen van desen Hove, den 13 Decembris anno 1627. Ende heeft deselve Jan de Lattre daervan verheff gedaen ende thergeweyde betaelt wten name der voors. Jouffrouwe Isabella, die daervan is blyvende sterfvrouwe, doende den voornoemden Jan de Lattre daervan den eedt als besets-off dienstman, in handen van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Heer Lanceloot tSerarts, Riddere, ende Marten Leermans, Mannen van leene, opden voors. 13 Decembris 1627.

Opden 7 Martii 1645, heeft Meester Michiel van Couwenberch, advocaet, mits der doot des voors. Jans de Lattre, gedaen den eedt als dienstlycken ende besetman, in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Meester Jan de Champs ende Henrick Simpernel, Mannen van leen, ende dat inden name vande voors. Jouffrouwe Isabella de Lattre, sterffvrouwe.

Ingelenborch, fol. 38.

B. Thuys inde Cobbenholstrate, tusschen *de Dry Swaenkens*, aen deen syde suytwaerts, ende *het Heyblommeken* aen dander syde noortwaerts.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Loyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Nicolaes Breygel, lettersetter, ende Catlyn Rondel, syne huysvrouwe, hebben teenen vollen leen verheven tvoors. huys, als by hun gecocht van Catharina de Wannemaker ende haere consoorten, erfgenaemen wylen Adriaens de Wan-

nemaker ende van syne weduwe Louyse de Neele, naer wtwysen den coopbrief gepasseert voor Schepenen van Antwerpen de dato 9 Augusti 1622, ende heeft den voornoemden Nicolaes Breygel daeraff den eedt gedaen als sterfman onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, opden 18 January anno 1623.

Adriaen de Vos, pasteybacker, heeft tvoors. huys te leene ontfangen, als by hem ende Clara van Eeckeren, syne huysvrouwe, gecocht vanden voornoemden Niclaes Breygel ende Catlyn Rondel, synen wyve, na luydt den brieve daervan gepasseert voor Schepenen van Antwerpen opden 16 Martii anno 1624. Ende heeft de voors. Adriaen de Vos daeraf den eedt gedaen als sterfman in handen van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Heer Lanceloot tSerarts, Riddere, ende Gaspar de Witte, Leenmannen, op 11 Aprilis 1624.

Jouffrouwe Isabella de Lattre, Jansdochter, daer moeder af was Jouffrouwe Elisabeth Regnier, heeft te leene verheven tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten als by heur opden lesten September 1633 gecocht van Adriaen de Vos ende Clara van Eeckeren, syne huysvrouwe, volgende den brieve daervan gepasseert voor desen Leenhove, ende heeft daervan betaelt een volle hergeweyde opden voet van tnyeuw placcaet opt stuk vande leenen gemaect den 27 September 1627, doende daeraf den eedt Meester Michiel van Couwenberghe, licentiaet inden rechten, als diensteIyck man, inden name der voors. Isabella de Lattre, die daeraf is blyvende sterfvrouwe. Gedaen ter presentien van Meester Jan Snyers, licentiaet inden rechten, Stadthouder, Meester Willem Despomereaulx, oick licentiaet inden rechten, ende Meester Gaspar de Witte, Greffier vande Weesmeesterscamer, Mannen van leene respective van desen Leenhove, opden voors. lesten Septembris 1633.

Ingelenborch. Heyblommeken, fol. 40.

B. Thuys genoempt *het Heyblommeken*, gestaen inde Cobbenholstrate, tusschen tvoorgaende huys zuyt ende het achterhuys oft camer vanden *Gecroonden Moor.*

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere

kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boeke prout foliis præcedentibus.

Jan de Sancto-Stephano heeft te leene ontfangen tvoors. huys genaemt *de Heybloem*, gestaen inde Cobbenholstrate, als by hem gecocht van derfgenamen wylen Adriaen de Wannemaker, na breeder inhoudt vanden brieve daervan gepasseert voor Schepenen van Antwerpen, opden 23 Decembris 1622, by erfneminge. Actum onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, den 14 January 1623.

Opden 16 February anno 1641 heeft Jouffrouwe Susanna Speckhouwers, weduwe des voornoemden Jan de Sancto-Stephano, mits de doot desselfs, te leen verheven tvoors. huys genaemt *tHeyblommeken*, blyvende de voors. Jouffrouwe Susanna Speckhouwers daervan sterfvrouwe, voorde welcke heeft den eedt gedaen als dienstelyck man Sieur Jan Bollaert, haer behoudtsone, ende is daervan betaelt een vol hergeweyde, volgende de nyeuwe ordonnantie opde verhooging vande leenen gemaeckt op 27 September 1627. Gedaen ter presentie van Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, Meester Jaspar de Witte ende David vander Soppen, Leenmannen respectieve van desen Leenhove des Borchgraefschap van Antwerpen.

Op den . . . . . . (*sic*) hebben de kinderen ende erfgenamen vande voors. Jouffrouwe Susanna Speckhouwers tvoors. huys *het Heyblommeken* verheven ende daernaer oock Willem Del et uxor als cooper vanden selven huyse, ende syn daeraf betaelt twee hergeweyden, ende is de voors. Willem Del gestelt als sterfman.

Opden 7 December 1671 heeft Jouffrouwe Elisabeth van Mol, weduwe vanden voors. Willem van Tel, tvoors. huys *tHeyblommeken* tot eenen vollen leene verheven ende ontfangen, als op haer verstorven mits de doot vanden voors. Willem van Tel, als gestorven zynde zonder kinderen ende wt crachte van synen testamente met voorgaende octroy van Syne Majesteyt gemaeckt, soo sy verclaerde, ende heeft voor haer den eedt als dienstelyck man gedaen Meester Pauwels, Notaris, blyvende de voors. Jouffrouwe Elisabeth van Mol daervan sterffvrouwe, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Joncker Henrick vande Werve ende Jonker Thomas Neuport, Leenmannen. Et recepit den voors. Stadt-

houder jus Domini, luyt syne quittantie aende weduwe gegeven.

Ingelenborch. Gecroonden Moor, fol. 41.

B. Een huys metten gronden ende toebehoorten genaempt *den Gecroonden Moor*, metten achterhuyse oft camer daertoe gevuecht, gestaen ende gelegen aen malcanderen soo opden hoeck vande Cobbenholstraete als inde selve Cobbenholstrate tot aende huysinge genaemt *de Heyblom*, ende voorts inde Jerusalemstrate tot aenden nabeschreven huyse genaemt *den Gulden Leeuw*, comende achter aen derve vanden selven *Gulden Leeuw*.

Ende noch een huys metten gronde ende toebehoorten genaemt als vore *den Gulden Leeuw*, gestaen ende gelegen inde Jerusalemstrate voors., tusschen tvoors. huys *den Gecroonden Moor* aen deen syde ende thoeckhuys strekkende nade Oude Waghe, genaemt *Jerusalem*, aen dander syde, comende achter aen *Engelenborch* ende eensdeels aen tvoors. huys genaemt *Jerusalem*.

Ferdinande Buysen ende Elisabeth Stessens, syn wettich wyff, hebben die voors. huysen, deen genaemt *den Gecroonden Moor*, metten achterhuyse oft camer, ende dander *den Gulden Leeuw*, te leene verheven, als by hem gecocht ende terve genomen van Louyse de Neele, weduwe van wylen Adriaen de Wannemaker ende consorten, opden 16 Martii 1619, voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove, ende heeft den voors. Fernande Buysen, packer, daeraf den eedt gedaen als sterf- ende besetman, ende dat van beyde de voors. huysen met een verheff, als gecocht in eenen coop ende noynt van malcanderen gespleten geweest synde. Actum coram Constantin vanden Berghe, Stadthoudere, Godevaert Snyers ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden vyfden Martii anno XVI^c twintich.

Opden 2^den January anno XVI^c viertich, heeft de voornoemde Elisabeth Stessens, weduwe wylen Ferdinande Buyse, verheven de voors. twee huysen daerop den voornoemden Ferdinande Buysen heeft gestaen als sterfman, ende heeft daervoor betaelt dry volle hergeweyde opden voet vande nyeuwe ordonnancie opde verhooginge vande leenen gemaeckt, te

weten een hergeweyde, soo de helft vande voors. twee huysen heur is toecomende volgende de leenrechten, als synde vercregen staende heuren houwelycke, den 16 Martii 1619. Item het tweede hergeweyde soo dander helft vande voors. twee huysen, mits der doot des voornoemden Ferdinande Buysen (gestorven sonder kinderen), is gesuccedeert op syne erfgenamen, ende tderde soo de voornoemde Elisabeth Stessens dieselve helft heeft gecocht in Augusto anno 1639 ende daerinne gegoyt byde voors. erfgenamen opden 18 Juny anno 1640, alsoo dat de voors. twee huysen nu int geheel syn toebehoorende der voornoemde Elisabeth Stessens, die daerop is staende als sterfvrouwe, voorde welcke den eedt heeft gedaen als dienstlyck man Jan van Sichelaer, cruydenier, haer sone. Actum coram Meester Jan Snyers, licentiaet inden rechten, Stadthouder, Gaspar de Witte ende Godevaert Snyers, Mannen van leene van desen Leenhove.

Naerde doot vande voors. Elisabeth Stessens, soo heeft Jan van Sichelaer, als eenig sone ende erfgenaem van syne moeder weduwe, eerstwerff van wylen Jan van Sichelaer doude ende lestwerff vanden voornoemden Ferdinande Buysen, tot eenen vollen leen ontfangen deen *den Gecroonden Moor* opden hoek vande Jerusalemstraete ende dander *den Gulden Leeuw* inde voors. Jerusalemstrate, doende den voors. Jan van Sichelaer daeraff als sterf- ende bedienelyck man den beheerlycken eedt. Actum 26 Septembris 1647, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jonker Justus van Spangen ende Gaspar de Witte, Leenmannen, ende is betaelt daeraff een volle hergeweyde.

Modo David Gaillet, packer, ende Magdalena Brabants, by coope van desen huyse *den Gecroonden Moor*, gedaen tegens voornoemden Jan van Sichelaer, luyt de goedenisse gepasseert voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove, heden dato deser, ende heeft het voors. huys tot eenen vollen leene verheven etc., present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jonker Henrick van Halmale, Meester Jan Deschamps, Louys ende Bartelmeus vanden Berghe, Leenmannen, opden 5 February 1649.

Opden 23 Meert 1649, soo hebben Meester Geeraert Smits, chirurgyn, ende Jouffrouwe Anna Janssens, syne huysvrouwe, den voors. huyse *den Gecroonden Moor* teenen

vollen leen ontfangen by coope daervan gedaen tegens den voornoemden David Gaillet ende syne huysvrouwe, volgens de goedenisse daervan gedaen voor desen Hove op dato voors., doende Meester Geeraert Smits daeraf den eedt voor den Stadthouder Meester Jan Snyers, present Jonker Alexander Goubau, Meester Jan Deschamps, Louys ende Bartelmeeus vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier Meester Bartelmeeus vanden Berghe jura Domini.

Opden 26 January 1667 soo heeft Augustyn Smits, oom ende testamentelyke momboir vande kinderen wylen Meester Geeraert Smits ende Jouffrouwe Anna Janssens, mits de doot vander selver kinderen vader ende moeder, den voors. huyse *den Gecroonden Moor* tot eenen vollen leene ontfangen in onverdeylden rechte ende daerop gestelt tot sterffman Geeraert Smits, den oudsten sone, oudt 17 jaeren, woonende in Vranckryck tot Bordeaux, voor welcken den eedt heeft gedaen voors. Augustyn Smits, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Joannes Chrisostomus ende Reynier vanden Berghe, Mannen van leene. Et recepit den Greffier vanden Berghe jura Domini.

Ingelenborch. Den Gulden Leeuw, fol. 42.

Noch een huys met winckel ende camer voor aen strate, pletse ende gemeynen borneputte, gestaen inde Jerusalemstrate loopende naer dOude Waghe, tusschen *den Gecroonden Moor* aen deen syde ende *Jerusalem* aen dander syde.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende haere andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Fernande Buysen, packer, ende Elisabeth Stessens, syne huysvrouwe, by coope ende erfneminge tegens de voornoemde Louyse de Neele ende haere kinderen, soo van desen huyse nu genoempt *den Gulden Leeuw* als van thuys *den Moor* daernaest gestaen, gedaen in een contract ende coop ende met een verhef, mits dat dit huys nyet gesplist of gescheyden en is geweest, als breeder verhaelt is hiervore fol. 41. — Memorie.

Modo na doode des voornoemden Fernande Buysen de

voors. Elisabeth Stessens, syne weduwe, gelyck hiervore breeder is verhaelt fol. 41, daertoe alhier relatie wordt gedaen.

Naerde doot van voors. Elisabeth Stessens, heeft Jan van Sichelaer, haeren eenigen sone ende erfgename voors., de voors. twee huysen verheven gelyck folio præcedenti blyckt.

Modo Jan Comperis, by coope van desen huyse gedaen tegens den voors. Jan van Sichelaer, luyt de goedenisse geschiet voorden Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove op heden dato deser, ende heeft den voors. Jan Comperis tvoors. huys *den Gulden Leeuw* tot eenen vollen leene ontfangen, doende den eedt van trouwe in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Jonker Justus van Spangen ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen. Actum 26 September 1647.

Opden 21 January 1669 hebben de kinderen ende erfgenamen des voors. wylen Jan Comperis tvoors. huys *den Gulden Leeuw* tot eenen vollen leene ontfangen in onverdeylden broederlycken ende susterlycken rechte, ende is daerop gestelt als sterfman Francisco Comperis, den jonckxten sone, die daeraff betaelt het recht van een volle hergeweyde ende gedaen den eedt van trouwen in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Jan Crysostomus ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Ingelenborch, naest *tHaenken*, fol. 43.

A. Een huys metten gronde ende toebehoorten genaempt *Engelenborch*, tegensover dOude Waghe plach te syn, tusschen thuys genaemt *de Groote Borcht* aen deen syde suytwaerts ende thuys genaemt *tHaenken* aen dander syde noortwaerts, comende achter oistwaerts aenden scheymuer van thuys genaemt *de Dry Swaenkens* in de Coppenholstraet, dwelcke alsnu van desen huyse gescheyden is.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende haere andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Pauwels Werts, goutsmit, ende Elisabeth vanden Ghever, syn wyf, hebben opden 6 February anno 1620 tvoors. huys

verheven, als tselve gecocht ende terve genomen hebbende van Louyse van Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, proprietarisse van deen helft ende tochtersse van dander helft (met consente van Hester Cocx, moeder ende momboiresse vande kinderen van Peeter de Wannemaker ende oick by procuratie van Daniël de Wannemaker) volgende den brieve daervan gepasseert voor desen Hove ten dage als boven, ende heeft den voors. Pauwels Werts, als sterf- ende dienstman, den eedt gedaen in handen van Constantin vanden Berghe, present Dierick van Oppervelt ende Gaspar de Witte, Leenmannen, op voors. 6 February 1620.

Elisabeth vanden Ghever voornoemt, weduwe des voors. Pauwels Weerts ende als geinstitueert in alle syne goederen volgens den testamente by hun gesamenderhant gepasseert voor Bartelmeeus vanden Berghe, openbaer Notaris tAntwerpen, in presentie van getuygen, opden 29 January 1633, met voorgaende octroy by hun daertoe verworven inden Rade van Brabant den 29 October 1620, onderteeckent byden Secretaris Boudewyns, heeft, mits der doot des voors. Pauwels Weerts, heurs mans, tvoors. huys metten toebehoorten teenen vollen leene verheven als sterfvrouwe ende trecht daertoe staende betaelt, doende veur heur den eedt als besetman Henrick Simpernel, present Meester Jan Snyers, Stadthoudere, Meester Gaspar de Witte ende Joachim Genoels, Leenmannen, opden 3 January 1635.

Opden 5^en^ Juny 1652 hebben de kinderen ende erfgenamen vande voors. Elisabeth vanden Ghever, weduwe Pauwels Weerts, mits de doot vande selve henne moeder, tvoors. huys metten toebehoorten tot eenen vollen leene ontfangen in onverdeelden rechte, stellende als sterffman Bertelmeeus Weerts, hennen broeder, die den eedt van trouwen heeft gedaen, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Marten Leermans ende Louys vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Opden 28 November 1667, heeft Jan-Chrisostomus vanden Berghe, comparerende voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove, vernieuwt de constitutie van eene rent van 237 gulden tien stuyvers capitael by Pauwels Weerts dato voors. voorden Notaris Bavo vander Straeten verleden ten behoeve van Lenaert van Uffel, brouwer alhier, opt achter-

sten deel ende alle syn recht vanden voors. huyse, ende heeft deselve Lenaert van Uffel dese rente te leene ontfangen ende verheven als sterfman ende voor het recht betaelt vanden Leenheere een jaer vromen ter somme van acht guldens sonder de cleyne rechten, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, in wiens handen den eedt is gedaen, present Louys ende Reynier vanden Berghe.

Ingelenborch. De Borcht, fol. 44.

A. Noch een huys metten gronden ende toebehoorten genaemt *de Groote Borcht van Antwerpen*, tegensover de Oude Waghe, inde strate loopende wte Wolstrate nade Jerusalemstrate, tusschen thuys genaemt *Engelenborch*, nu toebehoorende Pauwels Werts, goutsmit, aen deen syde noortwaerts, ende thuys van outs oock *Engelenborch* geheeten aen dander syde suytwaerts.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Loyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Hester Cocx, weduwe des voors. Peeters de Wannemaker, heeft te leene ontfangen de voors. huysinge genaemt *de Borcht* oft *Groote Borcht*, metten huyse daerneffens gestaen, hiernaer gedescribeert fol. 46, als by heur gecocht van Catharina de Wannemaker ende consoorten, erfgenamen van wylen Louyse de Neele, weduwe tharen sterfdage Adriaens de Wannemaker, na luyt den goedenissebrief daervan gepasseert voor desen Leenhove opden 2[den] Augusti anno 1622, ende heeft voor heur den eedt gedaen.... (*sic*) onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, opden voors. 2 Augusti 1622.

Adriaen de Wannemaker, Peeterssone, huyckmacker, heeft mits de doot van Hester Cocx, syne moeder wylen, teenen vollen leene verheven in onverdeylden rechte tvoors. huys genaemt *de Groote Borcht van Antwerpen*, metten huyse daernaest tegensover dOude Waghe, doende de voors. Adriaen de Wannemaker daeraf den eedt als sterf-ende dienstelyck man. Actum den 24 Decembris anno 1629, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Lancelot tSerarts, Ridder, ende Joachim Genoels, Mannen van leene.

Meester Cornelis de Wannemaker, apothecaris, heeft mits der doot des voors. Adriaens, syns broeders, teenen vollen leene verheven tvoors. huys genaemt *de groote Borcht van Antwerpen,* ende dat in onverdeylden rechte, tot dat de scheydinge ende deylinge daervan sal wesen gepasseert, die sy gehouden worden te doen binnen dry maenden naestcomende, doende de voornoemde Meester Cornelis de Wannemaker daeraf den eedt als sterff- ende dienstelyck man, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Gaspar de Witte ende Joachim Genoels, Leenmannen, opden 14 Septembris anno XVI^c^ dertich.

Bartelmeeus vanden Berghe, Greffier vanden peyse deser stadt van Antwerpen, ende Jouffrouwe Dimpna van Gilsen, syne wettige huysvrouwe, hebben teenen vollen leene verheven de voors. huysinge gebruyckt wordende tot twee wooningen, metten gronde ende toebehoorten, genaemt *de Groote Borcht van Antwerpen,* tegensover dOude Waghe alhier, tusschen thuys genaemt *Engelenborch* aen deen syde ende thuys van oudt ook *Engelenborch* geheeten, nu ter tyt toebehoorende Roelant Mercx, cleermaker, aen dander syde, comende achter aen thuys genaemt *tGulde Cruys* inde Coppenholstrate, by hun gecocht ende terve genomen van voornoemden Cornelis de Wannemaker, Peeterszone wylen, daer moeder af was Hester Cocx, soo voor hem selven als wten naem ende als met Jeremias Cocx, rechtelycke momboirs over Peeter de Wannemaker, Adriaenszone wylen, des voors. Cornelis broeder was, daer moeder af is Martyne Snyers ; doende de voornoemde Bartelmeeus vanden Berghe daeraff als sterfman behoorlyke manschap met hulde ende eedt van trouwe, na sHofs recht, in handen van Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, present Jonker Philips Schoyte ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden 5^en^ July 1636.

Francoys de la Haye ende Jouffrouwe Clara de la Porte, syne huysvrouwe, by coope gedaen tegens den voornoemden Meester Bartholomeus vanden Berghe ende syne huysvrouwe, hebben tot eenen vollen leene ontfangen den voors. huyse *de Groote Borcht* op dato deser, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jonkers Willem Despommereaulx ende Philips Schoyte, Leenmannen, den 22 December 1650.

Ingelenborch, naest *de Borcht.* suydwaerts, fol. 46.

Noch een cleyn huys gestaen op dOude Waghe, gespleten van *Cleyn Engelenborch*, tusschen thuys nu geheeten *de Borcht* oft *Groote Borcht*, aen deen syde noortwaerts ende thuys ook genaemt *Engelenborch* volgende hierna fol. 47 aen dander syde suydwaerts, wtcomende westwaerts op dOude Wage.

Peeter de Wannemaker, mitsgaders Louyse de Neele, weduwe wylen Adriaens de Wannemaker, ende hare andere kinderen staen hierop ende opden anderen huysen *Engelenborch* te boecke prout foliis præcedentibus.

Ende alsoo tselve huys annex is gebleven aen thuys genaemt de *Groote Borcht*, ende daermede te saemen teenen vollen leene verheven, soo syn de verheffingen daeraf te vinden hiervore fol. 44 ende verso.

Ingelenborch, naest *Biskayen*, fol. 47.

Rochus vander Moelen en Cornelia Wafelaers ut ante fol. 28.

Henrick van Asselberch met Nelleken vanden Broecke, syne huysvrouwe, hebben gecocht van voors. Rochus vander Moelen ende Cornelia Wafelaers een huys gespleten vanden huyse genaemt *Ingelenborch*, tusschen de huysinge *Biskayen* aen deen syde ende de nyeu poorte vanden huyse *Engelenborch* aen dander syde ende ook achter, naer luyt vanden Schepenenbrieve van Antwerpen in dato 5 February 1548, ende heeft Henrick van Asselberch tvoors. huys teenen vollen leene verheven van Jonker Willem van Amours, Stadthouder, present Jacob Peeters ende Abraham Corduaen, Leenmannen, den 12 Meerte anno 1549.

Melchior Hagenauw, lakenbereyder, by coope gedaen tegens den momboirs vande kinderen van Henrick van Asselberch ende Nelleken vanden Broecke, voor Mannen van desen Hove, heeft tvoors. huys te vollen leene ontfangen ende den eedt van trouwe gedaen, present Jonker Willem van Amours, Stadthouder, Meester Anthonis Bruynincx ende andere Leenmannen, den 1 Decembris anno 1562.

Andries de Hoest heeft by coop tegens Melchior Hagenau het voors. huys te leen verheven vanden Stadthouder

Meester Anthonis van Ghele, present Hans van Nuycen ende François van Bouchout, Leenmannen, anno 1577.

Tvoorgenoemt huys is byden erfgenaemen van wylen Cornelis Sneeuwater ende van Margriete Hellincx ten Leenhove wtgewonnen voor tgebrek van eene rente van 54 guldens erffelyck, diewelcke, naer octroy daertoe verworven, tselve huys hebben openbaerlyck doen verkoopen opden 21 Mey anno 1614. Ende is ingecocht by Jan Sneeuwater, Cornelissone, woonende in sGravenhage, die dactie vanden selven coop daernaer heeft overgelaten per Joos Veruli, synen gemachtigde aen Roelant Mercx ende Geertruyt Vroom, syne huysvrouwe.

Roelant Mercx, cleermaker, is byden transporte van dactie als voren int voors. huys gegoyt byden Stadthouder Meester Jacob Roelans, nomine officii, opden 7 Aprilis anno 1615, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Mannen van leene, ende heeft alsdan den eedt van trouwen gedaen ende thergeweyde betaelt in handen vanden Greffier Meester Peeter Hegelsom.

Opden 20 November anno 1637 heeft Geertruyt Vroom, weduwe des voors. Roelant Mercx, mits der doot desselfs Roelants, tot behoeve van heur ende heure kinderen, daerinne gerecht synde, in onverdeylden rechte teenen vollen leene verheven tvoors. huys ende daervan betaelt een vol hergeweyde, volgende de nyeuwe ordonnantie opde verhooginge vande leenen gemaeckt den 27 September 1627, ende is daerop gestelt als sterfvrouwe de voornoemde Geertruyt Vroom, present Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, Bartelmeeus vanden Berghe ende Joachim Genoels, Mannen van leene van desen Hove, ende heeft voornoemde Geertruyt Vroom geloeft dat heuren oudsten sone sal comen doen den eedt als dienstelyck man.

Opden 18 Septembris 1664, heeft Cornelis Vroom, inden name ende als momboir over de onbejaerde kinderen vande voors. Geertruyt Vroom, betaelt een volle hergeweyde verschenen mits de doot vande voors. Geertruyt Vroom, ende den onverdeylden rechte, soo vande voors. onbejaerde kinderen als andere byde selve agtergelaten, present Meester Jan Snyers, als Stadthouder, Meester Niclaus Nuyts ende Jan-Chrisostomus vanden Berghe, Leenmannen. Recepit den Greffier vanden Berghe het recht vanden Heer.

Opden 20 derselver maendt September 1664 heeft Maria Genoels, Joachimsdochter wylen, tvoors. huys verheven teenen vollen leene, als tselve vercregen hebbende by coope gedaen tegens den voors. Cornelis Vroom, inden naem ende als momboir voors., mitsgaders tegen de andere meerderjarige kinderen vande voors. Geertruyt Vroom, luydt de goedenisse ten selven dagen voor Stadthouder ende Mannen van leene gepasseert, ende heeft voor deselve Maria Genoels den eedt gedaen als dienstelyck man den voors. Cornelis Vroom, blyvende deselve Maria Genoels sterfvrouwe, present ut supra. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Erve tot het voorgaende huys geappliceert, fol. 49.

Melchior Hagenau heeft vander stadt van Antwerpen gecocht een stucxken erve, leen synde, loopende voor het voorgaende huys, daer eenen kelder onder is gemaeckt, dwelcke hy mede vercocht hadde aen Andries de Hoest sonder sHeeren recht betaelt te hebben.

Depost Andries de Hoest by coop met het voorgaende huys van Melchior Hagenau.

Nota dat onder devictie by derfgenamen wylen Cornelis Sneeuwater van hennen pant gedaen desen kelder nyet medebegrepen noch voor henne rente verbonden en is.

Biskayen, fol. 50.

Een huys genaempt *Biscayen* oft *den Schilt van Biscayen*, met een nyeuw cleyn heys daeraen gelegen int Groot Cobbenhol, opden hoek wtcomende tegensover dOude Waghe, tusschen *Ingelenborch* oost ende noort ende twee straten zuyt ende west.

Jan Truyens, droochscheerder, bekent by denombrement overgegeven 28 November anno XV^c dry dit huys genoemt *Engelenborch* ende *den Gulden Craene*, der weduwe Jacob Clicx toebehoorende.

Joos Plancwalt heeft tvoors. huys metten huysingen genaemt *Ingelenborch* tsamelyck vercregen by coope tegens Catlyne Scats ende te leene ontfangen den 9 Meerte 1518, als hiervore is verhaelt fol. 27.

Frans Struydelincx heeft tvoors. huys metten cleynen huyse geheeten *Biskayen*, gespleten van *Engelenborch*, teenen vollen leene ontfangen by coop gedaen tegens Joos Plancwalt den 10 May anno 1525, die daerop was behoudende XXXII ponden oft CXXVIII guldens erffelyck.

Andries Ameryn heeft het voornoemt huys metten cleynen huyse te leene ontfangen by coope gedaen tegens Frans Struydelincx den 13 Septembris anno 1538.

Hans Ameryn heeft tselve huys metten cleynen huyse, naerde doot van Andries Ameryn, syns vaders, te leene ontfangen opden 10 Meerte 1543, onder den Stadthouder Jonker Anthonis van Houthem, present Jacob van Olmen, Peeter vanden Kerckhove ende andere Leenmannen.

Jan van Thielt ende Margriete Janssens, syn huysvrouwe, hebben tvoors. huys metten huyse genaempt *Biskayen* te leene ontfangen by coope gedaen tegens Hans Ameryn ende heeft de voors. Jan van Thielt den eedt gedaen in handen vanden Stadthouder van Houthem, den 10^den^ Juny 1543, present Leenmannen Jacob van Olmen ende Peeter vanden Kerchove.

Alhoewel naerderhant bevonden is dat Hans van Ameryn de vercoopinge nyet en heeft gedaen, maer wel den Guldeken vande Lakenhalle, wt crachte van vonnisse ende executie tot laste van voors. Hans Ameryn geslagen, naer wtwysen der goedenisse voor Schepenen van Antwerpen gepasseert anno 1541, 27 Augusti.

Jan Sneeuwater heeft daernaer tvoors. *Biskayen* metten cleynen huyse, naer evictie daerop gedaen by leveringe ten vervolge van Elisabeth van Haesdonck, voor tgebreck van eene rente van 44 guldens erffelyck, gecocht voorden Amman ende is daerinne gegoyt voor Schepenen van Antwerpen den 13 November 1554.

Jan van Nuyssen heeft het voornoemt huys metten cleynen huyse te leene ontfangen als deselve by coope gecregen hebbende tegens den erfgenamen des voorgaenden Jans Sneeuwaters, met Schepenenbrieven van Antwerpen de dato 18 Meerte 1562. Ende heeft de rechten voldaen aenden Stadthouder van Amours opden 26 Meerte 1562, als by syne recipisse gebleken is, present Jacob vanden Velde, Antonis Moude, Leenmannen. Ingeschreven by Bartelmeeus Bruynincx 26 Meerte anno 1563 stilo Leodiensi.

Maria van Thielt, weduwe wylen Geert Janssens, als representerende wylen Reynier van Thielt, haeren vader, broeder was van Jan van Thielt, die gehout is geweest met Margriete Janssens, weduwe was van Peeter Smalborch, heeft het voors. huys *Biskayen* metten cleynen huyse te leene ontfangen, eens opden 4^{den} January 1579, voor haer ende voor Hansken Smalborch, Meester Jans sone, daer moeder af was de voornoemde Margriete Janssens, sub Ghelio, Stadthouder, present François van Bochout ende Geert vander Dussen, Leenmannen, ende daernaer opden 23 May 1579, de helft vanden selven huyse, daeraf haer dander helft ten selven dagen aengewesen was by vonnisse van desen Leenhove tegens Hans van Nuyssen, verweerdere, ende den erfgenamen van wylen Hans Sneeuwaters, interventeurs voorden selven Hans van Nuyssen, diewelcke gecondemneert syn afstant te moeten doen metten vruchten sedert anno 1554, omdat het huys indebite ende tegens de leenrechten was wtgewonnen ende vercocht duer dofficie vanden Amman van Antwerpen. Ende heeft voorde voors. Maria van Thielt den eedt gedaen als besetman Lazarus vander Rist, present Leenmannen hiervoren genoempt.

Nota dat den Stadthouder Hoboken naer voorgaende evictie vanden pant ontfangen heeft twee hergeweyden per syne quittantie de data 4 January 1597.

Jan Maes, Willemssone, heeft het voors. huys *Biskayen*, metten hoeckhuyse daerneffens gestaen, naer voorgaende wtwinninge daerop gedaen ten vervolge van Joncker Philips de Soete, geseyt Vileers, wten name van Jouffrouwe Beatrice Hofman, syne huysvrouwe, voor tgebrek van syne rente van 128 guldens erfelyck, by openbaere wtroepinge by authoriteyt van desen Leenhove gecocht opden 10^{den} Decembris 1613. Ende is de voors. Jan Maes daerinne geerft byden Stadthouder Roelans den 20 February anno 1615 ende heeft ten selven dage hulde, eedt ende manschap gedaen, present Godevaert Snyers ende Constantin vanden Berghe, Leenmannen, ende is thergeweyde daernaer betaelt aenden Greffier Hegelsom, om etc.

Peeter Verstraten, cuyper, heeft tvoornoemt huys *Biskayen* te leene ontfangen by coope ende erfneminge daeraf gedaen tegens Jan Maes, Heer van Cantecrode, by Schepenenbrie-

ven van Antwerpen de data den 6 Martii 1615, waervan thergeweyde hiernaer is betaelt.

Christiaen Mols ende Christina vander Straten, syne huysvrouwe, hebben opden 24 Decembris anno XVI^c twintich verheven de voors. huysinge metter cameren geheeten *Biscayen*, gestaen ende gelegen inde Wolstrate, met eenen achterhuyse wtkomende tegensover dOude Waghe, nu twee wooningen synde, by hem ten voors. daghe gecocht van Anna vander Straten met Janne Boel, heuren wettigen manne ende momboire ende consoorten, maer is de voors. huysinge metten achterhuyse daernaer gecalingiert by Jan vander Straten, soo hiernaer breeder wordt verhaelt.

Opden 15 February anno 1621 hebben derfgenamen wylen Peeters vander Straten betaelt een vol hergeweyde vande voors. huysinge *Biskayen* metten achterhuyse, soo hy tselve opden 6 Martii anno 1615 terven genomen hadde vanden voorgenoemden Jan Maes.

Ten selven dagen hebben de voors. erfgenamen betaelt een vol hergeweyde van tselven huys metten achterhuyse by Anna Verpoorten, weduwe des voornoemden Peeters vander Straten, by recht van institutien vercregen van Peeter, haren man.

Deselve Anna Verpoorten, weduwe synde, heeft tvoors. huys by testamente ende octroy gemaeckt aen hare vier dochters, te weten: Maria, Anna, Elisabeth ende Susanna vander Straten, elck voor een vierendeel, etc.

Item tvierendeel der voornoemde Susanna vander Straten is, mits hare aflyvicheyt, gesuccedeert op hare voors. dry susters, als synde deselve Susanna (in houwelyck gehad hebbende Peeteren de la Rose), gestorven sonder kinderen ende sonder van haer voors. leengoet gedisponeert te hebben by octroy, compt oversulcks ten voors. 15 February anno 1621, betaelt een vol hergeweyde.

Ten selven Februario 1621 hebben de voornoemde erfgenamen betaelt een volle hergeweyde, soo Reynier Gevaerts, Reynierssone, syn deel inde voors. huysinge vercregen hadde by successie van Maria vander Straten, syne huysvrouwe.

Jan vander Straten, hiervore genoempt, heeft het voors. huys *Biskayen* metten achterhuyse te leen ontfangen als daertoe gecomen by calengieringe vanden coop die Chris-

tiaen Mols gedaen hadde, opden 24 Decembris anno XVI twintich, tegens Anna vander Straeten met Jan Boel, haren man, ende consoorten, kinderen ende erfgenamen van wylen Anna Verpoorten.

Jan Boel ende Anna vander Straten, syne huysvrouwe, hebben opden 8 Juny anno 1621 verheven tvoors. huys *Bisschayen*, gestaen inde Wolstrate, tusschen de huysinge geheeten *Engelenborch* aen deen syde ende thoeckhuys van Meester Jan vanden Walle, eertyds Michiel van Kelmis, aen dander syde, by hen gecocht vanden voornoemden Jan vander Straten, volgende den brieve daervan gepasseert voor desen Leenhove opden voors. 8 Juny anno 1621, ende heeft daervan den eedt gedaen de voors. Jan Boel als sterfman, soo ende in alle der manieren als dit huys *Bisschayen* gescheyden is van tvoors. achterhuys nu toebehoorende Marie van Dyck, weduwe wylen Jans de Weese, by coope ende goedenisse vanden voors. Jan vander Straten den 26 February 1621, gelyck hiernaer wordt verhaelt fol. 54. Gedaen opden voors. 8 Juny anno 1621, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Lancelot tSerarts, Ridder, ende Joncker Robrecht Tucher, Leenmannen.

Lenaert Brons, cleermaker, ende Mechelynken Cousyns, syne huysvrouwe, hebben op 18 Aprilis anno 1636 verheven tvoors. huys genaemt *Bisschayen*, soo ende gelyk sy alsnu daerinne gegoyt syn, volgende den coop daervan opden 11 der voors. maent April gedaen byden voornoemden Lenaert Brons, als leste ende hoochsten verdierder, wt crachte van publique vercoopinge met octroy van Syne Majesteyt de data 18 Martii lestleden, daervan doen doene by Elisabeth vander Straten, als actie hebbende vande evictie gedaen by Philips Le Roy, inden name ende als gemachticht vanden Eerw. Heere den Prelaet van Tongerlo ende hebbende thergeweyde daertoe staende betaelt, doende de voornoemde Lenaert Brons daeraf den eedt als sterfman. Gedaen op voors. 18 April anno 1636, present Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, Jonker Willem Despomereaulx, Jonker Henrick van Halmale, Jonker Philips Schoyte ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen.

Mechelynken Cosyns, weduwe des voors. Lenaerts Brons, ende als byden testamente dessells gestelt synen universelen

erfgenaem, wt crachte van doctroy hunlieden tsamen geimpetreert in dato 3 Juny 1637, heeft tvoors. huys verheven ende eene volle hergeweyde betaelt opden 15 November 1664, blyvende deselve Mechelynken Cosyns daervan sterfvrouwe, doende voor haer den eedt als dienstelyck man Reynier vanden Berghe, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Louis ende Jan-Chrisostomus vanden Berghe, Leenmannen. Actum desen 15 Novembris 1664. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Achterhuys van *Biskayen*, fol. 54.

Het achterhuys van *Biskayen* wtkomende tegen dOude Waghe, tusschen thuys van Roelant Mercx, cleermaker, aen deen syde noortwaerts, ende thoeckhuys van Meester Jan vanden Walle, chirurgyn, eertyds Michiel van Kelims, aen dander syde zuytwaerts, toebehoort hebbende tvoors. achterhuys Janne vander Straten, die tselve met de voorgaende huysinge genaemt *Biskayen* vercregen heeft by calengieringe tegens Christiaen Mols ende syne huysvrouwe als hiervore fol. 52 verso.

Marie van Dyck, weduwe wylen Hans de Weese, heeft teenen vollen leene ontfangen het gemelt huys als by heur opden 26 February anno 1621 gecocht van Jan vander Straten, die tselve metten voors. voorhuyse van *Biskayen* tsamen vercregen hadde by calengieringe als vore ende heeft voorde voors. Marie van Dyck, als coopersse vanden voors. achterhuyse, den eedt gedaen als besetman Henrick Boonen, packer, blyvende de voornoemde Marie daervan sterfvrouwe, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Anthonis van Berchem, Riddere, ende Gaspaer de Witte, Leenmannen, opden voors. 26 February anno 1621.

Opden 30 Octobris anno 1624 heeft de voornoemde Marie van Dyck, voor Schepenen van Antwerpen, verbonden aen Elisabeth vander Straten het voors. achterhuys van *Biskayen* voorde somme van 500 guldens eens, in voldoeninge vanden coop vanden selven huyse, ende heeft de voors. Elisabeth hieraff betaelt van die verbintenisse ten Leenboeke aen te teekenen de cleyn rechten, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Gasper de Witte ende Joachim Ghenoels, Mannen van leene, ende G. Snyers als Greffier.

Opden 21 Augusti 1649 soo heeft Joannes a Foro, mits de doot vande voors. Maria van Dyck, het voors. achterhuys te leene ontfangen ende een vollen hergeweyde betaelt.

Daernaer, opden 23 Meert 1669, hebben de kinderen ende erfgenaemen vanden voors. Joannes a Foro, mits de doot huns vaders, het voors. huys verheven in onverdeylden rechte ende betaelt een vol hergeweyde. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Anna Vinck, Jansdochter, jonge dochter, heeft het voors. huys ter leene ontfangen by coope gedaen tegens de voors. kinderen ende erfgenaemen Joannes a Foro, volgens de brieven op heden voor desen Hove gepasseert, ende heeft voor haer den eedt gedaen als besetman Reynier vanden Berghe, blyvende de voors. Anna Vinck sterfvrouwe, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jan Chrisostomus ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen. Actum 23 Meert 1669. Et recepit den Greffier vanden Berghe een volle hergeweyde.

Inde Wolstraet, hoeckhuys naest *Biskayen*, fol. 55.

Een hoeckhuys met synen toebehoorten gespleten vanden pant ende huysinge van *Biskayen*, metten toeganck totten private liggende onder *Biskayen*, gelegen tusschen tvoors. huys genaemt *Biskayen* aen deen syde oost, de strate van dOude Waghe west, comende achter noortwaerts aen dachterhuys van *Biskayen*.

Michiel van Kelmis, wettewarier, ende Marie vander Banck, syne huysvrouwe, hebben tvoors. huys teenen vollen leene ontfangen by coope ende erfneminge gedaen tegens Lazarus vander Rist, als gemachticht van Marie van Thielt, weduwe wylen Geerts Janssens, den 16 November 1581. Actum onder Stadthouder Anthonis van Ghele, in wyens handen de voornoemde Michiel den eedt heeft gedaen, present François van Bochout ende Geert vander Dussen, Leenmannen van desen Hove.

Naerde doot vanden voors. Michiel van Kelmis, is tvoors. huys by Godevaert Snyers, doude, als Stadthouder-Substituet byden Raede van Brabant geordonneert, wtgewonnen voor tgebreck vande relieven ende is den Heer Borchgraeve gestelt inde possessie vanden pant by vonnisse vanden 24

January anno 1598, welcken volgende des Heeren hergeweyde is gerecouvreert vande hure vanden voors. huyse opden lesten Novembris anno XVI^{c} twee, ende dat wt handen van Margriete Verpoorten, weduwe wylen Everaerts Heylen, die den pant oock hadde wtgewonnen ende in possessie gestelt waren voor tgebrek van henne rente van 55 guldens erffelyck, ende is voor sterfman gestelt François Heylen, des voors. Everaerts sone, oud 19 jaren, die den eedt heeft gedaen in handen van Meester Jacob Roelants Stadthouder, present Oppervelt, Wannemaker, Snyers ende C. vanden Berghe, Leenmannen. Actum 22 Juny anno 1604.

Opden 15 dach Meerte anno 1619, syn gecompareert voor Leenmannen van desen Hove, namentlyck Dierk van Oppervelt ende Godevaert Snyers, de voogden van Jaspar ende Tielman Kelmis, Michiels kinderen, proprietarissen vanden voors. huyse, ende hebben vande proprieteyt gerenuncieert ten behoeve vande weduwe ende kinderen vanden voors. Everaerts Heylen, rentieren, diewelcke te vorens waren aengenomen byden Heere in plaetse ende naerde doot vanden voors. Michiel van Kelmis, voor successeurs inden voors. huyse, als beschaedichde ende geinteresseerde rentieren, daeraff den Heere geen recht en is verschenen, als te voren betaelt synde.

Meester Jan vanden Walle, chirurgyn, heeft tvoors. huys te leene ontfangen by coope daeraf gedaen tegens de weduwe ende erfgenamen oft kinderen des voors. Everaerts Heylen, namens Margriete Verpoorten ende consoorten, na luydt vanden brieve voor desen Hove gepasseert, ende heeft den eedt gedaen in handen vanden Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Dierck van Oppervelt ende Jaspar de Witte, Leenmannen, opden 12 December anno 1620.

Jan vanden Walle, Meester Jans sone, heeft naerde doot syns vaders tvoors. huys te leene ontfangen ende den eedt gedaen, als sterf-ende besetman, in handen van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Heer Lancelot tSerrarts ende Peeter Scholiers, Mannen van leene, den 28 Martii anno 1628.

fol. 56.

Abraham La Motte, timmerman, ende Agneta de Bie, syne

huysvrouwe, hebben verheven te leene tvoors. hoeckhuys by hem gecocht van Jan van Ranst, cremer, inden naeme ende als gemachticht vanden voornoemden Jan vanden Walle, volgens den goedenisbrief daervan gepasseert voor desen Leenhove opden 12 Mey 1633, ende thergeweyde daertoe staende betaelt als van een vol leen, doende de voors. Abraham La Motte daeraf den eedt als sterfman, present Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, Meester Michiel van Cauwenberghe, oock licentiaet, ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen.

Opden 29 April anno 1637, hebben de momboirs van Françoise de la Motte, dochter des voors. Abrahams de la Motte, ende Anna Mispelterren betaelt 13 guldens ende 2/3 stuyver voorde twee derdedeelen van 19 guldens 11 stuyvers, daerop beloopt thergeweyde van 1/4 deel vanden voors. hoeckhuyse,opde voornoemde Françoise gesuccedeert mits der doot van haren voors. vader, daervan tderdendeel is quytgegeschouden, volgende de appostille oft ordonnantie byde Gravinne van Nassau gestelt opde requeste van Agnete de Bie, weduwe des voors. Abraham de la Motte endede voors. momboiren, de dato den lesten Martii anno 1637.

Ten selven dage heeft de voornoemde Agneta de Bie, weduwe Abrahams de la Motte, betaelt gelycke 13 guldens 2/3 stuyver, voorde twee derdedeelen van 19 guldens 11 stuyvers daerop beloopt thergeweyde van tvoors. vierdendeel vanden selven huyse, by heur gecocht vande voors. momboiren, daervan tderdedeel ook is quytgehouden volgende de voors. apostille.

Ten selven dage heeft de voornoemde Agneta de Bie noch betaelt 13 guldens 2/3 stuyver voor 2/3 deelen van 19 guldens 11 stuyvers, daerop beloopt thergeweyde van gelyck vierendeel vanden voors. huyse heur toecomende voor een kintsgedeelte by testamente des voors. Abrahams de la Motte, wt crachte van octroy vanden Rade van Brabant, waervan tderde derdendeel ook is quytgeschouden als boven; sulcks dat tvoors. huys der voors. Agneta is toecomende int geheel, te weten de helft daeraf als vercregen in heuren houwelycken, ende dander helft oft twee vierendeelen inder manieren als boven, ende op welck huys de voors. Agneta de Bie is gestelt als sterfvrouwe.

Huys *den Gulden Craen*, fol. 57.

Wouter van Minnebode heeft voortyts te leene gehouden vanden Borchgrave van Antwerpen allerhande huysingen genaemt *Ingelenborch*, die hy verkregen hadde by coope tegens Jouffrouwe Marie Rabots, Claesdochter, gelegen in Cobbenhol, tusschen de strate geheeten Clyn Cobbenhol ende de Groote Wage, daeraf Willem van Riethoven met Marie Thierebouts, syne huysvrouwe, deene helft hebben gekogt ende te leene ontfangen, ende hebben blyven behouden den naem van *Ingelenborch*.

Jan vanden Mortel, met Juete vanden Broeck, syne huysvrouw, hebben dander helft derselve huysinge vanden voors. Wouter Minnebode gekogt ende te leen ontfangen ende syn genoemt *den Gulden Craen* aende Groote Wage.

Jacob Clicx ende Jouffrouwe Jacomyne vander Vesten, syne huysvrouwe, hebben opden 6 Novembris anno 1475 ontfangen tot eenen vollen leen, by coope gedaen tegens Jan vanden Mortel ende synder huysvrouwe, een huys metter erven, plaetsen, putteborne ende blykplyn, gelegen int Groot Cobbenhol, geheeten *den Gulden Crane*, tusschen de Groote Wage ende de huysinge toebehoorende Aerdt de Olisleger west, ende thuys geheeten *Rynenborch*, toebehoorende Willem de Moelenaere, noord, de Clyn Cobbenholstraete, de huysinge geheeten *Ingelenborch*, toebehoorende Willem van Riethoven, ende thuys geheeten *de Wapene van Biskayen* oost, ende de Groote Cobbenholstrate van voor suyden.

Lysbeth Clicx heeft, naerde doot vanden voors. Jacob Clicx ende Jouffrouwe Jacomyne vander Vesten, ultima Juny 1499 te leene ontfangen de voors. huysinge ende erve *den Craen* genaemt, uytgenomen een stuk erve metten hove daeruyt gespleten met eenen poorthuyse comende achter aen Cleyn Cobbenholstrate, verkogt by wylen Jacob Clicx cum uxore aen Willem de Moelenaere.

Byden denombrement overgebrogt by Lysbeth Clicx, weduwe Joos Cnape, anders geheeten van Halle, bekent sy dit huys te leene te houden, regenote de Stadwage ter eenre ende Cornelis Scats huys ter andere syden, streckende agter met syne plaetsen aende nyeu strate aldaer.

Andries de la Cost, als gemagtigt van Jan de la Dorre,

heeft in Augusto 1514 te leene ontfangen, by coope gedaen tegens Lysbeth Clicx ende Joos van Halle, haeren man, het voors. leen *den Craen* genaemt.

De stad van Antwerpen, oft Meester Jacob de Vocht, Pensionaris derselver stadt, uyt haeren naeme, heeft ontfaen tot eenen vollen leene, by opdragt van Andries de la Cost, inder qualiteyt als voren, het leenhuys voren genoemt, van welken huyse ende erve de stad gelingt heeft de Groote Wage ende gemaeckt twee nieuw straeten, deen aende Waghe metten pleyne, ende dander uyt den Cleyn Cobbenhol inde Coepoortstrate, ende tsurplus vander erven heeft verkogt aen Joos Plancwalt. Actum 16 September 1522.

Int vernyeut boek van Amours f° 30 verso staet: Opden *Gulden Craen* VIII guldens erffelyck.

Thomas Willemssone van Nispen, by coope tegens Lysbeth Clicx, twee ponden Brabants erflyck die sy hem bepant heeft op haer huysinge metten toebehoorten *den Gulden Craen* geheeten.

Marie, dochter Thomas Willems, met Adriaen van Maertselaer, haeren man, Ontfanger vander Rynsche-wynassyse, hebben ontfangen de voors. acht guldens erffelyck naer doode hens voornoemden vaders, den thiensten Augusti 1530. Sedert en wordt hieraf ten Leenboeke nyet meer bevonden.

Dierck de Moelenaer, Willemssone, heeft opden 27 April 1541, inden naeme ende ten behoeve der stad Antwerpen, als sterflyk man, naer doode Meesters Jacob de Vocht, Pensionaris, het voors. huys te leene ontfangen.

Meester Jan Bacx, Schepen, naer doode Diericx de Moelenaer, ten behoeve als vore, 2 Mey 1570.

Meester François Dyck, Greffier deser stadt, naer doode Meester Jan Bacx, 1 December 1616.

Joncker Lamoral vanden Berghe, Tresorier van Antwerpen, uyt den naem derzelve stadt, by doode wylen Meester François Dyck, 9 Februarius 1622.

Joncker Thomas Nieuport, Schepene, by doode gemelden Jonckers Lamoral vanden Berghe ende ten behoeve als vore, by acte collegiael de dato 30 September 1653.

Erven gespleten vanden *Gulden Craen*, fol. 59.

Eene ledige erve gespleten uyt den huyse genaemt *den*

Gulden Craen der stadt van Antwerpen, toebehoorende by coope tegens Andries de la Cost q. q. ende by Gillebert van Schoonbeke van stadtswegen verkogt aen Fernando Rodrigues d'Almada, regenoten desselfs Fernando Rodrigues huys genaemt *den Meulen* westwaerts, de straete loopende naede Coepoortstraete noordwaerts, de straete loopende langs de voors. erve ende langs dOude Groote Wage plach te syn oostwaerts, de nieuwe huysinge daer de voornoemde Wage mede gelengt is, gespleten uyter lediger plaetse voors., toebehoorende der huysingen van Peeter Scholiers, suydwaerts.

Fernando Rodrigues d'Almada heeft de voors. erve te leene ontfangen ende heeft voor hem den eed gedaen Bartelmees de Bois, gemagtigt by procuratie de dato 24 Novembris 1550, in handen des Stadthouders. Actum 13 Juny 1553.

A. Gerard Hessels heeft de voors. erve daernaer te leene verheven onder den Stadthouder Meester Jan van Hoboken, den 12 April anno 1589.

De kinderen des voors. Gerard Hessels hebben, naerde doot van hens vaders, de voors. erve te leene ontfangen, namentlyck Geerardt, Frederik, Catharina ende Agneta, voor dewelcke den eedt gedaen heeft als besetman Herman van Breen, getrouwt hebbende voors. Catharina etc. Actum 21 January 1597.

Jeronimus Scholiers heeft de voors. erve te leene ontfangen als daertoe gekomen by coope gedaen tegens den voornoemden kinderen Gerardt Hessels, ter Vrydagsmerkt, den 25 Augusti 1606, ende heeft den eedt gedaen 27 Juny 1607.

Hans Schenaerts heeft de voors. erve, betimmert synde, verheven ende te leene ontfangen, in plaetse vanden voors. Jeronimus Scholiers, by calengieringe, als voor 1/4 deelhebber synde vanden pandt etc. 28 April 1614.

François Schenaert, Janssone, na doode syns vaders, heeft de voors. betimmerde erve te leene ontfangen in broederlycken ende susterlycken rechten, ter tydt toe de scheydinge ende deylinge tusschen hem Laureys Schenaert ende den kinderen van Catharina Schenaert, daer vader af is Dierick Ampssen, sal wesen geschiet, ende heeft den eedt als sterfman gedaen in handen vanden stadthouder Constantin vanden Berghe 12 Mey 1625.

Laureys Schenaert heeft in plaetse vanden voors. Fran-

çois Schenaert den eedt gedaen als sterfman, mitsdien tvoors. huys ende erve hem tegens syne medeerfgenamen te deele is gevallen by scheydinge ende deylinge gepasseert voor Schepenen van Antwerpen opden lesten December anno 1621. Actum 17 January 1621.

Norbertus van Mockenborch, getrouwt hebbende Jouffrouwe Catharina Schenaert, des voors. Laurys dochter, heeft het voors. leen verheven inden naeme van Jouffrouwe Anna Marie Schenaert, aende welcke tselve ten deele bevallen is, ende heeft voorde selve den eedt gedaen etc. Actum 30 May 1663.

Opden 15 November 1666 heeft Sr Guillielmo Schenaerts, Laureyssone wylen, tvoors. leen verheven als hem, soo hy verclaerde, verstorven mits de doot vande voors. Jouffrouwe Anna Maria Schenaerts, syne geheele suster, doende den behoorlyken eedt.

Fol. 61.

B. Christoffel Speckhouwers, den jongen, heeft te leene ontfangen ten Jaerschare eenen kelder onder de straet metten gronde gespleten van derve vanden *Gulden Craene*, by hem gecocht vander stadt van Antwerpen, die derve vanden *Gulden Craene* ende de straete daerdoor gemaeckt te leene is houdende vanden Borchgrave van Antwerpen, synde den voors. kelder gelegen neffens syns vaders huys Christoffel Speckhouwer den ouden, ende heeft daeraf hulde gedaen, eedt ende manschap, in handen vanden Stadthouder Meester Anthonis van Ghele, 8 Aprilis 1581.

Huys ende erve vanden *Gulden Craen* gespleten, fol. 62.

Een huys metter erve gelegen int Groot Cobbenhol, gespleten uytten huyse dat tander tyden *den Gulden Craen* te heeten plach, breed synde omtrent 35 voeten ende diep metter erven daer den trap op staet omtrent 56 voeten.

Peeter Scholier heeft het voors. huys ende erve teenen vollen leene ontfangen by coope gedaen tegens Gillibert van Schoonbeke, van wegen der stadt van Antwerpen, die het geheel huys *den Gulden Craen* genoemt met allen den toebehoorenden erven eertyden gecocht heeft tegens Andries de

la Cost q. q., ende heeft den voors. Peeter Scholier daervan den eedt als sterfman gedaen den 13 Juny anno 1553.

Hans Scholier, Peeterssone, heeft, naer doode syns vaders, in susterlycke ende broederlycke rechten ontfangen tvoors. huys ende erve, ende daeraf gedaen hulde, eedt ende manschap in handen vanden Stadthouder Meester Anthonis Ghelius, opden 26 Martii anno 1585.

Jeronimus Scholiers heeft, naer doode Hans Scholiers, tvoors. huys ende erve te leen verheven als daer comen synde by scheydinge ende deylinge, ende heeft den eedt gedaen in handen van Meester Jacob Roelans, Stadthouder, present Heer Anthonis van Berchem, Ridder, ende Godevaert Snyers, Leenmannen, den 27 July 1607.

Joncker Peeter Scholiers, Davidssone, Schepene deser stadt, heeft, naer doode Jeronimus Scholiers, syn oom, tvoors. huys te leene ontfangen onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lancelot tSeraerts, Riddere, ende Meester Willem Despomereaulx, Leenmannen, den 5 November anno 1625.

Opden 16 Februarius anno 1636, heeft de weduwe des voors. wylen Jonckers Peeters Scholiers betaelt een vol hergeweyde (volgens de nieuwe ordonnantie opde leenen gemaekt 27 Septembris 1627,) van tvoors. huys ende erve, alsnu verheven by Joncker Peeter-Ascanius Scholiers in onverdeylden rechte, mits de doot des voors. Jonckers Peeter Scholiers, synen vader saliger, doende den eedt in handen van Meester Jan Snyers, als Stadthouder, present Joncker Willem Despomereaulx ende Peeter Fabri, Leenmannen, op gemelden 16 February 1636.

Opden 8 May 1641, heeft Peeter van Horne, Almoessenier deser stadt, verheven tvoors. huys ende erve by hem gecocht van Joncker Peeter-Ascanius Scholiers ende consoorten, volgens goedenisse daeraf gepasseert voor Schepenen deser stad, doende daeraf hulde ende eedt in handen vanden voors. Meester Jan Snyers.

Opden 22 February 1653, hebben de weduwe ende de kinderen van voors. wylen Peeter van Horne in onverdeylden rechte verheven het voors. huys op hun verstorven mits de doot desselfs heuren man ende vader ; daernaer is gestelt tot sterfman Meester Jaspar van Horne, licentiaet inde rechten, wesende voors. Peeters sone.

Erven gespleten uyt *den Gulden Craen* nu *Jerusalem* ende het huys daernaest, fol. 63.

De stad van Antwerpen heeft gecogt tegens Andries de la Cost, als gemachtigt van Jan de la Dorre, ende te leene verheven, den 16 Septembris anno 1522, *den Gulden Craen*, wesende een huys gestaen int Groot Cobbenol nu de Wolstrate, tusschen de Groote Waghe ende andere erve westwaerts, *den Wapen van Biskayen* ende de huysinge van *Ingelenborch* oost, comende agter noordwaerts met eene kleyne pleyn aen derve by Willem de Moelenaer gekogt van Jacob Clicx, uyt welcke erven vanden *Craen* de stadt gelengt hebbende de Groote Waghe ende daeraf nog gemaekt twee straeten, deene loopende uyter Cleyn Cobbenholstrate naerde Coepoortstraete, ende dander loopende uyt of vande selve nieuwe strate naerde Wolstrate oft Groot Cobbenhol, heeft de resterende erve voorts verkogt soo hiernaer volgt:

Joos Planckwalt heeft te leene ontfangen vanden Borchgrave van Antwerpen, by coope tegens dese stad 28 January 1519 gedaen, een stuk oft plecke erve daerop hy heeft doen bouwen twee huysen aeneen gelegen, deen daeraf dragende het teeken van *Jerusalem*, tusschen de nieuwe strate leydende uyt de Cleyn Cobbenholstrate naerde Coepoortstrate noord, de nieuwe straet leydende naerde Groote Waghe oft Groot Cobbenhol nu de Wolstrate suyd, de huysinge van *Engelenborch* oost ende suyden.

De kinderen des voors. wylen Joos Planckwalt ende Margriete vander Meulen hebben, naer doode van hunnen vader ende moeder, de voors. twee huysen in broeder- ende susterlycke rechten te leene verheven den 19 Aprilis 1539.

De stadt van Antwerpen.

Willem de Molenere inde *Colve*, Rentmeester der stadt Antwerpen, heeft de voors. twee huysen by coope op 5 January 1540 tegens Joos Planckwalt, Joossone, ende Rochus vander Meulen ende Frans vander Veken, momboiren van Pauwels ende Anna Plancwalt, ook kinderen wylen Joos, ten behoeve derselve stad gedaen, te leene ontfangen den 27 Aprilis 1541, ende den eedt gedaen in handen van Joncker

Anthonis van Houthem, Stadthouder, coram Marcelis van Diest, Joos Bochouts ende andere Leenmannen.

Heer Costen van Halmale, Riddere, als Gecommitteerde van stadtswegen, heeft naer doodt van Willem de Molenere de voors. twee huysen, te weten *Jerusalem* ende thuys daernaest, te leene ontfangen ende den eedt van trouwe gedaen in handen vanden Stadthouder onder Joncker Willem van Amours, coram Jan de Pauwe, Michiel Govaerts ende andere Leenmannen, den lesten Aprilis 1554. (Int boek van Amours, f° 19 verso).

Daernaer syn de twee huysen by verkoopinge in twee gescheyden als volgt :

Jerusalem alleen, fol. 64.

Gregorio de Franchi heeft by coope oft verkryg gedaen tegens de stad inde loterye, de goedenisse ontfangen van Tresoriers ende Rentmeester deser stad, vanden huyse genaemt *Jerusalem*, wesende thoeckhuys gestaen tusschen de straet loopende uyt de Coeperstraete naer het Cleyn Coppenholstrate aen deene syde noordwaerts, het huys van Jacques Comperis aen dander syde suytwaerts,ende dat den 1 July 1561. Ende heeft de voors. Gregorio daervan de rechten voldaen aen Meester Anthonis van Ghele, Stadthouder, present Anthonis Moude ende Hans van Nuysen, Leenmannen, 2 May 1570. Depost bevonden 13 December 1571.

Jan Fiebue, slotmaker, heeft het voornoemt huys *Jerusalem* te leene ontfangen als daertoe gecomen met Janneken van Hove, syne huysvrouwe, by coope gedaen tegens Gregorio de Franchi, voor Schepenen van Antwerpen, den 5 February 1564, ende heeft den eedt daeraf gedaen in handen van Joncker Adam van Berchem, Stadthouder, by quittantie in dato 13 Juny 1565.

Joanna van Hove, weduwe des voors. Jan Fiebue, heeft het voornoemt huys *Jerusalem* ontfangen, naerde doot haers mans, voor haer selven ende voor Aert ende Barbara Fiebue, haere onbejaerde kinderen, voorde welcke den eedt gedaen heeft Huybrecht Thomas als besetman, in handen vanden Stadthouder Ghelius, present Anthonis Moude ende Hans van Nuyssen, Leenmannen, den 2 May 1670.

Hans Wellens heeft, naer doode van Huybrecht Thomas, den eedt gedaen onder den Stadhouder Ghelius, present Franchois van Bouchout ende Hans van Nuyssen, Leenmannen.

Aert Fiebue, slotmaker, heeft als besetman ende sterfman den eedt gedaen onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Heer Philips van Vlierden, Riddere, ende Gaspar de Witte, Leenmannen, den 21 Meert anno 1631.

Margriete Ottens, weduwe wylen Arnout Fevers, slotmaker, heeft deur handen van Peeter Stappaert betaelt 19 guldens 15 stuyvers over de helft van 39 guldens 10 stuyvers, daerop komt te beloopen tvol hergeweyde van thien Ryders voorden Leenheere, tot 3 guldens 19 stuyvers tstuck, volgende tnyeu placcaet opde leenen gemaekt 27 Septembris 1627, vanden voors. huyse *Jerusalem*, verschenen mits der doot des voors. Arnout Fevers, waeraf dander helft is kwytgeschouden, volgende de apostille byde Gravinne van Nassau gestelt opde requeste der voors. Margriete Ottens den 13 Octobris 1633. Gedaen op 22 Octobris anno 1633.

Peeter Stappaert ende Jouffrouwe Helena van Mansdale, syne huysvrouwe, hebben te leene verheven tvoors. huys genoemt *Jerusalem*, by hen opden 24 Septembris 1633 gekocht vande voornoemde Margriete Ottens, weduwe Arnout Fevers, als geinstitueert in alle de goederen vanden selven heuren man, volgens den testamente by hen saemenderhant gemaekt ende gepasseert voor Bartelmeeus vanden Berghe, Notaris tAntwerpen, op 6 May 1627, ende geconfirmeert by brieven van octroy door hun verworven inden Raede van Brabant 3 Decembris 1631. Ende heeft de voors. Peeter Stappaert daeraf gedaen den eedt als sterfman etc., present Meester Jan Snyers, licenciaet inde rechten, Stadthouder, Meester Michiel van Couwenberge, ook licentiaet inde rechten, ende Meester Gaspar de Witte, Greffier vande Weescamer, Mannen van leen, opden voors. 24 September 1633.

Opden 21 January 1660, soo hebben Mattheeus Spreutels, timmerman, ende Cornelia de Nagel, syne huysvrouw, tvoors. huys te leene ontfangen als tselve vercregen hebbende ende daerinne gegoyt synde ten dage voors., voorden Stadhouder ende Mannen van leene van desen Hove, by Jan Baptista ende Peeter Stappaert, gebroeders, Peeters kinderen, daer moeder af was de voors. Jouffrouwe Helena van Mansdale,

doende denselven Mattheeus Spreutels daeraff, als sterf- ende besetman, den eedt van trouwe ende manschap in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Merten Leermans, Lenaert Broms ende Louys vanden Berghe, Leenmannen van desen Hove.

Opden 18 October 1666 heeft de voornoemde Cornelia de Nagel, weduwe des voors. Mattheeus Spreutels, mits de doot vanden selven heuren man, tvoors. huys verheven ende een vollen leen betaelt in handen vanden Greffier vanden Berghe, present Louys vanden Berghe ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen, blyvende deselve Cornelia de Nagel daervan sterfvrouwe.

Het Haenken naest *Jerusalem*, fol. 66.

De stadt van Antwerpen ut ante folio 63.

Jacques Comperis heeft het voornoemt huys *het Haenken*, gestaen op dOude Waghe, tusschen thuys wesende thoeckhuys genoemt *Jerusalem*, aen deen syde noordwaerts, ende een vande huysen van *Engelenborch* aen dander syde suytwaerts, vercregen vander stadt van Antwerpen, inde loterye soo schynt, ende is daerinne gegoyt by Tresoriers ende Rentmeester opden 14 July 1561.

Mattheeus Spreutels, timmerman, ende Cornelia de Nagel, syne huysvrouwe, syn in dit huys, mits wtwinninge gedaen in desen Leenhove by derffgenamen oft descendenten van wylen Henrick Verbiest, voorde verloopen eender rente van 62 guldens 10 stuyvers erffelyk daeruyt gaende, gegoyt ende geerft, ende hebben voor het hergeweyden betaelt met de cleyne rechten 52 guldens 7 stuyers, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Merten Leermans ende Louys vanden Berghe, Leenmannen. Actum 19 February 1650.

Opden 18 October 1666 heeft de voornoemde Cornelia de Nagel, weduwe des voors. Mattheeus Spreutels, mits de doot desselfs heurs mans, tvoors. huys te vollen leene verheven, present Louis vanden Berghe ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen, blyvende de voors. Cornelia daervan sterfvrouwe.

Naest *Rynenborch*, fol. 67.

Een stuk erve vanden hove gelegen eertyds agter den

huyse genaemt *den Gulden Crane*, toebehoort hebbende Jacob Clicx ende Jacomyne vander Vesten, syne huysvrouwe, comende agter uyt int Cleyn Cobbenhol, tusschen de huysinge van Willem de Meulener, Schepene van Antwerpen, ter eenre syde, geheeten *Rynenborch*, noordwaerts, der stadt nieuwe strate (komende uyt Clyn Cobbenhol) aen dander syde suyden, de erve vanden *Rooden Hont* ende *Flesse* westwaerts, ende oostwaerts aende Cleyn Cobbenolstraete.

Willem de Meulener heeft de voors. erve te leene ontfangen by coope gedaen tegens Jacob Clicx ende syne huysvrouwe. Actum den 18 Juny 1499.

Clara Moeleners, naer doode haers vaders, met Heer Aerden van Lier, haeren man, hebben de voors. erve te leene ontfangen den 6 July 1510.

Jan Marcelis heeft het voornoemt stuk erve te leene ontfangen by opdragt ende verthyenisse van Jouffrouwe Clara Molenaers ende Heer Aert van Liere, haren man. Staet int Leenboek van Andries van Maubeuze, clerck was ende bewaerder vanden Leenboeken, aldus : « Vier huysen, deen aen dander gelegen, agter de Waghe ende agter *Jerusalem*, regenoten *de Flesse* ter eenre ende de twee nieuwe straten strekkende voorby de Groote Wage plach te zyn in twee andere syden. Actum coram Renesse, Stadthouder.

Jacob vanden Leugenhage, Cornelissone, heeft naerde doot Jan Marcelis, syns ouden vaders, te leene ontfangen ten behoeve van hem selven, van Cornelis, Jan ende Lysbet vander Leugenhagen, in broederlycke en susterlycke deylinge, het voors. leen naest *Reynenborch* gelegen ende den eedt van trouwen gedaen in handen van Joncker Anthonis van Houthem, Stadthouder, den 22 October 1537.

Ende is tzelven hoeckhuys naest *Reynenborch*, met alle de wooningen ende packhuysen strekkende westwaerts aende erve vanden *Rooden Hont* ende *Flesse*, aen Jacob van Leugenhage ten deele bevallen tegens syn broeders ende susters, voor Schepenen van Antwerpen, den 3 Decembris 1554.

Michiel Janssen heeft, by cessie ende opdragt van Jacob vander Leugenhage, het voors. huys ende erve ontfangen. Actum onder den Stadhouder Ghelius, den 18 Aprilis 1569, present G. van Oppervelt ende Hans van Nuyssen, Leenmannen.

Arnout Janssen, naer doode Michiel Janssen, syns broeders,

11 February 1571, present Hans van Nuyssen ende François Bochout, Leenmannen.

Mayken van Ypelaer, weduwe Arnouts Janssen, heeft naer doode haers mans, voor haer ende haere kinderen, het voors. leen ontfangen, ende heeft voor haer den eedt gedaen Gabriel Janssen als besetman, cremer wesende inden *Silveren Hoet* opde Oude Borse, sub Ghelio, den 20 February 1580, present Jan van Nuyssen ende François van Bouchout, Leenmannen.

Ende is te weten dat tusschen Jacob vanden Leugenhage, Jacobssone, ter eenre, ende den cooper der voors. huysinge proces is geresen inden Raede van Brabant in cas van rescissie ende relievement vanden voors. coop, uytdien den vader was vervallen vande proprieteyt ten tyde als hy de verkoopinge dede, oft emmers dat hem maer de tochte en was gemaekt by testament van wylen Jan Marcelis.

Joncker Jacques van Logenhage, filius Jacobs van Logenhagen, heeft de voors. huysinge gelegen naest de huysinge genaemt *Reynenborch*, naer doode syns vaders, in broederende susterlycke deylinge te leene ontfangen, ende den eedt daeraf gedaen in handen vanden Stadthouder Ghelius den 17 September 1583, present François van Bouchout, Dierik van Oppervelt ende andere Leenmannen.

Ende syn dese gebroeders ende susters geweest ses in getal, Constantin, Jacob, Philips, Constantia, Catharina ende Isabella van Leugenhagen, wesende het deel vande voors. Isabella inden jaere 1582 in Januario verstorven op haer voors. twee susters.

Sebastiaen Sannen, cleermaker ende ook leenvinder van desen Hove, heeft uyt cragte van eene rent van tnegentich guldens erffelyk by Constantin vanden Leugenhage tsynen behoeve voor Schepenen van Antwerpen op 13 February 1573 verleden, uytgewonnen tsesden deel den voors. Constantin vanden Leugenhagen inden voornoemden huyse gecompeteert hebbende, ende is daerinne gegoyt byden Stadthouder Meester Anthonis van Ghele den 24 Augusti 1581 ende heeft denselven dag het verhef daervan gedaen, present François van Bochout ende Gerardt vander Dussen, Leenmannen.

Ende is te weten dat de voornoemde Sebastiaen Sannen voor syne rente van XC guldens erffelyck ook byden Amman van Antwerpen levering heeft doen nemen aen syne panden,

die een groot deels geen leenen syn, ende is naer evictie ende vercoopinge daerinne gegoyt byden Amman den 15 October 1593, te weten int sesden van dryen huysen, *den Groenen Ridder* met den pakhuysen strekkende van daer oostwaert voorde plaetse van dOude Waghe met een eynde vanden gaelderye ende deel vanden hove strekkende aen het stuk hofs ende poortcamer etc. Constantin etc.

Constantia de Pilly, weduwe wylen Jacobs vanden Leugenhagen, heeft, by coop gedaen voor Schepenen van Antwerpen den 5 Mey 1585, tegens Jacques ende Philips vanden Leugenhagen, heure sonen, vercregen henlieden twee sestedeelen van het hoeckhuys neffens den poorthuyse van *Reynenborch*, met allen den huysingen, wooningen ende pakhuysen streckende van daer westwaerts op aende erve vanden *Rooden Hont* ende *Flesse*, met nog andere erven daerane gelegen. Ende syn de voors. twee sestedeelen, naerde doot vande voors. Constantia de Pilly, wederom verstorven op heure kinderen, namentlyk Joncker Philips, Constantia ende Catharina vanden Leugenhage.

Daernaer zyn de voors. leenhuysen gescheyden in ses partyen, soo hier volgt.

Het 1sten huys, fol. 69.

Een hoeckhuys staende naest de poorte van thuys *Reynenborch* genaemt, daernaer *het Wit Cruys*, nu *de Persse* (uytkomende int Cleyn Coppenholstrate) staende met meer andere huysen vanden voorgaenden leenpant, bekent op Jacob van Leugenhagen, met synen broeder ende susters voorde vyf sestedeelen, ende Sebastiaen Sannen voor een sestedeel.

Daernaer Sebastiaen Sannen alleen, met Lucretia Ballincx, syne huysvrouwe, by verkoopinge ende opdragt voor Stadthouder ende Leenmannen op 20 January 1594 gedaen by Jouffrouwe Constantia vanden Leugenhagen, zoo in eygen naem als inden naeme ende als procuratie hebbende van Joncker Philips vanden Leugenhagen, haren broeder, ende Catharina, haere suster, dan is te verstaen dat den voors. Sebastiaen Sannen by gemelden coop verkregen heeft de vyf sesdedeelen, ende besat het eerste sesde deel vanden voors. hoekhuyse, als hiervore gemeld is.

Isenbaert Couvreur, woonende int *Wit Cruys*, heeft het voors. hoeckhuys teenen vollen leene ontfangen, by coope gedaen tegens Sebastiaen Sannen ende syne huysvrouwe, ende wordt verclaert groot te wesen met den wtgange (die deselve Isenbaert daerinne gemaekt hadde wt den voors. huyse *d Wit Cruys*, een roede 315 voeten, oist *het Wit Cruys*, west ende suyden sHeerenstrate ende noorden thuys des voors. Sebastiaen Sannen, dwelcke hy selver bewoonde. Actum onder François van Bouchout, Stadthouder, loco Hoboken, den 17 Augusti 1594, present Godevaert Snyers, doude, Dierick van Oppervelt ende Marten Leermans, Leenmannen.

Marten Staes, woonende tot Ghendt, momboir vande kinderen Jans Couvreur, Ysenbartszone, die gestorven was voor synen vader, heeft tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten teenen vollen leene ontfangen in onverdeylden rechte ten behoeve vande erfgenaemen des voors. wylen Ysenbaerts, stellende tot sterfvrouwe Janneken Couvreur, syne huysvrouwe, des voors. Ysenbaerts dochtere. Actum coram Domino Roelans, Stadthouder, die thergeweyde ontfangen heeft, present Godevaert Snyers ende Constantin vanden Berghe, Leenmannen, den 26 Septembris anno 1607.

Bertamine Couvreur, Jansdochter, ongehoudt, oud 26 jaeren, woonende tot Bergen in Henegou, heeft het voornoemt hoeckhuys te leene ontfangen na doode van Jenne Couvreur, Ysenbaertsdochter, sonder nogtans te bekennen dat haer daertoe eenich recht heeft gecompeteert, ende is deselve Bertamine gestelt voor sterfvrouwe. Daervore heeft den eedt gedaen als besetman Constantin vanden Berghe, onder den Stadthouder Roelans, present Joncker Anthonis van Berchem, Riddere, ende Daniel Stem, Leenmannen, den 2 February anno 1617.

Jacques de Temps, caffawercker, heeft tvoors. hoeckhuys te leene ontfangen als by hem gecocht van François Ketgen, Notaris, inden name ende als gemachtigt vande voors. Bertamine Couvreur met George Bourgeois, practicien, haren manne, na breeder inhoudt der brieven daervan gepasseert voor desen Leenhoven opden 6 May 1623, onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lanceloot tSeraerts, Riddere, ende Michiel vanden Vogelsanck, Mannen van leene.

Joncker Henrick van Halmale, Schepene der stadt van Antwerpen, heeft ten behoeve derselver stadt tvoors. hoeckhuys metten gronde ende toebehoorten teenen vollen leene ontfangen, wt cragte van calengieringe byden Tresoriers ende Rentmeester gedaen vanden coop die Ferdinande Buysen vanden selven huyse metten wtgange hadde gedaen tegens den voorgenoemden Jacques de Temps, voor 550 guldens eens, voor desen Hove, den 7 Juny 1628, ende welcken koop de voornoemde Ferdinande aende voors. stadt gewillichlyck heeft laten volgen. Actum onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lanceloot tSeraerts, Ridder, ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden 7 July 1629.

Op 3 Augusti anno 1643, ontfangen van Jan Meskens, Carelssone wylen, daer moeder aff was Catlyne Vervrangen, een vol leen metten cleyn rechten van een hoeckhuys ende allen den toebehoorten gestaen ende gelegen int Coppenhol opden hoeck vande Jerusalemstraete alhier, neffens thuys eertyds genoemt *het Wit Cruys* ende nu *de Gulde Persse* int Coppenhol voors., by Jacques van Eyck ende Jan van Weerden, als Tresoriers, ende Jan Janssens, als Rentmeester Generael deser stadt ende inden name ende van wegen derselver stadt vercocht ende getransporteert den voornoemden Janne Meskens, na breeder inhoudt vande brieven daervan gepasseert voor Stadthouder ende Mannen van leene van desen Leenhove, opden 3 Augusti 1643.

Het 2den huys, fol. 71.

Een huys gestaen inde Jerusalemstrate, tusschen het voors. hoeckhuys aen deen syde ende thuys van wylen Merten Leermans aen dander syde, staende oock bekent opden naem van Jacob vanden Leugenhage ende consoorten, ende daernaer op Sebastiaen Sannen ende Lucretia Ballincx, syne huysvrouwe, eensdeels by uytwinninge ende incoop metten leenregte gedaen ende eensdeels by coope gedaen tegens Constantin van Leugenhagen als hiervoor fol. 68 en 69.

Lucretia Ballincx, weduwe wylen Sebastiaen Sannen, ende als byden selven haren man universele, erfgename geinstitueert by testamente gepasseert voor Henrick van Cantelbeecke, Notaris, ende getuygen, opden 2 Decembris 1594,

is nade doot haers mans tot het voors. huys ontfangen. Ende is heur thergeweyde quytgeschouden, mits hare armoede, by apostille op haer supplicatie verleent by Syne Excellencie Graef Philips, Prince van Orangien, de dato 23 Novembris 1601.

Michiel Carlier, lynewever (die hem dede heeten Michiel Verelst,) heeft, by coope gedaen tegen de voors. Lucretia Ballincx voor desen Leenhove, teenen vollen leene ontfangen tvoors. huys gestaen tusschen Marten Leermans, cuyper, aen deen syde, ende den ganck met het poortken wtkomende vander plaetse vande huysinge genaemt *d Wit Cruys* aen dander syde, met allen trecht ende actie haer aenden selven ganck competerende. Aldus gedaen onder den Stadthouder Roelans ende den Greffier Hegelsom, den 24 Octobris anno 1601, present Heer Anthonis van Berchem, Riddere, Constantin vanden Berghe, Dierick van Oppervelt ende Godevaert Snyers, Mannen van leen.

Peter ende Marie Verelst, Janskinderen, by overlatinge, cessie ende transport vanden voornoemden Michiel Carlier aen hen vanden voors. huyse gedaen voor desen Hove op 5 January 1604, hebben tselven huys te leen ontfangen onder den Stadthouder Roelans ende Greffier Hegelsom, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen, opden 5 January 1604.

Jacob Smit, hoedemaeker, ende Maria Moormans, syne huysvrouwe, by coope voor desen Hove op 27 Augusti anno 1604 gedaen tegens den voornoemden Peeter ende Marie Verelst, hebben tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten te leene ontfangen onder den Stadthouder Roelans ende Greffier Hegelsom, present Constantin vanden Berghe, Godevaert Snyers ende Daniel Stem, Leenmannen, opden voors. 17 Augusti 1604.

Joanna Schilders, weduwe eerstwerf van Meester Cornelis Waelrants, procureur, ende lestmael van Jacob de Smit, hoemaker, heeft, mits der doot desselfs Jacobs, heurs mans, te leene verheven tvoors. huys als haer gemaeckt synde by testamente des voors. Jacobs de Smit, heurs mans, gepasseert voor Bartelmeeus vauden Berghe, Notaris, tAntwerpen, ende getuygen, op 17 September anno 1624, ende de codicille by hem daernaer gepasseert voor Peeter Wouters, ook Notaris

alhier, gepasseert op 4 December 1625, wt crachte van octroy de dato 23 Octobris 1625, onderteeckent Mastelyn, Secretaris vanden Raede van Brabant, ende heeft den eedt gedaen Cornelis Waelrans, huer sone, oudt 25 jaren, als besetman der voors. Joanna Schilders, die daervan is blyvende sterfvrouwe. Gedaen onder den Stadhouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lancelot tSeraerts, Ridder, ende Meester Willem Despomereaulx, Leenmannen, opden 1 Aprilis 1626.

Joncker Christiaen van Broeckhoven, Schepene deser stadt van Antwerpen, heeft, by commissie ende ten behoeve derselver stadt, teenen vollen leene verheven tvoors. huys inde Jerusalemstraete omtrent de Oude Waghe, tusschen thuys van Agnete Leermans, weduwe wylen Lenaert Lenaertsen, aen deen syde, ende den ganck van thoeckhuys der voors. stadt, dwelck alsnu van nyeus hermetst ende hertimmert wordt, palende aende Cobbenholstrate, aen dander syde, comende agter aen derve vande huysinge genaemt *d Wit Cruys*, mitsgaders allen trecht ende actie totten voors. gange, byde voors. stadt opden 7 Septembris anno 1630 gecocht vande voornoemde Joanna Schilders, wettige huysvrouwe nu ter tyt van Roelant van Eede, Commissaris vande vivers ten dienste van Syne Conincklycke Majesteyt, inder qualiteyt soo sy compareerde, naer breeder wtwysen vanden goedenisbrieve daervan gepasseert voor desen Leenhove opden 13 Septembris 1630. Ende heeft de voornoemde Joncker Christiaen van Broeckhoven wten naem der voors. stadt daeraf den eedt gedaen als sterf- ende dienstelyck man, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Meester Willem Despomereaulx ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden voors. 13 September 1630.

Opden 3 Augusti anno 1643, ontfangen van Jan Bruyninex, brouwer tAntwerpen, een vol leen cleyn rechten, van een nyeu steenen huys gestaen ende gelegen alhier inde Jerusalemstrate, tusschen thuys van Agnete Leermans, weduwe wylen Lenaert Aertsen, aen deen syde, ende thoeckhuys daerneffens, palende aende Cobbenholstrate, aen dander syde, comende achter aen derve vande huysinge eertyts genaemt *het Wit Cruys* ende nu *de Gulde Perse*, te leen rurende van desen Leenhove, by Jacques van Cuyck ende Jan Weerde als Tre-

soriers ende Jan Janssens, als Rentmeester Generael deser stadt ende inden name ende van wegen derselver stadt vercogt ende getransporteert den voornoemden Janne Bruyninex, na breeder inhoud vanden brieve daervan gepasseert voor Stadthouder ende Mannen van leene, opden voors. 3 Augusti anno 1643, doende den voors. Jan Bruyninex daeraf als sterfman behoorlycke manschap met hulde ende eedt van trouwen, naer sHofs rechte. Gedaen opden voors. 3 Augusti anno 1643.

Het derde huys vande Leugenhagens inde Jerusalemstrate, fol. 73.

Een huys met eenen gevel, wesende het derde huys vande Leugenhagens inde Jerusalemstrate, hetwelck, met noch een huys daernaest, wesende eene halve loove, bekent staet op Jacob van Leugenhagen ende consoorten ende by Jouffrouwe Constantia van Leugenhagen, qualitate qua, syn vercocht ende getransporteert aen Sebastiaen Sannen opden 20 January 1594, voor vyf sesde deelen dien van te voren daerinne was competerende een sesde deel, soo hiervore fol. 69 breeder staet verhaelt.

Merten Leermans, cuyper, doude, ende Elisabeth van Arenbroeck of Arendonck, syne huysvrouwe, hebben tvoornoemt huys, wesende het 3de met het huys daernaest (wesende het 4de) inde Jerusalemstrate gestaen, tsamen ende met eenen coop vercregen van Sebastiaen Sannen opden 13 Juny 1594. Gedaen onder François van Bouchout loco den Stadthouder Hoboken, ende wordt den pand begroot op dry roeden 125 voeten.

Lenaert Lenaertsen ende Agneta Leermans, syne huysvrouwe, des voors. Marten dochter, hebben vercregen, by erfgevinge aen henlieden gedaen by Marten Leermans voorgenoemt, het voors. derde huys alleen, wesende een huysken met eenen steenen gevel tusschen het voorgaende tweede huys aen deen syde ende het huys metter loove dat de voors. Marten Lermans aen hem bleve behoudende aen dander syde, comende agter tegens derve van thuys genaemt *het Wit Cruys*, te voren *Reynenborch*. Actum onder den Stadthouder, Roelans den 8 Meert anno 1617, present Joncker Robrecht Tucher, Constantin vanden Berghe, Dierick van Oppervelt ende Godevaert Snyers, Leenmannen.

Agneta Leermans, naer doode vanden voornoemden Lenaertsen, lynwaertrolder, heurs mans, heeft tvoors. derde huys te leene ontfangen ende verhergeweyt tegens twintich guldens voor een jaer vromen, behalvens de cleyn rechten, ende dat voor dese reyse, sonder tselve te trecken in consequentie, ende heeft voor heur den eedt gedaen als besetman Gaspar de Witte, Notaris, blyvende sterfvrouwe de voornoemde Agneta Leermans. Gedaen ter presentie van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Robrecht Tucher, Riddere, ende Jan Roose, Mannen van leene, opden 12 September 1630.

Op 22 Juny 1663 heeft Theodoor Boyermans, Janssone wylen, daer moeder af was de voors. Agneta Leermans, mits de doot vande selve syne moeder, tvoors. derde huys te leene verheven, als hem by testamente van syne voors. moeder, gepasseert opden 17 February 1656 voor Meester Jan Baptista Colyns, gemaekt ende gelaten wt crachte van octroy by haer tot dien eynde inden Raede van Brabant verworven den 15 July 1650. Ende heeft den voornoemden Theodoir Boeyermans betaelt voor hergeweyde, in plaetse van een jaer vromen, de somme van dertich guldens, behalvens de cleyne rechten, doende daeraf behoorlycken eedt als sterfman in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Marten Leermans ende Jan Chrisostomus vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Het vierden huys vande Leugenhagens
inde Jerusalemstrate, fol. 74.

Een huys hebbende eene loove, gestaen tusschen het huysken metten gevel, wesende het derde inde Jerusalemstrate gelegen, aen deen syde, ende het huys vande Leugenhagens met eenen gange, wesende het vyfde huys inde voors. strate, aen dander syde, staende bekent met het voors. derde huys op Joncker Jacob van Leugenhage ende consoorten, ende by Constantia van Leugenhagen, qualitate qua, getransporteert aen Sebastiaen Sannen, die te vorens noch een sesde daerinne hadde, gelyck hiervore fol. 73 is verhaelt.

Marten Leermans, cuyper, de jonge, daer moeder af was

Elisabeth van Arendonck, heeft, naerde doot van Marten synen vader, tvoors. huys oft loove daer hy inne woonende is te leene ontfangen, als hem te deele bevallen tegens Hans Leermans, synen broeder ende consoorten, by scheydinge ende deylinge gepasseert voor Schepenen van Antwerpen opden lesten July 1619, doende de voornoemde Marten Leermans, Martenssone, daeraf den eedt als sterfman, onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe ende den Greffier G. Snyers, opden 6 Augusti 1619.

Opden 15 July 1666 heeft Henrick Leermans tvoors. huys tot eenen vollen leene verheven mits de doot van Marten Leermans, synen vader, denwelcken, naer vermogen van octroy inden Rade van Brabant tot dien eynde geobtineert, aen desen voors. synen sone by synen testamente gemaeckt 14 October 1665 heeft gelaten, mits daervore inbrengende de somme van twee duysent guldens eens, behoudelyk daeraen gecort wordende de rente opt selve huys wtgaende etc. Ende is dienvolgende den voors. Henrick Leermans gestelt als proprietaris van desen huyse beneffens Digna Ysermans, syne huysvrouwe, blyvende den voors. Henrick Leermans sterfman. Actum ter presentie van Meester Jan Snyers, Stadthouder, Jan Chrisostomus vanden Berghe ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe het recht vanden Heer.

Het vyfden huys of loove met ganghe naest Marten Leermans.

Een huys oft halve loove met eenen ganck, gestaen tusschen de loove oft huys van Marten Leermans, cuyper, aen deene syde, ende het cleyn huysken nu geappliceert aenden *Groenen Ridder* aen dander syde.

Staet bekent, als hiervore fol. 68, op Sebastiaen Sannen voor een sesde deel ende op Constantia de Pilly, weduwe Joncker Jacobs van Leugenhagen, ende op heure kinderen voorde vyf sesde deelen, diewelcke opde voors. vyf seste deelen ende eenige voordere panden vercocht hebben, voor Schepenen van Antwerpen, den 18 February 1586, eene rente van 22 guldens erflyck aen Thomas Anraet, diewelcke, naer voorgaende evictie ende leveringe, de vyf seste deelen van-

den voornoemden vyfden met achterhuyse ende hof, die men voor geen leen en is houdende, byden Amptman van Antwerpen heeft doen vercoopen opden 26 July 1596. Daeraf cooper is geworden den voors. Anraet, die den coop op sekere bespreken overgelaten heeft aen Hans van Veerle, ten behoeve van Michiel Bacheler, die daerinne byden Amptman is gegoyt voor Schepenen van Antwerpen den 17 February 1597 ende daermede geworden proprietaris vanden voors. huyse met den gange voorde vyf sesde deelen, ende het resterende seste deel heeft Jouffrouwe Constantia van Leugenhagen, wt procuratie van Philips haren broeder, voor Schepenen van Antwerpen, den 13 February 1597, oock getransporteert aenden voors. Michiel Bacheler, naerdien deselve Philips ten selven dage daerinne gegoyt was, voor Schepenen als voren, byden voors. Sebastiaen Sannen.

Naer doode vanden voors. Michiel Bacheler is tvoors. huys metten gange, achterhuys ende hove verstorven op syne weduwe ende kinderen.

Melchior Doncker ende Jouffrouwe Anna van Veltwyck hebben tvoornoemt huys ende daertoe noch thuys genaemt *den Gulden Rinck*, inde Coepoortstrate wtcomende, met poorte, hove etc. tsamentlyck gecocht van Apolonia ofte Piroene Moreau, weduwe wylen Michiels Bacheler, Jan Baptista Bacheler ende consoorten, kinderen ende momboiren vanden voors. Michiel Bacheler, voor Schepenen van Antwerpen, den 7 Januaay 1603.

Jouffrouwe Anna van Veltwyck, weduwe des voors. Melchior Doncker, heeft het voors. leenhuys metten gange, gronde ende toebehoorten verheven, naer doode heurs mans, teenen vollen leene ende betaelt alle de achterstellen van leenrechten vande voors. verhandelingen ende verstervingen. Actum den 30 September anno 1630, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Gaspar de Witte ende Joachim Genoels, Leenmannen. Ende heeft Michiel Batkin alsdoen gedaen den eedt als dienstelyck man, maer alsoo tgelt vande voors. leenrechten oft hergeweyden aende voornoemde Anna van Veltwyck, theuren ernstigen versoeke, is gerestitueert opden 22 October 1630, hebbende alsoo tvoors. verhef afgegaen ende gerenuncieert, opdat sy geheel soude blyven tegens haere coopers, volgende den bescheeden by heur

ende den voornoemden Michiel Batkin, heuren behoutsone, mitsgaders twee Leenmannen, onderteekent, soo heeft sy tvoors. verhef ende betaelinge van hergeweyde gedaen opden 23 July anno 1631, volgende den vonnisse in desen Leenhove gewesen opden 23 July 1631 voors.

Michiel Batkin voornoemt, wten name vande sonen ende erfgenamen der voors. Jouffrouwe Anna van Veltwyck, heeft, mits der doot derselver Jouffrouwe, een vol hergeweyde vanden voors. leenhuyse metten gange, gronde ende toebehoorten, sonder prejuditie van rechten den Heere competerende ter saken vande renten op tvoors. leengoet gehypoticeert, tsy gequeten of ongequeten, mitsgaders vanden denombremente van tselve leengoet. Actum den 5 January anno 1633.

Opden 15 November 1660 heeft Joos van Havere tvoors. huys metten gronde, gange ende toebehoorten verheven teenen vollen leene, als tselve, beneffens syne huysvrouwe Catharina de Bie, vercregen hebbende by coope tegens den voors. Michiel Batkin ende syne huysvrouwe, luyt de goedenisse daeraff gepasseert op den ..... (*sic*) 1660, ende heeft den voors. Joos van Havere gedaen den behoorlyken eedt als sterfman, present Meester Janne Snyers, Stadthouder, Lenaert Broms ende Jan Chrisostomus vanden Berghe, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Opden 15 Aprilis 1669 hebben de kinderen ende erfgenamen des voors. Joos van Havere ende Jouffrouwe Catharina de Bie, mits de doot van hunnen vader ende moeder, tvoors. huys verheven, ten overstaen vanden voors. Stadthouder Jan Chrisostomus ende Reynier vanden Berghe, Leenmannen.

Ten selven dage heeft..... (*sic*) van Havere, Joossone, tselven huys metten gange ter Vrydaechsmerkt ingekocht, hebbende te leene ontfangen ende een vol verhef betaelt, doende den eedt als sterfman in handen ende present als vore. Et recepit den Greffier vanden Berghe.

Het zesden huys, *den Groenen Ridder*, inde Jerusalemstrate, fol. 77.

Een huys genoemt *den Groenen Ridder*, wesende nu eene calanderye, metten gronde ende toebehoorten, gestaen inde Jerusalemstrate, tusschen thuys van Adam Struyts, gespleten

van derve vanden *Rooden Hont* westwaerts ende (met een huysken nu annex zynde aenden voors. *Groenen Ridder*) aen voors. huysken metten gange etc., aen dander syde oostwaerts.

De voors. huysinge staet bekent opden naem vanden voornoemden wylen Joncker Jacob van Leugenhagen ende consoorten voorde vyf sesde deelen ende Sebastiaen Sannen voor een sesde deel, als vore staet fol. 68 ende verso.

Hans van Veerle ende Catharina Goossens, syne huysvrouwe, hebben dit huys met de poorte, huysken daerneffens oostwaerts, gronden ende toebehoorten, groot 10 1/2 roeden en LII voeten, tusschen de Leugenhagen huys ende ganck oostwaerts ende thuys van Adam Struyts westwaerts, wesende duytterste huys gebouwt opde erve eertyden aenden *Rooden Hont* toebehoort hebbende, gekogt voor Schepenen van Antwerpen opden 29 April 1592, van Jouffrouwen Constantia ende Catharina van Leugenhagen, elck voor hen selve ende nog als gemachtigt van Joncker Philips van Leugenhagen, hunnen broeder, tsamen voorde vyf sesde deelen, ende vanden voors. Sebastiaen Sannen voor het resterende sesde deel.

Hans van Veerle, de jonge, met syne broeders, naerde doot hens vaders, te beerven vanden voors. leenhuyse, behoudelyck Catharina Goossens de weduwe deene helft als medecoopersse ende de tochte inde andere helft.

Opden 26 Augusti anno 1637 heeft de voornoemde Catharina Goossens, weduwe des voors. Hans van Veerle, betaelt de hergeweyden vanden voors. huyse *den Groenen Ridder* hierna gespecificeert, verschenen sedert tverhef daervan gedaen by wylen Jacques van Logenhagen den 17 September anno 1583, eerst voor tverhef, soo Constantia de Pilly de twee sesde vanden voors. huyse heeft vercregen by transport van Jacques ende Philips van Logenhagen, hare kinderen, opden 5 May anno 1585.

Item soo deselve twee sesde deelen nade doot der voornoemde Constantia de Pilly syn gedevulveert op haere kinderen, te weten Philips, Michiel, Constantia ende Catharina van Logenhagen.

Item tverheff dwelck de voornoemde Hans van Veerle ende Catharina Goossens, syn wyf, schuldig waren wt saken vanden

coop vandevyf seste deelen vanden voornoemden huyse gedaen tegens de kinderen van Jacques van Logenhagen, Cornelissone, te weten de voornoemde Constantia ende Catharina van Logenhagen, voor hen ende als gemachticht van Philips-Michiel van Leugenhagen, hennen broeder, volgende de Schepenenbrieven van Antwerpen de dato den naestlesten April anno 1592.

Item tverhef van seste deel vanden voors. huyse dwelcke Sebastiaen Sannen heeft getransporteert aen voornoemden Hans van Veerle ende syne huysvrouwe, volgende de Schepenenbrieven de dato den naestlesten Aprilis anno 1592.

Item trecht van een vol leen, soo tvoors. huys, nade doot des voornoemden Hans van Veerle, is gesuccedeert op syne erfgenamen, welck verhef de voornoemde Catharina Goossens, syne weduwe, heeft gedaen tot profyte of behoeve van hare kinderen, synde op tvoors. huys *den Groenen Ridder* gestelt als sterfman Jan van Veerle, hunnen oudsten sone.

Bedragende de voors. vyf verheffen 191 guldens, 6 2/3 stuyvers, volgende de apostille gestelt opde requeste der voors. Catharina Goossens byde Gravinne van Nassau den 4en December 1637.

Ende heeft de voornoemde Catharina Goossens noch betaelt 92 guldens ter saken vande verheffen vande renten daermede tvoors. huys *den Groenen Ridder* is belast ende daernaer gequeten.

Ende daermede heeft de voornoemde Gravinne quytgeschouden al tgene de voors. Catharina Goossens soude mogen schuldich syn ter oorsake vande verheffinge vanden huyse ende renten voors., mitsgaders oock tverhef dwelck sy soude mogen schuldig syn ter saken vande tochte vanden voors. huyse, haer leven lanck geduerende, volgende de voors. apostille.

Hebbende daerenboven noch geconsenteert dat de vyfde, seste ende andere separatien vanden voors. huyse toegecomen by cessie, transport, vercoop, successie oft andersints, sullen voortaen wesen geunieert ende gestelt teenen vollen leene, ordonnerende oversulcx aende Officiers van desen Leenhove hen daerna te reguleren, sonder eenich tegenseggen, volgende de voors. apostille.

Opden 4 Aprilis 1656, hebben Jan ende Jacomo van Veerle,

gebroeders, Janssonen wylen, mits de doot ende aflyvigheyt van Jouffrouwe Catharina Goossens, henne vaderlycke grootmoeder, weduwe Jans van Veerle, doude, als mits de doot vanden voornoemden Jan van Veerle, Janssone, als tot sterf- ende dienstelyck man gestelt synde naerde doot van synen voornoemden vader, vande voors. huysinge in onverdeylde broederlycke rechten, teenen vollen leene verheven de twee derde paerten vande helft vande voors. geheele huysinge genoemt *den Groenen Ridder* inde Jerusalemstrate alhier, van welcke helft de voornoemde Catharina Goossens tot haren sterfdage is geweest erfftochtenaresse, mits de doot vanden voornoemden Jan van Veerle, den ouden, haren man, metten welcken sy de voors. huysingen int geheel by titel van coope, staende hun houwelyck, heeft vercregen gehadt, hebbende de voornoemde Jan ende Jacomo van Veerle de twee derde deelen vande helft der voors. huysinge teenen vollen leene ontfangen, doende denselven Jan van Veerle daeraf, als sterfman ende dienstelyck man, behoorlyck eedt van trouwe, ende hebben voor het hergeweyden mette cleyn ende des aencleeft betaelt 52 guldens seven stuyvers. Actum ter presentie van Meester Jan Snyers, Stadthouder, Lenaert Broms ende Pauwels Sweerts, Leenmannen.

Opden voors. 4 Aprilis 1656, hebben de voors. Jan ende Jacomo van Veerle, gebroeders, Janssonen wylen, mits de doot van Jan van Veerle, hunnen vader, in onverdeylden rechten teenen vollen leene ontfangen of verheven de twee derde paerten vande andere helft vande voornoemde huysen *den Groenen Ridder*, denselven hunnen vader toegecomen mits de doot van Jan van Veerle, den ouden, synen vader was, die het geheel huys, staende synen houwelycke, met Catharina Goossens, syne huysvrouwe, by titel van coope vercregen heeft gehadt ende hebbende de voornoemde Jan ende Jacomo van Veerle deselve twee derde deelen inde helft teenen vollen leene ontfangen, doende denselven Jan van Veerle daeraf, als sterfman ende bedienelyk man, den behoorlycken eedt, ende dit alles wt den name ende als tot behoêf vanden sterfhuyse des voors. Jans van Veerle de jonge, inde qualiteyt als erfgenamen desselfs. Ende is betaelt 52 guldens seven stuyvers, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Lenaert Broms ende Pauwels Sweerts, Leenmannen.

De huysinge van oudts genaemt *den Pepel*, fol. 78.

Jan Draeck ende Jan Alleyn, als naeste maghen van Jouffrouw Lysbeth Alleyn, hebben, opden 29 November 1388, terve gegeven aen Jan Vitvoet eene huysinge van vore tot agter, met gronde ende al datter toebehoort, die men heet *den Pepel*, gestaen opden hoek vande Coepoortstraet, tusschen de voors. strate aen deen syde ende Jan Tengieters huys aen dander syde, sjaers om dry en twintich gulde penningen, die men hiet oude schilden, erffelyck, daeraf inden Leenboeck van desen Hove breeder wordt verhaelt fol. 184 ende 186, ende alle anderen voorcommer ende chyns neemt den erfnemer tsynen laste.

Daerna is den voors. pandt *den Pepel* gespleten ende met deelen verhandelt, daeraf gheen ander bescheet en wordt gevonden dan soo hiernaer is volgende : Jan Fierkens bekent gemeynschap van eenen muer aen Henrick Moons, den 17 September 1421. Byden Prothocol van Antwerpen.

Witte Janssen, barbier, heeft terve gegeven aen Willem Voet, marsenier, een huys gestaen tusschen des erfnemers eetcamer ende Andries van Diemenee huys, streckende achter met eender plaetse tot des erfgevers ceuckene toe, metten gronde ende toebehoorten, voor twee ponden Brabants erffelyck, deen helft te betaelen St.-Jansmisse ende dander helft te Bamisse, dwelck geschiet is voor Schepenen van Antwerpen den 17 January 1432 (1).

Lysbeth Maes, dochter Maes Henricx, weduwe Henricx Jongen, heeft opgedragen het een derdendeel vanden halven huyse cum fundo et pertinentiis geheeten *den Pepel*, staende opden hoeck tegensover de Verversbrugge, tusschen Jan Voets, tengieters, huyse aen deen syde ende de Corte Coepoortstrate aen dander syde, streckende achterwaerts aen Vrouwen Biers erve. Actum voor Schepenen van Antwerpen den 14 February 1462. Ende spruyt hierwt eene rent van twee ponden Brabants erffelyck, gefundeert tot sekere capelrye daeraf hiernaer inden Leenboeck wordt verhaelt (Prothocol van Antwerpen).

Willem Pauwels, marsenier, heeft opden 14 November 1464 terve gegeven aen Claes van Elsacker, barbier, een huys

(1) *Scabinale Protocollen* van het jaar 1432, fol. 363.

genaemt *den Pepel*, op twee ponden Brabants erffelyck ende heeft de voors. Claes het leen ontfangen den 28 Octobris 1465.

Fol. 78 verso. Den geheelen pant van *den Pepel* is gecomen op Daniël de Wyse.

Willem de Wyse heeft opden 11 Meerte 1465 ontfangen te leene, vanden Heere van Diest, Borchgrave van Antwerpen, naer doode Daniël syns vaders, syn huysinge met plaetse, weerdribbe, gronde van voeren tot achtere ende met synder toebehoorten, geheeten *den Pepel*, gelegen opden hornick vande Corte Coepoortstrate, voor aende Melckmerckt, tegenover de Melckbrugge, tusschen de Corte Coepoortstrate oist, Jans Voets, tengieters, ende syn wyfs kinderen huys, geheeten *dAckelye*, west, comende achter aende weduwe Jans Biers huys, geheeten *Cleyn Cranenborgh*, ende de strate van vore suyt.

Fol. 79. Claes van Elsacker, 28 Octobris 1465, hiervoor.

Cornelia Stobbens, Petersdochter, weduwe van Willem de Wyse, heeft opden 18 Juny 1496 het voors. leen ontfangen. Ende Aert van Bernigen heeft voor haer den eedt gedaen als voorgaende.

Philips de Hont, als man ende momboir, ende Servaes de Wyse, als oudste sone van Cornelia Stobbens, brengt over, den 28 Novembris 1503, een huys gestaen opden hoeck vande Melckmerckt, geheeten *den Pepel*, tusschen *dAckeleye* ter eenre ende thuys toebehoorende den kinderen Willems de Wyse ter andere syden, stekende wt 24 guldens erffelyck aende kinderen Willems de Wyse.

Jan vanden Velde heeft den 21 January (credo Februarii) 1526 te leene ontfangen, by coope gedaen tegens Servaes de Wyse, alsulcke actie ende recht van proprietyt als hem competerende was naerde doot van Cornelia Stobbens, syne moeder.

Servaes de Wyse heeft den 21 February 1526, voorden Stadthouder Marcelis van Diest ende Leenmannen, opgedragen, ten behoeve Jans vanden Velde, synen swager, alsulcken recht, actie ende proprietyt als hem competerende was, naer doodt der voors. Cornelia Stobbens, int huys cum pertinentiis geheeten *den Pepel* ut supra, ende is de voors. Jan vanden Velde daerinne gegoydt ende heeft den eedt van trouwen gedaen.

Deselve Jan vanden Velde, die getroudt hadde Lysbet sWysen, heeft ten voors. 21 February 1526 ontfangen het voors. leen by coope gedaen tegens Cornelis de Wyse.

Ende desen Jan vanden Velde heeft hem gehouden voor absoluet proprietaris vanden huyse *den Pepel.*

De huysinge *den Pepel* genaemt, fol. 80.

Jan vanden Velde, Janssone, heeft, naer doode syns vaders, opden 7 Decembris 1537 te leene ontfangen de voors. huysinge *den Pepel* genaemt, ten behoeve van hem selven, Philips, Willem, Jacob, Catharina, Susanna, Clara ende Magdalena vanden Velde, tsamen acht kinderen, daer moeder af was Lysbet sWysen, ende daer is noch geweest eenen Jan Vanden Velde sone vanden naerbedde, die int voors. verhef nyet en is genomineert.

Philips vanden Velde, een vande voorsonen, is comen te overlyden ongehout ende is syn aendeel inde voors. huysinge (hetwelk was een negensten deel) by syne vier broeders Jan, Willem, Jacob, mitsgaders by Jan vanden Velde, synen halven naerbroeder, te leene verheven in vier distincte partyen opden 4 Meerte 1539.

De voorgenoemde Jan vanden Velde, Janssone, met syne mede-erfgenamen, hebben, opden 24 January, voor Schepenen van Antwerpen, vercocht ende terve gegeven aen Jan Embrechts een huys vanden voors. pandt *den Pepel* genaemt, gestaen naest het huys genaemt *Cranenborch* suytwaerts, daeraf hiernaer fol.... (*sic*) breeder verhael wordt gedaen.

Deselve Jan vanden Velde, Janssone, heeft oock verkocht syn negensten deel dwelck hem van syns vaders wegen inde huysinge *den Pepel* was competerende, mitsgaders het vierendeel van het negenste deel hem aencomen van synen overleden broeder Philips vanden Velde, aen Gerardt van Duysborch, brouwer inde *Dry Snoecken* inde Coeperstrate, die getroudt was met Susanna vanden Velde, eene van syne susteren, welck gedeelte deselve Geeraert oock te leene ontfangen heeft opden 24 July 1539.

Waernaer soo isser opden 9 Augusti inden jare 1540 voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove geschiet eene scheydinge ende deylinge vanden voors. overgeblevenen

huysinge *den Pepel* genaemt, tusschen de acht overgebleven kinderen vanden ouden Jan vanden Velde, wesende seven vanden voorbedde ende een vanden naerbedde, ende dat in vier partyen ende huysingen, soodat elck huys gecomen is op twee kinderen tsamen, naer datter een huys was verkocht aen Jan Embrechts, soo hiervoren is gesecht.

Pepel. Den Hoogen Winckel, fol. 81.

Een huys (wesende de tweede partye inde voors. cavelinge) met gronde ende toebehoorten, gelegen aende Melckmerkt, nu de Keesruye, genaemt *den hoogen Winckel*, tusschen thuys genaemt *de Akeleye* aen deen syde westwaert ende het hoeckhuys vander Corte Coeperstrate aen dander syde oostwaerts.

Willem ende Catharina vanden Velde, Janskinderen, is het voors. huys aengedeylt byde voorhaelde scheydinge ende deylinge, ende is het verhef daeraf begrepen inde verheffinge vanden generalen pandt gedaen by Jan vanden Velde, tot behoeve van alle syne broeders ende susters, den 7 Decembris 1537, hiervoor fol. 80.

Anthonis Monde, cleermaker, getrouwt hebbende Clara vanden Velde, Jansdochter, heeft, by coope gedaen tegens Willem vanden Velde ende François Brabant, als man ende momboir van Catharina vanden Velde, het voors. huys *den Hoogen Winckel* te leene ontfangen onder den Stadthouder Joncker Willem van Amours, den 21 February 1548.

Anthonis Monde, Anthonissone, heeft, naer doode syns vaders, het voors. huys doen verheffen par Constantin van Leefdael, synen gemachtichde, getrouwt hebbende Marie Monde, syne sustere, ende dat ten behoeve vanden voors. Anthonis, Marie, Susanna, Clara, Magdalena, Passchyne ende Catharina Monde, broeder ende susters, onder den Stadthouder A. van Ghele, 13 Septembris 1578, present Hans van Nuycen, François van Bochout ende Gerardt vander Dussen, Leenmannen. Ende de voors. Constantin van Leefdael heeft als besetman den eedt gedaen.

Gielis Vermeeren, pasteybakker, getroudt hebbende Susanna Monde, heeft naerde doodt van Constantin van Leefdael, als besetman, den eedt gedaen, sub Ghelio, den 9 September 1581.

Nicolaes Forrest, goutsmit, ende Anna Schats, syn wettig wyf, hebben teenen vollen leene verheven tvoors. huys geheeten *den Pepel* ende nu *den Hoogen Winckel*, by hem opden 8 Aprilis anno 1630 voor desen Leenhove gecocht van Catharina Monde, meerderjarige dochter van wylen Anthonis Monde, daer moeder af was Clara vanden Velde, alnoch ongehoudt ende haers selfs synde, ende van Heer Anthonis Vermeeren, clericus, Anthonissone wylen, welcken Anthonis sone was van wylen Gillis Vermeeren ende Susanna Monde, hierboven genoemt, doende den voors. Nicolaes Forrest daeraf, als sterfman, behoorlycke manschap met hulde ende eedt van trouwen, na sHoofs recht, in handen van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, present Marten Leermans ende Gaspar de Witte, Leenmannen, opden voors. 8 Aprilis anno 1630.

Opden 25 September heeft de voornoemde Catharina Monde betaelt een vol hergeweyde van tvoors. huys, mits den doot van Anthonis Monde, Anthonissone, haeren broeder, die daerop staende was, ende tselve hadde verheven, voor hem ende inden name van alle syne susters, den 13 September 1578.

Item alsoo de gedeeltens vande vier susters des voors. Anthonis Monde, Anthonissone, namentlyck Maria, Magdalena, Passchyne ende Clara, sonder kinderen overleden wesende, syn verstorven opden voors. Anthonis, hunnen broeder, soo heeft de voors. Catharina Monde, ten voors. 25 September 1630, ook betaelt een vol hergeweyde.

Fol. 82.

Item, alsoo te vorens was overleden Susanna Monde, weduwe van Gillis Vermeiren, ook des voors. Anthonis suster, achterlatende eenen sone, Anthonis Vermeiren, denwelcken competeerde in desen huyse het seste deel, bedragende voor thergeweyde tegens hondert guldens sjaers, gelyck voors. huys. in huren heeft gehouden in plaets van een jaer vromen, ter somme van 16 guldens, 13 stuyvers, 1 denier Brabants, soo syn deselve 16 guldens, 13 1/3 stuyvers byde voors. Catharina Monde betaelt, als verschenen nade doot des voors. Anthonis Vermeeren voor een seste deel op synen sone oock genoemt, nu clericus.

Opden 2 May anno 1636 heeft Jan Lescornet, juwelier, verheven tvoors. huys eertyds genaemt *den Pepel* ende nu *den Hoogen Winckel*, gelegen opde Keesruye, tusschen thuys genaemt *dAckeleye*, aen deen syde westwaerts, ende thuys genoemt *de Donderbussche* aen dander syde oostwaerts, comende agter noortwaerts aen thuys genaemt *tGulden Schaep* inde Coepoortstraet, byden voornoemden Lescornet gecocht van Meester Jan van Sonne, advocaet, ende Heer Jan Vermeiren, priester, als curateurs byden Hove gestelt over tsterthuys ende goederen van wylen Nicolaes Forrest, goudsmit ende juwelier, doende de voornoemde Jan Lescornet daeraff eedt ende manschap. Ende heeft daervan betaelt thergeweyde als van een vol leen, volgende het nieuw placcaert de dato 27 September 1627.

Opden 16 December 1636, ontfangen van voornoemden Meester Jan van Sonne, advocaet, ende Heer Anthonis Vermeiren, priester, als curateurs vanden voors. sterfhuyse ende goederen wylen Niclaes Forrest, deur handen van Toussyn Guyot, Notaris (daeronder als sequester opden 2 May anno 1636 syn gedepositeert geweest de penningen) dwelck Anna Schats, weduwe des voors. Niclaes Forrest, schuldig is als proprietarisse vande helft vanden voornoemden huyse *den Pepel*, nu *den Hoogen Winckel*, welke helft heur was toekomende volgende de leenrechten, als synde geconquesteert in heuren houwelycken met den voornoemden Forrest (gestorven sonder kinderen) by coope tegens voors. Catharina Monde ende consoorten, den 30 April 1638. Ende op welck huys alsdan was gestelt geweest als sterfman de voornoemde Niclaes Forrest, tsedert overleden.

Opden 29 February heeft Peeter van Ginderdeuren, inden name als testamentelycke momboir over Jan Lescornet, Janssone, mits de doot vanden selven synen vader, te leene verheven tvoors. huys *den Hoogen Winckel*, doende deselve Ginderdeuren als dienstelyck man den eedt, blyvende den voornoemden Jan Lescornet sterfman, als hem tselven huys gelaten synde by testamente syns vaders, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Louis vanden Berghe ende Jacob Lemerchier, Leenmannen.

Opden 14 July 1657 heeft Jouffrouwe Anna van Mol, weduwe des voors Jan Lescornet, Janssone, mits desselfs

haers mans doot ende als geinstitueert erfgename desselfs, by synen testamente in dato 17 Meert te voren voorden Notaris Bartelmeeus vanden Berghe, Louyssone, gepasseert, naer vermogen van behoorlyck octroy, te leen verheven ende tvoors. huys *den Hoogen Winckel*, blyvende de voors. Jouffrouwe Anna van Mol daeraff sterfvrouwe, ende heeft voor haer den eedt als dienstelyck man gedaen den Greffier van desen Hove, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Françoys de la Haye ende Louys vanden Berghe, Leenmannen.

Opden naestlesten Aprilis 1659, heeft Jan-Carlo Gillebert, als testamentelycken momboir over Jan-Peeter Lescornet, Janssone, daer moeder aff was de voors. Jouffrouwe Anna van Mol, mits de doot vande selve syne moeder, tot eenen vollen leene ontfangen tvoors. huys *den Hoogen Winckel*, ende mits de minderjaricheyt des voors. Jan-Peeter Lescornet, heeft voor hem den eedt als dienstelyck man gedaen Jan Chrisostomus vanden Berghe, blyvende den voors. Jan Peeter Lescornet daeraff sterfman, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Louys vanden Berghe ende Lenaert Broms, Leenmannen.

Pepel. De Donderbusse, fol. 83.

Een huys met gronde ende toebehoorten genaemt nu ter tyt *de Donderbus*, gestaen opden hoeck vande Corte Coeperstrate tusschen tvoors. huys *den Hoogen Winckel* west ende *tGulden Pansier* noortwaerts.

Jan ende Magdalena vanden Velde, Janskinderen, is de voors. huysinge byde scheydinge ende deylinge vanden 9 Augusti 1540 te deele bevallen, ende is de vierde partye inde voors. cavelinge, synde het verhef daeraf begrepen inde verheffinge vanden generalen pandt by Jan vanden Velde gedaen anno 1587 den 7 Decembris, als hiervore fol. 80.

Jan-Sebastiaen Rubbens, alias van Goorle, ende Tanneken Govaerts, syne huysvrouwe, by coope (daernaer henne kinderen by successie).

Geeraert van Oppervelt ende Maria Boys, syne huysvrouwe, by coope gedaen tegens Jan-Sebastiaen Rubbens ende consoorten, als testamentelycke momboiren van syne kinderen, by brieven gepasseert voor desen Hove de dato 13 October 1559.

Dierick van Oppervelt, Diericxsone, voor hem selven ende wten name van Jaspar ende Maria van Oppervelt, synen broeder ende suster, heeft mits der doot des voors. Diericx van Oppervelt, Geeraertssone, huns vaders, verheven te leene in onverdeylden rechte tvoors. hoeckhuys, doende de voors. Dierick daeraff den behoorlycken eedt als sterf- ende dienstelyck man, onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lancelot tSeraerts, Riddere, ende Meester Willem Despomereaulx, Leenmannen, den 7 January anno 1626.

De voornoemde Dierick van Oppervelt ende Sara van Papenbroeck, syn wettig wyf was, hebben, opden 29 April anno 1626, voor desen Hove gecocht, van Jaspar ende Maria van Oppervelt, des voors. broeder ende suster, de 2/3 deelen vanden voors. hoeckhuyse ; het ander derde had hy van syne broeders ende susters by wtkoop ook vercregen. Ende mits tverhef vanden voors. huyse opden 7 January 1626 was gedaen ten gemeynen behoeve in onverdeylden rechte, soo en is den Heere Borchgrave hieraf geen nyeu recht verstorven. Actum onder den voornoemden Stadhouder Constantin vanden Berghe, present Heer Lanceloot tSerarts, Ridder, ende Meester Willem Despomereaulx, Mannen van leene, opden voors. 29 Aprilis 1626.

Hendrick Ullens, zydevercooper, ende Maria vanden Perre, syn wettig wyff, hebben teenen vollen leene verheven tvoors. hoeckhuys metten kelders soo onder denselven huyse als onder den straten, gronde ende allen den toebehoorten, genaemt *de Donderbusse*, gestaen ende gelegen alhier tAntwerpen in Keisroye, opden hoeck vande Corte Coeperstrate, tusschen thuys van Niclaes Forrest, goutsmit, genoemt *den Hoogen Winckel*, aen deen syde westwaerts ende de voors. Coeperstrate aen dander syde oostwaerts, comende ter selver Coeperstrate aen thuys van Peeter van Bouchout genaemt *tGulden Pansier* noortwaerts ende de voors. Keisruye suytwaerts, by hem opden 28 November anno 1633 gecocht ende terve genomen van Dierick van Oppervelt, pasteybacker, ende Sara van Papenbroeck, synen wyve, hiervore genoemt, doende de voors. Henrick Ullens daeraf als sterfman behoorlyck manschap met hulde ende eedt van trouwe, na sHoofs recht, in handen van Meester Jan Snyers, licentiaet

inden rechte, Stadthouder, Meester Michiel van Couwenberghe, ook licentiaet inden rechten, ende Meester Gaspar de Witte, Greffier vande Weescamer, Mannen van leene, opden voors. 28 Novembris anno 1633.

Pepel. Het Gulde Pansier, fol. 85.

Een huys met gronde ende toebehoorten geheeten nu ter tyt *tGulden Pansier*, gespleten vanden *Pepel*, gestaen inde Corte Coepoortstrate, tusschen thuys genaemt *de Donderbusse* aen deen syde suytwaerts, ende *tGulden Schaep* aen dander syde noortwaerts.

Geeraert van Duesborch, inden naem van Susanna vanden Velde, syne huysvrouwe, ende als by coope gedaen tegens Jan vanden Velde, den oudsten, Janssone, denselven Jan representerende, is aengecavelt opden 9 Augusti 1540 het huys bovengenoemt, wesende inde voors. cavelinge de eerste partye, ende heeft de voors. Gerardt het verhef gedaen den 24 July 1539, soo hiervore fol. 80 et verso is verhaelt.

Gerardt Spyck, sone Willems, heeft het voors. huys teenen vollen leene ontfangen, by coope gedaen tegens Gerardt van Doesborch ende Susanna vanden Velde, syne huysvrouwe, den 21 July 1541, die daervore aengenomen hebben sekere erfrenten by mangelinge, onder Joncker Anthonis van Houthem, Stadthouder, present Jacob van Olmen, Bartelmeeus Lodewycx, Augustyn Handyn ende Pauwels van Olmen, Leenmannen.

Christoffel Spyck, Geertssone, heeft dit bovengeschreven huys, naer doode Geerts Spyck, syns vaders, te leene ontfangen ende heeft Herman Janssone voor hem als besetman den eedt gedaen onder den Stadthouder Amours, present Anthonis Bruynincx, Jacob vanden Velde, Leenmannen, den 27 Meerte 1563.

Aert Cools, harnasverkooper, heeft het voors. huys *het Gulden Pansier* teenen vollen leene ontfangen by coope gedaen tegens Herman Janssen, als gemachticht ende wten name van Christoffel Spyck, ende heeft de voors. Aert Cools den eedt van trouwen gedaen in handen vanden Stadthouder Ghelius, den 15 Decembris 1569, present Antoine Monde ende Hans van Nuycen, Leenmannen.

François van Bouchout, harnasvercooper, heeft het voornoemt huys te leene ontfangen by coope gedaen tegens den voors. Aert Cools, onder den Stadthouder Ghelius, den 24 Decembris 1569, present Anthonie Monde ende Hans van Nuycen, Mannen van leene.

Pauwels van Laer, als rentier voor tachentich guldenen erffelyck, heeft, naerde doot des voors. François van Bouchout, tvoors. huys verheven jure creditoris, mits dat hy daerop moest procederen ende dat nyemant vande kinderen hem tselve huys wilde aendragen. Actum onder den Stadthouder Roelans den 17 Aprilis 1603. Et recepit den Greffier Hegelsom het hergeweyde.

Deselve Pauwels van Lare heeft het voors. huys met den rechte innegecocht den 22 Juny 1604, et solvit jus Domini.

Peeter van Bouchout, Françoissone, heeft het voors. huys te leene ontfangen by coope gedaen tegens den voors. Pauwels van Laere, onder den Stadthouder Roelans, den 2 Juny 1606. Et recepit Hegelsom jus Domini. Ende is den voors. coop gedaen byden voornoemden Peeter van Bouchout ende Magdalena Wyns, syn wyve.

Peeter Gyssels, cleermaker, heeft opden 9 December anno 1633 voor Stadthouder ende Mannen van leene van desen Leenhove verclaert aengaende alsulcken coop als hy gedaen heeft tegens Peeter van Bouchout ende Magdalena Wyns, synen wyve, vanden voors. huyse, dat hy denselven coop heeft gedaen by last ende tot behoef van Henrick Ullens, zydevercooper, ende Marie vanden Perre, synen wyve, ende oversulcx al ist soo dat hy, comparant, int voors. huys sal worden gegoyt ende geerft, dat nochtans tselve sal wesen tot behoef van voornoemden Hendrick Ullens ende synen wyve, naer breeder inhoudt vande acte daervan gehouden opden voors. 9 Decembris anno 1633.

Ende alsoo de voornoemde Peeter Ghysels opden 15 Decembris daernaer de goedenisse vanden voors huyse heeft ontfangen, soo heeft hy alsdoen van stonden aen verclaert deselve te wesen tot behoef vanden voors. Hendrick Ullens ende synen wyve, die de cooppenningen daertoe oick hadde verschoten ende betaelt.

Synde alsdoen mede gecompareert denselven Henrick Ullens, soo voor hem als wten name van syne huysvrouwe, diewelcke

den voors. coop mette goedenisse ende erffenisse ende de brieven accepterende als wt synen name ende tot synen behoeve gedaen synde opden ontleenden name des voors Peeter Ghysels, heeft tvoors. huys metten gronde ende toebehoorten teenen vollen leene verheven ende thergeweyde daertoe staende betaelt, doende voorts deselve Hendrick Ullens, daeraf, als sterfman, behoorlyck manschap met hulde ende eedt van trouwen, nae deses Leenhofs recht. Gedaen opden voors. 15 December 1633, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Meester Willem Despomereaulx ende Gaspar de Witte, Leenmannen, naer breeder inhoudt vande brieven alsdoen daervan gepasseert voor desen Leenhove, daerby de voornoemde Peeter Ghysels den coop ende goedenisse van voors. huyse den voors. Ullens ende synen wyve opgedragen, gecedeert ende getransporteert heeft.

Pepel. Het Gulde Schaep, fol. 87.

Een huys met gronde ende toebehoorten genaempt nu ter tyt *het Gulde Schaep*, gestaen inde Corte Coeperstrate, palende aen thuys by Jan Embrechts gecocht vande erfgenamen Jans vanden Velde noortwaerts ende aen thuys nu genaempt *het Gulden Pansier* suytwaerts.

Jacob ende Clara vanden Velde is het voorgenoemt huys aengedeylt den 9 Augusti 1540, wesende inde voors. cavelinge de derde partye.

Anthonie Monde, getroudt hebbende de voors. Clara vanden Velde, heeft tot het gedeelte dat syne huysvrouwe inden voors. huyse was competerende, gecocht het paert ende deel vanden voors. Jacob vanden Velde, synen swager, by brieve voor desen Hove gepasseert den 21 February 1548, ende heeft hetselve huys te leene ontfangen sub Amours (Stadthouder) in dato als vore.

Anthonis Monde, Anthonissone, heeft, naer doode syns vaders, het voors. huys doen verheffen door Constantin van Leefdale, synen gemachtichten, getroudt hebbende Maria Monde, soo voor hem der voors. Maria, Susanna, Clara, Magdalena, Passchyne ende Catlyne broeder ende susters. Ende heeft de voors. Constantin van Leefdale, inden name als boven, den eedt van trouwen gedaen, onder den Stadt-

houder Ghelius, den 13 Septembris anno 1578, present Hans van Nuycen, François van Bouchout ende Gerardt vander Dussen, Leenmannen.

Gillis Vermeeren, pasteybacker, heeft, naer doode van Constantin van Leefdale, den eedt gedaen den 9 Septembris 1581, sub Ghelio.

Hans vander Guch, foelieslager, heeft het voornoemt huys *tGulden Schaep* metter pletse te leene ontfangen, by coope daeraf gedaen voor hem ende Marie Segers, syne huysvrouwe, by erfneminge tegens Clara, Magdalena, Paschyne, Catharina Monde ende Anthonis Vermeeren cum suis, erfgenamen wylen Anthonis Monde, onder den Stadthouder Roelans, den 15 July anno 1606. Et recepit Hegelsom thergeweyde.

Joachim Genoels, goutsmit, heeft het voornoemt huys teenen vollen leene ontfangen by coope ende erfneminge daeraff by hem ende Cornelia vanden Kerckhove, syne huysvrouwe, gedaen tegens Marie Segers, weduwe wylen Hans vander Guch, ende syne geinstitueerde erfgenamen, na luydt den brieve daervan gepasseert voor desen Leenhove den 22 Juny anno 1618.

Ende is daervan aenden voors. Stadthouder betaelt dobbel hergeweyde, soo van wegen den cooper als der voors. weduwe Hans vander Guch.

François, Cornelia ende Maria Genoels, Joachimskinderen wylen, daer moeder af was de voors. Cornelia vanden Kerckhoven, hebben, opden 23 July 1650, mits der doot van hennen voors. vader, het voornoemt huys *het Gulden Schaep* in onverdeelden rechte verheven, doende de voors. Françoys den behoorlycken eedt, als sterfman, in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Meester Bartelmeeus vanden Berghe ende Henrick Simpernel, Leenmannen. Et recepit den Greffier vanden Berghe jus Domini.

Pepel. Morinnekin, fol. 89.

Een huys inde Corte Coepoortstrate, met keuckene, gronde ende toebehoorten, tusschen thuys genaempt *Cleyn Cranenborch*, aen deen syde noortwaerts, ende den kinderen wylen Jans vanden Velde huysinge, nu geheeten *tGulden Schaep*,

aen dander syde suytwaerts, comende achter westwaerts aen tplaetsken vanden huyse geheeten *den Hoogen Winckel.*

Jan vanden Velde, Janssone, met syne broeders ende susters, heeft het voors. huys toebehoort ende is het verhef daeraf begrepen inde generale verheffinge gedaen byden voors. Jan vanden Velde, Janssone, vande huysinge *den Pepel* genaemt, naer doode Jans syns vaders, opden 7 Decembris 1537.

Jan Embrechts, coffermaker, heeft het voornoemt huys hiervore gedescribeert terve genomen, voor Schepen van Antwerpen, opden 24 January 1536, van ende tegens Janne vanden Velde, vleeshouwere ende consoorten, Janskinderen wylen vanden voorbedde, daer moeder af was Lysbet sWysen, ende den momboren van Janne vanden Velde vanden naerbedde, daer moeder af was Marie van Hildernisse, soo ende in alle der manieren hen dat toecomen ende verstorven is vanden voors. wylen Jannen vanden Velde, hennen vader.

Naer doode Jan Embrechts is dit huys tusschen syne vyf dochters gemeyn gebleven by scheydinge ende deylinge de dato 19 Augusti 1564, ende daernaer heeft elck van syn vyfde deel gedisponeert, ende syn de dochteren geweest de naergenoemde, te weten : Elisabeth Embrecht, met Peeter Le Roy, haren man ; Cornelia Embrecht, met Anthonis Wiricx; Catharina Embrecht, gehout met Janne Montens ; Clara Embrecht, met Cornelis Verstrepen, haeren man; Anna Embrecht, met Adriaen Grauwers.

Den Gulden Voet, opde Keesruye, fol. 90.

Gielis van Hoboken heeft ontfaen tot eenen vollen leene, vanden Borchgrave van Antwerpen, een huys met synder toebehoorten genaemt *den Gulden Voet*, dat *de Oude Waghe* plach te syn, te voren geheeten *den Toren van Vuytrecht*, gestaen opde Keesruye, eertyden de Oude Veemerct, daernaer de Lynwaertmerkt, tusschen de huysinge van Wouteren vanden Broecke aen deen syde ende thuys dat wylen was Jan Genoters aen dander syde.

Costen van Halmalen ende Peeter vander Gouwen, anno XV^{c} dry, opten XIX January stilo Brabantiæ, hebben ontfaen tot eenen vollen leene, vanden Borchgrave van Antwerpen, dit boven voors. huys met allen synder toebehoorten.

Opden 17 Septembris anno 1630, heeft Peeter Verschueren, gewaerschouwt synde vanden Stadthouder ende Ontfanger van desen Leenhove vanden Borchgraefschap van Antwerpen, alsdat tvoors. huys te leene gehouden wordt vanden voors. Borchgrave, tselven huys, als daeraf proprietaris synde by coope gedaen tegens Jouffrouwe Digna vander Herstraten, met Jan Scholten, haeren man, te leen ontfangen vanden voors. Borchgrave ende als sterfman hulde, eedt ende manschap gedaen ende de rechten van een vol leen betaelt, onder protestatie dat, alsoo in geene van alle syne oude brieven en vermaent en wordt van eenigh leen, dat by sooverre naemaels bewesen konde worden tvoors. huys geen leen te wesen, hy verstaet ongeprejudicieert te blyven omme het betaelt hergeweyde te repeteren ende ook sonder prejuditie vanden voorderen proteste by hem gedaen tegens syne voors. verkoopers, die hem tvoors. huys als vry ende allodiael goet hebben vercocht. Gedaen ter presentie van Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Lanceloot tSeraerts, Riddere, ende Meester Willem Despomereaulx, Mannen van leene van desen Leenhove.

Opden 2 January anno 1637, heeft de voornoemde Peeter Verschuren noch betaelt de rechten oft het hergeweyde van thien verheffen vanden voors. huyse genaemt *den Gulden Voet* ende eertyts *den Toren van Vuytrecht*, verschenen voor date van synen coop vanden selven huyse, ende dat in stede van dertien verheffen verswegen ende nyet betaelt, daervan de dry verheffen syn quytgeschouden, ende dat tegens thien ryders voorden Leenheere, tot 30 stuyvers den ryder, opden ouden voet ende de cleyn rechten na advenant, volgende de apostille oft ordonnantie byde Gravinne van Nassau gestelt opde requeste des voornoemden Peeter Verschuren, den 30 Decembris anno 1636.

Opden 13 July anno 1640, heeft Silvester Rommens, vuyt den name vanden proprietaris vanden voors. huyse genoemt *den Gulden Voet*, eertyts *den Thoren van Utrecht*, betaelt twee volle verheffen oft hergeweyden van dien, deen mits der doot vanden voors. Peeter Verschuren ende dander mits der doot van Meester Gillis Verschuren, advocaet, synen sone, ende dat volgende de ordonnantie opde verhooginge vande leenen gemaekt den 27 Septembris anno 1627. Ende is alsdan opt voors. huys gestelt als sterfman Peeter Ver-

schuren, des voors. Meester Gillis sone, vanden welcken den eedt gedaen heeft als dienstelyk man voornoemde Silvester Rommens.

Op 27 November 1641 heeft Meester Jeronimus Willemyn, licentiaet inde rechten, advocaet tAntwerpen, verheven tvoors. huys metten toebehoorten genoemt *den Gulden Voet*, eertyts *den Thoren van Vuytrecht*, gelegen inde Keesruye alhier, tusschen de poorte ende erve genoemt *Lelienborch*, aen deen syde westwaerts, ende thuys genaemt *de Gulde Bodemloose Mande* aen dander syde oostwaerts, comende agter noortwaerts aen tvoors. genoemt *Lelienborch*, by hem gekocht van Jouffrouwe Maria Verschuren, dochter wylen Meester Gillis Verschuren, in synen leven Auditeur vanden oirlogen, met Heer Fery Raeymakers, in syn leven docteur inde medecynen, haren man ende momboir, ende Sylvester Rummens, coepman tAntwerpen, vuyten name ende als gemachticht van Peeter Martini, Meyer der stadt ende landen van Sichem, ende van Meester Jan Loenens, licentiaet inde rechten ende Secretaris van Mol, Balen ende Desschel, beyde inden naem ende als testamentelycke momboirs vande minderjarige kinderen des voornoemden Meesters Gillis Verschuren ende Jouffrouwe Anna Mertens, syne huysvrouwe. Ende heeft de voornoemde Meester Jeronimus Willemyn den eedt gedaen als sterfman ende thergeweyde daertoe staende betaelt.

Opden iersten Augusti anno 1643, ontfangen van Jan Gouvaerts, Adriaenssone wylen, daer moeder af was Magdalena Willemyns, die moeye was vanden heelen bedde van wylen Meester Jeronimus Willemyns, advocaet, alhier tAntwerpen overleden, de somme van 52 guldens seven stuyvers, voor vol leen mette cleyne rechten van thuys *den Gulden Voet*, gestaen inde Keesruye tAntwerpen, mits der doot vanden voors. Meester Jeronimus Willemyns, synen neve, op hem gedevolveert, soo hy verclaerde, ende volgende myne quittantie daervan gegeven opden voornoemden Jan Gouvaerts.

Opden selven iersten Augusti 1643, ontfangen van Adriaen Morissens, coopman ende juwelier, ende Susanna vanden Heuvel, syne huysvrouwe, de somme van 52 guldens seven stuyvers, voor tvol leen mette cleyn rechten van een huysinge eertyts genoemt *dOude Waghe* ende daernaer *den Gulden Voet*, gestaen ende gelegen aende Groote Merkt alhier tAnt-

werpen, te leen roerende van desen Leenhove, by Jan Govaerts Adriaenssone wylen, daer moeder af was Magdalena Willemyn, stoeldrayer, woonende tot Ryssel, ende consoorten, vercocht ende getransporteert den voornoemden Adriaen Morissens ende syne huysvrouwe, na breeder inhoudt vande brieven daervan gepasseert voor Schepenen van Antwerpen opden 15 July 1643 ende by Niclaes Jacobs, hunnen onwederroepelycken gemachtichden, vernyeut voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove op 1 Augusti daernaer, hebbende den voornoemden Niclaes Morissens daervan gedaen den eedt als sterfman.

Opden 13 February 1644 heeft Jouffrouwe Susanna vanden Heuvel weduwe wylen Adriaen Morissens, als geinstitueerde erfgename desselfs by synen testamente opden 25 Decembris lestleden voor Meester Gaspar de Witte, Notaris, gepasseert, wt crachte van octroy vanden Hove daerinne vermelt, mits de doot des voors. haers mans, teenen vollen leene verheven tvoors. huys *den Gulden Voet* ende daerop gestelt als sterf vrouwe, doende voor haer den eedt haeren sone Guilliam Morissens, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Joncker Justus van Spangen ende Henrick Simpernel, Mannen van leene.

Opden lesten September 1644 heeft Peeter Stappaert, Roelantssone wylen, verheven de helft vanden voors. huyse *den Gulden Voet*, hem toecomende, bleven ende verstorven mits de doot van voors. wylen Meester Jeronimus Willemyns, daer moeder af was Jouffrouwe Anna Stappaert, die suster was van Peeter Stappaert, ende alsoo moederlycken oom was vanden voors. Meester Jeronimus Willemyns, mits desselfs doot betaelt een volle hergeweyde, mits hy verclaerde de voors. helft vanden voors. Meester Jeronimus Willemyns, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Louys vanden Berghe ende Merten Leermans, Leenmannen.

Opten sesten October 1657, hebben Adriaen, Baltasar ende Jan Baptista Morissens, Adriaenssonen wylen, daer moeder af was de voors. Jouffrouwe Susanna vanden Heuvel, mits de doot vande selve henne moeder, in onverdeylden rechte teenen vollen leene ontfangen het voors. huys *den Gulden Voet*, hun aengedeylt synde by scheydinge gepasseert voor Schepenen deser stadt opden 7 September 1655, ende is daerop gestelt

als sterfman de voors. Jan Baptista Morissens, die den eedt heeft gedaen in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Merten Leermans ende Pauwels Weerts, Leenmannen.

THof te Coudelaer, fol. 92.

Het huys ende hof geheeten *te Coudelaer*, gelegen te Wommelgem inde parochie van Deurne, groot ontrent thien bunderen, metten landen, bempden, aerden, bosschen, gronde ende alle andere toebehoorten, gelegen met eender syde opde Rollebeke oost, de goeden van Sinte-Michiel noord.

Heer Aerdt van Immerseel, Ridder, heeft dit leen ontfaen, in vigilia Jacobi anno 1424, vanden Borchgrave van Antwerpen.

Peeter van Immerseel, natuerlyck sone Heeren Aerts, heeft by opdragt ende vertyenisse Heeren Aerts, syns vaders, dit voors. leen ontfaen prima May 1432.

Goris-Peeter, Michiel Wagemans sone, heeft naer dood Geertruyt van Immerseel, syns moeders, tvoors. leen ontfangen den 28 May 1474.

Margriete Wagemans heeft, naer doot heurs vaders, dit leen ontfangen den 16 April 1521.

Catlyne Wagemans alias Michiels, met Jacob van Sompeke alias van Doerne, haeren man, heeft het goed bovengenoemt tot eenen vollen leen ontfaen naer dood Aert Wagemans, haers vaders, 1^a Augusti 1521.

Dierick van Hoogstraeten heeft, naer doot des voors. Jacobs van Sompeke, den eedt gedaen als besetman, wten name der voors. Catlyne Wagemans, den 12 Martii 1550, onder den Stadthouder Joncker Willem van Amours.

Jochom Robrechts vander Raect, als man ende momboir van Catharina, Robrechtsdochter vander Neeff, daer moeder af was Odilia van Sompeke alias van Deurne, heeft de helligt van het voors. goed van Couweler te leene ontfangen naer doode van Melchior van der Neff, synder huysvrouwen broeder. Actum onder den Stadthouder Willem van Amours, present Jacob vanden Velde, Anthonis Monde ende Cornelis Sneeuwater, Mannen van leene, den 29 Meert 1563, stilo Leodiensi.

Wouter de Winter heeft de voors. hoeve ende goed van Couwelaer te leene ontfaen, groot ontrent thien bunderen, als daertoe gecomen by coope gedaen tegens Joachim Govaerts,

als man ende momboir van Catlyne vander Neff, den 23 Meert 1566, onder Joncker Adam van Berchem, Stadthouder.

Frans de Winter, Wouterssone, heeft. naer doode syns vaders, de voors. hoeve ende hof verheven in broederlycke ende susterlycke rechten, blyvende de voors. Frans de Winter sterfman, onder den Stadthouder Meester Anthonius Ghelius, den 9 Aprilis 1575.

Mynken de Winter heeft Peeter de Schutter, haeren man ende momboir (die als besetman den eedt heeft gedaen) de voors. goeden verheven in broederlycke ende susterlycke rechten naer doode des voors. Frans de Winter, den 26 January anno 1580, onder den Stadthouder Anthonis Ghele, present Hans van Nuycen, François van Bouchout ende andere Leenmannen.

Andries Schutters heeft, als besetman ende inden name van Andries Schutters, wettige weesen van wylen Peeter Schutters, naer doode syns vaders, den eedt van trouwen gedaen, present Leenmannen.

Daernaer is tvoors. hof ende hoeve van Couwelaer gespleten in verscheyde deelen.

Maria Braeckmans, daer moeder af was Catharina de Winter, Woutersdochter, heeft met Adriaen Mertens, haren man, woonende tot Willebroeck, verheven tvierendeel vande voors. goederen tegens den voors. Andries de Schutter, Peeterssone, den 12 Meerte anno 1603, onder den Stadthouder Roelans, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen, ende mits der voors. Maria Braeckmans te voren competerende een vierendeel vande voors. goeden by versterf van haren ouders begrepen int verhef gedaen opden name vanden voors. Andries de Schutter in onverdeylde rechten, soo competeert derselver Maria Braeckmans ende Adriaen Mertens nu de helft.

Adriaen Mertens ende Maria Braeckmans hebben noch te leene onfangen de twee derdedeelen van een vierendeel vande voors. goeden, toebehoort hebbende tselve vierendeel Gommaer de Winter, Françoissone, daer vader aff was Wouter de Winter, verstorven wesende op Andries de Schuttere, Peeterssone, ende op Philippine de Winter, Woutersdochter, weduwe Hans Michielssen, ende dat als daertoe gecomen synde by coope tegens den voors. Andries de Schuttere ende Philippine de Winter. Actum den 25 February

1605, onder den Stadthouder Roelans, present Constantin vanden Berghe ende Godevaert Snyers, Leenmannen. Ende heeft de voors. Adriaen Mertens den eedt gedaen ende trecht soo vant vercrych als versterf van voors. vierendeel betaelt, ende alsoo tresterende derdendeel vant selve vierendeel mede verstorven is opde voors. Maria Braeckmans, soo comt tselve vierendeel haer met Adriaen Mertens, heuren man, int geheel toe.

Jan Mertens, Adriaenssone, daer moeder aff is Marie Braeckmans, woonende tot Willebroeck opde goeden van wylen Jouffrouwe Scholiers, heeft, by doode des voors. Adriaens Mertens, synen vader, leste sterfman, te volle leene ontfangen, in broederlycke ende susterlycke rechten, de geheele hoeve genaemt *de hoeve te Couwelaer*, diewelke by sekere brieven voor Leenmannen van desen Hove gepasseert in dato den 10 April 1586, geteekend G. Snyers, wordt gesecht groot te syn thien bunderen, gelegen onder Deurne, daervan de negen bunderen, soo in weyde als saeylanden, achter malcanderen gelegen syn, eyndigende oostwaerts aen derve respective vanden Capittele van Onser-Liever-Vrouwenkercke ende Sinte-Michiels tAntwerpen tot aende beke, suyden aende erven van Sinte-Michiels ende van Herman Sneeuwaters, noorden aen sekere erve genaemt *de Vyff bunderen* ende westwaerts aen derve van Sinte-Michiels, ende het resterende thiende bunder genaemt *het Hooch Bunder* is gelegen op Immerseelsvelt, comende oostwaerts aen Sinte-Michiels erve, suyt aen dlant vanden Heere van Immerseel, west aende Beghynen van Antwerpen lant ende noorden aen des voors. Hermans Sneeuwater erve. Ende mits de voors. Adriaen Mertens ende Marie Braeckmans, syne huysvrouwe, de voors. goeden gecregen hadden in verscheyde partyen ende tyden, by coope van hunne vrinden ende medeparticipanten als andersints, soovele de dry vierendeelen is aengaende ende het alsoo geuniceert tot het vierendeel welk hunlieden van hen selfswegen was competerende, soo heeft de voors. Jan Mertens betaelt dobbel hergeweyde als van twee volle leenen, ende dat nogtans sonder prejudicie vanden Heere Borchgraef, denselven geheel latende by aldien Syne Genade soude meynen voorder gerecht te syn. Aldus gedaen onder den Stadthouder Constantin vanden Berghe,

present Marten Leermans ende Fernande Buysens, Leenmannen, den lesten Aprilis anno 1626.

Opden lesten May anno 1642 hebben Andries Mertens ende Maria van Bauwel, syn wettig wyf, te leen verheven een stuck lant geheeten *Couwelaer* ende toebehoorten ende een bemdeken daeraen gelegen ende de helft vande strate groot 358 1/2 roeden, oist derven Catelyne Mertens, des voors. Andries suster, suyt Gillis Moons, west derve des godshuys van Sinte-Michiels ende noorden de strate; item noch de hofstede met huysinge ende half strate groot II^c V 1/2 roeden ende noch het cleyn bemdeken achter den hof mette half strate groot 88 roeden, west derven van Sinte-Michiels, oist ende noort Adriaen Mertens ende suyt de strate, al volgende de metinge daervan gedaen by Adriaen vander Hagen, gesworen lantmeter, opden 17 Decembris anno 1640, byden voornoemden Andries Mertens ende Marie van Bouwel, syn wyf, gecocht van Cornelis Mertens, des voors. Andries broeder, na luyt den goedenissebrief daervan gepasseert voor desen Leenhove opden voors. lesten May 1642, soo ende gelyck de voors. vercochte parceelen syn gespleten vande hoeve te Cauweleer groot thien bunders, gelegen tot Wommelgen onder de parochie van Deurne, ende gelyck dieselve parcheelen den voornoemden Cornelise Mertens te deelen bevallen waren by cavelinge, scheydinge ende deylinge tusschen hem, Jan, Adriaen, Andries ende Catelyne Mertens ende suster, gepasseert voor Peeter van Hanswyck, Meyer oft Stadthouder, Henrick Feermans ende Balthasar de Borger, Schepenen respective van Willebroeck, opden 29 January anno 1641, mits der doot van wylen Adriaen Mertens ende Marie Braeckmans, hunnen vader ende moeder. Ende hebben de voornoemde coopers betaelt voor thergeweyden vanden voors. parcheelen een jaer vromen, byde Leenmannen getaxeert op 32 guldens boven de cleyn rechten, ende dat voor dese reyse, sonder tselve te trecken in consequentie, doende de voornoemde Andries Mertens daervan den eedt als sterfman, present Meester Jan Snyers, licentiaet inde rechten, Stadthouder, Meester Gregorius de Weerdt ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen van desen Leenhove, opden voors. lesten May 1642.

Opden naestlesten December 1650, soo hebben Andries

Mertens ende Marie van Bouwel, syne huysvrouwe, een stuck lants metten gronde ende toebehoorten, genaempt *het Hooch Block*, onder Wommelgem, noort de beke, suyt des cloosters van Sinte-Michiels erve, west Catelyne Mertens ende derfgenamen Gillis Moons, ende noort de voors. Catelyne Mertens erve, groot twee bunderen ende 30 3/4 roeden, gespleten vande hoeve genaemt *de hoeve te Coudelaer*, gelegen eensdeels onder Wommelgem ende eensdeels onder Deurne, breeder gedeclareert inde brieven van goedenisse op dato voors. by Adriaen vanden Berghe, qualitate qua, voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove gepasseert. Ende heeft den voors. Andries Mertens daeraf als sterfman ende bedienstelyck man den eedt gedaen in handen van Meester Jan Snyers, Stadthouder, present Françoys de la Haye ende Louys vanden Berghe, Leenmannen.

Opden 21 Meert 1661 hebben den voors. Andries Mertens ende Maria van Bouwel vercregen van Peeter Mertens, Adriaenssone, daer moeder aff was Anna Vlemincx, voor Stadthouder ende Leenmannen van desen Hove, eerst een stuck lants genaemt *het Landblock*, groot 439 roeden, gelegen onder Wommelgem, oost de erve vande Capelrye, west de naerbeschreven weyde, suyt den nabeschreven *Cruysblock* ende noort den voors. Andries Mertens andere erve, een stuck lants genaemt als voren *het Cleyn Block*, groot twee roeden, oost derve vanden voors. Capittele, west de beke, suyt des godshuys van Sinte-Michiels, noort de strate, ende daertoe een stuk weyde groot 286 roeden, gelegen oock aldaer comende oost tegen tvoors. stuck lants genaemt *het Lanck Block*, west derve van Sinte-Michiels, suyt ende noort de hofstede vande voors. coopers, alle gespleten van de hoeve *te Couwelaer*. Ende heeft den voors. Andries Mertens daeraff, als sterfman ende bedienelyk man, gedaen den eedt van trouwen, present Meester Jan Snyers, Stadthouder, Joncker Jan-Antoni Tucher ende Louys vanden Berghe, Leenmannen.

Diversche thien hofsteden.

Jan van Wynegem houdt te leene vanden Borchgrave van Antwerpen thien hofsteden.

Alexander van Vossem heeft ontfangen te leene, by gifte hem gedaen by Joncheer van Nassau, Heer te Diest, alsulcke

leenen als die van Wynegem schuldig waren geweest te ontfaen anno 1466 ultima Martii.

Matthys van Rode, anno 78 in Decembri, heeft ontfaen, nae dood Meester Alexander van Vossem, dese thien hofsteden boven geschreven.

Boven ende behalvens de voors. panden ende gronden van erven, manschappen, etc. zyn de renten, zoo wel bezet ende beset wordende opde selve, als opde gedeeltens vanden Riddertol, ook leenroerig vanden Borchgrave van Antwerpen, waervan degene opden Riddertol alhier volgen.

Rente opden Riddertol van L guldens erffelyck.

Geeraerd Sterckx heeft tot eenen vollen leen ontfaen, by coope tegens Joos Draeck, eene erfrente van vyftig Carolusguldens sjaers erffelyck beset op syn gedeelte inden Riddertol, etc. prima Aprilis 1527.

Rente opden Riddertol van CXX guldens erffelyck.

Diego de San-Juan, sone wylen Diego ende Anna van Corte, heeft tot eenen vollen leen ontfaen, by coope tegens Jan Draeck, sone Joos, ende van Adriaen vander Noot, als executeurs vanden testamente wylen Joos Draeck, by opdragt desselfs Adriaens, eene erfrente van dertig ponden Brabants erffelyck, die hy bepand heeft opt gedeelte dat de kinderen wylen Jan Draeck syn houdende vanden Borchgrave van Antwerpen inden Riddertol, ter quytinge den penninck sestien. Actum 1ª January 1530.

Rente opden Riddertol. XVIII guldens erffelyck.

Jan van Yschot, poorter deser stadt van Antwerpen, heeft vanden Borchgraeve van Antwerpen teenen vollen leene ontfangen eene erflyke rente van achthien Carolusguldens sjaers by Jan Draeck, Joossone, tsynen behoeve verleden voor Schepen van Antwerpen den 22 January 1546, ende heeft den eedt van trouwen gedaen den 20 Juny 1548.

Rente opden Riddertol. 128 guldens erfflyck.

Joncker Adolph van Straelen plach te heffen een rente van een hondert achtentwintig guldens erfflyck staende op Wal-

raven Draeck, by doot Jans Draeck, syns broeders, ende nog op het vyfde deel denselven Walraven Draeck competerende byde doot syns vaders, int gedeelte vanden Riddertol met alle syne toebehoorten hiervore breeder gemeld (1), hetwelk die der stad Antwerpen int overbrengen van hunne leenen die sy vanden Borggraefschappe is heffende gedaen ende overgebragt hebben in handen vanden Stadthouder Meester Anthonis van Ghele, tot voldoeninge vande ordinantie van Syne Majesteyt de data lesten February 1569, ende conform na het schriftelyk relaes ende declaratie des voors. Stadthouders te Hove overgesonden, agtervolgende sekere andere ordonnantie van Syne Majesteyt de data lesten Octobris 1570.

De verdere leenrenten, beset opde erven ende huysen hiervoore gemeld ende die ook vanden Borggraeve van Antwerpen gehouden worden, daer laetende, moet ik nogtans iets seggen vande volgende om syne oudheyd wille, te weten :

Eene rente van XXIII oude schilden erffelyck, daervoren Jan Drake ende Jan Alleyn, als naeste maghen van Jouffrouwe Lysbet Alleyn, opden 29 Novembris 1388 terve gegeven hebben, voor Schepenen van Antwerpen, aen Jan Witvoet, eene huysinge van vore tot agter, gestaen opden hoeck vande Coepoortstrate, tusschen deselve strate aen deen syde ende Jan de tingieters huys aen dander seyde, genaemt *den Pepel* (*Hooge Winckel*), hiervore fol. 13 gemeld (2), welke oude schilden gerekent tegen sestien stuyvers den schilt, bedraegen tjaers achtien guldens acht stuyvers, verschynende deen helft Sint-Jansmisse ende dander helft te Kersmisse.

Meester Willem Draeck, sone wylen Walraven Draeck, heeft de helft vande voors. rente, bedraegende sjaers erffelyck negen guldens vier stuyvers, te leene ontfangen, die geleyd syn tot laste vanden huyse genaemt *den Hoogen Winckel*, wesende een deel van thuys *den Pepel* gelegen opde Melckmerkt, tusschen thuys genaemt *de Ackeleye* ter eenre ende *Cleyn Cranenborch* aen dander seyde.

Vrouw Anna Draeck, Meester Willemsdochtere, met Heer Goosuin van Stralen, heeft de voors. rente van negen guldens

---

(1) Zie blz. 39.
(2) Zie blz. 108.

vier stuyvers erffelyck te leene ontfangen naer doode haers vaders, den 13 Aprilis 1527.

Matthys van Stralen, Heer Goosuinssone, naer doode Vrouwe Anna Draeck, syne moeder, heeft de voors. rente ontfangen,

Joncker Anthonis van Stralen heeft, naer doode van Vrouw Anna Draeck, syne moeder, de voors. rente te leene ontfangen 29 Meert 1548 stilo Leodiensi.

Daernaer is de voors. rente byden Coninck aengeslagen by confiscatie inden jaere 1568, uyt hoofde van wylen Heer Anthonis van Stralen, terwylen het Borchgraefschap ook geconfisqueert was uyt den hoofde vanden Prince van Oragnien, ende is de voors. rente byden Coninck getransporteert aen Vrouwe Mentia van Stralen, weduwe des voors. wylen Heer Anthonis van Stralen, by brieven vanden 11 February 1576.

Joncker Jan van Stralen heeft de voors. rente te leene ontfangen den 13 September 1578, by legaet van wylen Vrouw Mentia van Stralen.

Joncker Gosuin van Straelen, naer doode wylen Joncker Jans van Stralen, syns vaders, den 11 Juni 1589.

Ende is deselve in Junio 1612 voor Schepenen van Antwerpen gequeten aen Constantin vanden Berghe. daeraf transport hebbende van Joncker Gosuin van Stralen, gepasseert Joncker Henrick Baes, nomine procuratoris, voor Schepenen van Antwerpen, als vore, den 6 November 1606.

Eene andere rente van negen guldens vier stuyvers erfflyck, wesende de wederhelft vande voorgaende rente, herkomende van wylen Lysbet Alleyn, by brieve van erfgevinge vande huysinge *den Pepel* de dato 29 Novembris 1388 ende wordt betaelt uyt het huys *den Hoogen Winckel.*

Broeder Jacob vander Vorst cum suis, als executeurs vanden testamente wylen Willems van Deurne alias van Sompeke, hebbe dese rente getransporteert aende Aelmoesseniers, voor Schepenen deser stadt, den 9 Augusti 1481, in voldoeninge van den legacte aenden armen gemaekt, ut patet per litteras onder de Aelmoesseniers berustende.

De huysarmen der stad van Antwerpen, by gifte van wylen Willem van Sompeke, hebben de voors. rente te leene ontfangen.

Daerenboven is de huysinge *den Pepel* voors. ofte de deelen daervan met verscheyde oude renten belast ende belast geweest, onnoodig alhier te melden.

Voords vinde nog als volgt :

Op Engelenborch. *X stuyvers erflyck.*

Sinte-Lysbettengasthuys binnen Antwerpen heft jaerlycx eenen chyns oft recognitie van dertich grooten Brabants, oft thien stuyvers sjaers erfelyck, achtervolgende den denombremente overbrocht by Cornelis Scats den II Decembris XV_c dry.

Opden Gulden Craene. *IIII guldens V stuyvers II deniers erfflyck.*

Eene rente van vier guldens vyf stuyvers ende twee grooten Brabants erfelyck opt huys ende erve vanden *Gulden Craen*, nu ter tyt de stadt van Antwerpen toebehoorende, welcke rente is toecomende den Heyligen-Geest in Onser-Liever-Vrouwenkercke tAntwerpen.

Henrick van Rode, als Heyligeestmeester, heeft de voors. rente verheven ter jaerscare penultima Novembris anno XV_c dry.

Anthonis Lauwers, als Heyligeestmeester, heeft de voors. rente verheven naer doode van Henrick van Rode, den lesten dach Juny anno 1521.

Sebastiaen van Dale, als Heyligeestmeester van Onser-Liever-Vrouwekercke, heeft de voors. rente verheven by doode Anthonis Lauwers, ten behoeve vanden voors. Heyligen-Geest, ende heeft daeraf den behoorlyken eedt gedaen in handen van Willem van Amours, Stadthouder, present Heer Anthonis van Stralen, Riddere, Michiel Godevaerts ende andere Leenmannen, den 29 Meert anno 1548, styl van Luyck.

François vanden Cruyce, als Heyligeestmeester, heeft naer doode des voors. Sebastiaen van Dale de voors. leenrente verheven ende daeraf den eedt gedaen in handen vanden Stadthouder Amours, present Michiel Govaerts, Meester Bartelmeeus Bruynincx ende Hans vanden Velde, Leenmannen, den 28 April 1554, naer Paesschen.

Jan Geeraerts, als Rentmeester vanden Heyligen-Geest, heeft opden 6 May anno XV^{c} tseventich den eedt vernyeut in handen vanden Stadthouder Ghelius, present Leenmannen, achtervolgende dordonnantie vanden Hove vanden lesten February 1569, stil van Brabant.

Opden Pepel, Hoogen Winckel. *VIII guldens erfelyck.*

Eene rente van acht guldens erfelyck beset opde huysinge *den Pepel* genaemt, ten behoeve van eene capelrye in Onser-Liever-Vrouwenkercke, op Onser-Liever-Vrouwenautaer in novo opere, toegevuecht aen des Heylichs-Sacramentsautaer.

By brieven voor Schepenen van Antwerpen gepasseert by Lysbet Maes, 14 February 1462.

Heer Jan van Bergen, priester, als Recteur derselver capelrye, heeft de voors. rente van acht guldens erffelyck overgebrocht by denombrement van 1 December 1503.

Heer Jan vanden Venne, priester ende Recteur der voors. capelrye, heeft de voors. rente van acht guldens te leene ontfangen by versterff van Heer Jan van Berghen, den 5 Meerte 1509.

Heer Claes van Lier, Recteur der voors. capelrye, heeft de voors. rente te leen ontfangen den 12 April 1531, naerde doot Heer Jans vande Venne, ende heeft voor hem den eedt gedaen Peeter Binnemans.

Philips Brokeler heeft het voors. leen ontfangen, naer doode van Heer Claes van Lier, den 2 December anno 1532, coram Peeter van Delft ende Jan Brabant, Leenmannen.

Meester Jan Castelier, priestere, heeft, naer doode van Philips Brokeler, het voors. leen ontfangen den 26 July 1539, present den Stadthouder van Houthem, Bartelmeeus Lodewycx ende Michiel Govarts, Leenmannen. Ende heeft Jan Wouterjans, als voorganger, den eedt gedaen.

Meester Cornelis vander Linden, als Recteur der voors. capelrye, heeft, naer doode van Heer Jan Chastelier, de voornoemde rente van acht guldens erffelyck te leene ontfangen onder den Stadthouder Joncker Willem van Amours. Ende heeft voor hem den eedt gedaen Hilarius Druet den 20 Novembris 1551, præsentibus Michiel Godevarts, Bartelmeeus Bruyninex ende Cornelis vander Meulen, Leenmannen.

Heer Matheus Vermasen, priester ende Recteur der voors. capelrye, heeft de voors. rente te leene ontfangen per resignatie van Petrus Bartelmeus, Recteur geweest. Ende heeft voor hem den eedt gedaen Gysbrecht vanden Steenwege, onder den Stadthouder Amours, 1[a] Decembris 1562, present Meester Anthonis Bruynincx, Cornelis Vermeulen ende andere Leenmannen.

Hilarius Druet heeft, naerde doot van Gysbrecht van Steenweghe, den eedt vernyeut sub Ghelio, 2 May 1570.

Geerart Verdussen heeft, mits de doot vanden voors. Hilarius, den eedt gedaen den 16 April 1575, sub Ghelio.

Heer Pauwels Ponsen, als Recteur der voors. capelrye, naerde doot van Heer Mattheus Vermasen, heeft de voors. leenrente van acht guldens erffelyck ontfangen, den 13 July 1607, int genecht, voorden welcken den eedt heeft gedaen Godevaert Snyers, sub Roelans, Stadthouder. Et solvit jura Heer Carel Stembor, canonick

Opden 13 October anno 1636, heeft Heer Joannes Anthony, canonick der Cathedrale kercke van Onser-Liever-Vrouwen tAntwerpen, wten name van Heer Egidius Bax, Mechliniensis, als Capellaen der voors. capelrye, te leen verheven de voors. rente, present Meester Jan Snyers, licentiaet inden rechten, Stadthouder, Joncker Willem Despomereaulx ende Meester Gaspar de Witte, Leenmannen.

Opden Pepel, Hoogen Winckel. *VIII guldens erflyck.*

Eene rente van twee ponden Brabants oft acht guldens erfelyck opden huyse genaemt *den Pepel*, daervoren Willem Pauwels, mersenier, tselve huys terve gegeven heeft aen Claes van Elsacker, barbier, voor Schepenen van Antwerpen, den 14 Novembris 1464.

Jaspar van Halmale, Janssone, daer moeder af was Catharina Pauwels, dochter Willem Pauwels, heeft, naerde doot desselfs Willem Pauwels, syns oude vaders, te leene ontfangen de voors. rente van acht guldens sjaers quinta Decembris 1503.

Frans van Halmale, naer doode Jaspars van Halmale, syns vaders, heeft de voors. rente te leen ontfangen den 14 February 1538.

Joncker Jan van Eyckeren, getroudt gehadt hebbende Elisabeth van Halmale, Jasparsdochtere, heeft, naerde doodt van syne voors. huysvrouwe ende oock van Frans van Halmale, te leene ontfangen de voors. rente ten behouve van Cornelis van Eyckeren, synen sone, oudt ontrent vyf jaeren, ende heeft Joncker Jan van Eyckeren den eedt gedaen in handen vanden Stadthouder van Amours den 14 Septembris 1549, present Meester Seger Cobbeliers ende Jan van Tielt, Leenmannen.

Niclaes vanden Berghe heeft, mits de doot vanden voors. Joncker Jan van Eykeren, voorden voors. Cornelis, synen sone, den eedt vernyeut, sub Ghelio, 6 May 1570.

Cornelis van Aeckeren, Cornelissone, noch jonck synde, is tot de voors. rente van acht guldens erffelyck ontfangen, naer doode syns vaders, den 7 Septembris, 1583. Ende heeft voor hem den eedt gedaen als besetman Constantin vanden Berghe, sub Ghelio, present F. Van Bouchout ende D. van Oppervelt, Leenmannen.

Anna van Aeckeren, Cornelisdochter, is naerde doot van Cornelisken, haer broeder, tot de voors. rente ontfangen.

Opden Pepel, Hoogen Winckel. *X stuyvers erfflyck.*

Eene rente van thien stuyvers erffelyck opde huysinge *den Pepel* genoemt, die het godshuys vande Sieckenen is heffende, ende wordt betaelt wten *Hoogen Winckel.*

Jan Hoyal, als voorganger vanden voors. godshuyse der Sieckenen alhier, heeft de voors. rente van thien stuyvers erffelyck te leen ontfangen ende den eedt van trouwen gedaen den 27 May anno 1538, onder den Stadthouder Joncker Anthonis van Houtem.

Jouffrouwe Joanna de Spira, Mater vanden voors. godshuyse der Sieckenen, heeft de voors. rente te leene ontfangen ten behoeve vanden selven godshuyse, voorde welke den eedt van trouwen heeft gedaen Cornelis Sneeuwater den 29 Meerte anno 1563, onder den Stadthauder Joncker Willem van Amours, present Meester Anthonis Bruynincx, Jacob vande Velde ende andere Leenmannen.

Deselve Cornelis Sneeuwater heeft synen eedt vernyeut aende Coninecklycke Majesteyt den 2 May 1570, in handen

vanden Stadthouder Ghelius, present Anthonis Monde, Hans van Muysen ende ander Leenmannen.

Opden Gulden Voet *opde Keesruye. II ℞ VIII schellingen Brabants erfelyck.*

Aerdt van Corckt, dienaer vander Corter Roeden, woonende binnen der stadt van Antwerpen, heeft ontfaen te leene, vanden Borchgrave van Antwerpen, een erfrente van twee ponden acht schellingen Brabants, bepant ende gehypoticeert staende op een huys met allen synder toebehoorten geheeten *den Gulden Voet*, gelegen binnen der stadt van Antwerpen, dwelck tanderen te heeten placht *den Toren van Vuytrecht*, opte Lynwaertmerckt gelegen, dat de Oude Waghe placht te syne, toebehoorende Costen van Halmale ende Peeter vander Gouwe.

Opden Gulden Craen. *VIII guldens erffelyck.*

Thomas Willemssone van Nispen, by coope tegens Lysbet Clicx, twee ponden Brabants erfelyck, die sy hem bepant heeft op haer huysinge metten toebehoorten *den Gulden Craen* geheeten.

Maria, dochter Thomas Willems, met Adriaen van Maertselaer, haeren man, Ontfanger vander Rynsche-wynassyse, hebben ontfangen de voors. acht guldens erffelyck na doode hens voors. vaders, den thiensten Augusti 1530. (Sedert vind men niets meer).

N. B. Het huys *den Gulden Craen* metter plaetse, putteborne, achterhuyse, poortgange, blyckpleyne, hovinge metten gronde, hiervore ingeschreven fol. 57, gestaen byde Oude Waghe daer nu de straet deurgetrocken is (1).

Op Cauwelaer. VIII viertelen rogs erflyck.

Eene erfrente van acht viertelen rogs erfelyck, cusbaer der mate van Antwerpen ende tAntwerpen te leveren, verschynende jaerlycx half Sint-Jansmisse ende half te Kersmisse, gehypotheceert opt huys ende hof geheeten *Caudelaer* gelegen te Wommelgem inde parochie van Doerne, groot ontrent thien bunderen, hiervore gespecifieert folio 92.

(1) Zie blz. 81.

Lysbet, natuerlycke dochter wylen Diederick Deckers, heeft de voors. corerente te leene ontfangen by opdracht ende overghevenen Florens, natuerlycke sone Heeren Florens Mallors, Riddere, ende Vrouwe Beatris vanden Broecke, synder huysvrouwen, 5 Novembris anno 1394.

Dominicus vander Vorst, alias Ghys, heeft de voors. rente ontfangen naer doode Wouters syns vaders, den 19 Decembris anno 1503.

Hendrick vander Wyct heeft ontfangen, naer doode van Dominicus vander Vorst alias Ghys, tot behoeve Henneken vander Vorst, het leen bovengeschreven, 14 Meerte anno 1520, ende Jan vander Vorst, 16 April 1521.

Wouter vander Vorst, naer doode Jans vander Vorst, syns vaders, heeft het hierbovenscreven leen ontfangen den 16 February 1537.

Jan vanden Berge, Henricxsone, huyvetter, woonende opde Brabantsche Corenmerckt, heeft de voors. leenrente ontfangen by coope gedaen tegens Wouter vander Vorst, onder den Stadthouder Joncker Anthonis van Houthem, Jan Reynders, Willem van Horen, Dionys Hazen ende Meester Jan de Cock, Leenmannen sHoffs van Diest ende Borchgrave van Antwerpen, den 15 February 1538.

Sedert wordt daeraf gheen verhef meer gevonden ende tot dien heeft Wouter de Winter, proprietaris vanden pant, verclaert dese renten op het voors. goet nyet wt te gaen, blyckende by het relaes vanden denombrementen byden Stadthouder Ghelius te Hove overghesonden inden jaere XV^{c} tseventich.

Op Caudelaer. Vier viertelen rogs erffelyck.

Eene rente van vier viertelen rogs erffelyck die de canterye vande kercke van Wommelgem is heffende, bepant opt hoff ende goede van Couwelaer met alle syne toebehoorten, gelegen te Wommelgem onder de prochie van Deurne, ruerende te leene vanden Borchgrave van Antwerpen.

Heer Michiel de Visser, priester ende Capelaen vande voors. canterye, naer doode Heer Frans de Wolf, voorgaende possesseur, heeft de voors. corerente te leene ontfangen den 9 Meert 1570. Ende heeft voor hem als dienstelyk man den eedt gedaen Henrick de Visser, synen vader, tot Wommelgem woonende.

Wouter de Bisschop, de voors. leenrente geopent synde door de doot van Heer Michiel de Visser, leste possesseur der voors. canterye, heeft de voors. rente verheven ende te leene ontfangen, ten behoeve vanden Heyligen-Geest tot Wommelgem, den 7 dach October 1581, mits datter alsdan geene capellanen ende priester en worden toegelaten. Actum onder den Stadthouder Ghelius.

Heer Merten Stryns, priester, Pastoir tot Ranst, als Capellaen vande voors. canterye, heeft de voors. rente verheven ende te leene ontfangen den 5 Juny 1598.

Heer Egidius Janssenius, bedienende de capelrye van Onser-Liever-Vrouwen tot Wommelgem, heeft, mits de doodt des voornoemden wylen Heer Merten Streyns, de voors. vier viertelen rogs erfflyck verheven als sterfman, ende heeft voor hem den eedt gedaen, als dienstelyk man, Geeraert Loevens, present Constantin vanden Berghe, Stadthouder, Heer Cornelis van Spangen, Riddere, ende Jan Roose, Mannen van leene van desen Hove. Actum 19 February 1630.

Op Cauwelaer. XVII viertelen rogx erfflyck.

Eene rente van seventien viertelen rogs erffelyck die den Heyligen-Geest der kercke van Antwerpen heffende is opt goedt te Coudelaer gelegen te Wommelgem, te leene gehouden vanden Borchgrave van Antwerpen.

Henrick van Rode, als Heyligen-Geestmeester, heeft als besetman, tot behoef vanden Heyligen-Geest voors., hulde, eedt ende manschap gedaen penultima Novembris anno 1503.

Ende daernaer is overgebrocht eene quittantie van Jan Coels, als bewaerder vande Leenboeken myns Heeren van Nassouwen, daerby hy bekent ontfangen te hebben van Peeter vanden Werve ende Henrick van Rode, Heyligeestmeester, seventien veertelen rogx ter saken van een hergeweyde, gedateert tselve quittantie den 5 Decembris 1503.

Voorders en wort van dese rente geen bescheet meer ten Leenregistre bevonden, ende heeft Wouter de Winter, proprietaris vanden pant, int overbrengen vanden denombremente anno 1570, verclaert hem dese rente niet wtgesteken te zyn in synen coop, ofte van geene belastingen te weten te spreken dan van vier viertelen rogx erffelyk der canterye van Wommelgem aengaende.

Byvoegingen en aenteekeningen opde Beschryving vande Borcht en Borchgraefschap van Antwerpen.

Het blyft onzeker wanneer, op wat tyden en door wie de Borcht van Antwerpen gestigt is. De meyninge van verscheyde schryvers, benevens de fabuleuse historie van den reus Druon of Antigon daer latende, seg ik dat dezelve van over vele eeuwen bekent en bewoont is geweest, gelyk wy in het voorgemeld eerste capittel of deel gezien hebben. Deze Borcht gelegen op den waterstroom, welkers gedaente, gesteltenis en overblyfsels nog dadelyk te zien zyn, is bezet met eenen zeer hoogen en dikken muer van gehouwen schaliesteen, benevens eenige torens gedeeltelyk nog overig en in wezen, begrypt in haren omloop omtrent duyzend gemeyne schreden, hebbende rondom eene gragt nog hedendags genaemt de Borgtgragt, welkers wateren van twee zeyden nevens de Werve inde rivier de Schelde vallen en onder andere omvangen de parochiale kerk vande H. Walburgis gezeyd de Borchtkerk, het *Steen* of gemeyne stadsgevangenis, de Vierschaere, het zoogenaemt *Reusenhuys*, het hof van Affligem, eertyds de celle vanden H. Maurus. Behalven deze gebouwen, waervan hiervoor reeds gehandelt is en hiernaer nog zal van gesproken worden, zag men in deze Borcht het comptoir vanden Riddertol, hetgeen der douanen, de tolkamer van Zyne Majesteyt, alsook het *Bezaenhuys*.

Sommige hebben geschreven dat de oude Brabanders neven deze Borcht eenen dyck of kaey, omdat de schepen aldaer zouden konnen aenlanden, van ouds en heden nog genaemt *de Werve*, zouden opgeworpen hebben ; en omdat den toegang langst den waterkant gemakkelyk zoude zyn, hebben zy door de moerassen twee dyken gemaekt, den eenen alwaer nu is de Oude Borse, de Wolstraet en het Kipdorp, leydende tot het dorp Deurne gelegen eene meyl van deze stad oostwaerts, den anderen daer men nu de Hoogstraet, den Oever en Cloosterstraet ziet, leydende tot die plaets alwaer de abdye van St.-Michiels int jaer 1124 gestigt is, zuydwaerts.

Den dyk naerden kant van Deurne zoude volgens gissinge den Aeyendyk, waervan hiervoor fol. 2 gewag gemaeckt is, wezen, opden welken in voortyde de Princen vanden landen zeker weggeld of thol geheven hebben.

J. B. Grammaye zegt : *Porro sicut sublicio opere et navali ingressui et habitationi laxiori circa arcem consuluerunt, ita terrestri quoque itineri aggerem per paludes eduxerunt, cui ab usu Engaendyc nomen datum, id est agger factus ad adeundum, quod deinde per concisionem in Aendyc mutatum est.*

Hendrik den I, Hertog van Brabant, gaf ten jaere 1213, aende kerk van S.-Michiel, al zyn regt dat hy hadde of hefte opde Deurnebrugge : *Henricus primus, Brabantiæ Dux, resignavit ad opus Ecclesiæ Beatæ Michaelis in Antverpia omne jus quod habebat in ponte de Dorne, sive in denariis, sive in segetibus, sive in panibus seu theolonio vel alio quocumque proventu etc. anno 1213.* (*1*). Opde librerey deser stad, theca N, verbo *Aiendyck*, berust eenen vidimusbrief *Abbatis monasterii Averbodiensis de dato 13 Julii* (1442) *dictæ cartæ Ducis Henrici anni 1213.*

Over dezen thol int vervolg eenig geschil ontstaen zynde, hetwelk int jaer 1280 geeyndigt is, gelykt uyt het volgende blykt : *1280, Sabbato ante festum Beatæ Catharinæ virginis et martyris terminatio quæstionis motæ de jure theolonii de Aiendike ad Ecclesiam S. Michaelis spectantis, videlicet : Quilibet etc.* (2).

Ik leze dat ten jare 1314 de Kipdorppoort begonst wird, met den toren opden *Hergendyck*, misschien *Aiendyck*, want die toren maer met eene yzere brem gesloten hadde geweest. Deze poort wierd ten jare 1543 te niet gedaen ; men ziet er alnog de overblyfsels van, zoo opde vest, neven de tegenwoordige poort, als in het oud portiershuys.

Den 26 April 1396, hebben Schepen van Antwerpen by vonnisse gewezen dat die van Turnhout gehouden zyn te betaelen het weggeld vant godshuys van S.-Michiels aen Dornebrugge, en ook vanden Aiendycke (3).

Het godshuys of abdye van S.-Michiels heeft met octroy van Hertog Philips van Bourgondien en Brabant van 24 May

(1) Vol. 7 vande *Gerecouvreerde stukken*, fol. 100 ; inden *Ouden Privilegieboek in parkement van S.-Michiels*, fol. seu charta 25.

(2) Vol. 7 der *Gerecouvreerde stukken*, fol. 101 ; ook in gemelden *Ouden Privilegieboek van S.-Michiels*, fol. 195. Dezen brief is voor Engelbertus Grutere ende Heringus Wencel, Schepenen van Antwerpen, gepasseert.

(3) Vol. 7 der *Gerecouvreerde stukken*, fol. 101 v°; item het *Geberdert Daegseelboek* deser stad, 1389-1414, fol. 6 ende gemelden *Priviligieboek van S.-Michiels*, charta 268 en 269.

1447, den thol vanden Ayendyk, met alle syne toebehoortens en met de wege aen deze stad getransporteert, op eenen erfchyns van zevenendertig overlandsche Rynsguldens, op voorwaerde dat het voors. godshuys en desgelyks die van Merxplas ten eeuwigen dage vry zullen wezen inden voors. thol van alle hare goeden die sy voeren sullen of doen voeren etc. (1).

By acte vande Rekenkamer van 4 April 1491, wird deze geregtigheyd aende stad geconfirmeert (2).

Inde rekeninge van Gerardus Grammaye anno 1555, fol. 60, staet : « Vanden weggelde opde straeten binnen Borgerhout hetwelk men noemt den thol vanden Aiendycke, de somme van vyftig ponden groot Brabants ».

Den 4 Meert 1605, heeft deze stad met eenige dorpen rondom dezelve gelegen een accoord aengegaen, waerby die dorpen, in redemptie vanden Aeyendyck, in plaetse van eenen halven stuyver van iederen wagen en een oord van ieder karre, en boven de andere geregtigheyd der schooven en tournoisen, beloven te betaelen aen deze stad de somme van zestig guldens sjaers. Ziet hier de repartitie der voors. somme tusschen de dorpen in gemeld accoord van 4 Meert 1605 vermeld.

Deurne f. 6 » 4 3,4 etc. inden Notitieboek, fol. 85.

Inde 3de rekening vanden Rentmeester Peeter Tack anno 1605, fol. 78, staet: « Wesende voorts de collecte vande voors. geregtigheyd van tol vanden Aeyendyk ter respecte vande dorpen en parochien inden voors. accoorde niet begrepen, gelaeten aen Hans Berthels, portier vande Kipdorppoort alhier. »

Opde librerye vant stadhuys, theca N, verbo *Ayendyck*, berust eenen parkementen lyste luydende aldus :

» Dit zyn de plaetsen die schuldig zyn te gelden inden thol van Ayendycke die men buyten Kipdorppoorte gadert als sy daer ryden, Item die dorpen, etc. »

Aen deze stad competeren van ouds in verscheydene ge-

---

(1) *Gerecouvreerde stukken*, vol. 5, fol. 121 v°, vol. 7, fol. 101 v°; item *Groot papieren Privilegieboek* deser stad, fol. 41.

(2) *Gerecouvreerde stukken*, vol. 4, fol. 188 v°, vol. 7, fol. 104 v°. Item uyt 't *Fluweelen Privilegieboek*, fol. 99.

regtigheden opde brugge, dyck ende weg van Deurne, te weten : 1° het regt van schooven en tournoisen ; 2° den thol vanden Aeyendyck ; 3° het weggeld van Deurne ende 4° de cassyeaccyse.

Het regt van schooyen en tournoisen worden vermeld inden brief van Hendrik den eersten anni 1213 Aprilis Kal. hiervoor fol. 154 gemeld, alwaer hy zegt : *Omne jus quod habeamus in eodem ponte et quod prœdictus Henricus habebat sive in denariis sive in segetibus etc.* Dese schooven en tournoisen waren jaerlyksche chynsen of recognitien dewelke betaelt moesten worden door de pagters woonende aen het Schyn en Ayendyck tot aen Turnhout : *Quilibet colonus moram faciens ab Ayendike usque Thurenhoudervort versus partem Reniensem solvet et solvere tenebitur unum panem domesticum vel duos denarios flandrenses pro pane.* Ziet voorts het vonnis van Schepenen van Antwerpen de anno 1280, hiervoor fol. 150 nog gemeld. De schooven worden door de gedomicilieerde pagters betaeld, woonende vande brugge van Deurne tot Mercxplas : *Quilibet moram faciens a ponte de Dorne usque Mereblaes conferens custodi ville conferre tenebitur garbam de ponte.* Int voors. vonnis.

De geregtigheyd vanden Aeyendyk was hierinne verschillig vant voors. regt der schooven en tournoisen, dat over den Aeyendyk niet betaelt wird door de inwoonende en gedomicilieerde pagters, gelyk de schooven en tournoisen, maer by degene passerende met wagens, karren ofte beesten naerde stad ; ten 2den, dat de geregtigheyd vanden Aeyendyk niet betaelt wird in graenen ofte schooven, maer in geld.

Dit regt word inde rekeninge der Domynen verantwoord en plagt verpagt te worden als volgt :

van elcken wagen ofte karre. . . .	18 myten	Brabts.
van eenen onbeslagen wagen ofte karre	9 myten	"
van een koppel peerden	9 myten	"
van elck schaep.	9 myten	"
van elck verken.	9 myten	"

Van alle plaetsen moet dit regt betaelt worden, uytgenomen van Marcxplas, volgens den acte van transport van 24 Meert 1447 en de dorpen begrepen int accoord van 4 Meert 1605.

By collegiale resolutie van 7 Meert 1648 heeft deze stad gerenunceert aen het accoord byde selve provisionelyk met

die van Deurne op 4 Meert 1605, aengaende het weggeld vande brugge aldaer, thol vanden Aeyendyk en andersints, aengegaen, met ontslaginge vande dorpen die aldaer gecontracteert hebben tot betalinge der f. 60 sjaers in plaetse vande welke de stad hare oude geregtigheden sal ligten naer behooren. Het weggeld van Deurne is aen deze stad toegestaen by octroy van Coninck Philippus de data 3 July 1563 tot het voltrekken vanden casseyweg tot op het Ruggevelt.

Den thol vanden Aeyendyk en den casseyaccyns plagten voorgaendelyk publiek verpagt te worden, dog zyn nu in collecte aende portiers der vyf landpoorten, dewelke daervoor jaerlyks aen deze stad betaelden f. 450, van welk beginsel geene act of bescheed bekent is. De rekeninge vande Domynen anno 1710 is de eerste waerin dese collecte verantwoord word, (zegge collecte omdat de Stadsrekeninge ook dit woord gebruykte).

In deze f. 450 betaelen alle dry maenden :

De Slykpoort . .	f.	7»	19
De Roode poort .	»	14»	14
De Kipdorppoort .	»	34»	4
De St.-Jorispoort .	»	25»	4
ende Croonenborgpoort	»	7»	19
	f.	90»	0, dus sjaers f. 360» —

De collecte vanden casseyaccyns, voor hetgeen inkomt langst den waterkant, plagt ingevoordert te worden door den oudsten portier, die in zyn particulier daer voor betaelde f. 90» — sjaers, makende samen de voors. somme van f. 450» - .

Den 12 October 1789 is er eene instructie tot het ontfangen vande casseygelden en het regt vanden Aeyendyk gemackt en geapprobeert inden Maendagschen Raet.

Alsoo anno 1360, Lodewyk van Male, Grave van Vlaenderen ende Markgrave van tHeylig Roomsch Ryk, alnog eenige gevangene hiel opt *Steen* alhier, zoo poogde eenige vande gemeynte hunne medeborgers te ontzetten, hetwelk hoorende heer Wouter van Zeebroeck, Schouteth binnen de stad, tragte hy het te beletten, maer wird vande gemeynte doodgeslagen, gelyk ook Jan zynen zoon, den steenbewaerder genaemt. Jan van Heuken, item Thenus den schoenmaker, des Heeren knaep,

ende Roelant den klerck, hetwelk alzoo den Grave voorgenoemt zeer kwalyk was nemende, zoo wirt daerover gemaekt een accoord op 19 Juny van dit jaer (1).

Den cipier vant *Steen* wird alhier, gelyk in alle de andere steden, van ouds genaemt *Steenweerder* en moest borge stellen int aenkomen van syn officie, blykens acte de anno 1431 (2).

Inde kerk van het clooster der Derde Order alhier, las men op eenen zerk, rondom met oude letters :

Hier leet
begravē Jan vā den Broeke steenweerder
vā Antwer
pē sterf Ā mc xxxiiide xxt dach ī Meerte.

in het midden :

Hier leet begraven
Suster B. . . . . . .
vandē Broeke
sterf A°. 155 . . .
. . . Aprilis.

In het jaer 1451 heeft Adrianus Brodeloos voorde gevangene een fondatie gemaekt van welke inde registers van het clooster der PP. Beggaerden alhier of *Calendarium benefactorum* geschreven op parkement staet : op of daegs naer derthien dagh Epiphania Domini, anno 1446.

» Derthien dach.

» Matthys de Pape en siin wyf, den erweetpot opden *Steen*. Miserē. »

In een ander boekje : *Mathias de Pape et uxor ejus captivis pisorum pottum contulerunt pro quibus Miserere mei Deus dicere obligamus.*

J. B. Grammaye zegt dat ten jare 1520 het *Steen* vande fondamenten af herbouwt is, gelyk men het nu nog ziet.

Daer zyn eenige bezettingen voor de gevangenen opt *Steen*, namentlyk : ten jare 1489, had Jouffrouwe Elisabeth van Wyneghem, by testamente, aende gevangene vant *Steen* gele-

---

(1) *Annales Antv.* M S. opde Tresorye.

(2) Int *Register met de berderen*. fol. 292.

gateert alle Woonsdagen vyf proeven brood. De erfgenamen van deze Jouffrouwe hebben dit getrouwelyk volbragt, tot dat de executeurs vant testament van Jouffrouwe Elisabeth voors. dezen last, met consent van Wethouderen, aende H.-Geestmeesters van O.-L.-V.-kerk overgedragen hebben daervoor negen veertelen rogge erffelyk opde goederen van gemelde Jouffrouwe te Contich. Ten bewyzen van deze fundatie leest men aldaer op eenen steen opde opene plaets, in oude letteren, tegen den muer :

Int Jaer Ons Herē m.cccc. en̄ xxxix. vive daghe
in Februario so gaf Jouffroē vā Wyneghē in testamētē
dē ghevangē hier v. scoē broede alle woensdaghe
eewelic als elc als de Heilech Ghest te provēdē gheft
wegende elc anderhalf. ℔. en̄ dit hebbē de testumē
teurs vā Jouffrouwe Liisbettē voers. overghegevē
dē Heilegeest Meesterē tOnser Vrouwē mits dat zyt by
consente van de Stat aenghenomen hebben
die ix viertelen rox erflic die Jouffrouwe
Liisbet hadde op zekeren goede te Conticke
na inhout van Scepē brievē. Dit staet ind'
Stad register int xxxvi. blat. Bit voē de ziele.

Dese fondatie is int vervolg aende Meesters der tafelen vanden H. Geest inde Borchtkerk, waeronder het *Steen* ligt, overgelevert, misschien ten jare 1479, wanneer deze kerk tot eene volkomen parochie opgeregt is.

Peeter Pot had insgelyks eene bezetting voorde arme gevangenen gedaen, hetwelk insgelyks opde plaetse aldaer, tegen den muer op eenen steen gekapt, gelezen word aldus :

† Peter Pot heeft beset d̄ ghevangē
die ter bed'lenē erflic alle woensdage
te brengē elkē eē broot gelyc mē jn den Godshuys
van S. Salvatoers dē armen
geeft end' daer toe den voers. gevangē met
gelde v̄scharen na goedtdunncken des Gods
huys voers. † God heb de siele amen.

Den 5 Augusti 1828 is de oude gevangenis genaemt het *Steen*, van wegens de Domynen, alhier publiek verkogt voor eene somme van f. 8900 Nederl. geld.

Blad 11, linie 6, *De Werf.*

In het nog gemeld privilegie van Hertog Antonius de anno 1410 staet ten opzigte van deze plaets: *Item, quant au point faisant mention du dict Werf et du passage des marchans parmi nostre dict Chastel, nous avons ordonné et déclaré que le dict Werf demoura perpétuellement et sera maintenu en lestat qu'il est à présent, et que les dicts marchans et aultres bonnes gens passeront à tout temps leurs biens et marchandises parmi nostre dict Chastel en allant d'icellui Werf en notre ville d'Anvers, selon qu'ils ont accoutumé de faire du tems passé, sinon que nous serions en personne en nostre Chastel devant dict ou que nous ayons guerre ouverte ou manifeste, etc.* » Uyt de woorden : *sinon que nous serions en personne en nostre Chastel devant dict* hebben sommige verstaen dat het *Steen* of de gemeyne gevangenis, liggende binnen de Borcht zuydwaerts tegens de poort gemeynlyk de *Steenpoort* genaemt, in voorige tyden gedient heeft voor het logement vande Hertogen van Brabant en Markgraven van het H. Roomsch Ryk, wanneer dezelve hun verblyf binnen deze Borcht namen. Wat daervan zy laet men ieder oordeelen ; intusschen behoorde dit gebouw den Hertog toe en werd door hem onderhouden.

Int *Register met de berden* ziet men fol. 64 dat de Werf aen de stad van Antwerpen toebehoort.

By order van het gouvernement de dato 5 July 1764, is er opde Werf een magazyn en corps de garde opgeregt.

Men vind dat Heer Jan vande Werve int *Craywyck*, waervan hiervoor fol. 5 gewag gemaekt is, zeker leen bezeten heeft. (Vol. 4 der *Gerecouvreerde stukken*, fol. 202 v^so^). Inde selve boeken (vol. 3, fol. 113) vind men het verchyns vande plaetse en erve tusschen de Borgtbrugge en Craywyck.

Den 19 September 1812, is de schoone poort vande Werf, geheel van blouwen steen gemaekt en met de wapens van Spagne, Brabant en Antwerpen verciert, waerop stond het beeld van Brabo hetwelk inden voorgevel van het Stadhuys eertyds gestaen had, geheel omgeworpen en verbryzelt.

Het Besaenhuys.

De huysinge met de kelders en pakhuysen gelegen inde Mattenstraet noordwaerts de Vierschare, genaemt *het Besaenhuys*, aen dese stad toebehoorende, worden aen verscheyde persoonen verhuerd. Het pakhuys aldaer N° 5 is sedert 14 October 1714 gedestineert tot het magazyn van Zyne Majesteyts Admiralityt, hetwelk belegt is met ammunitie van oorlog, te voren onder het stadhuys gelegen hebbende, bestaende in eenige canons welke ten jare 1745 daeruyt zyn geligt, zoodat er alsdan niet meer en bleef als eenige onbruykbare canons, ballen en twee yzere bussen, en in welk pakhuys alsdan in tyde van nood de transito-tabakken gelegd werden. Voorby het *Besaenhuys* is eene groote huysinge welke van ouds genaemt was *het Hof van Cruyningen*, hetwelk aen deze Zeeuwsche familie toebehoort heeft. Deze huyzinge wird ten jare 1585 bewoont byden Contador vande Armada vande Majesteyt.

Blad 10, linie 26. *Borchtgragt.*

1397. De Borchtgragt behoort de stad toe. Dezelve zeer vervuylt zynde, remonstratie aenden Cancelier over het kuyssen derzelve int *Clementienboek*, fol. 116.

1408. Borchtgragt te ruymen is deze stad niet gehouden, dan wel die van Vlaenderen. *Ibid.*, fol. 49.

1447. Austrueel betaelt tot de Borchtgragt 5 1/4 nobelen, den nobel tot 14 schellingen, en anno 1448, 15 nobelen, tot 17 schellingen. Aldus in zeker geschreven aenteekening van Antwerpen.

Blad 10, linie 6. *Den Riddertol.*

Hertog Hendrik II[den] heeft int jaer 1241 dezen thol, welken inde Borcht betaelt werd, aen 8 Ridders van Antwerpen getransporteert, waervan dezen tol, te vorens bekent onder den naem van *thol van Antwerpen*, *Ridderthol* genaemt is geworden. De stad heeft int vervolg verscheydene gedeeltens in dezen thol by coope verkregen, als onder andere op 23 October 1501, van Meester Jan Crieckengys de helft van 1/12, vol. 3 vande *Gerecouvreerde stukken*, fol. 3. Ultima Meert 1521, heeft de stad tegen de Majesteyt 1/3 deel int drooge en 1/6 gedeelte in het natte vanden Riddertol, joktol, waeg en gruyte met hunne toebehoorten verkregen, welke acte op 22 October 1531 geconfirmeert is.

Op 29 July 1551, heeft de stad by coope tegen de Gravinne van La Marche en Aremberg 1/6 deel inden Riddertol, Joktol, waeg en gruyten bekomen en, op ultima Augusti 1570, alnog by coope tegens Heer Caerle van Arembergh, syn paert en deel inde zelve geregtigheden ; op 20 January 1633, tegens Wynant de Glimes, de helft van een gedeelte inden minsten tol, inde waeg en gruyte en, op 13 October 1649, heeft de stad nog 1/12 deel inden Riddertol, waeg en gruyte gekogt, tegens Philips van Doirne alias van Sompeke.

De stad had daerenboven nog andere gedeeltens in gemelde geregtigheden by coope tegens verscheydene particulieren bekomen, gelyk int vervolg nog zal gezeyd worden.

Inden Riddertol, hebbende een bezonder comptoir met zyne bedienders, tusschen de Werfpoorte, betaelen maer de helft der waeren die van Vlaenderen en vande Waelsche steden langs de Schelde naer deze stad komen, volgens acte verkregen by die van Antwerpen anno 1610. Vide opde oude secretary int *Spaensch Privilegieboek*, 1594-1707, fol. 41. Int *Oud Register met de berderen*, fol. 246 v°, opt jaer 1431, word ook aengaende den Riddertol gesproken. Men vind ook een privilegie van Hertog Jan van 14 February 1259, over den thol die men tot Antwerpen ontfangt.

In 1241 was alhier eene geregtigheyd in wezen vanden *Herscapstol*, alsook dat die van Antwerpen 1303 den vrydom vanden tol genaemt *Maeltode* bekomen hebben.

Den Rooverbergerthol.

Rooversberge is eene plaets gelegen tusschen Woonsdrecht en Biervliet, opde Brabantsche zyde.

In dezen thol competeert aende Majesteyt 1/5 en de rest behoort aen particuliere. Opde librerey, theca : *Geleyde vanden Honte*, ligt eene ordonnantie de anno 1495, vanden ontfang vanden Rooversberge- ofte sHertogen-van-Brabant-accys, ubi deze navolgende steden vry zyn int geleyde van Rooversberge ofte sHertogen-van-Brabant-accyse : Antwerpen, Roomerswaele, Bergen-op-Zoom, etc.

Inde rekeninge dezer stad Casse vande Domeynen, grosse 12, van ontvang, staet het volgende ; « Daerenboven is aen desestad alnoch competerende de helligbt van negenentwintich

haringen ende een derdendeel in eenen harinck in het geleyde van Santvliet byden Heere van Glimes, benevens andere gedeelten inden Ridderthol aen dese stadt vercoght, naer luyt de voorgaende rekeninge, ende welck reght jaerlyckx moet ontfangen worden opden grooten Brabantschen waterthol byden Heere Rentmeester van Haere Majesteyts Domynen, als Collecteur van het geleyde van Rooversbergen, daervan sy haer deel is treckende. Hiervan heeft den rendant ontfangen sedert den eersten January tot ultima December 1765 de somme van hondert aghtentwintigh ponden veerthien schellingen ses grooten Artois, dus . . Ic XXVIII £ XIIII s. VI gr. »

Dezen tol word alsnu ontfangen opt comptoir vande inkomende regten aende Werf.

De stad Antwerpen, ten jare 1767, by absoluten koop tegens de Majesteyt, den vrydom van alle de tollen in deze en aengrenzende landen bekomen hebbende, was er eenigen twyffel of den caesthol daeronder begrepen was, waervoer het Magistraet deser stad ten jare 1768 request aen Z. K. Hoogheyd gepresenteert heeft, dewelke op 14 December geappostilleert is.

De Tolkamer stond byde Borchtkerk, haer uytzigt naer de Schelde hebbende; boven de deur zag men de wapens van Spagnien in steen uytgehouden.

Deze kamer is ingestelt den 10 February 1530, bestaende uyt den Rentmeester der Domynen, negen Laeten, eenen clerk en twee knaepen.

Deze Tholkamer is ten jaere 1813 afgebroken en vernietigd.

Butkens zegt inden *Trophées de Brabant*, fol. 503 en inde preuve 202 en 204, dat de sterkte de Borcht zeer in agting was, aengezien verscheydene steden en dorpen verpligt waren tot bewaring en onderhoud derzelve, dewelke daerom vry waren vanden Riddertol, die aldaer betaelt wird en ten dien eynde ingestelt is geweest; maer sedert de stad allenskens wel bezorgt en de Borcht daerin begrepen en besloten zynde, begonde men dezelve sterkte te verwaerloosen; want men vind dat, int jaer 1410, Antonius van Bourgondie, Hertog van Brabant, by zyne brieven gegeven tot Ter Vueren den 28 Meert voor Paesschen, aen die van Antwerpen den vryen doorgang door de gezegde Borcht, met alle hunne koopmanschappen, vergunde, vande plaetse genaemt *de Werf* tot

inde stad van Antwerpen, gelyk sy reeds eenigen tyd te vorens gewoon waren te doen, verklarende dat zynen wil was dat de geseyde Werf in staet zal gehouden worden en dat die dewelke huysen of erven in gemelde Borcht hadden daervan konden genieten, gelyk zy tot nog toe gedaen hadden. En in vergelding van deze toelatinge, hebben die van Antwerpen zich verpligt vande gewelfde steene brug (1) aende poort der Borcht by het *Steen* te volmaken volgens den gemelden Hertog geordonneert had. En alnog sedert heeft de Keyzer Maximiliaen en Maria, Hertoginne van Bourgondie en Brabant, by hunne brieven van 18 Mey 1481, aende stad Antwerpen de vesten en gragten vande gezeyde Borcht gegeven, voor 300 ponden Brabants eens en 15 ponden grooten erffelyk.

Vistoren.

De Dekens van het Viskoopersambacht betaelden jaerlyks aen deze stad de somme van 8 guldens over huer vande camer opden Vistoren, verschynende St.-Jan.

Dezen toren was een zeer oud en hoog gebouw, maer wanneer denzelven gebouwd is blyft onzeker.

Vande Borchtkerk.

Wy hebben hiervore fol. 2 linie 25 (2) gezien dat den H. Amandus inde Borcht van Antwerpen eene kerk ter eeren vande Heylige Apostelen Petrus en Paulus gebouwt heeft; men leest dat den H. Petrus, Prince der Apostelen, in een visioen, en nog duydelyker den Paus van Roomen, wettigen opvolger van Petrus, hem bevolen heeft de Christelyke leeringe in deze landen te verkondigen. Diercxsens zegt tom. I, pag. 16, dat den Heyligen gemagtigd zynde vanden Koning Dagobertus, zeer waarschynlyk tusschen de jaren 631 en 639 tot Antwerpen gepredikt en eene kerk gebouwt heeft. Den geleerden Henschenius nogtans verschuyft dit tot het jaer 660 en meynt dat den H. Amandus een clooster gebouwt heeft te Deurne, omtrent eene meyl van Antwerpen, om door dien middel zyne nieuwe gemeynte van goede bestierders te bezorgen en

(1) De steene brug is ten jare 1518 gecasseyt.

(2) Zie bladz. 2.

te ondersteunen, en dat den H. Fredegandus den eersten oversten daervan geweest is. Ondertusschen dat den H. Amandus te Antwerpen gepredikt en in deze Borcht, *infra castrum Antverpie supra fluvium Scaldim*, eene kerk gebouwt heeft, blykt uyt de twee opene brieven vanden doorluchtigen man Rohingus en zyne huysvrouwe Bebelina vanden jare 726, hiervoor fol. 2 en 3 aengehaelt (1), en men twyffelt geensints dat deze kerk dezelve is, alhoewel dikwils herbouwt, en heden S. Walburgis ofte de Borchtkerk genoemt word.

Gelyk den H. Amandus in zyn leven eene bezondere zorg had voorde kerk van Antwerpen, zoo heeft hy haer ook voor het vervolg van goede bestierders voorzien en dezelve toebetrouwt aenden Abt ofte clooster van Quortoloda, Querquiloda of Quercolodra, en onder welkers bestiering zy in het begin der volgende eeuwen nog was, maer waer dit clooster gelegen was is nog onbekent. Dog men vind dat er voorde religieusen die er de zorg van hadden omtrent gemelde kerk een huys was, en alzoo zoude men den oorspronk der *cella* vanden H. Maurus (2), van het order der Benedictienen, op of omtrent het jaer 684 stellen konnen, heden nog *den*

---

(1) Zie bladz. 3 en 4

(2) *Cella* waren als kleyne conventen, prioryen en cloosterlyke wooningen, afhangende vande abdyen, daer eenige religieusen by malkanderen woonden.

Le Roy, in *Notitia Marchionatus*, pag. 48, sprekende vande cella, zegt uyt de archiven vant clooster der abdye van Affligem opgespeurt te hebben, dat er eertyds in deze stad een cloosterlyk verblyf of volgens het oud woord *cella* genoemt, van het order vanden H. Benedictus, toegewyd aenden H. Maurus, en aenden Abt van Affligem onderworpen geweest is, maer heeft er het begin of ook wanneer dezelven opgehouden heeft niet van konnen agterhaelen. Sommige mynen, zegt hy, dat ze gestaen heeft tot het jaer 1290, inde parochie vande Borcht, opde plaets alsnu *het Hof van Affligem* genoemt, welke plaetse daerna tot andere gebruyken gedient heeft en in verschydene wooningen verdylt zynde, waervan den eygendom aen die van Affligem gebleven is tot int jaer 1580, wanneer deze wooningen den 10 Junius, opde Vrydagsche Merkt, openbaerlyk door de erfgenamen van Gillis Hofman gekogt zyn, dewelke dezelve aen Joannes vanden Wouwer overgelaten hebben, van wie of zyne erfgenamen zy aen Joannes della Faile gekomen is, wiens kinderen daervan nog eenige bezitten. Int begin van anno 1800, behoorde dit hof van Affligem, bestaende in verscheydene pakhuysen, aen Jouffrouwe tSerwouters, na wier overlyden het publiek verkogt is geworden.

Affligem genaemt, en men twyffelt niet of dezelve diende tot wooninge der religieusen van het clooster van Quortolodra, die de zorg vande kerk van Antwerpen hadden.

Men leest by DIERCXSENS, *Antverpia Christo nascens et crescens*, tom. I, fol. 27, dat gemelde religieusen deze *cella* of cloosterlyke wooninge bezeten hebben tot dat int jaer 726 den Abt Firminus dezelve met de kerk afgestaen hebben en den Prince van Antwerpen Rohingus en zyne huysvrouwe die aenden H. Willebrordus overgelevert heeft, denwelken dezelve, by zyn testament, onder andere aen het clooster van Epternach gegeven heeft.

Ondertusschen de Denen, int jaer 835, andere zeggen 837, Antwerpen en deze landen verwoest hebbende, twyffelt men geensints of de religieusen van Epternach zyn korts daernaer wederom gekomen, of hebben andere gezonden, dewelke inde verwoeste Borcht de *cella* vanden H. Maurus en de kerk aldaer, volgens den nood vant volk, vernieuwt en herbouwt hebben, en het is ook zeer waerschynlyk, zegt Diercxsens, tom. I, pag. 52, dat het volk van Antwerpen in het wyden van die nieuwe kerk hunne apostels zyn indagtig geweest en daerom gewilt hebben dat dezelve aende HH. Amandus en Eligius zoude toegewyd worden, dewelke van dien tyd als patroonen vande Borcht geviert worden.

Wy vinden ook aengeteekend (*Heylige en Roemweerdige Persoonen*, door C. SMET, tom. I, fol. 279 en 280) dat den H. Eligius int jaer 640, te samen met den H. Andoïnus, de H. wyding ontfangen hebbende, en die het leven van dien heyligen, zynen goeden vriend, beschreven heeft, na verscheydene volkeren byde welke Eligius, Bisschop geworden zynde, gepredikt heeft, zeggende onder andere » dat Eligius doorwandelde met eenen herderlyken iver de steden en dorpen welke aen zyne zorg toebetrouwt waren. Maer de Vlamingen en Antwerpenaren, de Vriesen, de Sweden en de Barbaren aende zeekusten, welke volkeren, als woonende opt uyterste der aerde, door het prediken vant woord Gods niet geraekt waren, ontfingen hem int begin met een vyandelyk gemoed, en als aldervreetste dieren zogten zy hem te verscheuren. Hy heeft zeer veel byde Vlaemingen gearbeyd en byde Antwerpenaers; hy heeft veele dwalende Sweden bekeert, de afgodery en de tempels der afgoden heeft hy vernietigt. »

Ten jaere 873 of omtrent, de religieusen van Epternach, uyt hun clooster verjaegt zynde, hebben dan ongetwyffelt de zorg vande Borcht van Antwerpen ook verlaeten en misschien is het personaet van desselfs kerk alsdan aenden Bisschop van Cameryck gekomen, die aldaer wereldlyke priesters in gestelt heeft.

De religieusen der abdye van Epternach in of omtrent 993 wederom int bezit van hunne goederen gekomen zynde, is het wel te denken dat zy ook naer hunne *cella* of cloosterlyke wooning inde Borcht van Antwerpen wedergekeert zyn; dog de kerk aldaer en de pastorele zorg is hun geensints teruggegeven, blyvende het personaet daervan aende Bisschoppen van Cameryck, die hetzelve ten jare 1116, onder andere, aen het Cappittel van Antwerpen, ter oorzaeke vande Tanchelinsche kettery, overgegeven hebben. Ondertusschen zyn de religieusen van Epternach in het bezit van hunne wooninge ofte *cella* tot op het eynde der elfste eeuw gebleven, alswanneer dezelve aende abdey van Affligem, ook van het order vanden H. Benedictus, is overgegaen en welkers religieusen deze waerschynlyk tot het jaer 1290 bewoont en daernaer als hunne refugie gehouden hebben.

Eene gestadige overlevering verhaelt dat de H. Walburgis, met haere twee broeders tot bekeering der volkeren uyt Engeland gekomen circa 728, tot Antwerpen ontfangen is geweest. Deze overlevering word gesterkt, omdat inde gezeyde Borchtkerk, onder den toren suytwaerts, een gewelft kelderken was, alwaer, volgens de overlevering, zy eenigen tyd haer verblyf en bidplaets gehouden heeft, en hetwelk door het volk van oude tyden tot in onze dagen toe geëerd en bezogt wird.

Het is onbekend wanneer de eering der H. Walburgis alhier begonst is. HENSCHENIUS, *Acta Sanctorum*, tom. 3, Febr. pag. 521, meynt dat het lang naerde verwoesting der Noordmannen inde 10e eeuw of laeter moet gestelt worden. Alsdan, zegt hy, schynt het aen die van Antwerpen ingevallen te zyn, om deze heylige, welke van hunne voorouders, volgens de gemeyne overlevering, alhier ontfangen was, openbaerlyk te eeren, zeggende dat er alsdan inde Borcht eene kerk was aende heylige maegd martelaresse Catharina toegewyd, inde welke eene kapel voorden dienst vande H. Walburgis gegeven

is, eene kapel die daernaer tot bewaernis vant Alderheyligste Sacrament gedient heeft, wanneer ook deze kerk toegewyd aende HH. Catharina en Walburgis gehouden wird, en den dienst en devotie tot de H. Walburgis de overhand haelende, dezelve kerk daernaer haren naem alleen gedragen heeft.

Hoe en wanneer de kerk den naem van Ste.-Walburgiskerk bekomen heeft blykt niet ; dezelve viert nogtans vier patroonen, te weten : twee voorname, Eligius en Walburgis ; twee mindere, Amandus en Catharina. Onder deze is den H. Eligius altyd den bezondersten geweest, hetwelk genoegzaem blykt uyt de jaerlyksche processie ofte ommegang tot int jaer 1751 gegaen hebbende, inde welke het beeld vanden H. Eligius als patroon der kerk omgedragen wird, en schoon inde zelve het beeld vande H. Walburgis ook rondgedragen wird, had nogtans den naem van Eligius alleen en wird gemeynlyk Loykensommegang en de feest Loykenskermis genoemt, waeruyt genoegzaem blykt dat dien heyligen als den bezondersten patroon gevierd werd. Ondertusschen deze kerk heeft den naem van Ste.-Walburgis van inde 12[de] eeuw gehad ; wy hebben hierboven gezien dat de HH. Amandus en Eligius, waerschynlyk sedert het jaer 835, als patroonen derzelve geviert zyn, maer wanneer de H. Catharina aldaer begonst is geviert en als patronesse inde zelve aengenomen is, vind men geensints aengeteekent.

Bovengemelde kerk door ouderdom drygende in te storten, en daerom misschien het bestaen derzelve door de religieusen van Affligem die de cloosterlyke wooning ofte *cella* vanden H. Maurus bewoonden afgeleyd en gestaekt zynde, daerom de borgers aende welke het te lastig vallende naerde moederkerk, de eenigste alwaer de goddelyke diensten alsdan geschieden, te gaen, hebben dan dezelve wederom opgebouwd. Eenige zeggen dat deze kapel ten jare 1236 ter eeren vande HH. Walburgis en Catharina, andere als Papebrochius, *Annales Ms.*, zegt anno 1249 en J. B. Grammaye 1256 zoude gewyd zyn. Papenbrochius meynt dat de H. Catharina alsdan ook patronesse dezer kerk zoude aengenomen zyn en dit ter oorzake vande afgebroken kapel aen deze heylige toegewyd, dewelke op die plaets alwaer eertyds de poorte van dien naem gebouwd was, zoude gestaen hebben, en waervan de veste, alsnu de bygelegene straet, alnog de Catelynevest genoemt word. Het is

immers niet te denken dat de HH. Amandus en Eligius, tot wiens eere men meynt dat deze kerk naerde verwoesting der Noordmannen toegewyd was, en tot heden toe als patroon gevierd wierden, in deze wyding zullen vergeten geweest zyn. Ondertusschen is aldaer eenen wereldlyken priester aengestelt, denwelken tot gemak van het volk den godsdienst aldaer verrigten zoude, en daerenboven bigt horen, de H. Communie uytreyken en ook den houwelykszegen geven; waeruyt het schynt dat deze kerk van dien tyd tot parochie verheven is, en nogtans weten wy dat dezelve ten jare 1479 de doopvonte met de bediening van het H. Olyssel en het regt van begraven bekomen heeft, gelyk hiernaer zal gezegd worden. Diercxsens, tom I, blad. 275, zegt dat dezen priester *Plebaen* genoemt wird, gelyk hy in authentique brieven vant jaer 1258 onder de archieven vant Gasthuys bewaert wordende, leest : *Huic facto interfuerunt F. Cantor beate Marie in Antwerpia, H. Plebanus ejusdem ecclesie, F. Plebanus beate Walburgis eiusdem loci*, en in authentique brieven van den jaere 1284 las ik aldus : *Nicolaus Plebanus in castro Antwerpiensi anno Domini* XCCLXX *et* IIII, *feria* III *post Trinitatem.* Diercxsens zegt ook dat hy vind onder de bescheeden van het Capittel der Cathedrale alhier, in brieven van het jaer 1295, Saterdags voorde feest der scheydinge der Apostelen : *Joannes Tuclant et Egidius de Tichelt, Plebanorum Ecclesiarum beate Marie et beate Walburgis*, en in zeker testament vanden jare 1326, ook onder de archiven van gemeld Capittel bewaert wordende, leze ik : *Balduinus, Plebanus B. M. et Joannes de Galivoert, Plebanus ecclesie beate Walburgis*, en in zekere brieven de dato 22 Meerte 1377 : Huyghe Peerboom, priester ende Prochiaen inde Borchtkercke tAntwerpen, ende Heer Janne den Backere, priester, oec Prochiaen inder selver kercken.— Heer Jacop van Zone, Prochiaen inde Borchtkerke tAntwerpen ende Capellaen inde firmarie vanden Beghynhove tAntwerpen, 4 February 1396.— Heer Godscalc de Buysscher, priester ende Prochiaen inde Borchkercke, XIIII Marcii anno XIIII^{c} LXV.— Heer Joos de Ghendt, priester ende Prochiaen inde Borchkerke alhier, vercocht Heeren Michiele van Beringen, oic priester ende Prochiaen aldaer, als Rentmeester vanden gemeynen Capellanen inder selver kercken, tot huerer gemeynre distribucien behoef (1479, vol. 2, fol. 132).

— Heer Wouter Gheylen, priester ende Prochiaen inder Borchtkercken alhier, in acte van 23 July 1492 (Vol. 1, fol. 20).— Meester Gielise Gielis, Canter ende Canoninck in Onser-Liever-Vrouwenkercken, als Prochiaen vanden preeckstoele vander Borchtkercke inder selver kercken, 23 July 1523 (*Ryt en Ballinck*, fol. 139 en 140). — Meester Gielis Gielis, priester ende Cantor in Onser-Liever-Vrouwekercke ende Heer Adriaen Severdonck, priester, Prochianen inde Borch alhier, January 1525 (*Keyser en Ballinck*, fol. 346). — Heer Dierick van Wesele, priester ende Prochiaen inde Borchtkerke alhier (*Schepenebrieven van Antwerpen*, 1531). — Heer Jan Dyckstrate, priestere ende Capellaen inder Borchtkercken als pro se ende inden name van Heeren Wouteren Bellens, Prochiaen van eender portien vander Borchtkercken voors., Heeren Franse vanden Broecke, Heeren Anthonise Nouts, M[ren] Gielise de Draeyere, Heeren Henricke Leirmans, Heeren Hermese de Vos, Heeren Diericke Vermeere ende Heeren Janne Standonck, alle oock Capellanen inder Borchtkercken voors. etc. 19 Febr. 1542. (*Wesenbeeck en Grapheus*, vol. 2, fol. 217).

Men las nog in een origineel testament vanden jaere 1262, tot de archieven der abdye van S.-Michiels binnen deze stad behoorende, als volgt : *Katerine filia quondam Willmarii.* Leze ik, onder verscheyde andere legaten, aldus : *Item ad mensam Sancti Spiritus in castro tres sol. Item Plebano Sancte Walburgis duos sol. Item Plebano Sancte Marie tres sol . . . Actum anno Domini M.CC. sexagesimo secundo, in vigilia Marci evangelistæ.*

Diercxsens, tom. II, blad 116, zegt dat in deze kerk ten jare 1374, zoowel als in St.-Joris, de getyden gezongen wierden en dat hy in authentique brieven van dit jaer gezien heeft dat er alsdan Capellanen inde zelve waren, dewelke uytdeylingen (distributien) hadden.

Papebrochius, in *Annal. Ms.* opt jaer 1503, zegt dat er van ouds in deze kerk twee Pastoors of Portionarissen waren; den eenen moest dagelyks de hoogmisse zingen, uytgenomen de *dies feriales* inden Vasten, alswanneer den bezitter der Capellanie van O. L. V. gehouden was dezelve te doen ; den anderen was gehouden te prediken en de parochiemis opde Zondagen en Feestdagen te doen.

Het volk van Antwerpen vermeerderende en het hun te

lastig zynde zig naerde kerk van O.-L.-V. te begeven om aldaer de bedieningen te ontfangen, hebben verzogt om nieuwe parochien op te regten en om aen de reeds opgeregte alle noodige bedieningen toe te staen. Die van St.-Joris en van Ste.-Walburgis, benevens de gebueren van St.-Jacobscapelle, te samen met het Magistraet by het Capittel aengedrongen hebbende om dezelve capelle tot eene parochie op te regten en aen hun hetgeen nog ontbrak toe te staen, weygerde het Capittel aen die van Ste.-Walburgis, aengezien deze niet wyd vande moederkerk gelegen was. De parochianen hebben dan hunnen toevlugt genomen naer Roomen, om vanden Paus te bekomen hetgeen hun van het Capittel geweygert was; hierop heeft den Paus Sixtus IV eene bulle, gedagteekent tot Roomen 3 Kal. Novembris 1477, afgezonden, waerby de Abten van St.-Michiels te Antwerpen en van St.-Bernaerds opde Schelde, benevens den Deken van St.-Gommarus tot Lier, als Commissarissen tot onderzoek der zaek aengestelt wirden, dog dezelve bulle, welke by Diercxsens tom. III, blad 101, ex confirmis Ecclesiæ S. Walburgis te zien is, vereyschte uytdrukkelyk consent vant Capittel, hetwelk maer eerst anderhalf jaer daerna, door tusschenkomst vant Magistraet, de toestemming inde maend Meert 1478 (1479) gegeven heeft. Aenstonds hebben de parochiaenen gezorgt dat de pauselyke bulle zoude uytgevoert worden, hetwelk Petrus de Vos, Deken en Canonink van St.-Gommarus tot Lier, als Commissaris, den vierden dag daerna volbragt heeft; waervan men de brieven in Diercxsens tom. III, blad 86, kan zien, en alsdan heeft de kerk vande H. Walburgis de doopvunte en regt van begraven etc. bekomen en waerschynlyk niet lang daernaer hebben de twee Portionarii opgehouden, en dan is die kerk door eenen pastoor bedient geworden waervan de namen voor zooveel vindelyk hiernaer volgen.

Papebrochius, in *Annal. Ms.*, schryft dat deze kerk ten jare 1501 vergroot wird, en dat alsdan den noordbeuk en int jaer 1505, den zuydbeuk begonnen is, en hy brengt aldaer opt jaer 1503 eene beschryving der oude fondatien dezer kerk uyt de rekening en chynsboeken derzelve by, hetwelk men by Dierckxsens, tom. III, blad 216, lezen kan.

De Haringpackers hadden van ouds in deze kerk eene kapel met eenen tuyn en marmere pilaeren omringd gemaekt,

alwaer zy op gestelden tyd hunne geestelyke vergaderingen onderhielden, maer de meesters van H. Sacramentsautaer, dewelke hunnen autaer opde choor aende noordzyde hadden, verzogt hebbende dat inden autaer vande H. Walburgis hetzelve Heylig Sacrament zoude mogen bewaert worden, hetwelk de Haringpackers eyndelyk op H. Sacramentsdag 1558 hebbben toegestaen, met deze conditie nogtans dat zy eeuwelyk alle regt tot deze kapel behouden zullen.

Men vind dat den Bisschop Franciscus Sonnius de nieuwe en pragtige choor dezer kerk ten jare 1574 geweyd heeft. Papebrochius zegt 1572. Het kelderken onder de trappen dezer choor inde troebelen tyden verwoest zynde, is ten jare 1613, door de zorg van Cornelis vander Geest (1), Capelmeester van het Venerabel, herstelt. In dit kelderken is ten jare 1698, den 15 January, de godvrugtige Anna de Torres begraven ; zy was geboren te Dendermonde den 11 Juny 1662, smorgens omtrent 5 ueren, en aldaer gedoopt den 12 dito, dogter van Don Ferdinand de Torres, gebortig van Murcia in Spangien, en van Aldegondis Alexandrina de Saumarie uyt het land van Luxembourg.

Ik leze in eenen doopregister der kerk aldus : *In festo anni 1581, eversio facta est Ecclesiæ Castri et omnia ornamenta confracta et oblata sunt a vicinis ecclesiæ quorum nomina in republica catholica satis nota sunt.* Maer was des costers schult.

---

(1) Cornelis vander Geest woonde in deze parochie en is in deze kerk voor het sacristyn, tegen de trappen der choor, begraven. Op zynen zerk las men in kopere letters :

D. O. M. S.
RUST
PLAETS VAN
CORNELIS VAN DER GHEEST
WEL HEM WIENS SIEL
IN GODT
RUST
DE DOODT IS DEYNDE
EN
TBEGIN VAN TLEVEN
STERF DEN X MEERT
A° MDCXXXVIII.

N. B. Zyn woonhuys, genaemt *den Keyser*, was inde Mattenstraet. Hy had hetzelve gelegateert aen het hoofdambacht der Meersche.

Inden zelven register vind men aengeteekent aldus : « Den 25 July 1604, is den tuyn met den marmoren vunt gestelt door procuratie van Heer Françoys vanden Hove, die doen Pastor was. »

De Kerkmeesters ten jare 1733 geresolveert hebbende eenen nieuwen autaer van witten en zwarten marmor opde choor dezer kerk te doen maken, hadden ten dien eynde by requeste aen het Magistraet dezer stad de noodige authorisatie verzogt, en ook om de dry kleyn schilderykens onder inden autaer agter de kandelaren staende, geschildert door P.P. Rubens, met nog eene andere te mogen verkoopen en de penningen daervan voortskomende tot den nieuwen autaer te gebruyken, hetwelk by apostille van 9 January 1734, onderteekent : P. H. della Faille, toegestaen is.

Den 31 Augusti van hetzelve jaer is den eersten steen daervan geleyt door zyne Doorluchtige Hoogweerdicheyt Carolus dEspinosa, Bisschop van Antwerpen, ten bywezen van het Magistraet en vande Regeerders dezer kerk, te weten: den Eerw. Heer Pastor Petrus Mertens en de Kerkmeesters Guilielmus Kerricx, die het werk bestierde, Joannes Frans Stevens, Carolus Leemans en Jacobus Pauwels. Opden steen liggende naden kant van tEvangelie staet onder de wapens :

POSUIT ILL^{us}. ET REVE^{us}
DOMIN. F. CAROLUS
XII. EP^{s} 31 AUG^{ti} 1731.

Deze kerk door oudheyd in eene zeer slegte gesteltenisse geraekt zynde, ja zelfs bouwvallig, is de herstelling daervan ten jaere 1738 aengevat, alswanneer den eersten steen van dit werk op 23 April geleyt is, en alsdan zyn de fondamenten vanden toren en van het grootste gedeelte dezer kerk met groote kundigheyd tot ieders verwondering vernieuwt geworden, en om daer eene gedenkenis van te houden, hebben de Regeerders goedgevonden het volgende op eenen steen te doen stellen, denwelken inden middenbeuk tusschen den 1sten en 2^{den} pilaer noordwaerts geplaetst was, en luyde aldus :

J. B. MERTENS J. V. L.
URBI HUIC
A CONSULIBUS

HUIUSQUE
ECCLESIÆ PROVISOR
MERITISSIMUS HORUM
NOVORUM ARCUUM
PRIMUM LAPIDEM
POSUIT 22 APRILIS
1738.

Alsdan zyn de beelden der Apostelen tegen de pilaeren vanden middenbeuk gestaen hebbende inde choor gebragt en aldaer wederzyds tegen den muer geplaetst.

Met deze bewerking is het kelderken of bidplaets vande H. Walburgis onder den toren langst de zuydzyde dezer kerk door de fondamenten vanden toren voor een groot deel vermindert geworden.

In het jaer 1676 is in deze kerk met groote pragt geviert het negenhonderste jaer van het zalig overlyden vande H. Walburgis. Voorde hooge choor was alsdan opgerigt eenen verheven theater rondsom verbeeldende haer H. geslagt, en ten allen kanten zeer kostelyk en konstig opgeluystert zynde, waervan men eene print ziet; aen deen zyde was het gestoelt voor het Magistraet en langs dander zyde voorde Heeren inden solemneelen dienst genoodigt, welken door den Eerweerdigsten en Hooggeleerden Heer Macarius Simeomo, Abt van St.-Michiels alhier, met zyne Heeren Canoniken gecelebreert wird, onder den toeloop van duyzende menschen, het geluy der groote klok vande Cathedrale en van een 3 mael salvo geschut ; des avonds was het groote viering door geheel de parochie met pektonnen en andersints.

Deze kerk van tyd tot tyd meer en meer opgeluystert en in goeden staet gebragt zynde, wird benevens meest alle de andere onder de Fransche dwingelandy door de Regering gesloten en de goddelyke diensten aldaer opgehouden en verboden.

In 1798 wierden de autaeren, schilderyen, beelden, gestoeltens, banken en ornamenten publiek verkogt, dewelke aenstonds uytgebroken en verbryzelt wierden. De schoone schildery met de deuren uyt den hoogen autaer waren ten jare 1794 gerooft en naer Parys gevoert, zoodat men deze schoone kerk welhaest van alle desselfs konstbaer en kostbaerheden

berooft en ontbloot zag. Zy werd gecasseyt met steenen van de zerken en de gebroken marmeren ciraeden en sedert wird dezelve voor entrepot der koopmansgoederen gebruykt. De voors. kapel van Ste.-Walburgis, benevens degene van Ste.-Anna aende noordzyde, wierden door de bedienden bewoont.

Den 3 September 1812 is deze kerk verkogt aen zekeren A. Simons, eertyds hospes inden *Grenaetappel* aende Borse alhier, en is dadelyk afgebroken en de afbraek publiek verkogt (1).

Eyndigende de beschryving dezer kerk, zal men de naemen vande Eerw. Heeren Pastors derzelve, voor zooveel men die heeft konnen vinden, hier laten volgen.

Magister Adrianus Leonis, Pastor vande Borch, obiit 14 January 1560.

Petrus Wynants ; dezen heeft twee borzen int collegie Standonck te Loven gefondeert, vide *Fasti accad.*, pag. 273.

Johannes Sicler, inde doopregisters dezer kerk aengeteekend Parochiaen 5 July 1562.

Gregorius Robbyns, idem, Sabati qui fuit 27 Junius (Augusti 1569) venit ad curam Mgr. Gregorius Robbyns.Obiit 1589.

Ven. D. ac Mr Joannes Colen, S. The. Bacca. Pastor vigilantissimus ; dezen werd op Ons-Heere-Hemelvaertdag 1579 met de andere geestelyken uyt de stad gejaegd etc[a]. Ziet *Théâtre sacré*, tom. II, pag. 48.

Job. Nauclerus, S. Th. Lic. pastor hujus Ecclesiæ et plebanus 17 Juny 1588 (in reg. bapt. de dict. Ec.)

Joannes Peetermans, introductus 1589, obiit 1601.

Ludovicus Cantius, was nog Pastor 7 July 1601 (in Reg. bapt. hujus Ecclesiæ).

Franciscus Hovius, (van Hove) J. Th. L. deed zynen intree als Pastor 11 November 1601, stirf den 13 December 1633, oud 58 jaren.

Emmanuel Jos. de Barzena, van Antwerpen (eerst Pastor te Willebroeck) introductus 15 January 1634, obiit 12 February 1650.

Jacobus Schorens. Antwerpiensis, introductus 24 Juny 1650, obiit

(1) Volgens eene aanteekening van den advokaat Th. van Lerius, werd deze kerk in 1813 afgebroken. Deze aanteekening schijnt in strijd te zijn met het besluit van 8 Mei 1816, waardoor Koning Willem I deze afbraak beveelt.

17 Martii 1669. Was eertyds Pastor van St.-Andries. Hy was grooten weldoender der kapel vande H. Walburgis.

Gisbertus de Moor, introductus 12 Maii 1669, obiit 10 November 1679. Hy was ook eerst Pastor van St.-Andries.

Joannes Car. Huens, geb. te Loven, introd. 20 January 1680, obiit 10 Octobris 1709.

Henricus Verspecht, ex Assche, S. T. Licen., introd. 24 Decembris 1709. Obiit 14 Maii 1715,

Joannes Waltherus Eelkens, Antverpiensis, introductus 11 Augusti 1715, qui in Plebanum Cathed. Austr. introductus 6 Decembris 1719, contra eum lite intentata per R. D. van Excel, partis borealis Plebanum, pro fratre suo tandem anno 1724 in favorem dicti D. Eelkens lis in Concilio Brabantiæ decisa est: quo toto tempore Ecclesiæ Stæ-Walburgis extitit R. D. Franciscus Baert deservitor et ejusdem Vice-Pastor.

R. D. Petrus Molemakers, S. T. B. F. ex Wortel, introductus 15 Augusti 1724, obiit 22 Decembris 1733.

R. D. Petrus Mertens, Antverpiensis, introductus 5 Decembris 1734, obiit 5 Decembris 1751.

R. D. Joannes Antonius Galle, Antverpiensis, introductus in 1751, obiit 9 Maii 1780

R. D. Petrus Paulus Buys, Antverpiensis, introductus 1780, obiit 23 Octobris 1798.

Memorie raekende de Borcht van Antwerpen, Borchtgraefschappen, dependentie, juridictie, etca.

1408. 1. Borchtgracht te graven. *Clementienboek*, fol. 116, 47, 1408.

1301. 2. Borcht. *Oud Register van diversche mandementen*, fol. 33.

1567. 3. Costumen vant Leenhof van Borchgraven van Antwerpen, varia in majori folio, fol. 16 usque 20, overgezonden aenden Raed a° 1567, 24 January.

1164. 4. Liste vande Borchgraven ab anno 1164. *March. S. Rom. Imp.*, fol. 76, item hunne verheffen int Leenhof, in wat jaer en maend die zyn gedaen ab anno 1300 tot 1604.

5. Hic fuit Antigoni castrum insigne gigantis etca Ms. fol. 46, ubi plurima.

1500. 6. Borchtkerke. Eod. Ms., fol. 113. 8.

1481. 7. Borchtgracht gegeven aende stad op vele conditien, 18 Mey 1481. *Rood fluweelen Privilegieboek*, fol. 87 en 89.

1514. 8 Borchtgragt gekogt en die te mogen graeven. Heeft vrydom van tholle en hoe verre die strekt n° 37/120, anno 1514, 20 guldens.

9. Arx sive Burgum vetus non fuit inter Belgii ultima ipsaq. structura vetustatem sequitur, *Scrib.*, fol. 69.

10. Vide de paribus Castri Antverpiensis, *Gramm.*, fol.80.

10. Fundatio Castri, fol. 20 id.

656. 11. Ecclesia in Andoverpo castro 656, fol. 6 en 7. Reverso in Belgium Cæsare, Lovanium Burchella venit ibidemque . . . .

410. 12. Clodius, Pharamundi filius, Romanis profligatis Belgium accepit. *Chron. Belg.*, fol. 122, anno 410 en 421.

441. 13. S. Amandus his temporibusin agrum Riensem excurrit et infra castrum Antverpiæ super fluvium Schaldim in honorem SS. Petri et Pauli ecclesiam construxit anno 441.

511. 14. Vide etiam ad annum 511. Item testamentum S. Amandi ad annum 621.

690. 15. Item ad annum 690 de Odelardo.

726. 16. Testamentum Sancti Willebrordi quo legat ecclesiam Castri Antverpiensis, item Bacwalde, Winnelicheime et Furgalare anno 726, 732.

837. 17. Anno 837. Nortmanni Andoverpium oppidum incendunt, item anno 878 et 882.

1008. 18. Gozylo, Comes de Antwerf anno 1008, 1050, 1055 et 1056.

1076. 19. Godefroy met den bult gekwetst anno 1075, 1076.

1096. 20. Godefroy de Bouillon 1096, 1100.

1119. 21. Videatur etiam annis 1119, item 1148 ubi de buteburg videantur et annis 1179, 1191, 1197.

1204. 22. Rex Richardus hic anno 1204. *Gramm.*, fol. 7.

1231. 23. De Schelde behoort toe het Keyzerryk. *Rood fl. Priv.*, fol. 39.

1233. 24. Brand der Borcht ende Craeywyck.

1243. 25. Hugo Castellanus van Dale et uxor ejus Maria. *Dipl. Belg.*, fol. 396.

26. 1249. De Borchtkerk gewyd tot eene parochiekerk ter eere van SS. Walburgis en Catharina.

1284. Erve verkogt aende Pitsenborgers.

1287. Aerschot behoort onder de Borcht van Antwerpen. *Clement.*, fol. 47; Ms. E, fol. 81.

1292. Permitteert den Hertog aen Jan van Wynegem te mogen bouwen opden muer vande Borcht, die S. Nicasii.

1279. Den Hertog permitteert aende Pitsenborgers te mogen bouwen hun huys mits niet letten aende wacht. Ms.

1338. Eduard, Koninck van Engeland, komt hier met honderd schepen en lag eene geheele maend met zyne 2 dochters inde Borcht. *Barlandus*, lib. 3 ; *Cronic. Præmonst.*, fol. 196 ; *Chron. belg.*, fol. 359.

1339. Keert wederom.

1351. H. van Brabant inde Borcht ende Vierschaere. *Ms. Scheld*, fol. 47.

1377. Lyere en Herenthals zyn verbonden te graven aende Borchtgracht en dat zy zullen uyttrekken met de Borchgraven en bewaeren de Borcht als het noodig wezen zal. 2 Juny 1377. *Troph.*, fol. 499, preuve.

1381. Vilvoorden bekent te moeten graven aende Borgtgragt. Eod. lib., fol. 138 en preuve 202.

1410. Hertog Anthonis geeft libere passagie door de Borcht aen die van Antwerpen, te weten vande Werf tot inde stad; dan moesten maken de gewelfde brugge aent *Steen*. *Troph.* 503, preuve 204 ; vol. 1, fol. 17.

1420. 27 April. Consenteert Hertog Jan eene poorte te maeken inden Burchtmuer naer de Zakstraet. Ms. eod., fol. 53.

1481. Verkoopt Maximiliaen de Borchtgragt aende stad en reserveert hem het regt vanden nobele ten laste van die daeraen moeten graven et ibid. plurima in *Ann. Ms.* fol. 87, 89.

1499. Begonst te graven de Borchtgragt, om schepen in te komen op beyde cayen.

De Vierschaere inde Borcht verzet van tegen de Borchtkerk tot aende Bruggestraete was, daer nu is O.-L.-V. kapel inde Borcht.

1500. Werd de noortzyde vande Borchtkerk gemaekt.

1510. De brugge vande Borcht aen het Gevangenhuys werd gecasseyt.

1520. Den *Gevangensteen* vande fondamenten af herbouwt.
1587. Het beeld van Brabo gestelt opde Werfpoorte.
1514. Permissie om de Borcht te mogen bemueren en betimmeren, door Keyzer Maximiliaen.

2. Verzameling getiteld :

COLLEGIALE ACTENBOECKEN

van 1577-1583 (*vervolg*).

2. Collection dite :

COLLEGIALE ACTENBOECKEN

années 1577-1583 (*suite*).

De Magistraet deser stadt is vernieuwt den lesten Novembris anno 1580.

Borgemeesteren :

Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeester.
Joncker Rogier van Leeffdale, Binnen-Borgemeester.

Schepenen :

Meester Jan de Pape.
Joncker Rogier van Leeffdale.
Jan van Santvoort.
Joncker Philips van Schoonhoven.
Cornelis Daems.
Joncker Erasmus Schetz.
Meester Jan Ysermans.
Valerius van Dale.
Meester Peeter van Aelst.
Joncker Rutgeert vanden Hapt.
Andries Vermeulen.
Meester Cornelius Rhetius.
Joncker Jacob van Wachtendonck.
Meester Matheeus de Lanoy.
Anthonis Anselmus.
Jan Baseliers.

Acta senatus Antverpiani a renovatione Magistratus die prima Decembris anno 1580.

Alsoo de Leden der stadt van Antwerpen hadden genoempt Gillis Hoffman om te dienen voor Raedt inden Raedt vande Staten van Brabandt nu onlancx opghericht, die oyck by Syne Vorstelycke Genade daertoe was gecosen, ende dat den voors. Hoffman, mits diversche redenen by hem geallegeert,

hem heeft vanden voors. dienst geexcuseert ende voorts gebeden ende versocht dat hy nyet alleenlyck en soude ontslagen worden vanden voors. dienst, maer dat hy met synen schoonsone Anthonio Ancelmus soude vry ende ontlast syn van alle diensten hun leven lanck, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen, geleth hebbende opde redenen byden voors. Hoffman ende Anthonio Ancelmus tot dyen eynde voorgehouden, ende insien nemende opde goetwillicheyt dewelcke sy hebben gethoont int furnissement by hun gepresenteert van acht duysent Rinsguldenen, accorderen ende consenteren, by desen, dat den voors. Gillis Hoffman ende Anthonio Ancelmus hun leven selen respective vry syn ende, sonder eenige swaricheyt, beleth oft tegenseggen van yemanden, vry gehouden worden van alle diensten, offitien, staeten oft commissien, hoedanich die mogen syn, geërigeert oft alnoch te erigeren, tware van wegen dese stadt, vande Staten van Brabandt, Generael oft andere, hoedanige authoriteyt oft overheyt, mits furnerende de voors. somme van acht duysent Rinsguldenen, ende behoudelyck dat sooverre den voors. Anthonis Ancelmus wordt gecosen ende geemployeert voor Schepen oft eenige ander ordinarise oude diensten ende offitie deser stadt, de politie ende nyet den crych aengaende, selen in dyen gevalle gestaen mits furnerende de somme van seven duysent Rinsguldenen, voor allen dwelck Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt geloven ende hun starck maecken, mitsgaders dat dese acte, des noot synde, sal worden geadvoyeert ende geapprobeert by Syne Vorstelycke Genade, byde Staten van Brabandt ende hunnen Raedt onlancx opgherecht, ende byde Leden vanden Breeden-Raedt deser stadt. Actum den 1[en] Decembris anno 1580.

(*fol.* 2).

Alsoo Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen hadden aende andere Leden der voors. stadt, den XXIIII[en] Augusti lestleden Breeden-Raetsgewyse vergadert, verthoont hoe grootelycx dat de Nederlanden ende het hertochdom van Brabandt ende dese stadt van Antwerpen waren gehouden in Syne Vorstelycke Genade voor alle de weldaden die tlandt ende dese stadt vande selve heeft ontfangen ende noch dagelycx genyet, ende hoevele daerane gelegen was dat deselve oorsaecke gegeven werdt

syne residentie binnen dese stadt te continueren, soo tot meerder ruste ende versekertheyt vande selve als meer andere voordeelen daeraff dependerende, hadden goetgevonden Syne voors. Vorstelycke Genade te begiften met den huyse daerinne deselve is gelogeert, met alsulcke quantiteyt erve over deen ende dander syde vande selve huysinge als daertoe tot meerder vryheyt, chiraet ende om hoven te maecken soude worden bevonden te behooren, ten eynde Syne Vorstelycke Genade des te meer genegen sy syn hoff ende wooninge binnen dese stadt te houden, ende dat hy als Gouverneur van Brabandt ende Erffborchgrave van dese Stadt van Antwerpen versien sy van eene heerlycke huysinge ende hoff. verclarende dat deselve gifte egeenssints en correspondeert de groote benefitien ende weldaden dewelcke de gemeyne landen ende dese stadt door Syne Vorstelycke Genade tegens den gemeynen vyandt ende inde restitutie ende beschermenisse van hunne vryheden ende privilegien heeft ontfangen ende dagelycx noch is genyetende; ende tot dyen eynde de voors. gifte nyet en wordt gedaen, maer dat sy met dandere landen ende provintien ende Leden van Brabandt ende oyck besundere naerder op andere tyden selen adviseren van Syne Vorstelycke Genade sulck contentement ende satisfactie te doen als dat behoort; versueckende dat myne Heeren de Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten hen belieffve met den voors. advyse te conformeren ende consenteren dat daeraff behoorlycke brieven ende bescheet van wegen dese stadt, met beloefte van garand, gepasseert worden, Soo ist dat naedyen de voors. propositie ten voors. dage is gedaen ende daeraff gehandelt geweest inde Breede-Raeden daernae gehouden den XXX^en^ Augusti, XXIX^a^ Septembris, XXII^en^ ende XXIIII^en^ Octobris, X^en^, XV^en^ ende XXII^en^ Novembris, eyntelyck daernae den XXIIII^en^ der voors. maendt Novembris, de Ouwde-Schepenen hebben de voors. gifte gelaeten tot dispositie ende discretie van Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, ende de Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende de Goede Mannen vande Ambachten daerinne geconsenteert conform de voors. propositie; ordonnerende dyenachtervolgende de brieven daeraff selen verleden ende gepasseert worden, met pertinente designatie vande palen ende limiten voorgenoemt, den patroon daeraff

gemaect, ende met geloefte van garand ende anderssints in behoorlycke ende gewoonlycke formen. Gelesen ende gearresteert in Collegio den tweeden Decembris anno XV^{c} tachentich.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende het rapport van tgene inden Breeden-Raedt tot diversche tyden is gehandelt ende getracteert geweest, nopende de procuratie dewelcke gegeven soude worden de Gedeputeerde die met dandere Leden vande Staten van Brabandt souden compareren opde Staten-Generael te vergaderen in Hollandt oft elders, ende gesien hebbende de instructie daertoe de generael volmacht de voors. Gedeputeerde vande Staten van Brabandt te geven haer refereert ende de particuliere instructie dewelcke de voors. Gedeputeerde int besundere soude gegeven worden, ende op als wel ende rypelyck geleth, hebben de voors. generale instructie vande Staten ende particulier (instructie) voor goet gevonden ende geapprobeert, ende om van dese stadtwegen dyenvolgende te besoigneren, genomineert Jan van Santvoort ende Jan Baselier, Schepenen, Meester Pauwels Schuermans, Oude-Schepen, ende Meester Jan vanden Warck, Pensionaris deser stadt, om hun te samen oft de twee van hunlieden naede voors. instructie te reguleren ende alles te doen wes tot meerder welvaren, prosperiteyt ende versekertheyt vande generale landen vanden hertochdom van Brabandt ende van dese stadt sal worden bevonden te behooren. Aldus gedaen den tweeden Decembris anno XV^{c}LXXX.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, geleth op het aengeven vande Gecomitteerde in comissie deser stadt reysende, van dat hun nyet moigelyck en is, (gemerct de verdieringe ende hoochsele van alle dingen,) int teeren ende reysen hun te ontdragen met dry guldenen sdaegs denselven voor hun ende hunnen knechten toegevuegt byde collegiale acte vanden lesten Septembris anno 1579, ende dat men mits deselve clachten tot noch toe geenen sekeren voet en heeft connen gehouden nopende ende aengaende de vacatien vande Heeren Wethouderen, Pensionarisen, Greffiers ende andere van gelycke qualiteyt, vuyt laste vande stadt in comissie ende buyten

in deser stadt saecken reysende, inder vuegen dat soowel deselve Gecomitteerde alsoyck de Wethouderen onseker syn geweest hoe sy nopende deselve vacatien ende betalinge van dyen hun souden hebben te reguleren, Soo is byden Heeren Wethouderen ende Raedt voors., nae goede deliberatie, geresolveert ende geordonneert (ten eynde de stadt mach sekerlyck weten waermede sy voordaen sal ghestaen, ende opdat sy in toecomenden tyden in egeene naerekeninge meer en vallen,) dat men den voors. Gecomitteerde als vorens, vuyt laste vande Weth in deser stadt.saecken in comissie reysende, voor hunne vacatien sal geven ende betalen tegens acht guldenen sdaegs voorde reysende dagen, soo voorde teercosten als doncosten te doene voor wagen, peerden ende schiphuere ende anderssints, sonder dat sy eenige dobbel dagen oft andere oncosten selen moigen rekenen, ende voorde dagen die sy selen stille liggen vier guldenens sdaegs, met verstande oyck dat sy egeene extraordinarise oncosten oft teercosten ten laste vande stadt en selen moigen brengen. Actum II[a] Decembris anna XV[c] tachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aende Conchergie twee hondert acht guldenen XVI stuyvers, ter saecken vanden wyn vande Comissarisen de wacht houdende. Actum II[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te beschincken de Gecomitteerde van Lyer alhier beschreven synde ende gelegen hebbende seven oft acht dagen opt feyt van het graven vande vaert, met acht stadtstoopen wyns, ende, dat doende, deselve te betalen aen Lambrecht Buyck, weerdt inde *Swaen* in Borgerhoudt. Actum II[a] Decembris 1580.

Geordonneert denselven te betalen opde ordonnantie vanden Rentmeestere Nyverseel, tot behoeve van Joncker Jan van Gemert, de somme van XCVII guldenen XV stuyvers ende III deniers, in mindernisse vande bede. Actum III[a] Decembris 1580.

Geordonneert Michiel opden Craen om by provisie te wesen Cappiteyn onder den Coronel Cornelis Daems inde Schuytstraet. Actum III[a] Decembris 1580.

Instructie voor Jan van Santvoort ende Jan Baseliers, Schepenen, Meester Pauwels Schuermans, Oude-Schepen, ende Meester Jan vanden Warck, Pensionaris der stadt van Antwerpen, van wegen dese stadt gedeputeert om te compareren opde vergaderinge vande Generale-Staten te houden in Hollandt oft elders, van tgene sy selen hebben te verthoonen aen Syne Vorstelycke Genade ende Staten-Generael, ende anderssints van wegen dese stadt te handelen ende te tracteren.

Inden eersten, selen de voors. Gedeputeerde hun voegen met de Edelen vanden Lande van Brabandt ende Gedeputeerde vande stadt van Brussel, die mede opde voors. Staten selen compareren, ende met hun van wegen den lande van Brabandt op alles adviseren, sluyten ende doen nae vermoigen vande procuratie ende instructie daeraff synde.

Selen oyck de voors. Gedeputeerde sunderlyck regard nemen, ten eynde den train vande negociatie ende coopmanschap nyet en werde beleth ende verhindert by eenige nieuwe impositien oft lasten die by eenige andere provintie daerop souden worden gestelt, oft in eenige andere manieren, ende selen voorts bevoorderen tgemeyn beste vande generale landen, vanden lande van Brabandt ende van dese stadt met alle moigelycke middelen, conform de voors. instructie.

Ende alsoo byde propositie van Syne Vorstelycke Genade gedaen blyct dat, onder ander, sal worden gehandelt opde versekertheyt vande saecken vande religie ende staet vanden lande, dat binnen dese stadt sal worden geconserveert den Religionsfrede overlange in drucke vuytgegaen, met de additien daerop gemaect, daeraff de voors. Gedeputeerde de copye sal medegegeven worden, ende namentlyck de poincten ende articulen die byde Staten van Brabandt ende besundere byden Breeden-Raedt deser stadt syn geconsenteert nopende het annoteren oft benefitieren vande geestelycke goeden.

Dat voorts oyck sal worden besorgt dat nopens het poinct

van het verleggen vande vergaderinge vande Staten-Generael ende residentie vanden principalen Landtraedt,sulcken regard sal worden genomen op het landt van Brabandt ende de stadt van Antwerpen als dat behoort.

De voors. Gedeputeerde selen oyck Syne Vorstelycke Genade voorhouden tgene soo byden Magistraet als andere Leden deser stadt is gedaen ende geadviseert opde requeste van Verbeke ende Zurick ende mondeling vertooch van Landtmeter, begeerende respective ontslagen te worden vanden dienst van Coronelschap deser stadt, ende tgene de Leden hadden met gemeyn advyse goetgevonden nopende het veranderen vande Coronellen telcken als de Weth verseth wordt, ende de voors. Syne Vorstelycke Genade te versuecken ende te bidden tselve advys ende resolutie goet te vinden, ende dat dyenachtervolgende mach worden gehandelt ende gebesoigneert.

Idem dat de Leden der stadt van Antwerpen eendrachtelyck hebben Syne Vorstelycke Genade begift ende beschoncken met den huyse ende hoff daerinne Syne Vorstelycke Genade is gelogeert, met het quartier vande huysingen ende erve daerby gelegen soo tselve is gedesigneert, volgende de acte daeraff gemaect, dewelcke de voors. Gedeputeerde Syne voors. Vorstelycke Genade selen overleveren; biddende dat Syne Vorstelycke Genade believe aen te sien nyet de gifte maer de goede onderdanige affectie dewelcke de stadt van Antwerpen Syne Vorstelycke Genade is dragende ; verclarende de redenen waeromme tot noch toe egeen ander brieven en syn gemaect, ende dat desnyettemin, sooverre Syne Vorstelycke Genade belieft, deselve selen worden gedepescheert ende degene die Syne Vorstelycke Genade believen sal te ordonneren gelevert.

Ende voor soovele als aengaet het seynden vande Gedeputeerde opde vergaderinge vande Generale-Staten te vergaderen tot Delft oft elders, met volcomen macht, achtervolgende de propositie by Syne Vorstelycke Genade gedaen, eerst die van Vlaenderen ende daernaer, den IX^en^ Septembris lestleden, de Staten-Generael, dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben alle moigelyck ende vuyterste

neersticheyt gedaen om tot die voors. authorisatie te comen, ende tot dyen eynde, soo verbalyck als by geschrifte, doen reputeren allen de redenen die daertoe eenichssints mochten dienen, ende hoewel daerop diverselyck byde Leden der stadt van Antwerpen was geantwoordt, dat nochtans dopinien seer nae overeen quamen met de voors. propositie, gelyck dat byde Gedeputeerde vande Staten van Brabant naerder soude worden verclaert; ende dyenaengaende voorts verclaren dat Borgemeesteren ende Schepenen nyet en hebben cunnen doen eenich voorder oft naerder vertooch, soo mitsdyen sy tot diversche reysen hadden geinsisteert in diversche Breede-Raeden, ende nyet naegelaten te allegeren alle de redenen die eenichssints mochten dienen, alsoyck vuytdyen dat, mits de aenstaende veranderinge vande Weth ende dat ten selven tyde de Wyckmeesteren ende Dekens vande ambachten oyck moeten verandert worden, men egeen comoditeyt en heeft gehadt om den breeden Raedt wederomme te doen vergaderen.

Selen oyck voorts verthoonen, soo aende voors. Syne Vorstelycke Genade als aende Staten-Generael, dat Heer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere der stadt van Antwerpen, heeft, voor het aenveerden vanden voors. synen staet, te kennen gegeven dat den Ceurvorst Palsgrave byden Rhyn heeft van hem gecocht sekere syne goeden gelegen soo binnen der stadt van Heydelberch als buyten daerontrent, voor twintich duysent goutguldenen, op conditie dat hy deselve somme soude cortten aen tgene Syne Vorstelycke Genade hem schuldich was ter causen vande somme van hondert duysent daelders by wylen synen Heer vader Ceurvorst Palsgrave Frederick de voors. Syne Genade geleent, hem daertoe gunnende sekeren cortten tydt, omme deselve somme te doen accepteren byde voors. Syne Vorstelycke Genade ende byde Staten vande Nederlanden, alsoo de voors. somme van hondert duysent daelders is tot benefitie vande Nederlanden geemployeert geweest, met verboth dat hem nyet geoirloft en soude syn deselve goeden binnen middelen tyde aen yemandt anders te vercoopen, in sulcker vuegen dat hy geschapen ware syn goet te verliesen, ten ware dat de voors. assignatie geaccepteert ende voldaen werde, dat daeromme ende mits diversche pregnante redenen myne Heeren Borgemeesteren ende

Schepenen daertoe gemoveert hebbende, ende sunderlinge om den voors. Heer Jan de Jonge in dienst der stadt van Antwerpen als Borgemeestere te behouden ende te provideren, dat hy daerdeure ende om soo grooten merckelycken interest van syne goeden te verhueden, nyet en werde bedwongen de stadt van Antwerpen te verlaeten, hebben gelooft allen moigelyck debvoir te doen soo by Syne Vorstelyke Genade als byde Staten, dat hy vande voors. somme tot voldoeninge vanden voorgeruerden coop voldaen werde ende de voors. Gedeputeerde belast Syne Vorstelycke Genade ende de Staten-Generael te versuecken ende te bidden dat de voors. somme respectivelyck werde geaccepteert ende voldaen, achtervolgende de deductie daeraff byden voors. Heer Borgemeestere by geschrifte gestelt.

Selen de voors. Gedeputeerde oyck besorgen dat tot Haerlem ende Amsterdam werde gepubliceert tplaccaet nopende trecht ende stapel vande alluynen, gelyck dat in andere Staten van Hollandt is alreede gepubliceert geweest, ende voorts alles doen wes sy tot meerderen welvaren ende prosperiteyt van dese stadt van Antwerpen selen bevinden te behooren. Aldus gedaen in Collegio den III^{en} Decembris anno XV^{c} tachentich.

Alsoo Jan Baseliers, int aencomen van synen dienst ende doende synen eedt staende tot het bedienen van Schepene binnen deser stadt van Antwerpen, verclaerde dat hem nyet moigelyck en was tot denselven ampt te verstane, ten ware hy synen winckel teenemael verliete ende synen train van coopmanschap teenemael liet dryven, tot syne totale ruyne, versueckende daeromme dat myne Heeren hem toelieten synen cosyn Joosen van Zurcq denselven winckel ende syne negotiatie ende handel gade te slane, dwelck nyet en conste gevuegIyck geschieden ten ware deselve ware exempt ende vry vande borgerlycke wachte, synde tevreden (om des stadts dienst voor soovele in hem was te voorderen,) totten voors. eedt opde voors. conditie te verstane, dewelcke myne Heeren behoorden voor billich inne te siene, om syne ruyne voor te comen, Soo hebben mynne Heeren de Wethouderen, opdat deser stadt dienst nyet en worde verhindert ende de voors Jan Baseliers, voor soovele het doenlyck sy, werde geaccomodeert, gecon-

senteert ende consenteren, mits desen, dat de voors. Joos van Zurcq sal vry ende exempt wesen vander selver borgelycke wacht geduerende den dienst ende ampt van Schepene des voors. Jan Baseliers ende terwylen hy daffairen desselffs sal doen, gevende den voors. Janne Baseliers, ten fyne voors., mits desen, dese jegenwoordige acte. Actum den III[en] Decembris anno XV[c] tachentich.

Gecommitteert ende comitteren, mits desen, Meester Bartholomeeus van Couwenberge, procureur, om in alder diligentien te vervolgen ende te instrueren ten diffinitiven alsulcken proces als sy voor Comissarisen vuyten Rade van Brabant alhier vuytstaende hebben tegens Balthazar Schets, Vrouw Anna van Stralen ende consoorten. Actum V[a] Decembris XV[c] tachentich.

Aen myne Heeren etc.

Alsoo Uwer Eerw. (nyettegenstaende de wettige excusen by Peeter van Breusegem gedaen,) hebben belieft hem op te leggen den last van Rentmeesterschap vande geestelycke goeden, ende dat tot dyen eynde hem overgelevert is dinstructie waernae hy hem soude hebben te reguleren int feyt vander administratien des ontfancx ende vuytgevens ende dyen aenclevende, hebbende nochtans denselven toegelaeten opde selve articulen der voors. instructie te moigen letten ende annoteren de redenen ende puncten die hem namaels souden moigen strecken tot ontlastinge des voors. Rentmeesterschap.

I. Dat inden eersten Uwer Eerw., onder correctie, sal believen den voors. van Breusegem alvoren te verleenen acte vanden Leden deser stadt, daerby blycke dat hem den last des Rentmeesterschap is opgeleegt met authorisatie daertoe dienende.

II. Mitsgaders oyck de instructie vande ordonnantie vande Gecomitteerde totter benefitieren vande geestelycke goeden nu geordonneert ende namaels tordonneren ende surrogeren, omme daerby te weten waerinne de voors. Gecomitteerde geauthoriseert syn ende des te gevueglycker ende met gerustheyt hem sal weten te schicken ende hebben te reguleren.

III. Ten anderen, alsoo geen penningen en souden moigen ontfangen noch vuytgegeven worden dan ter ordonnantie vande voors. Gecomitteerde, synde deselve ordonnantie ierst geteeckent by drye vande voors. kamer, te weten, vuyt elcken Lede een etc. sal Uwer Eerw. believen tot dyen eynde te anomineren de voors. drye parsoonen die deselve ordonnantie gehouden selen wesen te onderteeckenen ende aende welcke den Rentmeestere hem soude hebben te addresseren. Ende verstaet oyck nyet dat binnen synen tydt eenige voorder onregistratie sal staen dan op synen boeck tot laste des voors. Breusegems.

IIII. Ten derden, ruerende tpoinct van dat den Rentmeestere vuyt den name ende van wegen den Leden deser stadt soude doen de goedenisse vande alreede vercochte ende alnoch te vercoopen geestelycke goeden, tselve is den voors. van Breuseghem ongeraden, ende en is oyck van gheender meyninge sulcx eenichssints te doene, maer seegt, onder correctie, dat beter ware ende met meerder authoriteyt dat de goedenissen al tsamen gedaen werden byde selve drye mannen vuyten Leden totte voors. onderteeckeninge geordonneert, oft ander by Uwer Eerw. daertoe tordonneren ende tauthoriseren, sonder daermede belast te worden voorder dan totten ontfanck ende vuytgeven vande penningen, want volgende dinstructie vant IVe articule ende om tselve overal wel te achtervolgen, sal hy warcks ende last genoch hebben.

V. Ten vierden, belangende tcompareren vanden Rentmeestere opde kamer vande geestelycke goeden telcken als de Gecomitteerde daer souden vergaderen, is bereet tselve te achtervolghen, behoudelyck ende onder correctie dat de voors. drye parsoonen totter onderteeckeninge ende goedenisse gecomitteert ende geauthoriseert als vore hun selen aldaer telcken mede moeten laeten vinden, opdat in alles te beter expeditie geschiede.

VI. Ten V^{en}, van eenige particuliere Rentmeesters te stellen oft die nu syn te veranderen dan met consent etc., is daerinne bewilligende.

VII. Ten VI^{en}, aengaende tractement ende gagie des Rent-

meesterschaps, is tselve stellende ter discretien van Uwer Eerw.

VIII. Maer belangende de salarissen soo vande particuliere Rentmeesters, boeckhouder, clercken ende andere dienaren die totten dienst vande voors. offitien noodich selen wesen, sal Uwer Eerw. nopende haerlieden salaris mette selve moigen oft laeten accorderen, ende eenige daertoe te authoriseren, behoudens dat de voors. van Breusegem hebbe de keuse nopende vanden boeckhouder, clercken ende andere dienaren derselver, doordyen hem opde selve geheelyck sal hebben te betrouwen ende dat deselve hun selen moeten reguleren volgende de instructie by hem, van Breusegem, aende selve te geven, ende oyck van die te moighen aff ende ane te setten alst hem believen ende goetduncken sal ; ende dit al mitsdyen de voors. van Breusegem gehouden blyft voorde selve te verantwoorden.

IX. Ten sevensten, ruerende den articule vanden eedt ende dyen aenclevende, is bereet denselven te doene ende voorts het voors. articule te achtervolgen.

X. Ruerende het point van dat Uwer Eerw. syn reserverende de instructie te moigen veranderen, minderen ende meerderen tot welvaren vande stadt, is reden, behoudens dat hetselve nyet en sy noch en geschiede tot prejuditie van hem, van Breusegem, in tgene des by hem hiervoren verhaelt is, geduerende den tydt syns diensts des Rentmeesterschaps.

Appoinctementen.

Opt ierste articule: Alsoo den remonstrant is gecosen byde negentthien ambachten deser stadt, die van allen ouden tyden syn geauthoriseert om den Rentmeestere te kiesen, en is den selven egeene voordere authorisatie van noode.

Opt IIe : Sal de remonstrant byde Gecomitteerde worden gelevert dinstructie hierinne geruert.

Opt derde : Tot meerder expeditie vande saecken, selen altydt drye bereet wesen vande Gecomitteerde om dordonnantie tonderteeckenen, dwelck den remonstrant sal genoch

wesen, alsoo deselve Gecomitteerde inden voors. gevuege byde Leden deser stadt syn geauthoriseert.

Opt IIII[e]: Opt poinct vande goedenisse, sal daerinne worden worden versien inder vuegen dat den remonstrant daeraff sal wesen ontlast. Actum VI[a] Decembris anno 1580.

Opt V[e]: Ut supra.

Opt VII[e]: Sal hierinne versien worden nae deerste halffjaer.

Opt VIII[e] : Hierinne sal worden versien byde Gecomitteerde tot het benefitieren met voorgaenden advyse vanden remonstrant volgende desen articule.

Opt X[e]: Fiat. Actum ut supra.

Daernae comparerende in Collegio der Wethouderen der stadt van Antwerpen Peter van Breusegem, heeft ghedaen den eedt staende tot den Rentmeesterschap in desen geruert, vanden selven ampt getrouwelyck tadministreren ende hem te reguleren volgende dese instructie ende dappoinctementen in marge van dyen gestelt. Actum VIII[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Peeteren vanden Venne, Deken vanden Schippersambachte alhier, ter causen ende voorde schippers gevuert hebbende Syne Excellentie nae Hollandt, Willebroeck, Lilloo ende andersints, tsamen in als, volgende de specificatie daeraff synde, de somme van twee hondert LXI guldenen XVI stuyvers. Actum V Decembris anno 1580

Geordonneert Cornelis Vroom, omme by provisien te wesen Cappiteyn over de Lombaerdeveste, onder den Coronel Jan Gysels, mits doende den eedt daertoe staende. Actum VI[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert den Secretaris Kieffelt te laeten volgen eene poorterye deser stadt, sonder yet daervore te betalen aen Harman de Visscher, als daer toe versocht synde myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen van wegen Mynheer den Cancellier. Actum VII Decembris anno 1580.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Bruno van Gemeren, gesworen stadtbode, ter saeken van 86 dagen vacatien à rayson van XVIII stuyvers daegs, de somme van 77 guldenen ende VIII stuyvers eens, by den voors. Bruno gevaceert sedert den XVII[en] Augusti totten lesten Novembris lestleden, volgende den billiette daeraff synde. Actum VII[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen de somme van hondert ende sessensestich guldenen ende vier stuyvers van Ste.-Martenswyn, volgende de lyste daeraff synde. Actum VII[a] Decembris anno 1580.

Gecomiteert Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, om te overhooren de rekeninge vande Kerckmeesters van St.-Joriskercke, vander administratie die deselve vanden innecomen vande selve kercke ende anderssints daeraff gehadt hebben, mitsgaders van hun over te nemen de brieven, titulen ende munimenten raeckende deselve kercke, onder behoorlycken inventaris. Actum VII[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

(*fol.* 11.)

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, tot beter oeffeninge vande gemeynte ende ingesetenen derselver stadt, hebben geordineert den beyaerder oft clockspeelder van Onser-Vrouwenkercke voordane gheene onbehoorlycke oft onstichtelycke balladen, liedekens oft dichten opde selve clocken te spelen, dan eenige psalmen, geestelycke oft welstichtige liedekens ende loffsangen, tot beter onderrichtinge vande gemeynte ende stichtinge van deene ende dander religie. Actum VIII[a] Decembris 1580.

Opde requeste byden Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden overgegeven, syn deselve geauthoriseert om alle hueren vande geestelycke huysen die sy bevinden onder den prys ende weerde aengegaen te syne ende subject van fraude te tracteren ende te stellen op eenen behoorlycken prys, houdende van weerden wes sy dyenaengaende gedaen hebben oft alnoch sal gehandelt worden. Actum VIII[a] Decembris anno 1580.

Gedepescheert vier acten, deene opden Cancellier, dander opden Heere van Oirschot (1), de derde opden Premier ende den clerck vanden Cancellier, ter causen vanden ordinarisen salaris heur toecomende voor het versetten vande Weth vanden jare LXXX ultima Novembris, beloopende tsamen ses hondert achthien guldenen. Actum VIII^a^ Decembris anno XV^c^ tachentich. (*fol.* 11).

Alsoo Jaecques vande Walle ende Joachim Vermeeren, van wegen den nieuwen Raedt van Staten van Brabandt, hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen te kennen gegeven dat, om sekerlyck te moigen weten wat penningen die Rentmeesteren vande Staten, vande Demeynen ende vande Munte souden moigen onder hebben, sonder te verwachten tslot van hunlieder rekeninge die sy schuldich te syn te doene, sylieden geraden hebben gevonden dat men, soo tot Brussel als binnen dese stadt van Antwerpen, die boecken, pampieren ende geschriften die heurlieder Rentmeesterschappe aengaen terstondt soude aenveerden ende in een coffer sluyten, daeraff men den voors. Rentmeesteren soude laeten den sleutel, om de voors. boecken, pampieren ende geschriften in heure presentien gevisiteert te worden, sonder eenichssints die boecken, pampieren ende geschriften, die den voors. Rentmeesteren hun eygen aengaen, te rueren oft taenveerden ; hebbende versocht aen myne voors. Heeren om assistentie vanden Schouteth ende Onder-Schouteth ende eenige vande Schepenen, om ten huyse vanden Rentmeestere vande Staten Jan van Nyverseel, vanden huyse vanden Rentmeestere vande Demeynen Jan Cabo ende vande Munte te doen aenveerden alle hunne boecken, pampieren ende geschriften eenichssints raeckende hunne administratie vande Staten, Demeynen ende Munte, ende geen andere, ende dat by goeden inventaris te maecken, ende die te sluyten in een oft meer cofferen, daeraff de voors. Rentmeesteren selen behouden de sleutelen, om daeraff, in presentie vande Rentmeesteren, byden voors. Heeren vanden voors. Rade de visitatie gedaen te worden nae behooren, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen voors., aensiende dat tvoors. aenveerden vande voors.

(1) Dierik van Lieffvelt, Kanselier, en Karel de Croy, Heer van Aarschot.

boecken, pampieren ende geschriften, om den voors. nieuwen Raedt te onderrichten wat penningen de voors. Rentmeesteren inde casse hebben ende mede vanden innecomen ende lasten van hunder administratie, hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Cornelis Daems, Erasmus Schets, Valerius van Dale, Joncker Rutgeert vander Hapt, Andries Vermeulen ende Joncker Jacop van Wachtendonck, om metten Gecomitteerden vanden voors. Rade te assisteren totten aenveerden vande voors. boecken, pampieren ende geschriften vande voors. Rentmeesteren, ten eynde als vore. Actum IX[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Alsoo byden Breeden-Raedt deser stadt is geordonneert dat men sal procederen tot het vercoopen vande geestelycke goeden, hebbende tot denselven eynde gecomitteert sekere Gedeputeerde soo tot administratie ende verhandelinge van dyen, Soo ist dat myne Heeren de Wethouderen, om teffectueren deselve resolutie, hebben gecomitteert ende geauthoriseert, comitteren ende authoriseren, mits desen, Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, om te goeden ende te vestigen, van wegen derselver Leden, in behoorlycke formen, voor Wethouderen deser stadt, allen ende eeniegelycke die, vuyt crachte vande selve resolutie, alreede eenige goeden, huysen, erven ende gronden, toecomende derselver geestelyckheyt, ter vryer Vrydaegsmerct hebben gecocht vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande selve goeden. Syn voorts deselve geauthoriseert om, met advyse van hunne Medegecomitteerde, te coopen alsulcke huysen, erven ende gronden vande penningen te procederen vande selve geestelycke goeden als van noode sal wesen om de straten te maecken ende den behoirlycken deurganck ende passagie van dyen die te betalen, tsy met gelde oft rente, soo tselve sal gevueglyck moighen geschieden, de goedingen ende bevestingen die daertoe van noode selen wesen tot behoeve deser stadt te ontfangen, gelovende denselven van tgene voors. is te ontheffen ende te indempneren ; ordonnerende den Secretarisen deser stadt hun te passeren procuratie ten fyne voors., in behoirlycke formen, onder den segel deser stadt, ende sal men denselven Gecomitteerde nae hunne moeyte ende arbeyt contenteren. Actum IX[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere aen Mevrouwe de Princersse van Oraegnien te doen tellen de somme van dry hondert guldenen eens, Mynheere den Prinche van Oraegnien competerende ter causen van het vernieuwen vande Weth. Ende al ist dat deselve Syne Excellentie nyet en is present geweest ten dage vande veranderinge vande Weth voors., nochtans, gemerct deselve corts te vorens alhier onder andere saecken om opde selve Weth te delibereren vuyt Hollant is gearriveert, deselve somme van drye hondert guldenen toevuegende. Actum IX[a] Decembris anno XV[c] tachentich.
(*fol.* 11 *v*°).

Geordonneert Anthonis Keyser omme by provisien te wesen Cappiteyn onder den Coronel Schets. Actum XIII[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Naedyen Tresoriers ende Rentmeestere tot diversche stonden syn in comunicatie geweest metten Dekens ende eenige vande Tappissiers alhier, nopende dmaecken vander nieuwer hueren die inne soude ghaen te Kersmisse naestcomende, hebbende hen geinduceert, voor soo moighelyck is, totter augmentatie vander ouder hueren, synde VIII[c] LXXXII guldenen, gerekent tegens XVIII stuyvers elcken voet vanden winckelen, soo en hebben sy nochtans daertoe nyet willen verstaen, maer gepretendeert ende versocht eer min te gheven, mits den soberen staet vande negociatie, cleyne neyringhe ende het ledich staen van diversche winckels, daeraff eenighe ghebruyct ende gebesicht worden om andere meubelen daerinne te stellen, daeraff als nyet inne en compt; syn daeromme metten selven overcomen, opt advoy van Uwer Eerw., dat men de oude huere voorden voorgaenden pryse van VIII[c] LXXXII guldenen tsjaers sal prolongeren voor twee jaeren, ingaende te Kersmisse naestcomende, hebbende Tresoriers ende Rentmeestere daertoe geautoriseert ende autoriseren mits desen, als beter voorde stadt ghedaen dan gelaeten. Actum den XIIII[en] Decembris anno 1580. (*fol.* 12 *v*°).

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien, volgende dordonnantie vanden Rade vande Staten van Brabandt, dat sy de forten van Lilloo, Margriete ende Willebroeck versien selen van behoorlyck geschut ende amonitie. Actum XVI[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert den Fortificatiemeesters alhier dat sy, van stonden ane ende sonder langer dilay, selen doen breken het ys inde vesten alhier, besundere daer tselve meest van noode is, als aenden Vischput, Keyserspoorte ende daer dese stadt nyet versien en is van steenen vesten ende mueren. Actum XVI[a] Decembris 1580.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, Valerius van Dale, Schepenen, ende den Tresorier Prunen, ten eynde sy spreken ende comuniceren mette credituren vanden Grave van Swartsenborch, ondersoeckende byde selve wat middel oft voet dat men soude moigen nemen om deselve te geven redelyck contentement, omme, tselve ghedaen ende der voors. Comissarisen rapport gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum XVI[a] Decembris anno XV[c] LXXX.

Geordonneert Joncker Willem de Hertoge, Heere van Orsmale, te leveren in handen vanden Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt sekere quitantie, ter sommen van tweelff duysent guldenen, vande renthieren van Mechelen op het corpus deser stadt, domeynen vanden Coninck, van Brabandt ende de Staten van Brabandt renten heffende, ende raeckende deselve renten, waeraff myne Heeren voors. hebben geloeft ende geloven, mits desen, dat sy vander stadtwegen den voors. Heer van Orsmale selen indempneren costeloos ende schadeloos. Actum XVI[a] Decembris anno 1580. (*fol.* 14).

Gecomitteert Hans van Rennenborch om te wesen schryver aende Slyckpoorte deser stadt, ende dat mits doende den eedt daertoe staende ende onder de gewoone gagen ende wedden. Actum XVII[a] Decembris 1580.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aende weduwe Wagemaquers II[c] LI guldenen ten laste vanden Rentmeester Nyverseel, in mindernisse vande bede. Actum XIX[a] Decembris anno 1580.

Alsoo de crediteuren hipothecaire ende renthefferen vande huysen toecomende Gheeraert Grameye binnen dese stadt, daer tegenwoordich inne gelegen is Syne Hoocheyt, dagelycx

groote ende continuele instantie syn doende neffens Mynheer den Amptman, ten eynde hy procedere tot vercoopinge ende subhastatie vande selve goeden, vuyt crachte vander acte van evictien by hen over deselve huysen geobtineert, sulcx dat deselve Heer Amptman ten lesten sal wesen genecessiteert ende genootsaect totter selver vercoopinge, waerdeure dese stadt sal comen te vallen in merckelycke schade ende prejuditie (soo deselve jegenwoordelyck ten vilen pryse sullen worden gealieneert,) in respecte vande vier hondert guldenen erffelyck ende tverloop van dyen daervorens deselve huysinge byden voors. Gramcy aende selve stadt syn veronderpandt ; oyck geconsidereert dat deselve stadt, den voors. coop geeffecteert synde, sal moeten betalen tot contentement vanden coopere de huere vanden selven huysen, soo Syne Hoocheyt aldaer is gelogeert, ende dat men deselve nyet gevueglyck en soude connen gedelogeren ende elders accomoderen, Soo hebben myne Heeren de Wethouderen van Antwerpen, om meerdere schade voor te comen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere in handen des voors. Heer Amptmans te tellen de somme van LXXXIIII £ Brabants plus minus, soo tselve best doenlyck syn sal, om daermede vuyt te reycken twee jaeren verloops aende selve rentieren, ten eynde sy door deselve handtvullinge een jaer supercederen vande selve vercoopinge, salvo dat tselve worde gehouden secreet, tot welcken eynde de voors. Heer Amptman sulcx daerinne handele dat deselve crediteuren nyet en vernemen dat tselve is procederende vande stadt. Actum XIX[a] anno XV[c] tachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Cornelis Lanschot, ter causen van hetgene deselve voor dese stadt heeft gecollationeert ende geautentiseert. Actum XX[a] Decembris 1580.

Acte voor Mathys Neerincx ende Anthonis van Mansdale in een huys, Henrick Govaerts ende... (*sic*) in een ander huys, om desen vasten vleesch te moighen slaen volgende dordonnantie daerop gemaect ende alnoch te maecken. Actum XX[a] Decembris anno 1580.

Gelycke acte voor Hans Bordincx ende Cornelis Neerincx. Actum XX[a] Decembris anno 1580.

Geordonneert dat men Dierick Oogsten, clerck inde secretarye, sal betalen XIIII guldenen VIII stuyvers, ter causen van diversche partyen byden selven in stadtsaecken geschreven, volgende de specificatie. Actum XXII[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Geordonneert, opde requesitie vanden geformeerden Landtraedt Meesteren Jannen de Pape, Schepen, ende den Secretaris Meester Henrick de Moy, om te inventarieren alle de boecken ende voorts stellen in coffers, ende gesloten toesegelen, alle pampieren beruerende ende aengaende de taeffel vande Lombaerden binnen dese stadt geexerceert by Peeteren Ruwys, soo in syn huys als inden comptoire berustende, mits hem onderlatende het loopende boeck, om voorts met assistentie van Michiel de Chardes daerinne te besoigneren soo behooren sal. Actum XXII[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Gerdonneert den Gecomitteerde totter superintendentie vande honderste ende thiende penningen deser stadt, dat sy het huys genaempt *Groenenborch*, gestaen byde Vierschare, toebehoorende Peeter Panhuyse, Tresorier deser stadt, daervan hier voortyts een partye is verhuert gheweest tegens I[c] L guldenen ende jegenwoordelycken by hem selven wordt gebruyct, tsamen int selve ongeldt stellen selen op drye hondert guldenen, soo ende gelyck tselve ghestaen heeft int oude cohier. Actum XXIIII[a] Decembris anno XV[c] tachentich.

Alsoo Willem van Schooten, vry ende gesworen guldebroeder vanden Ouden Cruysboge binnen dese stadt, aen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen overgegeven ende byden selven gecosen synde om te wesen Deken vander Meerssen voorden jare LXXXI[tich], ende dyenvolgende ontboden geweest hebbende om te comen doen synen behoorlycken eedt, hadde geweygert tselve te accepteren ende den eedt te doene, mitsdyen hy van sulckdanigen offitie oft dienste bevryt was, nae vermoigen ende volgende sekere privilegien derselver gulden by verscheyden Hertogen ende Hertoginnen van Brabandt gegunt, geoctroyeert ende verleent ende by

hooger gedachten den Keyser Carolus den vyffden geconfirmeert ende bevesticht, nochtans, mits diversche merckelycke redenen den Heeren gemoveert hebbende ende den voors. van Schooten voorgehouden, ten eynde hy in dese gelegentheyt van tyde hierinne niet ghebreckelyck en soude wesen, postponerende alle andere saecken voor het gemeyn beste, heeft denselven Willem van Schooten den voors. dienst geacccepteert ende den behoorlycken eedt gedaen, op expresse conditien ende vast toeseggen van myne Heeren, dat hy daermede synen vrydom nyet en soude prejuditieren ende dat myne Heeren voors., ter expiratien vanden selven synen dienst, hem van alle voordere ende andere diensten selen vry, exempt ende ongemolesteert houden, volgende deselve privilegien vande gulden. Actum XXIIII[a] Decembris anno 1580.

Instructie voorde Gecomitteerde totten bouw ende opmaecken vande buytenschansen ende advenuen, waernae sylieden selen schuldich syn hun te reguleren.

De Gecomitteerde Niclaes de Voigt, Joncker Erasmus Schets, Cornelis Dyckstraet, Valerius van Dale, Schepenen, Jan Baseliers, Oude-Deken vander Meerssen, Meester Willem Martiny, Greffier, selen schuldich syn dagelycx hun te vinden binnen der camer gedesigneert int huys vanden Coronel Erasmus Schets voors., omme aldaer metten Penninckmeestere, Ingeniaire oft andere Offitialen te verstaen totte voorderinge ende volbrengen vanden selven warcken, soo schansen als avenuen ende bruggen, volgende den patroon daeraeff alreede gemaect oft alnoch te maecken, daertoe sy hunne buytenvergaderingen sullen houden opde accyse int Borgerhout. Ende opdat deselve Gecomitteerde moigen weten tot wat dagen ende uren men ter cameren sal moeten vergaderen, tsy binnen oft buyten, sal Henrick van Ranst, Stadthouder des Drossaerts van Borgerhoudt voors. ende in desen Medegecomitteerde als Penninckmeestere, den last daeraff aenveerden omme de behoorlycke insinuatien ende weten aende voors. Gecomitteerde te doen doen by . . ..(*sic*), die mits desen daertoe wordt geauthoriseert als knape vande voors. camer.

Ende ten eynde het warck te beter mach worden met alle promptitude gevoordert, selen alle dage eene vanden Gecomitteerde ten minsten hun moeten in parsoone vinden op het warck, omme aldaer alsulcken regard ende toesicht te nemen als den noodt verheysschen sal, ende dat op alsulcke dagen als eeneniegelycken vande voors. Gecomitteerde by lotinge is ghevallen, te wetene des Maendaegs Valerius van Dale, des Dysendaegs Meester Willem Martiny, des Woonsdaegs Meester Nicolaes de Voigt, des Donderdaegs Cornelis Dyckstraet, des Vrydaegs Joncker Erasmus Schets ende des Saterdaegs Jan Baseliers. Ende soowanneer yemandt op synen precisen dach hem nyet sal connen laten gevinden opt voors. warck, sal alsulcken moigen verwilligen yemanden vanden anderen Comissarisen om syne plaetse te bewaren, oft anderssints ende by ghebreke van dyen, sal verbeuren tot behoeve vander bussen telcken thien stuyvers.

Voorts selen de Gecomitteerde maecken een gemeyne busse daer men de penen ende boeten sal innesteken, omme geemployeert te worden soo ende gelyck de voors. Gecomitteerde namaels selen adviseren.

Selen de Gecomitteerde met alder diligentien hun reguleren volgende dauthorisatie vande Leden ende dacte daeraff synde vander daten XIX^a Novembris lestleden, te weten terstondt te doen innen ende ontfangen den XX^en penninck van het capitael te betalen by weeckgelde voor een geheel jaer, vanden goeden ende gronden van erven, soo huysen als moelens, hoven, winnende landt, speelhoven ende alle andere goeden liggende tusschen de rivieren vande vaert ende Schynt, volgende de cohieren daeraff gemaect.

Maer en sullen het capitael vanden selven XX^en penninck te lichten opde voors. ghoeden niet hooger moigen calculeren noch ontfangen dan tegens den penninck sesthiene, volgende den bespreke vande Leden opden XIX^en Novembris lestleden daeraff gedaen.

Met alsulcken verstande dat volgende dacte collegiale in data XXIIII^a Septembris 1580, den voors. XX^en penninck hiervoren gementioneert sal staen ten laste vanden proprie-

taris, die daeraff sal moigen cortten een vierendeel aende renthieren eenige renten oft chysen opde gronden ende erven heffende, ende het tweede vierendeel sal den huerlinck moeten tsynen laste dragen, ende de ander twee vierendeelen oft helft vande voors. XX^{en} penninck sal blyven ten laste vanden proprietaris.

Maer sullen de huerlingen moeten verschieten tvoors. weeckgeldt ende de drye vierendeelen wederom brengen aenden proprietaris ter rekeninge, soo voors. is.

Ende daer geenen huerlinck en is, sal de proprietaris moeten voldoen het voors. weeckgeldt, sonder exceptie te moigen nemen dat den renthier moet dragen het een vierendeel, mits dat hy tselve teynden vanden jare ende int betalen van syne renten sal moighen cortten.

Sullen insgelycx de huerlingen ende proprietarisen, naedyen sylieden van wegen den Comissarisen Collecteurs syn behoorlycken geinsinueert soo hiernae is volgende, schuldich wesen binnen XXIIII uren hun weeckgeldt promptelyck te namptiseren, aleer sy in hunne doleantien (tsy van te hooge getaxeert oft de huere qualycken vercleert te syne,) te moigen worden gehoort.

Maer naedyen de voors. namptisatie sal wesen gedaen, sullen diegene die hun eenichssints willen doleren oft beclagen hun moigen addresseren aende camer vande voors. Gecomitteerde, die daerop selen nemen alsulcken regard als sy selen bevinden te behooren, hun regulerende in alles ende overal volgende den inhouden vander acte van Syne Excellentie ende van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen in data VIII^{a} Augusti anno XV^{c} tachentich, ende indyen sy de clachten sulcx redelyck vinden dat daer eenich redres soude behooren te vallen, sal tsamen oft by dmeeste deel vande Comissarisen daeraff den beclagers gegeven worden schriftelyck bescheet, geteekent ten minsten by drye van hun, deselve daertoe, mits desen, authoriserende.

Volgende welcken, alle redressen terstondt int cohier, soo int augmenteren als diminueren, selen moeten geschieden

ende aengeteeckent worden, ende anderssints nyet, op pene van tselve opde Collecteurs oft den Gecomitteerde, die int particulier eenich redres hadde ghedaen, verhaelt te worden.

Authoriserende voorts de voors. Gecomitteerde omme te moigen assumeren alsulcke insinuateurs, tsy Cortte Roeden, stadtboden oft andere particuliere parsoonen byden voors. Comissarisen daertoe te comitteren ende te authoriseren, als hunlieden duncken sal nootelycken te syne omme de voors. insinuatien oft sommatien aende ingesetenen te doen, denwelcken men sal (dyenaengaende,) geven volcomen geloove, soo ende al oft die hy eene ghesworen Cortte Roede gedaen ware geweest.

Welcke sommatien sylieden voor dierste reyte selen moeten doen sonder cost oft last van dinnewoonderen, ende daeraff hun relaes overbrengen ter camere vande Gecomitteerde, die dinsinuateurs daeraff ten laste vanden gemeynen warcke selen betalen ende tselve doen brengen in rekeninge byden Penninckmeestere.

Maer alsoo alsulcken geinsinueerde oft gesommeerde blyven, volgende de ierste sommatie, in gebreke van te betalen oft te namptiseren soo voors. is, selen de weygeraers voorde tweede reyse worden geinsinueert ende gesommeert ten laste van eenen stuyver, die sy insgelycx selen schuldich syn te betalen, sonder dissimulatie, met hetgene daervore sy selen wesen ghesommeert.

Ende indyen eenige parsoonen alsoo tweemaels vermaendt oft ghesommeert synde, alnoch blyven obstinaet ende dilayeren te betalen hun gewoonlyck weeckgeldt, selen de Comissarisen, hun ghebleken synde vande voors. twee sommatien, daeraff moigen doen teeckenen een billiet inhoudende ordonnantie van executie, tsy by deurweerders, sHeeren dienaers oft alsulcke cluyvers als sylieden daertoe selen vinden nootelyck geemployeert te moeten worden, ende dat alleenlycken in respecte vanden namptissementen, blyvende partyen op hun geheel om ten principalen hunne actie oft beclach te institueren daer ende alsoo sylieden sullen meynen te

behooren ; welcke voors. teeckeninge sal worden gedaen byden clerck vander voors. Gedeputeerden camer, Niclaes Toubendt voors. (*sic*) daertoe mits desen authoriserende, willende dat derselver syne signature sal worden gegeven volcomen geloove ten aensien van tgene des voors. is.

Sullen voorts alle de oncosten die ter causen vander executien selen vallen moeten worden gedragen byden weygeraers oft deffaillanten, die daervore insghelycx als voorde tweede sommatie selen worden gheexecuteert in hunne gereeste meubelen, goeden oft parsoonen (ist noot,) soo men nae gelegentheyt vander saecken sal bevinden nootelyck te syne ende te behooren.

Ende daer geen verhael en sal syn van meubele goeden, als van winnende landt, hoven, gronden van erven, daeraff de proprietarisen oft huerlingen binnen dese stadt syn woonende ende in weygeringe blyven te betaelen hun voors. weeckgeldt, naedyen sy behoorlyck selen wesen geinsinueert, selen de Gecomitteerden op alsulcke goeden moigen procederen by besetsel, tsy opde vruchten daerop gewassen oft daeraff te comen, oft by verhueringe vanden selven lande oft gronden van erven, soo men ten landtrechte gewoon is te plegen, om daerane te verhalen het geheele weeckgeldt, metten rechtelycken oncosten van sommatien, executien ende anderssints daeromme te doene.

De Gecomitteerde voors. selen terstondt resolveren ende rypelyck letten op het volmaecken vande dry optreckende bruggen, mitsgaders opde prompte opmaeckinge vande beschansingen oft vleugelen aende dry aencompsten oft advenues, met sekere spuyen totten houden vanden watere nootelyck.

Ende tselve ierst ende vooral gedaen synde, selen voorts continueren ende vervolgen te doen maecken de behoorlycke schansen ende defentien, ende de reste tusschen deselve bruggen ende aencompsten nootelyck, mitsgaders doen wyden ende diepen den Schyn ende vaert, al volgende den patroon ende bespreke by Syne Excellentie geteeckent ende goetgevonden ende byde Leden deser stadt geapprobeert ende geratificeert.

Maer alsoo men metterdaet bevindt dat tot het opmaecken vande voors. nieuwe warcken ende gravingen ongelyck meer geldts sal van noode wesen dan het voors. weeckgeldt sal moigen vuytbrengen, emmers nyet op soo corten tydt als den noot van het volmaecken wel is verheysschende, sullen de Gecomitteerde moigen treden in comunicatie metten Drossaert, Schepenen, Dorpmeesters oft ingesetenen soo van Borgerhoudt, Dambrugge als vanden Pothoeck, Ste.-Willebortsvelt ende Harinckroye, omme aldaer ende ter plaetsen daer men maer halve accyse en is gevende te doen geven byden tappers alleene heel accyse van wynen ende bieren, daeraff het hoochsel sal worden geemployeert totte voors. opbouwinge ende nieuwers elders, ende dat voorden tydt van eenen jare alleenlyck.

Behoudelyck dat tselve nyet en sal worden geeffectueert voor ende aleer nopende het faict vande geheele accyse en sal wesen geresolveert met den Heere ende dingesetenen van Berchem ende dander omliggende plaetsen, om de stadt inden ontfanck derselver accyse nyet te prejuditieren.

Ende alsoo het meeste warck dat nu voorde handt is te doene moet nootelyck worden volbrocht met mennichte van karren, selen de Gecomitteerde opden voet vande Fortificatiemeesters moigen bedwingen alle diegene die binnen de voors. schansen syn woonende ende treckpeerden houdende, tsy datse daermede syn op strate rydende oft hare landtwinninge doende, dat sy eenen dach ter weken selen moeten comen kerren.

Wel verstaende dat degene die meer selen willen karren, dat men deselve daeraff sal betalen gelyck men gewoonlycken is by dachueren werckende te betalen, ten ware myne Heeren, bevonden dat den noodt vande fortificatie van dese stadt derselver warck verheyschte.

Maer indyen oyck yemandt voor syn geheel weeckgeldt begeert te comen voldoen met karren oft graven, sal men denselven daerinne gherieven, behoudelyck den voors. eenen dach ter weken, daervore men hem geenen affslach en sal doen.

Ende alsoo de naeste omliggende dorpen, als Hoboken, Wilryck, Kiel, Marckgravenlye ende Mechelschen steenwech, Luythagen, Eegem, Moortsele, Berchem ende Roye, Borsbeke, Oelegem, Ranst, Millegem, Schilde, Wynegem, Wesel, Doorne, Schooten, Mercxem ende Eeckeren grootelycx selen worden geaccomodeert mette voors. nieuwe schansse ende hunlieden respective dienen voor een receptacle oft refugie in tyden van noode ende als eenigen ruytertocht door dlant soude gevallen te comen, om met hun goet ende beesten vryelyck daerinne te moigen schuylen ende hun beschermen,

Sullen de Gecomitteerde opden naem van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, in conformiteyt ende alsoo de voors. Fortificatiemeesters eertyden hebben ghedaen, moigen brieven schryven aen alle de voors. dorpen, ten eynde sylieden commen in comunicatie met de voors. Gecomitteerde, om te verstaen met hoevele karren ende voor hoeveel tydts sylieden successive aende voors. schansen selen commen warcken.

Authoriserende de voors. Gecomitteerde om dyenaengaende finalycken metten selven dorpen te maecken eenen vasten voet ende minnelyck accord, ten minsten laste vande selve dorpen hun moigelyck synde, ende soo sy nae gelegenheyt vanden tydt ende noot selen bevinden te moeten geschieden.

Gelyck de voors. Gecomitteerde insgelycx worden geauthoriseert de gebreckelycke oft weygeraers (die tot egeene redelyckheyt hun en selen willen verstaen,) daertoe te bedwingen met vuytspanninge van heure peerden oft andere sulcke pecuniaire penen, te verhalen opde inghesetenen van alsulcken dorpen als deselve Comissarissen, nae alle billicheyt, sullen adviseren ende metten voors. dorpen connen overcomen.

Sullen alle de penningen te procederen van het voors. weeckgeldt, mitsgaders vande nieuwe te practiseren hoochselen van accysen oft andere alnoch te consenteren (ist noot,) commen in handen van Henrick van Ranst, Stadthouder vanden Drossaert, als Penninckmeestere by mynen Heeren Borgemeestere ende Schepenen geordonneert, die daeraff sal houden

goede rekeninge, ende deselve nergens diverteren dan tot het opmaecken ende bouwen vande voors. nieuwe schansen, voor welcken ontfanck deselve sal schuldich wesen te stellen causie ter discretie vande Gecomitteerde.

Ende brengende by hem, van Ranst, ordonnantie vande voors. Gecomitteerde, geteeckent ten minste by dryen van hunlieden ende quitantie daerop dienende, sal daermede ghestaen in syne rekeninge ende oversulcx hem worden gepasseert sonder swaricheden.

Gelyck hem oyck selen worden gepasseert sonder swaricheyt alle andere oncosten ter causen van dese comissie te doene, mits doende daeraff blycken by goede specificatie ende declaratie, ende daeroppe hebben ordonnantie vande voors. Gecomitteerde als voren.

Insgelycx oyck alsulcken salarisen ende vacatien als de voors. Gecomitteerde sal hebben betaelt in respecte van Abraham Andriessens, Ingeniaire, Adriaen Bosch, Erffscheyder, Meester Jan de Vriese, oyck Ingeniaire, mitsgaders aen Niclaes Toubendt ende Andries Neyen, als clercken totte voors. Gecomitteerde, met Janne Baillet als toesiender vanden warcke tot Dambrugge by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen by collegiale acte opden VIII[en] Augusti gevoecht ende gecomitteert ende alle andere alnoch te comitteren, soo tot dienste ende volbrengen vande voors. warcken als tot inninghe ende collectatie vande voors. penningen ende executie nootelyck, mits brengende behoorlycke ordonnantie ende quitantie als is voors.

Maer en sal de voors. Penninckmeestere noch oyck nyemandt vande voors. Gecomitteerde int particulier eenighe incoopen van materialen oft stoffe, oft oyck egeene bestedingen (oft andere hoedanige contracten, hoe die oyck wesen moghen,) moigen doen dan in presentie vanden meestendeel vande voors. Gecomitteerde, emmers ten alderminsten van vier van hunlieden, op pene van op hunlieden particulierlyck verhaelt te worden ende oversulcx in syne rekeninghe geroyeert.

Ende alsoo men promptelyck sal moeten employeren eenige merckelycke quantiteyt van penningen om de drye bruggen te doen hangen ende de avenuen daerneffens te stellen in hunne behoorlycke defensien, selen de Gecomitteerde ten laste vanden voors. weeckgeldt ende opt voors. te consenteren hoochsel van accysen moigen lichten de somme van acht duysent guldenen tegens acht, negen, thien oft tweelf ten hondert, min oft meer, soo sylieden tot meesten proffyte deselve acht duysent guldenen vande cooplieden selen connen becomen, deselve Gecomitteerde, soo voor nu als voor alsdan, daertoe mits desen authoriserende.

Dat de voors. Penninckmeestere der Gecomitteerde tusschen dit ende den lesten Decembris moeten leveren in handen vande voors. Gecomitteerde eenen pertinenten staet van tgene alreede aende voors. schansen is geemployeert geweest, ende wat schulden oft tacherheden (soo van opgehaven penningen als andersints,) men tot dyen dage toe schuldich sal gebleven syn, om, denselven gesien, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen overgelevert te worden, continuerende tselve van drye maenden tot drye maenden.

Sullen voorts de voors. Gecomitteerde ende Penninckmeestere nopende den ontfanck, inninge, vuytgeven ende employ vande penningen hun in als ende overal schuldich syn te reguleren volgende de collegiale acte in date VIII[a] Augusti, ende aggreatie vanden Leden in date negenthien Novembris anno XV[c] tachentich lestleden, ende dese voors. instructie, sonder dat de voors. Gecomitteerde ende Penninckmeestere nopende henne administratie eenige naerder acte oft ordonnantie van mynne Heeren vander Weth selen behoeven dan hiervoren by deser instructie is geordonneert, dewelcke henlieden overal sal dienen voor acte ende ordonnantie, soo voors. is, voor soovele dinhoudt deser instructie is concernerende.

Authoriserende de voors. Gecomitteerde om nopende de voors. Officieren, als Penninckmeestere, clerck, toesienders ende andere by hun geemployeert, te continueren, amoveren, te verlaeten, andere in heure plaetse te nemen, deselve te meerderen oft te minderen thunder discretien.

Ordonnerende nyettemin den voors. Gecomitteerde ende Penninckmeestere metten anderen assistenten dat sylieden nopende dinhouden van deser instructie ende allen tgene daeraff eenichssints souden moigen dependeren, oft den last van hunder comissie particulierlyck raecken oft aengaen, dat sylieden respectivelyck hun soo quyten ende doen quyten dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen metten anderen Leden deser stadt moigen hebben contentement, soo myne Heeren heurder discretie gansselycken syn toebetrouwende, authoriserende deselve goede toesicht te nemen dat nopende den ontfanck ende vuytgeven byden voors. Penninckmeestere worde ghedaen goede ende behoorlycke rekeninge.

Aldus geraempt ende gearresteert by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen den XXVIII^{en} dach Decembris anno XV^{c} tachentich.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien dat sylieden den Gecomitteerde van wegen den Raedt vande Staten van Brabandt daertoe last ende commissie hebbende selen laeten volgen, tot behoeff vande forten van Willebroeck ende Westerloo, mitsgaders vande stadt van Diest, de quantiteyt van vier duysent pondt poeders. Actum ultima Decembris anno 1580.

Geordonneert dat men Meester Engelbert Masius, Pensionaris, sal geven een ame wyns metter accysen ende impost, voorde extraordinarise comparitien int expedieren vande processen dit voorleden jaer by hem gedaen. Actum III^{a} Januarii anno XV^{c} LXXXI.

Geordonneert dat men den Gedeputeerde van Gendt, gelogeert inden *Kruywagen*, sal beschincken met ses stadtstoopen wyns. Actum ut supra.

Geordonneert den Fortificatiemeesters deser stadt den Gecomitteerde totter fortificatie, landtweire ende schansen vande buytenyen te laeten volgen vyffentwintich karren, tot voorderinghe vanden selven warcke, onder recepisse van

denselven weder te restitueren soowanneer deselve selen noodich syn totte fortificatie deser stadt. Actum quarta Januarii anno XV^c LXVXI^tich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy selen dresseren ende maecken een starcke palissade oft hekelwarck aldaer men is stortende den beer ende doende het nachtwarck, buyten der poorten deser stadt, beginnende van aende poorte, ter beyden syden derselver poorten, vleugelsche wyse, ende soo voorts streckende tot inde Schelt, inder vuegen dat den toeganck van beyde syden worde beleth, tot meerder versekertheyt van dese stadt ende heymelycke surprinse, volghende den patroon hen te designeren byden Coronel Landtmeter. Actum IIII^a Januarii anno XV^c LXXXI.

Ick dese onderteeckent hebbende certificere, mits desen, datter sedert de maendt van November inden jare XV_c LXXIX^tich totte maendt van November 1580 incluys syn geweest sevenendertich correctien ende acht executien. Onderteeckent: G. Kieffelt.

Repartitie vanden rechte geheeten tvarcxken (1).

Mynheer den Marckgrave, van diversche saecken XV schellingen Brabants ende van elcke correctie eenen schellinck Brabants.

Mynheer den Amptman, van diversche saecken XII schellingen ende vanden Schepenen den eedt te staven II schellingen Brabants.

Tresoriers ende Rentmeestere ende Commissarisen, van diversche saecken elck XXI schellingen Brabants ende van elcke correctie eenen schellinck Brabants.

De twee Pensionarisen, van diversche saecken elck XII schellingen Brabants ende van elcke correctie elck eenen schellinck Brabants.

Den Greffiers, van diversche saecken tsamen XXIIII schellingen Brabants ende van elcke correctie II schellingen Brabants.

(1) Het *verckxken* was een recht geheven op de correctiën.

Den Secretarisen, van diversche saecken tsamen II £ XVI schellingen Brabants ende van elcke correctie tsamen IIII schellingen Brabants.

De Cortte Roeden, van diversche saecken tsamen XXVI schellingen ende van elcke correctie tsamen II schellingen Brabants.

Den Conchergie vanden stadthuyse, van diversche saecken VI schellingen VI deniers Brabants ende van elcke correctie VI deniers Brabants.

De ses stadtboden, van diversche saecken XXX schellingen Brabants ende van elcke correctie tsamen II schellingen Brabants.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere hun te reguleren ende dyenvolghende vuytdeylinge te doene nae inhoudt vande voors. liste. Actum IIII^a Januarii 1581.

Alsoo myne Heeren genoch syn geinformeert van dat den stal vanden weert inden *Beer* opde Meerebrugge is geinfecteert oft emmers sulcx ghestelt, dat de peerden van Syne Alteze daerdore souden gheraecken te bederven oft emmers ghebreckelyck worden, ende dat dyennyettegenstaende, mitsgaders dat den voors. weert van wegen Syne Alteze voors. ende oyck by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen tselve voorgehouden ende hem verclaert dinterest dwelck Syne Alteze, mits de detentie vande selve peerden, soude comen te lyden, ende dat den voors. weert geen interest oft prejuditie hebben en soude mits de voors. peerden (te) laeten volghen, sonder prejuditie van syne actie ende gerechticheyt, dwelck hy daerane eenichssints soude moighen hebben ende cunnen gepretenderen, blyvende deselve daerinne geheel ende onverleth al oft de voors. peerden noch waren staende in synen stal, Soo ist dat myne Heeren hebben geordonneert den voors. weert dat hy, van stonden ane ende sonder eenich vertreck, laet volghen aen Syne Alteze de voors. peerden, emmers de beste, sonder prejuditie van syne actie ende gerechticheyt dwelck hy aende selve hebbende is, blyvende de-

selve deshalven op syn geheel gelyck ende al oft deselve peerden alnoch waren in syne stallinge, besundere want denselven weert, volgende tvercleeren van wegen van Syne Alteze aen myne Heeren gedaen, vande ierste penningen ende middelen volcomen contentement sal worden gegeven. Actum Vª Januarii 1581.

Geordonneert met dese acte tinsinueren Jan van Heerstraeten, dat deselve Heeren hem hebben verlaeten vanden bewinde ende dienst die hy gehadt heeft inde saecken raeckende de amonitie deser stadt, ordonnerende denselven hem hiernae te reguleren. Actum Vª Januarii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Meester Philips Masio, deser stadt Advocaet ende Raedt tot Brussel, de somme van IIIᶜ XI guldenen II stuyvers I oort, ter causen vande vacatien ende diensten voor dese stadt ghedaen gedurende desen jaere LXXXᵗⁱᶜʰ, volgende de specificatie. Actum VIIª Januarii anno 1581.

Alsoo Anna de Coster, huysvrouwe van Cornelis de Cock, den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt te kennen heeft gegeven vande groote beschadicheyt die sy geleden heeft inden winckel staende opden hoeck tegensover *tMoeleken* den tydt van drye jaeren lanck, door het doorleken vanden opperwater inden voors. winckel, van boven tverbrandt stadthuys gecomen synde, daerby heure coopmanschap seer is verrot ende bedorven, versoeckende vuyt oorsaecke van dyen daeraff gerecompenseert te worden, ende alsoo de huere vanden voors. winckel is expirerende halff Meert naestcomende, soo syn Tresoriers ende Rentmeestere, nae diversche comunicatien, metter voors. Anna overcomen, op dadvoy van mynne Heeren, alsdat sy vande beschadicheyt sal desisteren mits hare huere verlenghende voor andere drye jaeren, voor gelycke somme, te weten van hondert viertich guldenen tsjaers, met sulcken verstande oyck dat sy gheene beschadicheyt en sal moighen rekenen oft eysschen, sooverre sy eenige lede, eer het verbrandt stadthuys aldaer hermaect ende gedect sal wesen, ende voorts opde generale conditie die men gewoonlyck in alle hueringe is observerende, Soo hebben myne

Heeren Borgemeesteren ende Schepenen de verlenginge vanden voors. huere voorden ouden prys ende conditien geadvoyeert ende gelaudeert, advoyeren ende lauderen mits desen. Actum IX^a Januarii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Gillis Lambrechts I^c XIII guldenen XIIII stuyvers, ter causen van twee amen wyns geschonken opde bruylocht vanden Hoffmeestere van Syne Excellentie. Actum X^a Januarii anno 1581.

Gelicentieert Jan van Roye, Jaspar de Mere, Jan van Remmunde ende Jan Bloudaert, Segelaers, deselve mits desen vanden eedt totte selve hare officie gedaen ontslaende. Actum XI^a Januarii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Jan vanden Warck, Pensionaris, ter causen van dat deselve voor dit jegenwoordich jaer nyet en heeft genoten sekere emolumenten den twee Pensionarisen deser stadt ter causen van hunne offitie competerende, volgende tgene denselven int aennemen van synen dienst is toegeseegt, vuyt te reycken de somme van hondert guldenen eens. Actum XII^a Januarii anno 1581.

Alsoo de Coronellen ende Capiteynen tot diversche stonden clachtich syn geworden vanden quaden ende ongebruyckbaren wech vanden dycke tusschen de Pisteernepoorte ende de brugge comende aent Oistershuys, sulcx dat men besundere in regenachtich weder dyen nyet en conste betreden oft begaen om de wachte te houden, ten ware dat denselven wech worde gecassyt, hebbende Tresoriers ende Rentmeestere dyenvolgende, tot comoditeyt vande gemeynte, denselven wech besteedt om te cassyen tegen ses guldenen de roede, die men bevint by metinge vande gheswooren Erffscheyders te bedragen vierendertich roeden ende acht voeten, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy den cassyers vanden voors. wech de voors. XXXIIII roeden ende acht voeten selen betalen, vande stadtwegen,

tegens ses guldenen de roede. Actum XII^{a} Januarii anno 1581.

Geordonneert Jaspar Charles te betalen aen Jan van Hove de somme van 171 guldenen 13 stuyvers, vande penningen die hy onder hem is hebbende voor reste van synen ontfanck, ende dat voor het verloop vande 2147 guldenen 7 stuyvers byden voors. van Hove tot onser instantie ende vande verobligeerde Heeren ende borgeren onderteeckent, hebben de obligatie van LXVI^{m} IIII^{c} guldenen verschoten aen den Coronel Pauwels Tucher, den 22^{en} November 1579, op beloeftenisse van gelycken interest als de voors. Tucher toegeseegt was, ende mits overbrengende dese ende quitantie vanden voors. van Hove, sal de voors. somme de voorgenoemde Charles gepasseert worden in vuytgeven van synder rekeninge. Actum XIIII^{a} Januarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Mynne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, met advyse vande Gecomiteerde totter fortificatien deser stadt, hebben geördonneert der weduwen int *Vlies* van stonden ane te doen demolieren ende affbreken den moelen staende op het bollewarck inde Nieuwstadt genaempt *Kattenberch*, ende voorts den muer vande selve vesten by haer aldaer gerooft wederom op te maecken tot het cordon inde breede, hoochde ende van sulcken stercte gelyck voor het oprechten vanden voors. moelen den muer is geweest, mitsgaders met yseren traillien ende garden cruyswys te besluyten ende stoppen den mondt vanden riole ende voute comende onder inden muer vande selve vesten, daerdore haren moelen wordt gespyst, sulcx datter nyemandt door en mach, ende dat sonder eenich dilay, oft andersints selen myne Heeren tselve altsamen doen doen ende effectueren tot haren coste. Actum XIIII^{a} Januarii 1581.

Opt versueck gedaen byde ministers ende ouderlingen vande gereformeerde religie, is geordonneert den Gecomitteerde tot het beneficieren vande geestelycke goeden dat sy denselven accomoderen vuyt deselve geestelycke goeden vòor soovele sy syn versueckende dat men den nutwyn int houden vanden nachtmale byder gemeynte te genyeten daeraff soude betalen. Actum XIIII^{a} Januarii anno 1581.

Geordonneert den Gecomiteerde totter amonitien te laeten volgen aen Peeter vande Venne, Oudt-Deken vande Schippers, de quantiteyt van drye hondert ponden poeders, tot provisie van synen oirlochschepe, te weten thien ponden fyn cruyts ende de reste in groff poeder, ende L pondt lonten, ende twee dosynen ysers, ende overbrengende dese met quitantie daertoe dienende, sal tselve hun worden gepasseert in rekeninge. Actum XIIII^a Januarii anno 1581.

Geordonneert Franchoys Cremer omme voor dit jegenwoordich jaer te wesen Deken van St.-Jobsgulde ende Marie-Magdaleenen, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XIIII^a Januarii 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, ten versuecke vande Guldekens vande Laeckenhalle binnen dese stadt, hebben, vuyt consideratie ende ter begeerte als boven, den twee Dekens gegunt elck een poorterye, ende den Procureur insgelycks eene, om daeraff jaerlycx tot haerder beliefte te disponeren. Actum XIIII^a Januarii anno XV^c LXXXI^tich.

Geordonneert Henrick de Wyse dat hy op morgen voorden noene in Collegio come doen den eedt als Deken vande Vleeschouwersambachte, opde pene van hondert goude croonen by hem te verbeuren tot behoeve vanden huysarmen deser stadt, indien hy des in gebreke sal wesen te doene, vercleerende myne Heeren dat tselve sal geschieden sonder prejuditie vande privilegien vande gulden daer hy onder is ende sonder tselve te trecken in consequentien. Actum XVI^a Januarii anno 1581.

Alsoo de neeringe vande brouwers seer treffelyck is ende nootelyck ten gemeynen beste ende gerieve vande inwoonders deser stadt, ende dat daeromme deselve by middele van goede ordonnantien ende statuyten dient onderhouden ende gevoordert te worden, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser voors. stadt, by hun daerop rypelyck geleth synde, hebben geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren mits desen de poincten ende articulen hierna volgende :

I. Inden iersten, dat allen de brouwers deser stadt sullen gereduceert worden tot een natie, daeronder gehouden sullen syn hun te begeven alle diegene die de neyringe van het brouwen binnen dese stadt sullen willen doene oft daerinne part ende deel hebben, ende dat deselve Natie sal worden versien van eenen Hooftman oft Superintendent ende twee Dekens ende Oudermans, dyen de Supposten vander selver Natie gehouden sullen syn alle behoorlyck respect ende gehoorsaemheyt te bethoonen ende ten laste van welcken Hooftman, Dekens ende Oudermans staen sal onder deselve Supposten te handthouden alle goede ordre, politie ende eendrachticheyt, ende daertoe scherpe toesicht te nemen dat dordonnantien vande stadt gemaect oft noch te maecken op het stuck vande bieren ende des daerane cleeft, mitsgaders alle andere ordonnantien raeckende de voors. Natie, scherpelyck ende onverbrekelyck worden onderhouden, ende die overtreders van dyen gestraft ende gecorrigeert nae dinhoudt derselver.

II. Den Hoofdmanne ende Superintendent vander voors. Natien sal wesen den Oppertresorier deser stadt by tyde synde, ende de Dekens ende Oudermans sullen byde ghemeyne ghesellen jaerlycx gepresenteert ende by myne voors. Heeren gecosen worden.

III. Nyemandt vanden Supposten vander Natien wesende Deken oft Ouderman in eene vande ses gesworen Gulden deser stadt en sal moighen gecosen worden om te syn Deken oft Ouderman vander Natie, maer diegene nyet wesende inde voors. diensten vande Gulden, het sy hy schutter sy oft nyet, sal wel moigen gecosen worden ende en sal hem daeraff nyet moigen excuseren.

IIII. De voors. Dekens ende Oudermans en selen hunne Supposten nyet moigen vergaderen dan ten beheete ende in jegenwoordicheyt van hunnen Hooftman oft emmers met synen oirloff ende consente ende anders nyet, op pene van arbitrale correctie, ende sullen alsdan met goetduncken, raedt ende advys vanden selven Hooftman alle gheschillen oft differenten onder hun gerysende te neder leggen ende oyck denselven aengeven

alle swaricheden hun overcomende, om die voorts by hem geremedieert te worden soo behooren sal, ende diewelcke in saecken van ghewichte gehouden sal syn daeraff de waerschouwinghe te doen den voors. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen.

V. Alle diegene die hun binnen dese stadt sullen willen generen met het brouwen oft daerinne paert ende deel hebben, sullen moeten poorters wesen ende betaelt hebben die rechten daertoe staende, ende sullen voorts gehouden wesen hun te doen inneschryven onder de voors. Natie ende betalen van innecomengheldt de somme van achthien Carolusguldenen, ende soowanneer sy daervuyt selen willen scheyden, selen gehouden syn alsdan te betalen voor vuytgaengeldt negen Carolusguldenen.

VI. Ende selen de voors. Hooftman ende Dekens moigen aenveerden ende laeten inneschryven alle incomelingen die hun goetduncken sal, sonder dat sy gehouden selen syn daerover te roepen oft te hooren de gemeyne Supposten.

VII. Item alle brouwers ende incomelingen selen gehouden syn te sweeren der stadt goet ende getrouwe ende hunnen Hooftman ende Dekens gehoorsaem te syne, ende daertoe te onderhouden de ordonnantien der voors. Natien ende allen anderen het stuck van het brouwen vande bieren aenghaende, ende de stadt in hare gerechticheden van accysen nyet te vercortten noch laeten vercortten, in eeniger manieren.

VIII. Item, alle Supposten vande voors. Natie, soowanneer sy byden Hooftman oft Dekens selen worden ontboden, selen gehouden syn te compareren opde camere oft elders daer sy goetvinden selen, ende en selen van daer nyet moigen vertrecken sonder oirloff vanden selven Hooftman oft Dekens, opde verbeurte van XX stuyvers telcker reysen, ende ingevalle die Deken oft Ouderman desaengaende gebreckelyck viele, opde verbeurte van het dobbele.

IX. Item, sooverre van nu voortane eenigen twist oft geschille gerese tusschen eenige Supposten der voors. Natien,

tware opde camer oft elders, tselve sal beslicht ende nedergelegt worden byden voors. Hooftman, Dekens ende Oudermans, mits by elcken vande partyen inneleggende XII stuyvers eens, ende sal partye ongelyck hebbende verbeuren syne XII stuyvers tot behoeve van het onderhoudt vander camere, ende partye gelyck hebbende selen haer XII stuyvers worden gerestitueert.

X. Item, sooverre iemandt vande Supposten vander Natien den voors. Hooftman, Dekens ende Oudermans by tyde wesende eenichssints misdede, met woorden oft met warcken, vuyt hoedanige oirsaecke het ware, sal daerane verbeuren telcker reysen ses guldens, ende daertoe noch arbitralycken gecorrigeert worden nae gelegentheyt vander saecken.

XI. Egeene brouwers oft Supposten vander Natien en sullen van nu voortane moigen eenich draff oft slym vuytmeten met manden oft anderssints, dan met behoorlycke geickte ende gebrande stadtmaeten, opde pene van te verbeuren, by diegene die contrarie doen sal, drye Carolusguldenen eens, te bekeeren deen hellicht daeraff ten behoeve vanden Heere ende dander hellicht tot behoeve vander camere.

XII. En sal oyck nyemandt vander voors. Natien moigen gebruycken oft te warcke stellen eenigen geselle die eenen anderen meester vande selve Natie gedient sal hebben, ten ware hem iersten ware gebleken dat hy synen meester loffelyck ende eerlyck voldaen hadde ende minnelyck van hem gescheyden waere, opde verbeurte, soo wie contrarie doen sal, des byden ouden meester ghewaerschouwt synde, van drye Carolusguldenen te bekeeren, als vore, deen hellicht tot behoeve vande stadt ende dander hellicht tot behoeve vander camere.

XIII. Item selen de voors. brouwers ende Supposten van derselver Natien, soowanneer yemandt by hun gebiert hebbende hun verlaet ende elders syn bier gaet halen, sonder hun te betalen tgene hy hun ter saecken van gehaelden biere schuldich is moigen verbot doen opde accyse, ten eynde men alsulcken hunnen debiteur oft schuldenaer nyet

en levere oft laet volgen eenige billietten oft teeckenen, sprekende elders dan op hunne brouwerye, totter tydt toe hun sal syn ghebleken dat den iersten brouwer is voldaen oft anderssints gecontenteert.

XIIII. Soo oyck van gelycken nyemandt vande andere brouwers en sal vermoigen, naerdyen hy byden knape vande voors. Natie van alsulcken verbot gewaerschouwt sal syn, alsulcken debiteur of schuldenaer eenige bieren te leveren oft te laeten volgen, ten sy hem ierst bleeck dat den iersten brouwere betaelt oft tevreden gestelt sal syn, opde pene van selve te moeten betalen de schult daerinne alsulcken schuldenaer soude moigen gehouden syn.

XV. Die brouwers ende Supposten vande Natie en selen nyet moigen eenige bieren vuyt hunne brouweryen laeten vueren oft cruyden byden genen die bieren vuyttappen oft herberge houden, noch oyck alsulcke inde brouweryen gebruycken oft te warcke stellen, opde pene van te verbeuren, soo wie anders dede, telcker reysen tweelff Carolusguldenen te bekeeren, als voren, deen hellicht tot behoeff vanden Heer ende stadt, ende dander hellicht tot behoeff vander camere. Ende sooverre eenige Deken oft Ouderman dies gebreckelyck ware, sal verbeuren het dobbele ende daerenboven, soo deen als dandere, arbitralycken gecorrigeert worden met het sluyten vander brouwerye oft anderssints, soo men nae gelegentheyt vander saecken sal bevinden te behooren, deselve arbitrale correctie houdende voor verhaelt in respecte van alle andere contraventien.

XVI. De brouwers ende Supposten deser Natien selen gehouden zyn onverbrekelyck nae te volgen soo dese als alle andere ordonnantien, gemaect oft noch te maecken op het stuck vande bieren, brouwen van dyen ende alle tgene des eenichssints aengaet.

XVII. Ende opdat deselve des te bat moigen worden onderhouden, soo worden alle die binnenbrouwers ende Supposten vander Natien geauthoriseert om deen den anderen te moigen kalengieren die bevonden sal worden deselve in eeniger manieren tegen te comen oft de stadt in haren

rechten van accysen oft anderssints te vercortten, ende dat alsulcken gecalengierde, boven de boeten ende penen daertoe staende, respectivelyck in elcker ordonnantie begrepen, noch daerenboven sal verbeuren ende moeten betalen tot behoeve vander camere, voor dierste reyse XII guldenen, voorde tweede reyse XXV ende voorde derde reyse vyftich guldenen, welcken aengaende sy staen selen ter kennissen ende seggen vanden voors. Hooftman, Dekens ende Oudermans, die men daertoe authoriseert mits desen.

XVIII. Van gelycken selen oyck moigen doór middel vanden Officier oft Keurmeester oft Policymeesters doen calengieren de buytenbieren, die te water oft te lande hier binnen de stadt ghebrocht worden, als in het innebrengen van dyen oft anderssints denselven aengaende den ordonnantien vander stadt gecontravenieert wordt, ende selen alsdan oyck genyeten een derdendeel vande breucken ende amenden daertoe staende.

XIX. Die brouwers ende Supposten vander Natien, breuckachtich gevallen synde, selen gehouden syn, byden knape derselver Natien van wegen den Hooftman ende Dekens gemaendt synde, de breucken ende amenden daer sy in gevallen sullen syn gereet op te leggen ende te betalen, oft, by gebreke van dyen, verbeuren het dobbele te bekeeren, als vore, deen hellicht tot behoeve vander stadt ende dander hellicht tot behoeve vander camere.

XX. Die Dekens ende Oudermans vander Natien by tyde wesende selen gehouden syn soo van het voors. innecomenende vuytgaengeldt als vande voors. breucken ende amenden ende alle andere innecomen vander camere, mitsgaders van alle reciprocque oncosten ende lasten derselver cameren, goede getrouwe rekeninge te houden ende die jaerlycx eens te doene ter presentien van hunnen voors. Hooftman, ende deselve eens gedaen synde, en selen nyet meer geadmitteert worden tot eenige naerekeninge van tgene sy souden willen pretenderen vergeten te hebben, waervore ende opdat tselve stae tot hunnen laste men hun telcker rekeninge passeren sal in vuytgeven drye guldenen eens.

Ende dit al by provisien ende gereserveert myne voors. Heeren het veranderen, meerderen ende minderen deser ordonnantie.

Gearresteert ende geresolveert by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen, des Maendaegs den XVI^en^ Januarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Om te verhueden de misbruycken ende defraudatien die op het stuck vande bieraccyse ter saecken vande bieren te schepe gaende dagelycx geschieden ende daeraff dagelycx mennichvuldige clachten comen, soo is by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere geresolveert dat men sal doen maecken oft stellen een huysken oft wippe aen het Bierhooft, daerinne men stellen sal eenen clerck, die boeck ende registre houden sal van alle bieren die aldaer te schepe gedaen selen worden, ende sal men totten selven clerck vuegen eenen toesiender die de cruyders de billetten sal affnemen ende sien de bieren te schepe doen.

Ten anderen, soo ordonneert men den brouwers ende cruyders egeene bieren te schepe gaende elders te ontlaeden oft doen ontlaeden ende te schepe doen dan aen het Bierhooft oft Engelsche caeye, opde verbeurte vande bieren elders ontlaeden ende daertoe te verbeuren byden brouwer XII guldenen voor elcke tonne, ende noch arbitralyck gecorrigeert te worden met het sluyten vander brouweryen oft anderssints, nae gelegentheyt vander saecken. Ende in respecte vanden cruydere, van te verbeuren syne poorterye ende daertoe te staen tot arbitrale correctie. Ende soovele raect de poorters oft tappers dieselve bieren inneleggende, selen daerdore verbeuren de weerde vande bieren ende tweelff guldenen voor elcke tonne, ende noch staen ter correctien, als der stadtsaccyse gestolen hebbende.

Van gelycken en selen egeene schippers eenige bieren te schepe gaende elders moighen laeden dan aen het voors.

Bierhooft oft Engelsche caeye als vore, opde verbeurte van XII guldenen.

Die twee clercken sittende inde Nieuwstpdt ende aen het Bierhooft selen gehouden syn, alle Sondage ende Woonsdage nae noene, hunne boecken ende registeren metten anderen te confereren, om te wetene oft alle de bieren die over de brugge vande Nieuwstadt syn gepasseert nae het Bierhooft aldaer gelost ende te schepe gedaen syn oft nyet.

Boven desen selen de cruyders vande oude stadtbrouweryen gehouden syn, soowanneer sy eenige bieren te schepen gaende vuytvueren, den Segelaers sittende aldaer te verclaren op wat plaetse, tsy aen Bierhooft oft Engelsche caeye, sy deselve bieren selen lossen, ende selen deselve Segelaers gehouden syn hetselve verclaren op te teeckenen ende alle Sondage ende Woonsdage nae noene, als vore, hunne boecken metten voors. clercken te comen confereren, om te wetene oft de bieren die vuyt hunne brouweryen gevuert worden, te schepe gaende op het voors. Bierhooft oft Engelsche caye, gelost ende te schepe gedaen syn oft nyet.

Sullen oyck de poortiers vande stadtpoorten gehouden syn alle bieren, van buyten comende om te schepe gedaen te worden, op te teeckenen, met aennoeminge vande caeyen daer men deselve lossen sal, ende alle Sondage ende Woonsdage nae noene, als vore, hunne billietten overdragen ende leveren de voors. clercken, sittende soo inde Nieuwstadt aende Engelsche caeye als aen tBierhooft inde Oude stadt, ende deselve billietten confereren metten boecken, om te weten oft de bieren door hunne poorten gepasseert aldaer gelost ende te schepe gedaen syn oft nyet, ende bevindende daerinne eenige faulte oft gebreck, selen de ghebreckelycke gestraft ende ghecorrigeert worden nae inhoudt deser ordonnantie als boven. Actum XXIIII^{a} Julii anno 1579.

Geresolveert ende gearresteert by Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen den XVI^{en} Januarii anno XV^{c}LXXXI^{tich}.

Instructie ende ordonnantie opt vergaderen vande Weth der stadt van Antwerpen, ende hoe eeniegelyck int collegie ende raedtcamere derselver Wethouderen hem sal hebben te reguleren.

Inden iersten, de voors. Wethouderen, mynen Heere den Binnen-Borgemeestere ende alle andere Schepenen selen gehouden syn tallen comparitiedagen (ende vuytgesundert den Maendach, wes aengaende elck hem sal reguleren volgende de particuliere ordonnantie daeraff synde,) hem te vinden inde voors. raedtcamer, ende aldaer elck hun te houden op syn ordinarise plaetse, voor ende aleer de clocke tot Onser-Vrouwen sal hebben geslagen de halve ure negen, met verstande soo wie daernae ende deselve halve ure gepasseert synde sal compareren, dat alsulcken deffaillant sal verbeuren twee stuyvers, ende naeden negenen tot den thienen andere gelycke twee stuyvers, ende soo voorts tot elff uren exclusive, boven de ordinaris comparitie, die hy insgelycx (yemandt den geheelen voornoene hem absent houdende,) sal verliesen volgende, de oude ordonnantie.

Item nae noene voorde halve ure drye, inden winter tot den vier uren ende inden somer voorde halve ure vieren tot den vyffven, te weten van Lichtmisse aff tot Bamisse, op gelycke verbeurte als boven naevenant van het verloop vander uren. Ende voorts yemandt hem den gheheelen achternoene absenterende, opde verbeurte vande extraordinarise comparitie, volgende doude ordonnantie als boven.

Ten ware deselve absentie oft vertreck ende vertoch van tyde geschiede met consent ende by voorgaenden oirloff van Mynheer den Borgemeestere.

Sal een vande Greffiers, nae oude costuyme, hem altydt tegens den acht uren vinden int voors. collegie neffens Mynheer den Borgemeestere ende aldaer continuelyck blyven tot het scheyden derselver, sonder dat hy daervuyt

sonder ordonnantie vanden Heere Borgemeestere sal moigen vertrecken, ten sy hem een andere aldaer in syne plaetse present vinde, opde verbeurte van twee stuyvers, nae advenant de ure die hy sal te spade comen ende volgende den voet als boven.

Deselve Griffier sal aldaer altydt gereet hebben het minuetboeck vande resolutien ende acten collegiael ende daerinne beworpen deselve ordonnantie ende voorts te stellen tgene by mynne Heeren de Wethouderen in stadtsaecken sal worden besloten, daeraff hem last ende bevel sal gegeven worden beworp te maecken oft note te houden.

Dewelcke alle alsulcke acten ende resolutien by hun als vore beworpen sal gehouden wesen daernae in Collegio te lesen in saecken van importantie, ende andere van minder respecte eenen vande Heeren Borgemeesteren, eer die selen vuytgegeven worden, tot welcken eynde denselven oyck audientie gegeven sal worden.

Ende sal men altydt ende alvorens affdoen de requesten van partyen die aldaer oyck terstont byden Greffier (tot betere expeditie vande selve partyen,) selen worden affgeveerdicht ende geappoincteert, ende voorts inder greffien gedragen om partyen te leveren.

Waernae men sal procederen tot ontcommeringe vande processen, welcken aengaende nyemant en sal geoirloft wesen eenige saecken nae hen te nemen, oft oyck den Greffiers toegelaeten die yemandt te distribueren, sonder voorgaenden consent vanden Binnen-Borgemeester, ende den sack ende qualiteyt van dyen op het manuael boexken vanden selven Heere Borgemeestere geteeckent synde, opde pene van eenen gulden, soowel byden ontfanger als Greffier die deselve sal gegeven hebben te verbeuren.

Ende voorts egeene dictums van vonnissen aende Greffiers te leveren om te pronunchieren, ten es de saecke ierst sy gerapporteert, op pene van verhanssinge.

De Secretarisen selen oyck gehouden wesen, opde verbeurte

van gelycke twee stuyvers, yemanden van hun te compareren ten voors. tyde, ten eynde den Heere Borgemeestere altydt yemandt mach gereet ende voorde handt hebben om temployeren, tsy int schryven van eenige brieven, beworp van publicatien, opsuecken van eenige ordonnantien, stipulatie van eede oft andere diergelycke occurrentien.

Selen oyck gehouden syn der stadt segel te stellen in collegio ende aldaer de stucken ende brieven te segelen, sonder denselven van daer te moigen amoveren, gelyck men hier voortyts plach te doene.

Een vande stadts Cortte Roeden ende twee boden, elcke nae syn beurte ende tour (die sy ten selven eynde onderling ende tusschen malcanderen selen houden van weke tot weke,) sal ende selen gehouden syn, altydt ter selver uren, op gelycke penen van twee stuyvers opde ure ende voet als boven, ende voorts op verbeurte van heure comparitie, hun te vinden voor het collegium van myne Heeren voors., om, soowanneer ende soo dickmael byden Heere Borgemeestere de belle wordt ghetrocken, altydt binnen te comen ende te verwachten den last die men hem sal willen geven.

Ende voorts dat twee boden gehouden selen syn alle dage, voor het vuytgaen, hun te vinden ten huyse van elck vande Heeren Borgemeesteren ende die te geleyden tot opt stadthuys ende met denselven weder te keeren nae hun logyst, om voorts byden selven Heeren geemployeert te worden in stadtsaecken daer behooren sal.

Ende opdat de deure van het collegie altydt worde gesloten gehouden ende de Heeren int collegie min verhindert door het cloppen van partyen, soo sal altydt een vande selve Cortte Roeden, ten tyde ende opde pene als boven, op synen tour hem continuelyck, duerende de voors. vergaderinge, aende voors. collegiale deure vinden, sorge dragende dat deselve altydt behoorlyck worde gesloten, ende aldaer blyven sonder int collegie te moigen comen dan door het trecken vander bellen, alswanneer ende anders nyet, opde pene van telcker reysen twee stuyvers te verbeuren, hy sal binnen comen

ende alsdan te kunnen geven daeraff hy sal versocht syn.

Ten ware aldaer yemandt compareerde ende hun voor het Collegie vonden van wegen Syne Hoocheyt, den Staten-Generael oft van Brabandt, van Syne Vorstelycke Genade, steden ende andere van gelycke qualiteyt, ende opdat tselve wel worde achtervolgt, en sal sonder consent van eenen vande Borgemeesteren nyemandt van hun hen moigen absenteren.

Int vergaderen van het Collegie ende propositie oft deliberatie van eenige saecken, rapporteren vande processen oft anderssints, de Weth geseten ende geoccupeert synde tot expeditie ende ontcommeringe van dyen, en sal nyemandt, tsy aen het vier oft elders, moigen cauten oft eenige particuliere saecken handelen, ende vele min wandelen, noch oyck sonder consent vertrecken, opde verbeurte van eenen schellinck Vleems te betalen byden genen die daerover sal worden vermaendt byden Borgemeestere oft eenige Procureurs vander taeffele.

Sal oyck elck hem stille houden op syne ordinaris plaetse, egeene opinie maecken voor byden Heer Borgemeestere gevraecht synde, ende neerstelyck int delibereren vande saecken toehooren, nyemandt in te roepen, egeene saecken moigen proponeren noch eenich rapport doen sonder consent van Borgemeestere, ende synde de saecke die voorhanden is ierst ende alvorens affgedaen, op verbeurte van twee stuyvers, ende namentlyck te betalen byden genen die, present geweest synde, hem excuseert (soowanneer hy byden Borgemeestere sal vermaendt worden van syne opinie,) de saecke die gehandelt wordt nyet gehoort te hebben.

En selen oyck, in Collegio comende, nyemandt met hun moigen innebrengen ende de deure laeten openstaen oft innelaeten sonder voorgaenden consent vande Borgemeesteren, opde verbeurte als boven van twee stuyvers, oft eenige tydinge oft brieven yemandt inde banck lesen, sonder consent als boven, op gelycke pene.

Sèlen oyck deselve Schepenen, Tresoriers, Rentmeester,

Pensionarisen, Greffiers ende Secretarisen in Collegio wesensende respective bystaen ende sitten ende hun stille houden, soowanneer men yemandt van buyten in Collegio sal acces ende audientie geven.

En sal oyck nyemandt hem opde ordinarise comparitiedagen moigen excuseren op eenige commissien tusschen partyen oft andere, die sy selen gehouden syn extraordinariis temporibus tontcommeren, ten ware in stadtsaecken, met expres bevel ende consent vanden voors. Borgemeestere.

Item, den Stadhouder van Mynheer den Amptman sal alleenlyck naenoen sMaendaegs gaen op erffscheydinge ende Donderdage naeden noene beschryvingen ende geen andere dagen, opde pene van X stuyvers te verbeuren, soewel byden voors. Stadthouder als byden Schepenen die medegegaen selen hebben.

Dat alle de Heeren tsamen selen gehouden wesen alle Vrydage te compareren in Collegio ten dage vande Vierschare, opde pene van eenen gulden, ende terstont naede selve vierschare te gane soohaest de Schouteth ende Borgemeestere selen gereet wesen, sonder dat men deselve daertoe sal moeten vermanen, ende int gaen houden den gewoonlycken ordre, ende weder te keeren elck op synen tour nae het stadthuys, tot assistentie vande Greffiers ende Secretarisen ende ontcommeringe van partyen saecken, oft eenige van hunne medebroeders daertoe verwilligen, opdat partyen daerdore nyet en worden vercort, opde verbeurte van X stuyvers; des sal de wete gedaen worden byde Cortte Roede de deure gaede slaende aende Secretarisen ende clerck van Mynheer den Amptman.

Dat deselve Wethouderen, Greffiers, Secretarisen altydt extraordinarie selen compareren, des by myne Heeren den Borgemeesteren belast synde, opde pene van X stuyvers, tot welcken eynde altydt yemandt van hun inde stadt sal moeten blyven ende van daer nyet vertrecken dan met consent vande selve Borgemeesteren.

De Gecomitteerde totter auditie vande rolle met den Gref-

fier selen gehouden wesen (elck op hunnen tour ende volgende syne lotinge, ter behoorlycker ende gedesigneerder ure opde selve rolle, ter ontcommeringe van partyen saecken,) hun te vinden, opde pene van X stuyvers, by elcken van hun respective te verbeuren, voor elcke ure als boven des in faulte synde, ten ware hy, by consent vanden Heere Borgemeestere, vuyt nootelycke redenen eenen anderen in syne plaetse hadde verwillicht

Tot welcken eynde ende opdat de voors. penen behoorlyck worden geint, selen deselve staen ende worden geemployeert totter taeffelen ende den ontfanck van dyen staen ten laste vanden Procureur derselver oft substituyt, waeraff een cleyn manuaelken, liggende int buffet vanden Borgemeestere, sal worden gehouden ende denselven Procureur daervuyt extract gegeven, die telcker maenden sal gehouden wesen die te innen oft selen die worden tsynen laste ende die betalen. Sal oyck deselve gehouden syn te besien oft de Gecomitteerde totter rollen ende den Greffier ter behoorlycker ure ende tyde op heuren tour ter auditie vande saecken syn sittende, ende de absenten oversulcx doen aenteeckenen.

Mynheer den Marckgrave sal hebben, volgende doude ordonnantie, syne dagen ter weken Goensdach ende Saterdach om syne saecken aff te doen, alswanneer men denselven sal audientie geven sonder dat hem sal geoirloft wesen oft den Schouteth het Collegie buyten denselven tyden te interrumperen, ten ware eenigen dach in rechte diende, die men nochtans, sooseer alst moigelyck sal wesen, opde selve dagen sal remitteren ende alsdan deselve tegens de thien uren comen vervolgen, opdat het Collegie soovele te min worde geinterpelleert ende des te betere tot expeditie vande stadt ende partyen saecken mach verstaen.

Ende sal de voors. vergaderinge dueren van elff uren voornoene tot vier uren naenoene inden winter, ende vyffve inden somer, alswanneer de Cortte Roede altydt ende deselve clocke tOnser-Vrouwen slaende sal binnencomen ende denunchieren denselven clockslach, ende sal alsdan eeniegelyck geoirloft syn op te stane, ten ware om treffelycke saecken Mynheer den Borgemeestere anders ordonneerde.

Ende ten eynde de Greffiers ende de Secretarisen partyen in hunne contracten, borchtochten, procuratien ende andere gelycke Schepenen-passeringen moigen accomoderen, soo selen altydt twee vande Schepenen op hunnen tour, volgende de lotinghe by hun ten selven eynde onderlinge te doene, ten thien uren vuyt het collegie ten selven eynde vertrecken inde secretarye.

Waerdeure oyck deselve Greffiers oft Secretarisen nyemandt vande selve Wethouderen, duerende de vergaderinge van het Collegie, en selen moighen vuythalen, oft ter causen van dyen hen comen becommeren oft de collegiale saecken beletten.

Ende ten eynde tgene voors. is des te betere werde geeffectueert, sal men deselve Pensionarisen, Greffiers, Secretarisen, Cortte Roeden, Auditeurs vande getuygen ende boden geven (volgende de resolutie ende acte collegiael desaengaende genomen ende geexpedieert,) hunne gewoonlycke comparitien, tot welcken eynde, opdat deselve worden behoorlyck geteeckent, men dabstentien sal opteeckenen.

Aldus geresolveert by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt den XVI^{en} Januarii anno XV^{c} eenentachentich.

Geordonneert den Gecomitteerde totter collectatien ende ontfanck vande bieraccysen, Mynheer den Prelaet van St.-Beernaerts, by provisien ende ter tydt op het bescheet by hem overgegeven nopende ende aengaende de vrydicheyt byden selven gepretendeert anders sal wesen geresolveert, te laeten volgen vry van accyse alle alsulcke bieren als hy tot onderhoudt ende genyet van syne familie binnen dese stadt sal slyten ende inleggen. Actum ut supra.

Liste vanden haringen soo men die bevonden heeft anno XV^{c}LXX^{tich}.

Mynheer den Marckgrave Mynheer den Amptman Mynheer den Buyten-Borgemeestere Mynheer den Binnen-Borgemeestere	elck een tonne ende een stroy droogen.

Oude-Borgemeesteren.

Heer Henrick van Berchem Heer Dierick vande Werve Heer Jan van Schoonhoven	elck een tonne ende een stroo droogen.

Tresoriers ende Rentmeestere.

Cornelis Prunen Peeter Panhuyse Henrick van Lemens	elck een ton ende een stroy.

Oude-Tresoriers ende Rentmeestere.

Meester Pauwels Schuermans Jan de Poorter Jan van Steenwinckel	elk een tonne ende een stroo.

Dry Pensionarisen.

Meester Jan Gillis Meester Engelbert Masius Meester Jan vanden Warck	elck een halff tonne ende stroo.

Twee oudtste Grefflers.

Meester Adriaen Dyck Meester Willem Martiny	elck een halff tonne ende stroo.

Twee oudste Secretarisen.

Meester Henrick de Moy Meester Dionys vander Neesen	elck een halff tonne ende stroo.

Twee Procureurs vande taeffel.

Meester Jan de Pape Meester Jan Ysermans	elck een halff ton ende stroo.

Den Greffier vande Tresorierscamer, een halff ton ende stroo.

Jan van Bockel Jan vander Eycken Jaecques de Bot	elck een halff ton ende stroo.

De Conchergie, een tonne ende stroo.

Twee oudste Cortte Roeden.

Adriaen de Bie Peeter van Wayenberge	elck een halff ton ende stroo.

Twee oudste boden.

Hans van Hove Bruno van Gemeren	elck een halff ton ende stroo.

Twee Cnapen vande Rentmeesterscamer.

Jan Schuermans Jenyn de la Verdure	elck een vierendeel ende half stroo.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den voors, harinck ende boxhoren te leveren ende van stadtwegen te doen volgen (nae oude costuyme,) aenden Heeren Offitieren hierboven geruert. Actum XVIII[a] Januarii anno XV[c] LXXXI[tich].

Daernae is byde voors. Heeren geordonneert Meester Jan de Pape, Schepene, als Procureur vander taeffele, den voors. harinck natten enden droogen te beschiken. Actum XIX[a] Januarii anno 81.

Gecomitteert Valerius van Dale, Schepen, Philips de Landtmeter, Oude-Schepen, Pauwels Doucher ende Loys Verbeke, Coronellen, om van stonde ane te versiene ende te doen versien het bollewarck van Cattenberch inde Nieuwstadt, opdat tselve sulcx worde gefortificeert, mitsgaders alle andere deser stadt plaetsen, daer sy tselve van noode selen bevinden, als deselve plaetsen tot versekertheyt deser stadt selen verheysschen, denselven daertoe tsamenderhandt ende twee van hun respective authoriserende. Actum XX[a] Januarii anno 1581.

Alsoo Meester Henrick Loots, Meester Henrick Kintschot, advocaeten, Meester Jan de Leeuw ende Meester Niclaes Schutteput, procureurs, dagelycx alhier inde stadtsaecken syn besoignerende, vuyt comissie derselver stadt, tegens Heer Balthasar Schets ende consoorten, Soo ist dat by Borgemeesteren ende Schepenen is overdragen dat deselve alhier om derselver stadtsaecken continuelyck selen blyven ter tydt deselve sal wesen gedecideert; requirerende aende Gecomitteerde op het vuytseggen desen aengaende daerinne sulcx te versiene, tsy aende Cappiteynen in wyens wycke sy syn woonende oft anderssints, dat hunlieden egeen empeschement oft hinder en worde gedaen. Actum ut supra.

Op dophouden vanden parsoon van Herman Bal ende Jaspar Dignes, burgers ende cooplieden deser stadt van Antwerpen, hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert dat de voors. Herman Bal, mits doende eedt de sistenda parsona toties quoties hem van daer ter plaetsen synder geliefte sal moigen vertrecken. Ende nopende Jaspar Dignes,

dat deselve mits redenen alnoch sal blyven in detentie, ter tydt anders by myne Heeren voors. sal wesen geordonneert. Actum XX^a^ Januarii anno XV^c^ eenentachentich.

Geordonneert Joncker Willem Borrewater, Oudt-Schepene, ende Marten Nyen dat sy van nu voortane geene materialen van steen, liggende in ende ontrent de Casteelplaetse, meer en selen vercoopen, affbreken oft laeten wech van daer vueren, in eeniger manieren, maer selen denselven aldaer laeten liggen tot behoeve deser stadt. Actum XXIII^a^ Januarii anno 1581.

Geordonneert Jan vanden Kerckhove ende Mathys Huynen om te syn Ceurmeesters vanden Beenhoudersambacht voor desen jare LXXXI^tich^, waertoe sy schuldich ende gehouden syn selen te doen den behoorlycken eedt. Actum XXIII^a^ Januarii 1581.

Geordonneert om by provisien te syn Cappiteyn Eduwaert van Gistele, in plaetse van Mansdale, onder den Coronel Heer Jan de Jonge. Actum ut supra.

Alsoo byden Coronel Landtmeter op heden alhier in Collegio by geschrifte gepresenteert syn geweest sekere puncten ende articulen nootelyck ghemaeckt tot beschermenisse deser stadt ende deselve gelesen synde, Soo syn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecomitteert Tresoriers ende Rentmeestere, Coronellen, Fortificatie-ende Amonitiemeesters deser stadt, met assumptie van Meester Abraham Andriessens, Ingeniaire, deselve puncten berustende in handen vanden voors. Landtmeter te oversien ende visiteren, de nootelycxste metten iersten teffectueren ende middel te suecken soo vanden gelde geconsenteert totte fortificatie als anderssints daermede deselve warcken metten iersten moigen gemaect ende volbracht worden. Actum XXIII^a^ Januarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Hans vanden Stichele, clerck vanden Secretaris Kieffelt, de somme van LI guldenen XVIII stuyvers eens, ter causen van hetgene hy geschreven heeft voor dese stadt sedert den XIIII^en^ Julii 78 totten 21^en^ Novembris 1580. Actum XXIIII^a^ Januarii 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien te leveren aenden Cappiteyn Vliet tot Westerloo de quantiteyt van V^c pondt poeders. Actum den XXVI^en Januarii anno XV^c LXXXI^tich.

Gecomitteert Robrecht Cools, Jan Drunez, Jaecques Breyel, Peeter Hausman, Chrissostimus Scholiers, Aerdt van Thuylt, Dierick van Osse, Marten Meermans, Joos Flier, Huybrecht Wachtmans, Jan de la Faille den ouden ende Bartholomeus Pels om te syn Policymeesters voor dit jaer LXXXXI^tich, tot welcken eynde sy schuldich ende gehouden selen syn metten iersten te comen doen den behoorlycken eedt. Actum den XXVI^en Januarii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy tot behoeve vande stadt selen calaengieren alsulcken rente van achthien guldenen tsjaers die gereduceert is den penninck XXe op XIIII guldenen ende acht stuyvers erfflyck, dewelcke onlancx ter Vrydaegsmerct is vercocht aen Peeter Moelemans voor een hondert XLIIII guldenen XII stuyvers, metten vercoope vervallen sedert XII Julii 1576, als beter voor dese stadt gedaen dan gelaeten; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere voors. hem deselve somme te restitueren, met twee guldenen voorde helft van lyffcoop, maeckende tsamen I^c XLVI guldenen XII stuyvers. Actum XXVI^a Januarii anno 1581.

Gelycke acte in respecte van XLVIII guldenen erfflyck met vyff vierendeel jaer verloops, wesende gereduceert voor IIII^c XII guldenen eens metten costen. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Jan van Leendt, gesworen bode deser stadt, ter saecken van I^c VII dagen vacatien à rayson van XVIII stuyvers sdaegs, de somme van ses ende tnegentich guldenen ses stuyvers byden voors. van Leendt gevaceert, sedert den X^en Septembris lestleden totten XXII^en deser. Actum XXVIII^a Januarii anno 1581.

Lyste vande Heerenbieren de anno XV^c LXXXI^tich.

Mynheer den Marckgrave — een tonne.
Mynheer den Amptman – een tonne.
Mynheer den Buyten-Borgemeestere — twee tonnen.
Mynheer den Binnen-Borgemeestere — twee tonnen.

De Schepenen.

Meester Jan de Pape Jan van Santvoort Joncker Philips van Schoonhoven Cornelis Daems Joncker Erasmus Schets Meester Jan Ysermans Valerius van Dale Meester Peeter van Aelst Joncker Rutgeert vander Hapt Andries Vermeulen Meester Cornelis Retius Joncker Jacop van Wachtendonck Meester Matheeus de Lanoy Anthonis Anselmus Jan Baseliers.	elck een tonne.

De twee Procureurs vander taeffel.

Elck een tonne.

Cornelis van Mansdale, Schouteth Cornelis Prunen, Tresorier Peeter Panhuys, Tresorier Henrick van Lemens, Rentmeester Meester Pauwels Schuermans Heer Henrick van Berchem Heer Dierick vanden Werve Heer Jan van Schoonhoven	elck een ton.

Pensionarisen.

Meester Jan Gillis Meester Engelbert Masius Meester Jan vanden Warck	elck een tonne.

Greffiers.

Meester Adriaen Dyck Meester Willem Martiny Meester Jan van Hoboken Meester Severyn van Uffele	elck een tonne.

Secretarisen.

Meester Henrick de Moy Meester Dionys vander Neesen Meester Gillis Martiny Meester Joris Kieffelt	elck een tonne.

Den Greffier Lanschot een tonne.

Cortte Roeden.

Adriaen de Bie Peeter van Wayenberch Jan Rebel Thomas vanden Bossche Jan vander Eycken Jan van Boeckel De Conchergie	elck een tonne.

Oudtste boden.

Hans van Hove Bruno van Gemeren	elck een tonne.

Cnape vande Rentmeesterscamer.

Jan Schuermans een tonne.

Geordonneert dat men den Heeren ende Offitieren in desen begrepen voor dit jaer, nae oude gewoonte, sal leveren van stadtwegen Heerenbier, den Procureur vander taeffele tot besorge ende volbrenge van desen comitterende; ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere tselve aenden brouwer die de leveringe sal doen te betalen. Actum XXVIII^a^ Januarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, Jaecques de Mellyn dat hy, mits sekere redenen denselven Heeren moverende, hem sal vertrecken vuyt dese stadt ende jurisdictie van dyen, ende dat binnen den derde dage, sonder daer wederomme inne te comen sonder consent vande selve Wethouderen. Actum Lunæ XXX^a^ Januarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Alsoo men bevonden heeft nootelyck te syne op diversche plaetsen inde Oude stadt segelhuyskens te stellen, ende onder ander inde Coeperstraet by het *Houten Brugsken*, neffens Lenaert van Cant huys aenden blinden muer, Soo hebben myne Heeren geordonneert dat tselve segelhuysken aldaer van stonden ane sal worden gestelt, ende

dat de voors. Lenaert tselve alsoo sal gedoogen sonder wederseggen. Actum ultima Januarii anno XV[c] LXXXI[tich].

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, achtervolgende den appoinctemente vanden Hove tusschen hen ende Peeter vander Goes opden XVIII[en] Januarii van desen jare LXXXI[tich] gegeven, nopende de executie byden voors. vander Ghoes tegens Robrecht van Haften ende consoorten begonst te doene, vuyt saecken naerder in hunne requeste den Hove gepresenteert gementionneert, welcke executie tHoff heeft alnoch wederhouden den tydt van eenen jaere, beginnende den X[en] dach Octobris anno 1580, hebben vercleert ende vercleeren, mits desen, voor sulcx denselven vander Goes hiermede acte verleenende, dat indyen hy binnen den voors. tydt van eenen jaere van syne schuldt ende tachterheden inde selve requeste geruert nyet en worde betaelt, sy, Wethouderen, hun tegens de voors. executie nyet voorder en selen opponeren, noch deselve hem beletten oft doen beletten, by supplicatie oft anderssints, directelyck oft indirectelyk, in eeniger manieren; maer sal in dyen gevalle de voors. vander Goes daermede moigen voortsvaren tegens den voors. van Haften ende consoorten, syne verobligeerde, nae inhoudt ende volgende den vonnisse by hem tegens deselve geobtineert. Actum ultima Januarii 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, aengemerct hebbende de lange ende continuele goede diensten deser stadt in hare fortificatie gedaen byden genen die hen met heure peerdt oft peerden daertoe hebben geemployeert ende noch dagelycx van nu voortane in gelycke fortificatie oft andere deser stadt wercken hun selen employeren, hebben, vuyt sulcken ende meer andere consideratien myne Heeren moverende, vuyt sunderlinge gratie gegunt ende gunnen, by desen, vrydom van waecken allen ende iegelycke parsoonen diewelcke, achtervolgende den voorgaenden consent van Borgemeesteren ende Schepenen, by kennisse vande Gedeputeerde totter fortificatien, tot noch toe vry ende exempt vander wacht syn gehouden geweest, nyettegenstaende dat de warcken oft het ordinaris kerren ter ordonnantien hiervore genoempt sekeren tydt herwaerder gecesseert heeft ende cesseren sal, blyvende dese stadt ongheprejuditieert in haer

geheel tegens eeneniegelycken respective nopende syne faulten oft tachterheden, ende met expresse conditie dat sy hun wederomme totter warcken employeren selen soowanneer sy daertoe versocht ende belast selen wesen van wegen den Gedeputeerde. Actum III^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van LXV guldenen VIII stuyvers ter saecken vande nieuwejaeren desen jaere gegeven. Actum III^{a} anno Februarii 1581.

Myne Heeren veradverteert synde, soovele als genoch is, vande faulten dewelcke gecomitteert syn van wegen des brouwers inde *Swaene* inde Gasthuysbeempden Jan Knyff, soo int vuytvueren van eenige bieren naeder poortclocken als anderssints, gebeurt binnen der maendt van Decembris ende Januarii lestleden, ordonneren denselven (de pene hiertoe staende mits redenen mitigerende,) dat hy promptelyck ende metterdaet voorde selve faulten ende misbruycken sal tellen ende betalen, tot behoeve deser stadt, in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere, de somme van I^{c}L guldenen eens, op pene van syne brouwerye te sluyten. Actum Lunæ VI^{a} Februarii anno 1581.

Mits deselve misusen ende faulten, is by myne Heeren gedeporteert ende deporteren, mits desen, Jeronimus Vervoort, segelaer inde selve brouwerye, denselven dyenvolgende oyck, mits desen, vanden eedt tot hetselve segelaerschap gedaen ontslaende. Actum Lunæ VI^{a} Februarii anno 1581.

Mits deselve redenen is insgelycx Pauwels, cruyder inde selve brouwerye, mits redenen den Heeren genoch kennelyck, geinterdiceert ende interdiceren, mits desen, ten geenen dagen binnen dese stadt te moigen cruyden oft doen cruyden, by hem selven oft andere, in eenige manieren. Actum ut supra.

Mits ettelycke redenen ende dat hy, bier cruydende, oyck is tappende contrarie der ordonnantien, is Lenaerden. . . (*sic*), oyck cruydere inde selve brouwerye, geinterdiceert ten geenen dagen binnen dese stadt te moigen cruyden eenige bieren,

op pene van arbitralyck gecorrigeert te worden. Actum ut supra.

Mits de faulten gecomitteert int vuytseynden vande bieren die vuytgesonden gheweest syn inde maendt van. . . (*sic*), van wegen Beernaert Smit, brouwer inde *Gouwblomme* inde Nieuwstadt, is by myne Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te procederen tegens denselven Beernaert Smit tot sluytinge van syne brouwerye, voorden tydt van eenen halven jaere prout consilii, ende dat van derden dage tot derden dage. Actum VI Februarii anno XV^c LXXXI^tich.

Mits de faulten gecomitteert inde brouwerye vande *Drye Coningen*, is geordonneert dat men deselve brouwerye sal sluyten ende gesloten houden, sonder eenige simulatie oft gratie, met ophoudinge van teeckenen ende sonder daer te moigen brouwen voorden tydt van drye naestcomende maenden. Actum den VI^en Februarii anno 1581.

Mits de mesusen geperpetreert byden brouwer int *Vlies* opde Peerdenmerct, is geordonneert dat men denselven sal aenspreken in rechte van derden dage tot derden dage, ende geduerende den processe sal syne brouwerye worden gesloten, de teeckenen opgehouden, sonder middelertydt aldaer te brouwen. Actum ut supra.

Alsoo mits redenen int lange verhaelt inde acte collegiael in date respective XXII^a Septembris LXXIX^tich ende den XV^en Martii anno XV^c LXXX^tich, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, by forme van leeninge, te tellen in handen van Sr Aerdt Vleminck, Heer van Wynegem, de somme van twee duysent vier hondert guldenen, op sekere obligatie vande Staten-Generael vande somme van vier duysent guldenen, die in handen vande voors. Tresoriers ende Rentmeestere tot deser stadt versekertheyt is berustende, ende dat eenige particuliere geaffectioneerde opde selve obligatie alnoch geleent hebben vier hondert guldenen, maeckende tsamen twee duysent acht hondert guldenen, versueckende de voors. Vleminck, om de saecke inde voors.

acte begrepen te voorderen ende tadvanceeren, dat men hem hem de reste soude willen doen tellen successive van weecke tot weecke, alsoot den Rentmeestere deser stadt gevuegelycxt sal wesen, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen voors., gehoort trapport vande Gecomitteerde vande Leden deser stadt tot voorderinge vande saecken gecomitteert ende gehadt het advys van Tresoriers ende Rentmeestere, ende besundere gheconsidereert dat de Leden tevreden syn de voors. obligatie van vier duysent guldenen te doen beneficieren, tsy inde negociatie van een hondert vyfftich duysent guldenen oft anderssints, dat oyck de voors. Vleminck tegenwoordelyck hem in als employeert int feyt vande vaert van Heerentals, hebben denselven Tresoriers ende Rentmeestere geordonneert den voors. Aerdt Vleminck noch, by maniere als vore, te tellen de somme van tweelff hondert guldenen van weecke tot weecke, soovele als hy sal connen getellen, ende overbrengende acquyt vanden voors. Vleminck met dese acte, sal den Rentmeestere passeren in rekeninge daer ende alsoot behoort. Actum V^{a} Februarii anno XV^{c} eenentachentich (1).

Alsoo mits redenen int lange verhaelt inder acten collegiael in date respective XXII^{a} Septembris LXXIX^{tich} ende den XV^{en} Martii 1580, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere, by forme van leeninge, te tellen in handen van Sr Aerdt Vleminck, Heere van Wynegem, de somme van twee duysent vier hondert guldenen, op sekere obligatie vande Staten-Generael vander sommen van vier duysent guldenen, die in handen vanden voors. Tresoriers ende Rentmeestere tot deser stadt versekertheyt is berustende, versueckende den voors. Vlaminck, om de saecke inde voors. acte begrepen te voorderen ende te advanceren, dat men hem de reste soude willen doen tellen successive van weecke tot weecke, alsoot den Rentmeestere deser stadt gevueglycxt sal wesen, Soo ist dat myne Heeren voors., gehoort trapport vande Gecomiteerde vande Leden deser stadt tot voorderinge vander saecken gecomitteert ende gehadt het advys vande Tre-

(1) (*Op den bladrand:*) Vide infra op ultima Julii dese acte verandert op folio 155. (Deze aanteekening geldt de akte welke op 6 Februari 1581 is vermeld).

soriers ende Rentmeestere, ende besundere geconsidereert dat de Leden tevreden syn de voors. obligatie van vier duysent guldenen te doen benefitieren, tsy inde negociatie van een hondert vyftich duysent guldenen oft anderssints, dat oyck de voors. Vleeminck tegenwoordelyck hem in als employeert int feyt vande vaert van Heerentals, hebben deselve Tresoriers ende Rentmeestere geordonneert den voors. Aerdt Vleeminck noch, by maniere als vore, te tellen de somme van sesthien hondert guldenen van weecke tot weecke, soovele als hy sal comen getellen, ende overbrengende acquyt vanden voors. Vleminck met dese acte, sal den Rentmeestere passeren in rekeninge daer ende alsoot behoort. Actum VI[a] Februarii 1581.

(*fol.* 155.)

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken Janne van Steenwinckel, ter saecken van synen salaris hem by myne voors. Heeren toegevuegt aenghaende den ontfanck vande I[c] XLIIII[m] guldenen, de somme van twee hondert guldenen eens. Actum VII[a] Februarii anno vyfthien hondert eenentachentich.

Geordonneert Guillaume de Cater ende Jan van Essche metten iersten te doen maecken, inde sale vanhet *Huys van Aken*, lighplaetsen ten behoeve vande soldaeten aldaer de wacht hebbende, ende seker plaetse vande sale aldaer aff te schutten soo ende gelyck dat gedesigneert sal worden, tot versekeringe van heure parsonen ende wapenen. Actum VII[a] Februarii 1581.

Alsoo myne Heeren verstaen datter voorden tydt van dry weken arrest is geleegt in Zeelandt opde schepen ter zee varende, volgende de resolutie genomen byde Generale-Staten in Hollandt, daeraff hun rapport is gedaen, Soo ist dat deselve hebben geordonneert (om alle noodeloose oncosten te schouwen,) den Deken vande Schippers tselve arrest tinsinueren den schippers binnen dese stadt, ende dat sy hun ter zee nyet en begeven noch yet contrarie denselven arreste en doen, voor ende aleer (door) de Staten van Brabandt, alhier den XX[en] deser te vergaderen, desaengaende

sal worden genomen eenige voordere resolutie. Actum VII$_a$ Februarii anno 1581.

Myne Heeren, vuyt regarde vanden extraordinarisen dienst by Cornelis Lanschot als Greffier vande Tresorierscamer der stadt gedaen, den Heeren kennelyck synde ende noch binnen desen geheelen jaere van LXXXI^{tich} te doene, hebben denselven toegevuegt de somme van vyfftich guldenen eens, behoudelyck dat hy binnen denselven tyde egeen augmentatie van gagie en sal versoecken oft genyeten gelyck, eenige nae, vermoigen vander acten collegiael vanden VII^{en} Junii enden IX^{en} Julii LXXX^{tich}, versocht ende genoten hebben. Actum IX^{a} Februarii anno 1581. (*fol. 47.*)

Geresolveert ende geordonneert dat men sal doen maecken seven nieuwe segeleershuyskens, ten eynde de segeleers nyet meer en souden inde brouweryen, maer inde selve huyskens sitten, om hun te beter te reguleren naede ordonnantie onlancx gemaect, mitsgaders oyck de oude huyskens repareren ende daertoe prepareren, ende wes al tselve sal costen, soo aen materialen als voorde handt, ordonneren Tresoriers ende Rentmeestere vander stadtwegen te betalen. Actum X^{a} Februarii anno 1581. (*fol. 48.*)

Alsoo aen myne Heeren de Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen sekere clachten gedaen syn geweest byden cooplieden omgaende met specerye, aengaende de misbruycken geschiedende in het garbelleren vanden selven speceryen, hebbende versocht dat sulcx daerinne soude moighen worden versien dat alle oorsaecke van achterdencken ende ontrouwicheyt in toecomende tyden soude worden geweirt, Soo ist dat de voors. Heeren, begeerende den voors. cooplieden genoch te doene, ende gehoort hierop de Dekens ende Oudermans vande Meerse, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen de poincten ende articulen hiernae volgende :

Inden iersten, dat de Garbelleurmeesters selen gehouden syn alle wercken van speceryen ende droogeryen ernstelyck te visiteren ende, dat doende, hunne handen diep inde sacken te steken, omme te besien oft de speceryen ende droogeryen

daerinne geladen synde wel ende behoorlyck syn gevrocht ende gegarbelleert volgende de ordonnantie daerop gemaect oft nyet, ende alsdan ende nyet eer deselve sacken te teeckenen nae oude gewoonte, opde verbeurte van hunne offitie.

Sullen oyck deselve Garbelleurmeesters gehouden syn goede ende neerstige toesight te nemen opde garbelleurdersgesellen, ten eynde sy int garbelleren vande speceryen oft droogeryen egeen bedroch noch ontrouwe voorts en keeren, in eeniger manieren.

Item, alle garbelleerdersgesellen, comende voortaen in eenige warcken, sullen moeten dragen ende aen hebben effen coussens, wambeysen oft rocken, sluytende aent lyff sonder sacken, ende voorts bonetten oft ongevoederde hoeden opt hooft.

Ende sooverre eenige ten warcke comen met overtrexselen oft boxenen oft casiacken, selen deselve, alleer te treden in het warck, van hun selffs ende ongemaendt moeten vuytdoen oft affstrycken, ende die laeten met hunne mantels oft kappen buyten de plaetse vanhet warck, ende tselve volbracht synde, die weder tot hun nemen ende daermede vuytgaen.

Ende en sal egeen ander geselle noch oyck iemant anders de gesellen op hun warck wesende moigen comen besoecken, vuytgenomen den Meesters alleene.

De voors. gesellen en selen nyet moigen duerende hen warck vuytgaen om bier oft yet anders te halen ; dan, hebbende sulcx van doene, sullen yemanden vanden huyse daer sy werckende syn moigen aensoecken ten eynde sy hun tselve halen, ende sooverre die vanden huyse des in gebreke waren, sullen alsdan ende nyet eer hun nootdruft van drancke moigen halen.

De Garbelleurmeesters selen gehouden syn goede toesicht te nemen dat byden garbelleurders tot het behulp van hun warck nyet en worden genomen dan eerlycke ende getrouwe vrouwen. Ende sooverre, door toedoen vande vrouwen, due-

rende het warck eenige ontrouwe oft schade den coopman geschiede, sullen de garbelleurders ende oyck mede de Garbelleurmeesters den coopman daervore moeten innestaen ende syne schade oft verlies hun goet doen.

Item, egeene garbelleurdersgesellen die voortane in dienste aengenomen sullen worden oft die jegenwoordelyck egeen winckel en houden, en selen van nu voortane moigen opstellen oft houden winckel van specerye oft droogerye, noch hun mette selve waren in eeniger manieren geneeren. Ende diegene die vande jegenwoordige garbelleurders nu wesende in dienste hun daermede syn gheneerende, selen gehouden syn, binnen den derden dage nae date van dese ordonnantie, tselve te comen aengeven aende Dekens vander Meerssen, opde pene van, by ghebreke van dyen, egeenen winckele voortane meer te moigen houden.

Ende selen de voors. garbelleurdersgesellen gehouden syn hun tevreden te houden metten loon ende salaris soo die lest gemeerdert is, behalvens dat men den coopman indyen sal hebben dat, in plaetse van twee blancken die hy hun tot noch toe gegeven heeft voorden ontbyt, hy hun voortane vuytreycken sal drye stuyvers.

Ordonnerende den voors. Garbelleurmeesters ende garbelleurdersgesellen hun respectivelyck desen volgende in als te reguleren, op pene van, by gebreke van dyen, arbitralyck gestraft te worden soo ende gelyck myne Heeren voors. nae gelegentheyt vander saecken ende misbruycke sullen bevinden te behooren. Actum in Collegio opden Maendaegschen Raedt den XII^{en} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Gecomitteerde vande fortificatie vanden buytenschansen oft weere, ende elck van hun oft hunnen Provosten dyet aengaet, dat sy, van stonden ane ende sonder eenich vertreck, ontslaen ende vry ende vranck laeten volgen alsulcke peerden vande hoveniers als sy hebben aengeslagen ende hun verdragen tselve meer te doene, totter tydt ende wylen de voors. Wethouderen daerinne anders selen hebben versien. Actum XIIII^{a} Februarii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Peeter vanden Venne, Oudt-Deken vande Schippers, de somme van hondert twintich guldenen, ter saecken van arbeytsloon vande reyse die sekere schippers gedaen hebben tot Delffhage int vertreck vande Princersse van Oraegnien, opden XVII^{en} Decembris lestleden. Actum XIIII^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI.

Alsoo myne Heeren goetgevonden hebben dat men, om voor te comen de frauden dyer dagelycx gebeuren int veraccysen ende vuytvueren vande bieren, te stellen sekere segeleers in huyskens die men doen maecken ende gehuert heeft voor oft ontrent de brouweryen vande Oude Stadt, Soo is geresolveert ende geordonneert, conform den XXIII^{en} articule vande leste ordonnantie onder de rubricque vande brouwers binnen der stadt geseten, dat alle brouwers vande Oude Stadt nyet comende met hunne wagens over de Pisteernebrugge ende willende doen vuytvueren eenige bieren gebrouwen in hunne brouweryen, deselve bieren, het sy die binnen der stadt gelevert oft te lande oft te water vuytgesonden worden, gehouden selen syn ierst opden eenen bodem vande vaten, vande cleyne, gemengde ende halve-stuyversbieren, met cryde te schryven de soorte oft qualiteyt vande bieren, om die te moighen onderscheyden vande witte bieren, ende die dan voorts te doen vueren elck respectivelyck voorby het huysken hieronder genoempt ende gedesigneert, om aldaer geproeft ende gesegelt te worden. Ende selen den cruyders vande vuytvuerende bieren medegeven twee reysbillietten, inhoudende de qualiteyt ende quantiteyt vanden bieren, metten name ende woonstede vande gene daer deselve gevuert worden, om voorts deselve billietten byden voornoempden cruyders gelevert te worden aende Gecomitteerde inde voors. huyskens sittende, daeraff zy deen selen, wederomme vande Gecomitteerde geteeckent synde, ontfanghen, om achtervolghende dyen de leveringe vande bieren te doene. Welcke cruyders oyck schuldich ende gehouden selen syn voorde huyskens soolange met hunne bieren stille te stane tot dat tgene des voors. is zy volcomelycken volbracht, sonder dat sy hun selen moigen daertegens opponeneren oft oyck eenige weygeringe doen, indyen de Gecomitteerde eenige tonnen hen deden afleggen die sy bevonden

onbehoorlyck ende contrarie de reysbillietten opgeleegt te syne, ende dit al opde pene begrepen inden voors. XXIII^en^ articule onder de rubricque vande brouwers, te wetene opde verbeurte van wagenen, peerden, sluyten van brouweryen ende andere arbitrale correctie. Vercleerende voor welck huysken elck brouwer syne bieren als vore sal moeten doen vueren, te weten die van het *Vlies* ende *Ancker* voor het winckelken staende opt hoexken van het *Hessenhuys* opde Peerdenmerct; den brouwer inden *Roosenhoet*, voor het huysken gemetst tegens de Capelle van Gratien; den brouwer vande *Zonne*, voor het huysken gestelt op St.-Jacobskerckhoff; die vande *Zwane*, *Hert* ende *Halfmane*, voor het huysken opt hoexken vanden Tapyttandt; die vanden *Ketel*, *Sweert* ende *Sleutel*, voorden winckel opt hoexken van dEverdey ende Cammerstraet; die vande *Trouwe*, voorden winckel daer noes tegenover; die van *Croonenborch* ende *Roose*, voor thuysken tegensover het rondthuys aldaer, neffens een vettewarye; die vande *Borcht*, voor thuysken ghestaen opden Oever byden hoeck vande Steenhouwersveste, ende die vande *Dry Snoecken*, voor thuysken opt hoexken van het Houten Bruggesken. Actum XIIII^a^ Februarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Alsoo Ouderman ende Coopmansraedt vande Duytsche Hanse residerende binnen deser stadt hun by requeste beclaeght hadden aen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen aengaende seker arrest geleegt, ter instantien vande weduwe ende erffgenamen van wylen Cornelis Stevens, op sekere packen Engelsche laeckenen toebehoorende Heeren Marcus ende Peeter Bywech, borgeren der Hansestadt van Coelen, hebbende versocht dat door middele vande voors. Heeren het voors. arrest soude moigen worden affgedaen, tot welcken eynde oyck requeste gepresenteert is aen myne Heeren vanden Rade van Brabandt, Soo ist dat, om mede te beproeffnen het middele van minnelycke transactie oft overcominge, myne Heeren voors. hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Heeren Janne van Stralen, Amptman, Peeter Panhuyse, Tresorier, Meester Engelbert Masius ende Janne vanden Warcke, Pensionarisen der voors. stadt, oft de twee van hun die daertoe best selen connen vaceren, om dyenaengaende mette voors. weduwe ende erffgenamen te comen in

comunicatie ende van hun te verstane duyterste middelen van hare vernueginge, om de voors. Comissarisen rapport gehoort, daernae geordonneert te worden tgene ende alsoo behooren sal. Actum XIIII^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Gecomitteert Hans Vleke om by provisien te wesen Cappiteyn onder den Coronel Jaspar van Zurck, in plaetse van Lodewyck Blomaert, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XV^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aenden Greffier Martiny de somme van XII £ Vleems eens, op rekeninghe vande comissie daerinne deselve jegenwoordelycken in alder diligentien wordt ghesonden. Actum XV^{a} Februarii anno XV^{c} eenentachentich.

(*fol. 45 v°.*)

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy den gesworen Medecyns, Chirurgyns ende Cortte Roeden betalen selen, ter causen vande visitatie vande leprosen ende besmette parsoonen, nae oude gewoonte by hun gedaen ende gehouden ten woonhuyse vande religieusen des godtshuys vande Sieckenden XVI^{en} Maii anno 1580, nisi causam, waervan sy myne Heeren selen veradverteren binnen den derden dage. Actum XVI^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geconsenteert den Charitaetmeesters oft Aelmoesseniers der stadt van Mechelen (ierst daerop gehadt hebbende het advys vande Aelmoesseniers deser stadt,) dat sylieden ten behoeve vande selve armen selen eens binnen dese stadt omgaen ende collecteren daelmoessen vande ingesetenen deser stadt ; versueckende den Cappiteynen ende Lieutenanten alhier dat sy denselven Charitaetmeesters deshalven willen doen alle addres ende assistentie. Actum XVIII^{a} Februarii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Alsoo men daegelycx meer ende meer abusen, jae misbruycken bevindt op te stane int feyt vande conste der medecynen, comende binnen dese stadt diversche parsoonen geen oft seer luttel kennisse hebbende vande selve conste ende doctrine, ende dyennyettegenstaende hun oyck vervoorderen den ingesetenen ende borgeren deser stadt te visiteren, jae

drancken tadministreren die sy selver syn maeckende, soo van heur eygen droogen als andere meest wesende verlegen meerse, oft oyck qualyck ende onbehoorlyck geprepareert; dat oyck alhier binnen dese stadt onlancx veel jonge aptekers winckel syn comen houden, sonder dat men versekert is oft sy int selve exercitie genoch geexerciteert ende daertoe nut ende bequaem syn, met meer andere seer hinderlyeke saecken, Soo ist dat myne Heeren (om in allen desen ende desser aencleeft te versien, als wesende een saecke van grooten gewichte,) gecomitteert hebben ende comitteren, mits desen, Janne van Santvoort, Meester Peeter van Aelst, Cornelis Daems, Schepenen, ende Meester Jan van Hoboken, Greffier deser stadt, ten eynde sy metten iersten voor heur ontbieden selen ettelycke vande oudtste ende vervarenste medecynen ende aptekers derselver stadt, ten eynde sy int particulier oft gesamenderhandt willen voorlangen eenige middelen om de voors. quade ende sorgelycke abusen voor te comen, ende besundere vande selve te inquireren de middelen ende remedien die hierinne ghebruyckende syn veel andere gerenomeerde steden ende landen, omme, tselve gedaen ende van als der voors. Comissarisen ghebesoigneerde gesien ende hun rapport gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum XVIII^a^ Februarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aende Conchiergie alsulcken wyn, soo in regarde vanden selven wyn als impost ende assyse, als de guldebroeders gesamenderhandt gehadt hebben opde camer vanden Ouden Voetboge indt Schuttershoff opden XIIII^en^ Januarii lestleden, alswanneer myne Heeren Borgemeesteren ende ettelycke Schepenen ende Rade deser stadt te neder geleegt hebben het different geresen geweest synde tusschen sommige cooplieden ende borgeren deser stadt, beloopende tsamen I^c^ XXIIII guldenen ende vier stuyvers. Actum XVIII^a^ Februarii anno 1581.

Alsoo Balthasar Schetz, Heere van Hoboken, vuyt crachte van sekere rente dewelcke hy was heffende opde huysinge ende panden genoempt *het Huys van Aken*, gestaen ende gelegen beneden de Cortte Nieustraet, eertyden bewoont by wylen Melchior Schetz ende by hem affgedeylt tegen Jaspar Schets,

synen broeder, daerinne de Heeren Coronellen deser stadt hen camer ende vergaderinge waren houdende, hadde deselve ter Vrydaegsmerct doen vercoopen, ende dat die innegecocht waren byde voors. Coronellen in Augusto lestleden, ten pryse ende op conditien nae luydt vande coopcedulle daeraff synde, ende dat tusschen de voors. Coronellen ende die vande gereformeerde religie, als gecocht hebbende de huysinge daerneffens gestaen, ende die bewoont is geweest by wylen Jaspar Schets ende tsamen metten anderen huyse gepossedeert byde Jesuiten, seker geschil geresen was aengaende den inganck vande kercke ende trap die gestaen is opde voors. erve ende panden byde Coronellen ingecocht, begeerende de voors. Heeren Coronellen dat de erve geruympt ende hun vry gelevert soude worden, ende dat daertegens die vande gereformeerde religie hadden geallegeert diversche redenen, ende namentlyck dat de kercke was tot dienste vande gemeynte geeygent ende dat daerinne nyet en behoorde verandert te worden, maer veeleer dat de stadt behoorde aen haer te nemen thuys byde voors. Coronellen ingecocht om gebruyckt te worden ende om te diene tot de vergaderinge vande voors. Coronellen, vanden Raedt van Staten, van Brabandt ende anderssints. Ende naedyen Borgemeesteren ende Schepenen hebben geordonneert Comissarisen den XXI^en^ Octobris lestleden Meester Niclaes de Voigt, Cornelis Dyckstraet ende Valerius van Dale, Schepenen, om de voors. partyen te overhooren ende te accorderen, ende dat daernae, der voors. Comissarisen rapport gehoort, deselve belast is de saecke by accorde ter neder te leggen ende tot dyen eynde te comuniceren met de Gecomitteerde tot het beneficieren vande geestelycke goeden, Soo ist dat naedyen de voors. Comissarisen ende de Gecomitteerde vande geestelycke goeden anderwerff hebben rapport gedaen van tgene by hem desen aengaende was gehandelt ende geadviseert, hebben Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt de Gecomitteerde vande geestelycke goeden geordonneert den coop byde voors. Coronellen gedaen over te nemen ende tot behoeve vande stadt, als procederende vande Jesuiten, te aenveerden, ende deselve daeraff costeloos ende schadeloos te houden, mitsgaders de aflegginge te doene nae inhoudt vande coopsele daeraff synde, ende de voors. acht Coronellen, elck van hen, voor

een grativiteit, by maniere van transactie te betalen twee amen wyns met accys ende impost, oft een hondert Rinsguldenen daervore. Actum XIX[a] Februarii anno VV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert opde specificatie den Tresoriers ende Rentmeestere (regard genomen dat de stucken inde voors. specificatie geruert int Sacq (1) deser stadt syn verbrandt, sulcx dat men nieuwe heeft moeten hebben,) de somme voor I[c] XVIII guldenen X stuyvers vuyt te reycken aende clercken die de partyen aldaer geruert hebben geschreven. Actum XX[a] Februarii anno 1581.

Gecomitteert Joncker Philips van Schoonhoven ende Peeter Panhuyse, om metten anderen die den Raedt vande Staten van Brabandt gecomitteert hebben oft alnoch selen comitteren, te oversien ende overhooren de rekeninge van Peeter vanden Venne, nopende den schepe van oirloge opde riviere vande Schelde liggende. Actum XXI[a] Februarii anno XV[c] LXXXI[tich].

Geerdonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te beschincken den Gedeputeerde van Gendt met vyff stadtstoopen wyns. Actum XXI[a] Februarii anno 1581.

Geordonneert Franchoys Zweerts omme by provisien te wesen Cappiteyn in plaetse van Janne Sterck onder den Coronel Landtmeter, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XXIIII[a] Februarii anno 1581.

Geordonneert Marten van Calis omme by provisien te wesen Cappiteyn, in plaetse van Gillis de Laet, onder den Coronel Joncker Erasmus Schets. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers enden Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Jan van Boeckel, gesworen Contrerolleur van wegen Syne Majesteyt vande alluynen, de gagien hem getauxeert byden Hove, behoudelyck dat deselve worden gestelt ten laste vande Majesteyt. Actum XXIII[a] Februarii anno 1581.

---

(1) De Spaansche furie.

Alsoo mits der afflyvicheyt van Hans Moyensone, wollewarcker was, es vacerende een plaetse om inde wolle te warcken ende dat de cooplieden vande wolle op heden aende Tresoriers ende Rentmeestere hebben gepresenteert den parsoon van Hans Mannen, denwelcken sy vercleert ende geattesteert hebben daertoe nut ende bequaem te syne, versoeckende daeromme dat men denselven Hans daertoe wilde admitteren, gelyck gewoon was alsser eenige plaetse vaceerde, de cooplieden daerinne te complaceren, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den voors. Hans gegunt tvoors. wollewarcken, mits doende den eedt ende betalende trecht daertoe staende. Actum ut supra.

Geordonneert den Secretaris de Moy te oversien dordonnantie vanden Brandtmeester ende deselve te doen op een nieuw publiceren. Actum XXVII[a] Februarii anno 1581.

Geordonneert om mede te wesen Oudermans vanden Schippersambachte, voor dit jaer LXXXI[tich], Jan Pieterssen Swart ende Mathys Goris, mits doende den behoorlycken eedt. Actum XXVII[a] Februarii anno 1581.

Geordonneert dat de borgers vande Meertse bieren maer geven en selen de hellicht van assyse deser stadt competerende, mitsgaders oyck maer de hellicht vanden fortificatieende amonitiegeldt ende bouwen vanden stadthuyse. Actum XXVII[a] Februarii anno XV[c] LXXXI.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Andries van Eertvelt voortane by provisien ende tot wederoepens toe te geven, voor syne dachuere, mits het verdieren voor alle saecken, XV stuyvers. Actum XVII[a] Februarii anno 1581.

Item Jaecques de Bot voor syne dachuere XII stuyvers. Actum ut supra.

Gelicentieert ende by provisien verlaeten Jeronimus Vervoort, segelaer inde brouwerye vande *Swaen* binnen dese stadt. Actum XXVII[a] Februarii anno 1581.

Alsoo byder acten in Collegio geexpedieert den IIII^en Octobris lestleden was geordonneert Anthonisen le Muet ende Janne de Weynssone, gecomitteert totten ontfange vande restanten vanden vierden hondersten penninck ende weeckgelde vanden halven stuyver opden gulden, over te tellen in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt de somme van vyff duysent guldenen eens, ende dat vande penningen van hunne voors. administratie, soo deselve van weke tot weke souden innecomen ende ontfanghen worden, omme daermede byde voors. Tresoriers ende Rentmeestere voorts betaelt te worden de leveraers vande provisie van Mynheer den Grave van Swartsenborch, by gelycke portie ende volgende de liste den voors. Tresoriers ende Rentmeestere overgegeven, alsoo oock byde selve acte was geordonneert den voors. Tresoriers ende Rentmeestere daeraff te houden note ende memorie apart, ende vande voors. vyff duysent guldenen te besorgen ende te solliciteren de deschargen ende acquiten vande Generale-Staten dienende tot ontlastinge deser voors. stadt, ende de baten vande voors. vyff duysent guldenen te doen opteeckenen opde obligatie vande voors. stadt, die den voors. Grave is onder hebbende ter causen van een derdendeel vande betalinge van syne ruyteren, ende dat de voors. Tresoriers ende Rentmeestere hadden aengegeven dat de voors. noticie, besorginge ende opteeckeninge nyet en depenteerde van hunnen ampt ende offitie, waerdore op sekere requeste vande voors. leveraers was opden XVI^en Januarii oyck lestleden gecomitteert Meester Jan de Pape, Schepene, omme te effectueren de voors. opteeckeninge oft endossement, ende geordonneert den voors. Gecomitteerde dat tselve endossement gedaen synde, sy souden de voors. betalinge doen aenden voors. leveraers selve, volgende het dispositiff van hunne voors. requeste, maer byden selven de Pape was geapporteert dat de voors. obligatie jegenwoordelyck nyet en was in handen vanden voors., Grave, waerdore de voors. opteeckeninge nyet en conste geschieden, sulcx dat om redenen voors. de voors. acte ende appoinctement van het Collegie nyet en syn volcomen geweest, ende dat tsedert Mynheere den Grave voors., nopende de voors. opteeckeninge ende endossement, heeft gegeven syne brieven van versekeringe tot contentement van het voors. Collegie; begeerende daeromme

myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen dat de betalinge vande voors. vyff duysent guldenen volcomelycken effect sortere, Soo ist dat myne Heeren voors. hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den voors. Anthonisen le Muet ende Janne de Wynssone, dat sy vande penningen procederende vande voors. restanten vanden vierden hondersten penninck ende weeckgelde vanden halven stuyver (naedyen de assignatien alreede opden selven gegeven sullen worden voldaen,) betalen in handen vande voors. leveraers van Syne Genaden, volgende de liste die deselve Syne Genade hen onder syn handtteecken sal overleveren, de voors. somme van vyff duysent guldenen eens. Ende mits byden voors. Anthonisen le Muet ende Jannen de Wynssone overgebrocht wordende dese acte, mitsgaders behoorlycke quitantie vande voors. leveraers alleenlyck, sal hen gelycke somme van vyff duysent guldenen gepasseert worden in rekeninge, sonder swaricheyt, daer ende alsoo tselve behoort. Actum XXVII^a^ Februarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Alsoo die Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende daernae oyck die Goede Mannen vande Ambachten deser stadt van Antwerpen hebben respective, inden Breeden-Raedt gehouden den IX^en^ ende XX^en^ dach inde maendt van Februario anno XV^c^ LXXXI^tich^, versocht gehadt dat men soude affbreken de huysingen van Ballaer, van Henexthoven ende tclooster ter Siecken, om alle surprinsen te beletten daer men dagelycx mede gedreycht worden, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Cornelis Daems, Schepen, ende Coronel Philips den Landtmeter, Hooftman vande Poorterye, oyck Coronel deser stadt, om mette Fortificatiemeesters derselver stadt te visiteren de voors. huysingen van Ballaert, Henexthoven ende tclooster ter Siecken ende alle andere huysingen des noot synde, ende hun te informeren oft de voors. huysingen ende clooster eenichssints der stadt souden moigen schadelyck wesen van surprinse oft anderssints, ende van hunder visitatie, informatie ende advys myne Heeren rapport doen, om voorts totter affbrekinge vande selve huysingen ende clooster geprocedeert te worden nae behooren. Aldus gedaen inden Maendaegschen Raedt den XXVII^en^ Februarii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Alsoo de Hooftmannen ende Wyckmeesteren deser stadt van Antwerpen ende mede die Goede Mannen vande Ambachten hebben versocht dat men soude versien totter nootelycke fortificatie ende reparatien deser stadt, volgende de puncten verthoont byden Coronel Landtmeter, Hooftman vande Poorterye, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen ende Raedt deser stadt ordonneren, mits desen, Valerium van Dale, Schepene, Philips de Landtmeter, Coronel ende Hooftman vande Poorterye, Pauwels Doucher, Coronel, ende Laureys Verheegen, Deken vande Vischcoopers ende Cappiteyn, ende Jaecques de la Croix, Deken vande Huydevetters ende Cappiteyn, om te versien totter voors. nootelycke fortificatien ende dieselve te voorderen ende te diligenteren ende den Heeren aen te geven allen middelen die daertoe souden moigen dienen, om hun voors. comissie dyenaengaende teffectueren, behoudelyck dat die Goede Mannen vande Ambachten nyet en verstaen nootelyck te syne eenige fortificatie opt Veer in Vlaenderen te maecken. Aldus gedaen Lunæ XXVII[a] Februarii anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, Mynheer den Schouteth, den Onder-Schouteth, den dienaren derselver ende mede den dienaren vande Aelmoesseniers deser stadt, dat sy dordonnantie aengaende de bedelaers, opden . . (*sic*) deser maendt van Februario lestleden gepubliceert, doen wel ende sterckelyck onderhouden, ende dyenaengaende den Aelmoesseniers alle behulp ende assistentie te doen, dat die gemeynte des geen beclagen en worde toegelaten. Aldus gedaen Lunæ XXVII[a] Februarii anno 1581.

Geordonneert als boven Peeter Panhuys, Tresorier der voors. stadt, Dierick de Moy ende Joos vanden Cruyce, om te comuniceren metten Aelmoesseniers derselver stadt, om ordre te stellen opde bedelaers, ende indyen sy hulpe ende assistentie begeeren vanden Offitieren ende hunnen dienaeren, dat hun dieselve sal verleent ende gedaen worden. Actum Lunæ XXVII[a] Februarii anno 1580.

Alsoo men verstaet dat eenige vander Finantien souden syn gedeporteert, diewelcke geenen vrydom van accyse en souden behooren te genyeten, Soo ist dat myne Heeren ordonneren den Tresoriers ende Rentmeesteren der voors. stadt dat sy denselven Gedeputeerde vande Finantien egeenen vrydom van accyse en laeten passeren, ende tselve den Accysmeesters deser stadt te insinueren; ordonnerende voorts den voors. Tresoriers ende Rentmeestere dat sy den Leden deser stadt selen overgeven die liste vande parsoonen vande Rekencamer in Brabandt, die jegenwoordelyck genyeten den vrydom van accyse, om de gemeynte des contentement te geven. Actum als vore XXVII^a^ Februarii anno 1581.

Alsoo die Hooftmannen ende Wyckmeesters ende Goede Mannen vande Ambachten der stadt van Antwerpen tot meer stonden inden Breeden-Raedt versocht hebben dat derve vande pleyne vanden casteele soude worden gebenefitieert tot des stadt proffyte, ende tselve den IX^en^ ende XX^en^ deser maendt Februarii 81 wederomme instantelyck hebben versocht, ende dat tot dyen fyne acte soude worden gheexpedieert opde Gecomitteerde, Soo ist dat myne Heeren hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, Heer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere, Cornelis Daems, Schepen ende Coronel, Meester Pauwels Schuermans, Oude-Schepen, Cornelis Prunen, Tresorier, Meester Engelbert Masius, Pensionaris deser stadt, ende ander Gecomitteerde vuyten Leden tot het benefitieren vande erve ende pleyne van ende ontrent den voors. casteele gelegen, dat sy oft den meestendeel van hunlieden metten iersten heur comissie effectueren ende daeraff een eynde maecken tot meesten voordeel ende proffyt vande stadt, om der gemeynte des contentement te geven. Actum XXVII^a^ Februarii anno 1581.

Alsoo de Raetslieden hebben verstaen de swaricheden byden Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt gemoveert aengaende dordonnantie op hun gemaect vande huysen opt casteel te vercoopen oft te verhueren, syn tevreden geweest dat deselve ordonnantie sal worden verhouden tot dat Marten Neyen heeft rekeninge gedaen van synder administratie aengaende de voors. huysen, behoudelyck dat men denselven

Marten Neyen sal ordonneren de voors. rekeninge over te geven binnen acht oft ten lancxsten binnen XIIII dagen, ende dat hem tselve sal worden geordonneert, Soo ist dat myne Heeren ordonneren mits desen den voors. Marten Neyen syn rekeninge vander administratien vande voors. huysen vanden casteele over te geven binnen acht oft ten lancxsten binnen XIIII dagen, om die te hooren ende sluyten nae behooren. Actum XXVII^a^ Februarii 1581.

Alsoo inde maendt van Februario ende April inden jare XV^c^ LXXX^tich^ byde Leden vanden Breeden-Raedt deser stadt syn genomineert ende gecomitteert diversche parsoonen vuyt elcken Leden der voors. stadt, om te maecken den staet van allen goeden, innecomen, lasten ende achterheden der voors. stadt, ende daeraff dacte van comissie is gedepescheert den XVIII^en^ Maii anno 1580 lestleden ende den Gecomitteerde gelevert, ende men verstaet dat tselve noch nyet en is geeffectueert, Soo ist dat myne Heeren voors. ordonneren, mits desen, den voors. Genomineerde ende Gecomitteerde tot het maecken vanden voors. staet, te weten Heer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere, Jan van Santvoort ende Anthonis Anselmus, Schepenen, Jaspar Sanders, Cornelis Dyckstraet, Oude-Schepenen, Peeter Aernouts, Hendrick van Nuffel, Notaris, ende Peeter van Breusegem, dat sy ende elcken van hennen metten iersten den voors. staet volmaecken oft den Heeren adverteren vande redenen van excusen binnen acht dagen naede insinuatie van desen, hen seyndende ende elck van hun int besundere ten fyne voors. dacte vande voorgaende comissie ende dese jegenwoordighe. Actum XXVII^a^ Februarii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy doen maecken eenen grooten segel van verbande daermede die saecken vande verbintenisse van dese stadt ende vande Leden vande selve nae doude gewoonte selen worden gesegelt, ende dat sy voordane geen verbintenisse gesegelt met den cleynen segel en selen houden van weerden, gelyck die Hooftmannen ende Wyckmeesters ende Goede Mannen vande Ambachten der voors. stadt hebben versocht, ende verclaert gehadt inden lesten Breeden-Raedt. Actum XXVII^a^ Februarii anno 1581.

Alsoo die Goede Mannen vande Ambachten opden IX^en dach der maendt Februarii ende daernae den XX^en Februari 1581, die Hooftmannen ende Wyckmeesteren deser stadt Breeden-Raetsgewyse vergadert wesende, hebben, vuyt sommige consideratien by hun te kennen gegeven, versocht dat voordane alle ordonnantien van recompensen oft schencken souden moeten geresolveert worden by vollen Maendaegschen Raedt, ende dat nyet hooger dan totter somme van sesse hondert guldenen eens, ende dat dieselve ordonnantien souden worden geteeckent by een vande Borgemeesteren, eenen Schepene, eenen Raedtsman ende eenen Greffier inden name van tgeheel Collegie, ende dat alle ordonnantien van recompensen oft schenken excederende de voors. VI^c guldenen souden moeten byden Breeden-Raedt geresolveert worden; Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt van Antwerpen, om die gemeynte in desen te gelieven ende contentement te geven, sonder prejuditie nochtans van heure authoriteyt hun van wegen die hooge overicheyt ende anderssints competerende, ende die hun voorsaeten altydt gehadt hebben, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen, dat voordaene alle ordonnantien van recompensen oft schencken sullen geresolveert worden by vollen Maendaegschen Raedt, ende dat nyet hooger dan totter sommen van ses hondert guldenen eens, ende dat dieselve ordonnantien selen worden geteeckent by een vande Borgemeesteren, een vande Schepenen, eenen Raedtsman ende eenen Greffier, inden name van tgheheel Collegie, ende dat alle ordonnantien van recompensen oft schencken, excederende de somme van sesse hondert guldenen, selen byden Breeden-Raedt moeten geresolveert ende geaccordeert worden, ende dat aengaende alle ander ordonnantien van betalingen (daertoe acte van Collegio van noode is,) selen die namen van Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, present wesende ten tyde vande resolutie, inde acte begrepen worden, ende altydt de meeste hellicht vande Wethouderen present, ende worden geteeckent by een vande Borgemeesteren, eenen Schepen ende eenen Greffier present geweest synde ten tyde vande selve resolutie ; ordonnerende den Tresorîers ende Rentmeestere deser stadt, tegenwoordich ende toecomende, hun hiernae te reguleren, ende voordane geene ordonnantien

van recompensen oft schencken oft van andere betalingen te voldoene oft te betalen dan geresolveert, gemaect ende geteeckent als voors. is, om die hun in rekeninge te valideren ende te passeren. Actum Lunæ XXVII^a Februarii anno 1581.

Alsoo opde voors. ordonnantie aengaende de recompensen ende schencken is swaricheyt gemoveert geweest dat byden selven dautoriteyt vande Borgemeesteren ende Schepenen soude te seer worden geprejuditieert, oft dieselve nyet en souden eenige recompensen oft schencken van cleyne sommen vermoigen te doene sonder den Maendaegschen Raedt, hebben de Raetslieden verclaert dat in hunnen regard, sonder tversueck vande Leden vanden Breeden-Raedt te moigen verlaeten oft veranderen, sy wel tevreden syn dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen tot hondert guldenen eens souden moigen ordonnantien geven van recompensen oft schencken, behoudelyck dat tselve ten naesten Maendaegschen Raedt worde aengegeven. Actum Lunæ XXVII^a Februarii 1581.

Alsoo die Goede Mannen vande Ambachten deser stadt van Antwerpen, inden Breeden-Raedt gehouden den IX^en Februarii anno 1581 lestleden, hebben te kennen gegeven dat den lesten C^en penninck, geconsenteert tot remboursement vande leeninge voor drye maenden gedaen by diversche borgeren der voors. stadt, tot noch toe nyet en wordt betaelt dan byde goetwillige, sulcx dat metterdaet soude blycken dat het derdendeel vanden selven noch nyet en soude syn betaelt, gelyck die geinteresseerde daeraff hun dagelycx syn beclagende, hebbende versocht dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen daerinne souden willen versien ende gebruycken alle behoorlycke middel ende authoriteyt, omme denselven hondersten penninck volcomelycken ende behoorlycken te doen betalen byden genen die alnoch in ghebreke syn ende den middel hebben om te voldoen, Soo ist dat myne Heeren ordonneren ende bevelen expresselyck by desen den Gecomitteerde totter collectatie ende ontfanck vanden voors. lesten C^en penninck binnen dese stadt van Antwerpen ende vryheyt derselver, dat sy met alder neersticheyt ende diligentie innen ende doen innen den voors. lesten C^en penninck binnen dese

stadt ende vryheyt, te doen executeren de ghebreckelycke by alle middelen van bedwange daertoe geaccordeert. Actum Lunæ XXVII^a Februarii 1581.

Alsoo die Hooftmannen ende Wyckmeesters deser stadt van Antwerpen, opden XX^en deser maendt van Februario 1581, inden Breeden-Raedt hebben versocht dat hun soude worden verleent acte van dat het sonder prejuditie van hunne gerechticheyt soude syn dat hun voor dit jaer drye Oude-Schepenen tot Hooftmannen gegeven syn, ende dat sulcx voortane nyet meer en soude geschieden, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt verclaren dat dyen vande Poorterye voor dit jaer syn gegeven drye Oude-Schepenen voor Hooftmannen, tselve nyet en is geschiet om die gerechticheden vande Hooftmannen ende Wyckmeesteren deser stadt eenichssints te willen hinderen oft prejuditieren, maer eer by gheomitteerde waerschouwinge vande selve gerechticheden, ende dat daeromme het maecken van drye Oude-Schepenen tot Hooftmannen vande Poorterye, dit jaer gebeurt, is geschiet sonder prejuditie vande gerechticheden van dyen vande Poorterye ende derselver onvermindert ende sonder tselve in toecomenden tyde in consequentie ghetrocken te worden, ende dat voortane sulcx nyet meer en sal geschieden, maer dat volgende hunne gerechticheden maer twee Oude-Schepenen tot Hooftmannen vande Poorterye jaerlycx geordonneert en sullen worden, daeraff hun tot dyen fyne dese acte gevende. Gedaen inden Maendaegschen Raedt, den XXVII^en Februarii anno 1581.

Ordonnantie opde Tresoriers ende Rentmeestere van betalinge aen Bruno van Gemeren ter sommen van LXXII guldenen II stuyvers, van vacatien ende verschoten penningen, ingaende deselve vacatien den iersten Decembris 80 ende eyndende den XXVIII^en Februarii anno 81. Actum XXVIII^en Februarii anno 1581.

Gedepescheert ses acten van vrydicheit vande wacht voorde ses nieuwe Policymeesters van desen jaere LXXXI^tich. Actum XXVIII^a Februarii anno XV^c LXXXI^tich.

Borgemeesteren ende Schepenen geleth hebbende op tver-

toogh by die vande Confessie van Ausbourg gedaen, om te hebben eenige andere plaetse oft kercke tot het exercitie van hunne religie, ende namentlyck de kercke van tclooster van St.-Michiel, ende daerop hehoort het advys vande Coronellen ende Dekens vande Gulden deser stadt, ende overwogen hebbende de redenen die in desen stonden te considereren om goede ruste, tranquiliteyt ende correspondentie tusschen de borgeren ende ingesetenen te mainteneren, tware vande Roomsche, gereformeerde religie oft Confessie van Ausburg, hebben de resolutie ende determinatie van dese saecke vuytgestelt voorden tydt van eene maendt, ende desnyettemin gecomitteert Jan Baseliers, Andries Vermeulen, Schepenen, ende Meester Jan vanden Warck, Pensionaris, om met die vande Confessie van Ausburg te comuniceren, ende soo opde redenen die van wedersyden syn verhaelt alsoyck om tinformeren met wat middele dat men heurlieden sal gevueglycken connen, sooverre als het noot sy, accomoderen. Actum den I[sten] Martii anno 1581.

Alsoo Mess[r] Lodvico Guichardini op heden, datum deser, es in Collegio gecompareert ende myne Heeren de Wethouderen ende de Goede Mannen vanden Maendaegschen Raedt heeft beschoncken met de *Descriptie ende beschryvinge vande Nederlanden* by hem gemaect ende tot meerder loff ende vereeringe derselver landen ende namentlyck deser stadt van Antwerpen vuytgegeven, ende in alle spraecken ende talen doen translateren, hebbende mede de beschryvinge van dese stadt ende omliggende plaetse derselver Weth gededuceert, aenmerckende myne Heeren ende Goede Mannen voors. desen synen goeden wille ende genegentheyt tot derselver stadt, ende mede regard nemende op andere syne vorige diensten der stadt in meer deelen bewesen, Soo ist dat deselve Wethouderen ende Goede Mannen, in teecken van grativiteyt ende danckbaerheyt, hem, Mess[r] Lodvico Guichardini, hebben beschoncken ende beschencken, mits desen, met een gouden keten van twee hondert guldenen; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve hem van stadtswegen te leveren. Aldus gedaen in Collegio Lunæ VI[a] Martii anno 1581, præsentibus omnibus Schabinis, exceptis Alostano et Dalio.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Meester Pauwels Schuermans ende Janne Baseliers, ter saecken vande vacatien by hen gedaen inde reyse van Hollandt, volgende der acten van commissie daeraff synde, 144 guldenen. Actum VI^{a} Martii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen voor die van Merexem de somme van hondert XLIX guldenen VI stuyvers ende X penningen, ende dat ter saecken vande bede geconsenteert inden jare LXXVI^{tich}, volgende de conventie met die van Merexem aengegaen. Actum VI^{a} Martii 1581.

Geordonneert den Coronellen deser stadt dat sy selen verstaen tot denominatie van acht parsoonen ende deselve mynen Heeren overbrengen in Collegio desen voornoene, dienende tot het verkiesen ende vernieuwen vande toecomende Coronellen. Actum IX^{a} Martii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Gelycke ordonnantie opde Dekens vande ses Gulden. Actum ut supra.

Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten der stadt van Antwerpen, gesien hebbende de middelen van contributie byden Raedt vande Staten van Brabandt achtervolgende hunne instructie geraempt, ende gesien dopinie byde Edelen slandts ende hertochdoms van Brabandt daerop gemaect, mits de redenen by die vanden voors. Raede ende Edelen geallegeert ende meer andere hun daertoe moverende, ende namentlyck ten eynde de saecken ende beschermenisse vanden lande van Brabandt moigen geredresseert ende in beter ordre gestelt worden, ende om goede geregeltheyt ende discipline militaire te doen onderhouden, hebben daerop in diversche Breede-Raeden geadviseert ende eyntelyck de voors. Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, de Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten hebben geaccordeert in substantie gelyck hiernae volgt : Inden iersten, voor soovele als aengaet de nieuwe

middelen oft imposten opde bieren, wynen, taruwe, rogge, masteluyn, spelte, meel, gebacken broot, zeepe ende zouwt, conformeren hun de voors. Borgemeesteren, Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten met den advyse vande Edelen, consenterende dat deselve selen geheven ende gelicht worden op conditie by die vanden voors. Rade geadviseert, ende behoudelyck dat die VI stuyvers op elcke veertel taruwe ende XII stuyvers op elcken sack souwts, die jegenwoordichlyck binnen dese stadt van Antwerpen ende vryheyt derselver wordt gecollecteert, selen den ingesetenen vande selve strecken in betalinge vande voors. nieuwe generale middelen, ende strecken met dander middelen daertoe geconsenteert in mindernisse vande tweeenveertich duysent Rinsguldenen tot behoeve vande gemeyne landen opgelicht, soo lange tot dat deselve betaelt syn, ende behoudelyck dat men vanden rogge nyet meer en sal geven dan de twee grooten Brabants daerop van ouwts staende. Ende aengaende alle ghebacken wit ende taruwen broot, comende van buyten Brabandt, dat tselve sal betalen den XXV^{en} penninck, maer het rogge sal daeraff vry syn. Item aengaende den vierden penninck by die vanden voors. Rade gheheyst, accorderen dat, in plaetse vanden vierden, sal worden betaelt den vyfden penninck, te betalen volghende de propositie in tweelff maenden, ende dat maer ses maenden lanck geduerende, ende opde ouwde cohieren ende nyet hooger, daeraff den huerlinck sal dragen een derdendeel ende den proprietaris twee derdendeelen ; dies sal den proprietaris tselve moigen cortten aende renthieren, nae advenant vande voors. twee derdendeelen, ende dit al op alsulcke conditie dat de voors. middelen vande consumptie ende vyffden penninck soo byden proprietaris als rentheffer respective by eeneniegelyck selen worden betaelt, namentlyck by steden, vryheden ende dorpen, nyettegenstaende eenighen hoedanigen behoeffden vrydom by conventien, accorden oft contracten gedaen ter contrarien, dewelcke selen gederogueert syn by gemeynen consente daertoe te dragen, vuytgenomen alleenlyck dat die van Hansteden oft Oistersche Natie, item die vande Natie van Engelandt ende Portugael, selen vry gehouden worden, achtervolgende de conventien met hun gemaect, behoudelyck dat deselve conventien van hunder syde oyck worden

geobserveert, ende dat onder hunnen name egeene andere onvrye vrydicheyt selen genyeten, ende dat de voors. middelen van consumptie ende V^en^ penninck comen ende strecken in betalinge vande quote van Brabandt, ende de penningen daeraff procederende betaelt aende garnisoenen ende chrysvolck van Brabandt door handen van die vanden voors. Rade; ende dat dit consent, vuytgenomen alleenlyck den voors. vyffden penninck, sal sorteren effect voorden tydt van eenen jare, behoudelyck dat de stadt van Brussele daerinne mede consenteren. Aldus gedaan inden Breeden-Raedt respective gehouden den IX^en^ ende XX^en^ Februarii anno 1581. Gelesen ende gearresteert in Collegio ende belast voor opinie ende consent van dese stadt van Antwerpen over te dragen den IX^en^ Martii XV^c^ LXXXI^tich^.

Een acte van ordonnantie van betalinge van LXXX guldenen, ter causen van vacatien by Willem Martiny gedaen neffens Syne Excellentie tot Delft, volgende de specialiteyt daeraff synde Actum X^a^ Marti anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Gegunt Jan van Horcke het officie van segeleer, mits doende den behoorlycken eedt ende hem regulerende volgende dordonnantie. Actum X^a^ Martii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Die van Antwerpen gesien hebbende seker articulen geconcipieert om Mynheer den Marquis van Bargen-opden-Zoom ende die vande voors. stadt toegedaen de gereformeerde religie te vereenigen, ende gesien dopinie vande Edelen des landts ende hertochdoms van Brabandt, verclaren dat sy nyet liever en saegen dan dat Mynheer den Marquis alle behoorlycke satisfactie gegeven werde, maer alsoo de voors. poincten ende articulen staen te accorderen tusschen den voors. Heere ende die vande voors. stadt, ende dat men nyet en is versekert dat den voors Heer Marquis hem met de voorgeslagen articulen ende conditien soude tevreden houden, ende dat men oyck nyet en weet de intentie van die vande voors. gereformeerde religie ende wes sy tegens de voors. articulen souden begeeren te seggen, soude hun duncken datter egeen ander middel en is dan dat den voors. Heere Marquis van wegen de Staten van Brabandt sal worden gebeden hem te vinden byde voors. Staten, ende die vande voors. religie geordonneert hunne

Comissarisen oyck aldaer te seynden, om alsoo by onderlinge comunicatie de saecke eens finalyck aff te doen. Ende oft den voors. Heere Marquis eenige wettige excusen ende redenen hadde ter contrarien, des die van Antwerpen nyet en gelooven, namentlyck oyck mitsdyen, om vele andere gewichtige saecken, van noode is dat alle de Edelen slandts ende hertochdoms van Brabandt byden anderen vergaderen, gelyck sy daertoe tot diversche reysen syn beschreven, dat in dyen gevalle dese saecke sal worden gelaeten tot decisie van Syne Vorstelycke Genade ende vanden Staten-Generael, tot hunne toecomende vergaderinge, ten ware, de voors. excusen ende redenen ter contrarien gehoort, anders met gemeynen advyse daerinne werde gedisponeert. Actum XI[a] Martii anno 1581.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen Raedt der stadt van Antwerpen, collegialycken in hare raedtcamere vergadert synde des Maendaegs derthien dagen inde maendt van Meert, by mynen Heere den Borgemeestere Heer Jan Junius de Jonge, Ridder, ende den Greffier Meester Willem Martiny, met eenige andere Heeren vander Weth,syn onderricht ende geinformeert geweest vande goede ende getrouwe diensten die den Conseillier van Syne Excellentie, Doctor Petrus de Villiers, minister des goddelycx wordts, dagelycx is doende inde gemeyne saecken, ende namentlyck int gene dwelck in particulier deser stadt is concernerende ende raeckende, in vele ende diversche deelen ende stucken den voors. Heeren ende Goede Mannen voor een partye mede kennelycken ; dat oyck deselve, volgende het rapport van Joncker Willem Borrewater, Oude-Schepen, ende Marten Neyen, Gecomitteerde tot het benefitieren vande plaetse ende huysen vanden casteele was, heeft verschoten merckelycke somme van penningen int benefitieren ende nootelycke reperatien vande wooninge denselven de Villiers, tsynder aencompste in dienste van Syne Excellentie, byde stadt hem bewesen geassigneert, staende opde vesten vanden selven casteele over de Waterpoorte van het Scheldt, ende dat anderssints mede wel redelyck is dat men denselven, in respecte vande voors. syne twee qualiteyten, van logist ende redelyck habitatie versien, Soo ist dat myne Heeren de Wethouderen

in vollen getale als boven vergadert synde, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vande Ambachten voors., mits redenen voors., om eenige grativiteyt hem te bewysen (voor soovele de cleyne middelen die de stadt is jegenwoordich hebbende syn toelatende,) den voors. Doctor Petrus Villiers, Conseillier ende minister des godlycx woorts, voor hem ende syn leven geduerende, mitsgaders Jouffrouwe Johanna de Brychanteau, syne huysvrouwe, voor heur ende heur leven geduerende. hebben gegeven, gegunt, geaccordeert ende gewillecort, geven, gunnen, accorderen ende willecoren, mits desen, het vry gebruyck, bladinge, proffyt ende usumfructum vande twee cameren met het sydecontoorken muers (?) afloopende, huysinge ende toebehoorten, met de gaelderye daervorens comende, met plaetse achter ende den hove ter syden daerane gedesigneert, staende in deselve Casteelplaetse, daer jegenwoordich is inwoonende den Tresorier Taffin, genombreert N° XCIX ende 100, lanck de voors. huysinge...(*sic*) voeten, breet met de gaelderye....(*sic*), de plaetse achter comende inde lingde vande huysinge ....(*sic*) den hof ter syden, al volgende ende nae vuytwysen den patroon daeraff synde, by Meester Peeter Vrancx, deser stadt gesworen Erffscheyder, ten selven fyne ten laste van myne Heeren voors. ende ten bysyne vande voors. Gecomitteerde gemaect, waeraff deene den voors. Villiers ende syne huysvrouwe ten eynde vande voors. jouissance ende gebruyck is gegeven, dander berustende onder den Gecomitteerde tot het voors. benefitieren ende het derde onder den voors. Vrancx; ordonnerende den Gecomitteerde tot het voors. benefitieren vanden casteele het voors. huys ende toebehoorten te repareren ende versiene ende in sulcken staet te stellen soo tselve tot het gebruyck des voors Villiers ende syn huysgesin sal wesen nootelyck ; begeerende deselve Weth, Raedt ende Goede Mannen dat de voors. de Villiers tselve wil in dancke ende voor goet nemen, ter tydt de voors. stadt beter middel sal moigen becomen om denselven voorder danckbaricheyt ende vereeringe te bewysen, nae voorderen heysch vanden selven synen dienst. Actum ten dage ende maendt als boven.

Opt vertooch gedaen by geschrifte by Joncker Willem

Borrewater ende Marten Neyen, Gecommitteerde tot het benefitieren vanden casteele, is geordonneert dat deselve poincten selen worden gestelt in handen vande Gecomitteerde tot vercoopinge ende transactie vander selver erven, om daerinne te doene, int trecken ende designeren vande straten ende anderssints soo sy tot hoochste benefitieren vande selve erven selen bevinden te behooren. Actum XIII[a] Martii anno XV[c] LXXXI[tich].

Gecomitteert ende comitteren, mits desen, Cornelisen Daems ende Matheeus de Lanoy, Schepenen, ten eynde sy metten iersten gaen inventarieren, met yemandt vande Secretarisen alhier, alle de ghoeden oft meubelen dewelcke achtergelaeten syn by Vulcanum int Gymnasium van dese stadt, omme, tselve gedaen synde, voorts denselven inventaris te stellen, metten goeden te laeten verstellen, in handen vanden Doctor Jeremias. Actum XIIII[a] Martii anno LXXXI[tich].

Alsoo myne Genadige Heere den Grave van Swartsenborch heeft doen verthoonen aen Borgemeesteren, Schepenen ende andere Leden deser stadt van Antwerpen dat de Staten-Generael Syne Genade hadden geassigeert de somme van sesthien duysent Rinsguldenen, in mindernisse van tgene de voors. Staten-Generael Syne Genade schuldich syn, om die te ontfanghen vuyt de middelen vande convoyen ende licenten, in mindernisse vande negociatie van hondert ende vyftich duysent Rinsguldenen over eenige maenden gemaect ende by die van Brabandt ende Zeelandt geadvoyeert, ende dat deselve Syne Genade oyck heeft versocht dat de stadt van Antwerpen Syne Genade soude furneren de somme van acht duysent Rinsguldenen in mindernisse van tgene dwelck dese stadt Syne Genade int particulier schuldich was, volghende dobligatie ende besunder geloefte daeraf synde, Soo ist dat naedyen deselve propositie in diversche Breede-Raeden is geventileert, dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende dander Leden deser stadt, als met alle moigelycke middelen begeerende te bekennen ende recognosceren de groote diensten ende weldaden dewelcke de Nederlanden, het hertochdom van Brabandt ende dese stadt hebben van Syne Hoocheyt ontfangen, syn tevreden, voer

soovele als hun aengaet, dat Syne Genade de voors. sesthien duysent Rinsguldenen selen worden ghefurneert vuyt de voors. negociatie, ende de somme van hondert duysent Rinsguldenen die alnoch moeten gefurneert worden, ende dat die selen worden voldaen, met dander sommen van penningen inde voors. negociatie begrepen, vuyt de middelen van alle de provintien ende namentlyck van Gelderlandt, Hollandt ende Vlaenderen. Ende beruerende de voors. andere acht duysent Rinsguldenen by Syne Genade versocht, alsoo de schuldt daervoren dese stadt haer heeft aen Syne Genade verbonden deselve int particulier nyet aen en gaet, maer mede de Staten-Generael ende Staten van Brabandt, ende dat dyesnyettemin, om Syne Genade alle moigelycke assistentie te doene in affcortinge vande voors. tachterheyt, hebben de voors. Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende andere Leden deser stadt wel willen verclaren dat sy begeeren Syne Genade allen contentement te geven, ende tot dyen eynde sal worden verleegt in deliberatie met de Edelen van Brabandt ende die van Brussel, om te vinden eenige middelen daermede de voors. acht duysent Rinsguldenen selen worden ghefurneert, om, deselve gesien, voorder geadviseert te worden nae behooren. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den XIIII^en^ Meert anno 1581.

Geordonneert den Pensionaris Maes toversien alsulcken proces als nu onlancx gewesen is opde Tolcamer tusschen die vande Engelsche Natie ende . . . (*sic*) om, tselve gedaen synde ende hun rappoort gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum XV^a^ Martii anno 1581.

Die van Antwerpen, gesien hebbende de naerdere opinie van myne Heeren dEdelen slandts ende hertochdoms van Brabandt, beruerende de tweedracht ende misverstandt geresen tusschen Mynheer den Marquis ende die vande gereformeerde religie van Bargen-opden-Zoom, verclaeren dat sy wel souden van advyse syn, ende daertoe oyck alle moigelycke middelen voorwenden, om den voors. Heer Marquis ende die vande voors. religie satisfactie te geven, opde conditien die daertoe by die vanden Rade van Staten syn

geraempt oft andere diergelycke, soo men deselve in presentie vanden voors. Heer Marquis ende Gedeputeerde vande voors. gereformeerde religie sal connen accorderen, oft daerop deselve gehoort, anders disponeren, maer en connen nyet geraeden vinden int particulier op alle de articulen hunne opinie te verclaren ende deselve den voors. Heer Marquis ende die vande voors. gereformeerde religie voor te dragen, mits de redenen inden voors. hennen iersten advyse geruert, ende anderssints mitsdyen nyet apparent en is dat men door het overseynden vande articulen den twist sal connen te neder te leggen, naedyen men door onderhandelinge vande Comissarisen tselve nyet en heeft connen doen; ten derden, dat de submissien ende inductien ende interpositie van wettige authoriteyt nyet en can gevueglyck geschieden dan de partyen present ende deselve gehoort wesende, versoeckende dat metten iersten de voors. Heer Marquis werdde gebeden byde Staten van Brabandt te compareren, ende dat die vande gereformeerde religie werdde tselve geordonneert, al volgende den voors. hennen iersten advyse. Actum XVI^a^ Martii anno 1581.

Geordonneert dat men de penningen die binnen dese stadt gecollecteert ende opgebeurt syn tot behoeve vanden huysarmen van Mechelen tellen sal in handen van die Heer van Osmalle, ten bysyne van een oft twee Aelmoessseniers derselver stadt ende van Aerdt van Eede, Cappiteyn alhier, dewelcke houden sal memorie van tgene overgetelt sal worden ende daervan myne Heeren overgeven note, ten eynde deselve penningen nyet en worden gediverteert ende geemployeert in andere saecken dan daer deselve toe syn gedesigneert ende gegeven. Actum XX^a^ Martii anno 1581.

Myne Heeren gesien hebbende het voorgaende verclaeren vande weduwe wylen Cornelis Stevens, ende voldoende der presentatie der voors. weduwe, hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere der voors. stadt vuyt te reycken ende te betalen de voors. weduwe de somme van vier hondert guldenen in gereeden gelde, ende ander vier hondert guldenen binnen vier maenden naestcomende. Actum XX^a^ Martii anno 1581. (*fol.* 65 ^vo^)

Op heden, datum van desen, syn by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende dander Leden vanden Breeden-Raedt gecomitteert Meester Jan de Pape, Schepene, Meester Willem Martiny, Greffier, Meester Peeter Heyns, Wyckmeestere, ende Guillaume van Schooten, Deken vander Meerssen ende Raedtsman der voors. stadt, om in diligentien te reysen nae Syne Vorstelycke Genade ende derselver, nae eerbiedinghe vande stadtswegen voors., te openen tgene dwelck is gehandelt inden lesten Breeden-Raedt ende sunderlinge lestleden den XIX^{en} deser, ende, voor soovele hun sal moigelyck wesen, syne voors. Vorstelycke Genade satisfactie te geven ende de goede intentie ende meyninge vande gemeynte voor te houden, hun in als desaengaende regulerende volgende dinstructie tot dyen eynde hun gegeven, ende daerinne te doen alt gene hun sal moigelyck wesen, dwelck sy tot benefitie deser stadt selen bevinden te behooren ; denselven authoriserende om nae occurrentie ende gelegenheyt vander saecken te verthoonen tgene sal moigen strecken tot meesten voordeel der stadt voors. Actum XXI^{a} Martii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Instructie voor Meester Jan de Pape, Schepene, Meester Willem Martiny, Greffier, Meester Peeter Heyns, Wyckmeestere, ende Willem van Schooten, Deken vander Meerssen, Gedeputeerden der stadt van Antwerpen, van tgene sy selen hebben te verthoonen aen Syne Vorstelycke Genade.

Inden iersten, selen de voors. Gedeputeerde, van wegen Borgemeesteren, Schepenen, Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten deser stadt, in alle reverentien ende eerbiedinge doen de behoorlycke gebiedenisse ende recomandatie, met presentatien van allen onderdanigen dienst.

Ende selen voorts verclaren hoe dat die vanden Rade vande Staten van Brabandt, den XVIII^{en} deser maendt com-

parerende in Collegio in competenten getale, hebben verthoont gehadt tgroot pericule ende dangier daerinne de stadt van Vilvoorden was ghestelt door de alteratie vande soldaeten, ende dat nyet moigelyck en was deselve te neder te leggen ende de stadt in versekertheyt te stellen, dan mits hen betalende de somme van twee ende dertich duysent Rinsguldenen voorde twee maenden gagie hun beloeft.

Ende alsoo de soldaten tot Diest, Mechelen, Herentals ende elders oyck genoch stonden om van gelycken te altereren by gebreke van betalinghe, dat men daerenboven noch moeste hebben seker merckelycke somme van penningen, ende dat sy alsoo ten minsten promptelyck tsamen mosten geassigneert wesen met vyftich duysent Karolusguldenen.

Ende hoewel dat onlancx seker groote contributie in Brabandt was geconsenteert, dat sy nochtans hen daermede nyet en consten behelpen, soo vuytdyen deselve alnoch nyet en waren ter executie gestelt, als namentlyck mitsdyen men hadde geconditioneert dat men daerop nyet en soude moigen negotieren, ende dat sy daeromme egeen ander middel en wisten dan hun te addresseren aende stadt van Antwerpen, om by middel van leeninge vuyt de casse vande cooplieden die verbonden syn de convoyen ende licenten, oft eenich ander innecomen vande stadt, beholpen te worden.

Dat ten selven tyde by gemeynen advyse, naedyen men alle middelen heeft overgeleet om eenige gereede penningen te vinden, egeen ander ende bequameren wech en is gevonden dan by forme van negociatie, ende dat men tot dyen eynde de Leden deser stadt van Antwerpen soude vergaderen, ten eynde sy souden affgaen de conditie by hun ter contrarien besproken, ende tot dyen eynde de Edelen slandts ende hertochdoms van Brabandt soude believen hunne opinie te maecken.

Dat dyenvolgende deselve Edelen hunne opinie hadden gemaect ende by geschrift gestelt, dewelcke de voors. Syne Vorstelycke Genade sele i comuniceren ende dinhouden verhalen.

Ende alsoo men daernae, soohaest als men deselve opinie heeft gehadt, desanderendaegs wesende Palmsondach den XIX^{en}, smorgens vroech, heeft men den Breeden-Raedt doen vergaderen, dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen, die hun ierst hebben geconformeert met dopinie vande Edelen, hebben int lanck doen vertoonen den noodt vander oirloge ende dangier daerinne de stadt van Vilvoorden was gestelt ende de consequentie van verliese vande selve stadt, daeraff dat dependeerde de conservatie vande stadt van Brussel ende vande reste van Brabandt, ende de ondanckbaerheyt daerinne de stadt van Antwerpen soude vallen tegens die van Brussel by sooverre by heure schuldt sulcken inconvenient quame te gebeuren, met alle dander redenen die daertoe mochten dienen.

Dat daerop, naedyen Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere vertrocken waren, is byde Leden ghedelibereert, ende dat eyntelyck de Goede Mannen vande Ambachten voor opinie hebben innegebracht, onder ander, dat sy ierst ende voren al begeerden dat de Coronellen souden verandert worden, ende dat de Wethouderen deser stadt vuyt de overgegeven parsoonen souden kiesen de vier die in plaetse van vier affgaende Coronellen souden dienen, consenterende, opde selve conditie ende anders nyet, de negotiatie ter sommen toe van vyftich duysent Rinsguldenen, consenterende tot behoeve vande selve vyff ende twintich stuyvers op elcke ame wyns ende vier stuyvers op elcke tonne biers boven de twee Rinsguldenen, ende dat boven alle voorgaende belastingen, opde conditien ende restrictien naerder in henne consenten begrepen, daermede hun de Hooftmannen ende Wyckmeesteren oyck ten laesten hebben geconformeert.

Selen oyck Syne Vorstelycke Genade verthoonen het debvoir by Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere gedaen, om te verwerffven de consenten, mits achterlaetende oft veranderende de voors. conditie, maer dat de Goede Mannen vande Ambachten, daermede hen, (gelyck voren geseegt is,) de Wyckmeesteren hebben gecon-

formeert, hebben eyntelyck, naedyen de deliberatie heeft den geheelen dach geduert, gepersisteert by tgene sy hadden geopinieert gehadt.

Dat daeromme Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, mitsgaders dOuwde-Schepenen, die hun hadden gedragen tot tgene by Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere desen aengaende soude worden gedaen, om eendracht in dese stadt te mainteneren ende om de voorgeruerde somme van penninghen te becomen, hadden raedtsaem gevonden hun te conformeren met de voors. Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, ende dat Borgemeesteren ende Schepenen dyenvolghende geprocedeert tot de keuse ende elcectie vande Coronellen, ende dat sy oversulcx hadden genomineert Adriaen Bardoul, Steven Racquet, Hans de Laet ende Bartholomeeus Pels, die met Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, Jaspar van Zurich, Loys Verbeke ende Hans Gysels voor dit toecomende jaer souden dienen.

Selen voorts Syne Vorstelycke Genade wel particulierlyck ende in alle eerbiedinge ende reverentie verclaren dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, by tvoors. hun versueck ende denominatie vande Coronellen daernae gevolgt, nyet en hebben pretenderen te doene dan tgene soude dienen tot versekertheyt ende meesten voordeele van alle de geunieerde provintien van het hertochdom van Brabandt ende stadt van Antwerpen.

Ende dat sy oversulcx hebben overwogen gehadt hoevele dat aende bewaernisse vande stadt van Vilvoorden is gelegen, ende met wat circumstantie deselve is by die vanden voors. Rade bygebracht ende verthoont dat by sooverre egeen prompte middelen en worden gevonden om de Schotsche soldaten, daerinne liggende in garnisoen, contentement te geven, dat sonder eenigen twyffel de stadt waer geschapen verloren te gane, aengesien dat sy alreede met den vyandt

tracteren, ende dat sy tselve deden blycken by diversche brieven, soo vanden Gouverneur ende Magistraet der stadt van Brussel, die vanden Chryschraedt aldaer, ende namentlyck by brieven by vele treffelycke borgers onderschreven, dewelcke de voors. Syne Vorstelycke Genade selen overgeven.

In sulcker vuegen dat sylieden siende ende considererende dat nyet moigelyck en was op eenigen anderen voet consent vande gemeynte te verwerven, ende dat sy oyck ter weerelt anders geen middel en wisten om promptelyck penningen te recouvreren, nyettegenstaende sy alle moigelycke debvoir hebben gedaen om de Leden te induceren, ende om te proeven by eenige andere middelen penningen te furneren, hebben geheelyck betrouwt dat sy inde denominatie vande voors. Coronellen nyet anders en hebben gedaen dan conform de intentie ende goeden wille van Syne Vorstelycke Genade, insiende de gelegentheyt ende den noot ende de groote instantie die hen werde gedaen by die vanden voors. Rade, ende tgene dat Syne Vorstelycke Genade selver, by sooverre den tydt hadde toegelaeten deselve daeraff te adverteren, hen soude hebben belast ende bevolen.

Biddende voorts, mits de voors. redenen, in alle onderdanicheyt, dat Syne Vorstelycke Genade believe de voors denominatie, inder manieren gelyck die als voren is gedaen, te bewilligen ende goet te vinden, daertoe de voors. Gedeputeerde sullen allegeren alle de redenen die sy selen meynen daertoe te dienen, ende Syne Vorstelycke Genade representeren allen tgene dat desen aengáende is inden Breeden-Raedt geallegeert, gehandelt ende getracteert geweest, voor soovele hun dat van noode sal duncken te wesen, opdat in alle manieren Syne Vorstelycke Genade van als mach gegeven worden volcomen contentement ende satisfactie.

Ende selen de voors. Gedeputeerde metten iersten wederomme comen, ende Syne Vorstelycke Genade bidden synen goeden wille ende intentie te verclaren by geschrifte ende daeraff te adverteren soo myne Heeren vander Weth als

de Coronellen die gedient hebben ende in toecomenden tyde selen dienen.

Ter ordonnantie vande Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen. Actum XXI[a] Martii anno 1581.

Naerder oft tweede instructie voorde voors. Gedeputeerde.

Sooverre de voors. Gedeputeerde dunct raedtsaem te wesen ende dat sy vinden de gelegentheyt, sulcx selen Syne Vorstelycke Genaede bidden te willen delibereren op eenen voet dewelcke voortane inden keuse vande Coronellen sal gehouden worden, tot beter ordre ende politie ende meerder versekertheyt van dese stadt.

Ende selen tot dyen eynde Syne Vorstelycke Genade representeren dat byde Leden der stadt van Antwerpen inden Breeden-Raedt genoch eendrachtelyck is goetgevonden dat voortane de Coronellen alle jare souden worden verandert, ende de hellicht verlaeten ten tyde van het vernieuwen vande Weth, ende dat andere souden worden gesubstitueert, goede ende bequame parsoonen, gequalificeert om inder Weth te dienen.

Dat de denominatie ende keuse soude gedaen worden by Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Hooftmannen ende Wyckmeesteren, Goede Mannen vande Ambachten, Coronellen, Dekens vande Gulden ende Cappiteynen, te weten dat elck vande voors. Collegien souden acht denomineren, sulcx datter tsamen souden worden genomineert acht ende viertich parsoonen, die met de meeste stemmen souden worden gereduceert tot acht ende Syne Vorstelycke Genade overgesonden, om daervuyt de vier te kiesen.

Welcke forme van keuse Syne Vorstelycke Genade hadde in effect te approberen byden appoinctemente vanden ...(*sic*), gegeven tot Delft, als naerder blyct byden selven appoinc-

temente daertoe alhier relaes wordt gedaen.

Daerop de voors. Gedeputeerde Syne Vorstelycke Genade selen bidden te willen delibereren oft inden voors. forme nyet en behoorde verandert te worden, ende van dese stadtwegen te versuecken dat Syne Vorstelycke Genade sal gelieven goet te vinden dat voortane den keuse ende electie werde gedaen by Borgemeesteren ende Schepenen inder manieren naevolghende.

Dat de Hooftmannen ende Wyckmeesteren, item de Goede Mannen vande Ambachten, de Colonellen, Dekens vande Gulden ende Cappiteynen selen respectivelyck noemen acht parsoonen maeckende tsamen viertich, ende deselve met de meeste stemmen reduiseren op acht, ende die overgeven Borgemeesteren ende Schepenen, naedat den keuse op St.-Andriesdach gedaen sal syn, om daervuyt vier te kiesen, blyvende altydt den Buyten-Borgemeestere, van wegen syn offitie, een vande Coronellen.

Ende omdat Syne Vorstelycke Genade tselve alsoo goedt soude moigen vinden, selen verhalen dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende andere Leden deser stadt syn gehouden de previlegien ende gerechticheden vande selve voor te staen.

Dat sy, onder ander previlegien, syn voorsien met previlegien van . . . .(*sic*), vander date den . . . .(*sic*), vuyt crachte vanden welcken hen is geoirloft te creeren ende te maecken alle nieuwe offitien ende Offitiers sonder consent vanden Hertoge van Brabandt, ende in consequentie sonder hem de confirmatie ende electie te laeten.

Dat dese stadt van Antwerpen, als wesende een hooftstadt ende vande Staten van Brabandt, heeft met den Hertoge van Brabandt voor het aennemen vande selve gecontracteert op sulcken voet ende conditie dat deselve Hertoge nyet meer en is competerende vande heerlyckheden ende jurisdictie binnen de stadt dan degene die gelimiteert is byde blyde incompste ende byde ouwde heercomen, usagien ende previlegien.

Dat dyenvolgende nyet en sal bevonden worden dat de Hertogen hebben moigen innestellen alsulcke nieuwe Officiers ende daeraff behouden de dispositie.

Maer hebben alleenlyck de macht te kiesen ende stellen den Marckgrave, Schouteth, Amptman, Lange Roede, Cipier ende diergelycke offitien, ende tmaecken vande Weth, volghende dordonnantie daeraff synde.

Dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere betrouwen dat Syne Vorstelycke Genade dese stadt nyet en sal begeeren te prejuditieren inde voors. hunne previlegien ende gerechticheden, maer deselve veeleer vermeerderen.

Dat dese stadt nyet geerne en soude comen inde consequentie, mits het aennemen vande Hoocheyt vanden Hertoge Alençon, dewelcke alsoo sy syn gemeynt van hennentwegen de voors. Syne Hoocheyt alle onderdanicheyt te bewysen ende allen conditien te volbrengen soo saen als de aenneminge sal syn gedaen, soo syn sy oyck van dander syde schuldich hunne previlegien ende gerechticheden voor te te staen ende in egeenderhande manieren te laeten vercorten, betrouwende dat Syne Vorstelycke Genade hen daerinne tallen tyde, gelyck hy tot noch toe is geweest, sal een vader ende voorstaender wesen.

Tot welcken eynde sy oyck selen allegeren dat in effect het ampt vande Coronellen ende Cappiteynen deser stadt nyet anders en is dan het offitie vande Hooftmannen ende Wyckmeesteren, honderste ende thiende lieden, die altydt hebben ghestaen onder de denominatie, keuse ende electie vande stadt ende Leden vander selver, volgende dordonnantie daerop gemaect.

Selen daeromme ende mits dandere redenen die sy daertoe selen meynen te dienen, Syne Vorstelycke Genade bidden te agreeren ende consenteren dat voortane inden keuse vande Coronellen sal worden geprocedeert inder manieren hiervoren verhaelt, ende eyntelyck bidden hun versueck, als pro-

cederende vande gene die nyet anders en soecken dan Syne Vorstelycke Genade alle onderdanigen dienst te doen, ende hunne gerechticheden ende previlegien te conserveren tot dienste vande selve Syne Vorstelycke Genade ende tot versekertheyt vanden gemeynen vaderlandt.

Geresolveert ten jare, dage ende maendt als boven.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeve vande Gecomitteerde treckende nae Syne Excellentie omme derselver te openen tgene op en Sondage lestleden is gehandelt opden Breeden-Raedt, Meester Jan de Pape, Meester Willem Martiny, Meester Peeter Heyns ende den Deken vander Meerssen, op rekeninge van heurder vacatien, tot onderstandt van heure reyse, de somme van hondert ende vyftich guldenen eens. Actum XXI[a] Martii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Henrick van Beeringen de somme van tweelff guldenen eens, ende dat ter causen van seker tappitserye die deselve ghedaen heeft om te behanghen het schip van Mevrouwe de Princersse, als sy nu opden XIII[en] Decembris vertrocken is nae Hollandt. Actum XXI[a] Martii anno 1581.

Twee acten opde specificatie vanden Conchergie ten eynde van betalinge, deene vande somme van V[c] LIIII guldenen IIII stuyvers ende dander I[c] LXV guldenen XVIII stuyvers. Actum XXII[a] Martii anno XV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Philips de Landtmeter, Coronel deser stadt, de somme van een hondert ende acht guldens eens, ter causen van sekere syne tappisserye hangende int logement van Syne Excellentie inde casteelplaetse, groot wesende LXXII ellen ende geestimeert op IIII schellingen Vleems (1), voor welcke somme deselve Tresoriers ende Rentmeestere met denselven Landtmeter, volghende de collegiale acte in date XXVI[a] Novembris 1580, in comunicatie geweest synde, syn overcomen; dies sal deselve tapissereye blyven tot behoeff der stadt. Actum XXII[a] Martii anno 1581.

(1) De el?

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te beschincken den Gecomiteerde van Lyer met een halve ame wyns, ende dat doende, deselve te betalen tsy aende conchergie int *Swaen* in Borgerhoudt oft elders, daert denselven Gecomitteerde gelieven sal deselve te halen. Actum XXII$_a$ Martii anno 1581.

Formulier vanden eedt die de Coronellen deser stadt inden jare LXXXI gedaen hebben (1).

Ick sweeré daer ick toe geacht ende beroepen ben, dat is te wesen Coronel der stadt van Antwerpen, dat ick tselve ampt wel ende getrouwelyck sal bedienen ende dese stadt ende Burcht metten Burchtgrave ende Burchtlieden nae myn beste vermoigen sal helpen, hoeden ende wachten, mitsgaders in alles de ruste, vrede ende voorspoet deser stadt sal onderhouden ende beschermen, doen ende laeten onderhouden ende beschermen, ende totten dyen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gehoorsaem syn ende achtervolghen de ordonnantie vande wacht ende andere byde selve gemaect ende in toecomende tyden te maecken, ende voorts al te doene dat een goet ende getrouw Coronel deser stadt schuldich ende gehouden is te doene. Actum XXIIII^a Martii anno LXXXI^{tich}.

Steven Racquet.
Adriaan Bardoul,
Bartholomeus Pels,
Jan de Laet,
Juraverunt volgende tvoors. formulier den XXIIII^{en} Martii anno XV^c LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Gedeputeerde deser stadt te compareren opde Staten, te voorderen aen Mynheer den Amptman dinstructie die hy is hebbende aengaende syne offitie ende tgene des daeraff dependeert, mitsgaders van synen clerck

(1) (*Op den bladrand*:) De geheele handelinghe vande Coronellen es berustende onder den Pensionaris Warck, die daeraff verbael heeft gemaect van als.

ende oudecleercooper, ende ingevalle van weygeringe oft swaricheyt, tselve aende Staten van Brabandt te remonstreden ende daerinne te doen versien soo behooren sal. Actum XXV^a^ Martii anno 1581.

Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, gesien dacceptatie vande Edelen slandts van Brabandt ende stadt van Brussel vanden consent hiervoren geruert, ende vande geloefte van remboursement vande vyftich duysent Rinsguldens daerinne gementioneert, authoriseren die vanden Rade vande Staten van Brabandt om te verleenen ende vuyt te geven obligatie, een oft meer, ter sommen van vyftich duysent Rinsguldenen, tot behoeve van alsulcke parsoonen, een oft meer, die de voors. geruerde vyftich duysent Rinsguldenen selen furneren, met geloefte van deselve somme respectivelyck te betalen metten intereste tegens thien ten hondert, ende daervoren te verbinden de middelen van XXV stuyvers op elcke ame wyns inden consente begrepen ende IIII stuyvers op alle bieren boven de viertich stuyvers, met toesegginge van dat deselve middelen soolange selen loop hebben tot datde voors. somme van vyftich duysent Rinsguldenen sal wesen voldaen met den voorgemelden interest, ende dat deselve tot egeen ander saecke en sal worden gediverteert; consenterende dat die vanden Rade selen hebben den ontfanck ende administratie vande voors. middelen oft deselve laeten ende comiteren eenige andere parsoonen tot contentement vande gene die de penningen te betalen (*sic*), behoudelyck ende onvermindert de comisie vande toesight ende effectuatie vanden consent gegeven Lucas Roose ende Franchoys van Uffele, nae breeder inhouden vanden selven consent. Actum XXV^a^ Martii anno 1581.

Geördonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Gillis Lambrechts XXX guldenen IX stuyvers, ter causen vande teercosten gedaen byde Comissarisen gedeputeert omme te reysen nae Syne Excellentie. Actum XXVI^a^ Martii anno 1581.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt tot diversche reysen syn onderricht ende veradverteert van vele misbruycken, faulten, abuysen ende compositien

die dagelycx int feyt vande bieraccysen deser stadt by eenige van onse Officieren souden gebeurt wesen oft noch moigen ghebeuren, waerinne sy geerne met alle gevueglycke manieren van doene souden versien, Soo ist dat sy hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, Jan Bogaert, Nicolaes vander Veken, Robrecht Cools, Chrisostimus Scholiers ende Dierick de Moy, ten eynde sy hun opde voors. faulten volcomelyck informeren ende dyenvolghende treden in comunicatie met alle diegene die sy selen moigen bedencken hun het voors. faict vande bieraccyse, brouwen ende tappen eenichssints verstaende, ende ten eynde tselve te beter mach worden geeffectueert, soo hebben myne voors. Heeren, collegialycken vergadert synde, eendrachtelyck geresolveert ende gesloten dat ingevalle iemandt, van wat qualiteyt oft conditie hy ware, binnen den tydt van twee maenden naestcomende eenige warachtige openinge ende verclaringe dede van eenige der voors. faulten, abuysen ende compositien, al waert oyck schoon datse by hemselven hadden gedaen ende gepractiseert geweest, ende alsoo geincurreert in eenige pene, hoe die oyck souden moigen worden verstaen ende geinterpreteert, het ware capitael oft pecuniel, dat boven den goeden dienst die myne voors. Heeren verstaen dat hy de stadt daermede sal hebben gedaen, sy hem deselve faulten gansselyck vergeven ende remitteren mits desen, sonder dat hem oft synen nacomelingen ter causen van dyen nu noch tot egeene dagen eenige recharce, aenspraecke, hinder oft achterdeel aengedaen sal worden, in rechte oft daerbuyten, by hen oft yemanden anders namaels in dienste wesende, in eeniger manieren, houdende deselve al oftse noot en hadden gedaen ende gepractiseert geweest, tgene myne voors. Heeren hen wel expresselyck syn gelovende mits desen, reserverende alleenlycken thunwaerts alle saecken die nu ter tydt thender kennissen souden moigen syn ghecomen oft voor hun in rechte syn hangende, die hierinne worden vuytgesteken ende gheexcipieert etc. Actum XXX[a] Martii anno 1581.

Alsoo Baptista Spinola stont om te doen sekere partye van thien duysent vyffentseventich quintalen alluynen ende achtentnegentich pondt, ende dat deselve nyet en conste vercocht

te wordene dan mits gevende dry jaeren dach ende dat tot seer leege ende cleyne pryse, sulcx dat denselven nyet moigelyck en was, sonder syne merckelycke schade ende achterdeel, het recht van XXV schellingen, der stadt competerende, comptant te betalen, ende eer hy tselve soude hebben moeten doen, liever den coop soude hebben laeten varen, hebbende daeromme versocht dat hy deselve XXV schellingen op elcke carge soude moigen betalen in vier termynen, te weten alle ses maenden een gerechte vierendeel, soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort het rapport van Jan van Santvoort, Schepen, ende den Tresoriers ende Rentmeestere, als ghecomitteert om hun op dinhoudt van desen tinformeren, om der stadt nyet te frustreren vande voors. XXV schellingen, daerinne hebben geconsenteert ende consenteren mits desen, met verstande dat den iersten termyn verschynen sal prima Novembris naestcomende, mits stellende borge tot contentèment vande Tresoriers ende Rentmeestere. Actum II[a] Aprilis anno XV[c] eenentachentich.

(*fol. 184 v.*)

Alsoo de Wethouderen inde weke den Coronel Norritz beschoncken hebben met een ame wyns, tselve is ten dage voors. byde Raetslieden geconfirmeert. Actum III[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo mynne Heeren syn veradverteert dat de Torffdragers hen overlange hebben vervoordert ende noch dagelycx continueren vande poorters ende ingesetenen deser stadt te heysschen ende ontfanghen de betalinge vande vrachte van tvueren vanden torff, nyettegenstaende dat deselve vracht voorden meestendeel compt ten laste vande Schippers, sulcx dat sy den loon daeraff onbehoorlyck genieten, boven den ordinarisen loon betaelt wordende ten respecte van hunnen arbeyt ende dwarck dwelck sy syn doende, sulcx daerinne behoort versien ende faulten geremedieert te worden tot sublevatie vanden voors. ingesetenen ende anderssints, hebben daeromme de voors. Wethouderen gecomitteert ende comitteren, mits desen, den Tresorier Prunen, ten eynde hy hem opde voors. excessen ende onbehoorlycke voortstel naerder informere ende myne Heeren daeraff rapport doet, omme,

tselve gehoort, voorts daerop geordonneert te worden soo behooren sal. Actum III^a^ Aprilis anno 1581.

Alsoo by acte collegiael in date XXIII^a^ Januarii 81 by myne Heeren geordonneert syn geweest sekere Comissarisen om te besoigneren ende resolveren aengaende de warcken die voor het nootelycxste souden behooren gemaect te worden tot bewaernisse deser stadt, ende de voors. Comissarisen by geschrifte hadden aen myne Heeren overgegeven de geconcipieerde articulen ende poincten, mette resolutie daerop genomen ende deselve resolutien in Collegio gelesen ende gearresteert synde, vuytgenomen het VIe articule ende de resolutie daerop gedaen, dwelck nyet goet en is gevonden, soo hebben de voors. Wethouderen geordonneert dat de Fortificatiemeesters, Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, ende elck van hun die tselve aengaet, volgende de voors. resolutie hun selen reguleren nae vuytwysen deselve resolution, ende in alder diligentie voorderen ende effectueren de warcken daerinne vermelt. Actum III^a^ Aprilis anno 1581.

Geleth op het advys vande Policymeesters, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gestatueert ende statueren, mits desen, dat de Pluysmerct, namentlyck oude cleederen, lynwaet, dexelen, tycken ende diergelycke andere plonderinge, van nu voortane selen moeten vercocht worden ende de merct daervan gehouden inde geheele Lepelstraet, ende dat aldaer alleen alsulcke goeden als nu vercocht worden des Vrydaegs ende Saterdaegs, vuyter handt ende buyten winckels oft huysen, van St.-Janspoorte aff lancx de Steenhoudersveste ende Boexstege, selen worden gevent ende geloeft. Tot welcken eynde men aen het leste vande selve Lepelstraet westwaerts ende het eynde derselver oostwaerts, mitsgaders aenden Blyden Hoeck noortwaerts, spannen sal een ketene, binnen dewelcke hetgene des voors. is sal moeten geschieden ende nergens el, al opde verbeurte van deselve goeden tot behoeff vande Officiers van Mynheer den Marckgrave, de Cnuyvers van Mynheer den Amptman ende Cnapen vande Policycamer, sonder eenige contradictie oft exceptie ; ordonnerende daeromme eeneniegelycken borger ende ingesetene deser stadt oft andere, diergelycke goeden

willende doen vercoopen, dat sy voortaen wel toesien wyen sy deselve betrouwen oft te vercoopen geven oft doen geven, want ingevalle deselve vercooperen hun nyet en reguleren volghende dese ordonnantie, selen de voors. affgenomen goeden evenwel, ende nyettegenstaende eenige exceptie van proprieteyt oft dominie, blyven verbeurt; ordonnerende den Schouteth ende Secretarisen deser stadt dese ordonnantie te publiceren tot drye distincte Vrydagen ende Saterdagen, te lesen oft doen lesen opde brugge van St.-Janspoort, opde Yzere Wage ende inde voors. Lepelstraet, opdat nyemandt eenige ignorantie daeraff mach pretenderen. Actum III[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich]. (*fol. 69.*)

Alsoo de Staten-Generael mynen Heere den Grave van Swartsenborch hadden geassigneert te ontfangen de somme van sesthien duysent Rinsguldenen vuyt de negotiatie van hondert ende vyftich duysent Rinsguldenen gemaect met seker cooplieden der stadt van Antwerpen, ende dat Syne Genade heeft aende Staten van Brabant versocht dat deselve soude willen inde voors. negociatie accorderen, emmers voorde voordere tellinge vande voors. sesthien duysent Rinsguldenen, sooverre die vier Leden slandts van Vlaenderen ende die Staten van Zeelandt daerinne oyck consenteren, Soo ist dat Borgemeesteren, Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesters, mitsgaders de Goede Mannen vande Ambachten, geleth hebbende opt voors. versoeck ende gesien het advys vande Edelen slandts van Brabandt daerop gemaect ende hen by geschrifte aengedient, ende begeerende de voors. Syne Vorstelycke Genade alle contentement ende satisfactie te doen van tgene daerinne de Staten ende dese stadt aende voors. Syne Genade verbonden syn, voor soovele het in desen tydt ende grooten noot vanden oirloge eenichssints doenlyck is, hebben inde voors. negociatie ende betalinge vande voorgeruerde sesthien duysent guldenen geconsenteert, behoudelyck dat die van Vlaenderen ende Zeelandt oyck daerinne selen accorderen, ende dat de voors. sesthien duysent Rinsguldenen selen strecken in betalinge van tgene de Generale-Staten ende dese stadt int besundere Syne Genade schuldich is. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den IX[en] ende XX[en] Februarii ende XXVIII[en] Martii anno 1581.

Lectum et arrestatum in Collegio IIII^a^ Aprilis anno LXXXI^tich^.

Alsoo byden religionsfrede de pastoren ende andere dienaren vande kercke vande Roomsche religie worden belast te doen den eedt ende te renunchieren alle alliantien, ende dat voorts oyck is geordonneert dat egeen vande Roomsche religie noch oyck vande gereformeerde oft Confessie van Ausburg en soude moigen ontfanghen worden inder kercken dienst sonder consent ende toelatinge vant Magistraet, dwelck tot noch toe in alles nyet en is geobserveert, ordonneren myne Heeren de negen mannen genomineert tot conservatie vanden religionsfrede op te schryven alle de geestelycke parsoonen vande Roomsche religie, tsy monnincken, priesters, canonicken oft andere, tsy deselve nyet vuytgeseegt en syn geweest oft daernae aengenomen, item de predicanten, ministers ende andere kerckendienaers vande gereformeerde religie ende Confessie van Ausburg binnen dese stadt residerende, met declaratie van hunne namen, qualiteyt, offitien, diensten ende woonplaetse ende certificatie van hunne admissie, om, deselve opschryvinge gedaen ende rapport vande voors. negen mannen gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum V^a^ Aprilis anno 1581.

Naedyen de nonnen die in besloten cloosters oft anderssints worden gehouden ende syn residerende binnen dese stadt oft vryheyt van deselve, oyck mede syn begrepen onder den religionsfrede ende behooren de vryheyt van hunne conscientie soowel te genyeten als alle andere borgeren ende ingesetenen deser stadt, ende dat alsoo de paters, maters oft andere regeerders vande cloosters nyet geoirloift en is tegens haren danck eenige daerinne te houden oft te ghebruycken eenighe opsluytinge oft andere middelen de vryheyt van conscientie belettende, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen hebben geordonneert dat de paters, maters ende andere regeerders vande nonnencloosteren oft andere godtshuysen selen de cloosteren ende godtshuysen open laeten ende alle beletselen affdoen waerdore de nonnen oft andere parsoonen de vryheyt van hunne conscientie souden benomen worden ende deselve laeten vuytgaan

om Godts woordt te hooren, ende anderssints de vryheyt van hen gemoet gebruycken. Ende opdat dese henne ordonnantie souden worde gestelt tot behoorlycke executie, hebben gecomitteert Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, Janne van Santvoordt ende Joncker Rutgeert vander Hapt, Schepenen, dewelcke met de negen mannen oft eenige by hun daertoe te deputeren selen hun vinden in alle cloosteren ende elders daer des van noode wesen sal, ende de paters, maters ende de nonnen respective soo int generael als int besundere allen tselve selen aenseggen. Ende daerenboven dat diegene die geheel ende al het clooster begeeren te verlaeten, sal ten laste vande selve gegeven worden tamelycke alimentatie ende onderhoudt, laetende deselve hunne vryheyt van daerinne te blyven oft daervuyt te vertrecken. Behoudelyck dat men altydt verstaet dat tsedert den religionsfrede nyet en is gheoirloift geweest eenige meer nonnen te ontfangen, selen daeromme de voors. negen mannen de namen ende toenamen overnemen, om te weten oft ter contrarien van dyen is gedaen ende van als rapport doen, om, tselve gehoort, voorts gedaen te worden gelyck dat sal behooren. Actum V^{a} Aprilis anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Alsoo men bevindt dat tot de reperatie vande kercken ende andere gelycke lasten dagelycx groote merckelycke sommen van noode syn, ende dat van allen ouden tyden men is gewoon voorde begravenisse tot behoeve vande kercken sekere sommen vuyt te reycken, namentlyck inder kercken de gereformeerde religie ende Confessie van Ausburg toegeeygent, ende dat namelyck tselve noch hedensdaegs alsoo wordt gebruyckt zoo in Hollandt, Zeelandt ende andere Nederlandtsche provintien als elders, Soo ist dat myne Heeren de Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, ten eynde als boven ende om de borgeren ende ingesetenen te soulageren vande lasten dewelcke sy ter causen van desen ende anderssints syn dragende, hebben geordonneert dat voortane by die vande gereformeerde religie ende Confessie van Ausburg sal ontfanghen worden aen alle die hunne begravenisse hadden op het kerckhoff eenen Rinsgulden, behoudelyck dat de arme nyet en selen schuldich syn te geven, ende van alle lycken begraven werdende inde kercke, sesse Rinsguldenen, sonder meer, ende dat by provisien ende

behoudelyck dat men daeraff sal houden goede ende pertinente rekeninge. Ende dat tot dyen eynde aen elck vande voors. religie sal hieraff gelevert worden acte. Actum V^a Aprilis anno 1581.

Alsoo de Gecomitteerde opde toesicht, onderwint ende administratie vande buytenschansingen oft drye advenuen van Dambrugge, Doorne ende Luysbekenlaer hebben overgegeven gehadt requeste aen mynen Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, ten eynde Comissarisen souden worden gedeputeert om de rekeningen, (te doen byden Penninckmeestere die daeraff den last heeft gehadt,) te overhooren, liquideren ende sluyten, ende de voors. Gecomitteerde voorts van hunne administratie te ontslaen, al nae breeder inhouden vande requeste daeraff synde, Soo ist dat de voors. Borgemeesteren ende Schepenen ende dander voors. Leden deser stadt hebben respective genomineert Anthonio Ancelmus ende Andries Vermeulen, Schepenen, Philips de Landtmeter, Ouwde-Schepen ende Hooftman vande Poorterye, ende Hans Puts, Wyckmeestere, Franchoys van Lemens, Gecomitteerde tot de Fortificatie deser stadt, ende Jan Buaens, Deken vande Backers, om te doen ende besoigneren nae inhoudt vande voors. requeste, behoudelyck dat de Goede Mannen vande Ambachten alleenlyck nyet en approberen dinstructie de voors. Gedeputeerde gegeven ende dat sy nyet en verstaen dat de dorpen sonder consent van de Leden souden moigen gequotiseert worden. Actum inden Breeden-Raedt den V^en Aprilis anno 1581.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, de Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten is aengegeven geweest dat sekeren parsoon raedt ende middel wiste om dese stadt seer groote excessive sommen van penningen te doen proffiteren meer dan deselve nu ter tydt van hen innecomen is genyetende, sonder eenich interest vande stadt oft beswaernisse vande gemeynte, Soo ist dat de voors. Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rent-

meestere ende andere Leden hebben gecomitteert Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, ende Jan van Santvoort, Schepenen, Meester Pauwels Schuermans, Ouwde-Schepenen, Cornelis Dyckstraet, Ouwde-Schepen, ende Hooftman vande Poorterye, ende Michiel van Quickelberge, Wyckmeestere, Jan Spannenborch, Ouwt-Deken vander Meerssen, ende Laureys Verheegen, Deken vande Vischcoopers, om denselven te overhooren ende de middelen by hem voorts te brengen te examineren ende van als rapport te doen, om, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, voorts gedaen te worden nae behooren. Actum inden Breeden-Raedt den V^en^ Aprilis anno 1581.

Borgemeesteren ende Schepenen, gesien hebbende de verthooninge gedaen by Henrick van Ouwdenhove, gevangene binnen deser stadt, ende tgene daertegens van wegen Peeter Adriaenssen, poorter ende Wyckmeestere deser stadt, byden gemeynen landtsvyant gevangen, is geseegt ende gesustineert geweest, dat den voors. van Ouwdenhove soude geordeelt worden als wel ende te rechte gevangene als een ingeseten ende poorter der stadt vanden Bosch, ende de kinderen ende vrinden vanden voors. Peeter Adriaenssen gelevert om tegens hem gelost te worden, ende gesien tpasseport by die vander stadt van Goch verleent opden naem van Henrick Henricxssen, byden voors. Henrick van Ouwdenhoven geexhibeert, ende gehoort trapport vande Comissarisen in dese saecke geordonneert ende op als geleth, verclaeren dat den voors. Henrick van Ouwdenhoven wel ende te rechte is geapprehendeert ende dat denselven de voors. Peeter Adriaenssen oft syne kinderen ende vrinden sal volghen om daermede den voors. Peeter Adriaenssen vuyt handen vande vyanden te lossen. Aldus gedaen in Collegio den vyffden Aprilis anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Willem Martiny vuyt te reycken de somme van XCVI guldenen, ter causen van vacatien byden selven gedaen int reysen nae Syne Excellentie tot Amsterdam, volghende de specificatie ende voorgaende comissie daeraff synde. Actum V^a^ Aprilis anno 1581.

Gelycke acte op Meester Jan de Pape. Actum ut supra.

Gelycke op Meester Peeter Heyns, Wyckmeestere. Actum ut supra.

Gelycke op Willem van Schooten, Deken vander Meerssen. Actum ut supra.

Alsoo over eenigen tydt Syne Vorstelycke Genade van wegen dese stadt is gepresenteert ende gegeven thuys ende palleys daerinne Syne Vortelycke Genade is gelogeert, met sekere quantiteyt vande erve ende huysinge daerontrent gelegen, volgende dacte daeraff synde, ende dat Syne Vorstelycke Genade heeft belieft de presentatie ende gifte voor danckelyck aen te nemen, Soo ist dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten hebben gecomitteert Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, Meester Pauwels Schuermans, Ouwde-Schepene, Philips de Landtmeter, Hooftman vande Poorterye, ende Daniel van Gele, Wyckmeestere, Jannen Pelgrom, Oude-Deken vander Meerssen, Jan van Hove, Ouwderman vande Houtbrekers, ende Peeter Bonaerts, Deken vande Metsers, om de palen ende limiten pertinentelyck te designeren, ten eynde deselve voorts van wegen dese stadt bevryt ende in sulcken staet gestelt moigen worden als dat volghende de voors. presentatie ende gifte behoort. Actum inden Breeden-Raedt gehouden den V^en Aprilis anno 1581.

(*fol.* 73).

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deser stad, vuyt te reycken aen Jan Linnick, als gemechticht van Heer Beernaert ende Jan tzo Westerholt, Heeren tzo Limbecquet de somme van eene hondert guldenen, ende dat op rekeninge ende in mindernisse vande tachterheyt die de voors. Heeren Westerholt aen dese stadt hebben aenstaende. Actum VI^a Aprilis anno 1581.

Alsoo, nae voorgaende annominatie, Hieronimus Coymans ende Lucas Roosen opden V^en deser maenet van April, by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen syn ghecosen

ende gesurrogeert als Gecomitteerde vande Amonitiecamer, in plaetse van Adriaen Bardoul ende Janne van Heerstraten, met ordonnantie van te doen den eedt daertoe gerequireert, Soo ist dat de voors. Wethouderen ordonneren, mits desen, den voors. Jeronimus Coymans ende Lucas Roosen den voors. eedt te doene ende metten anderen Gecomitteerde te compareren ende besoigneren inder saecken vande amonitie soo dat behoort ende de gelegenheyt van dyen sal verheysschen. Actum VII^a^ Aprilis anno 1581.

Geordonneert Aernoudt Helman om by provisien te wesen Cappiteyn van het vendel vande jonge mannen binnen dese stadt, mits doende den eedt daertoe staende. Actum VII^a^ Aprilis anno 1581.

Geordonneert den Amonitiemeesters aende Fortificatiemeesters vuyt te reycken de somme van hondert guldenen ter weken, gedurende den tydt van vier weken, ten eynde deselve Fortificatiemeesters daermede geassisteert worden tot het maecken van seker muerken dienende tot sluytinge vande casamatten deser stad, volgende de resolutie daeraff genomen ende by myne Heeren in Collegio gearresteert opden III^en^ Aprilis lestleden, welcke somme van vier hondert guldenen hem sal passeren in rekeninge. Actum VII^a^ Aprilis anno 1581.

Alsoo de Oistersche Natie altydts in heure twee huysen hebben gehadt ende genoten gelycken vrydom van imposten als de Natie van Ingelandt, volgende de concordaten tusschen henlieden ende dese stadt over vele jaeren gemaect ende gesloten, dat oyck in conformiteyt van dyen tconsente vande Leden alhier daerop es gegeven als dat de voors. twee Natien daeraff souden vry ende exempt syn, gelyck oyck de Staten van Brabant, tselve soo verstaende, hebben in regarde vande Ingelsche Natie sulcx vercleert ende vuytgesteken, soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Contreroleur ende gesworen Clerck vande wynaccyse dat sy opt slot vande contrerolle by hun gemaect selen afftrecken de somme van II^m^ V^c^ XXXV £ IIII schellingen XI deniers, volgende de dry distincte specificatien

geauctentiseert byden Secretaris de Moy, hier gesien ende hierane gehecht, daeraff sy de voors. Oistersche Natie debiteur hebben gemaect, ende voorts voordane deselve te laeten vuyt de contrerolle die sy den Staten selen overgeven; ordonnerende voorts den Collecteur vande wynaccyse Cornelis Gramey deselve somme te tellen in handen vanden Rentmeestere deser stadt, die daeraff sal gehouden syn in syne rekeninge ontfanck te maecken daer tbehoort; gelovende den voors. Collecteur, Contreroleur ende Clerck vander stadtwegen te garanderen ende indempneren tegens eeneniegelycken die hunlieden oft yemanden van hun vuyt oorsaecke van dyen sal willen molesteren. Actum VIII[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

Opde specificatie vanden Pensionaris Meester Jan vanden Warck, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken I[c] XXV guldenen XII stuyvers, ter saecken van diversche stucken by synen clerck geschreven. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere ende Goede Mannen vande Ambachten vanden Maendaegschen Raedt hebben geordonneert ende geresolveert dat men Aerden Bormans, Lauwereys van Beeringen ende Peeter de Molyn, voorden ontfanck byden selven gehadt van I[c] L[m] guldenen by goetwillige leeninge byde borgeren deser stadt geconsenteert, voor een grativiteyt, sal beschincken elck van hun met eenen cop van hondert guldenen met de wapen deser stadt. Ende soo deselve Gecomitteerde noch syn onderhebbende vande selve penningen ende van andere van hunnen ontfanck de somme van ontrent sesse hondert guldenen, selen de drye resterende hondert guldenen tellen in handen van Philips de Landtmeter, Oude-Schepene ende Hooftman vande Poorterye, met advyse vande Tresoriers ende Rentmeestere, in voldoeninge vande ordonnantie denselven Landtmeter voor Jeronimus Moyaert opde voors. penningen gegeven. Actum Lunæ X[a] Aprilis anno 1581.

Opde quitantie van Nyverseel, geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de somme van VI[m] II[c] LXXIX

guldenen VI stuyvers VIII deniers Artois. Actum XIIa Aprilis anno 1581.

Ordonnantie opde Gecomitteerde vande amonitie om te leveren aenden Borgemeestere van Diest, tot behoeve derselver stadt, de quantiteyt van dry duysent ponden poeders, XVc £ lonten ende IIc langhe spiessien. Actum XIIa Aprilis anno XVc LXXXItich.

Gelycke ordonnantie tot Vc £ poeders aen Vranck Vuytenbroeck. Actum ut supra.

Alsoo de geestelycke goeden syn vanden aenbeginne gedestineert tot goede warcken, ende namentlyck tot onderhouwt ende behoeffve vanden armen, ende dat vele cloosters ende godtshuysen, binnen dese stadt ende vryheyt vande selve gelegen, syn gewoon ende schuldich geweest vele vuyt te reycken tot behoeve vande selve armen ; item alsoo tot noch toe de Aelmoesseniers deser stadt egeen administratie ende onderwindt en hebben gehadt vanden Ryck Gasthuys, St.-Juliaensgasthuys ende meer andere godtshuysen binnen dese stadt gelegen ende distributie vande aelmissen, dewelcke binnen deselve gedaen worden ende behoorden te geschieden, Soo ist dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere ende andere Leden deser stadt hebben goet ende raedtsaem gevonden dat de Goede Mannen vande Ambachten souden denomineren acht parsoonen, daervuyt Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere souden kiesen de vier die selen hebben de superintendentie ende toesicht vanden voors. Ryck Gasthuys, St.-Juliaensgasthuys ende van alle andere godtshuysen ende distributien vande aelmissen, dewelcke tclooster van St.-Michiel, Peeter Pots, Bogaerden, Predickheeren ende alle andere binnen dese stadt ende vryheyt vande selve gelegen schuldich syn te contribueren, egeen godtshuysen oft distributien van aelmissen vuytgesteken dan degene die tot noch toe syn geweest onder de administratie vande Aelmoesseniers, dewelcke deselve selen blyven behouden gelyck sy van ouwden tyden hebben gehadt. Ende alsoo men by experientie bevindt dat, deur de menichte van volck ende dagelycxe groote

siecten ende sterften, meer dan noode is datter noch een gasthuys ende seker quantiteyt van pesthuysen werden gemaect, in oft omtrent de Nieuwe stadt, selen de voors. vier parsoonen oyck daerover hebben de superintendentie ende toesicht, ende selen tselve gasthuys ende pesthuysen worden gemaect met hunnen advyse, te weten het gasthuys in een deel vander Predickaren clooster, dwelck sal geadministreert moigen worden by een deel vande vrouwen wesende in het Ryck Gasthuys oft andere, ende de pesthuysen achter inden bogaerde vande Faques ende in een deel vander Faques clooster, te weten het quartier naest den bogaerde gelegen, selen worden gestelt de Swarte Susters, om de arme menschen die met de voors. peste versocht syn te assisteren, oft selen tvoors. gasthuys ende pesthuysen gestelt wornen in eenige andere plaetse oft met eenige ander middel daerop worden versien, soo ende gelyck Borgemeesteren ende Schepenen, met advyse vande voors. vier parsoonen, selen bevinden te behooren. Tot allen dwelck syn, nae voorgaende denominatie vande Goede Mannen vande Ambachten, gecoren Loys Malepaert, Jaspar van Uffele, Lenaert Maillet ende Jan Rademaecker, dewelcke Borgemeesteren ende Schepenen ordonneren den voors. last, als wesende een warck Godt Almachtich sonderlinge aengenaem, ten dienste van dese stadt ende ingesetenen vande selve te aenveerden; wel verstaende dat de Gedeputeerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden selen hun doen alle moigelycke assistentie ende bystandt, ende dat deselve oyck, met authoriteyt van Borgemeesteren ende Schepenen ende by advyse vande voors. vier gecorene parsoonen, de gasthuysen ende pesthuysen selen behoorlyck opmaecken ende versien van tamelycke ende behoorlycke innecomen vande geestelycke goeden, ende selen alle jaer twee vande voors. vier worden vernieuwt, sulcx dat ten vuytersten egeen van hun langer daerinne vaceren sal dan twee jaeren, blyvende desnyettemin Borgemeesteren ende Schepenen behouden de generale ende particuliere superintendentie, gelyck sy die altydt gehadt hebben. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt, den XIIen Aprilis anno 1585.

Alsoo mits der afflyvicheyt van Meester Peeter Roberts, deser

stadt Cassydere was, tselve offitie oft dienst sekeren tydt heeft gevaceert, ende dat men bevindt dat de stadt nootelycken eenen getrouwen meester daertoe van noode heeft, soo oyck de Policymeesters tselve by requeste hebben versocht, Soo hebben Borgemeesteren ende Schepenen gecomitteert ende comitteren, by desen, Michiel Vollekens, mits doende den eedt daertoe staande, ende dat opde gagie van eenen gulden daegs als hy sal warcken, daerinne hy hem oyck nyet en sal moigen tsoecken maecken, maer altydts parsonelyck, soowanneer datter eenich warck voorde stadt te doene sal syn, moeten present wesen ende mede warcken, sonder dat hy van nyemanden anders eenich warck sal moighen aennemen oft oyck warcken, ten ware met consent van Tresoriers ende Rentmeestere. Ende soowanneer de voors. Meester Michiel nyet en sal warcken, sal alleenlycken daegs voor gagie genyeten acht stuyvers, sonder eenige emolumenten oft vervallen te genyeten oft moigen pretenderen, die synen voorsate soude moigen gehadt oft genoten hebben. Actum XII[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo de leveraers van rys ende andere materialen geemployeert aenden dyck van Borgerweert ende diegene die hunne materialen affgenomen syn, om daerane te ghebruycken, hebben diversche requesten overgegeven gehadt, soo aen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen als generalyck aenden Breeden-Raedt deser stadt, om daeraff voldaen ende gecontenteert te worden, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, naedyen dese saecke is in diversche Breede-Raeden getracteert, syn tevreden geweest dat de voors. tachterheyt, beloopende ongeveerlyck dry ende twintich duysent Karolusguldenen, daerinne begrepen hetgene dat vande gegoede gescot gedestineert totten lapdyck ontleent is geweest ende geemployeert tot het versschen vanden grooten dyck ende crage, ende voorde restitutie van welcke penningen de stadt haer heeft moeten verbinden aenden Penninckmeestere Steenwinckel, bedragende tusschen de negen ende thien duysent Rinsguldenen salvo justo, sal worden betaelt, consenterende tot dyen behoeve de vier ende ses stuyvers

daermede de tappers belast syn, ende daerop ende seker ander impositien geassigneert syn geweest de tweeenviertich duysent Rinsguldenen gefurneert tot behoeve vanden garnisoene van Heerentals endeandere, naedyen deselve tweeenveertich duysent Rinsguldenen selen voldaen syn, behoudelyck dat de parsoonen die ten achter syn selen worden gedenomineert mitsgaders de somme ende waeraff ende alle andere circunstantien, ende dat daeraff een lyste gegeven sal worden Peeter van Breusegem, Marten Meermans ende Bonaventura de Meuleneer, die voorde betalinge vande selve hun selen informeren oft de schulden deugdelyck syn oft nyet. Ende dat deselve Gecomitteerde nyet en selen vermoigen eenige gecochte actie, tsy van arbeyt oft materialen, voorder te laeten betalen dan dieselve ingecocht syn oft daervoren is betaelt, welcke lyste byde bovengenoemde Gecomitteerde alsoo gevisiteert ende den Penninckmeestere overgelevert synde, sal dyenvolgende daerop ende vuyte de betalinge doen die hun valideren sal in syne rekeninge, mits overbrengende het behoorlyck bescheet daertoe gerequireert synde, ende behoudelyck oyck dat de voors. middelen niet langer loop hebben en selen dan tot de voors. betalinge ende dat de voors. Comissarisen alsdan selen schuldich syn behoorlycke rekeninge te doene aende Leden deser stadt Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den XIIII^en^ Martii ende XII^en^ Aprilis anno 1581. (*fol.* 75).

Gegunt aen Peeteren van Hove, musicien, borger deser stadt, in plaetse vanden afflyvigen Cornelis van Hove, een vande vyff speellieden was deser stadt, de plaetse door dafflyvicheyt vanden selven Cornelis van Hove jegenwoordich vacerende, met de gagien ende emolumenten daertoe staende. Actum XII^a^ Aprilis 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy selen betalen doncosten vande waeckhuysen inde Warffpoorte by het comptoir vanden riddertol, by ordonnantie van myne Heeren belast te maecken, om daerinne de dagelycxe wachte te houden byde guldebroeders, ende oversulcx te betalen de specificatie by desen gevuegt, ende andere (*sic*) ter causen van dyen te becostigen. Actum XII Aprilis anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Pauwels Schuermans vuyt te reycken de somme van twee hondert achtensestich guldenen, ter causen van syne vacatien, volgende de specificatie daeraff synde ende der acten vanden II[en] Decembris. Actum XII[a] Aprilis anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Jan van Asseliers, Audiencier ende Secretaris vanden Rade van Staten, van diensten der stadt by hem gedaen, namentlyck in het visiteren, examineren ende onderteeckenen vander stadt leste rekeninge gedaen byden Rentmeestere was Peeter Panhuys, mitsgaders in het leste vernieuwen vander Weth, de hellicht van tgene den anderen Heeren Comissarisen, geassisteert hebbende in hetselve vernieuwen, vander selver stadtwegen is vuytgereyct geweest, bedragende deselve hellicht hondert ende vyftich guldenen, ende dit voor dese reyse alleene, sonder te trecken in consequentien, soo men desaengaende ter naester veranderinge vande Weth daerinne sulcx sal finalyck resolveren soo behooren sal. Actum XII[a] Aprilis 1581.

Alsoo byde Leden deser stadt, Breeden-Raedtsgewyse vergadert synde tot onderpandt vande gemeyne saecke ende om te vervallen de nootelycke oncosten tot de jegenwoordige oorloge gerequireert ende verheyscht, is geconsenteert dat in dese stadt sal worden geheven eenen vyffden penninck van alle onruerlycke goeden, te betalen in tweelff deelen, alle maenden een gerechte tweelffste gedeelte, den tydt van ses maenden geduerende, een derdendeel tot laste vanden huerlinck ende twee derdendeelen tot laste vanden proprietaris, die tselve sal moigen cortten aende rentieren, ende dat tot bewaernisse ende bescherminge, vanden lande van noode is met alder vliet ende neersticheyt te procureren gereede middelen tot betalinge vande garnisoenen ende amonitien, nootsaeckelyckheden vanden oirloge, volghende oyck den ernstighen versuecke van Syne Excellentie, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, om voor soovele in hun is in desen te versiene, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den Wyckmeesteren deser stadt ende

elcken van hun dat sy, tot voorderinge vande gemeyne saecke ende hun particulier welvaren, terstondt ende sonder dilay selen omgaen, elck in hunne quartieren ende resorten van hunnen wycke, met hunne clercken, ende aldaer in alle neersticheyt opbeuren ende ontfanghen denselven vyffden penninck, volghende den voors. consente, opden voet ende forme vande oude cohieren, om deselve voorts over te tellen in handen vanden Rade vande Staten van Brabandt oft hunnen Gecomitteerde daertoe belast synde, ende voorts deselve geemployeert te worden als boven, ende de deffaillanten opteeckenen met insinuatie dat ingevalle denselven vyffden penninck binnen acht dagen nae datum vande selve insinuatie nyet en worde gebrocht in handen vande selve Wyckmeesters, sonder voorder dilay ende eenige ander voorwetinge men deselve gebreckelycke sonder dissimulatie sal executeren, tot welcken eynde oyck deselve Wyckmeesteren den voors. deffaillanten ende gebreckelycke, den voors. tydt overstreken synde, selen leveren in handen van myne Heeren om voorts te procederen tot de voors. executie. Actum XII^a^ Aprilis anno 1581.

Geordonneert Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers, dat hy van stonden ane doe gereet ende veerdich maecken thien heudeschepen, ende deselve hueren ten coste deser stadt, om deselve temployeren ende gebruycken daer ende alsoo thun by mynen Heere den Borgemeestere Junius sal wesen belast, totter welcker ordonnantie myne Heeren voors. hun syn refererende, gemerct den dienst des landts sulcx is verheysschende. Actum XIIII^a^ Aprilis anno 1581.

Geordonneert Aerdt Verbeke te wesen Wyckmeestere deser stadt, in plaetse van Adriaen Bardoul, ende te doen den eedt daertoe staende. Actum XIIII^a^ Aprilis anno 1581.

Geordonneert den Collecteurs vande accysen ende impost die vande Natien vande Hansteden, Engelandt ende Portugael te houden vry ende onbelast in regarde vande imposten onlancx ten versuecke vanden Rade van Staten van Brabandt geconsenteert, als inde consenten bydese stadt daertoe gedragen vuytgesteken syn. Actum XIIII^a^ Aprilis anno 1581. (*fol.* 77).

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere geene betalinge te doene aende renthieren van Mechelen ghehipothiceert wesende op het lichaem deser stadt, sonder voorgaenden consent ende advys vande Wethouderen der stadt van Mechelen oft hunne Gedeputeerde, dan degene die volgende het placcaet van Syne Hoocheyt hebben ende thoonen behoorlycke mainlevée onder den segel vande voors. Wethouderen van Mechelen, ende dat soowel om te verhueden de fraulden die dyen van Mechelen geschiet in respecte van hunne quotisatien, alsoyck opdat dese stadt eens mocht voldaen syn vande geloeften by die van Mechelen aen hen gedaen, ten respecte vande betalinge vanden Coronel Norritz. Actum XIIII[a] Aprilis anno 1581. (*fol.* 77).

Geordonneert opde vacatien by Meester Peeter van Aelst vuyt laste van myne Heeren gedaen int examineren van Willem van Kinderen, bleycker, gevangen op Ballaert, ende Joncker Adriaen van Katulle, voorden tydt van XXIIII dagen, dat Tresoriers ende Rentmeestere hem selen vuytreycken de somme van XXXVI guldenen, ende Joncker Jacob van Wachtendonck, voorden tydt van XII dagen, XVIII guldenen. Actum XV[a] Aprilis anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende het verclaren vande Coronellen, van dat sy den eedt byde nieuwe Coronellen gedaen houden voor goet ende pertinent, ende dat sy nochtans, nyettegenstaende alle de verthooningen ende diversche bevelen vanden Magistraet, denselven eedt nyet en hebben willen doen, ordonneren alnoch Borgemeesteren ende Schepenen dat sy denselven voor het vertrecken vuyt het Collegium selen schuldich wesen te doene, opde pene van duysent guldenen by elcken van hun in weygeringe wesende te verbeuren, daervoren sy reelyck selen geexecuteert worden, ende dat daerenboven de schuldt van alle inconvenienten daerinne de stadt soude moigen vallen sal op hun geleegt worden, ende de saecke op morgen den Breeden-Raedt tot dyen eynde te vergaderen verthoont, om voorts gedaen te worden gelyck men tot versekertheyt, ruste ende welvaren vande stadt sal bevinden te behooren. Actum XVII[a] Aprilis anno 1581.

Mynheer den Buyten-Borgemeestere heeft vercleert bereet te syne den voors. eedt te doene. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aenden Coronel Norritz, vuyter Cassen van Reductien, de somme van vier duysent acht hondert XLIX guldenen seven stuyvers een oort, over reste van XII[m] guldenen daeraff dese stadt met die van Mechelen heur obligatie elckeen voor al voorde selve stadt Mechelen hebben gegeven aenden voors. Coronel. Ende selen deselve Tresoriers ende Rentmeestere hun doen rembourseren vande selve reste met quitantie van die van Mechelen op dese stadt ende den Staten van Brabant renten heffende. Ende ingevalle van geen remboursement by middel van alsulcke quitantie, sal nochtans de voors. somme den voors. Rentmeestere worden gepasseert in rekeninge, mits overbrengende de voors. obligatie. Actum XVII[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo de Coronellen ende Cappiteynen deser stadt, int doen vanden eedt tot henne offitie ende ampt gedaen, onder andere hebben geloeft ende gesworen dat sy selen achtervolghen dordonnantie die opde wacht gemaect is ende gemaect sal moigen worden, Soo hebben Borgemeesteren ende Schepenen, die tallen tyden geneycht hebben geweest ende alnoch geneycht syn hen te mainteneren inde eere ende authoriteyt die hen als Coronellen ende Cappiteynen toebehoort, wel hebben willen verclaren dat alsoo sy tot noch toe nyet en hebben gestatueert in materie vande wacht sonder hennen advyse, dat sy oyck in toecomenden tyden nyet en selen veranderen oft disponeren opde voors. ordonnantie vande wacht sonder hun ende de Cappiteynen advys gehadt te hebben. Actum XVIII[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo Jaspar van Zurch, Loys Verbeke ende Jan Gysels, Coronellen deser stadt, hebben versocht dat sy worden versekert van hun ampt ende last ontslegen te worden ten tyde van het vernieuwen vande Weth, achtervolghende de versuecken die sy dickmael te voren hebben gedaen, soo mondelinge als by requeste, ende dat mitsdyen sy nu ontrent drye jaeren wel ende getrouwelyck hadden gedient ende soo-

wel in het aennemen van hen offitie in seer dangereusen tyde ende alswanneer de saecken van dese stadt nyet en waren in sulcken staet als sy nu syn, als daernae, in vele occurrentien van grooten gewichte ende importantie, hen tot welvaren van dese stadt geemployeert, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen alnoch verclaren dat sy de voors. Coronellen van hunne goede offitien ende debvoiren seer syn bedanckende, achtervolgende seker acte van declaratie die hun ende dander is gegeven, ende alsoo byde Leden deser stadt is versogt ende by gemeynen advyse goetgevonden dat alle jaere, ten tyde van het vernieuwen vande Weth, de Coronellen souden worden verandert, om goede ordre ende politie int gouverneren van dese stadt ende goede bewaernisse ende wacht vande selve te onderhouden, hebben de voors. Coronellen ende elcken van hun willen versekeren dat sy, ten tyde vande ierste toecomende veranderinge vande Weth, alswanneer de Coronellen oyck selen vernieuwt worden, selen van hennen voorderen dienst, als wesende de dry oudtste, ontslagen worden ende andere in hunne plaetse gesurrogeert, ende dat daertegens nyet en sal worden gedaen, onder hoedanighe oorsaecken die hun souden moigen presenteren. Aldus gedaen inden Maendaegschen-Raedt extraordinarie vergadert synde des Goendsdaegs den XIX^en^ Aprilis 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Maendaegschen Raedt extraordinarie vergadert synde, hebben geordonneert den Collecteurs vande wynaccyse Meester Thomas Tillius, mits sekere consideratie ende sonder tselve in respecte van eenige andere te trecken in consequentien, te laeten volgen, voor dit jegenwoordich jaer 1581, twee amen Rensen wyn, vry van accyse, imposten ende hoochselen der stadt competerende, gelyck hem mede inden voorgaenden jaere is gegunt. Actum XIX^a^ Aprilis 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden dat sy, onder behoorlycken inventaris, tot heurwaerts selen nemen ende benefitieren tot alsulcken behoeve als Borgemeesteren ende Schepenen selen ordonneren, de meubelen oft misgewant als is aenclevende den autaer opden *Steen* oft gevanckenisse binnen dese stadt, eensament-

lyck tselve gedaen synde, den voors. autaer van daer te amoveren. Actum XIX[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

(*fol.* 89).

Het sommier van tgene gehandelt is nopende de veranderinge vande Coronellen ende het doen vanden eedt, gehouden byden Pensionaris Meester Jan vanden Warck.

Alsoo inden jaere van LXXVIII[tich], den... (*sic*), den ingesetenen van dese stadt werden verdeylt in tachentich vendelen, blyvende in wesen de sesse ghesworen Gulden, ende dat deselve tachentich vendelen werden gestelt onder acht Coronellen, Soo is daernae tot diversche reysen byde Goede Mannen vande Ambachten, in diversche Breede-Raeden, soo schriftelyck als mondeling, versocht dat de Coronellen oft de hellicht van hun soude verandert worden, sulcx dat daernae den XIX[en] Martii anno 1581 daerop is eyntelycke resolutie genomen, daeraff Syne Vorstelycke Genade is veradverteert by Gedeputeerde tot dyen eynde aende voors. Syne Vorstelycke Genade gesonden, dewelcke deselve oyck heeft geadvoyeert, gelyck daeraff blyct byde acten, instructien ende memorien van tgene des voors. is gehouden. Naeden welcken de vier Coronellen, die in plaetse van andere vier affgaende gecosen waren, hebben hunnen eedt gedaen, nae inhouden van sekeren concept daeraff gemaect vander daten den ..... (*sic*). Maer alsoo Borgemeesteren ende Schepenen ende die vanden Maendaegschen-Raedt den XXI[en] Aprilis versochten ende eyntelyck daerinne insisteerden dat de nieuwe Coronellen souden worden gestelt in hennen actieven dienst, ende dat sy oversulcx souden loten de quartieren vande affgaende Coronellen, Soo is goetgevonden deselve te ontbieden, ende is hen tgene des voors. is van wegen Borgemeesteren ende Schepenen bevolen, waerop de voors. Coronellen hebben geantwoordt dat sy bereet waren den last te aenveerden naedyen sy, nyettegenstaende alle henne voortsgebrachte excusen, hadden moeten den eedt doen, maer begeerden dat de aenblyvende Coronellen souden ierst verclaeren dat sy in heuren dienst souden continueren, ende dat sy oyck souden begrepen worden onder gelycken eedt,

mits redenen dat sy verstonden dat de aenblyvende Coronellen weygerden in hennen dienst te blyven, ten ware Borgemeesteren ende Schepenen hen ierst voldaen hadden de poincten ende articulen by hun overgegeven die (soo sy verclaerden,) alnoch egeenssints voldaen en waeren, ende dat sy oyck opentlyck seyden dat sy egeenen eedt van gehoorsaemheyt en hadden gedaen aen Borgemeesteren ende Schepenen, gelyck de nieuwe aencomende gedaen hadden, ende dat wel redene was dat deselve swaricheden geslist souden syn aleer sy hun ampt souden aenveerden, aengesien dat anderssints de aenblyvende nyet en souden met hun willen besoigneren, ende daervuyt tweedracht ende divisie soude moighen volgen. Welcke redene ende meer andere geconsidereert, hebben Borgemeesteren ende Schepenen goetgevonden te doen roepen de gecontinueerde Coronellen, vuytgenomen Mynheer den Buyten-Borgemeestere, mede Coronel wesende ratione officii, die daer present was, ende is hen sommierlyck verhaelt de resolutie op het veranderinge genomen, het advoy van Syne Excellentie, item dappostille hen gegeven op sekere hunne requeste, ende dat Borgemeesteren ende Schepenen daermede voldaen hadden allen tgene in henne magt, ende namentlyck dat de voors. Coronellen waren verleent de acten ende declaratien vande goede debvoiren ende officien by hen in hen ampt gedaen, die sy hadden begeert. Versueckende Borgemeesteren ende Schepenen dat sy voorts souden continueren in hunnen dienst ende de nieuwe aencomende alle addres doen ende oyck goetvinden den eedt byde aencomende ghedaen ende hun daermede conformeren, opdat sy, tsamen wesende in eenen dienst, oyck in eenen last, plicht ende obligatie souden syn, ende een gemeyn correspondentie houden tot versekertheyt vande stadt. Daerop van wegen de Coronellen int lange is verhaelt alle de diensten die sy gedaen hadden, ende dat sy luttel waren geassisteert by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, ende dat sy oyck vele vuyt hen borsse hadden moeten verschieten, ende in summa dat sy geenssints en verstonden voorder te continueren, ten ware dat alle de poincten die sy hadden by geschrifte overgegeven (daeronder mede een was de recompense ende vereeringe by hen versocht,) en waeren voldaen. Ende al ist soo dat Borge-

meesteren ende Schepenen ende die vanden Maendaegschen-Raedt deden alle moigelycke debvoir om te bewysen dat alle deselve poincten nyet en consten alsoo affgedaen worden, ende dat sy diesnyettemin vande principaelste waren versekert, soo en hebben sy nyet comen verwerven dat sy hebben willen verclaren dat sy souden continueren, ende is ondertusschen oyck debat geresen nopende de forme vanden eedt ende de differentie tusschen den voorgaenden ende dengenen die de nieuwe Coronellen gedaen hadden, consisterende alleenlyck inde geloefte vande gehoorsaemheyt vanden Magistraet, seggende de ouwde Coronellen dat sy den eedt gesworen hadden ende dat sy dyen wel hadden onderhouden, ende sooverre sy dat gedaen ende wel gedient hadden, dat nyet gehouden waren anderen eedt te doen, daerby vuegende dat sy altydt hadden den Magistraet gerespecteert ende gedefendeert, ende dat sy tselve noch voorder wilden doen, ende hoewel sy genoch verclaerden dat sy tegens den eedt vande nieuwe Coronellen nyet en wisten te seggen, maer ter contrarien opentlyck bekenden dat denselven goet was, soo en begeerden sy nochtans nyet vuytdruckelyck te verclaren dat sy hun daermede conformeerden ende dat sy daerinne begeerden begrepen te syn, maer als men van hen deshalven eyntelycke antwoorde versochte, verclaerden dat sy begeerden te blyven byden eedt die sy eens gedaen hadden. Sulcx dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, naedyen de voors. altricatie hadde geduert van smorgens vroech tot een ure, ende des achternoens tot seven uren, sy bedwongen syn geweest, nae vele verthooningen ende vriendelycke versuecken aende oude Coronellen gedaen, om hen te bevelen dat sy, om alle oorsaecke van quaeden verstande ewech te nemen, souden schuldich wesen den eedt te doen in conformiteyt vanden eede die byde nieuwe gedaen was, naedyen sy tegens de forme nyet en wisten te seggen, hen int lanck verthoonende waeromme sy sulckx behoorden te doen, nyettegenstaende eeniegelyck bekent was dat sy tot noch toe wel hen hadden gequeten, ende dat men hun oversulcx bade dat sy souden continueren, te weten omdat tusschen de ouwde ende nieuwe egeen differentie en soude syn, tware inden eedt oft in eenige andere saecken, ende dat de Magistrae-

ten die gecontinueert worden wel quand à quand eenen nieuwen eedt doen, ende dat Mynheer den Buyten-Borgemeestere bereet was den eedt te doen, maer nyettegenstaende de bevelen die twee oft drymael werden gereitereert, en wilden daertoe nyet verstaen, seggende dat men hun ierst moesten voldoen hunne versochte conditien ende anderssints tacite genoch te kennen gevende dat sy hen soo nyet en wilden verplichten gelyck de nieuwe gedaen hadden. In sulcker vuegen dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, considererende dimportantie van dese saecke ende hoe lichtelycken daervuyt een scheuringe ende divisie inde stadt soude moigen volgen, ende dat de nieuwe nyet en begeerden den last aen te nemen sonder te hebben de verclaringe vande ouwde, hebben geraden gevonden de voors. dry Coronellen, opde pene elck van duysent Karolusguldenen, te bevelen dat sy, voor het scheyden vuyt het Collegio, den eedt souden doen. Maer alles en heeft nyet geholpen, nyettegenstaende Borgemeesteren ende Schepenen ende die vanden Maendaegschen-Raedt byden anderen bleven tot naeden negen uren, ende syn vertrocken sonder de voors. ordonnantie te voldoen. Ende hebben Borgemeesteren ende Schepenen goetgevonden dat sy met den Maendaegschen-Raedt des anderen daegs vroech souden byden anderen comen, om te sien wat voorder soude gedaen moeten worden tot eendracht, ruste ende versekertheyt van dese stadt. Ende hebben met eenen begeert dat Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, souden, van hun selven ende proprio motu, de aenblyvende Coronellen gaen spreken, ende hen met alle middelen hen mogelyck voorhouden de inconvenienten die daervuyt souden moighen spruyten, ende dat Borgemeesteren ende Schepenen de pene souden remitteren mits dat sy noch den eedt quamen doen, gelyck oyck Mynheer den Binnen-Borgemeestere Leeffdale genoch daertoe verbalyck consent gegeven hadde, dat sy hun noch tot den anderen dage souden moigen beraden. Des anderen daegs syn Borgemeesteren ende Schepenen wederomme met den Maendaegschen-Raedt vergadert ende hebben Daems ende van Dale rapport innegebracht, dat de voors. Coronellen begeerden henne Cappiteynen opden eedt te hooren, ende dat sy geen veelder swaricheyt en souden maecken den-

selven te doen, ende dat sy tegens den noen tot dyen eynde souden comen int Collegio, maer alsoo, om seker gerucht vanden vyandt, sy voornoen nyet en hadden met hunne Cappiteynen connen comuniceren, soo is dyen dach voorbygegaen sonder anders yet daerinne te doen, dan alleenlyck datter werde vermaendt dat nyet goet en was dat de Coronellen sulcke saecken de Cappiteynen aengaven, emmers nyet in absentie van eenige Gedeputeerde vande Weth, vuytdyen dat te besorgen was dat de Coronellen souden byde Cappiteynen willen maintineren henne intentie ende voornemen, ende tselve by hun goet doen vinden, daerop evenwel nyet en is geresolveert. Den voors. derden dage, te weten den XIX^{en} des morgens, ontboden de oude Coronellen dat sy comen souden met de nieuwe, ende syn tsamen gecomen eerst ontrent den elff uren, brengende mede de forme vanden eedt die sy tsamen begeerden te doen, daerinne was verandert dat sy wilden sweeren den Borghgrave, Borgemeesteren ende Schepenen, ende die onderdanich te wesen ende te achtervolgen de ordonnantie gemaect ende alnoch te maecken met hennen advyse, in sulcker vuegen dat Borgemeesteren ende Schepenen, siende dese veranderinge, hun wederomme bevonden in swaricheyt, ende dat vuyt twee redenen, ierst vuytdyen sy by Borgemeesteren ende Schepenen hadden gevuegt den Borchgrave, ende ten tweeden dat sy Borgemeesteren ende Schepenen wilden verobligeren dat sy geen ordonnantie opde wacht en souden moigen maecken sonder hun advys oft consent, alsoo sy genoch verclaerden het woort *advis* voor consent te verstaen, daerop dat seer vele werde gediscoureert, daeraff de substantie was int cortte, ierst voor soovele als aengaet den eedt te doen aenden Borchgrave, soo werde verhaelt dat hun seer leet was dat de Coronellen sulcke vernieuwicheyt op hun selven wilden gaen voortskeeren, sonder de saecke te verstaen, ende besunder dat sy alreede de Cappiteynen sulcx hadden aengegeven, besorgende dat sooverre de Borchgrave vuytgelaten werde, dat Syne Vorstelycke Genade prejuditie daerinne soude worden gedaen, ende naedyen dese stadt in alle manieren de authoriteyt van Syne voors. Vorstelycke Genade begeerde te maintineren, dat in egeenderhande manieren en diende te con....(*sic*) ende dat Borgemeesteren ende Schepenen nochtans nyet en consten

toelaten dat den eedt in sulcker forme als de Coronellen aengaven aenden Borchgrave gedaen soude moigen worden, daertoe voor redene werde geallegeert de navolgende :

Dat de stadt van Antwerpen noyt eedt en hadde gedaen van gehoorsaemheyt aen eenige Borchgraven ende dat daeraff overal egeen memorie en was.

Ende voor soovele inden ouden poorterseedt wordt in effecte gesegt, dat sy geloven den Burcht, Borchgrave ende Burchtlieden te helpen hoeden ende beschermen, daervuyt dat scheen dat de gemeynte verstondt dat sy den Borchgrave eedt deden, dat men tselve alsoo nyet en const geinterpreteren, maer ter contrarien dat men daerby swoer den Burcht, Borchgraven oft Borchtgrachten ende vesten ende Borchtlieden te hoeden ende beschermen, ende dat men tselve nyet en conste verstaen vanden Heere, want voor soovele als den Heere aengaet, tsy denselven genoempt werde Coninck, Hertoch, Prince, Marckgrave, Landtgrave, Grave, Baron oft anderssints, soo en wordt hem in sulcker vuegen nyet gesworen als dien eedt innehoudt, maer met andere woorden die eeneniegelyck bekent syn.

Item, dat wel ter contrarien de manieren een stadt oft stercte alsoo te sweeren trouw te wesen, als namentlyck dat men sweert de stadt ende vesten vande selve te bewaren, gelyck men oyck significanter seegt dat men opde mueren ende opde graven oft vesten is bereet te sterven met andere diergelycke.

Daervuyt dat men wel can verstaen dat originelyck den eedt en is geconcipieert om te denoteren (niet?) den parsoone vanden Heere ofte Burchgrave, maer alleenlyck de starcten ende grachten.

Hoewel dat men over vyftich oft tsestich jaeren men anders soude de saecke by inadvertentie moigen geinterpreteert hebben, des men nyet en weet.

Item, dat den eedt hem nyet en can verstaen vanden par-

soon vanden Heere, was genoch apparent, vuytdyen deselve forme vanden eedt seer ouwt was ende alsoo geobserveert voor ende aleer den Burchgrave tot Antwerpen innegestelt ende bekent was.

Ende genomen dat by het woordt Burchgrave werde gedenoteert den Heere, dat nochtans byden voors. eede hen egeen gehoorsaemheyt en wordt geloeft, maer alleenlyck dat sy gehoet ende beschermpt worden souden gelyck andere Burchtlieden.

Ende alsoo den titule van Borchgrave van Antwerpen was annex aende baronie van Diest, ende daer te voren aen Hensberch, dat een saecke van consequentien soude syn dat die van Antwerpen deselve den eedt souden doen oft gedaen hebben van gehoorsaemheyt.

Item, dat men moeste considereren dat sooverre Syne Vorstelycke Genade begeerde, ende dat de saecken nu ter tydt soo waren gelegen, dat dese stadt Syne Vorstelycke Genade als Borchgrave eedt doen soude, dat tselve moeste geschieden met meerder solempniteyt ende bespreeck van conditien ter eenre ende ter andere syden, ende alsoo alle Princen henne ondersaten eerst eedt doen, dat in dyen gevalle Syne Vorstelycke Genade in dyer qualityet oyck ierst den eedt soude moeten doen.

Dat boventgene hiervoren is gesegt, een seker argument was dat de forme vanden eede, soo men die van ouwden tyde was gewoon te doen, nyet en sprack vanden Borchgrave als vanden parsoone vanden Heere, maer vande grachten oft graven beyde eene saecke beteeckenende, dat men nyet en wiste dat den Borchgrave de stadt oft oyck de Burcht eedt heeft gedaen, sulcx dat in consequentien die vande stadt oft vanden Burcht nyet en connen verstaen worden als hem eedt gedaen te hebbene.

Dat den Heere van Liekercken wylen was Burchgrave van Brussel, den Marquis van Rysborch Borchgrave van Gendt, maer dat sy daeromme daerinne sulcken authoriteyt nyet en hebben als dat men hen eedt doet van gehoorsaemheyt.

Dat de poorters van Antwerpen deden eedt den Hertoge van Brabandt getrouw te wesen.

Dat oyck ten tyde vanden Hertoge van Alva altydt den eedt inde selve forme werde gedaen, ten tyde alswanneer Syne Vorstelycke Genade tegens alle recht ende redene hem moeste vuyt dese landen absenteren, daervuyt oyck volgde dat den eedt nyet werde gedaen parsoone.

Datter nyemandt en was onder de Wethouderen die nyet geerne en sage dat Syne Vorstelycke Genade werde gestelt in vele meerderen staet, maer dat sy wensten dat alles mochte toegaen met sulcke circunstantien van tyde ende alle andere als gelycke saecken requireerden.

Ende toucherende de limitatie daerby gevuegt, dat die ordinantien souden moeten gemaect werden met advis vande Coronellen ende Cappiteynen, daerop werden oyck vele swaricheden gemoveert, als namentlyck dat daermede de authoriteyt vanden Magistraet soude vermindert worden, ende dat tselve geheel contrarieert de onderdanicheyt die sy verclaerden bereet te syn te geloven, dat den Magistraet van allen ouden tyde was gepreviligeert om met den Schouteth alderhande ordonnantien ende statuten te maecken tot voordeele vande stadt ende politie ende bewaernisse vande selve.

Dat egeen redene en was dat deselve authoriteyt hen soude genomen worden soo lutter inde ordonnantien vande wacht als alle andere.

Sonder dat te letten was dat de Coronellen ende Cappiteynen pretendeerden dat naedyen hen de wacht bevolen was, dat men daeromme nyet en behoort yet inde wacht te veranderen, oft daerop yet te disponeren sonder hunnen consent, accorde oft contentement, gelyck sy expresselyck verclaerden henne meyninge te wesen, aengesien dat sy de bewaernisse vande stadt ende vande wacht nyet anders en hadden dan onder den Magis raet, ende dat sy deselve diesnyettemin daerinne oyck behoorden te gehoorsamen.

Dat de meyninge vanden Magistraet diesnyettemin en was yet te veranderen inde ordonnantie vande wacht, ten ware tselve noot ware ende met kennisse van saecken, ende dat sy in dyen gevalle daerop nyet en souden ordonneren sonder ierst gehoort te hebben het advys vande Coronellen ende Cappiteynen, gelyck sy te voren oyck daerop noyt anders en hadden gedisponeert, maer dat sy nyet en verstonden dat tselve inden eedt soude begrepen worden, om daermede de authoriteyt vanden Magistraet egeen prejuditie te doene, dan dat de Coronellen ende Cappiteynen tevreden waren dat de Cappiteynen gelycke geloefte souden gedaen worden (ende hun) soude gegeven worden acte apart, daerby hun soude geloeft worden dat Borgemeesteren ende Schepenen nyet en souden disponeren op het veranderen vande ordonnantie vande wacht, sonder ierst advys gehadt te hebben vande selve Coronellen ende Cappiteynen.

Dat alsoo degene die de wapenen hebben genoch syn de meesters vanden landen ende vande steden, te meer de Coronellen ende Cappiteynen oyck int feyt vande wacht behooren den Magistraet subject te syn, om nyet te comen in een confusie ende veranderinge vande politie en de goede ordeninge inde stadt onderhouden.

Want dat de Weth nyet en soude moighen disponeren sonder contentement vande Coronellen ende Cappiteynen, daervuyt soude volgen datter altydt Coronellen ende Cappiteynen souden moeten syn, ende de ordre gehouden worden die nu ter tydt is, sooverre het de Coronellen ende Cappiteynen belieffde, aengesien dat deselve nyet en souden cunnen veranderen sonder hunnen wille. Ende oft daerover de Coronellen ende Cappiteynen oyck in divisie vielen, dat daervuyt nyet anders en soude te verwachten staen dan een sorgelycke seditie ende tweedracht, als den Magistraet macht soude benomen syn van daerop te disponeren.

Desen aengemerct ende dat de wapenen nyet en behoorden yet gemeyns te hebben met den gouvernemente vande stadt, noch hen in eeniger manieren te moeyen met de authoriteyt vanden Magistraet ende dander Leden deser stadt, gelyck

men oyck gesien hadde dat van allen ouden tyden de sesse gesworen Gulden, die de wapenen in handen hebben gehadt ende alnoch hebben, hebben den Magistraet subject geweest, sonder hun andere saecken te moeyen, is goetgevonden te insisteren dat de aenblyvende Coronellen den eedt souden doen gelyck de vier nieuwe gedaen hadden, mits hebbende dacte hiervoren gementioneert, maer dat men diesnyettemin egeen debat maecken en soude op tgene hiervoren is geseegt nopende den Burchgrave.

Dwelck gedaen synde, hebben de Coronellen, nae eenige contestatie ter contrarien, verclaert dat sy tevreden waren den eedt te doen naedyen den Magistraet, die sy volcomelyck betrouwen, belieffden te ordonneren, begeerende alleenlyck acte dat sy nyet langer en souden dienen dan het naestcomende halff jaer, ende dat de Cappiteynen oyck contentement gegeven soude worden, aengesien sy egeenen dienst en souden connen gedoen sooverre sy nopende den eedt in misverstandt vielen met de Cappiteynen, naedyen deselve den eedt by hun geproponeert hadden mede geraempt. Ende hoewel dat Borgemeesteren ende Schepenen hadden gesien dat sy den eedt hadden gedaen, soo hebben sy nochtans gepersisteert, sulcx dat de Borgemeesteren ende Schepenen ten lesten tevreden hebben geweest dat men des achternoens de Cappiteynen mede soude ontbieden, die oyck, te weten de sesthien oft tmeerendeel van hun, syn gecompareert, ende scheen dat alsdoen de nieuwe ende oude Coronellen, mitsgaders de Cappiteynen, tsamen eensgesint waren van egeenen anderen eedt te willen doen dan sy tsamen en hadden geconcipieert, in sulcker vuegen dat Borgemeesteren ende Schepenen sorghden dat de saecke wederomme heel verwert soude worden. Maer nae vele ende lange contestatien ende naedyen Mynheer den Buyten-Borgemeestere hen int lanck heeft verthoont soowel het poinct vande authoriteyt vanden Magistraet, als namentlyck dat sy verhoopten dat de Coronellen ende Cappiteynen nu ter tydt egeen diffidentie vanden Magistraet en hadden, met meer andere redenen daertoe dienende, syn de Coronellen ende Cappiteynen ten lesten tevreden geweest te achtervolgen tgene Borgemeesteren ende Schepenen hadden geordonneert, ende is dyenvolgende den eedt gedaen by

Mynheer den Buyten-Borgemeestere ende dander dry aenblyvende Coronellen, in conformiteyt vanden eedt te voren gedaen byde nieuwe Aldus gedaen den XIX^en^ Aprilis anno 1581.

Aen myne Heeren etc.

Eerweerdige Heeren. Gemerct Uwer Eerw. ende andere Leden deser stadt belieft heeft vier vande Coronellen te veranderen ende vier te continueren, Soo ist dat deselve gecontinueerde by experientie over lange ende dickmael bevonden hebben sekere poincten tot beter ordre ende politie, soo van hunnen ampt als tot conservatie van hunne authoriteyt gansch nootelyck synde, deselve Uwer Eerw. by desen wel hebben willen voordragen, ten eynde daerinne versien werde nae behooren, aleer sy deselve continuatie metterdaet aenveerden.

I. Ierst, dat soowel de aengebleven als de verlaten Coronellen van heuren voorgaenden getrouwen dienst tsamen sal gegeven worden behoorlycke acte ende vereeringe, gelyck de natuere nyet alleene tselve vuyt en wyst, maer Syne Excellentie oyck redelyck vindt ende begeert.

II. Item, dat de tachterheyt vande Camer, soovele als belangt den salaris vanden Greffier ende Deurwaerder als anderssindts, ierst ende alvoren betaelt werdde.

III. Item, dat men eenich seker ende behoorlyck innecomen, ten minsten tot ses duysent guldenen tsjaers toe, tot het onderhouden vande voors. Camer sal stellen, omme daermede te betalen de gagien ende diensten vande voorgenoemde Greffier ende Deurwaerder, mitsgaders omme daermede te vervallen alle andere dagelycxe oncosten, soo van brieffgeldt, boden, postenloon, als van spien ende diergelycke andere saecken, daer het gemeyn beste mede soude moigen inden noodt gedient wesen. Ende voor soovele als de passeporten aengaet, dat mits hebbende tvoors. innecomen, sylieden in geender manieren meer met deselve en willen gequelt syn, maer begeeren dat myne Heeren deselve willen nae heur nemen ende by andere diese daertoe selen moigen comitteren doen bedienen, gemerct hunlieden nyet langer te ver-

dragen en staet donwaerachtige opspraecke die sy dagelycx vande gemeynte ter saecken vande selve hooren ende lyden moeten.

IIII. Item, dat myne Heeren willen advoyeren ende confirmeren dierste acte hun by Syne Excellentie nopende het bedienen huns ampts verleent, met alle de clausulen ende conditien inde selve begrepen, waervan de copye hierane is gehecht, van gelycken oyck de comissien ende de bescheeden hun byde selve Syne Excellentie gegeven, soowel belangende de superintendentie vande forten rontsomme dese stadt liggende als vande hondert hooffden diese binnen dese stadt gebruycken ende tallen uren gereet houden, om in allen noodt ten dienste derselver stadt gebesicht te worden.

V. Ende besundere dat de garnisoenen opde voors. forten rontsomme dese stadt liggende van maendt tot maendt goede betalinge gegeven werde, volgende het eygen versueck ende begeerte vande Leden deser stadt, die daertoe begeert hebben ierst ende alvoren de Consumptien deser stadt oft andere de gereeste ende bequaemste middelen geappliceert worden.

VI. Item, dat alle de persoonen die van heurentwegen ierst selen aengetast ende aenden Marckgrave overgelevert wesen, dat deselve met egeene criminele feyten belast synde, maer met civile breucken soude moigen gestaen, wederomme selen in heuren handen gelevert worden ende datse met alsulcke alsdan sullen moigen doen ende disponeren soo ende gelyck sy nae gelegentheyt vander saecken theuren rade selen bevinden te behooren.

VII. Item, dat van Uwer Eerw. wegen de Cappiteynen deser stadt respectivelyck sal bevolen worden hun tevreden te houden met alsulcke verdeylinge vande wycken ende quartieren als sy, Coronellen, metten Wachtmeester nae gelegentheyt vande selve quartieren selen noodich ende behoorlyck vinden.

VIII. Item, dat alle de voors. Cappiteynen selen beloven

ende besweeren de nieuwe ordonnantien vande wacht te onderhouden, soowel aengaende darticulen die heure eygen parsoonen als heure supposten raecken, ende de breucken op heure parsoonen sprekende hun gewillichlyck tonderworpen, ende besundere datse oyck schuldich selen syn dagelycx de vier landtpoorten, ten minsten met dry rooten mannen, continuelyck beseth ende bewaert te houden.

IX. Item, dat men de beerpoorten ende den Cattenberch met behoorlycke pallisaden ende anderssints tegens alle surprinsen terstondt ende metterdaet sal doen versien ende starcken; van gelycken oyck alle de catten deser stadt met palisaden te bevryen, opde (*sic*) als die achter Ste.-Michiels-clooster staende.

Alle welcke poincten volbracht synde, selen de voorgenoemde ghecontinueerde geoirsaect wesen om des te vlyterlycken in hunnen dienst te quyten, biddende dat Uwer Eerw. daertoe door het volbrengen vande voors. poincten, soovele als in hun is, de goede handt willen aenhouden ende behulpich wesen.

Appoinctementen.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, geadviseert hebbende op dinhouden van dese requeste ende de puncten daerinne begrepen, seggen daeroppe, boven ende behalven het appoinctement vanden XI^en deser maendt, gelyck inde marge van desen.

Dat de Coronellen gecontinueert in hunnen dienst met de nieuwe aengenomen selen sonder voordere exceptie hun employeren gelyck tot versekertheyt vande stadt behoort, ende dat sy tsamen volghende de voorgaende ierste appostille selen op alle saecken adviseren.

Opt ierste articule.

Desen aengaende is de intentie van Borgemeesteren ende Schepenen verclaert byde voorgaende appostille vanden XI^en Aprilis.

Opt IIe articule, beruerende de tachterheyt vanden voorleden tyde, sal daerinne worden versien nae het overhooren vande rekeningen vande passeporten.

Opt IIIe articule : Borgemeesteren ende Schepenen vinden redelyck dat de Camere vande Coronellen werde versien van eenich seker innecomen ter sommen toe van vier duysent guldenen ter goeder rekeninge, ende dat in plaetse van het innecomen vande passeporten. Ende alsoo alle belastingen moeten geconsenteert worden byden Breeden-Raedt, sal dit articule metten iersten de Leden vande selve aengegeven worden.

Opt IIIIe : De comissie ende resolutien in desen geruert selen de nieuwe aencomende Coronellen worden gecomuniceert, om met hun desen aengaende ende nopende alle dander poincten die hun noodich selen duncken geadviseert te worden, ende gesamenderhandt alsulcken vertooch te doen als sy selen meynen te dienen tot welvaren ende versekeringe vande stadt, daerop alsdan voorder gedisponeert sal worden gelyck dat sal bevonden worden te behooren.

Opt V^e^ : Borgemeesteren ende Schepenen verstaen dat, volghende der begeerte vande Leden ende de conditien by hun besproken, de penningen procederende vande middelen vande Consumptie ende andere selen ierst betaelt worden tot behoeve vande garnisoenen ontrent dese stadt gelegen, ende besundere Lilloo, Willebroeck ende Margriete, daeraff de Coronellen de toesicht ende bewaernisse hebben, volghende de comissie hun by Syne Vorstelycke Genade gegeven, ende dat oversulcx die vanden Rade vande Staten van Brabandt selen maentelycx ordonnantie passeren ter sommen toe dat de garnisoenen vande voors. forten bedragen, om deselve byde voors. Coronellen voorts vuytgereyct ende betaelt te worden.

Opt VIe : Alsoo dit articule concerneert de jurisdictie deser stadt, sal tselve gestelt worden in naerder deliberatie met de Coronellen, om, heure meyninge verstaen, daerinne geordonneert te worden gelyck tot conservatie vande previlegien deser stadt ende welvaren vande selve sal worden bevonden te behooren.

Opt VII[e] : Dit punct sal oyck gecomuniceert worden met de nieuwe aencomende Coronellen, om gesamenderhandt daerop te adviseren, ende selen Borgemeesteren ende Schepenen hun daeromme ende in alle andere redelycke versuecken alle assistentie doen.

Opt VIII[e] : Borgemeesteren ende Schepenen vinden dit articule goet, ende selen oversulcx de Cappiteynen bevelen, gelyck sy oyck doen mits desen, tselve nae te comen.

Opt IX[e] : Hierop is voorsien opde verthooninge overgegeven byde Comissarissen daertoe geordonneert.

Alsoo sekere requeste is overgegeven aen Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende dander Leden deser stadt, byde gemeyne ingesetenen van Borgerhoudt, Dambrugge ende Ste.-Willebortsvelt, ende met hun de principaelste gegoeyde aldaer, ten eynde de begonste buytenwarcken in alle diligentie opgemaect ende behoorlyck ordre gestelt op het feyt vande wachte ende bewaernisse vande voors. supplianten tegens den gemeynen vyandt, ende dat tot dyen eynde de Gecomitteerde tot het maecken vande voors. nieuwe warcken ende fortificatien gecomitteert soude worden gefurneert eenige gereede penningen, alles naerder blyckende byde requeste daeraff synde, Soo ist dat Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, mitgaders dandere Leden deser stadt, geneycht synde om met alle moigelycke middelen de voors. supplianten te beschermen tegen den gemeynen landtsvyandt, verclaren dat sy alnoch tevreden syn dat de nieuwe begonste warcken met alle promptitude ende in alder vliet ende neersticheyt volmaect werden, volgende de consenten daertoe gedragen, ende om promptelyck eenige penningen te moigen vinden, consenteren dat men sal lichten, met advyse vande Tresoriers ende Rentmeestere, opden accysen die byde supplianten gegeven worden tot proffyte van dese stadt, de somme van twee duysent Rinsguldenen, omme daermede byde voors. Gecomitteerde metten iersten opgemaect te worden de optreckende bruggen ende allen tgene men nootelycxste sal bevinden te behooren tot meeste versekertheyt vande sup-

plianten ; wel verstaende dat de voors. somme sal worden gerembourseert byde ierste penningen die procederen selen vanden geconsenteerden XX[en] penninck, naedyen de ses duysent dry hondert Rinsguldenen, daermede den voors. XX[en] penninck soude belast syn, selen worden voldaen. Ende ingevalle desaengaende egeene penningen en resteerde, sal de Rentmeestere deser stadt gestaen int vuytgeven syner rekeninge, mits overbrengende dese met behoorlycke acte daertoe dienende. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den XII[en] ende XXII[en] Aprilis anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Thomas Genets de somme van XXVI guldenen, ter saecken begrepen in seker specificatie den voors. Wethouderen geexhibeert. Actum XXII[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

Myne Heeren, geleth hebbende opde verthooninge aen hun, soo mondelinge als by geschrifte, ghedaen ende overgegeven by die vande gereformeerde religie, belangende seker ordonnantie by acte collegiael in date V[a] Aprilis ultime vuytgegeven nopende de XX stuyvers te betalen tot reperatie ende onderhoudt vande kercken voorden genen die opt kerckhoff souden begraven worden, ende ses guldenen in respecte vande begravenisse te doene inde kercke, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, dat men, nyettegenstaende de voors. acte, diewelcke mits desen wordt gerevoceert, voorde begravenisse gedaen wordende opde kerckhoven van die vande voors. gereformeerde religie, nyet met allen en sal moeten betaelt worden, maer sal deselve wesen libre ende vry van eeneniegelycken, ende aengaende de begravenisse inder kercken, sal men sonder distinctie, voor elcken parsoon die aldaer selen begraven worden, gehouden syn te betalen de somme van XXIIII guldenen eens. Actum XXII[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo de twee Leden deser stadt, den IX[en] der maendt van Meert lestleden Breeden-Raetsgewyse vergadert synde, instantelycken hadden versocht dat (volgende de diversche hunne vorige aensoeckingen ende de conditie aenden lesten alsdoen hun voergaenden consent vuytdruckelyck gevuegt,)

myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen souden procederen, vuyt de parsoonen byde selve Leden ende de Coronellen, Cappiteynen ende Dekens vande Gulden, vuyt het corpus ende lichaem der inwoonders deser stadt respective (te weten by hun elcker acht,) geannomineert ende overgegeven tot keuse ende electie vande vier nieuwe Coronellen ende verlatinge van vier oude, ende dat dyenvolgende myne Heeren de Wethouderen vuyt de voors. geannomineerde hadden aengenoempt ende gecosen Adriaen Bardoul, Steven Racquet, Bartholomeus Pels ende Jan de Laet, om te dienen als nieuwe Coronellen in plaetse van Cornelis Daems, Joncker Erasmus Schets, Schepene, Philips de Landtmeter, Oude-Schepene, ende Pauwels Doucher; dat mede in conformiteyt van dyen (naedyen Syne Excellentie by Comissarisen daertoe byde dry Leden deser stadt geordonneert vande voors. handelinge volcomelyck was onderricht,) denselven keuse heeft goetgevonden ende geaggreert, welcken volgende oyck ter begeerte vande selve Syne Excellentie ende de brieven ten selven eynde aende nieuw gecoren geschreven, mitsgaders den versuecke vande Wethouderen ende den Maendaegschen Raedt des Goensdaegs den XIX^{en} deser extraordinarie vergadert synde, deselve nieuw Coronellen met de vier aenblyvende oude gedaen hebben tot administratie ende bedieninge vanden selven ampt van Coronelschap den eedt daeraff geconcipieert ende hun voorgehouden, onder den voors. Wethouderen berustende, breeder blyckende byden inhoudt vanden verbale daeraff synde, synde voorts by elcken der voorgaende oude Coronellen ten fyne voors. aende nieuwe gecorenen overgelevert de Cappiteynen ende Supposten onder het ressort van hunnen regimente staende, volgende de liste ende annominatie hieronder gestelt, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert tsamen ende elcken derselver Cappiteynen respective te doen den eedt daertoe staende, ende onder de gehoorsaemheyt vande selve Coronellen volgende denselven eedt te reguleren. Aldus gedaen inden Maendaegschen Raedt, den XXIIII^{en} Aprilis anno 1581.

Hiernae volghen de liste vande Cappiteyuen byden Ouden-Coronel Cornelis Daems Janne de Laet overgegeven, hebbende hun loopplaetse op d'Ysere Wage.

Wouter Bollens.	Cornelis de Meyer.
Hans Vranck.	Jaspar Vleminck.
Peeter Rouwaerts.	Jaecques de la Croix.
Michiel opden Craen.	Joris, de weert inden
Jaecques van Thielt.	*Gulden Leeuw.*
Lambrechts de Costere.	

De liste vande Cappiteynen byden ouden Coronel Joncker Erasmus Schets Bartholomeeus Pels overgegeven, hebbende hun loopplaets opde Fakonsbrugge.

Bartholomeeus Peltier.	Keyser.
Michiel Quickelberge.	Jaecques de Verne.
Henrich Gestenryck.	Hans Selmans Dele.
Hans Keurstens.	Lucas Maigniaert.
Hans Felbier.	

De liste vande Cappiteynen by Philips de Landtmeter Adriaen Bardoul overgegeven, hebbende hun loopptaetse opden Dryhoeck.

Roelandt Paulets.	Embrecht Pellicorn.
Carel Hoykens.	Hans van Diepenbeeck.
Jaspar Charles.	Hans Tol.
Jan Bousyn.	.... Chanon.
Cornelis Walrans.	Aernoudt Helman.

De Cappiteynen by Pauwels Doucher aen Steven Racquet overgegeven, hebbende hun loopplaetse opden Oever.

Olivier Fockenborch.	Erasmus vande Parre.
Henrick Quinget.	Jan Staes.
Guillaume Heenissen.	Anthonis Maix.
Quintyn Merchys.	Peeter de Hooge.
Franchoys Fagel.	Het vendel vanden Coronel.

Opde specificatie overgegeven by Peeteren Baseliers, Cappiteyn, nopende doncosten byden selven vuyt laste van myne Heeren gedaen int maecken vanden rondthuyse tot de borgersche wacht aende Nieuwe Wage, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van twee hondert guldenen. Actum XXIII[a] Aprilis anno 1581.

Geordonneert Joris Franck, Vendrich vande compaignie daeraff Cappiteyn geweest is Augustyn Waryn, om by provisien te wesen Cappiteyn van tselve vendel, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XXIIII[a] Aprilis anno 1581.

Borgemeesteren ende Schepenen, gesien den missive byden Raedt vande Staten van Brabandt hun geschreven vanden XIX[en] deser maendt Aprilis ende gehoort het vertoogh dyenaengaende gedaen by hunnen Greffier Everaerts, seggen dat sy nopende de vryheyt vande Natie van Portugael, Engelsche ende Oistersche hun gedraghen tot den consente daerby deselve wel expresselyck is geconditioneert. Ende belangende die vande Munte, soo deselve hunne previlegien hebben vanden Hertoghe van Brabandt ende byde Staten van Brabandt selver geconformeert, laeten deselve vrydicheyt verantwoorden die vande Munte, diewelcke deselve is gegunt. Ende verclaren Borgemeesteren ende Schepenen dat sy verstaen dat die vande Munte wel behooren gemainteneert te worden in hun previlegie, verleent vuyt goede ende pregnante oirsaecke, als namentlyck om het landt van Brabandt des te beter coop te moigen dienen int feyt vande Munte, soodat tvoors. hun previlegie is een deel van hunnen salaris Ende beruerende den vont (1), syn tevreden dat deselve genomen sal worden tot laste vande tappers tsedert dat tconsent volcomelyck is gedragen. Ende voor soovele als aenghaet dandere borgers ende ingesetenen deser stadt, alsoo Borgemeesteren ende Schepenen hebben aen dandere Leden verclaert dat sy dyenaengaende ierst begeeren te oversien de declaratie vanden vondt, die genomen soude worden byde Gedeputeerde vande Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, om daernae by hun

(1) *Vond*, onderzoek der kelders, magazijnen, enz. voor de hoeveelheid aldaar liggende accijnsplichtige waren. Ook de hoeveelheid zelve aldaar gevonden.

daerinne gedisponeert te worden nae tbehooren, daermede dander Leden ende namentlyck de Goede Mannen vande Ambachten hen hebben geconformeert, selen daerinne versien soo saen als de voors. declaratie hun sal worden geexhibeert. Ende voor soovele als aengaet de collectatie van den vyffden penninck, hebben geordonneert dat deselve byde Hooftmannen ende Wyckmeesteren sal worden gedaen, volgende tversoeck van die vanden voors. Rade. Aldus gedaen inden Maendaegschen Raedt, den XXIIII[en] Aprilis anno 1581.

Geordonneert Adriaen Vierendeel om by provisien te wesen Cappiteyn, in plaetse van Peeter Baseliers, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XXV[a] Aprilis anno 1581.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere Pauwels Vroenhout, clerck, vuyt te reycken de somme van tsestich guldenen, ter causen van diversche partyen byden selven voor dese stadt geschreven, volgende de specificatie daeraff synde. Actum XXV[a] Aprilis anno 1581.

Myne Heeren, gehoort hebbende het rapport vande Comissarisen by hun gedeputeert nopende den schepe by die vande Engelsche Natie geladen, ende byden Ontfanger vanden tol doen aenhalen, ende vanden selven hebbende verstaen dat de Heeren vanden Rade vande Staten van Brabandt voor dese reyse waren tevreden te desisteren van hunne pretentien, vercleeren in conformiteyt van dyen, vuyt sekere consideratien ende redenen hun moverende, dat sy tvoors. schip vuyten arreste ontslaen; consenterende oyck dat de goeden vuyten selven schepe ontlaeden daerinne wederomme selen moigen gedaen ende geladen worden, ende dat tselve schip metten goeden, sonder voorder empeschement, sal moigen varen ter plaetsen daer tselve is gedestineert. Actum XXVI[a] Aprilis anno 1581.

Ordonnantie van betalinge opde Tresoriers ende Rentmeestere tot behoeve van Baptista Spinola, van een rente van VI[m] III[c] XC guldenen, mits overleverende recepisse van Niversel, in mindernisse vande bede. Actum XXVI[a] Aprilis anno 1581.

Alsoo byde Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van

Antwerpen de resolutie byde Edelen slandts van Brabandt genomen den XXV^{en} deser maendt Aprilis, beruerende de dry poincten daerinne verhaelt ende hiernae geruert, seggen ende vercleeren daerop tnavolgende:

Eerst, voor soovele als aengaet de denominatie vande vier parsoonen van Brabandt te nomineren tot den Landtraedt, dat sy nyet en verstaen daerop te resolveren voorde compste vande Gedeputeerde der stadt van Brussel, ende dat dyen behalven hun soude duncken dat daerinne ende in andere gelycke saecken van importantie nyet en behoorde geresolveert te worden sonder voorgaenden advys van Syne Vorstelycke Genade. Ende alsoo de stadt van Antwerpen in vele saecken, als namentlyck vande convoyen, navigatie ende diergelycke, haer bevindt seer geinteresseert,

Verclaeren dat sy hunne Gedeputeerde by provisie selen affveerdigen, om verwachtende de compste vande Heeren Edelen ende die van Brussel inde saecken die de stadt van Antwerpen int particulier moigen aengaen, soovele te versien als het doenlyck sal syn.

Ende beruerende tversueck vande cleyne steden, verclaren Borgemeesteren ende Schepenen dat sy begeeren deselve te favoriseren, hulpe ende bystant te doen in allen tgene in hunne macht sal syn. Ende dat sy oversulcx wel souden van advyse syn dat de cleyne steden respectivelyck elck eenen Gedeputeerde moigen hebben byden Raedt vande Staten van Brabandt, die neffens dandere sullen hebben voix ende opinie, behoudelyck dat deselve cleyne steden selen desisteren van hunne versuecken van voix ende opinie te geven inde Staten van Brabandt Staetsgewyse, alsoo tselve meerder swaricheden soude causeren ende de resolutien byde Staten van Brabandt te nemen meer ende meer verachteren; dies selen die van Breeda blyven ongheprejudicieert int versueck dwelck sy int besundere over sekere maenden hebben aen Syne Hoocheyt gedaen, van in plaetse van die vanden Bossche oft anderssints voor een hooftstadt gerekent te worden, daerop in tyden ende wylen sal geleth ende sulcx geresolveert worden als het behoort. Ende voor soovele als aengaet

tverbael versueck vande voors. cleyn steden van te moigen compareren byde Staten-Generael neffens dander Gedeputeerde, ende dat oversulcx de Gedeputeerde by hun te nomineren selen worden gestelt inde procuratie, syn tevreden dat de cleyne steden ende namelyck die van Lier ende Breeda, die sulcx versuecken, selen elck moigen nomineren eenen Gedeputeerde die gevuegt sal worden inde procuratie. Dies selen sy acte geven dat sy daerby dEdelen ende hooftsteden in henne deliberatie, voix ende opinie nyet en pretenderen te prejudicieren, ende dat sy egeen opinie oft voix en selen hebben, ende dat oversulcx inde procuratie oyck sal worden gestelt dat men houwt van weerden allen tgene by alle de Gedeputeerde sal worden gedaen oft ten minsten twee vande Edelen ende twee van elcke hooftstadt, ende dit alleenlyck in dese toecomende vergaderinge ende sonder te trecken in consequentien.

Aengaende den titule van Gouvernemente, verclaren Borgemeesteren ende Schepenen, dat zy hun conformeren met den advyse vande Edelen slandts van Brabandt, wel ende geheelyck geraden vindende dat daerop metten iersten byde Staten-Generael werde resolutie genomen, ende dat oversulcx de Gedeputeerde vande Staten soohaest hen selen vinden byde Staten-Generael als het moigelyck is. Actum XXVII[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Janne de Vriese de somme van tweelff guldenen eens, ende dat ter causen ende voor syne vacatien ende moeyte die hy gedaen heeft int maecken vanden patroon vande huysinge ende palleys van Syne Excellentie. Actum XXIX[a] Aprilis anno 1581.

Gestelt op dry diversche patroonen van het huys Syne Excellentie byde Leden deser stadt geschoncken, dry diversche acten wesende deene tot dander relatiff, waervan dacte opt derde patroon gestelt sulcx is luydende als volgt, berustende deselve patroonen onder Mynheer Schuermans :

Gesien by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen

deser stadt het derde patroon vanden huyse ende paleyse byder gemeynten deser stadt .Syne Excellentie geschoncken ende gegeven, ende gehoort het rapport vande Comissarisen byde Leden derselver stadt geordonneert tot der visitatie vande plaetse daeromme liggende, ramen ende sluyten vanden selven patroone, hebben de voors. Wethouderen tselve patroon geapprobeert ende geaggreert, approberen ende aggreeren mits desen, onder het advys ende goetduncken van Syne Excellentie voors., stellende ter discretien derselver oft deselve Syne Excellentie begeert dat den hoff comende ter syden aen hetselve paleys ende streckende suytwaerts naede Moortpoorte, geteeckent int selve patroon metter lettre A, comme ende worde geextendeert tot aende straete streckende naede Scheltpoorte vande Casteelplaetse, geteeckent deselve strate int voors. patroon metter lettre B, ende dat men oversulcx den voors. hoff vermeerdere tot vyftich voeten voorder dan denselven hoff int voors. patroon is geconcipieert, volgende het concept vanden iersten patroon met den voors. derden patroon overgegeven, onderteeckent Martiny; ende aldaer stellen eenen blinden muer, oft dat anderssints (ten eynde het gesichte vande huysen te stellene op dandere syde vande selve straten opde linie vanden selven patroone,geteekent C, werde benomen ten selven hovewaerts,) men maecke de huysen inden selven patroone geconcipieert (geteeckent D), opde selve vyftich voeten, behoudelyck dat sy egeen gesicht van achterwaerts over denselven hove en selen hebben, soo Syne Excellentie daerdeure beter soude bevryt wesen, mitsgaders oyck oft deselve Syne Excellentie begeert dat men eenen muer voor het paleys ende huysinge trecke tegensover de capelle, dertich voeten breet, tusschen deselve huysinge oft gaelderye ende denselven muer, vanden eenen egge vanden huysen aldaer te maecken totten anderen egge ende buytencant, geteeckent deselve plaetse E, om de selve gaelderye te besluyten ende dincomen vander poorten te bevryden, volgende het concept vanden iersten patroone daermede gaende, hoewel nochtans den Wethouderen dunct dat tot meerder magnificentie soude strecken, dat men deselve avant-court oft voorhoff openliet, soo de stadt oyck is in meyninge derven die men sal vercoopen tot opbouwinge van huysen, tegensover het voors. paleys comende,

lancxhenen de cappelle, volgende ende opde linie geteeckent F, sal vuytgeven, met expresse conditie dat deselve cappelle sal worden gecontinueert onder deselve huysen op gelycke breede, sooverre de huysinge van Syne Excellentie met het besluyt van dyen is streckende, vanden eenen hoeck tot den anderen, sulcx datter tachentich voeten sal tusschen beyden blyven voor tselve hoff ende paleys, ende vande reste vyftich sal men mede Syne Excellentie aendienen dat men de voorplaetse vande voors. Syne Excellentie huysinge ter stadtwaerts heeft geextendeert tot opden achtersten egge vande stallinge comende aende oixele vanden Meulenbollewarck, volgende het concept ende acte vanden tweeden patroon, wesende deselve stallinge geteeckent G. Actum in Collegio XXIX[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

Een acte opde vacatien van Peeter Panhuys ende Meester Henrick de Moy hebbende geweest tot Vlissingen, vande somme van tachentich guldenen. Actum XXIX[a] Aprilis 1581.

Een appoinctement opde requeste vande Dekens van al de Gulden, daermede hun geconsenteert wordt hunne taeffereelen in Onser-Vrouwenkercke nae hun te nemen. Actum ut supra.

Opde requeste vanden Pensionaris vanden Warck, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken de somme van sesse hondert guldenen, voor syne diensten ende vacatien by hemgedaen in deser stadt saecken, navolgende de specificatie daermede overgegeven. Actum XXIX[a] Aprilis anno XV[c] LXXXI[tich].

Alsoo de Gedeputeerde vande Staten van Brabandt syn in handelinge geweest met de Gedeputeerde vande stadt van Mechelen, om te hernemen de ouwde alliantien die tusschen Brabandt ende Mechelen is geweest, daerinne sooverre was geprocedeert dat dEdelen slandts van Brabandt hen advys ende opinie hadden gegeven, ende dat daeromme van noode was dat de stadt van Antwerpen soude van gelycken hunne opinie maecken, Soo ist dat de Ouwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten hebben gedeputeert Heer Dierick vanden Werve

ende Meester Nicolaes de Voigt, Ouwde-Schepenen, Jan Gamel ende Cornelis Dyckstraet, insgelycx Ouwde-Schepene ende Hooftman vandePoorterye, ende Meester Henrick van Nuffel, Notaris, Jan van Steenwinckel, Chrissostimus Scholiers ende Lauwereys van Beeringen, om met Borgemeesteren ende Schepenen te adviseren opde conditien diewelcke men met die van Mechelen soude aengaen, behoudelyck dat deselve nyet en selen moighen concluderen oft sluyten sonder ierst ende alvoren aende Leden rapport te doen. Aldus geresolveert inden Breeden-Raedt gehouden den XXII[en] Aprilis 1581. Gelesen ende gearresteert in Collegio XXIX[a] Aprilis 1581.

Ten selven dage syn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen totten Gedeputeerde in dese voorgaende acte genomineert van weghen der Weth gecomiteert Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, Meester Jan de Pape, Schepene, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris der voors. stadt, om te doen ende te besoigneren mette voors. Gedeputeerde nae vuytwysen derselver acte. Actum XXIX Aprilis anno 1581.

Instructie voor Anthonis Anselmus ende Jan Baseliers, Schepenen, Meester Pauwels Schuermans, Ouwde-Schepene, ende Meester Jan vanden Warck, Pensionaris der stadt van Antwerpen, ghedeputeert om te compareren opde vergaderinge vande Generale-Staten te houden in Hollandt oft elders daer deselve sal gehouden worden, van tgene sy oft de twee van hun selen hebben te verthoonen aen Syne Vorstelycke Genade, de Staten-Generael, die vander Naerder-Unie, Staten particulier oft andere daer dat sal behooren, ende van tgene sy van wegen der voors. stadt selen hebben te handelen ende te tracteren.

Inden iersten, selen de voors. Gedeputeerde beruerende de

generale saecken vanden lande hun vuegen met de Edelen vanden lande van Brabandt ende Gedepbteerde der stadt van Brussel, ende met hen van wegen den lande van Brabandt op alles adviseren, concluderen ende doen nae vermoigen vande procuratie ende last dewelcke hen byde Staten van Brabandt sal worden gegeven.

Ende alsoo twelvaren vanden lande van Brabandt ende vande stadt van Antwerpen alleenlyck bestaet inde handelinge ende trafficque, selen sunderlinge regard nemen dat den train vande negociatie ende coopmanschap nyet en worde beleth ende verhindert by eenige nieuwe inpositien oft lasten die by eenige andere provintien daerop souden worden gestelt in eeniger manieren, ende selen voorts besorgen tgemeyn beste ende beschermenis vande generale landen van Brabandt ende van dese stadt met alle moigelycke middelen, conform de voors. procuratie ende last.

Selen voorts doen de behoorlycke gebiedenisse ende presentatien van onderdanigen ende goetwilligen dienst, soo aen Syne Vorstelycke Genade als de Staten-Generael ende elders daer dat behoort, ende soowel met dandere Gedeputeerde van Brabandt als int particulier, sooverre des noot sy, doende ontschuldinge van het lanck vuytblyven als geeauseert door dabsentie van die van Brussele, die verhindert hebben geweest, gelyck oyck doet de stadt van Antwerpen, door vele ende mennichvuldige swaricheden hen dagelycx hebben gepresenteert ende alnoch presenteren.

Ende alsoo die van Gelderlandt ende die van Amsterdam de convoyen ende licenten collecteren tegens dordonnantien daerop gemaect, selen soo aen Syne Vorstelycke Genade als aende Staten-Generael die vanden toecomenden Landtraedt, ende namelyck aen die vande Naerder-Unie, die van Gelderlandt ende die van Amsterdam, sooverre des noot sy, int besundere aenhouden, ten eynde deselve ordonnantien nae werden gecomen ende dat daerop anderssints sulcke ordre werde gestelt, dat dese stadt in heure traficque ende negociatie nyet en werde geinteresseert.

Tot welcken eynde selen de voors. Gedeputeerde oyck

hen vuyterste debvoir doen, ten eynde de navigatie op Spaegnien ende Portugael werde vrygelaeten, emmers voor sekeren nombre van schepen, nae luydt vande resolutie vande Leden deser stadt, ende selen tot dyen eynde aen Syne Vorstelycke Genade ende aende Staten-Generael verthoonen de requeste overgegeven byde cooplieden deser stadt aldaer trafficquerende, ende namentlyck de besundere requeste gepresenteert by die vande Natie van Portugael, ende het effect vande selve sooseer recomanderen als het doenlyck is.

Selen oyck die vande Natie van Portugael doen versien, soo by Syne Vorstelycke Genade als byde Staten-Generael, van volcomen sauvegarde ende versekertheyt van alomme binnen desen landen ende stadt van Antwerpen vryelyck te moigen negotieren ende traficqueren, sonder dat de goeden die sy seynden oft hen gesonden worden, die vande voors. Natie alhier residerende oft henne consoorten toebehoorende, selen moigen aengeslaegen oft gearresteert worden in eeniger manieren, onder tdexel vande veranderinge vanden Heere die in Portugael is geschiet, oft eenige nieuwicheden die aldaer souden moigen aengestelt worden, al nae luydt van het concept daeraff gemaect ende de voors. Gedeputeerde medegegeven, gemerct die van Portugael daerop verwachten, die anderssints swaricheyt souden maecken hunne negociatie ende trafficque in dese landen te continueren, tot grooten achterdeel ende prejuditie vanden selven.

Ende sooverre de Generale-Staten quamen te separeren ende dat den Landtraedt nyet en werde opgericht, ende dat oversulcx de voors. Gedeputeerde geraden vonden hun te vuegen by die vande Naerder-Unie, selen tselve moigen doen ende te samen oft twee van hen inde voors. vergaderinge presenteren om de gemeyne landtsaecken te helpen dirigeren, nae luydt vande Naerder-Unie ende opden voet soo die byde stadt van Antwerpen is geaccepteert, ende dese stadt van Antwerpen gerechticheyt te bewaren sooveel het mogelyck sal syn.

Selen oyck daerop aenhouden dat Syne Vorstelycke Genade ende Staten-Generael hun believe te transporteren

tot Middelborch oft in dese stadt, om des gevueglycker de disordren ende swaricheden die dagelycx vallen inden landen van Brabant ende Vlaenderen, daer de meeste macht is vande vyanden, voor te comen ende des te gevueglycker correspondentie te moigen houden met de Hoocheyt vanden Hertoghe van Anjou.

Ende selen de voors. Gedeputeerde Syne Vorstelycke Genade aendienen allen tgene is gedaen geweest byde stadt van Antwerpen beruerende syn onderhoudt ende twee duysent Karolusguldenen byde Staten van Brabandt belooft opden doop vande dochter van Syne Vorstelycke Genade *Charlotte Brabantiæ*, ende nopende de designatie vande palen van thuys ende den hoff dwelck Syne Vorstelycke Genade by dese stadt is gepresenteert ende geschoncken, biddende dat Syne Vorstelycke Genade allen tselve voor aengenaem believe te houden.

Ende sooverre die van Zeelandt nyet aff en doen de augmentatie vanden tol by hun ingestelt, selen versuecken dat tselve geschiede ende met eenen dat de liste vanden tol van Zeelandt opde ordonnantie daertoe dienende worde gedruct.

Selen insgelycx besorgen dat tot Haerlem ende Amsterdam werde gepubliceert tplaccaet nopende trecht ende stapel vande aluynen, gelyck dat in vele andere steden van Hollandt is gepubliceert geweest.

Ende alsoo Syne Vorstelycke Genade heeft belieft den XXVen Januarii lestleden by appostille te verclaren op het versueck by Borgemeesteren ende Schepenen gedaen in regarde van Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, aengaende syne satisfactie ende voldoeninge naerder inden selven versuecke begrepen, dat Syne Vorstelycke Genade allen moigelycken vliedt voorwenden soude om den voors. Heer Borgemeestere metten iersten contentement te doen geven, selen anderwerff soo aen Syne Vorstelycke Genade alsoyck de Staten-Generael representeren allen tgene de voors. Heer Borgemeestere, int aenveerden van synen staet, heeft die vander Weth deser stadt aengegeven ende het groot interest

dwelck hy soude comen te lyden, ten ware Syne Vorstelycke Genade den middel hadde ende byde Staten-Generael gegeven werde vanden Doorluchtigen Hoochgeboren Vorst den Palsgrave, Fredericq, Cheurvorst, te voldoen oft emmers contentement te geven, aengesien dat hy anderssints nyet en soude connen genieten den prys van syne goede tot Heydelborch ende daerontrent gelegen, die hy de voors. Syne Doorluchticheyt heeft vercocht op sulcke conditie dat hy syne betalinge soude vinden aen tgene Syne Vorstelycke Genade de voors. Syne Doorluchticheyt schuldich was, alsoo hy deselve goeden op anders egeen conditie en conste vercoopen, gelyck dat naerder is geseegt byde verthooninge aen Syne Vorstelycke Genade deshalven gedaen, ende mits de redenen daerinne begrepen wel ernstelyck aenhouden ende insisteren dat Syne Vorstelycke Genade ende Staten-Generael respectivelyck believe sulcx daerinne te versien ten eynde de voors. Heer Borgemeestere mach volcomen contentement ende satisfactie gegeven worden.

Item selen oyck deur intercessie van Syne Vorstelycke Genade de Staten-Generael oft anderssints procureren dat tot Nimmegen affgedaen worden alsulcke arresten als aldaer geleegt syn opde wynen (van) Lenaert Goosen, Joachim van Fickevoort ende Franchoys de Nemo (?), poorters ende ingesetenen deser stadt, vuyt oorsaecken vande schulden aengaende de Staten van Brabandt, mits de redenen begrepen inden missive dyenaengaende aen hun geschreven ende andere byde voors. Gedeputeerde daerby te vuegen.

Ende alsoo Jan van Santvoort, Schepene, by supplicatie heeft verthoont het groot ongelyck dwelck hem is gedaen by die vande Naerdere-Unie int aenhouden van syne goeden, selen de voors. Gedeputeerde het inhouden vande selve requeste wel ernstelyck verthoonen, soo aen Syne Vorstelycke Genade, de Staten-Generael, die vande Naerder-Unie, de Staten van Hollandt ende elders daer dat behoort, ende met alle moigelycke middelen besorgen dat de voors. van Santvoort werde voldaen ende gecontenteert.

Ende alsoo by dEdelen slandts van Brabandt ende by dese

stadt alnoch egeen eyntelycke resolutie en is genomen opde denominatie vanden Landtraedt, selen Borgemeesteren ende Schepenen metten iersten de voors. Gedeputeerde verwittigen van hunne intentie ende meyninge nopende de parsoonen die van wegen dese stadt selen inden Landtraedt gestelt worden.

Ende selen de voors. Gedeputeerde voorts, soovele als in hun is, alles besorgen tgemeyn beste ende welvaren der stadt van Antwerpen ende myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen van alle gelegentheyt ende occurrentien adverteren. Aldus gedaen ende geresolveert in Collegio den XXIX[en] Aprilis 1581.

Geordonneert dat anderwerff de publicatie vanden XXX[en] Julii anno LXXIX[tich], aengaende de demolitie vande huysen ende boomen staende binnen de vyf hondert passen gerekent vande grachten vande stadt, sal worden vernieuwt, ende dat deselve publicatie sal worden gedruct ende aende poorten geaffigeert, behoudelyck dat eenige vande Fortificatiemeesters met Valerius van Dale, Cornelis Daems, Schepenen, ende Philips de Landtmeter, Oude-Schepen, vuyt den naem van myne Heeren ende dese stadt selen ommegaen ende den proprietarisen oft gebruyckers vande selve gronden ende huysen, volgende de voors. publicatie, insinuatie doen hun te reguleren volgende derselver publicatie, behoudelyck dat men de boomen, die nyet en syn van sulcker groote datse de stadt souden moighen hinderlyck syn, selen moigen laeten staen thunder discretien, met verstande dat diegene die in faulte sal wesen binnen XIIII dagen tselve te doen, dat men tselve sal affbreken theuren coste ; comitterende voorts denselven ten eynde sy toesien dat de straten loopende vande poorten naede buytenyen worden ghemaect op hunne behoorlycke breede. Actum II[a] Maii anno 1581.

Gecomiteert Wouter Claes omme voor dit jaer te wesen Busmeestere vande Oude-cleercoopers deser stadt ende te doen den eedt daertoe staende. Actum II[a] Maii anno 1581.

Alsoo de tweelff Raetslieden van desen tegenwoordigen jaere

LXXXI[tich] aen myne Heeren op heden, datum deser, versocht hebben dat sylieden alhier opt stadthuys op morgen oft overmorgen souden moigen doen vergaderen de Leden vanden Ambachten deser stadt, om onder heurlieden gesamenderhandt te moigen delibereren op sekere saecke hun int particulier aengaende, ende tot dyen eynde hun te verleenen de stadtsboden, Soo ist dat myne Heeren tselve den voors. Raetslieden geaccordeert ende geconsenteert hebben, accorderen ende consenteren mits desen ; ordonnerende oyck den boden, daertoe byde voors. Raetslieden versocht synde, dat sy hun totte wete vande voors. vergaderinge selen verstaen. Actum den II[en] Maii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aende gemechtichde van Heer ende Meester Jan Potgieter, Lantrentmeestere inden hertochdomme van Cleve, de somme van hondert guldenen, ende dat op rekeninge ende in minderinge van tgene den voors. Landtrentmeestere vande stadt is competerende by sekeren schultbrieff die hy ten laste vande stadt is hebbende. Actum VI[a] Maii anno 1581.

Geordonneert Gillis Hoffmann om by provisien te wesen Cappiteyn in plaetse van Steven Racquet, mits doende den eedt daertoe staende. Actum VI[a] Maii anno 1581.

Alsoo de Dekens vande ses gesworen Gulden, mitsgaders diversche Dekens ende Oudermans vande Ambachten, by requesten ende remonstrantien ten selven eynde respective aen myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt overgegeven, hadden versocht dat hun soude worden ghepermitteert ende toegelaeten hunne taeffereelen, cyraten ende andere verciersselen, hen in Onser-Vrouwenkercke competerende ende by hun becosticht, met alle stellicheyt naer hen te moigen nemen, ende dat tselve by myne Heeren de Wethouderen ende Raedt voors. is toegelaten, behoudelyck dat tselve geschiede met alle modestie ende expresse interdictie van nieuwerings voorder ane yet te attenteren dan hetgene hen is competerende, hebbende tselve met het Cappitule ende voorneempste vande Roomsche catolicque religie, bewint inder selver kercken hebbende, geco-

municeert, Soo ist dat myne Heeren voors., in conformiteyt vanden appoinctemente opde voors. requesten gestelt, verclaren dat sy door het voors. consent egeenssints en verstaen yet te hebben willen toelaeten tgene soude moighen keeren tot naerdeel ende in verminderinge vanden *Religionsfrede* binnen dese stadt gepubliceert, noch oyck in eenigher manieren en selen permitteren eenige saecken in vercortinge vanden selven *Religionsfrede*, oft dat den voors. vande catholicque religie by yemandt inde exercitie vande selve religie eenich beleth, hindernisse oft stoornisse sal worden gedaen. Actum VI[a] Maii anno 1581.

Forme vanden eedt die de Cappiteynen deser stadt doen souden.

Ick sweere daer ick toe geacht ende beroepen ben, dat is te wesen Cappiteyn der stadt van Antwerpen, dat ick tselve ampt wel ende getrouwelyck sal bedienen ende dese stadt ende Burcht metten Borchtgrave ende Borchtlieden, nae myn beste vermoigen, sal helpen hoeden ende wachten, mitsgaders in alles de ruste, vrede ende voorspoet deser stadt sal onderhouden ende beschermen, doen ende laeten onderhouden ende beschermen, ende tot dyen mynen Colonel, daeronder ick ben resorterende, gehoorsaem te syn ende tachtervolgen de ordonnantie, vande wacht gemaect ende in toecomenden tyden te maecken, ende voorts alles te doen dat een goet ende getrouw Cappiteyn deser stadt schuldich ende gehouden is te doene. Aldus gedaen ende gearresteert in Collegio den VII[en] Maii anno 1581.

Alsoo de Coronellen deser stadt met voorgaenden advyse ende consente vande sesthien Cappiteynen deser stadt, representerende de tachentich Cappiteynen, hebben geresolveert dat deselve Cappiteynen met hunne Lieutenanten ende Vendragers, respectivelyck elck in syn quartier, selen omgaen met de Wyckmeesters ende clercken vande wycken, tot inninge ende voorderinge soowel derestanten vande oude consenten deser stadt, alsoyck namentlyck den lest geconsenteerden vyffden penninck, Soo ist dat myne Heeren de Wethouderen, hun daermede conformerende, hebben geor-

donneert ende mits desen geauthoriseert om hun volgende de voors. resolutie te reguleren, ende dat in alder vliet ende neersticheyt, ghebruyckende in als alle behoorlycke civiliteyt, soo sy tselve hunne discretie syn betrouwende. Actum VIII[a] Maii anno 1581.

Alsoo nyettegenstaende den brouwer inde *dry Coningen* by voorgaende acte vanden VI[en] Februari lestleden is verboden geweest binnen den tydt van dry maenden nyet te brouwen, ende dat desnyettegenstaende deselve hem heeft vervoordert buytenbier te brouwen, die de segelaer derselver brouwerye heeft laeten passeren, Soo ist dat myne Heeren, mits deselve faulte, den voors. segelaer hebben verlaeten ende verlaeten, mits desen, vanden voors. synen dienst. Actum Lunæ VIII Maii 1581.

Gelycke acte op Pauwels de Clerck, Collecteur vanden accyse vande bieren inde Nieuwstadt,van dat hy, wel wetende den voors. brouwer het voors. verboth gedaen synde, deselve buytenbieren heeft laeten passeren, sy denselven hebben verlaeten van synen dienst. Actum ut supra.

Gecomitteert Meester Jan de Pape ende Andries Vermeulen, Schepenen, ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris, om te comuniceren met den Gedeputeerde vande stadt van Dordrecht, alhier gearriveert,om neder te leggen alsulcke questie ende different als tusschen de schippers deser stadt ende de schiplieden van Dort int laeden ende ontladen vande schepen op Dort ende dese stadt respective varende ende vlietende, mitsgaders den cooplieden binnen dese stadt residerende, opt faict vanden stapelrecht van Dort, hunne redenen taenhooron, mitsgaders de allegatien die de Deken ende Supposten vanden Schippersambacht binnen dese stadt ter andere syden daertegens selen willen doen, ende partyen voorts veraccorderen opdat sy connen oft anderssints rapport doen, om voorts daerinne gedaen te worden nae behooren. Aldus gedaen inden Maendaegschen-Raedt, den achtsten Maii anno XV[c] ende eenentachentich.

Geordonneert den Conchergie deser stadt den Gecomitteerde van wegen der stadt van Dordrecht alhier gearriveert

in saecken derselver ende dese stadt concernerende, te beschincken van stadtswegen met acht stadtstoopen wyns. Actum VIII^a^ Maii anno 1581.

Geordonneert opde requeste by Marten Neyen, Gecomitteerde tot het benefitieren vanden Casteele, overgegeven den Tresoriers ende Rentmeestere, denselven Marten Neyen, tot den bouw ende oprechten vanden muer te stellen om Syn Excellentie huysinge, te tellen de somme van ses hondert guldenen, om terstondt te procederen volgende het contract by hem gemaect met Christoffel Gillis, metsere, tot oprechtinge vanden selven muer salvo competu byden voors. Neyen te doene. Ende selen myne Heeren sorgen dat deselve somme sal worden gerembourseert by eenighen extraordinarisen middele. Actum VIII^a^ Maii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Frans, de bode van Syne Excellentie, te tellen de somme van vier guldenen eens, ter causen van diversche brieven byden selven aen dese stadt gebracht van wegen Syne Excellentie. Actum VIII^a^ Maii anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Maendaegschen-Raedt der stadt van Antwerpen, gehoort het rapport vanden Gecomitteerde tot besichtinge van het Facquesclooster, om aldaer te accomoderen die vande Confessie van eenige huysinge, soo tot gerieve van hunne ministers als een schole, hebben geordonneert ende geresolveert dat denselven vande Confessie, ten eynde voors., by provisien selen volgen de twee huysen comende opde pleyne voor het cruys ende voorts tot een kerckhoff een stuck vanden hove vanden selven cloostere, beginnende vande egge vanden huyse toecomende Bonaventura Boddecker oogstwaerts, streckende alsoo westwaerts opden hegge vande kercke, volgende de affheynninge aldaer te stellen door den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, denselven Gecomitteerde ordonnerende de voors. heynninge te becostigen, ende sal tselve hun passeren int vuytgeven hunder rekeninge. Actum VIII^a^ Maii anno 1581. (*fol. 101 v°*).

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere derffgenamen Anthonis van Kersbroeck, te weten de kinderen van Frans van Kersbroeck, te tellen op rekeninge van hetgene sy, conform der obligatie daeraff synde, aen dese stadt ten achter syn, de somme van twee hondert guldenen. Actum IXª Maii anno 1581.

Geordonneert den Rentmeestere vande geestelycke goeden Peeter van Breusegem, dat hy aenveerden ende metten iersten wech doen vueren sal allen het gruys ende stoffe die gedemolieert leegt inde kercke van Onser-Vrouwen alhier, den oncost daertoe te doene te betalen ende te brengen in syne rekeninge, ende dese overbrengende, sal tselve hem passeren in syne rekeninge. Actum XIª Maii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Borcas van Munickhuysen, in minderinge van syne tachterheyt, te tellen de somme van dry hondert guldenen eens. Actum XIIIª Maii 1581.

Alsoo, mits der afflyvicheyt van wylen Adriaen de Catere, es vacerende den dienst van bestedinge op schepen van Gendt ende elders, dwelck by hem ierst is geinventeert ende te warcke gestelt geweest, ende dat synen achtergelaeten sone, genaemt Adriaen de Catere, die synen vader daerinne grootelycken heeft geassisteert, daertoe wel nut ende bequaem is, gelyck vele ende diversche cooplieden deselve requeste onderteeckent hebbende attesteren, Soo hebben myne Heeren, soo vuyt regarde vande redenen inde selve requeste verhaelt alsoyck ter contemplatien vande voors. cooplieden, alsoyck syne ooms, supplianten vande selve requeste, den voors. Adriaen de Catere in plaetse van wylen synen vader gegunt om de voors. bestedinge by provisien te moigen doen ende te continueren, behalven dat hy ende oyck syne nacomelingen inden selven dienst daervoren der stadt selen betalen de somme van hondert guldenen eens. Actum XVª Maii 1581.

Geordonneert, opt versueck van wegen de Wethouderen der stadt van Steenwyck by opene besegelde brieven ge-

daen, den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken, tot behoeve vanden armen ende gebreck hebbende menschen der voors. stadt van Steenwyck, voor een aelmisse, de somme van hondert guldenen, respect nemende de voors. Wethouderen opde lanckduerige beleegeringe, oppressien, miserien ende vuyteeringe die deselve geleden hebben door den vyandt ende anderssints. Actum XVII[a] Maii anno 1581.

Alsoo myne Heeren nu opde leste peerdemerct nyet voorby en hebben konnen gecomen van des noenens, opde maeltydt die gehouden is te geven den pachter vanden peertassyse, mede te leyden de Gesanten vanden Vorst den Palsgrave ende noch mede ander Heeren ende Edelen hen aldaer opde peerdemerct gevonden hebbende, Soo ist dat myne Heeren, mits redenen voors. ende dat de voors. pachter daerdeure ongelycken grooten cost geleden heeft dan hy anderssints wel soude hebben geleden, ende dat dese stadt daerdeure oyck van swaerderen cost (daerinne sy geschapen was te vallen int onthalen vande voors. Gesanten,) ontslegen is, geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy denselven pachter, boven den ordinaris daertoe staende, te goede selen comen een ame wyns metter assysen ende impost. Actum XVII[a] Maii anno 1581.

Alsoo de Dekens ende gemeyne Supposten vanden Schippersambachte deser stadt ende met hun gevuegt Mynheer den Schouteth, als executeur vanden placcate van Syne Majesteyt in date den V[en] Augusti 79, by supplicatie aen myne Heeren overgegeven, hadden gedaen sekere doleantien van dat sy hen vonden gefrustreert vanden cooplieden te moigen dienen ende hun broot voor hun, hunne huysvrouwen ende kinderen te winnen, bydyen dat eenige cooplieden ende facteuren ende andere hier residerende, daeraff eenige pretenderen comissie te hebben van cooplieden buyten den lande residerende, hun dagelycx vervoorderen goeden ende coopmanschappen van importantien te laden ende bevrachten in vrempde schepen van vrempde landen, navolgende den voors. placcate nyet opgerust, onder tdexel ende schyn van dat int IIII[e] articule desselfs staet dat indyen de vrempde

coopman eenige goeden oft coopmanschappe vuyt desen landen sal willen vueren,. dat hy daertoe soude moigen gebruycken schepen van synen lande, alleenlyck ende toegerust soot hun belieft, insgelycx onder tdexel dat inden volgenden voorgaenden III^en^ articule staet dat de vrempde schippers is toegelaten goeden van importantien in hen schepen te laeden ende van herwaertsovere vuyt te vueren, die henselven oft cooplieden van hunder natie syn toebehoorende ende geen andere. Welcken aengaende de voors. verthoonders hebben geallegeert tverstandt vanden voors. IIII^en^ articule te wesen in cas alleenlyck dat alsulcke vrempde coopman by hem selven oft syne facteuren herwaertsover nyet en resideren, ende alsoo selve oft heure facteurs van buytenlandts binnen dese stadt comende dyenvolgende diergelycke goeden ende coopmanschappe van importantien selve hier comen ende laden ende bevrachten, met diergelycke redenen tot gelycken eynde tenderende, hebbende voor sulcx aende voors. Wethouderen versocht dat sy hierinne souden promptelyck versien, ten eynde den voors. gevuegde soude worden gepermitteert te moigen interdiceren den vreempde schipperen ende den cooplieden ende facteuren ende andere herwaertsover residerende eenige goeden oft coopmanschappen van importantien respective in vreempde schepen te moigen bevrachten, ingeven ende in te nemen, ende daeraff te laeten geschieden publicatie, totter tydt dat byde voors. Wethouderen, nae voorgaende naerder informatie, anders soude wesen geordonneert; eentsamentlyck tordonneren dat geen cooplieden oft facteurs en selen alsulcke goeden van importantien laden in vrempde schepen soolange als hier syn schepen van dese stadt, toegerust ende geequipeert volgende tvoors. placcaet, om den coopman te dienen. Op welcke requeste geordonneert synde seker Comissarisen die hun op dinhouden vande selve souden informeren, omme, tselve gedaen ende heurlieder advys gehadt, geordonneert te worden nae behooren, Soo ist dat dyen achtervolgende myne Heeren voors., gehoort hebbende het rapport ende gehadt het advys vande voors. Comissarisen, hebben vercleert dat eeniegelyck, van wat natie oft qualiteyt hy sy, alhier residerende, schuldich is hem te reguleren nae inhouden vanden selven placcaet, nyet alleenlyck int laden van syne eygen goeden, maer oyck van alle diegene daervore

hy soude moigen factoriseren, last oft comissie hebben, het ware vrempdelinck oft ingeboren. Ende aengaende de clausulen vanden selven placcate sprekende van vrempdelingen te moigen laden op vrempde schepen de toerustinge vanden placcate nyet subject synde, dat tselve wordt ende behoort verstaen te worden vanden vrempden gaende ende comende coopman alhier geen domicilie houdende, sulcx dat nopende de schepen hier in dese stadt toebehoorende, toegerust synde navolgende den placcate ende aenleggende om te seylen naer alsulcke plaetse oft stede werwaerts eenigen ingeseten begeert te laden syne waren oft goet, behoort ende moet, nae luyt der placcaten ende ordonnantien, gepREFEREERT te syne de ladinge te hebben voor eenige andere schepen, mits dienende den coopman om redelycken loon, blyvende nyettemin denselven coopman in syn geheel goet te moigen seynden nae Zeelandt oft Hollandt daer het hem believen sal, vuytgesteken ende gereserveert de natien versien synde van eenige previlegien ter contrarien. Actum XVIII[a] Maii anno 1581.

Geordonneert Anthonie Muet ende Jan de Wynssone dat sy binnen den derden dage schuldich ende gehouden selen syn in handen vanden Binnen-Borgemeestere te brengen alle de restanten die eenichssints open ende onbetaelt staen van alle de consenten oft ongelden daeraff sy in eeniger manieren comissie ende intromise hebben, ende dat by cohieren apart van elcken consente ende met distinctie van elcken wyck. Actum XVIII[a] Maii anno 1581.

Geordonneert den Wyckmeesters van stonden ane te maecken hen advys op het bewaren ende bestellinge vande forten deser stadt, ende wat voet men daerinne tot meeste versekertheyt deser stadt voors. sal houden, ende tselve te leveren in handen van mynen Heere den Borgemeestere Junius, soo tselve alreede byden derden Lede ende de Dekéns vande Schutters is gedaen. Actum Lunæ XXII[a] Maii anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt, gesien de comissie van Syne Excellentie, Joncker Erasmus Schets, Schepen, oudt Coronel, Heere van Hoboken, den XIIII[en] Octobris 1580, in

conformiteyt vande voorgaende resolutie vanden Oirlochschraedt te geven, van ende om te wesen Superintendent ende Hooft over de Cappiteynen ende volcke van wapenen die gemaect ende opgericht selen worden vande ingesetenen van St.-Willeboorts, Pothoeck, Pinthoeck, Dambrugge ende Borgerhout, mitsgaders alle andere woonende in het begryp vande nieuwe schansse ende landtweere aldaer gemaect, hebben hun met derselver comissie geconformeert ende conformeren mits desen, ende de voors. Joncker Erasmus Schets deselve by provisien sal exerceren ende te warcke stellen, behoudelyck dat tselve geschiede sonder cost vande stadt, tot welcken eynde de voors. Superintendent sal comuniceren met den voors. ingesetenen, ten eynde sy tsamenderhandt onder malcanderen eenige middelen ramen ende myne Heeren aendienen om de voors. oncosten te vinden. Gedaen inden Maendaegschen-Raedt den XII^{en} Mey anno XV^{c} LXXXI.

Lotinge vande Comissarisen om mede wacht te houden opden Raedthuyse deser stadt.

Joncker Henrick van Halmale.
Meester Dionys vander Neesen.

Meester Jan de Pape.
Joncker Jan van Brecht.

Joncker Willem Borrewater.
Meester Lucas Despomereaulx.

Meester Jaspar Zanders.
Meester Jan de Gaverelles.

Cornelis Daems.
Meester Henrick de Vos.

Meester Nicolaes de Voigt.
Meester Jan Bax.

Joncker Jan Damant.
Joncker Aerdt Schoyt.

Meester Jan Ysermans.
Meester Jan van Hoboken.

Joncker Adriaen van Eertvelt.
Joncker Erasmus Schets.

Meester Peeter van Lyere.
Jan van Santvoort.
Philips de Landtmeter.

Joncker Philips van Schoonhov
Joncker Carel vanden Werve.

Valerius van Dale.
Meester Joachim Gillis.

Joncker Marcus Schoyt.
Meester Cornelis de Wyse.

Meester Severeyn van Uffel.
Meester Carel Hoochstoel.

Jan Gamel.
Meester Joris Kieffelt.

Meester Pauwels Schuermans.
Meester Henrick de Moy.

Joncker Rutgeert vander Hapt.

Meester Adriaen Dyck.
Meester Cornelis Lanschot.

Meester Matheeus de Lanoy.
Cornelis Prunen.

Joncker Loys vanden Werve.
Meester Balthasar van Vlierden,

Meester Gillis Martiny.
Meester Jan Brugmans.

Joncker Domynecus de Herde.
Joncker Adriaen van Martselaer.

Joncker Nicolaes de Herde.
Nicolaes de Meyer.

Meester Peeter van Aelst.
Meester Willem Martiny.

Cornelis Dyckstraet.
Joncker Jacop van Wachtendonck.

Meester Cornelis Retius.
Peeter Panhuyse.

Anthonis Anselmus.
Jan van Steenwinckel.

Andries Vermoelen.
Henrick van Lemens.

Jan Baseliers.
Meester Michiel Cnobbaert.

Dese liste is by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gearresteert ende geresolveert, ende geordonneert den Comissarisen hun dyenvolgende te reguleren sonder nootelycke vacatien inde stadtsaecken oft siecte, opde pene van dry guldenen, te weten by elck der absenten eenen daelder tot behoeve ende proffyte vande gulde; ordonnerende voorts de Cortte Roede Adriaen de Bie dinsinuatie op elckeens tour sdaegs te voren te doene, sonder yemandt voorby te laeten oft over te slane, op gelycke pene. Actum XXII[a] Maii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sylieden Meester Matheeusen de Lanoy vuytreycken ende betalen selen de somme van dry hondert guldenen eens, ter causen ende voor syn verhuysen vuyt den Pals alhier, om volgende delectie vande Leden ende Syne Alteze te wesen Wethouder deser stadt. Actum XXII[a] Maii 1581. (*fol. 106 v°*).

Geordonneert Tresoriers ende Rentmee sterte betal en hon-

dert LXXI guldenen X stuyvers, ter saecken vande silvere penningen vande Heeren nopende de wacht. Actum XXIIII^a Maii anno 1581.

Alsoo ten laste van Daniel de Bruyne is alhier gegeven ende gepronunchieert een vonnis provisionel opden XXVIII^en dach van Meert 79, ten vervolge vande curateuren vande goeden van Christoffel Prunen, aenleggeren, vander sommen van elffhondert vyventachentich ponden achtien schellingen negen penningen Brabants, metten interest van dyen zedert den XX^en Meert XV^c LXII^tich, verloopen tegens acht ten honderen tsjaers, ende want tselve vonnis, volgende den styl van procederen, nyet en can ter executien gestelt worden sonder voorgaende cautie, ende dat de penningen die daeraff souden moigen comen ende gerecouvreert worden, souden syn tot behoeve vande stadt, als creditrice vanden voorgaenden Christoffel van groote merckelycke somme van penningen, dat de qualiteyt vande voors. curateuren over sekeren tydt heeft gecesseert, mits de rehabilitatie des voors. Christoffels, die oyck geen middel en heeft om eenige cautie te stellen, ende totten dyen dat deselve rehabilitatie is gedaen op laste dat de penningen dyer op synen name souden worden gerecouvreert souden comen in handen vande stadt, ende ten eynde dat door faulte van borchtochte tvoors. vonnis nyet en blyve oft worde illusoir, Soo hebben myne Heeren geauthoriseert den Tresoriers ende Rentmeestere om vander stadtwegen voor cautie te verbinden de huysinge ende moelen der stadt toebehoorende, gestaen op St.-Jansvliet, metten toebehoorten, om ten principalen oft oyck in cas van reformatien te repareren tgene alhier oft te Hove soude moigen dyenaengaende gewesen worden metten costen. Actum XXIIII^a Maii anno 1581.

Myne Heeren gehoort hebbende het rapport van Tresoriers ende Rentmeestere, die hun geinformeert hebben vande qualiteyt ende weerde van sekere erve, hebben denselven Tresoriers ende Rentmeestere geauthoriseert ende authoriseren, mits desen, om die vander stadtswegen te moigen vercoopen aende erfgenamen hierboven genoempt ende deselve daerinne te goeden ende erven ten pryse van XXXIII guldenen VI

stuyvers ende II grooten Brabants erfflyck de roede, beloopende tegens de I^c LIIII voeten ende twee derdendeel van eenen voet, dat men de boven gedesigneerde erve bevindt groot te syne XII guldenen XVII stuyvers ende seven negendeelen van eenen stuyver erfflyk tegens den penninck XVIe, die sy behoorlyck selen schuldich syn te hipothiceren. Actum XXIIII^a Maii anno 1581.

Myne Heeren hebben Mynheer van Rihoven ende den Conseiller Backere beschoncken met acht stadtstoopen wyns, begeerende deselve te willen in dancke nemen. Actum XXVII^a Maii anno 1581.

Gelycke acte op Mynheer den Bailliou vander Veeren, den Raedtsheer Vosbergen ende andere Gedeputeerde van Zeelandt, van gelycke acht stoopen wyns. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de vier affgaende Coronellen ende elcken van hun, tot de monsteringe van hunne regimenten, te beschincken met eene ame wyns tot L guldenen dame, tot laste der voors. stadt. Actum XXVII^a Maii 1581.

Gecomitteert Valerius van Dale, Peeter van Aelst ende Meester Cornelis Retius, Schepenen, om te visiteren de plaetse ende huysinge van het clooster vande Minnebroeders gedestineert ende tappliceren totter scholen, ende myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen rapport te doene van tgene aldaer nootelyck dient gemaect, gerepareert ende geaccomodeert te worden tot onderhoudt van dyer, gerieff vanden Rector ende anderssints, omme, tselve rapport gehoort, alsdan daerinne gedaen ende versien te worden nae behooren. Actum XXVII^a Maii 1581.

Alsoo tusschen de anckerlieden ende rieckschippers aengaende de cavelinge ende het voorstaen opde plaetse hun gedesigneert inde Spierinckruye seker debat ende different was geresen, ende opde requesten tot dyen eynde hinc inde aen myne Eerw. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gepresenteert was geappostilleert dat partyen souden compareren voorde Comissarisen aldaer geruert, om deselve te

veraccorderen, waert tmoigelycken, ende partyen tot dyen eynde voorden selven Comissarisen tot diversche reysen gecompareert wesende, ende nae vele comunicatien hun hadden gewillichlyck ghesubmitteert int seggen ende vuytspraecke vanden selven Comissarisen opt Schipperscamer vergadert wesende, Soo ist dat de Comissarisen voors., om alle twist ende geschil ter neder te leggen ende alle oorsaecken van langduerigen processen te benemen (daerinne sy partyen geschapen waren te vallen,) hebben vuytgesproken ende goetgevonden, opt advoy van myne Heeren, dat de voorgenoemde anckerlieden van nu voortane selen op heure gedesigneerde plaetse tusschen de twee palen moigen staen twee weken lanck malcanderen vervolgens, ende dieselve geexpireert wesende, dat alsdan de rieckers de naestvolgende derde weke selen comen staen opde voors. plaetse vande anckerschippers ende deselve anckerschippers ten selven tyde opde plaetse vande rieckers, ende alsoo vervolgens van jare tot jare. Ende dit al by provisien ende totter tydt toe myne Heeren anders selen ordonneren, behoudens de stadt hare gerechticheyt in als. Aldus gedaen opde Schipperscamer den VIII[en] Aprilis 1581. Onderteeckent: CORNELIS PRUNEN ende PEETER HUYBRECHTS, Deken vande Schippers.

Daernae tvoors. accord by myne Heeren den Wethouderen in Collegio gesien, is tselve als boven goetgevonden, geratificeert ende gelaudeert, ratificeren ende lauderen mits desen. Actum XXVIII Maii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen sekeren parsoon van Griecken de somme van achthien guldenen eens voor een aelmoesse. Actum XXIX[a] Maii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den Gedeputeerde van Gendt alhier gecomen synde nopende het hoogen vanden tol gedaen by die van Zeelandt te beschincken met acht stadtstoopen wyns. Actum XXX[a] Maii anno 1581.

Myne Heeren hebben geauthoriseert ende authoriseren, mits desen, den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, om voor

hun tontbieden de proprietarisen die hunne huysen syn hebbende neffens der stadt mueren byden watercant, ende denselven te doen exhiberen hen bescheet van hunnen tytel vande selve huysen, ende besundere de ierste vercrychbrieven van dyen, om daervuyt te verstaen de gerechticheyt derselver stadt ende conditien daerop de voors. huysingen oft derve daeraff is vuytgegeven ende vercocht, omme, tselve gedaen ende hunlieder rapport gehoort, geordonneert te worden tegens het misbruyck vande selve ende anderssints soo behooren sal. Actum XXXI[a] Maii 1581.

Opde specificatie vanden Pensionaris vanden Warck van vacatien by hem inde stadtsaecken gevaceert, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van III[c] XXVII guldenen X 1/2 stuyvers. Actum ultima Maii 1581.

Eodem die, opde specificatie vanden clerck Meganck, in saecken der stadt concernerende, geordonneert vuyt te reycken de somme van XLVIII guldenen Actum ut supra.

Myne Heeren hebben geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, van stonden ane ende sonder vertreck, yemandt van hun te deputeren die terstont inspectie selen nemen vande huysinge opde Minnebroedersplaetse, gedestineert tot het seminarium ende schole der jonge studenten, ende deselve van wand, daecke, gelasen ende andere reperatien, soo buyten als binnen, als tot nootelyckheyt ende gebruyck derselver huysinge van noode sal wesen, opdat den Rector tot dyen eynde alhier byde Weth ontboden synde hem daerinne mach vertrecken ende behoorlyck toesicht vanden selven jongeren nemen, ende tot synen ampt ende dienste begeven. Actum ultima Maii anno XV[c] ende eenentachentich.

Alsoo die van Brabandt is toegelaten tot den generalen Landtraedt te denomineren vier parsoonen, ende voor dierste reyse twee vanden Staet vande Edelen desselffs landts, een van wegen der stadt van Brussele ende een van wegen dese stadt van Antwerpen, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, in vollen

getale vergadert in hunne Raedtcamere, hebben eendrachtelyck ende met conforme voysen, om vele redenen ende consideratien hun daertoe moverende, tot den voors. Raedt geanomineert, genoempt ende gecosen, anomineren, noemen ende kiesen mits desen Heer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeester derselver stadt, om hem te reguleren ende te doen volgende dinstructie daeraff synde ende byde generaliteyt geresolveert; ordonnerende den Gecomitteerde van dese stadtwegen totter dachvaert vande Geunieerde-Staten binnen Amsterdam neffens de generaliteyt met dandere van wegen den Edelen van Brabant ende der stadt Brussele, oversulcx den voors. Heer Jan Junius de Jonge over te geven. Actum II[a] Junii 1581.

Geordonneert Andries Vermeulen, Schepene, ten eynde hy metten iersten hem vinden sal by de Staten-Generael vande Naerdere-Geunieerde-Provincien nu vergadert synde tot Amsterdam, ende aldaer inde stede ende plaetse van Jan Baseliers, oyck Schepene (mits dat deselve door syne particuliere ende andere deser stadt saecken aldaer nyet langer blyven en can,) metten andere Gedeputeerde derselver stadt te doene, te besoigneren ende in alles hen te reguleren nae inhoudt vande commissie ende instructie denselven Gedeputeerde ten eynde van comparitie opde voors. dachvaert tot hennen vertrecke lestmael gegeven, denselven daertoe mits desen authoriserende. Actum III[a] Junii 1581.

Gecomitteert Peeter Huybrechts, Deken van het Schippersambacht ende Raedtsman deser stadt, om hem te vinden met Andries Vermeulen, Schepene, ende den andere Gedeputeerde van wegen deser stadt voors., neffens der dachvaert vande Generale-Staten der Geunieerde-Provintien tot Amsterdam jegenwoordich vergadert, om mede te compareren ende tadviseren met denselven andere Gedeputeerde in ende nopende tgene dwelck sal aldaer occurreren ende gehandelt worden aengaende het feyt vande schipvaert ende tgene deselve schipvaert eenichsints soude moigen raecken ende concerneren, denselven daertoe mits desen authoriserende. Actum III[a] Junii anno XV[c] LXXXI[tich].

Myne Heeren, regard genomen opde cleynicheyt vanden

kerckhove ende plaetsen gedestineert tot het begraven vande doode lichaemen, ende namentlyck van St.-Andrieskercke, waerdeure soude geraecken te comen eenige infectie binnen dese stadt, Soo hebben sy gecomitteert ende comitteren, mits desen, Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, om te visiteren de ydele plaetse ende onbecommerde erffve van het Faecquesclooster, mitsgaders vande abdye van Ste.-Michiels, ende aldaer te designeren eenige plain soo groot als nae gelegentheyt vander selver erven sal doenlyck syn, tot begravinge ende sepulture, soowel van deene als van dandere religie, promiscue ende sonder vuytsunderinge van yemandt, omme, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, gedaen te worden nae behooren. Actum Lunæ V^a^ Junii 1581.

Gecomitteert Jacques de la Faille om te wesen Wyckmeestere inde IXe wyck, in plaetse van Joos van Herzele, ende te comen doen den eedt daertoe staende. Actum V^a^ Junii 1581.

Gecomitteert Jaecques Andriessens, woonende in *Onse-Lieve-Vrouwe* inde Kerckhoffstraet naest de *Vier Eemers*, om te wesen Cappiteyn vande selve plaetse. Actum V^a^ Junii anno 1581.

Gecomitteert Cornelis van Geldere, guldebroeder, omme by provisien te wesen Cappiteyn, in plaetse van Jan Vranck. Actum V^a^ Junii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te calengieren, tot behoeve deser stadt, de huysinge comende naest den *Steene* streckende naede strate loopende ter kaeye, soo de stadt deselve verstaet temployeren tot vermeerderen vanden *Steene*. Actum Lunæ V^a^ Junii 1581. (*fol. 114*).

Gecomitteert Peeter Panhuys, Tresorier, ende Meester Gillis Martiny, Raedt ende Secretaris der voors. stadt, om met den Gedeputeerde vande stadt van Gendt hun te vinden tot Middelborch in Zeelandt ende aldaer te comuniceren met den Heeren vande Staten des Graeffschap van Zeelandt, opde vermeerderinge ende augmentatie vanden tol, ende daerinne

ende andere saecken van deser stadtwegen te besoigneren volgende de voorgaende handelinge, comissie ende instructie ten selven eynde opden voors. Tresorier ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, onlancx gedepescheert, ende hun in als te reguleren volgende ende nae inhoudt derselver comissie, denselven daertoe, mits desen, authoriserende, mitsgaders al te doene tgene ty tot welvaren ende meesten voordeel deser stadt ende het gemeyn beste selen bevinden te behooren. Actum VII[a] Junii onno 1581.

Geconsenteert ende geordonneert den Rentmeestere deser stadt dat hy den rentgeveren vande renten der stadt toebehoorende, ghehipothiceert op huysingen ende panden gelegen onder Borgerhoudt ende Deurne, byden placcate vanden VIII[en] Februarii LXXX[tich] gratie ende quytscheldinge van twee jaeren genyetende, hen sal affcortten aen hun vervallen verloop de gratie hun daerby gegunt, behalvens dat tselve geschiede in als conform denselven placcate, dwelck doende ende hun daernae regulerende, sal hem in rekeninge worden gepasseert. Actum VII[a] Junii anno 1581.

Aen myne Heeren.

EERW. HEEREN. Gemerct Uwer Eerw. heeft belieft gehadt opde poincten begrepen in sekere verthooninge gedaen aen Uwer Eerw. van wegen de gecontinueerde Coronellen over al meestendeel appostilleren, dat deselve poincten souden worden mette nieuwe Coronellen gecomuniceert, ende datse alsdan tsamen deselve poincten oft alsulcke andere souden overgeven alse tot exercitie van hunnen ampt ende anderssints souden noodich achten, ende dat Uwer Eerw. alsdan opde selve souden doen ende versien nae behooren, welcken volgende, Soo ist dat die voorgenoemde gecontinueerde mette nieuwe Coronellen tsamen Uwer Eerw. wel hebben willen aengeven ende voordragen :

Inden iersten, dat Uwer Eerw. believe de aengebleven ende de verlaeten Coronellen tsamen te geven eenige behoorlycke vereeringe in getuygenisse vanden goeden ende getrouwen dienst die sy gedaen hebben inde oeffeninge huns ampts,

duerende den tydt van dry jaeren, volgende dexpresse beloefte by Uwer Eerw. gedaen inde acte onlancx denselven Coronellen gegeven, opdat, oft diergelycken noodt ende sorgelycken tydt geraecte voer te comen (des sy, remonstranten, verhopen dat nimmermeer en sal,) Uwer Eerw. alsdan oyck lieden moigen vinden die hun des te vlytelycker ende gewillichlycker moigen gereet laeten vinden, om alsulcken swaren ende periculeusen ampt te bedienen.

Item, dat Uwer Eerw. believen wille Comissarisen tordonneren om de rekeninge vande passeporten taenhooren, liquideren ende te sluyten, opdat alsdan de tachterheyt vande camer die men sal bevinden terstondt betaelt ende voldaen werde.

Item, alsoo Uwer Eerw. tot onderhoudt vande camere (naevolgende dappostille haer gegeven opt derde poinct), goetgevonden hebben de camere toe te voegen vier duysent guldenen tsjaers, dat Uwer Eerw. believen wille haer die te bewysen op tconsent vande consumptien ende assysen deser stadt alle maenden tontfangen, ende nyet opde Amonitiemeesters oft eenige andere daer de betalinge inden haestigen noodt (die dikwils ende dagelycx voorcompt,) soude moighen ongereet vallen.

Item, dat men metterdaet sal denomineren eenigen parsoon oft parsoonen om de passeporten te aenveerden ende die van Uwer Eerw. wegen te stellen, opdat sy, remonstranten, daerdeure nyet meer geblameert en worden.

Item, dat myne Heeren willen advoyeren ende confirmeren dierste acte den Coronellen by Syne Excellentie (tot het bedienen huns ampts,) verleent, met alle de clausulen ende conditien inde selve begrepen, waervan de copye hieraen is gehecht, ende van gelycken oyck de comissie byde selve Excellentie verleent nopende de hondert hooffden die, onder het gebot vande Colonellen, binnen dese stadt ten dienste vande selve stadt gebruyct ende tallen uren gereet gehouden worden, om in allen voorvallenden noodt gereet gebesicht te

worden, die vuyte casse vande stadt nyet, maer wel ten laste vande generaliteyt betaelt worden.

Item, gemerct Uwer Eerw. verstaen ende goetvinden dat, volgende de begeerte vande Leden ende de conditien by hun ondersproken, de penningen (procederende vande middelen van consumptien ende andere,) sullen ierst betaelt werdden de garnisoenen ontrent dese stadt gelegen, als Lilloo, Willebroeck ende de Magriete, waervan de Colonellen tot noch toe de toesicht ende bewaernisse behooren gehadt te hebben, volgende de comissie van Syne Excellentie daeraff synde, versoecken daeromme sy, remonstranten, ten effecte van dyen, dat Uwer Eerw. believen willen hen acte te depescheren, vuyt crachte vande welcke de Collecteurs vande selve consumptien geordonneert werdde hun, remonstranten, alle maenden te tellen sooveel geldts als de gagien ende soldyen van drye hondert mannen (opde voors. forten te leggen), beloopen sullen, volgende den gewoonlycken voet gebruyct, ende lyste vande andere soldaten, gemerct het bewint vande selve consumptien Uwer Eerw. meest raect, ende dit al om te verhoeden alle inconvenienten, ende besundere diergelycke als men onlancx geleden op Willebroeck heeft bevonden.

Item, voor soovele als belangt het VIe poinct, daervan Uwer Eerw. schynen te begeeren eenige andere naerdere interpretatie van hunder remonstranten meyninge, seggen sy, remonstranten, dat heure meyninge alleenlyck is van parsoonen die om smaeck van verraderye oft als gesuspecteerde voor aenhangeren onses gemeynen vyandt by hun, remonstranten, hier bevonden ofte achterhaelt worden, nochtans eygentlyck nyet connende als criminele beticht worden, maer wel civile breucken misbeurt hebbende, dat alsulcken, synde overgegeven geweest in Uwer Eerw. handen, wederomme sullen commen ende gelevert worden opden Backerstoren, ten eynde sy, remonstranten, nae voorgaende kennisse hunder saecken, mette selve moigen handelen, wisselen, composeren oft anderssints doen soo ende gelyck sy nae gelegentheyt hunder saecken ende qualiteyt sullen vinden te behooren, ten proffyte ende welvaren van dese stadt ende dingesetenen derselver.

Item, dat Uwer Eerw. believe by expresse acte hun, remonstranten, tauthoriseren omme mette Wachtmeesters deser stadt te maecken alsulcke verdeylinge vande wycken endequartieren als sy nae gelegentheyt vande selve quartieren selen noodich ende behoorlyck vinden, ende daerbeneffens den Cappiteynen deser stadt ordonneren hun volgende derselver acten te reguleren.

Alle welcke poincten volbracht synde, selen de voorgenoemde remonstranten te meer geoorsaect wesen om hen vlytelycken in heuren dienst te quyten, biddende daeromme dat Uwer Eerw. believe terstondt ende eyntelyck opde selve te resolveren ende hun, remonstranten, contentement te geven, gemerct Uwer Eerw. wel connen bevroyen dat alle deselve nyet tot eenich particulier voordeel der remonstranten, maer tot beter versekeringe ende bewaernisse deser stadt syn streckende.

Appostille.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, gedelibereert ende geadviseert hebbende op dinhouden van dese remonstrantie met den poincten daerinne begrepen, seggen ende verclaren gelyck ende als inde marge van elcken poincten wordt gestelt.

Opt I^ste^ articule. Desen aengaende verclaren Borgemeesteren ende Schepenen voors., gelyck sy noch te voren inden Breeden-Raedt verclaert hebben, dat de resolutie opde recompense ende vereeringe vande Colonellen sal vuytgestelt worden totter compste van Syne Vorstelycke Genade.

Opt IIe. Borgemeesteren ende Schepenen, hebben, opde XXII^en^ April, totter auditie vande rekeninge vande passepoorten in desen articule geruert geordonneert Anthonio Ancelmo, Schepen, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, ende hebben die andere Leden deser stadt oyck hen Comissarisen gedenomineert.

Opt IIIe. Borgemeesteren ende Schepenen der voors. stadt,

vinden redelyck dat, tot onderhoudt vande camere vande Coronellen, hun jaerlycx worden toegevuegt vier duysent guldenen ; syn van advys dat men hun deselve sal bewysen soo opden ontfanck vande passeporten als vande amonitie deser stadt, tot dat men andere middelen daertoe heeft gevonden.

Opt IIIIe. Hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen voors. totten vuytgeven vande passeporten opt welbehagen vande andere Leden deser stadt eenige genomineert.

Opt V^e^. Borgemeesteren ende Schepenen voors., voor soovele in hun is ende opt welbehagen vanden anderen Leden deser stadt, souden advoyeren ende confirmeren dierste acte den Colonellen by Syne Vorstelycke Genade tot het bedienen huns ampts verleent, ende mede de comissie by Syne Vorstelycke Genade verleent van hondert hooffden ten dienste deser stadt onder hen gebot te gebruycken, in dit articule geruert, tot dat anders by Syne Vorstelycke Genade ende met synen advyse daerinne sal wesen versien.

Opt VIe. Borgemeesteren ende Schepenen voors. verstaen dat, volgende der begeerte vande Leden ende de conditien by hen besproken, de penningen procederende vande middelen van consumptie ende andere sullen ierst betaelt worden tot behoeve vande garnisoenen ontrent dese stadt gelegen, ende besundere Lilloo, Willebroeck ende Margriete, daeraff de Colonellen de toesicht ende bewaernisse hebben, volgende de comissie hen by Syne Vorstelycke Genade gegeven, ende dat oversulcx die vanden Rade vande Staten van Brabandt selen maentelycke ordonnantie passeren ter sommen toe dat die garnisoenen vande voors. forten bedragen, om dieselve byden voors. Coronellen voorts vuytgereyct ende betaelt te worden gelyck tselve alreede byden Gedeputeerde vanden Maendaegschen-Raedt aenden voors. Raedt der Staten van Brabandt is versocht.

Opt VIIe. Alsoo dit poinct raect tfeyt vande justitie, selen Borgemeesteren ende Schepenen voors. dyenaengaende naerder comuniceren metten Colonellen, om hun des contentement te gevene.

Opt VIIIe. Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt syn tevreden den remonstranten by acte te authoriseren omme metten Wachtmeesters deser stadt ende andere die byde voorgaende comissie daertoe syn geauthoriseert geweest te maecken alsulcke verdeylinge vande wycken ende quartieren als sy nae gelegentheyt vande selve quartieren selen noodich ende behoorlyck vinden, ende voorts den Cappiteynen deser stadt tordonneren dyenvolgende derselver acte te reguleren. Aldus gedaen ende geresolveert in Collegio den VII^en ende VIII^en Junii anno 1581.

Alsoo men tot assistentie vanden oirloichsvolcke getrocken naeden Kempen, onder den last ende bevel vanden Heere de la Garde, Coronel, hebbende aldaer een redelyck succes gehadt van hunnen aenslage, ende datter apparentie is van dat men eenige voordere exploicten tot bevrydinge vanden selven platten lande soude moigen aenrichten, ingevalle deselve van voordere ende meerder getal van cryschlieden waren geassisteert, heeft goetgevonden dat men vuyt het fort van Lilloo sal vuytrecken de soldaten aldaer in garnisoen liggende, ende soo deselve plaetse moet binnen middelen tydt beset worden, hebbende daertoe de Dekens vande ses Gulden deser stadt gepresenteert, geduerende dabsentie van tselve ordinaris garnisoen, die te bewaren met tsestich goede weerbare ende getrouwe mannen, supposten vande selve Gulden, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen tselve voor goet naegesien ende, voor soovele hun raect, gelaudeert ende goetgevonden; ordonnerende den Colonellen deser stadt tvoors. fort in bewaernisse vande voors. Dekens te stellen ende te doen versien als vore. Actum IX^a Junii 1581.

Geordonneert Anthonye Muet ende Jan de Wynssone vuyt te reycken ende te betalen aen Loys Verbeke, Colonel vanden ontfanck vanden V^en penninck geconsenteert inden jare LXXIX^tich, de somme van een duysent guldenen, in voldoeninge vande obligatie ende assignatie denselven Verbeke byde Generale-Staten opden selven V^en penninck den XXIX^en Augusti inden voors. jare van LXXIX gedaen ende gelevert, ende de aggreatie vande Wethouderen deser stadt daernae gevolgt in date XXIII^a Septembris daernae, daertoe myne

Heeren de geinteresseerde vanden voors. V[en] penninck verwillicht hebben, met beloeftenisse vanden selven geinteresseerde te voldoene by andere goede middelen al tgene sy selen bevinden te cort te comen aen heure tachterheyt, al naevolgende dobligatie vande Leden daeraff synde ende sonder dit te treeken in consequentien. Actum IX[a] Junii anno 1581.

Ordonnantie aende Tresoriers ende Rentmeestere, opde quitantie van Nyverseel ter sommen van II[c] guldenen, te betalen aen Joncker Anthonis van Oss oft brenger van dyen. Actum IX[a] Junii anno 1581.

Gecoren ende genomen voor deser stadts Gelaesmaecker, in stede ende plaetse van Jaecques Floris, wylen Aelbrecht Janssens. Actum den IX[en] Junii anno 1581.

Geordonneert den Raedt ende Procureur deser stadt postulerende inden Rade van Brabandt hem topponeren tegens alsulcke reformatie als is geintenteert by Franchoys le Fort ende Jannen Jamet, ter causen van seker arrest gedaen inde merctvryheyt, soo myne Heeren verstaen ter causen van dyen egeene reformatie te vallen volgende de previlegie deser stadt, tot welcken eynde sy hun selen addresseren aen Meester Jan de Pape, Schepene, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, die sy ten selven eynde ende tot addresse van dese saecke comitteren. Actum X[a] Junii anno 1581.

Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren, ende Goede Mannen vande Ambachten der stadt van Antwerpen, om te helpen voorderen den aengevangen cryschandel inden Kempen ende den ruyteren ende soldaeten aldaer wesende te versien van gereede betalinge, tot ontlastinge vanden landtman, hebben geconsenteert inde continuatie ende prolongatie van het lichten vanden vyfden penninck vanden innecomen vande huysen, gronden van erven, thienden ende andere onruerende goeden voor ses maenden, innegaende nae dexpiratie vanden voorgenoemde consente, vande ierste ses maenden te betalen in twee payementen, te weten alle drye maenden een paye, ende dat de Gecomitteerde vanden Rade van Staten daerop selen moigen negotieren om gereede

penningen te lichten tot minster quetsinge der gemeynten ende meesten proffyte vanden lande, sonder in betalinge te moigen nemen eenige brieven. Ende indyen dat men daerop nyet promptelyck en soude connen genegotieren, hebben die Goede Mannen vande Ambachten geconsenteert dat die vanden voors. Rade selen negotieren op dinnecomen vanden wyn ende bieraccyse der voors. stadt totter sommen van XXV^m guldenen eens, wel verstaende dat de negocianten selen ontfangen alle weken vande voors. accyse de somme van sesse hondert guldenen, tot volle betalinge vande voors. XXV^m guldenen metten interest van dyen, ende dat men daeromme deselve penningen wederomme sal rembourseren aende Casse vande Reductie vande gereeste penningen procederende vanden voors. V^en penninck, ende oyck dat men sal moigen toelaeten (indyen myne Heeren vanden voors. Rade goetvinden,) dengenen die promptelyck den voors. vyffden penninck begeert comptant op te brengen ten lancxsten binnen XIIII dagen nae datum van desen te moigen cortten alsulcken redelycken affslach als myne Heeren voors. sullen bevinden te behooren, om met deselve penningen de Casse vande Reductie te rembourseren, met conditie dat byden voors. negociatien altydt selen present syn ende die helpen diligenteren, van wegen den Ouwden-Schepenen Meester Nicolaes de Voigt ende van wegen den Hooftmannen enden Wyckmeesteren Jan Gamel, Oude-Schepene ende Hooftman vande Poorterye, Daniel van Geele, Wyckmeestere, ende Embert Pellicorne, Wyckmeestere ende Cappiteyn, ende van wegen de Goede Mannen vande Ambachten Dierick de Moy ende Jan Nicquet, ende dat de penningen alleenlyck selen gegeven ende betaelt worden den soldaten in Brabandt int veldt synde, ende dat hooft ende hooftgelycke, opdat die huyslieden bevryt moigen wesen van allen overlast. Aldus gedaen, geconsenteert ende geresolveert inde vergaderinge vanden Breeden-Raedt respective gehouden den IX^en ende X^en Junii anno 1581.

Geordonneert Jan vanden Wyngaerde om by provisien te wesen Cappiteyn vande Vrydaegsmerct onder den Coronel Steven Racquet, mits doende den eedt daertoe gerequireert. Actum XII^a anno Junii 1581. (*fol. 114*).

Gecomitteert Michiel Melis omme by provisien te wesen

Cappiteyn in plaetse van Henrick Vael opde Eyermert. Actum XIIII Junii 1581. (*fol. 115*).

Gecosen Aernoudt Hoffman, laeckencooper, woonende int *Casteel van Ryssele* inde Corte Nieuwstraet, om te wesen Wyckmeestere in plaetse van Peeter Adriaenssens, ende belast te doen den eedt daertoe staende. Actum XIIII[a] Junii anno vyffthien hondert ende eenentachentich.

De Hooftmannen ende Wyckmeesteren, gehoort hebbende dopinie vande Goede Mannen vande Ambachten aengaende de negociatie van sekere duysenden guldenen te lichten opde Casse van Reductien ende anderssints, conformeren hen dyenaengaende met de voors. Goede Mannen den 17[en] Junii 1581.

Gecomitteert Jan van Santvoort, Schepene, om met ende neffens den andere Gedeputeerde van wegen den Heeren vanden Raedt vande Staten van Brabandt te negotieren op het innecomen vanden wyn- ende bieraccyse der voors. stadt totter sommen van XXV[m] guldenen, ten eynde deselve somme gereet ende prompt mocht gevonden worden, tot voorderinge vanden aengevangen cryschandel inde Kempen, de ruyterye ende soldaten aldaer wesende, opde conditie, inhoudt ende volgende dacte vanden Breeden-Raedt vanden IX[en] ende X[en] Junii lestleden, denselven daertoe, mits desen, authoriserende. Actum XVII Junii anno 1581.

Gecomitteert Joncker Rutgeert vander Hapt, Schepene, om in diligentien te reysen nae Syne Excellentie ende deselve aen te dienen tgene alhier is gehandelt op gisteren den XVI[en] deser maendt opden Breeden-Raedt deser stadt, nopende ende opde geintercipieerde brieven gedestineert nae Coelen, vermellende van sekeren aenslach ende enterprise op dese stadt, waeraff doriginele Syne Excellentie desen morgen syn gesonden, ende deselve Syne Excellentie te verhalen de gelegentheyt vander selver saecken, voor soovele men noch ter tydt deselve heeft connen bespeuren ende ondersoecken, Syne Excellentie voorts van deser stadtwegen hertgrondelyck te bidden hare compste herwaerts te willen spoeyen, tot welcken eynde deselve hem sal reguleren vol-

gende dinstructie ten fyne voors. hen Gecomitteerde gegeven, totte welcke myne Heeren hen syn refererende. Aldus gedaen den XVII^en Junii anno XV^c LXXXI^tich.

Instructie voor Joncker Rutgeert vander Hapt, Schepen der stadt van Antwerpen, om te reysen nae Syne Excellentie tot Amsterdam, om deselve te verhalen ende te kennen te geven tgene alhier is geoccurreert ende voorgecomen nopende sekere geintercipieerde brieven gedestineert nae Coelen, vermellende van sekeren aenslach ende enterprinse op dese stadt voors.

Sal de voors. Gecomitteerde van wegen dese stadt doen alle eerbiedinge ende presentatie van dienst aen Syne Vorstelycke Genade, ende deselve verhalen het groot verlangen die deselve ende allen ingesetenen deser stadt syn hebbende van het wederkeeren vande selve Syne Vorstelycke Genade binnen dese stadt voors.

Voorts, soo sy syn versekert vande groote affectie ende genegentheyt die Syne Vorstelycke Genade deser stadt ende het welvaren derselver is toedragende, mitsgaders de voorsichticheyt ende groote wysheyt derselver in alle occurrentien ende voorvallende saecken, dat sy nyet en hebben willen naelaeten derselver particulierlyck te veradverteren ende onderrichten van tgene is gehandelt byden Breeden-Raedt deser stadt opde voors. geintercipieerde brieven.

Tot welcken eynde de voors. Gecomitteerde Syne Vorstelycke Genade sal geven het dubbel vande opinie van myne Heeren den Wethouderen schriftelyck den anderen twee Leden op heden overgegeven.

Welcken volgende den Breeden-Raedt is verscheyden tegens en Dystdage naestcomende, ten eynde de voors. resterende

tweeLeden insgelycx hunne opinie souden maecken, dewelcke gesien, men deselve terstont Syne Excellentie oyck sal overschicken, om soo tsamenderhandt met advyse van Syne Excellentie eene resolutie te nemen soo men tot meeste versekertheyt deser stadt ende de tranquiliteyt van eeneniegelycken sal bevinden te behooren.

Versueckende binnen middelen tydt dat Syne Excellentie gelieve te dencken om de bequaemste beste middelen die tot deselve ruste ende versekertheyt souden moigen strecken, soo sy der affectie die sy weten deselve Syne Excellentie deser stadt toe te dragen ende vervarentheyt derselver gansselyck syn toebetrouwende.

Ende opdat Syne Excellentie des te beter een goede resolutie soude moigen nemen, sal de voors. Gecomitteerde derselver verhalen de discoursen, redenen ende argumenten die int delibereren over deselve brieven opde nature ende gelegentheyt van dyen syn geresen.

Te weten, dat sommige vande voors. Wethouderen ende andere nyet sonder groote merckelycke suspicie ende achterdencken en syn van dat deselve gecontrefeyt syn ende by sommige gefingeert, om door middele van dyen de gemeynte op te jagen, eene tweespallicheyt inde stadt te vueren of ten minsten eenige nieuwicheyt aen te richten, die tot groote naedeel derselver stadt soude geraecken te keeren.

Syne Excellentie voor te dragen de bewysredenen ende indicien die deselve daertoe syn ghebruyckende, soo de voors. Comissaris deselve allegatien heeft gehoort, te wetene soo vuyt het vuytdoen vanden segele, door het schryven vande groote woorden inden selven brieve gestelt, hun refererende tot de marginale secrete inscriptie dat de Lazarus, brenger des brieffs, die in syn handt hadde, dat inde *dry Patryskens* in Borgerhoudt (waer de brieven ierst syn gedestineert), egeenen bode oft volck op Coelen handelende oyt hebben gelogeert, ende meer andere alsdoen geallegeert.

Datter nyettemin oyck wel eenige syn die meynen dat

deselve souden warachtich wesen ende strecken tot een werckelyck verraedt ende aenslach over dese stadt.

Dat daeromme myne Heeren met de Coronellen ende Dekens vande Gulden alle toesicht ende scherpe wachte selen nemen ende houden tot meeste versekertheyt deser stadt.

Ten selven fyne dubbel ronde doen. Ten iersten dage een neerstige ende scherpe visitatie in alle huysen, ende doen vertrecken alles wes van buyten hier binnen gecomen is, wes aengaende eenich achterdencken soude moigen vallen ende egeene ghenochsame satisfactie en souden geven.

Dat men oyck binnen middelen tydt in alder diligentien heeft gesonden nae Coelen met dobbel vande selve brieven, om te besien oft men aldaer eenich voorder bescheet soude moigen becomen ende achterhalen dengenen met denwelcken dese correspondentie schynt gehouden te syne.

Mede te verhalen den interrogatoiren, den Lazarus, den weerdt ende weerdinnevande voors. *drye Patryskens* gegeven, dantwoorde daeroppe gevolgt, ende voorts allen tgene des desenaengaende is geoccurreert ende genegotieert.

Ende ten lesten, soo daer eenige syn die schynen vuyt deser oorsaecken de schorssinge vande Roomsche religie, meynende daerdeure beter dese stadt te versekeren, voor te wenden, mitsgaders andere groote occurrentien die hun dagelycx soo lancx soo meer binnen dese stadt syn voorwendende, instantelyck te versuecken dat Syne Vorstelycke Genade, hoe eer hoe liever, hare compste nae dese stadt gelieve te spoeyen, dwelck de Weth ende de geheele Leden met de gemeynte ganschelyck syn begeerende ende wel oytmoedelyck Syne Vorstelycke Genade biddende.

Voorts al te doene neffens Syne Excellentie tgene tot welvaren deser stadt eenichssints sal moigen dienen, ende dat binnen middelen tydt al evenwel Syne Vorstelycke Genade gelieve terstondt ons te veradverteren, sonder te verwachten dopinie van dandere Leden, van synen advyse, tot voorderen

desselffs Syns Vorstelycken Genaden advis, soowanneer deselve meer ende volcomelycker vande saecken sal onderricht wesen.

Ende sal de voors. Gecommitteerde dese instructie, mitsgaders allen hetgene alhier is geoccurreert, comuniceren met den Gedeputeerde van wegen dese stadt tot Amsterdam, ter dachvaert vande generaliteyt, ende tsamenderhandt met Syne Excellentie op dinhoudt van desen beraden tgene tot meesten oirboir deser stadt soude moigen strecken. Actum 17 Junii 1581.

Geordonneert den Colonellen deser stadt van stonden ane hunne Cappiteynen te bevelen de trommel te doen ommeslaen in alle wycken, ten eynde men sonder eenich dilay het ierste deel vanden vyffden penninck opbrenge ende telle in handen vande Wyckmeesters van hunnen wycke ende resorte, ende dat tusschen dit ende en Goensdage, oft anderssints sal men den gebreckelycke, sonder dissimulatie oft vertreck, feytelyck ende metterdaet excecuteren volgende de publicatie op eergisteren gedaen, soo den jegenwoordigen noot sulcx is verheysschende. Actum XIV^a^ Junii anno 1581.

Alsoo de dry Leden deser stadt respectivelyck opden IX^en^ ende XI^en^ dach deser jegenwoordiger maendt Junii (geconsidereert de goede apparentie die haer is voorwendende om den vyandt vuyt den Kempen te lichten ende oversulcx het pladt landt, tot merckelyck voordeel deser stadt, te ruymen,) hebben geconsenteert ende gewillecort het ander deel vanden vyffden penninck over de gronden, erffven, chysen ende ander innecomen binnen dese stadt, hebbende de Goede Mannen, (representerende tderde Leth deser stadt, ten eynde men soude moigen becomen prompt, gereet ende comptant geldt tot betalinge vanden chryschvolck inden voors. tocht geemployeert,) goetgevonden ende geopineert dat men daccyse ende Casse van Reductien soude verbinden aende negocianten tot oplichtinge vande penningen, hebben de Wyckmeesteren deser stadt voors., op en Saterdage naeder noenen, den XVI^en^ deser, inde raedtcamere vanden Raedt vande Staten van Brabandt vergadert, verclaert hen met deselve opinie te vuegen, soo sy hun daermede gevuegt hebben, ende deselve hunne opinie by ge-

schrifte gestelt, ende daernae op heden, datum deser, de saecke in Collegio gehandelt, ende regard genomen op het groot voordeel dwelck de stadt soude moigen genieten ingevalle men het voors. cryschvolck houde inde continuatie vanden begonsten tocht ende aenvanck, dwelck nyet en can geschieden dan mits deselve verstreckende eenige prompte betalinge, soo anderssins deselve benoot selen wesen, by faulte van dyen, hun te vertrecken ende oversulcx het plat landt ten appetyte vanden vyandt wederomme abandonneren, volgende het schryven vanden Colonel Monsieur de la Garde, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, insgelycx hun conformerende met dopinie vande Goede Mannen ende Wyckmeesteren voors., goetgevonden, met de Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt, ende geresolveert, soo sy resolveren ende ordonneren mits desen, dat Jan van Santvoort, Schepene, in conformiteyt vander acten van comissie vanden XVII^{en} deser maendt Junii, met den andere Gedeputeerde van wegen den Raedt voors. sal negotieren om promptelyck te vinden de somme van XXV^{m} guldenen (comende tsamen met de XVe duysent guldenen opden XVII^{en} voors. byden Wyckmeesteren voors. gepresenteert ende gewillecort, onder hun gereet te furneren ende op te brengen, ter sommen van XL^{m} guldenen ten fyne voors. ende anderssints nyet te verstrecken,) tot welcken eynde de voors. Santvoort ende andere Gecomitteerde, soo vanden Lede als vanden Rade voors., selen moigen verbinden het voors. tweede vanden vyfden penninck. Ende ingevalle deselve negocianten binnen drye maenden nae datum vande handelinge ende sluyten vande partye nyet en worden betaelt vande selve somme van XXV^{m} guldenen vanden selven vyffden penninck, dat sy in dyen gevalle het geheel oft deel dwelck hun noch soude moigen gebreken selen verhalen aende accyse deser stadt met den besproken interest, te weten alle weken een duysent guldenen, ten welcken eynde van nu voor alsdan men deselve accyse sal verobligeren, verbinden ende in hun handen stellen, ende dat in plaetse van dyen de stadt haer sal rembourseren ende vergelden van het voors tweede deel vanden V^{en} penninck, als succederende ende comende in plaetse vande voors. negocianten. Aldus gedaen inden Maendaegschen-Raedt, den XIX Junii 1581.

Alsoo men den XXVI[en] deser maendt Junii den palmslach sal geven over den vercoop vande stadt van Vlissingen, myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt, geconsidereert ende aengemerct hoe grootelyck de gelegentheyt derselver stadt Vlissingen deser stadt is importerende, ende bewegende het groot inconvenient ende naedeel daerinne dese stadt, in respecte vande diversie vande trafficque ende coopmanshandel, (eenich fundament, nae Godt, daer dwelvaren deser stadt is op rustende,) soude comen, ingevalle deselve stadt van Vlissingen geraecte te vallen in eenige particuliere oft andere Heeren oft steden handt, Soo hebben deselve Wethouderen,op dadvoy van dandere Leden ende Goede Mannen, opt goetduncken van hunnen Achterraedt, goetgevonden ende geresolveert dat men van wegen dese stadt de voors. stadt van Vlissingen sal coopen, ende dat tot denselven eynde tegens den voors. dage Mynheer den Borgemeestere Junius, metten Gedeputeerde totter dachvaert van Hollandt, hem aldaer van wegen den iersten Lede sal vinden, de voors. stadt coopen ende den palmslach ontfangen, denselven daertoe mits desen authoriserende. Tot welcken eynde ende om te furneren de penningen tot den voors. coop gerequireert, men sal bedencken ende consenteren eenige genochsame ende bastante middelen daertoe gerequireert ende van noode wesende. Des selen de voors. Comissarisen Syne Excellentie daeraff verwettigen ende derselver verthoonen hoe merckelyck tselve dese stadt is importerende, al volgende dinstructie daervan synde. Actum Lunæ XIX[a] Junii.

Welcke acte den anderen Leden deser stadt gecomuniceert wesende, hebben die Heeren Oude-Schepenen deser stadt verclaert dat sy, gesien de voors. acte van myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, met advys vanden Maendaegschen-Raedt,gedaen den XIX[en] Junii lestleden, nopende tcoop vande stadt van Vlissingen, dat hen dunct dat ingevalle myne Heeren aldaer alsulcken ordre souden connen gestellen dat dese stadt absolute heer ende meester soude syn, dat dwelvaren van dese stadt, in dacte gementionneert, daerdeure versekert ende gestabilieert soude wesen, dat men

deselve soude moigen coopen. De Hooftmannen ende Wyckmeesteren hebben verclaert dat sy totter comunicatie ende handelinge van het coopen vande stadt van Vlissingen hebben gedeputeert Jan Gamel, Oude-Schepen ende Hooftman der Poorterye, ende Jaecques de la Faille, Wyckmeestere. Die Goede Mannen vande Ambachten om met myne Heeren te treden in comunicatie (belangende den coop vande stadt van Vlissingen,) hebben verclaert te comitteren Peeter Panhuys, Tresorier, ende Jan Nicquet, ende authoriseren deselve mits desen, van hunnentwegen, om denselven coop aen te gaen, indyen denselven coop by myne Heeren ende de Gecomitteerde wordt goetgevonden. Aldus gedaen ende byden Leden der voors. stadt inde vergaderinge vanden Breeden-Raedt respective verclaert, geopineert ende geconsenteert den XX^en^ Junii anno 1581.

Opde ordonantie vanden Raedt vande Staten van Brabant, geordonneert te leveren, tot behoeve vanden cryschvolck opden tocht vande Kempen wesende, een acte opde Amonietiemeesters van IIII^m^ pondt poeders. Actum XIX^a^ Junii 1581.

Noch een ander op gelycke ordonnantie van I^m^ pondt poeders. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te amoveren het ciraetsel ende rolwarck gestelt opden bornput comende aende westzyde van Onser-Vrouwenkerckhoff ende tselve te stellen opden put comende opde Groote Merct voor het waeckhuys, tselve te versiene ende verchieren tot ornatie van dese stadt, ende denselven bornput aende westsyde van een ander rolwarck, tot den inwoonders gerieve, ten minsten coste doen stellen. Datum Lunæ XIX^a^ Junii anno 1581.

Myne Heeren hebben op heden, datum deser, geresolveert ende gearresteert de poincten vande naerder ordonnantie opt faict vande bieren deser stadt, altydt met intentie ende expresselyck verclaren van dat de Tresoriers ende Rentmeestere selen blyven Superintendenten vande selve ordonnantie. Actum XX^a^ Junii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Aelbrecht Vercken, in minderinge van syne tachterheyt ende op goede rekeninge van tgene de stadt hem schuldich is, vuyt te reycken de somme van vyffenseventich guldenen. Actum XX^a Junii 1581.

Gelycke acte van Henrick Struyve ende Joris Wetschune van gelycke somme. Actum ut supra.

Myne Heeren, gehoort het rapport van Meester Engelbert Masius, Pensionaris, ende gehadt het advys van Tresoriers ende Rentmeestere, hebben geordonneert denselven Tresoriers ende Rentmeestere Meester Cornelis Lanschot, Greffier vande selve camere, ter causen van diversche stucken volgende de specificatie by hem overgegeven by hem opgesocht, oversien, geinventarieert ende oyck eenige gecopieert, concernerende de brouwerye ende contracten van Gillebert van Schoonbeke, vuyt te reycken de somme van vyftich guldenen eens. Actum XX^a Junii anno 1581.

Is by myne Heeren, achtervolgende het versueck byde gegoeyde vande gemeyne ingesetenen der prochien van Oirderen ende Wilmersdonck by requeste gedaen, geordonneert Jan Noutssone te wesen Stadthoudere vanden Dyckgrave vande voors. prochien van Oirderen ende Wilmersdonck. Actum XXI^a Junii anno 1581.

Alsoo Tresoriers ende Rentmeestere mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben te kennen gegeven hoe dat men den XIX^{en} ende XX^{en} Junii LXXXI^{tich} op hunne camere hebben geseten om te verpachten het moesmeyerschap metter mestcarre oft justiciekarre, ende daer nyemant en is gecompareert die daervoren eenich redelyck gebot heeft gedaen, dan alleenlyck den XX^{en} der voors. maendt des achternoens Gillis de Bruyne, daermede sy ten vuyteynde syn overcomen, opt advoy van myne Heeren, alsdat hy hetselve moesmeyerschap ende karre in pachten neempt den termyn van eenen jaere, innegaende den XXIIII^{en} deser ende eyndende den XXIII^{en} Junii LXXXII^{tich}, voorde somme van vyventwintich hondert guldenen, ende alsoo vyff hondert guldenen meer dan

den voorgaenden pacht vuytgebrocht heeft, ende dat op alle de conditien vande voorseyde voorgaende pachtinge, die men alhier houdt voor geinsereert ; behalvens alleenlyck oft gebeurde dat de pachter, door oirloge oft andere feytelycke empeschementen, de vaert van Vlaenderen met syne mestschepen geenssints en conste gebruycken, dat in dyen gevalle ende tselve gebeurende, den pacht sal wesen geeynt. Des sal de pachter schuldich ende gehouden syn tselve te doen blycken ende den Tresoriers ende Rentmeestere daeraff behoorlycke wete doen, ende daernae noch den pacht te betalen twee maenden tydts nae rate als vore. Waerop by myne Heeren geleth synde ende bevindende tselve proffytelycker voorde stadt gedaen dan gelaeten, hebben tvoors. contract van pachtinge geadvoyeert ende geapprobeert, advoyeren ende approberen by desen. Actum den XXI[en] Junii 1581.

Gecomitteert ende geauthoriseert Heeren Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere, ende Anthonio Anselmo, Schepene der voors. stadt, om in alder diligentien te reysen nae Hollandt inden Hage oft elders, ter dachvaert vande Generale-Geunieerde-Staten, ende aldaer te compareren metten andere Gedeputeerde van wegen dese stadt daertoe te vorens gecomitteert, ende hun in als te reguleren inde saecken die men opde selve dachvaert sal handelen volgende de procuratie ende comissie denselven Gecomitteerde van wegen dese stadt te vorens gegeven, ende principalyck nopende ende aengaende het faict vande navigatie, inde selve saecke ende allen anderen aldaer occurrerende te doen al tgene deselve tot welvaren deser stadt ende het gemeyn beste selen bevinden te behooren. Actum XXI[a] Junii anno 1581.

Instructie van wegen den Wethouderen ende Regeerders der stadt van Antwerpen voor Mynheer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere, Anthonio Ancelmo, Schepene, ende andere Gedeputeerde der voors. stadt, ter dachvaert vande Generale Geunieerde-Staten in Hollandt, mitsgaders den Gecomitteerde van

wegen den Leden reysende nae Hollandt, om van wegen dese stadt te coopen de stadt van Vlissingen met syne toebehoorten.

De voors. Gecomitteerde, nae behoorlycke ende gewoonlycke dienstbiedinge, selen Syne Excellentie aendienen hoe dat byde Leden deser stadt (naedyen sy hebben verstaen dat men den XXVI[en] deser jegenwoordiger maendt Junii sal procederen, volgende den voorgaenden decrete, tot het vercoopen ende den palmslach geven, by publicque subhastatie, vande steden van Vlissingen ende Veeren,) tsamen ende met gemeyne resolutien is geraempt ende gesloten dat men tot behoeve deser stadt sal coopen ende den palmslach aenveerden vande selve stede van Vlissingen, volgende ende in conformiteyt vande resolutie vanden Maendaegschen-Raedt vanden XIX[en] Junii ende dacte daeraff gedepescheert.

Wesende de voors. Leden daertoe beroert ende gemoveert ten bemercke ende consideratie van het groot naedeel ende prejuditie dwelck dese stadt soude geraecken te lyden, ingevalle deselve stadt soude comen in eenige andere handen van steden, Heeren ende landen.

Waerdeure, mits de gelegentheyt vander selver plaetse, staende deselve onder de regeringe ende bewindt van eenigen anderen Heere oft Meestere, ten appetyte ende beliefte desselffs, de schipvaert, train ende coopmanshandel op dese stadt soude geraecken gediverteert, verkeert oft ten minsten grootelycx verhindert ende beleth worden, ende oversulcx het fundament daerop het geheel welvaren deser stadt is rustende ende steunende wechgenomen worden.

Inder vuegen dat de nootelyckheyt ende om voor te comen de ruine ende bederff deser stadt, sy daertoe, mits redenen voors., syn bedwongen, sonder dat sy in desen voor oogen hebben eenich gemoet oft begeerte van regeringe oft heerschappye, dan alleen het gemeyn hun welvaren.

Dwelck de voors. stadt ende Leden derselver nyet en hebben willen aenvangen sonder ierst ende alvorens tselve Syne

Excellentie aengedient ende te kennen gegeven hebbende, derselver versueckende, in consideratie vande goede affectie ende genegentheyt die deselve deser stadt is toedragende, (ende dewelcke sy in allen voorvallenden saecken, boven alle andere steden, dese stadt int particulier in meer deelen ende occurrentien heeft bewesen,) tselve voor goet ende aengenaem te willen innesien ende dese stadt daerinne met synen goeden raedt ende voorsichtigen advyse te willen assisteren ende int effectueren van dyen alle behulp ende bystant te willen doen, soo sy tselve SyneVorstelycke Genade geheel syn toebetrouwende, ende oyck wel instantelyck ende reverentelyck van wegen den Leden deser stadt ende de geheele gemeynte hertgrondelycken biddende.

Hen gansselyck desaengaende oyck in Syne Excellentie betrouwende, dewelcke men nyet en twyffelt sy en sal innesien ende bemercken hoe grootelycx ende hoevele dese stadt nyet alleene int particulier, maer oyck den lande generael, es importerende dat deselve stede van Vlissingen nyet en geraecken te vallen onder eenichs anders bewindt dan dese stadt.

Soo de navigatie ende coopmanshandel verhindert ende van dese stadt gediverteert ende gekeert synde, nyet alleene dese stadt maer oyck het geheel achterlandt van herwaertsovere een merckelyck naedeel, interest ende schade sal geraecken te lyden ende te dragen, soo eeneniegelycken kennelyck is dat van dese respective stadtswelvaren ende verlies insgelycx met hen is brengende ende medetreckende vele ende diversche particuliere steden voorspoedicheyt oft bederff, soo die van deser stadt succes syn dependerende.

Inder vuegen dat in desen nyet alleene en valt de consideratie ende bemerck van dese stadt, maer dat dese saecke van voorderen insien is, namentlyck in respecte van Brabandt, waervan Syne Excellentie nyet alleene en is Gouverneur, ende oversulcx de toesicht ende sorchvuldicheyt desselffs landts Syne Excellentie principalyck is raeckende, maer dat oyck deselve Syne Excellentie syne voornemelycxste ende heerlycxste goeden binnen Brabandt is hebbende, ende oversulcx dese saecke met meerdere redene behoort te behertighen,

Syne Vorstelycke Genade voorts te verthoonen dat de voors. stadt nyet liever en sage dan dat de voors. stede van Vlissingen mochte comen in handen van Syne Excellentie, soo sy tselve vuyt goeder herten hem syn gunnende ende toewenschende, als egeene saecke soo seer begeerende dan daugmentatie ende vermeerderinge vande eere van Syne Excellentie, gemerct de groote ende mennichvuldige getrouwe diensten by Syne Excellentie den lande ende voornemelyck dese stadt bewesen.

Dan soo Syne Excellentie wie alle andere es sterffelyck ende den loop ende ganck der natueren medesubject, ende dat daerdeure deselve plaetse soude geraecken te vallen ende te comen onder het bewint ende regeringe van eenige syne particuliere kinderen ende, soot apparentelyck is, van eenige vrempde gealieerde aen Syns Excellentie dochters, waerdeure dese stadt soude moigen vallen inde voors. inconvenienten.

Dat voorts de Leden deser stadt nyet en twyffelen, ingevalle sy geraecken tot den voors. coop, sy en selen den ingesetenen ende inwoonders van Vlissingen alle behoorlyck contentement ende satisfactie geven, ende sulcken conditie ende middele van goede correspondentie, lieffde ende eenicheyt te voren leggen dat sy hun desaengaende volcomelyck selen tevreden houden, waervan sy Syne Excellentie eenige selen moigen voorhouden, ende oyck eenige van hem verstaen om de genegentheyt van Syne Excellentie in desen stucke des te beter te verwerven ende winnen.

Daeromme ende meer andere redenen byden Gedeputeerde Syne Excellentie by onderlinge comunicatie ende handelinge naede gelegentheyt vande saecken voor te houden, te versuecken dat deselve Syne Vorstelycke Genade believe haer te bewegen ter begeerte der voors. stadt van Antwerpen.

Tselve gedaen, selen de voors. Gedeputeerde yemandt die sy daertoe nutst ende bequaemst selen vinden deputeren, die den voors. coop enden palmslach vande voors. stadt van Vlissingen met synen toebehoorten ende dependentien, vuyt hennen ende deser stadt name sal aenveerden, hem in als regu-

lerende volgende dacte vande dry Leden deser stadt vanden XX^en deser, onderteeckent Gillis, de procuratie onder den segel deser stadt datum deser hun gegeven, ende in desen al te doene tgene sy tot meesten oirboir deser stadt selen bevinden te doene, soo men tselve theurder discretie, wysheyt ende voorsichticheyt is gansch toebetrouwende. Actum XXII Junii 1581.

Geordonneert dat men Mynheer Junius ende andere Gedeputeerde van wegen dese stadt reysende nae Hollandt, om van wegen dese stadt te coopen de stadt van Vlissingen, op rekeninge van heure reyse sal tellen II^c guldenen. Actum ut supra.

Alsoo die vande Natie van Portugael tot diversche stonden hebben versocht dat men thuys, dwelck de stadt hen hadde gegunt, soude versien ende repareren van diversche gebreken dwelck tselve was hebbende, soo van wannedake als anderssints, ende hoewel hen vuyt diversche redenen was gheremonstreert dat de stadt daerinne nyet en was gehouden, als onder andere dat alhier egeenen Facteur en was noch oyck Consul die daerinne fixe domicilie was houdende, maer meestendeel ghebruyct werde by particuliere vander Natie, alsoyck dat de stadt de renten daervuytgaende was jaerlycx betalende, soodat sy qualyck min consten gedoen dan tselve huys van nootelycke reperatien tonderhouden, gelyck de Natie vande Engelschen was doende, die de stadt daermede nyet en was molesterende, ende oyck dat men over sekere jaeren hen daertoe vande stadtwegen eens hondert guldenen hadde gegeven, op sulcken meyninge ende conditie van nyet meer daervoren ghemolesteert te worden, nochtans, vuyt consideratie van desen tydt ende dat men de Natie vande Portugaloysen tot onderhoudinge vanden treyn vande coopmanschappen nootelyck van doene heeft, Soo consenteren ende ordonneren myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den Tresoriers ende Rentmeestere dat men, dese reyse alleenlyck ende sonder tetrecken in consequentien, noch sal moigen aen tvoors. huys reparatie doen ter sommen van hondert guldenen eens, sonder meer. Actum XXII^a Junii anno 1581. (*fol. 125*).

Alsoo van wegen myne Heeren gedeputeert tot den Raedt

vande Staten van Brabandt was verthoont dat nyettegenstaende sy alle debvoir ende neersticheyt hadden ghebruyct met den andere Gedeputeerde van wegen den Wethouderen om (volgende dintentie vande dry Leden deser stadt ende dacte collegiael vanden Maendaegschen-Raedt den XIX^{en} deser maendt,) te becomen de somme van XXV^{m} guldenen opde hipotheque ende verbandt vande Casse vande Reductie ende den lesten V^{en} penninck den IX^{en} ende XI^{en} deser maendt (ten fyne van betalinge ende onderhoudt vanden cryschvolck geemployeert inden tocht vanden Kempen,) geconsenteert om vande selve somme van XXV^{m} guldenen met behoorlycken interest gherembourseert te worden, dat desnyettegenstaende de negocianten nyet en hadden willen verstaen tot eenich furnissement oft sluyte vande voors. partye, ten ware sy *cant et cant* daermede innebrochten ende voederende emmers ten minsten voor een vierendeel obligatien, dwelck nyet en soude geschieden dan met groote prejuditie ende nadeel, ende directelyck tegens het aengeven ende resolutie vanden Breeden-Raedt; dat nochtans deselve somme nootelyck ende promptelyck moeste gevonden wesen, ingevalle men het voors. kryschvolck moetwillichlyck voor dese stadt nyet en verstont te verwachten, soo van wegen den voors. Raedt den Coronel de la Garde was by brieven sekerlyck toegeseegt, dat men sonder vertreck tgeldt tot bealinge vanden voors. oirlochsvolck derwaerts soude bestellen, Soo ist dat myne Heeren de Wethouderen, de Wyckmeesters ende Dekens vande Ambachten, in Collegio vergadert, geraempt, gesloten ende geresolveert hebben dat men sonder vertooch sal ontbieden de Capiteynen elck in synen wyck, ende deselve vercondigen dat allen ende eeniegelyck, borgeren ende ingesetenen deser stadt, eenige leeninge gedaen hebbende tot secours vande stadt van Maestricht, denselven daeraff sal rembourseren, mits promptelyck ende sonder eenich vertreck opbrengende tweemael soovele als deselve by hun geleende somme is bedragende, ende denselven gheven een obligatie vande geheele somme, soowel vande voors. ierste als de twee leste geleende penningen, ende dat vanden II^{en} oft leste deel vanden V^{en} penninck voors., te weten by gelycke repartitie ende verdeylinge, met beloefte inde obligatie te insereren van dat men denselven V^{en} penninck nyet en sal tot egeender andere saecke laeten employeren oft

diverteren dan tot vergeldinge ende in betalinge vande voors. leeninge. Des sal elck syn eygen obligatie brengen ende lossen, te weten onderteeckent byden Cappiteyn ende clerck van hunnen vendele, met verstande dat degene die hem nyet en presenteert eer de somme van XXV[m] guldenen es gefourneert ende gesloten, nyet en selen wesen ontfangbaer, noch inde selve leeninge geadmitteert. Ende sal de stadt comen in plaetse vande gene die de leeninge voors.selen doen, tot gelycke somme als de voors. ierste leeninge is bedragende inde middelen generael, naedien de groote negociatie sal wesen voldaen, volgende de hipothecatie ende affectatie daeraff synde, om daermede te recouvreren de voors. ierste leeninge tot secours van Maestricht, tot welcken eynde men sal note houden opden registere vanden Rade van Staten van Brabandt, om in tyden ende wylen daeraff gherembourseert te worden. Ende selen de voors. penningen worden gebrocht inde camere vanden voors. Raedt vande Staten van Brabandt, in handen van Cornelis Dyckstraet ende Philips de Landtmeter, Hooftmannen, die ten selven eynde aldaer selen sitten ende de voors. obligatie leveren. Actum XXIII[a] Junii anno 1581.

Opde ordonnantie vanden Raede van Staten van Brabandt, geordonneert by myne Heeren de Wethouderen, Wyckmeesteren ende dry Swaer Dekens vande Ambachten, extraordinarie vergadert synde, den Gecomitteerde totter amonitie te laeten volgen, tot behoeve van het cryschvolck tot Turnhoudt, vier veldtstuxkens cum apertinentiis, met conditie dat ingevalle deselve geraecten te pericliteren oft affhendich gemaect te worden, dat men tselve sal recouveren aende Staten van Brabandt oft generaliteyt. Actum XXIII Junii anno 1581.

Alsoo Cornelis van Geldere, als gesworen guldenbroeder vander Gulden vanden Ouden Hantboge, alhier geassocieert met synen Deken vande selve Gulde, versocht is geweest by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen ende vanden Coronel Hans de Laet, om onder hem te willen bedienen het cappiteynschap alhier, in plaetse van Hans Vranck, ende dat deselve Cornelis van Geldre met synen Deken hem, mits de previlegien vander Gulden ende ander accordaten daernae onderlinge tusschen der voors.

Gulden ende borgerye aengegaen, daertegens was opponerende, Soo is door tusschenspreken van Borgemeesteren ende Schepenen ende by accorde vanden voors. Cornelis van Geldre ende Cornelis Hardewyns, synen schoonvader, ende den Coronel de Laet géappoincteert dat deselve Cornelis van Geldre, sonder prejuditie vande voors. previlegien ende accordaten ende sonder tselve te moigen trecken in consequentien, het voors. cappiteynschap sal bedienen voorden tydt van eenen toecomenden jare, ten eynde vanden welcken sal de voors. Cornelis van Geldre hem vanden selven cappiteynschap moigen ontslaen ende wederomme comen onder syne Gulde. Actum XXXVII^a Junii anno XV^c LXXXI^tich. (*fol. 126*).

In conformiteyt ende voldoeninge vande acte vanden XIX^en Junii lestleden, is by myne Heeren geordonneert den Rentmeestere deser stadt Henrick Lemens dat hy tot behoeve van dengenen die hebben eenige leeninge gedaen tot furnissemente vande XXV^m guldenen inde selve acte begrepen, van nu te belasten den Collecteurs van deser stadtaccyse, naedyen den tydt van drye maenden inde selve acte geruert sal overstreken syn, te laeten volgen ende tellen in handen van Jeronimus Coymans, Aerdt Borremans ende Jan Pelgrim gelycke somme van XXV^m guldenen met den interest vau dyen tegens thien ten hondert, tot behoeve vanden genen die de voors. leeninge gedaen hebben, als daertoe gecomitteert byde acte vanden Rade vande Staten van Brabandt den XXVII^en deser, om pro rata by hen nae advenant van elcke leeninge vuytgedeylt te worden, te weten alle weken duysent guldenen te male, behoudelyck dat daerane sal cortten wes byden voors. leenders sal ontfangen wesen vanden V^en penninck, ende sal hen tselve strecken int vuytgeven van syne rekeninge. Des sal men alle debvoir doen ten eynde de casse vanden V^en penninck voors. volcomelyck worde gerembourseert. Actum XXVIII^a Junii anno XV^c eenentachentich.

Alsoo die Leden vanden Breeden-Raedt deser stadt van Antwerpen hebben goetgevonden tot onderhoudt vande camere vanden Coronellen der voors. stadt, toe te vuegen tsjaers vier duysent guldenen, om daermede te betalen de gagien ende diensten vanden Greffier ende Deurweerder, mitsgaders om

daermede te vervallen allen ander dagelycxe oncosten, soo van brieffgeldt, boden, posteloon, als van spien ende dierghelycke saecken, daer het gemeyn beste mede soude moigen inden noodt gedient wesen, ende geconsenteert dat men dieselve vier duysent guldenen den Coronellen soude bewysen soo opden ontfanck vande passeporten als vander amonitie deser stadt, tot dat men ander middelen daertoe sal hebben gevonden, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt ordonneren den Gecomitteerde vande Camer vander amonitien deser stadt den voors. Coronellen die voors. vier duysent guldenen jaerlycx vuyt te reycken ende te betalen, te wetene alle maenden een tweelffste gedeelte vande voors. somme van vier duysent guldenen, ende mits overbrengende dese ordonnantie ende behoorlycke quitantie vande voors. Coronellen, selen die maentlycx vuytgereycte sommen vande voors. vier duysent guldenen tsjaers den voors. Gecomitteerde vande Camere vander amonitie deser stadt in rekeninge worden gepasseert daer ende soo dat behoort. Actum XXVIII[a] Junii anno 1581.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, Schepen, om te belasten den Kaeymeesters deser stadt egeene schepen aende kaeye deser stadt voors. te laeten aencomen oft aenleggen, geladen met hoy, stroy, riet, torven, hout, rys oft eenige andere rouw ware, maer dat deselve ierst ende alvorens selen gelegen hebben XXIIII uren inde diepte, ende daerinne te houden dordre ende den voet te volgen die Meester Jan de Pape hem geven sal. Actum ultima Junii 1581.

Geauthoriseert de Kaeymeesters deser stadt om ten eynde de acte ten voors. dage geexpedieert byde voors. Wethouderen, belangende de schepen geladen met hoy, stroy, riet, torven, hout, rys oft eenige andere rouwe waren, dat sy deselve nyet en laeten aencomen oft aenleggen voor ende aleer die inde diepte selen gelegen hebben XXIIII uren, volcomelycken gheeffectueert worde, ten coste van dese stadt desen nacht te moigen aennemen ende gereet doen maecken twee booten, ende die doen versien elck van vyff oft ses parsoonen met wapenen, oft lege heudeschepen met booten, ende die te doen leggen inde diepte vande Schelde ende den aencomenden

schepen byde selve doen henne seylen strycken ende inde diepte te doen leggen ende houden den voors. tydt van XXIIII uren, ende den onwilligen daertoe te bedwingen, van welcke oncosten myne Heeren den voors. Kaeymeesters selen indempneren ende ontlast houden. Actum ultima Junii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Naedyen Mynheer den Borgemeestere Junius de Jonge, Ridder, Cornelis Daems, Jannen van Santvoort, Joncker Rogier vander Hapt, Schepenen, de Tresoriers ende Rentmeestere, Philips de Landtmeter, Hooftman, Oude-Schepen, met de Fortificatiemeesters ende eenige vande Erffscheyders deser stadt van Antwerpen, nae voorgaende comissie, hadden gevisiteert ende besichticht de gesteltenisse ende gelegentheyt vande vesten ende mueren deser stadt voors., streckende lancxhenen den watercant, beginnende van Ste.-Michiels tot aende Slyckpoorte deser stadt, ende neerstige consideratie ende goet gemarck genomen hebbende vande selve mueren, vander kaeyen, vande huysen daeroppe corresponderende ende den standt soo van buyten als binnen vande selve stadtmueren, mitsgaders vande becommeringen ende huýsen buyten derselver mueren opde werven oft kaeyen staende, ende dat deselve Gecomitteerde dyenvolgende hadden rapport gedaen inden Maendaegschen-Raedt ende aldaer tsamenderhandt verclaert dat sy bevonden denselven muer in diversche plaetsen seer cranck ende ruineulx, in vele quartieren seer diep gerooft met vele keldervensters ende andere gaten doorgeslagen ende gebroken te syne, de vensteren daerin comende met sobere oft egeene ysere geerden versien, ende allessints sulcx gestelt dat de stadt daerdeure geschapen ware te comen in merckelyck peryckel ende gevaer, dat oyck de voors. buytenhuysen ende becommeringen dienden tot groote oportuniteyt ende occasie om heymelycke correspondentie te houden ende eenige surprinse ende secrete aenslagen opder selver stadt te attenteren, Soo ist dat, desen aengemerct, de voors. Wethouderen, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt voors., present de voors. Gecomitteerde ende Fortificatiemeesters deser stadt, nae lange ende rype deliberatie hebben geresolveert ende geordonneert (om alle periculen voor te comen ende de gansche ruyne, bederff ende

desolatie deser stadt, voor soovele in hun is, te beletten ende te keeren, de conservatie der ganscher gemeynten ende het gemeyn beste, prefererende voor het particulier interest,) dat men van het vuyterste vande erffven van Ste.-Michiel aenden thuyn, ende soo voorts streckende over ende lancxhenen de Hoye- ende Houtkaeye, tSanders- ende het Mayegat ende het Bierhooft, ende soo voorts vervolgens tot aen tVisscherstoren, sal amoveren, affbreken ende den buytenmuer ende kaeye ruymen, ontcommeren ende omver hinderen van allen steenbochten, kalck, schutselen, logien, huysen, oversprongen oft affhangselen, ende alle andere materialen, beletsels ende empeschementen, hoedanich die moigen syn, tsy van houte oft steene gemaect, inden voors. muer gehecht, gevrocht oft daerane gestelt, ende dat tot aenden teen vander stadtsmueren voors. Ende aengaende de huysinge staende opde Warff tegens der stadt muer opde Vischmerct, beginnende vanden Vischtoren ende streckende tot de huysinghe vanden Brabandtschen tol tot opde hegge ende hoeck corresponderende opden binnencant ter stadtswaerts vanden Vischcooperstoren, voors., inder vuegen dat denselven toren van boven tot beneden soude dienen voor flanck (volgende het concept met den Ingeniaire deser stadt genomen,) waermede de huysingen aldaer staende souden worden geconserveert, dat men daeromme deselve huysen (sonder prejuditie van dese ordonnantie,) noch ter tydt aldaer sal tolereren, tot dat in deen oft in dander eenige voordere resolutie sal wesen ghenomen, sal men oversulcx voorts affbreken, ruymen ende amoveren alle gelycke becommeringen als boven, dependerende, hangende, staende ende liggende aen, in ende voorder stadtsmueren vande Werffpoorte tot aende Borchtgracht, mede oyck dat men vanden Haringvliet tot den Nieuwen Vliet genaempt den *Barderenwerff*, daer nu es staende den *Steenen Kraen*, ende de Meekaeye sal amoveren ende doen vervueren alle de houten boechten, tuynen, huyskens ende andere voorder becommeringen voors. tot aen des stadtsmuer. Is voorts geresolveert ende geordonneert byde Heeren ende Goede Mannen als boven dat men, vande Mee- ende dIngelsche kaeye tot aende Slyckpoorte, sal insgelycx affbreken alle de huysingen ende logien comende ende gemaect soo in als opde gereyten ende

der nieuwe stadtsfortificatie muer (denselven oyck in meer deelen gecrenct, gerooft, ondergraven ende vuytgehouwen,) denselven te ruymen, latende deselve gareyten vrye ende onbecommert, ten eynde men van stonden ane een partye vanden selven nieuwen der stadts muer ende vesten mach met eerde vullen ende de walle met haer borstweiringe optreccken (te wetene vande Slyckpoorte aff tot aende huysinge vande weduwe *int Vlies*, ende voorder soo men naede gelegentheyt vande plaetse sal bevinden te behooren, ende de reste overwelven ende met syn borstweiringe versien ; wel verstaende dat het voors. affbreken ende ruymen sal gebeuren soo breet ende diepe sooverre deselve vesten ende gareyten der stadt syn competerende, volgende de conditie daerop die syn vuytgegeven ende hun is toegelaeten geweest de voors. timmeringe ende metserye te moigen doen. Sal voorts eeniegelyck aende voors. stadtsmueren yet gerooft, geattenteert ende gecrenct hebbende schuldich wesen denselven muer sonder eenich dilay wederomme te stellen inden ouden standt ende staet, oft anderssints sal men tselve tot heuren coste doen effectueren. Item soo en sal men op egeene deser stadtskaeyen oft werven moigen laeten vernachten eenige wagenen, kerren, riet, hout, bert, slypsteenen, meulesteenen, careel oft andere steenen, noch oyck eenige sparren, ribben, balcken, boomen, masten oft eenige andere materialen, maer dat elckeen sal gehouden syn alle dage binnen sonneschyn oft poorttyde die te doen vueren oft brengen binnen dese stadt, noch van binnen egeene wagenen voorde poorte voor het opengaen, opde confiscatie vande selve. Ordonnerende ten selven eynde, sonder vertreck ende ten lancxten binnen XIIII dagen nae dinsinuatie, eeneniegelycken die tselve soude moigen aengaen ende raecken, allen tgene voors. is te amoveren, de plaetsen te ydelen ende ontcommeren ende volgende tgene voors. is te reguleren, soo oyck Tresoriers ende Rentmeesteren tselve sullen doen in respecte vande huysen, logien ende schutselen der stadt concernerende ende raeckende, comitterende tot executie van desen denselven Tresoriers ende Rentmeestere, mitsgaders Valerius van Dale, Schepen, ende Philips de Landtmeter, Oude-Schepen, dwelcke, ingevalle sy yemandt in faulte vinden, selen deselve myne Heeren aengeven om by

alsulcken geringe middelen tselve geeffectueert te worden gelyck den noodt ende jegenwoordich peryckel is verheysschende. Actum respective den VI^{en} ende den I^{en} ende III^{en} Julii anno 1581.

Alsoo de voors. acte ende vergaderinge vanden Breeden-Raedt den Leden der voors. stadt is voorgehouden, gelesen ende gecomuniceert geweest, ten eynde dat sy deselve acte souden willen aggreeren ende dyenaengaende hun advys verclaren, Soo hebben die Heeren Oude-Schepenen, Hooftmannen, Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten verclaert dat sy het fortificeren vanden watercant der voors. stadt goetvinden volgende de voors. acte, behoudelyck dat die Goede Mannen vande Ambachten noch ter tyt nyet en connen geconsenteren oft noodich en vinden het affbreken vande huysingen staende opde stadtsmueren ende inde freyten, ten ware dat hen gegeven ware naerder contentement ; comitterende van hunnentwegen tot dyen eynde Henrick van Paeschen, Peeter vanden Venne, Ouderman vande Schippers, Lucas Rose, Coryn Baltens, Joos le Febure, Deken vande Bereyders, ende Jacob vanden Wouwer, oft den meestendeel van dyen, om met myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere oft henne Gecomitteerde te treden in comunicatie, om daerinne te handelen ende te ordonneren gelyck sy selen bevinden tot versekeringe ende proffyte deser stadt ende gemeynte te behooren. Aldus gedaen ende geresolveert inde vergaderinge vanden Breeden-Raedt, den III^{en} ende VI^{en} Julii 1581.

Alsoo Jaecques de Bot over sekere jaeren is gecomitteert tot het gadeslaen van dese stadts huysen, winckels, kelders, plaetsen, erven, etc., ende de onbekende huysen ende erven ter kennissen te brengen ende te besorgen dat deselve ten bequamen tyde ter hueren oft te coope worden gestelt, ende dat alleenlyck opde gagie van twee hondert vyfftich guldenen tsjaers, ende dat men bevonden heeft ende verstaet vuyt den rapporte van Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt dat den last des voors. de Bot sedert seer is beswaert, soo int houden van het registre vande borchtochten die dagelycx moeten gestelt worden byden huerlingen van des voors.

stadts huysen, winckels, etc., alsoyck int houden vanden registre aldaer alle de verhuerde partyen in gestelt worden, ende in het affrekenen met den rentieren ende huerlingen vande dagelycxe schattingen die sy voor dese stadt, volgende dordonnantie, syn verschietende, vuyt welcke consideratien ende oyck vuyt regarde vande dierte vanden gelde ende andere lasten, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt de gagie des voors. de Bot geaugmenteert vyfftich guldenen, sulcx dat hy voortane voor gagie sal genieten de somme van dry hondert Carolusguldenen tsjaers; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt deselve aenden voors. de Bodt te betalen vander stadtwegen sedert Mey anno XV^c tachentich. Actum Lunæ III^a Julii anno 1581.

Gecomitteert Meester Jan de Pape ende Jan van Santvoort, Schepenen, Peeter Panhuyse, Tresorier, Henrick van Lemens, Rentmeestere, ende Adriaen Bardoul, Colonel ende Oudt-Aelmoessenier deser stadt, ten eynde sy metten iersten ende sonder eenich dilay in comunicatie comen selen mette Aelmoeseniers nu jegenwoordelyck dienende ende andere (indyen het noot syn,) die gedient hebben, omme te bepeysen ende te vinden eenigen goeden ende vasten voet ende middel daermede voortaene onderhouden selen moigen worden de arme huysarmen deser stadt, omme, tselve gedaen ende van alles der voors. Comissarisen rapport gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum V^a Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Jan Baseliers de somme van II^c LXX guldenen ende XI stuyvers eens, ter causen ende voor syne leste reyse nae Hollandt, al navolgende de specificatie daeraff synde. Actum V^a Julii anno XV^c LXXXI^tich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden Rentmeestere Nyverseel de somme van acht hondert LVII guldenen ende VI stuyvers eens, in mindernisse vande bede die dese stadt jaerlycx geven moet. Actum VI^a Julii anno 1581.

Seker acte van advoy gestelt opde ordonnantie vande Gecomitteerde totter amonitien, ter causen vande leveringe van amonitie gedaen ten bevele vanden Raedt vande Staten van Brabandt over de maendt Mey, volgende de specificatie daeroppe dacte is ghestelt. Actum VIII^a Julii anno 1581.

Gelycke acte over de maendt Junius. Actum ut supra.

Gelycke ordonnantie voors. geteeckent Zwerius, in data XXVII Junii, voor die van Lyer. Actum VIII^a Julii 1581

Gelycke acte onderteeckent Everaerts in data XXVIII^a Junii 81, voor Peeter Rombouts Danckaerts, Prevoest-Generael. Actum ut supra.

Gelycke acte onderteeckent Zwerius, in data XXIX^a Junii 1581, ten behoeve van die van Lyer, in handen Cornelis Crickaert. Ut supra.

Gelycke acte onderteeckent Zwerius, in data ultima Junii, voor Joncker Cornelis van Eeckeren, Drossaert tot Bergen. Ut supra.

Gelycke acte onderteeckent Everaerts, opden voors. Drossaert, in data prima Julii. Actum ut supra.

Gelycke acte onderteeckent ut supra, voor Abraham Andriessens, Cappiteyn, tot *la Margriete*. Actum ut supra.

Gelycke acte onderteeckent Zwerius in data IIII^a Julli, tot behoeff vanden voors. Prevoest. Actum ut supra.

Geordonneert den Fortificatiemeesters te maecken een opgaende yseren breemdeure voor tgat vande spuye aen Croonenborch noortwaerts ; item aen tgat vanden *Bargiehuyse* spannen een ysere keten oft te leggen eenen boom, ten eynde daer egeen schepen in en liggen, mitsgaders te versien de traille oft ysere deure aende Borchtgracht, ende voorts noch eenen rooster met een schoff te maecken onder den Blauwen Toren.

Gecomitteert Valerius van Dale ende Joncker Rutgeert vander Hapt, Schepene, Cappiteyn, Abraham Andriessens ende Jaecques Crauweel, Deken vanden Ouden-Voetboge, om met den Capiteynen byden Coronellen te visiteren het cloostere van Ste.-Beernaerts, ende te besiene hoe men deselve best sal versekeren tot bewaernisse van dese stadt, omme, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, geordonneert te worden met gemeynen advyse nae behooren. Actum VIII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken Hanssen van Hove, gesworen bode deser stadt, ter saecken van 79 dagen vacatien à rayson van XVIII stuyvers daegs, de somme van LXXI guldenen ende II stuyvers byden voors. van Hove gevaceert sedert den VIII[en] Martii tot datum deser. Actum VIII[a] Julii anno 1581.

Syn by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, volgende de resolutie vanden lesten Breeden-Raedt, gecomitteert Heer Jan van Schoonhoven, Ridder, Oudt-Borgemeestere, Meester Peeter van Aelst, Schepene, Philips de Landtmeter, Oudt-Schepene, Jan van Steenwinckel, Oudt-Tresorier, ende Meester Willem Martiny, Greffier, om metten iersten van deser stadtswegen te trecken ende reysen nae Syne Vorstelycke Genade, ende deselve in alder eerbiedinge te remonstreren den jegenwoordigen staet deser stadt, door denwelcken sy, Comissarisen, Syne Excellentie bidden ende verwilligen selen om hem metten iersten te willen vinden binnen deselve stadt, te volgen dinstructie (zie blz. 361) hunlieden hiermede by geschrifte overgegeven ende voorts alles te doene des eenichssints tot deser stadtswelvaren ende ruste soude moigen dienen. Actum VIII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te tellen aen Meester Peeter van Aelst, Schepene, Heer Jan van Schoonhoven, Ridder, Philis de Landtmeter, Oudt-Schepen, Jan van Steenwinckel, Oudt-Tresorier, ende Meester Willem Martiny, Greffier, de somme van hondert vyftich guldenen eens, om te doen de reyse nae Syne Vorstelycke Genade, volgende dacte op hunlieden gegeven. Actum VIII[a] Julii 1581.

Instructie voor Meester Peeter van Aelst, Schepen, Heer Jan van Schoonhoven, Ridder, Deken vander Halle, Oudt-Borgemeestere, Philips de Landtmeter, Hooftman vande Poorterye, Oude-Schepen, Jan van Steenwinckel, Oudt-Tresorier, ende Meester Willem Martiny, Greffier der stadt van Antwerpen, Gecomitteerde van wegen de drye Leden derselver stadt, om te reysen nae Syne Princelycke Excellentie ende deselve te induceren dat haer sonder vertooch gelieve binnen dese voors. stadt te vinden.

Selen de voors. Gecomitteerde doen de gewoonlycke ghebiedenisse met presentatie van alle behoorlycke onderdanicheyt, eerbiedinge ende dienstwillicheyt, ende verclaren het groot leetwesen deser stadt van dat de gelegentheyt des tydts ende de gemeyn saecke sulcx hebben vereyscht dat Syne Vorstelycke Genade genootsaect is geweest soolange haer buyten derselver stadt te houden, soo haer nyet aengenamer en can gewesen dan de presentie desselfs Syns Vorstelycken Genaden, ende nyet meer leet dan derselver absentie.

Nyettemin, soo de voors. Leden genoch connen bespeuren ende byder daet ende experientie in meer deelen hebben bevonden den oirboir ende voordeel dwelck de generaliteyt daerby heeft comen te genyeten (sooseer nyet innesiende het particulier deser stadt als het generael welvaren,) dat sy nyet dan voor goet en connen gevinden desselfs Syner Excellentie soo lanckduerich vertreck ende affwesen, ende noch geiren in dyen deele hen des voorder souden verdragen, ingevalle de saecken binnen middelen tydt, sulcx nyet en waren verloopen ende gecomen tot sulcken staet ende gesteltenisse binnen dese stadt dat, sonder de presentie ende jegenwoordicheyt van Syne Vorstelycke Genade, deselve

apparentelyck is te vallen in merckelycke ruyne ende bederff.

Dwelck generalyck by allen den Leden deser stadt oversulcx innegesien, sy nyet en hebben connen naelaten, in voldoeninge van hun debvoir ende eedt, Breeden-Raetsgewyse vuyt allen hun lichaem te deputeren de voors. Comissarisen, om alsoo deselve nootelycke presentie van Syne Vorstelycke Genade haer voor te dragen.

Soo deselve oyck ghenoch (boven andere diversche swaricheden dagelycx soo lancx soo meer binnen dese stadt voorvallende ende occurrerende,) can bemercken dat de schorsinge vande Roomsche religie nyet en can gebeurt syn sonder alteratie ende beruerte van diversche ingesetenen.

Dwelck men nochtans nyet en heeft connen beletten noch moigen keeren ende weeren, mits het ongevaer overcomen der stadt van Breeda, de moordadicheyt over dingesetenen ende voornemelyck die vande Religie aldaer gebeurt, de diversche ende mennichfuldighe advertissementen (jae by expresse benoeminge vanden vyandt,) van gelycke aenslagen ende secrete practycken over dese stadt, ende openbare publicatie binnen Luyck, Coelen ende meer andere plaetsen tegens alle degene die nyet en willen openbare professie doen vande Roomsche religie.

Dat daeromme de voors. stadt ende Leden derselver Syne Vorstelycke Genade vuyt allen hertgrondicheyt syn biddende (voor soovele deselve het welvaren deser stadt is behertende,) dat haer gelieve, sonder voorder vertreck, delay ende vuytoch, binnen dese stadt haer te transporteren.

Soo nyet alleene der voors. stadts welvaren daerane en is gelegen, maer de gemeyne ende generale saecke tselve grootelycx es importerende, soo eeniegelyck is notoir, wat merckelyck naedeel ende interest het geheel landt sal comen te lyden door de decadentie ende nederganck van dese stadt, inder vuegen dat soowel het generael als deser stadts particulier welvaren Syne Vorstelycke Genade behoort tot een spoedige compste ende wederkeeren te beroeren.

Gemerct daerdeure sal worden verhindert het vertreck van diversche parsoonen, die anderssints hen betrouwende dat alle saecken ter compste van Syne Excellentie selen worden gestelt ende versekert, selen veranderen van hen advys ende voornemen.

Wesende daertoe sooveel te meer Syne Vorstelycke Genade verplicht, in respecte van haer gouvernement over Brabandt, de plaetse die deselve als ierste ende voorneempste Edele binnen denselven lande is hebbende ende den ampt als Erffborchgrave die derselver binnen dese stadt is toestaende.

Tot welcken eynde mede de voors. Gecomitteerde Syne Vorstelycke Genade bidden dat derselver sal gelieven te aenmercken ende in memorie te nemen de gemeyne genegentheyt die dingesetenen int generale binnen dese stadt Syne Vorstelycke Genade ende syne familie altydt hebben getracht te bethoonen ende te bewysen, nyet dat deselve ingesetenen yet metterdaet hebben oft souden connen gedoen naeden heysch ende verdienste desselfs Syne Vorstelycke Genade over den lande ende voornemelyck deser stadt, maer dat de affectie, gemoet ende yvre om tselve te willen doen hen noyt en heeft gebroken, wel wetende dat Syne Excellentie nae hare goederthierentheyt denselven wille voorde daet ende effecte es innesiende.

Selen voorts, in conformiteyt van dyen, tot spoediger compste vande selve Syne Vorstelycke Genade, derselver verthoonen dat de Leden ende myne Heeren vanden Landtraedt, opdat deselve Syne Vorstelycke Genade (derwelcker sy weten, mits het overgaen van Breda, egeene middelen meer te resteren,) haer beter alhier soude moigen onderhouden, hebben doen expedieren acte byde welcke men heeft geordonneert, in plaetse vanden eenen stuyver opt bier, dat men Syne Vorstelycke Genade vande geringste middelen ende gereesten innecomen vuyter Casse voorvuyt sal tellen de twee duysent guldenen ter maendt, ende dat vande maendt van April lestleden.

Ende verclaren dat men Syne Vorstelycke Genade sal bewysen alle onderdanige, behoorlycke ende willige obe-

dientie int gene deselve tot welvaren deser stadt sal gelieven te raedtslagen ende adviseren, sal men tot dyen eynde (ingevalle Syne Excellentie haer in dyen deele beclaecht,) derselver voorhouden dat de veranderinge vanden tydt ende saecken heeft oorsaecke gegeven van tgene alhier is gebeurt, ende dat men stelt thaerder discretie, wysheyt ende ervarentheyt, dat men in sulcke gevuegnisse gelycken vuytganck was verwachtende.

Dat sy oyck syn betrouwende op Syns Excellentie ingeboren discretie (die gewoonlyck is nyct sooseer te beclagene het gepasseerde als voor te wenden alle middelen om tselve te redresseren,) dat derselver met haren goeden advyse alle saecken sal helpen richten ende ten besten te bewegen.

Selen oyck deselve Gecomitteerde, ingevalle sy bevinden dat Syne Vorstelycke Genade deselve obedientie ende gehoorsaemheydt voorder es aendringende, openen dopinie vande Leden nopende ende aengaende denselven poincte.

Excuserende, voor soovele daerinne wordt geroert het poinct vande previlegie, als dat deselve clausule daerby nyet en is ghevuegt in respecte van Syne Excellentie, dewelcker sy weten hoe grootelycx deselve die is voorstaende, ende dat sy inden minsten deele die nyet en souden begeeren te crencken,) maer om de consequentie ende ten aensien vanden toecomenden Heere, opdat deselve Leden in tyden ende wylen, (ende sulcx doccurrentie ende toecomende saecken verheysschende,) hunne opinien ende consenten daermede besprekende ende conditionerende, tselve nyet en souden vreempt vinden, gemerct men sulcx te vorens wel hadde geplogen, jae, ten bemercke vande selve Syne Excellentie, nyettegenstaende alle de weerelt es ende altydt sal kennelyck wesen dat men opde selve gansch geheel ende volcomelyck es betrouwende.

De voors. Gecomitteerde selen nae desen Syne Excellentie aendienen dinstantie die by diversche wordt gedaen opt vertreck van Syne Hoocheyt, hoe grootelycx daerinne dient versien, om voorder inconvenient te schouwen, ende moigen verhalen wes desaengaende is geoccurreert, dat deselve Syne Hoocheyt versuect, om de saecke ten besten te accomoderen,

haer vertreck binnen den Hage, Haerlem oft Vuytrecht ter discretie vande Staten van Hollandt, dat daeromme Syne Excellentie daerane gelieve de handt te houden, ten eynde tselve worde geeffectueert.

Dat tselve nyettemin nyet en can gevueglyk geschieden, ten sy men de crediteuren van Syne Hoocheyt contentement geve, soo deselve egeenssints en verstaet te vertrecken dan sonder tselve gedaen synde.

Hebbende daeromme de Wethouderen deser stadt geadviseert eenen voet (te wetene dat alsoo inde twee hondert duysent guldenen byden Staten geconsenteert over het vercoop vande geestelycke goeden, ende dat daeraff deen I C^{m} es gedestineert tot ontslaginge vande generale middelen, LIII^{m} aen die van Antwerpen ende VIII^{m} aen Mynheer den Grave van Swartsenborch, ende de resterende XVII^{m} tot behoeve van Syne Hoocheyt voors.,) dat men, volgende daffrekeninge met den Staten van Brabant gedaen, als henne quote sal affspreken de crediteuren tot gelycke somme van XVII^{m} guldenen tot den lesten Junii lestleden.

Soo oyck die van Vlaenderen beloeft hebben te doene in respecte van hunne quote, beloopende XXV^{m}, van tgene sy schuldich syn.

Ende soot blyct byde liste vande crediteuren den geheelen achterstel te beloopen tachentich duysent guldenen, soo souden noch resteren te betalen ongeverdelyck XLII^{m} guldenen.

Dat daeromme de voors. van Hollandt, Zeelandt ende ander achterlanden gelieve insgelycx deselve somme aff te spreken ende aen hare quote in desen te dragen te vinden, emmers ten minsten ter tydt Syne Hoocheyt deselve somme sal betalen.

Te meer dat sy aldaer selen hebben den parsoon van Syne Hoocheyt, die oyck sal eedt doen van daer nyet te vertrecken denselven crediteuren en sal contentement gegeven syn. Dat

oyck deselve tegens de Franckfortsche misse dyen'aengaende sal provisie van gelde maecken, ingevalle syne crediteuren byde voors. quote nyet en worden gedresseert.

Dit stuck Syne Excellentie breet aendienen hoe grootelycx daerinne dient versien, verhalende dinconvenienten dewelcke anderssints daervuyt selen moigen rysen, daencompste van Ducq d'Alenchon, ende meer andere consideratien in desen poincte vallende.

Ten lesten, selen begeeren Syns Vorstelycken Genaden advys nopende de saecke van Catulle, waervan de stucken syn gesonden in haren handen, soo de gemeente daeroppe grootelycx insisteert, wes aengaende nochtans nyet en can oft en behoort te geschieden sonder derselver advys, soo deselve is ten beheete van Syne Excellentie gevangen.

Ende voorts al te doene tgene sy tot welvaren deser stadt selen bevinden te behooren ende hun in als met advyse van dander Gedeputeerde te reguleren, nae inhoudt van dese instructie, dewelcke sy denselven selen comuniceren. Actum VIII[a] Julii anno 1581.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Colonellen, Dekens vande sesse gesworen Gulden ende Capiteynen deser stadt geraempt hebben, tot beter ruste ende versekeringe derselver, dat binnen dese stadt generael by provisien sal wesen schorsinge vande Roomsche religie, ende dat dyenvolgende alle de conventualen selen moeten laeten den standt ende habyte diese respectivelyck volgende heure ordre ende professie gewoonlyck syn gheweest te dragen, nochtans, vuytdyen dat redelyck is dat de conventualen van woonplaetse ende onderhoudt geaccomodeert worden, besundere degene die nyeuwers eenige vrinden en hebben daerse by souden moigen ingaen, ende dat daertoe ende om in sulcx te versien gecomitteert syn Cornelis Daems, Meester Peeter van Aelst, Joncker Jacob van Wachtendonck, Schepenen, Loys Verbeque, Bartholomeeus Pels, Adriaen Bardoul, Coronellen, Jacques Craweel ende . . . . . Verpoorten, Dekens vande

Gulden, Lyon Petit, Cornelis Darthois, Embert Pellicoren ende Peeter Luls, Capiteynen,

Soo ist dat deselve Gecomittteerde, voor soovele als aengaet het Nonnenclooster,de conventualen aldaer hebben aengesegt de voors. schorsinge van religie ende datse oversulcx nyet en selen moigen meer in heur nonnecleederen gaen, maer met weerlycken habyte, oyck datse geen schole meer en sullen moigen houden noch kinderen inden cost, op pene van de naebewesen plaetse ende toe te vuegen alimentatie te verbeuren, maer datse int quartier vande deselve cloostere selen hebben voor heure woonplaetse de vier huysen comende voor aende strate met een camere boven de poorte, ende de brouwerye tot aen den regenback met de helft vanden borneputte. Ende dat men sal eenen dweersen muer trecken vande egge vanden grooten refter treckende westwaerts tot de helft vanden voors. bornputte, comende tot aenden scheymuer, ende selen den vuytganck vande selve vier huysen moeten met vier deuren nemen aende strate ende sluyten den inganck comende inden ganck opde slincke syde. Dies selen sy verclaren by eede wat gronden van erven, huysen, hoven, erffrenten oft lyfftochtrenten sy, denselven clooster oft heure parsoonen aengaende, buyten oft binnen deser stadt, moigen hebben ende totten dyen over te leveren, des versocht synde, in handen vande Gecomitteerde totte benefitieren vande geestelycke goeden, alle het bescheet ende brieffven vande voors. goeden, omme, tselve gesien, ordre gestelt te worden op heurlieder alimentatie. Dies staet oyck eeniegelycken vry daervuyt te gaen by syn maeschap oft andere bekende vrinden, ende selen deselve vuytgaende alsdan nae haer moigen nemen allen tgene dwelck sy inden voorgenoemden cloostere gebrocht oft vercregen hebben haer toebehoorende, tsy haefflyke goeden oft erfflycke. Actum ter presentien van alle de conventualen op gisteren opgeteeckent. Gelesen ende gearresteert in Collegio des Maendaegs den X^en^ Julii anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Op gelycke conditie voors. is gehandelt byde voors. Gecomitteerde met de Witte Susters, ende aengaende heure woonplaetse is den conventualen toegevuegt de binnenhuy-

singe metten ganck, vuytcomende noortwaerts aende Lombaerdeveste metten hoff streckende zuytwaerts tot aenden tweeden pilare westwaerts, palende aende stallinge vanden *Gulden Starre*, daer men denselven hoff met eenen dweerschen muer sal affheynen, streckende oostwaerts. Des soo sullen syden vuytganck vande voorgenoemde heure woonplaetse nemen ter straetenwaerts langs den voors.ganck. Actum ter presentien oyck vande conventualen, die op gisteren opgeteeckent syn. Lectum et arrestatum ut supra.

Op heden den III[en] Julii hebben de voors. Gecomitteerde oyck gevisiteert het Clarenclooster, maer mitsdyen de conventualen respyt begeerden om hun te beraden, oftse teenemael vertrecken souden oft met een deel vanden selven clooster (haer dragende in weerlyck habyte,) tevreden houden, is byden voorgenoemden Heeren hun gegunt ten selven eynde dry dagen.

Op gelycke conditien als gehandelt is geweest met het Nonne- ende Witsusterscloosters, is oyck gehandelt met de conventualen totten Derdhoren. Ende aengaende heure woonplaetse, is denselven conventualen toegestelt de huysinge metter poorten ende de keucken mette wooninge daerboven, al te samen commende aende suytsyde vanden selven cloostere tot aenden *Wygart* oostwaerts, ende dat men vande egge vanden *Wyngaert* sal een rechten muer trecken dweers door den voorhoff streckende oostwaerts tot aende cleyne huyskens comende aende selve oostsyde, ende dat sy heuren vuytganck voor aende strate nemen selen westwaerts. Actum als voren. Lectum et arrestatum ut supra.

Opden IIII[en] Julii syn de voorgenoemde Heeren gedeputeert geweest in Peeter Potscloostere, alwaer sylieden, mits de absentie vanden Pater die tselve clooster verlaeten hadde, alle de meubelen dyer noch bevonden syn geweest hebben gelaeten gelycxe waren. Ende want Heer Philips van Schoonhoven, nu ter tydt cantere van Onser-Vrouwen, oudt LXXX jaeren, bevonden wordt de oudtste te syne vanden fundateursgeslachte vanden selven cloostere, denwelcken, volgende de selve fundatie, men schuldich is onderhoudt te geven, Soo ist

dat de voorgenoemde Heeren denselven sekere woonplaetse int quartier vanden selven cloostere souden toegeschickt hebben, van gelycken oyck sekeren anderen parsoon wesende vanden geslachte vande voorgenoemde fundateurs, maer hebben tselve om redenen noch voor vier oft vyff dagen vuytgestelt. Lectum et arrrestatum ut supra.

Ten voors. dage syn de voorgenoemde Gedeputeerde oyck geweest tot Ste.-Michielsabdye, alwaer sy ierst tsamen geroepen hebben de monnicken wesende acht oft negen in getale, die tselve clooster verlaeten hadden, dragende hun in weerlycken habyte, maer quamen noch te gaste ten huyse vanden rentmeestere van tselve cloostere, ende gingen slaepen, soo sy seyden, ten huyse van heure vrinden. Ende want de voorgenoemde Gecomitteerde ierst ondervraegt hebbende den voors. rentmeestere oft hy wel tevreden was met sulcx de monnicken ter taeffelen te houden tot datter op heure alimentatie by myne Heeren vande Weth behoorlyck soude wesen versien, ende oyck den voors. monnicken oft sy wel tevreden waren aldaer ter taeffelen te gaen, ende bevindende datse beyde wel tevreden waren, soo hebben de voorgenoemde Gecomitteerde heurlieden respectivelyck bevolen sulcx te continueren by provisien tot datter anders in soude wesen versien, ende hebben de voorgenoemde Gecomitteerde henlieden oyck te voren aengesegt ende gedenunchieert de voors. schorsinge vande Roomsche religie, volgende de publicatie daervan primo Julii lestleden gedaen, gelyck sy deselve denuntiatie oyck gedaen hebben int bysundere aenden Prelaet vanden selven cloostere, metten welcken sy oyck gehandelt hebben nopende de woonplaetse die men hem best int tselve clooster soude moigen toeschicken, volgende syne requeste by hem diesaengaende den XXIX^en Junii lestleden aende Colonellen deser stadt gepresenteert. Ende is deselve handelinge geschiet inder manieren naevolgende, te weten dat den voorgenoemden Abt voor syne woonplaetse sal hebben de huysinge gelegen opde suytsyde vanden selven cloostere daer hy van oudts gelogeert is geweest, metten cleynen voorsten hoff daerachter, ende den ouden boomgaert streckende naede suytsyde, ende dat hy synen vuytganck nemen sal ter straetenwaerts nae-

den oogsten, nyet door de oude gewoonlycke poorte, maer door een vande huysen aende selve straete comende ; des soo sal hy alle de deuren vande selve huysinge siende naeden noorden toemetsen, ende tgene des voors. is wordt verstaen alles by provisien tot datter naerder oft anders by myne Heeren vande Weth in soude moigen voorsien wesen. Lectum et arrestatum in Collegio ut supra.

De voorgenoempde Gedeputeerde hebben oyck ten voors. dage gevisiteert het Facquesclooster; ende hebben de conventualen vanden selven cloostere aengesegt allen tgene dwelck den voorgenoemde cloosteren is aengesegt geweest, maer soovele als raect de woonplaetse vande conventualen vanden selven cloostere die nyet en selen weten inne te gaen by eenige van heure vrinden, hebben de voorgenoemde Gedeputeerde de designatie vande selve woonplaetse alnoch opgehouden, ende goetgevonden dat men opden gront vanden selven cloostere soude leyden erffscheyders by myne Heeren vande Weth daertoe tordonneren, dewelcke souden moigen arbitreren welck quartier daertoe bequaempste ende dese stadt minste schadelyck soude moigen wesen, omme alsdan henne opinie gehoort, eyntelyck gedaen te worden nae behooren. Lectum ut supra.

Op heden den V^en^ Julii syn de voorgenoemde Gecomitteerde noch geweest tot de Sellebroeders, alwaer sy de conventualen gevonden hebben in weerlycken habyte, denwelcken sy desnyettemin oyck hebben aengesegt ende bevolen hun te reguleren achtervolgende de publicatie opden I^en^ Julii lestleden gedaen, den Pater vande selve cloostere daertoe leverende een gedructe exemplaer vande selve publicatie, laetende hun het gebruyck vanden geheelen cloostere, mitsdyen sy dese stadt nut ende noodich syn. Ut supra.

Ende syn de voorgenoemde Gecomitteerde alsoo voortsgegaen int Bagynhoff, daer sy den bagyntkens soo nopende de scholen, costumen als vande schorsinge vande Roomsche religie binnen dese stadt aengesegt hebben, alle tselve dwelck den voorgenoemden cloosteren is aengesegt geweest, ende totten dyen Jacop van Gestel ende Joris vanden Plaetse,

Cappellanen vanden selven Bagynhove, bevolen hun binnen den III^{en} dage vuyten selven Bagynhove te vertrecken ende voorts hun te dragen ende te reguleren volgende de voors. publicatie. Oyck dat alle de poorten vanden inneganck oft vuytganck vanden selven Bagynhoff selen affgehangen worden ende oyck dat de poorte die eertydts is toegemetst sal moeten geopent worden, ten eynde dat tallen uren den doorganck vanden selven Bagynhove mach vry wesen ; des soude achter de kercke, onder sekere wagenlogie corresponderende opde voors. toegemetse poorte, een rondthuys gemaect worden, daer men by nachte soude wacht houden, ten eynde deselve bagyntkens daerdeure mochten bewaert ende versekert wesen tegens dinjurien ende quellingen van alle quaetwillige menschen. Lectum et arrestatum ut supra.

Ten lest voors. dage, hebben de voors. Gecomitteerde oyck hun ghevonden totte Swartsusters, alwaer sy mitsdyen deselve susterkens al in weerlycken habyte geclect waren, hebben aengesegt tgene des den voorgenoemde cloosteren is gesegt geweest ende hun bevolen tachtervolgen dinhouden vande voors. publicatie, dan hebbende hun gelaeten het vol besith vanden selven cloostere, mitsdyen dat het parsoonen syn die den siecken ende anderssints dese stadt in vele saecken dienstelyck connen wesen. Ut supra.

Den VII^{en} Julii hebben de voorgenoemde Gecomitteerde hun wederomme gevonden in het Clarenclooster, om naerder te verstaen de resolutie die den conventualen vanden selven cloostere souden moigen genomen hebben opde propositie hunlieden byde voorgenoemde Gecomitteerde gedaen den III^{en} Julii lestleden, ende hebben deselve conventualen naerdere hunne meyninge verclaert, te weten datse tevreden waren hun te vertrecken in een seker quartier vanden selven cloostere byde voorgenoemde Gecomitteerde te designeren, ende voorts hun te reguleren volgende de publicatie opden I^{en} Julii lestleden gedaen, maer soovele als tvoors. quartier aengaet, hebben de voors. Gecomitteerde tselve vuytgestelt totter tydt toe dat derffscheyders opden selven grondt te leyden hun advys selen verclaert hebben. Lectum et arrestatum X^{a} Julii anno 1581.

Alsoo eenige Cappiteynen myne Heeren hadden aengegeven dat sy verstaen hadden hoe dat de vyandt lichtelycken soude connen opworpen een fort inde abdye van Ste.-Beernaerts ende hem alsoo meester maecken vande riviere, waermede de voors. vyandt de stadt van Antwerpen seer soude connen benauwen, Soo heeft myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den VIII^{en} Julii gelieft te comitteren Joncker Rutgeert vander Hapt ende Valerius van Dale, Schepenen, Embrecht Pellicorn, Jan van Vleeck ende Hans Happaert, Capiteynen, met assistentie van Abraham Andriessens, Capiteyn ende Ingenier, ten eynde sy de plaetse souden willen visiteren ende daeraff rapport doen oft hun advys stellen by geschrifte, om voorts daerinne gedaen te worden soo men ten meesten proffyte ende versekertheyt vande stadt sal bevinden te behooren. Allen welcken achtervolgende wy ons den IX^{en} der voors. maendt ghetransporteert hebben tSte.-Beernaerts ad locum, ende de plaetse overal besichticht, soowel aende landtsyde als aenden watercant.

I. Ende hebben bevonden inden iersten den geheelen circule, groot ontrent XII bunder landts, ende aende landtsyde getrocken met eenen muer voetsdicke ontrent XVI voeten hooge

II. In welcken muer ons dunct (onder correctie van myne Heeren,) dat de Prelaet behoort te maecken diversche gaten ende deselve toe te maecken met een staecketsel.

III. Item, dat de voors. Prelaet het innecomen vanden cloostere metter cappelle ende het poorthuys daer de mueren gesloten syn behoort te demolieren ende tot den grondt toe effen te maecken, ende tselve te sluyten alleenlyck met een staecketsel oft lichte palisade.

IIII. Dwelck het meeste ende het principaelste is dat eenichssints opde riviere soude connen schadelyck ende prejudiciabel syn, gelyck oyck eertydts de vyandt deselve plaetse heeft geoccupeert gehadt, als wesende alleenlyck de comoditeyt van te connen maecken eenige fortificatie.

V. Item, tot meerder versekertheyt, met den iersten aff te houwen de twee prieelen van boomen.

VI. Item met den iersten aff te breken alle draeyboomen.

Dwelck al gedaen synde (dunct ons, onder correctie van myne Heeren,) dat den vyandt alle middelen van fortificatie (daermede eenichssints de riviere soude moigen benauwt worden,) selen benomen syn, ende dat alsulcke magnifique machine vanden clooster sal moigen blyven in state ende esse, dwelck in tyden ende wylen tot grooten proffyte vande stadt, om scholen oft collegien daeraf te maecken, soude moigen gebruyckt worden.

In teecken dat dit ons opinie is, soo hebben wy dit met ons eygen handt onderteeckent, salvo meliori judicio. Aldus gedaen ende geadviseert den X^en^ Julii 1581, ende was onderteeckent : RUTGEERT VANDER HAPT, VALERIUS VAN DALE, EMBRECHT PELLICORN, JAN VANDEN VLEECK, HANS HAPPAERT ende A. ANDRIES.

Overbracht byde voors. Comissarisen ende gelesen synde in Collegio des Maendaegs desen X^en^ Julii 1581, syn deselve poincten by provisien gearresteert, vuytgenomen dat hierin achtergelaeten selen worden het IIe ende VIe poinct pro adviso vande voors. Comissarisen. Actum ten voors. X^en^ Julii 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden terstont ende sonder eenich dilay te inventarieren oft doen inventarieren alle de meubele goeden vande kercken (alnoch nyet geinventariecrt synde,) nu onlancx bevonden inde cloosteren ende ander kercken vande Roomsche religie binnen dese stadt. Actum X^a^ Julii anno 1581.

Alsoo de Colonellen deser stadt, tot goede prosperiteyt ende ruste derselver stadt, geraetsaem gevonden hadden dat men inde omliggende plaetsen, ende onder ander in Vranckryck, yemandt gequalificeert om te vernemen de verhandelingen daer ommegaende tot secours ende onderstandt van dese

landen ende consequentelyck van dese stadt souden seynden, hebbende daertoe geannomineert Mynheer den Doctor Roye, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, in conformiteyt vande recomandatien hun tot diversche reysen gedaen byde Leden deser stadt voorde ruste ende welvaren der voors. stadt, tselve goet ende geraetsaem gevonden hebben, ende selen de penningen die deselve Coronellen den voors. Heer Doctor geven selen hen passeren in rekeninge. Actum XI^a Julii 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Joncker Rutgeert vander Hapt, voor syne vacatien gedaen in Hollandt, volgende de specificatie, de somme van CXXXIX guldenen IX stuyvers. Actum XI^a Julii anno 1581.

Gecomitteert Jan van Santvoort ende Cornelis Daems, Schepenen, ende Willem van Schooten, Deken vander Meersen, ten eynde sy voor hun ontbieden Gillisen Lambrechts, Conchergie alhier vanden stadthuyse, ende vanden selven hun informeren op wat gagien oft emolumenten syne voorsaeten gedient hebben, ende op wat voet oft gagien hy selver is geadmitteert totten conchergieschap, om, tselve gedaen ende der voors. Comissarisen rapport gehoort, voorts in respecte vande II^c LXXX guldenen salvo justo ende anderssints opt bedienen vande selve conchergerye ordre gestelt te worden nae behooren. Actum Lunæ XII^a Julii anno 1581.

Alsoo myne Heeren veradverteert syn hoe dat alle de rentbrieven deser stadt, op seer luttel nae, syn gereduceert, sulcx dat men van nu voortane daerinne nyet meer en sal hebben te vaceren oft emmers seer weynich, Soo ist dat myne Heeren voors. geordonneert hebben Meester Pauwels Schuermans, Meester Nicolaes de Voigt, Oude-Schepen, ende Meester Henrick de Moy dat sy metten iersten in handen van Mynheer den Borgemeestere oft vanden Tresorier de besoigne, die sylieden int feyt vande reductie gedaen hebben ; ordonnerende voorts denselven Tresoriers ende Rentmeestere dat sylieden den voors. Gecomitteerde ende heure clercken gevaceert hebbende int feyt vande voors. reductie heure gagien nyet voorder oft langer en selen betalen dan tot

Bamisse naestcomende. Ende wantter, soo voors. is, noch sommige brieven staen ongereduceert, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Goede Mannen vanden Maendaegschen Raedt voors. geauthoriseert hebben ende authoriseren, mits desen, den Tresoriers nu ende by tyden wesende dat sy voortane de renten, die totter reductien selen comen, reduceren ende teeckenen, soo ende gelyck tselve tot noch toe gedaen hebben de voors. ierste Comissarisen, tot welcken eynde de voors. Tresorier tot hem sal moigen nemen, onder behoorlycken salaris, yemandt vande reductie hem des verstaende. Actum inden Maendaegschen Raedt als vore.

Geordonneert dat men de hellebaerders van Mynheer den Marckgrave nyet meer van stadtswegen en sal betalen. Actum ut supra.

Geordonneert den Amonitiemeesters te laeten volgen den Coronellen alhier twee metalen falckonnetten ende twee steenstucken met heuren toebehoorten, om te doen op het fort van Lilloo, ende dese overbrengende met recepisse, sal tselve hen worden geadvoyeert ende gepasseert in rekeninge. Actum XII[a] Julii anno 1581. *(fol. 143).*

Gecomitteert Anthonis Anselmus, Schepen, ende Peeter Huybrechts, Deken vanden Schippersambachte, dat sy van stonden ane selen visiteren de schepen hier aende kaeyen oft int stadt liggende ontladen, ende vande selve (voor twee, drye oft vier dagen,) nemen drye, vier oft vyff, ende deselve te leggen inde riviere boven ende beneden, soo sy dat geraetsaempste selen vinden ; ordonnerende den proprietarisen vande selve schepen deselve den voors. Comissarisen, daertoe versocht synde, sonder contradictie te laeten volgen ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere den voors. Comissarisen sonder dilay te betalen den costen daertoe te doene ende by specificatie by hun beyden onderteeckent over te geven. Actum XIII[a] Julii anno 1581.

Gecomitteert Heer Jan de Jonge, Ridder ende Buyten-Borgemeestere, om van stonden aen te doen maecken de

borstweeringen van Cattenbergh, eentsamentlyck te doen versien oft ten minsten toesicht te doen nemen opde moelengaten vanden watermoelen aldaer. Actum XIII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresorier Prunen dat hy terstont sal doen ruymen de buytencayen ende doen stoppen de gaeten comende inden moelen vanden watercant, al volgende dacte op hem nu onlancx ghedespecheert. Actum XIII[a] Julii 1581.

Geordonneert den Fortificatiemeesters terstondt te versien die van Hoochstraten van pypegalen, schuppen ende houweelen, ende sal tselve hen passeren in rekeninge. Actum XIII[a] Julii 1581.

Gecomitteert Cornelis Daems, Valerius van Dale, Schepenen, Gabriel Stuydelinck, Fortificatiemeestere, ende Peeter van Breusegem, Rentmeestere vande geestelycke goeden, omme terstondt mette metsers vande Geestelycke-goeden-camere te bemetsen de casamatten, soo ende gelyck sommige alreets bemetst syn met careelsteen, ende selen de costen daerop te rysen betaelt worden byden voors. Rentmeestere, ende selen deselve penningen passeren in syne rekeninge. Actum ut supra.

Geordonneert den Fortificatiemeesters deser stadt dat sy terstont selen doen versien den Vischput by maeckinge van een borstweiringe ; item metten iersten op te graven het Killeken met een borstweiringe opden hoeck vande Casteelplaetse loopende nae het Leech Kiel, ende tselve te bewaren met een palisade ter Scheldewaerts inne, ten besten moigelyck synde ; eensamentlyck oyck te maecken een palisade buyten Cattenberch aen het eynde vande nalie aent dycxken dat men heet *Cleyn Vlissingen*. Actum XIII[a] Julii anno 1581.

DAmonitiemeesters hebben op heden verclaert dat sy (van heur eedtswegen,) nyet meer in toecomenden tyden eenige amonitie selen leveren oft laeten volgen buyten dese stadt ende dat myne Heeren tselve willen nemen int goede ende voor advertentie. Actum XIIII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert Jacob van Beemele om by provisien te wesen Capiteyn in plaetse van Jan van Achelen, onder den Coronel Loys Verbeqüe. Actum XV[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aenden Pensionnaris Masio I[c] XXXI dagen vacatien, à rayson van twee guldenen eens des daegs, ter causen van het revideren ende recolligeren van deser stadts costumen. Actum XVII[a] Julii 1581.

Gelycke acte op Henrick de Moy, Secretaris. Ut supra.

De Wethouderen der stadt van Antwerpen, gesien hebbende het beworp vanden octroye te gunnen den gemeynen cooplieden handelende op Ingelandt, hun Wethouderen by myne Heeren den Comissarisen gecomuniceert, om daerop te hebben hun advys, seggen op elck vanden articulen vanden voors. octroye soo ende gelyck hiernae volgt :

Ierst aengaende dinhoudt vanden iersten articule, voor soovele daerby den Collegie vanden voors. cooplieden soude worden gegeven de macht ende authoriteyt van alle ordonnantien, costuymen, etc. te moigen maecken, Seggen de voors. Wethouderen dat daerby dienen gevuegt te worden : « *met authoriteyt vande Wethouderen daer sy selen resideren* », want alsoo de Wethouderen hier te lande, besundere die van Antwerpen, volgende den notoiren rechten ende previlegien hun byden Hertogen van Brabandt gegunt, competeert de macht ende authoriteyt om metten Schouteth vander stadt te moigen maecken alderley statuyten ende ordonnantien, met exclusie van alle andere, en can den Collegie vanden voors. cooplieden de voors. macht ende authoriteyt van ordonnantien te maecken nyet cunnen gegeven worden sonder denselven rechten ende previlegien te derogeren. Ende behoort daeromme den voors. cooplieden genoch te syne dat die van hunnen Collegie hier ten lande alderley statuyten ende ordonnantien selen moigen ramen ende concipieren ende, die aengevende den Wethouderen, dat die deselve sullen directeren ende ordonneren.

Ten anderen, soovele aengaet die macht om dongehoorsame ende wederspannige te moigen mulcteren ende straffen, oyck met gevanckenisse, om de previlegien vande steden nyet te contravenieren, en behoort deselve den Collegie vanden cooplieden nyet gegunt te worden dan onder restrictie ende limitatie dat deselve gevanckenisse hier te lande sal moeten geschieden, met kennisse van saecken ende op voorgaende vonnisse vande Wethouderen vander plaetse daer den parsoon te stellen in gevanckenisse resideren sal.

Ten derden, soovele raect de vonnissen te wysen by het voors. Collegie ende dappellatien oft provocatien daeraff te doene, schynt oyck dat behoort distinctie gemaect te worden tusschen de penen ende breucken, sulcx dat in breucken van cleendere weerden partye provocante in hare provocatie nyet en sal worden gehoort dan mits deselve breucken ierst by provisien namptiserende, ende in breucken van groote quantiteyt, dat partye sal moigen provoceren sonder deselve te namptiseren, behalven dat den rechter ad quem sal worden belast, partyen verbälycken gehoort synde, daerop sommierlyck recht te doene, taxerende deselve penen ende breucken sulcx dat voor groote gehouden sullen worden diegene die excederen selen de somme van LX guldenen, ende voor cleyne diegene die daeronder syn selen.

Het inhoudt vanden II^en^ ende III^en^ articulen raect de concessie vande Coninginne van Engelandt, ende en wordt daerby gheen achterdeel gedaen den rechten ende previlegien van dese landen, behalven voor soovele byden III^en^ articule gesegt wordt dat de cooplieden vanden vonnissen gewesen byden Collegie residerende tot Londen souden appelleren voorden Provintialen Raedt vanden lande daeronder sy resorteren souden, want soude tselve derogeren de judicature ende jurisdictie vande steden daer sy thuys behooren, ende behoort daeromme tselve sulcx verandert worden dat sy sullen vermoigen tappelleren voorden ordinarisen rechter vande plaetse daer sy thuys hooren, des gerechticht oft gepreviligeert synde, oft anderssints voorde Provintiael Raeden, etc.

Ende want het nyet redelyck syn en soude dat den voors. Collegie soude toestaen de macht ende authoriteyt om den ordinarisen rechter te moigen ontrecken oft te geven de kennisse ende judicature vander saecken, soo dunct oyck den voors Wethouderen dat de clausule inden selven III^{en} articule beginnende : « *Endeingevalle* » behoort vuytgelaten te worden, wel verstaende etc.

Aengaende dinhoudt vanden IIII^{en} articule, raeckende het stellen vande Officiers ten fyne aldaer verhaelt, wordt tselve goetgevonden, behalvens dat soovele aengaet darresten ende executien die hier te lande selen gedaen worden, deselve sullen moeten geschieden door middel ende toedoen vande ordinarise Officiers vander plaetsen daer deselve arresten ende executien vallen sullen. Ende soovele raect de questien oft swaricheden gerysende opt stuck van sulcke arresten oft executien, dat dieselve sullen worden sommierlycken beslicht sonder forme van procederen, byden ordinarisen rechtere vander plaetsen daer die geschieden sullen.

Dinhoudt vande voors. articulen wordt oyck goetbevonden, behalvens dat den ontfangers vande breucken selen worden belast jaerlycx daeraff eens rekeninge te doene ende de Majesteyt ende armen haer deel te laeten volgen.

Gelyck oyck wordt goetgevonden het inhoudt vanden VI^{en} articule, behalven dat sy nyemandt en selen moighen ontbieden oft roepen buyten den plaetsen van hunne woonsteden dan met synen vryen wille.

Aengaende het VIIe, wordt oyck insgelycx goetgevonden, behalvens dat soovele raect de contributien aldaer verhaelt, tselve gelimiteert sal worden totten contributien nyet excederende den tax begrepen inden voorgaenden octroye den cooplieden gegunt.

Ende want de voors. veranderingen ende restrictien byden voors. Wethouderen den voors. cooplieden ghecomunicheert geweest synde, hebben deselve goetgevonden, dan hebben alleenlyck versocht dat deselve in opene brieven vanden

octroye daervan texpedieren nyet en souden worden ghestelt, maer dat die Wethouderen hun souden wlllen tevreden houden, mits van hun hebbende een besundere acte daerby sy geloven souden alle deselve veranderingen ende restrictien hier te lande, ende besundere binnen Antwerpen, onverbrekelycken tonderhouden,ende dat ten respecte dat sooverre deselve inden octroye van hier ingesereert warden, tselve veroorsaecken soude de Coninginne van Ingelandt om des te meer te difficulteren de poincten ende articulen hangende van haere gratie ende verleeninge, soo dunct den voors. Wethouderen dat men den voors. cooplieden daerinne soude moigen believen mits deselve acte passerende in authentycke forme voorden Raedt ende onder doctroy geexpedieert sal worden, ende mits hun verbindende dat het Collegie syne residentie binnen Antwerpen houden ende altydts continueren sal, ende van daer nyet vertrecken dan met wille ende consent vande voors. Wethouderen.

Wesende tgene des voors. is tgene dat hun op dinhoudt vanden voors. geraempden octroye te voren gecomen is tadviseren, ende dat al onder correctie ende beteren advyse vanden voors. Heeren Comissarisen. Arrestatum in Collegio XVII Julii anno 1581.

Alsoo Marten Neyen heeft versocht gehadt Comissarisen totter auditien van syne rekeninge vander administratien by hem gehadt vande goeden vanden Casteele alhier, Soo syn van wegen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt daertoe genomineert ende gecomitteert Jan van Santvoort, Meester Peeter van Aelst, Schepenen, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, van wegen den Ouden-Schepenen, Joncker Jan de Herde ende Meester Jan Bacx, Oude-Schepenen van wegen den Hooftmannen ende Wyckmeesteren Michiel van Mierbeke ende Olivier van Fockenborch, Wyckmeesteren, ende van wegen de Goede Mannen vande Ambachten Franchoys van Uffelen, Ouderman vande Bereyders, Coryn Sprangers, Deken vande Timmerlieden, ende Peeter Boonaerts, Deken vande Metsers. Mits denwelcken hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert ende ordonneren, mits desen, den voors. genomineer-

de ende gecomitteerde de rekeninge vanden voors. Marten Neyen, die hy te doen heeft van syne voors. administratie, te doen ontfangen, die te hooren, examineren, passeren ende sluyten soo dat behoort. Actum Lunæ XVII^a Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Jan Cortenback, clerck vande Camer vanden rekeningen te Brussel, de somme van XCV guldenen XII stuyvers, volgende de specificatie. Actum XVIII^a Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy den Heer van Ryhoven, Hooch-Baillieu van Gendt, ende den Procureur-Generael van Vlaenderen, Gecomitteerde van Gendt, selen beschincken met ses stadtstoopen wyns. Actum XX^a Julii anno 1581.

Geordonneert Dierick Cuypers om by provisie te wesen Capiteyn in plaetse van Peeter Luls opde Lynwaetmerct, onder den Coronel Jan Gysels. Actum XX^a Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden Rentmeestere Nyverseel de somme van vier hondert guldenen eens, tot behoeff vanden Heer Justinianus van Nassauw, ende dat in mindernisse van deser stadt ordinarise bede. Actum XX^a Julii anno 1581.

Geordonneert den Collecteurs vanden wynaccyse dat sy Clementen Hersboom aff sullen schryven de assyse ende gerechticheyt deser stadt competerende, van een voeder wyns denselven toegeschict ende beloeft voor ende in recompense van dat deselve den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt heeft overgelaten ende naderschappe bekent van een stuck erven gelegen inde Nieuwstadt, eertydts gecompeteert hebbende Thibout Prunen. Actum XX^a Julii anno 1581.

Alsoo de Gecomitteerde tot het benefitieren ende vercoopen vande stadthuysen ende erven den XXI^en Julii LXXVI^tich vercocht hebben metten vuytgange vander bernender keerssen, als hoochste ende leste verdierdere, aen Jan de Molin, sekere

erve gelegen aende *Blauw Handt*, voor vyftich guldenen erffelyck de roede, teynde mate teynde geldt, te betalene ende voldoene met renten op dese stadt gehipothiceert ende sekere conditien ende restrictien daerinne verhaelt, boven thien hoogen by hem daerop geset, elcke hooge tot vier guldenen, daeraff de drye vierendeelen syn tot behoeve vande stadt, ende de voors. cooper, meynende syne erve te benefitieren ende bemetsen heeft Calyne Cools, weduwe wylen Jans Passebroeck, hem tselve verboden, pretenderende dat den muer daerinne oft ane de voors. coopere vermochte te varene haer waer toebehoorende, ende dat sy noch twee voeten daerbuyten was hebbende, welck proces geduert heeft totten XIX^en^ Aprilis 78, alswanneer gewesen werdde dat de voors. Molin met synen begonsten warcke soude moigen voortsvaren, onder cautie de demoliendo, van welcken vonnisse de voors. Catlyne gereformeert hebbende, soo heeft de voors. Molin, om alle processen te schouwen ende sekerlyck syne timmeringe te moigen volmaecken, mette voors. Catlyne gemaect sekere transactie daerby onder ander de voors. Molin de voors. Catlyne ende consoorten geloeft te betalen voor heure gepretendeerde actie ende tgebruycken vanden muer II^c^ L guldenen, naeden welcken tot diversche stonden Tresoriers ende Rentmeestere metten voors. Molin in comunicatie geweest syn nopende de goedinge vande voors. erve ende wanneer het verloop soude begonnen cours te nemen, versoeckende insgelycx den voors. Molin dat men hem soude behooren te goede te comen inde voors. II^c^ L guldenen, mitsdyen de stadt sekerlyck genyet de twee voeten die de voors. Catlyne was pretenderende ende de voors. Molin es aende stadt betalende, Soo is eyntelycken geresolveert ende geaccordeert tusschen Tresoriers ende Rentmeestere ende den voors. Molin dat het verloop vanden pryse vande voors. vercochte erve ierst sal ingaen den XIX^en^ April LXXVIII^tich^ ende voldoen totten XIX^en^ Junii LXXXI^tich^, tydt van drye jaeren ende twee maenden, bedragende tselve verloop de somme van III^c^ XXXVI guldenen, ende de capitale pennighen tegens den penninck XVIe voor twee roeyen ende L voeten, dat men bevindt groot syne by metinge van twee erffscheyders à rayson als vore, de somme van XVII^c^ guldenen, maeckende tsamen de somme van II^m^ XXXVI^tich^ guldenen IX stuyvers

XII penningen, boven noch XXX guldenen die hy betalen moet voorde drye vierendeelen vande voors thien hoogen, ende dat de voors. Molin de voors. XVII^c guldenen sal moigen betalen, als vore, met renten op dese stadt gehipothiceert ende het voors. verloop met verloop van gelycke renten, waerane hem cortten sal L guldenen eens die men van stadtswegen hem ten goede compt vande voors. II^c L guldenen, van allen dwelck myne Heeren gehoort hebbende trapport van Tresoriers ende Rentmeestere, hebben tvoors. accort ende resolutie geapprobeert ende geconfirmeert; ordonnerende deselve den voors. Molin inde voors. erve behoorlyck van stadtwegen te goeden ende te erven ende den coop inder manieren voors. te doen voldoene ende effectueren. Actum XX^a Julii anno 1581.

Geordonneert Anthonisen le Muet ende Jannen de Wynssone, gecomitteert totten ontfange vande restanten vanden vierden hondersten penninck ende weeckgelde vanden halven stuyver opden gulden, dat sy vanden iersten ende gereesten penningen alnoch te procederen vande voors. restanten ende nyettegenstaende oft oyck sonder prejuditie van anderen assignatien opden voors. restanten alreede gegeven ende geexpedieert, overtellen ende betalen aen Mynheer den Grave van Swartsenborch de somme van een duysent guldenen eens, die myne Heeren voors. aen Syne Genade hebben geassigneert in minderinge van het contingent staende tot laste deser stadt, in alsulcken obligatie als deselve aen Syne Genade gegeven heeft tot betalinge van syne ruyteren, ende mits overbrengende de voors. Gecomitteerde de jegenwoordige acte, mitsgaders recepisse vanden voors. Heer Grave inhoudende beloeftenisse van gelycke somme te doen opteeckenen ende endosseren opde voors. obligatie, sal hen de voors. somme van duysent guldenen gepasseert worden int vuytgeven van hunder rekeninge sonder swaricheyt. Actum XX^a Julii anno 1581.

Borgemeesteren ende Schepenen, gehoort hebbende tvertoogh van wegen myne Heeren de vier Leden slandts van Vlaenderen hun gedaen, nopende tfort genoemt *de Margriete* by Joncker Franchoys vande Kethulle, Heer van Ryhoven,

Hooch-Baillieu der stadt van Gendt, ende Daniel de Burchgrave, Procureur-Generael van Vlaenderen, verclaren dat sy nyet liever en sien dan de voors. vier Leden te geven, nyet alleenlyck in dese saecke, maer oyck in alle andere volcomen contentement ende satisfactie, maer alsoo tfort vande *Margriete* nyet en is ghemaect vuyt heure authoriteyt noch tot henne contemplatie, maer ten bevele van Syne Vorstelycke Genade als Lieutenant-Generael, tot contemplatie, proffyt ende versekertheyt van alle de gemeynen geconfedereerde landen, in welcke qualiteyt oyck tot noch toe by laste vande voors. Syne Vorstelycke Genade de bewaernisse is gedaen, soo en souden sy in hun particulier daerinne nyet connen ordonneren, maer syn tevreden dat dese saecke werde verthoont aen Syne voors. Vorstelycke Genade, aende Staten-Generael ende van Brabandt, ende nae te comen ende achtervolgen tgene by hen sal wesen geordonneert, ende nyet alleenlyck daerinne maer oyck in alle andere redelycke saecken die van Vlaenderen alle vrindtschap, behulp, assistentie ende dienst te doen, ende tot dyen eynde henne Gedeputeerde comparerende by Syne Vorstelycke Genade opde Staten-Generael ende van Brabandt dyen conformelyck te belasten, mitsgaders de voors. oft andere Heeren Gedeputeerde slandts van Vlaenderen te doen alle addres ende bystandt hen moigelyck synde. Aldus gedaen XXIª Julii anno 1581.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, vuyt merckelycke diversche redenen ende consideratien dienende tot conservatie derselver stadt, geresolveert, opt verthoonen ende instantich versueck vande Coronellen, Dekens vande sesse Gulden ende Capiteynen der voors. stadt, aen hun tot meer reysen gedaen, ten eynde de aultaeren, beelden, ornamenten ende meubelen alnoch wesende inde kercken van die vande Roomsche religie, met al tgene des daeraff is dependerende, souden worden affgedaen, gedemolieert, vercocht ende gebenefitieert, om de penningen daeraff geemployeert te worden tot onderstandt vande armen ende anderssints nae behooren, dat de voors Wethouderen deputeren selen eenige Heeren vuyter Weth ende van gelycken die voors. Coronellen, Dekens vande Gulden ende Capiteynen vuyt hunne Collegien, die-

welcke met gemeynen raedt ende advyse in voldoeninge vanden voors. versuecke ende resolutie procederen selen tot inventarisatie vande voors. kerckelycke ornamenten, meubelen, goeden ende tgene daerane cleeft, eentsamentlyck tot affstellinge vande voors beelden ende demolitie vande aultaeren ende toebehoorten, omme, tselve gedaen, al tselve gebenefitieert endegeemployeert te worden soo bevonden sal worden meest oirboirlyck ende dienlyck te wesen. Actum XXI[a] Julii anno 1581.

Welcken volgende, hebben myne Heeren gheannomineert ende gecomitteert Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, ende met hun dander Gedeputeerde tot het benefitieren vande voorgaende geestelycke goeden, gelyck oyck dyenvolgende de Coronellen deser stadt, mits henne mennichfuldige occupatien ende lasten, vuyt hennen allen name by geschrifte aengenoempt ende gedeputeert hebben ende deputeren mits desen Olivieren van Fockenborch, Capiteyn, de Dekens vande Gulden Matheeusen Sprangers ende Jaecques Wellens, Dekens respective vanden Ouden ende Jongen Handtboge, ende de tachentich Capiteynen der voors. stadt, Cornelis dArthoys, Peeteren Luls, Lyon le Petit ende Hans Happaert, Capiteynen, al volgende sekeren billiette daervan overgegeven, ten eynde sylieden hen souden reguleren volgende de voors. acte, deselve daertoe mits dese authoriserende. Actum XXII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Christiaen Anthonissen de somme van L guldenen eens, voor het slyten van twee vraken liggende inde riviere ende aldaer seer lettelyck geweest synde voorde navigatie. Actum XXII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers, voorde reyse by hem met andere Comissarisen ghedaen, volgende dacte daeraff synde, nae Dordrecht, III[a] Junii 81, tsamen met reysende ende stilliggende dagen XIIII dagen, de somme van XCII guldenen, de reysende negen dagen gerekent tegens acht guldenen ende V stilliggende dagen tegens IIII guldenen. Actum XXII[a] Julli anno 1581.

Gecomitteert den Tresoriers ende Rentmeestere om met Jan Baseliers, Schepene, toverhooren de rekeninghe vanden Rentmeestere Nyverseel, die hy te doen heeft aen dese stadt, ter saecken vande bede die de voors. stadt aende Staten van Brabandt jaerlycx is geldende, ende die betalinge daeroppe gedaen. Actum XXIIII[a] Julii anno 1581.

Gecomitteert ende geauthoriseert Anthony Ancelmus, Schepen, ende Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers, van stadtwegen aen te nemen een schip met thien parsoonen, om ten minsten coste ende voor sulcken loon soo sy best daermede selen connen overcomen, inde riviere deser stadt ende tot versekertheyt derselver te employeren ende te houden de wacht, gelyck die nu eenigen tydt gehouden is, ende dat voorden tydt van eender maendt beginnende desen avont den XXV[en] Julii LXXXI[tich]; gelovende de voors. Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere vuyten name deser voors. stadt den voors. Anthonis Ancelmus ende Peeter Huybrechts metten iersten ende promptelyck te doen rembourseren van al tgene des sy om tgene des voors. is te volcomen selen hebben geexpendeert ende verschoten, oft daervoren sy anderssints selen verobligeert staen. Actum XXV[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde vande amonitie den voors. Peeter Huybrechts te laeten volgen XL ponden poeders om temployeren inde wacht vande Schelde opde riviere. Actum ut supra.

Ten selven dage geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere, opde specificatie vanden voors. Peeter Huybrechts, vuyt te reycken de somme van I[c] XXXIX guldenen V stuyvers. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitie nae hen te nemen, onder inventaris, alle copere, lattoen ende yserwarck, bronse, clockspyse, loot oft andere gelycke materialen dienende tot amonitie, bevonden inde kercken binnen dese stadt; belastende eenlegelycken eenige van gelycke materialen onder hem oft daeraff bewint hebbende den

voors. Amonitiemeesters die te laeten volgen, om daernae nopende den prys metten selven tovercomen, ende de penningen daeraff te procederen temployeren daer ende tot behoeve vanden genen diet het behooren sal, volgende dacte daeraff synde. Actum XXVII Julii anno 1581.

Geordonneert dengenen die in bewaernisse hebben alsulcken boecken, liggers, registers, brieven, stucken ende minumenten (wesende in een cofferken toegebonden ende besegelt bevonden in Onse-Vrouwekercke, ende andere eenichssints concernerende de goeden ende innecomen derselver kercken ende geestelyckheyt,) van dyen te laeten volgen ende leveren, onder inventaris, in handen van Jaecques van Baerle, clerck vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, om voorts daerinne te doene soo behooren sal. Actum XXVII Julii anno 1581.

Myne Heeren hebben de naevolgende derthien parsoonen met advyse vande Tresoriers ende Rentmeestere tot segelaers ende de twee leste tot boeckhouders onder de gagien ende eedt daertoe staende geannomineert ende gecomitteert ende dat by provisien. Actum XXVII[a] Julii anno 1581. Te wetene :

Melchior Hack.
Laureys van Haecht
Jan Baseliers, Anthonissone.
Pauwels Broecx.
Nicolaes Bertels.
Jan Bennens.
Thomas Borwater
Jacques Herlinck.
Steven Bertels.
Anthony de Mer.
Jaspar van Aelst
Anthony Bene.
Cornelis Boel.

Ende voor boeckhouders :
Andries de Boeck.
Quiryn . . . . .

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Geeraert de Rasieres, goudtsmit, de somme van XXXIX guldenen, ter saecken van het vergulden van XXVI teeckenen oft passeerpenningen onder

der Heeren ende eenige Officieren gedestribueert. Actum XXVIII[a] Julii 1581.

Geordonneert denselven te betalen aen Joris Verduyst de somme van II[c] IX guldenen ende V stuyvers, hem competerende vande metselrye van het waeckhuys aende Pisternepoorte groot XV 1/2 roeden, elck tot XIII guldenen, volgende de metinge ende specificatie daeraff synde. Actum XXVII[a] Julii anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden taenveerden ende nae hun te nemen allen de meubelen ende kerckgewant jegenwoordich berustende in alle de kercken ende tempels, ende deselve kercken ende plaetsen daeraff te ydelen ende ruymen, ende ierst te ontcommeren die van Peeter Pots, om aldaer te accomoderen dievan Breeda, omme, tselve gedaen, die voorts te benefitieren tot behoeve vanden genen daer ende soo men ten rade sal bevinden te behooren, ende voor soovele aengaet het houwtwarck tgene soude moigen dienen ende strecken tot voorderen bouw ende bequaem soude wesen tot voorder gebruyck, tselve te doen vueren inden *Eeckhoff* in een plaetse apart onder hen bewint, om naemaels tot ciraet vande stadt geoirboirt te worden oft anderssints te vercoopen, soo sy tselve naeden heysch ende gesteltenisse vanden warcke selen bevinden te behooren, ende tgene dwelck daertoe onbequaem sal bevonden worden te laeten volgen darmen, tot brandt, ten eynde de voors. plaetsen moigen geydelt ende geruympt worden. Is mede denselven geordonneert dat sy selen doen vueren ende transporteren op het stadthuys de wapenen van het Gulden Vlies om aldaer namaels geaccomodeert te worden. Actum ultima Julii anno XV[c] LXXXI[tich].

Instructie voorde Gecomitteerde geauthoriseert om by maniere van betalinge oft bepandinge te belasten de geestelycke ghoeden gelegen onder tbegryp vande buytenschansen, volgende de acte van consente vande Leden deser stadt in date respective III[a] ende VI[a] Julii lestleden.

De Drossaert Joncker Carel van Ranst oft in synder absentien Henrick van Ranst, Stadthouder, metten Schepenen vander Hooftbancke van Doorne ende Borgerhoudt, oft ten minsten twee van henlieden, met Meester Huybrecht Wynants, Secretaris aldaer, selen (volgende der acte vanden consente vande Leden Breeden-Raedtsgewyse vergadert synde opden III[en] ende VI[en] Julii lestleden,) schuldich syn alle Maendage ende Donderdage te vergaderen op daccyse in Borgerhoudt, oft alsulcken plaetse als sylieden onderlinge selen voordragen ende bequaemste vinden, waeraff sy de designatie by placken van billietten selen telcken moeten doen twee dagen te voren, ende aldaer ter presentien van twee vande Gecomitteerde tot benefitieren vande geestelycke goeden geauthoriseert, oft ten minsten eenen van hunlieden daertoe geroepen ende versocht synde, in alder diligentien te procederen tot beleeninge oft bepandinge vande geestelycke goeden, gespecificeert in seker cohier op heden in Collegio gesien ende geteeckent, behoudelyck dat deselve selen gelegen syn binnen deselve buytenschansen tusschen de Schynevaert.

Ende ten eynde alle opspraecke ende suspitie van collusie oft faveur (aen yemanden int voors. bepanden te doene,) souden moigen worden geweert, maer ter contrarien ende opdat men sonder eenige dissimulatie totter voors. beleeninge oft bepandinge te vryelycker mach procederen, selen de voors. Comissarisen alle deselve bepandingen moeten doen openbaerlyck ende ten aenhooren van eeneniegelycken, metten vuytgaen vander bernender keerssen, den meesten daervore biedende, behoudelyck nochtans dat volgende dintentie vande Leden deser stadt een bunder winnende landts nyet min en worde beleendt dan met hondert guldenen ende een gemet weylandts ende beempt met LX guldenen, maer wel meer.

Met alsulcken verstande dat soo wie eeninge vanden selven goeden sal wesen gebleven ten vuytgaen vander bernender keersen, sal deselve vermoigen ende gepreferecrt syn om daeroppe te stellen soovele verdieren als hen goetduncken ende gelieven sal, waeraff elck derselven verdieren sal wesen twee gulden, halff tot proffyte vanden verdierdere ende dan-

der helft tot behoeff vande voors. Gecomitteerde in gebruycke daertoe de voors. penningen syn gedestineert, ende sal eenіegelyck (naedyen de verdierdere sal hebben verclaert daeraff te willen scheyden ende nyet meer daerop te willen setten,) voorts daerop moigen stellen soovele hoogen oft verdieren als hem goetduncken sal.

Ende sal men binnen den derden dage (naedyen dierste keersse sal wesen gebrandt,) anderwerff sitten ende de goeden byder ierste keersse beleent metten verdieren daerop ghestelt anderwerff voortsroepen ende de tweede keersse daeraff ontsteken, waeraff bepander oft beleender sal blyven soo wie ten vuytgane vander selver keerssen sal bevonden worden meest daervoren geboden te hebben.

Dwelck alsoo gedaen synde, sal men alsulcken beleender oft bepander laeten het ghebruyck van alsulcken goeden. lande oft weyde als hy meest daervore geboden hebbende sal hebben beleent oft bepandt, ter tydt ende wylen toe hy, leender oft bepander, vande selve somme by hem beleent sal wesen gerembourseert, ende waervoere hen alsulcken goeden selen worden verobligeert ende verleent behoorlycke obligatie oft bekentenisse onder den segel vande hooftbancke van Deurne oftvan deser stadt segel, ter optien ende keuse vanden beleender, inhoudende clausule (dat men) vande selve leeninge sal rembourseren oft doen rembourseren vande penningen die men sal recouvreren oft procederen selen van middelen gevonden oft te accorderen tot het maecken ende volmaecken van de drye advenuen ende buytenschansen van Dambrugge, Deurne ende Lusbekelaer.

Ende bovendyen sal men den beleenders oft bepanders byde voors. hen alsoo te geven obligatie oft bekentenisse toeseggen ende versekeren, sooverre de voors. beleende geestelycke goeden namaels worden vercocht, dat sy leenders ofte bepanders selen hebben recht van calengieringe den tydt van XIIII dagen nae datum vanden iersten vercoope.

Volgende welcken selen de voors. beleenders oft bepanders overtellen in handen vanden Secretaris voorgenoempt.

alle de penningen van henne voors. bepandinge, die hen daeraff sal geven, gelyck voors. is, behoorlycke bekentenisse.

Ende sal voorts de voors. Secretaris schuldich ende gehouden wesen alle alsulcke penningen als by hem gelyck voors. is ontfangen selen worden, over te tellen in handen vande Gecomitteerde tot het volmaecken ende dirigeren vande warcken vande voors. drye advenuen ende buytenschansen van Dambrugge, Doorne ende Lusbekelaer, volgens de collegiale appostille in date XX Julii 1581.

Ende ten eynde de voors. Comissarisen int bepanden oft beleenen vande voors. goeden alderoirboirlycxste ende proffytelycxste moigen procederen, hebben Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deselve geauthoriseert ende authoriseren, mits desen, alle de voors. geestelycke goeden inden voorgenoempden cohiere begrepen met verstande als boven te moigen voortsroepen ende tot verpandinge setten, met alsulcken groote oft cleyne parcheelen als sylieden met voorgaenden advyse vande voors. Gecomitteerde totten benefitieren vande geestelycke goeden selen bevinden alderbequaemste ende proffytelycxste te syne

Selen de voors. Gecomitteerde, int maecken van henne celen van bepandinge oft beleeninge, conditioneren, ende vercleeren dat alle hueringen oft vuytgevingen vanden selven landen, onder wat titel dattet oyck sy, ten expireren vanden jare nae datum vande voors. beleeninge selen wesen nul, machteloos ende van onweerden, ende oversulcx wesen gecasseert ende van geene voordere valeure, latende voordaen de dispositie ende gebruyck van alsulcken beleenden goede oft lande aenden bepander oft beleender, Dies selen de beleenders genyeten het proffyt vande voors. hueren te procederen pro rate vanden tyde sylieden hen geldt selen hebben gedebourseert, al met verstande dat ingevalle de voors. geestelycke parsoonen begeeren te beleenen, deselve panden, reliquis paribus, voor alle anderen selen wesen geprefereert, waerinne de Comissarisen selen gebruycken discretie naede gelegentheyt vander saecken, ende ingevalle van merckelycke swaricheyt, rapport doen.

Gelyck oyck de voors. pachters, naede voors. expiratie van heurder huere soo voors. is, selen worden verhouden ende betaelt ten seggen van lieden hun des verstaende, van tgene opden grondt eenichssints sal blyven staen oft van tgene daerby alsulcken landt eenichssints soude wesen gebenefitieert oft gebetert.

Authoriserende de voors. Gecomitteerde om de inthimatie daeraff byde Officiers, Meyers oft Vorsters van Borgerhoudt oft andere by hen daertoe te comitteren te doene aen alle huerlingen, pachters oft gebruyckers, ten eynde sy successive overbrengen opde voors. twee bestemde sidtdagen hunne huercelen, pachtcelen oft ander bescheet, waerdeur sy deselve goeden, huysen, landt oft beempten syn besittende oft gebruyckende, de weygeraers daertoe met alle vigeur van rechte te bedwingen, ende, opdats noot sy, tegens deselve tot het verhael vanden interest (die de gemeyn saecke daerdore soude comen te lyden,) te protesteren, omme tselve te verhalen tsy op henne goeden oft parsoonen, soo ende gelyck men nae gelegentheyt vander saecken sal bevinden te behooren, ende dyenvolgende te procederen tot overleveringe vande voors. henne huercelen ende cassatie derselver.

Selen voorts de voors. Comissarisen nopende de voors. bepandingen, aengaende doncosten ter causen van dyen te gerysen, hen reguleren soo ende gelyck sy gewoone syn in alle andere rechtelycke verhueringen oft vercoopingen te doene, ende soo sylieden met onderlinge comunicatie, tot contentement vande Comissarisen die inde beleeningen selen hebben gevaceert ende present geweest, ende ten minsten coste selen adviseren.

Ende oft alsoo geviele dat yemandt eenige bepandinge oft beleeningegebleven synde metter lester bernender keerssen nyet promptelyck en voldede, selen de Comissarisen ten naesten sitdage alsulcken goet oft landt by voorgaende proclamatie ende affixie van billiette anderwerven ter beleeninge stellen, ende wes tselve alsdan min wordt beleent, sal men tselve op alsulcken die syne ierste bepandinge nyet en heeft

voldaen verhalen by reele ende parate executie, tsy op syne gereeste goeden oft parsoon, soo men nae gelegentheyt vande saecken sal bevinden te behooren, ende wes meer gelt en sal daeraff egeen proffyt hebben.

Sal de voors. Secretaris gestaen mits doende rekeninge van synen ontfanck ende vuytgeven aende Gecomitteerde totter directie ende maecken vande voors. buytenschansen, dewelcke selen alle deselve penningen brengen voor ontfanck inde generale rekeninge, die sy worden gehouden te doene aenden Leden deser stadt.

Ende selen voorts de voors. Comissarisen in ende overal hen reguleren volgende de acte vande Leden hiervoren gementioneert ende dese instructie ende over al desenaengaende hen soo quyten, soo myne Heeren hen gansselycken dat toebetrouwen, dat den Leden deser stadt ende eeniegelyck mach gegeven worden contentement.

Gearresteert ende gesloten by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, den lesten Julii anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere van deser stadtwegen te beschincken Doctor Leoninus met twee vergulde schalen, mits sekere redenen ende merckelycke consideratien den Heeren moverende. Actum prima Augusti 1581.

Myne Heeren hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Meester Jan vanden Warcke, Pensionaris, omme te reysen nae Middelborch ende aldaer metten andere Gedeputeerde van wegen dese stadt neffens den Staten-Generael te besoigneren inde saecken die aldaer selen gehandelt worden, volgende dinstructie daeraff synde, ende Syne Excellentie te verhalen tgene opden Breeden-Raedt is ghebesoigneert, mitsgaders den standt ende gelegentheyt van dese stadt; authoriserende voorts den voors. Meester Jan vanden Warcke om hem te vuegen neffens den anderen Gedeputeerde vanden Raedt vande Staten van Brabandt by Syne Excellentie ende metten selven te besoigneren volgende de voorgaende instructie. Voorts mede Syne Excellentie ende den Staten-Generael

aen te dienen tgene byden Gecomitteerde vanden Raedt van Staten van Brabandt op heden in Collegio is verthoont, nopende den grooten noot daerinne de saecke vande selve provintie is gestelt, ende dat men daerinne voorder sal moeten versien, ingevalle men de saecke nyet en wilt sulcx laeten voorloopen dat deselve selen vallen in sulcke ghevuegnisse, dat deselve nyet en selen remediabel wesen, tot grooten naedeel nyet alleene van dese provintie, maer oyck vande gemeyne saecke ende generaliteyt. Sal deselve oyck aenden Heere van Hevre (1) ende de Heer van St.-Dallegonde verthoonen dat tgene dwelck alhier es geschiet int feyt vande religie ghebeurt te syne tot meerder versekeringe vandese stadt, ende vuyt andere diversche redenen movementen vuyt nootelyck ende hoochelyck aendringende, oorsaecken ende consideratien, denselven mondelinge verhaelt, daeromme met advyse vanden selven te concipieren eenen brieff aende Hoocheyt vanden Hertoge van Alençon om derselver daeraff te verwetigen, ende denselven redenen Syne Hoocheyt voor te houden, inhoudende clausule van credentien opden voors. Heeren, ende denselven Heeren van stadtswegen te bidden te gebruycken neffens deselve Syne Hoocheyt alle middelen van excuse, ende dat tot synder aencompste in alles sal moigen worden versien soo behooren sal, ende daerinne te willen al doen tgene sal moigen dienen tot voordeel deser stadt; tselve van stadtswegen wel hertelyck denselven Heeren te versuecken, om denselven alsoo gheconcipieerden brieff by myne Heeren gesien ende onder den segel deser stadt geexpedieert, Syne Hoocheyt gepresenteert te worden. Actum IIa Augusti anno 1581.

Opde specificatie overgegeven byden Coronellen belangende tvolmaecken vande ketenen binnen dese stadt, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere promptelyck te versien ende de penningen vuyt te reycken tot volmaecken van dyen. Actum IIIa Augusti anno 1581.

Myne Heeren hebben versocht ende versuecken, mits desen, Michiel Kleynstekere hem te informeren aende metsers, cnapen ende andere die syn gheemployeert bydie vanden Cappitule van Onser-Vrouwenkercke int maecken van eenige secreten ende borgen vande kerckelycke goeden ende jouweelen, waer

(1) Evere.

ende in wat plaetsen deselve goeden ende jouweelen souden moigen gestelt ende verborgen wesen, ende daerinne te doen alle ghoet debvoir ende neersticheyt, soo een goet patriot ende lieffhebber des vaderlandts schuldich is in desen jegenwoordigen noot tot onderstandt vande gemeyne saecke te doene, ende beloven mits desen denselven, nae exigentie ende heysch van synen dienst, te vergelden ende contenteren. Actum IIII^{a} Augusti anno 1581.

Alsoo inden Breeden-Reedt der stadt van Antwerpen is verthoont geweest dat de goeden van wylen Heer Cornelis van Lier, in synen leven Heere van Berchem, ter oorsaecken vande religie, over vele jaeren syn gheconfisqueert, ende dat denselven onder andere kinderen heeft achtergelaten gehadt Joncker Emmery van Liere, die tsedert dese troubelen hem heeft geemployeert soo in dienste van Syne Vorstelycke Genade als vanden ghemeynen landen, ende dat dEdelen slandts van Brabandt, vuyt oorsaecke van dyen ende vuyt andere meer consideratien, hadden den voors. Joncker Emmery van Lier, in plaetse vande vruchten vande heerlyckheyt van Moriensaet (1), dewelcke over twee jaeren hem was gegunt ende geaccordeert vier hondert Rinsguldenen tsjaers opde goeden vande abdye van Affligem gelegen tot Schelde, Soo ist dat Borgemeesteren, Schepenen, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesters ende Goede Mannen vande Ambachten, mits de voors. redenen ende dat den voors. Joncker Emmery van Lier is gheboren vuyt een vande principaelste stammen van desen quartiere, ende namentlyck dat de gemeyne landen ende de voors. stadt daeraff noch groote assistentie ende diensten is verwachtende, hebben geaccordeert dat de voors. Joncker Emmery van Lier de voors. vier hondert Rinsguldenen syn leeffdage lanck jaerlycx selen volgen vuyt de voors. geestelycke goeden oft andere buyten dese stadt ende advenuen vande selve ten platten lande gelegen, mits dat den voors. Joncker Emmery van Lier sal, volgende dopinie vande voors. Heeren Edelen slandts van Brabandt, affstandt doen vande voors. heerlyckheyt van Moriensaet. Aldus gedaen inden Breeden-Raedt gehouden den XXIX^{en} Martii, V^{en} ende XII^{en} Aprilis, XXIIII ende lesten

(1) Moriensart.

Julii 1581. Gelesen ende gearresteert in Collegio den IIII[en] Augusti anno 1581. (*fol. 158 v°.*)

Alsoo myne Heeren, by acte collegiael, belast hebben den Secretaris de Moy dat hy redigeren soude in eene consonantie alle de ordonnantien vande Brandtmeesters, daerby vuegende hetgene in desen tydt noodich bevonden soude moigen worden, ende dat deselve met eenen oyck soude dresseren sekere ordonnantie opden Putmeesters, als dienende allen tselve tot gerieve vande gemeyne borgers ende ingesetenen deser stadt, hebbende dyenvolgende de voors. de Moy met grooten arbeyt ende lange vacatien tselve volbracht ende dordonnantie daertoe dienende gepubliceert ende doen drucken, Soo ist dat myne Heeren, in respecte van tgene des voors. is, geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy denselven de Moy vuytreycken ende betalen selen eene ame wyns oft vyftich guldenen daervore. Actum V[a] Augusti 1581.

Geaccordeert ende by provisien toegelaeten Janne Nuyts, coopman, dat hy met syne menaige, namentlyck de meesters ende meesterssen, jonge knechtkens ende meechdekens, die hy nu ter tydt is hebbende ende vander straeten opraepende te Minnebroeders, dat hy, Jan Nuyts, sal moigen ghebruycken vore het convent vande Witsusters totten sieckhuyse toe, volgende de designatie by Comissarisen den voors. Jan Nuyts te doene, welcke plaetse alnoch geoccupeert ende gebruyct wordt by eenighe religieusen vanden voors. convente. Actum V[a] Augusti anno 1581.

Gecomitteert ende comitteren, mits desen, Mynheer den Borgemeestere Junius de Jonge, Ridder, om in diligentien te reysen nae Syne Excellentie tot Middelborch ende derselver voor te draghen den standt ende gelegentheyt van deser stadt voors., ende oversulcx derselver Syne Excellentie te bidden dat (in conformiteyt ende volgende den versuecke ende ernstige begeerte vande drye Leden derselver stadt,) haer gelieve, soo geringe hetselve sal doenlyck wesen, binnen dese stadt te vinden, om met advyse derselver op als sulcken ordre te moigen stellen soo tselve tot oirboir ende beter wel-

varen derselver stadt behooren sal; voorts mede te verclaren tgene alhier is gebeurt in respecte vande schorsinge vande Roomsche religie, ende dyenvolgende vande ruyminge ende ontcomeringe vande tempels, ende tselve gedaen te wesen tot meerder versekertheyt vande stadt ende mede om voor te comen alle onneenicheyt ende om niet te vallen in merckelycke misvaert, die anderssints duer de aenstaende tweespallicheyt apparentelyck was te rysen, ende voorts oversulcx den Heere van Evre ende den Heere van St.-Dallegonde van deser stadtwegen te informeren vande particuliere redenen ende movementen derselver, volgende de mondelinge verthooninge tot dyen eynde te doene, ende denselven Heeren te willen bidden dat heure Edelheden van stadtswegen de Hoocheyt vanden Hertoge van Anjou gelieve tselve voor te houden ende te verthoonen deselve redenen byden voors. Heere Borgemeestere als boven hun breeder te verhalen, ende waerom men daertoe sulcx is vernootsaect geweest, ende dat tsynder aencompste (alsoo al tgene tot noch toe is ghebeurt is toegelaten om voor desen tydt ende jegenwoordige diffidentie ende wantrouwicheyt de saecke te versekeren,) in alles met advyse van Syne Excellentie ende den Staten sal moigen versien worden ende op als sulcken ordre gestelt soo tot welvaren vanden lande behooren sal. Ende sooverre de voors. Heere van St.-Allegonde ware vertrocken, Syne Excellentie te versuecken ende bidden dat derselver (in regard vanden ghoeden wille die dese stadt es toedragende,) gelieve sulcx te schryven soo sy derselver volcomelyck syn toebetrouwende ende wel hertgrondelyck oyck mits desen syn biddende. Sal voorts de voors. Heer Borgemeestere Syne Excellentie verthoonen de publicatie op heden gedaen nopende de versochte versekertheyt van die vande Confessie, volgende dacte te vorens met hen ghecomuniceert, mede tgene hem desenaengaende ende de gelegentheyt deser stadt mondelinge is verhaelt ende ghediscouvreert, soo de voors. Heeren Wethouders tselve den voors. Heere Gecomitteerde des syn volcomelyck betrouwende. Actum Va Augusti anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te doen maecken tweelff penningen tot behoeve vande Dekens com-

parerende opden Maendaegschen-Raedt, om hun in tyde van noode te dienen tot passeren vande wacht, soo ende gelyck die vande Weth gelevert syn. Actum VII Augusti 1581.

Geordonneert den brouwers deser stadt int gemeyn, ende elcken van hun int besundere, volgende doude gewoonte hunne bieren vuyt te vueren ende die te leveren volgende de voorgaende ordonnantie van myne Heeren voors., ende desaengaende in geene faulte te syne, opde pene ende verbeurte van hondert guldenen eens, te bekeeren in dryen, tot behoeve vanden Heere, der stadt ende den armen, dewelcke pene men over de deffaillanten sonder dissumilatie metterdaet sal doen executeren ; ordonnerende den Cortte Roeden deser stadt last hebbende dese tinsinueren van elcker der voors. brouwers antwoorde pertinente note by geschrifte te houden, ende ten eynde van beteren effecte ende excecutie van desen, selen de Cortte Roeden voors. elcken Deken eene der voors. acten in handen laeten. Actum XI Augusti 1581.

Alsoo Mynheer den Grave van Swartsenborch den Wethouderen der stadt van Antwerpen hadde doen aendienen dat Syne Genade van meyninge was haer te vertrecken naede stadt van Gendt, om neffens den vier Leden van Vlaenderen te vervolgen syne tachterheyt, des soo deselve haer tot de voors. reyse nyet en woude begeven dan met goet genoegen vande goede borgeren hun credit voor derselver verstoect hebbende ende die aen Syne Genade ten achter syn, versueckende daeromme dat den voors. Wethouderen denselven crediteuren, voor soovele in hun ware, souden gelieven contentement te geven, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen ende Ghoede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt, collegialiter vergadert synde, hebben versocht aende selve goede mannen crediteurs Syne Genade sonder eenige becommeringe te willen laeten syne reysen voorderen, verclarende mits desen dat de stadt nyet en sal scheyden van eenige penningen die deselve in haer particulier sal bevonden wesen Syne Genade schuldich te wesen, voor ende aleer deselve selen wesen gecontenteert, mits overleverende der stadtsobligatie, oft daeroppe endosserende deselve betalinge. Des selen de voors. crediteurs gehouden syn te

brengen assignatie van Syne Genade opde selve schult, tot welcken eynde sy dese jegenwoordige acte hebben doen expedieren ende tot hunne versekeringe doen leveren ; ordonnerende oyck Tresoriers ende Rentmeestere ten voors. eynde ende opdat vande voors. penningen geene diversie en geschiede, hieraff note te houden. Actum Lunæ XV[a] Augusti 1581.

Myne Heeren, regard ende ooge genomen opden grooten ende merckelycken aenstaenden noot by faulte van betalinge aende garnisoenen ende volck van oirloge in beseth vande steden liggende, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, allen Wyckmeesters deser stadt int generael ende elck int besundere, sonder vertoogh in handen van myne Heeren voors. te leveren de liste van alle de restanten ende deffaillanten in gebreke ende faulte van betalinge synde vande ierste hellicht vanden vyffden penninck by trommelslach geinsinueert ende by vuytroepe vercondicht, om deselve terstondt sonder vertreck ende dissimilatie te doen feytelyck executeren ende metterdaet aff te panden tot prompt furnissement endegering opbrengen vanden selven V[en] penninck, metten oncosten daertoe te doene. Actum XV[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aende Gecomitteerde vander amonitien de somme van vier hondert Carolusguldenen, ten eynde ende omde selve temployeren tot reperatie vanden toren vande Roypoorte. Actum XVI[a] Augusti 1581.

Geexpedieert vyff acten byde welcke de Heeren vander Weth hebben geapprobeert de leveringe van amonitie daerinne vermelt, gedaen byde Gecomitteerde vander selver amonitien sonder voorgaende acte vande Weth. Actum XVI[a] Augusti anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gehadt het advys vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, mits merckelycke redenen hun daertoe moverende ende regard genomen opden standt ende gele-

gentheyt van Joncker Jan van Daesdonck, over menige jaeren inder stadtsdienst ende eedt gooccupeert hebbende, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, denselven Gecomitteerde den voors. Joncker Jan Daesdonck ende syne huysvrouwe taccomoderen met seker logist gelegen binnen der Clarissen clooster binnen de poorte aldaer aende rechte handt, volgende de designatie byden selven Gecomitteerde hem te doene, om tselve tot synen woonhuyse te moigen ghebruycken. Actum XVII Augusti anno 1581.

Opde requeste vande Dekens ende Oudermans vande ses gesworen Gulden gegunt het poortierschap van St.-Joris-poorte aen Christoffel van Henebouw. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Joris Hoeyer, als vervolcht hebbende de schuldt van wegen den Hertoge van Holstain-Ransouw ende Pauwels Brocktorp, Crediteuren deser stadt, te schincken, tot onderstandt van syne costen ende reyse, de somme van vyff ponden Vleems eens. Actum ut supra.

Gecomitteert Harman de Ruytere te wesen Cappiteyn onder den Coronel Bartholomeeus Pels, in plaetse van Ancelmus de Loo opden Driesch, ende te doen den eedt daertoe staende. Actum XXI[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert, op dordonnantie van Nyverseel, den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Anna Pathie de somme van L guldenen. Actum XXI[a] Augusti 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Henrick Snel, bode van Syne Excellentie, alhier gebrocht hebbende de goede tydingen van het secours van Cameryck met brieven van Syne Excellentie, te geven een pondt Vleems eens. Actum XXII[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert ende ordonneren, mits desen, dat den Moscoviten salm die alhier binnen dese stadt int grosse oft int cleyne vercocht wordt ende nyet gesleten, maer buyten dese stadt verhandelt ende getransporteert, tot wat plaetsen dattet

sy, nyet en sal gehouden syn te comen ten stapel, keure oft affslage, maer alsulcken salm die alhier vercocht, gesleten ende geconsumeert wordt sal subject wesen alleenlyck den keur ende nyet der mynen, sonder welcken keure nyemandt toegelaten wordt den voors. salm alhier te penneweerden ende verhandelen, op pene begrepen inde ordonnantie vande vischcoopers ende den Keurmeesters van dyen raeckende het misbruycken ende de contraventien vanden stapel, keure ende der mynen oft affslage. Actum XXII[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien te doen gieten ende maecken sessentwintich metalen spuyten, ende daeraff elcken wyck binnen dese stadt te versien van twee, om te dienen ende geemployeert te worden tegens dongeluck van brande ende anderssints in tyden van noode, soo tselve te passe ende gerequireert sal wesen. Actum XXII[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Franchois Janssens de somme van twee hondert ende twintich guldenen, voor twee vergulde schalen met een dexel, wegende tsamen LV onchen, tot vier guldenen donce, vanden selven van stadtswegen gecocht om daermede eene vereeringe te doene aen Doctor Leoninus, gelyck tselve geschiet is. Actum XXIII[a] Augusti anno 1581.

Alsoo collegialyck geordonneert is geweest Anthonis Anselmus, Schepen, ende Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers deser stadt, tot coste ende laste derselver stadt, aen te nemen voorde tweede maendt twee schepen versien met volck ende wapenen, om daermede opde riviere vanden Schelde ontrent dese stadt de wacht te houden, ende ter expiratien vande selve tweede maendt, byde selve aen myne Heeren versocht te verstaen heure meyninge vanden toecomenden tyde, Soo ist dat de voors. Wethouderen hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den voors. Anthonie Anselmus ende Peeter Huybrechts deselve wacht soo ende inder manieren gelyck sy tot noch toe gedaen hebben te continueren voor noch eene maendt; ordonnerende insgelycx den Tresoriers ende Rentmeestere denselven Anselmus ende Huybrechts te betalen ende rembourseren de penningen ende

oncosten by hen daeromme voorde voors. IIe maendt gedaen ende verschoten, ende alnoch voor die derde maendt te doen ende te verschieten, by hun by specificatie onder hunne handt geteeckent daeraff te exhiberen. Actum XXIII^a Augusti anno 1581..

Geordonneert dat men van stadtswegen sal beschincken Monsieur Nepveu, Secretaris van Syne Hoocheyt, met acht stadtstoopen wyns. Actum XXV^a Augusti 1581.

Op dassignatie van Nyverseel, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Meester Adriaen Dyck de somme van I^cLXI £ Arthois. Actum XXV^a Augusti anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden te doen delogeren ende vertrecken vuyt St -Michielscloostere de schoolmeestere met den schoolkinders geoccupeert hebbende de kameren ende plaetsen gedestineert tot logemente ende paleys vanden Heere ende Prinche vanden lande, ten eynde men deselve plaetse accomodere ende bequaemlyck reparere - ter compste vande Hoocheyt vanden Hertoge van Anjou, volgende dordonnantie ende last den Tresoriers ende Rentmeestere gegeven. Actum XXVI Augusti 1581.

Geordonneert Meester Michiel Kleynstekere te maecken ende te warcke te leggen sekere poorte om te stellen inden muer opgetrocken rontsomme de huysinge Syne Excellentie van deser stadtwegen gegeven, ende daertoe te nemen den steen daertoe gerequireert liggende opt kerckhoff, inden *Eeckhoff* ende Casteel, volgende de designatie by Marten Neyen, Gecomitteerde tot het benefitieren vanden casteele, hem te doene; ordonnerende den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden den voors. Meester Michiel van synen arbeyt te contenteren. Actum XXVI Augusti anno 1581.

Gecomitteert Meester Henrick de Moy, Secretaris, ende Cornelis Lanschot, Greffier vande Rentmeesterscamer, om tinventarieren de stucken ende minumenten dese stadt voors.

aengaende ende raeckende, berustende in handen van Meester Jan Gillis saliger, Pensionaris was deser stadt. Actum XXVI[a] Augusti anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden tovercomen met Meester Servaes, orgelist, ten eynde deselve alle dage tsavonts een ure opde orgelen spele eenige psalmen ende geestelycke loffsangen, ende dyenvolgende hem te betalen vuyt den incomen vande selve goeden. Actum XXVI[a] Augusti anno 1581.

Myne Heeren, geleth op dinhouden der requeste van die vande Confessie, hebben den remonstranten gegunt ende geaccordeert, in plaetse vande schuere, de Borchtkercke, behalvens den choor, het kerckhoff ende aenhanck vande kercke, om aldaer te houden dexercitie ende oeffeninge van hare religie, ende tselve al by provisien. Actum XXVIa Augusti anno 1581.

Gelycke appointement opde requeste byde gereformeerde overgegeven van St.-Michielskercke, al by provisien. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere van stonden ane te doen repareren, versien ende in ordre stellen het logement ende paleys van St.-Michielscloostere, om aldaer te logeren de Hoocheyt vanden Hertoge van Anjou. Actum XXVI[a] Augueti anno 1581.

Alsoo Syne Excellentie tot meer reysen heeft begeert ende den Wethouderen belast dat men soude prepareren ende accomoderen het paleys oft sHeerenhuys binnen Ste.-Michiels ter aencompste vanden Hertoge van Anjou binnen dese stadt, ende dat het by myne Heeren is geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere terstont te procederen tot reparatie ende vercieringe vanden selven logyste, ende dat de schutterye ende borgersche wacht aldaer deselve wacht is houdende inden salette vanden selven paleyse, Soo ordonneren myne Heeren den Coronellen derselver wacht te doen herleggen op eenige andere plaetsen aldaer ontrent ende de voors. plaetse,

ten fyne als boven, te doen ruymen ende ontcommeren. Actum XXVI^a Augusti anno 1581.

Myne Heeren hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Andries Vermeulen, Schepene der voors. stadt, om met Mynheer den Borgemeestere Heer Jan de Jonge, Ridder, te compareren ende te erschynen van wegen derselver stadt neffens den Staten van Brabandt, jegenwoordich alhier in saecken des landts vergadert synde, ende aldaer mede te raden ende adviseren inde saecken aldaer occurrerende, ende daerinne al te doene met den voors. Heer Borgemeestere tgene tot oirboir vanden landen generael, der Staten van Brabandt ende dese stadt int particulier sal bevinden te behooren. Actum in Collegio XXVI^a Augusti anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Joris Verduyst, ter causen van dat hy ghemaect heeft het waeckhuys onder de Borchttoren, de somme van I^c LVI guldenen I stuyver, I blanck, IX penningen. Actum ut supra.

Alsoo de Aelmoesseniers der stadt van Antwerpen nu dienende tot diversche reysen myne Heeren hadden geclaegt ende te kennen gegeven de groote tachterheyt daer sy inne waren gevallen door hunne verschoten penningen ende den dienst die sy hadden gedaen aende schamele huysarmen deser voors. stadt, ende daerinne de Camere vande armen over lange by successie van tyde was ghecomen, door de groote armoede ende nootelycke distributie dyer dagelycx viele te doene, sulcx dat sy daerdeure alnoch grootelycx aende selve Camer waren ten achtere, ende dat nyet redelyck wesen en soude dat sy door heuren getrouwen dienst souden comen te lyden eenige schade, begeerende daeromme hun te versekeren van heure gedebourseerde ende verschoten penningen ende die sy alnoch selen moigen verschieten ende debourseren, ende om den voors. Aelmoesseniers daerinne allen moigelyck addres ende assistentie te doene, Soo ist dat de voors. Wethouderen geloven denselven Aelmoesseniers ten behoorlycke tyde, te weten tegens Barbara yerstcomende ombegrepen van een maendt oft ses weken daernae ten lancxsten, te indempneren ende doen betalen van allen tgene des sylieden ter saecken van

henne verschoten penningen tot onderstandt vanden armen ten achter selen comen. Ende tot meerder versekertheyt ende bewaernisse vande voors. Aelmoesseniers, alsoo den goeden vanden voors. armen van rechtswegen denselven syn verobligeert om, des noot wesende, daerane te verhalen het remboursement van hunne gedebourseerde penningen, soo hebben de voors. Borgemeesteren ende Schepenen den voors. Aelmoesseniers deselve goeden vanden armen, soo huysen, gronden van erven, renten, chynsen ende andere hen incomen, hoedanich tselve wesen mach, vuytgenomen diegene die alsulcke obligatie ende affectatie nyet en syn subject ende daeronder eenichtsints gerekent moigen worden, als de fondatie van het Knechtkens- ende het Meyskenshuys, ende die diergelycke natuere syn hebbende, in handen gestelt ende stellen, mits desen, om, by faulte van remboursement, ten tyde voors. daerane te recouvreren ende salveren al tgeen bevonden sal worden deselve Aelmoesseniers int generael oft particulier, nae rate van eeniegelyck contingent, ter saecken als vore ten achter ende in gebreke te syne. Belovende hem aengaende de voors. hipotheque ende verhael van hunne penningen opde selve hipotheque geen beletsele, verhinderinge oft naedeel te doene oft te laeten geschieden in eeniger manieren, maer hun daerinne te doene ende doen doen alle behulp ende moigelycke assistentie. Actum in Collegio inden Maendaegschen-Raedt den XXVIII^en Augusti anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde vande amonitie vuyt te reycken aende Aelmoesseniers deser stadt, om daermede te continueren de dagelycxe distributie onder den armen huysarmen deser stadt, de somme van vier hondert ponden Vleems, te weten in twelff payen, alle weken een gerechte tweelffste deel. Aldus gedaen Lunæ XXVIII^a Augusti 1581.

Gelycke acte opden Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, ter sommen van I^c £ Vleems. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het maecken vande advenuen ende buytenschanssen der voors. stadt vuyt te reycken aen dAelmoesseniers deser stadt, om daermede te

continueren de dagelycxe distributie onder den armen huysarmen, de somme van vier hondert ponden Vleems, te weten in tweelff payen, alle weken een gerechte tweelffste deel, ten ware, deselve hierop gehoort, anders werde geordonneert. Actum Lunæ XXVIII[a] Augusti anno 1581.

Daernae gehoort den Gecomitteerde totter directie ende opmaecken vande dry advenuen nopende dinhoudt deser acten, hebben myne Heeren geordonneert denselven Gecomitteerde hun absolutelyck te reguleren nopende dese acte, innegaende de voors. vuytreyckinge den X[en] Septembris 1581, ende sal de voors. somme van XXIIII[c] guldenen, mits brengende quitantie vande Aelmoesseniers, hun worden gepasseert in rekeninge daer ende alsoo behooren sal. Actum ut supra.

Myne Heeren Edelen slandts ende hertochdoms van Brabandt, gehoort ende verstaen hebbende tverclaren ende aengeven vande Heeren vanden Rade vande Staten van Brabandt, hoe dat den tydt vande drye maenden vande leste continuatie van hunne comissie totten voors. Rade was expirerende opden XXIII[en] dach deser jegenwoordiger loopende maendt van Augusto, ende dat hunnen last ende comissie alsdan soude moeten cesseren, dat sy oyck anderssints wel waren begeerende vanden voors. last ontslagen te syne, overmits dat sy denselven last gedragen hadden negen continuele maenden, die nochtans nyet langer gedestineert en was dan voor drye maenden, versueckende alsoo dat den Heeren Staten van Brabandt, alhier jegenwoordelyck vergadert wesende, soude gelieven hun te houden voor ontslagen vande voors. comissie, Soo ist dat de voors. Heeren Edelen, in aensien vanden hoochdringenden noodt ende opdat, door het cesseren vanden voors. Raedt, de saecken vanden lande van Brabandt nyet en souden comen te verloopen met eenige groote confusie ende schade vande gemeyne saecke, hebben goetgevonden dat de voors. Heeren vanden Raede in hunne voors. comissie alnoch souden blyven ende syn ghecontinueert totter compste toe vande Excellentie van Mynheer den Princhc van Oraegnien binnen dese stadt van Antwerpen, oft tot dat by advyse van Syne Excellentie daerinne anders byden voors. Staten sal wesen geordonneert, ende dit opt

welbehagen vande steden, versoeckende den Heeren vanden voors. Rade middelertydt te willen blyven Raedtsgewyse besoignerende. Aldus gedaen, geresolveert ende gearresteert desen XXVI[en] Augusti 1508. Onder stondt : Ter ordonnantie vanden voors. Heeren Edelen, in plaetse van hunnen Greffier Hessels, jegenwoordelyck absent wesende, ende met hunne voorgaende authorisatie. Onderteeckent : VERHAGEN.

Myne Heeren, gesien dinhoudt van desen, hebben gheconformeert ende conformeren, mits desen, mette continuatie vanden Raedt vande Staten van Brabandt, by provisien ende totter tydt anders daerinne sal wesen versien. Actum Lunæ XXXVIII[en] Augusti anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy van deser stadtwegen selen vuytreycken ende betalen aen doctor Mathias de Lobel, medecyn van Syne Excellentie, de somme van sesse hondert guldenen eens, ende dat in recompense ende vergeldinge vande dedicatie die hy gedaen heeft van synen *Herbarius* inde Nederlandsche tale aende gemeyne Leden deser stadt, regard ghenomen hebbende oyck opde groote oncosten ende verleth hetwelck hy gehadt heeft int versuymen ende compileren vanden selven boecke. Actum Lunæ XXVIII Augusti 1581.

Alsoo myne Heeren volcomelyck syn geinformeert vander diligentien ende goeden dienst by Meester Peeter de Pape, deser stadt Procureur inden Rade van Vlaenderen, gedaen int vervolgen ende obtineren vande provisien byden selven Rade deser stadt verleent, om alnoch gehoort te moigen worden int pretens vonnisse gewesen byden gerechte van Cruybeke ten voordeele van Jan Symons ende ten achterdeele deser stadt, metter executie ende vercoopinge van het *Backersveer* metter huysinge ende lande aldaer gestaen ende gelegen, daernae gevolcht met surceantie van executie, hebben den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt geordonneert dat sy den voors. de Pape vander stadtwegen ter saecken voors. voor een grativiteyt selen vuytreycken ende betalen de somme van sessendertich guldenen eens. Actum XXIX[a] Augusti anno XV[c] LXXXI[tich].

Opde specificatie by Meester Pauwels Schuermans overgegeven van syne vacatien op Amsterdam ter dachvaert vande Staten vanden II^en Maii 1581, geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken ende te betalen de somme van V^c XXIIII guldenen X stuyvers. Actum XXX^a Augusti anno 1581.

Geannomineert Jan Baseliers, Schepen, ende Meester Nicolaes de Voigt, Oudt-Schepen, om met dander Gedeputeerde vande Edelen ende steden te procederen totde vercoopinge vande geestelycke goeden ter sommen van twee hondert duysent guldenen, mitsgaders de annotatie vanden selven geestelycke goeden, volgende dacte ende instructie daeraff byden Staten van Brabandt te maecken ende te dresseren, sonder dat deselve desaengaende selen comptabel wesen, tot welcken eynde dunct den voors. Wethouderen dat men sal assumeren eenen parsoon tot den ontfanck vande penningen daeraff te procederene, die aen myne Heeren den Staten van Brabandt ende Leden derselver daeraff sal gehouden syn bewys ende reliqua te doene, mitsgaders eenen clerck om het boeck ende nota vande selve goeden ende vercoop van dyen te houdene, dordonnantien, contracten ende andere saecken desaengaende gerequireert te maeckene. Actum XXX^a Augusti anno 1581.

Alsoo Syne Excellentie tot meer reysen, soo door mondelinge last als diversche brieven ten selven eynde aen myne Heeren Wethouderen geschreven, instantelyck heeft versocht ende vuyterlyck begeert dat men volgende den voorgaenden versuecke vanden doorluchtigen Heere ende Vorst den Hertoge van Anjou, by syne brieven vanden XIX^en deser maendt vuyt Cameryck ten selven eynde aen Syne Princelycke Excellentie geschreven, promptelyck soude maecken op te brengen de quote van XIX^m (guldenen) die de Staten van Brabandt gehouden syn te forneren inde hondert duysent guldenen Syne Hoocheyt voors. byden Geunieerde Staten-Generael opde leste dachvaert inden Hage geconsenteert tot onderstandt van syne heircracht, mitsgaders eenige merckelycke somme om vivres, amonitie, pioniers ende andere nootelyckheden tot provisie vanden selven leiger verheyscht ende

gerequireert, waerdeure ende by middele vande voors. assistentie men sekerlycx verhoipt dat de saecke sulcx sal worden vuytgevuert, dat het gemeyn vaderlandt van desen jegenwoordighen inlandtschen allendigen crych sal worden ontlast ende bevryt, daer ter contrarien ende in faulte vanden voors. onderstandt grootelycx te beduchten is dat Syne Hoocheyt voors. sal genootsaect wesen de saecke ende het landt te verlaeten ende tabandonneren ten appetyte ende proye vanden vyandt, tot gansche bederffenisse ende ondergancк vanden gemeynen lande, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, ter presentien van Mynheer den Baron van Oorschot, Joncker Aerdt van Ennetten, Heere van Schoonhoven, als daertoe byden Staten van Brabandt ende Landtraedt derselver daertoe gecomitteert, hebben versocht eenige goetwillige borgeren ende cooplieden deser stadt, beminders ende geaffectioneerde totte gemeyne saecke, den lande hierinne te willen promptelyck assisteren ende behulpich wesen ter sommen van XXV[m] guldenen, elck prorata van syne macht ende goeden wille ; gelovende den voors. leenders te doen rembourseren vande ierste penninghen te procederen vande geestelycke goeden te vercoopen oft te verpanden, volgende den consente vande Staten ende Leden derselver daertoe gedraghen, waer die gelegen syn ende daer sy ierst selen vercocht oft verpandt worden, tot welcken eynde men den Comissarisen daertoe geordonneert sal geven behoorlycken last ende acte denselven ghoetwillige leenders vande alderierste penningen te rembourseren, ende van egeene te scheyden oft die te laten diverteren voor ende aleer de voors. somme sal voldaen ende betaelt wesen, in conformiteyt vande welcke de voors. Comissarisen selen geven henne particuliere gheloefte. Actum ultima Augusti 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den post den XXII[en] vande voorleden maendt gesonden aen Syne Excellentie, om sekerlyck te vernemen het succes ende secours vande stadt van Cameryck, vuyt te reycken de somme van XVI guldenen. Actum I[a] Septembris anno 1581.

Opde specificatie van Henrick Halspack, clerck inde Secre-

tarye, geordonneert te betalen de somme van XV guldenen I stuyver, ter causen van sekere partyen voorde stadt geschreven. Actum prima Septembris anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden aen die vande gereformeerde religie over te leveren de sluetelen van Onser-Vrouwenkercke, ende denselven te doen alle assistentie om de voors. kercke bequaem te maecken tot exercitie ende oeffeninge vande religie, doende deselve versien van alle nootelycke reperatien, suyveren ende ruymen het gruys ende andere beletselen daerinne wesende, ende voorts van sitplaetsen ende anderssints accomoderen, ten eynde de ghemeynte daermede mach wesen versien ende gerieft nae behooren. Actum prima Septembris 1581.

Gecomitteert Cornelis Daems, Schepene, ende Meester Jan vanden Warcke, Pensionaris deser stadt, om met Joncker Lenaert vanden Hecke ende Joachim Vermeeren, Gecomitteerde vanden Rade vande Staten van Brabandt, aff te handelen de saecke vande twee stuyvers op elcke tonne biers tot behoeve vande amonitien geconsenteert, gelovende goet, vast ende gestantich te houden al tgene byde selve daerinne gedaen sal wesen. Actum II^{a} Septembris anno 1581.

Gecomitteert Meester Willem Martiny, Greffier, om in diligentien te reysen nae Syne Excellentie tot Gendt ende deselve aen te dienen hoe dat die van Nimmegem, naedyen sy, ten versuecke van dese stadt, hebben tot twee oft drye reysen gecontinueert de schorsinge van seker arrest eertydts by eenige ingesetenen gedaen opde goeden ende schepen den borgeren deser stadt competerende, ter causen ende van seker achterstel hen competerende opde Staten van Brabandt, ende namenllyck opt quartier vanden Bossche, sy alhier by hunnen Pensionaris hebben doen aendienen dat ingevalle deselve betalinge nyet en geschiede, de voors. van Nimmegem syn in meyninge deselve arresten teffectueren ende ander becommeringen over de goeden der ingesetenen deser stadt te leggen en te doene ; dat mede ten exempel van dyen, die van Middelborch hebben, voor gelycke renten staende ten

laste van die vanden Bossche, gearresteert sekere schepen toecomende ende competerende S[r] Ancelmo, Schepene, dwelck is eene saecke van diepe innesien (boven de schade ende interest dwelck dese stadt soude geraecken te lyden, ende de diversie ende cessatie van coopmanschap dyer sal vuyt spruyten,) soo door gelycke exemple den last vanden geheelen Staten van Brabandt sal gedronghen worden op dese stadt ; dat daeromme Syne Excellentie gelieve de handt aen te houden dat daerinne mach wesen versien, ende dat de voors. steden heur willen vermyden, gedurende dese jegenwoordighe inlandtschen crych ende troublen, van gelycke schadelycke arrestementen, soo het generael voor het particulier moet gheprefereert worden; item dat Syne Excellentie gelieve de handt aen te houden dat de andere provintie henne quote opbrenge inde obligatie van Palevesini, soo die van Brabandt syn ghereet ende vanden Gouverneur dagelycx worden geimportuneert, mitsgaders soo men, volghende den placcate van renunciatie vanden Coninck van Spaegnien, sal moeten steken nieuwe ysers vande munte, waer dat Syne Excellentie gelieven sal dat de Generaels, omme daerop te resolveren, hun selen vinden, ende voorts Syne Excellentie de gelegentheyt deser stadt ende staet derselver te verclaren, ende al te doene tgene hy tot welvaren deser stadt sal meynen te dienen. Actum II[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Willem Martiny, Greffier, op syne reyse ende comissie nae Syne Excellentie tot Gendt, tot onderstandt vande oncosten, te tellen de somme van acht ponden Vleems, in minderinge vande selve comissie. Actum II[a] Septembris anno 1581.

Gesurrogeert Adam Muntens, in plaetse van Dierick Poelmans, om te dienen voor Controleur oft Contreboeckhouder vande vuytschryvers opde wynassyse binnen deser stadt, onder denselven salaris ende eedt daertoe staende. Actum II[a] Septembris 1581.

Gehoort het rapport vanden Pensionaris de Warck, den Greffier Martiny ende andere Gedeputeerde neffens Syne Excellentie gesonden, van het goet debvoir ende assistentie

die sy hebben bevonden inden Secretaris van Barlecum in saecken deser stadt concernerende, aldaer occurrerende, wesende mede myne Heeren kennelyck de diligentie die deselve desaengaende is ghebruyckende, door de diversche missiven aen dese stadt geschreven, hebben de voors. Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den voors. Secretaris van Syne Excellentie Boudewyn van Barlecum voor een grativiteyt vuyt te reycken de somme van hondert guldenen eens. Actum IIII[a] Septembris anno XV[c] eenentachentich. (*fol 184 v°.*)

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Bruno van Geveren, gesworen bode deser stadt, ter saecke van LXXV dagen vacatien, à rayson van XVIII stuyvers daegs, de somme van LXVII guldenen X stuyvers, mitsgaders noch VII guldenen II stuyvers van verschoten penningen, maeckende tsamen LXXIIII guldenen XII stuyvers. Actum VI[a] Septembris 1581.

Alsoo den Pensionaris van Brussel Meester Willem Verhagen binnen deser stadt in alder vliet ende diligentie de tydinge gebrocht heeft van het ontseth van Cameryck, Soo ist dat myne Heeren geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, Tresoriers ende Rentmeestere dat sylieden van deser stadtwegen denselven Verhagen tot herkentenisse beschinken ende vereeren selen met ses stadtstoopen wyns. Actum VI[a] Septembris 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Meester Engelbert Masius, Pensionaris, eene ame wyns tot LXXX guldenen dame gerekent, ende dat in recompense ende vergelyckinge van alsulcke comparitiegeldt als denselven is competerende sedert het vernieuwen vande weth ultima Novembris 1579 tot St.-Jansmisse 1581. Actum VII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren geinformeert synde dat Michiel Bexs inde Gasthuysbeempden neffens *de Halve Mane*, op sekere erve vande huysinge daer hy inne woont, comende achter aenden muer vande *Swane*, hem heeft vervoordert te maecken

sekere warcken met stroy gedect, contrarie ende tegens dordonnantie, hebben Mynheer den Schouteth geordonneert deselve warcken in alder diligentien ende sonder eenige dissimulatie te doen demolieren ende aff te doene, ende denselven Michiel Becx te doen betalen den breuck daertoe staende, volghende de voors. ordonnantie. Actum VIII[a] Septembris anno 1581.

Gehoort het rapport van Cornelis Daems, Schepene, ende Meester Jan vanden Warcke, Pensionaris, gecomitteert om met den andere Gedeputeerden van wegen vanden Raedt vande Staten van Brabandt, Joncker Lenaert vanden Hecke ende Joachim Vermeeren, om aff te handelen de saecke vande twee stuyvers op elcke tonne biers tot behoeff vande amonitie byden Leden van Brabandt geconsenteert, is goetgevonden ende geresolveert by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, dat den voors. Raedt met dexecutie by hen begonst sal moigen voortsvaren over de brouwers binnen dese stadt, tot voldoeninge ende betalinge vande voors. twee stuyvere in respecte vande bieren soo binnen dese stadt gesleten ende te slytene als andere vuytgevuert ende vuyt te vueren, om binnen Brabandt ghesleten te worden, noch ter tydt allleenlyck eximerende de bieren die buyten derselver provintie van Brabandt coopmanschewyse worden ghevuert. Actum Sabbatis IX[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Lenaert Mailliet, vander hueren vanden huyse ghenaempt *den Schilt van Coelen*, daer jegenwoordich vuyt laste van myne Heeren voors. de Staten van Brabandt ende den Raedt derselver syn vergadert (voor de huere vanden selven huyse, hem Lenaert, toebehoorende,) innegaende St.-Jansmisse anno tachentich ende eyndende St.-Jansmisse LXXXI lestleden, vuyt te reycken de somme vyff hondert guldenen eens, waermede de voors. Mailliet hem sal tevreden houden, sonder yet voorder ten laste vande stadt, ter causen van dyen, te attenteren. Actum IX[a] Septembris 1581.

Gecomitteert Meester Pauwels Schuermans ende Meester

Engelbert Masius, Pensionaris deser stadt, omme te reysen nae Middelborch ende in andere plaetsen van Walcheren daert behooren ende sal wesen gerequireert, ende aldaer soo byden Raedt van Zeelandt ende Magistraet van Middelborch ende allen anderen te verstaen doorsaecke vanden arrestemente gebeurt over sekere schepen den borgeren, ingesetenen ende cooplieden deser stadt competerende, ende te besorgen dat tvoors. arrest werde affgedaen ist moigelyck, exhiberende, in conformiteyt van dyen, de brieven van Syne Excellentie, ende versuecken (ten eynde alle goede eenicheyt ende verstandt tusschen dese stadt ende de voors. provintie mach onderhouden worden,) dat in dese conjuncture ende gevuegnisse van tyde,ghemerct de sware consequentie ende merckelycke inconvenienten dyer in vele ende diversche deelen geschapen syn ende staen daervuyt te rysen ende te spruyten, tot grooten naedeel vande ghemeyne saecke, ende voorts int comuniceren ende confereren van dese saecke, ingevalle van swaricheyt, hen te reguleren volgende instructie hen byden Staten van Brabandt gegeven, ende al in desen te doene tgene sy tot meesten voordeel deser stadt ende den lande selen bevinden te behooren, denselven daertoe authoriserende. Actum IX Septembris anno 1581.

Alsoo den Provoost Danckaert dierste geweest is die myne Heeren met grooten vliet ende diligentie veradverteert heeft van het goet succes van Eyndhoven, hebbende denselven myne Heeren ghebrocht de brieven van Mynheer den Buyten-Borgemeestere Heer Jan Junius de Jonge, Ridder, Soo ist dat myne Heeren geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy denselven beschincken ende vereeren selen met een halve ame wyns oft XXV guldenen daervore. Actum XI[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt hebben gecomitteert Cornelis Daems, Schepene, ende de Policymeesteren deser stadt, ten eynde sy hun informeren, soo binnen dese stadt als elders daer sy selen bevinden te behooren, aenden parsoonen die sy sullen

meynen desaengaende onderricht te syne, hoe ende op wat voet men aldervueglycxste soude connen pegelen de bieren binnen dese stadt ghebrouwen, ende oft tselve soude doenlyck wesen, mits alleene latende brouwen halff- stuyvers- ende cleyn bier, mitsgaders acht-, tweelff- ende sesthien-stuyversbier, verbiedende alle andere soorten van bieren, ende desaengaende te concipieren eene instructie, voet ende raminge waeroppe men denselven pegele soude moigen te warcke leggen. Ende ingevalle sy bevinden tselve nyet gevueglyck, doenlyck ende practicabel te wesen, oprechten eenige brouweryen die men, tot gemeynen gerieve vande inghesetenen, den borgers soude toelaeten elck voor syn gebruyck bieren tot hunnen behoeve ende heurder familie slete ende ghebruyck te brouwen, die men aldaer soude moigen pegelen ende dyenvolghende daccyse betalen, omme, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum Lunæ XII[a] Septembris 1581.

Gecomitteert Janne van Santvoort, Schepene, Meester Henrick de Moy, Secretaris, Michiel van Meerbeke, Wyckmeestere, ende Willem van Schooten, Deken vander Meerssen, om nae hun te nemen ende toversien de rekeninge van alle de restanten, hoedanich ende van wat natueren die syn, vande middelen byden Leden deser stadt geconsenteert, volgende de begeerte vande selve Leden, die te oversien ende, ingevalle van swaericheyt, rapport doen, om voorts geordonneert te worden nae behooren. Actum XIIII[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy, volgende de brieven vande Generale-Staten over eenige dagen ontfanghen, mitsgaders volgende sekere brieven van rencharge geschreven aen Mynheer den Generael des vivres Corpel, op heden in Collegio gelesen, terstondt nae Gendt ten coste deser stadt selen beschicken de quantiteyt van XV[e] last backteruwe. Actum XV[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren, geleth op het placcaet daerby den Coninck van Spaegnien, mits redenen daerinne begrepen, verclaert wordt vervallen vande overheyt ende heerschappye van

dese Nederlanden, ende bevindende selve in effecte conform de resolutie vande Leden deser stadt, hebben gheresolveert ende ghearresteert dat men sal procederen tot publicatie ende vercondinge vanden selven placcate; des sal men continueren de munte ende slach van dyen opden jegenwoordigen loop, ter tydt ende wylen byde generaliteyt desaengaende sal wesen ghenomen een andere resolutie, conform ghenoch de resolutie vande Staten van Brabandt vanden VII[en] Septembris lestleden, ende het voorgaende vercleeren van Syne Excellentie, dat men de saecke vande munte behoorde te vertrecken tot de ierste vergaderinge vande Generael-Staten voors., om alsdan daerinne versien te worden. Actum XVII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren, gehoort het rapport vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, hebben goetgevonden, geresolveert ende geordonneert dat in conformiteyt vander acten van XXII April lestleden, by desen gevuegt ende deselve interpreterende mits desen, voortane nyemandt en sal worden begraven inde kercken ende tempels dan vanden Magistraet, Edellieden, treffelycke borgeren ende ingesetenen van merckelycken qualiteyt, dewelcke tot onderhoudt ende reperatie vande selve tempels, in handen vande voors. Ghecomitteerde vande geestelycke goeden, selen schuldich syn te tellen de somme van vier ponden Vleems eens voor deselve plaetse, met verstande dat de wettige partye ende geselschap vanden afflyvigen sal gestaen, mitsgaders de wettige kinders desselffs metter hellicht, behoudelyck oyck dat sy het graff terstondt selen stoffen met sarcken oft anderssints tselve doen effenen, soo oyck eeniegelyck is gehouden de opgebroken cassye toe te stoppen ende weder te repareren ende teffenen, op pene dat men tselve sal doen effectueren tot hunnen dobbelen cost. Actum XVII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren hebben by provisien, in plaetse van Meester Cornelis Lanschot, gesworen clerck ende assistent vande Tresoriers- ende Rentmeesterecamer, gesurrogeert Jacob Peeters onder gelycke wedden, salaris ende eedt daertoe staende. Waermede myne Heeren verstaen dat den voors.

Jacob Peeters insgelycx is vergolden ende gerecompenseert van syne pretensien ter causen vanden arbeyt ende besoignee by hem in stadtsdienst gedaen, ende dat dyenvolghende hy sal overleveren deselve besoignee, boecken ende stucken deser stadt concernerende in handen vanden Tresorier Pruynen. Actum XVII[a] Septembris anno XV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert dat men Mynheer den Baron van Piterssem, mits syne continuele residentie binnen dese stadt, vergaderinge opde Staten ende de ghoede affectie byden selven in saecken aldaer occurrerende der stadt bewesen, voor een grativiteyt sal beschincken met een ame Renschen wyn, accyse ende impost van dyen, versueckende deselve in dancke te nemen, mits den soberen staet deser stadt. Actum XVII[a] Septembris anno 1581.

Opde ordonnantie vanden Rade vande Staten van Brabandt aengaende de thien duysent pondt poeders tot furnissemente vande quote vanden selven van Brabandt, hebben myne Heeren geordonneert den Amonitiemeesters hen dyenvolgende te reguleren, ende oversulcx te leveren de quantiteyt van X[m] pondt poeders, behoudelyck dat sy selen worden gherembourseert vande twee stuyvers byde generaliteyt over de bieren totter amonitien geconsenteert. Actum XVIII[a] Augusti (*sic*) anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien te laeten volghen den Contrerolleur vande artillerye Peeter Mesmaecker twee canons ende een halve met hunnen affuyten ende toebehoorten, onder dandere *les Mouches de Avennes*, tot behoeve vande generaliteyt, volghende de quote daeroppe dese stadt byde generaliteyt is gestelt, mits nemende recepisse vanden voors. Contrerolleur ende geloefte vande voors. dry stucken te restitueren soowanneer deselve byde generaliteyt nyet meer en selen gebruyct worden. Actum XVIII[a] Septembris 1581.

Gecomitteert Joncker Henrick van Halmale, Examinateur, om te reysen nae Heerentals ende aldaer tot assistentie

vanden Rentmeestere int quartier van Antwerpen te vaceren als Comissaris van wegen deser stadt, int verpachten vande imposten vande Staten van Brabandt ende generaliteyt, denselven daertoe authoriserende. Actum XVIII[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert ende geauthoriseert Joncker Jan van Brecht, Oude-Schepen, om in plaetse van Joncker Henrick van Halmale, jegenwoordich vacerende int verpachten vande nieuwe imposten, met den Rentmeestere Nyverseel, gedurende dabsentie desselfs de ghetuygen te overhooren, te eeden ende de depositien onderteeckenen. Actum XVIII[a] Septembris anno 1581.

Gehoort het rapport vande Comissarisen geordonneert om te comuniceren metten ingesetenen van Berchem opt feyt vande accyse, ende geleth opde presentatie by die voors. van Berchem gedaen, nae rype deliberatie ende ondersueck vander saecken, is by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt geordonneert den voors. Comissarisen, ende namentlyck den Pensionaris Meester Jan vanden Warck, te coucheren ende beworpen, van wegen dese stadt voors., de ghemeyne ingesetenen ende tlichaem derselver, een requeste ende remonstrantie, ende mits redenen daerinne te verhalen, te versuecken consent vande Staten van Brabandt, mitsgaders behoorlycken octroy daertoe dienende, ten eynde ende om een groote myle int ronde ende de plaetsen daerinne begrepen te moigen lichten ende opbeuren geheel accyse tot behoeve vande voors. stadt, tot welcken eynde men sal inde selve requeste duyterste dorpen annomineren. Ende ten eynde tselve betere sonder fraude ende met effect soude moighen worden geeffectueert, te verbieden dat men nyeuwerings egeene bieren ten slete ende om te penninckweerden en sal moigen vercoopen. Actum Lunæ XVIII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren ordonneren den Gecomitteerde tot dmaecken vande advenuen ende buytenschansen affstandt te doen vanden ontffanck vanden accyse van Borgerhoudt, Merxem,

Dambrugge ende den Pothoeck, ende deselve wederom te stellen in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere der voors. stadt, ende hunlieden metten iersten te rembourseren vuyt den gereesten incomen van alsulcke penningen als sy ontfangen gehadt hebben, sedert tydt dat de voors. accyse in hennen handen gestelt syn gheweest. Actum XIX[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren hebben geordonneert ende bevolen, ordonneren ende bevelen, by desen, Janne van Hove, Vincent de Smit ende andere negocianten participerende inde groote negociatie opde generale middelen hierop versocht van wegen den Pensionaris deser stadt, dat sy meesterlyck ondersoecken op hare boecken ende vuytrecken by behoorlycke specificatie allen de betalingen oft tellingen van gelde by hun oft yemanden van hunlieden gedaen aen Syne Doorluchtige Hoocheyt vanden Eersthertoge Mathias, Gouverneur was van dese Nederlanden, ende daeraff verleenen den Pensionaris pertinent bescheet. Actum XXII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren, opde requeste van Guillaume de la Motte, hebben gheconsenteert dat hy de taeffele vande thien ghebo-den, met de passagien daerby gevuegt, sal moigen drucken, soo daerinne, by voorgaende visitatie vanden minister Tafin, nyet en is bevonden streckende tot onstichtinge oft onvrede vande gemeynte. Actum XXII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den Dekens vande Boeckdruckers nyemandt van hunne supposten toe te laten yet te drucken sonder ierst ende alvorens hen ghebleken synde desaengaende hen consent by myne Heeren voors., by acte collegiael oft appoinctement, gegeven te syne, met expres verclaren dat ingeval iemandt vande voors. supposten contrarie van dyen attentere, dat men deselve, boven de pene daertoe staende, sal arbitralyck corrigeren. Actum XXII[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert allen ende eeneniegelycke Rentmeesteren, Kerckmeesters ende eenich bewint gehadt hebbende over de goeden ende innecomen vande Borchtkercke, St.-Jacobs,

Peeter Pots ende alle andere kercken ende cloosters binnen dese stadt, rekeninge ende bewys te doene van hunne administratie over deselve goeden, voor Meester Jan de Pape, Cornelis Daems, Valerius van Dale, Schepenen, ende Meester Dionys vander Neesen, Secretaris, ende voorts over te leveren in handen vanden voors. Daems ende van Dale, als Ghecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, alle de stucken, minumenten ende pampieren vande goeden ende innecomen voors. derselver plaetsen, om voorts deselve ghebenefitieert te worden soo tot alimentatie vande religieusen als anderssints tot behoeve van het ghemeyn beste, soo behooren sal. Actum XXIII[a] Septembris anno 1581.

Alsoo men binnen deser stadt eerlancx is verwachtende daencompste vanden Doorluchtigen ende Hoochgeboren Vorst Mynheer den Hertoge van Anjou, ende dat men gewoon is de Prince vanden lande te logeren binnen Ste.-Michielscloostere, als plaetse totter selver logemente gedestineert ende geckent, Soo hebben myne Heeren de Wethouderen geresolveert dat men Syne Hoocheyt voors. int tselve cloostere nae oude ghewoonte sal accomoderen; ordonnerende daeromme, in conformiteyt vander acte collegiael vanden XXVI[en] Augusti lestleden, den Tresoriers ende Rentmeestere deselve plaetse daertoe te bereyden ende behoorlyck doen versien ende repareren, ende te prepareren al tgene dwelck tot gevueglyck allogemente van noode is; ordonnerende oyck dat de kameren ende plaetsen, by wyen die syn geoccupeert ende becommert, van daer selen deslogeren, verhuysen ende deselve ruymen, mitsgaders affbreken den rosmoelen aldaer ontrent den bollewarck staende. Actum XXIII[a] Septembris anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, soo men binnen deser stadt is verwachtende de Hoocheyt van Mynheer den Hertoge van Anjou, ende dat men deselve verstaet te logeren, volgende doude gewoonte, binnen Ste.-Michielscloostere, ende dat nyet en soude betamen dat men de wachte aldaer soude continueren, Soo is by myn Heeren gecomitteert Mynheer den Borgemeestere Junius om desaengaende te comuniceren met den Coronellen deser stadt, ten eynde daerinne worde versien ende op als sulcken ordre gestelt dat alle

jalosie, occasie ende alteratie ende misverstandt worde ghekeert ende geweert. Actum XXIII[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert Cornelis Daems, Doctor Petrus Alostanus, Schepenen, ende Meester Willem Martiny, Greffier, om te comunicheren met de Consistorie vande Walsche kercke, nopende ende aengaende de schorsinge vande exercitie vande gereformeerde religie binnen Ste.-Michielskercke ter aencompste van Syne Hoocheyt binnen denselven cloostere, ten eynde deselve geduerende syne presentie elders, namentlyck tot Onser-Vrouwen, tegens den thien uren deselve excercitie houden, ende dat alleenlyck ter tydt ende wylen deselve sal wesen vertrocken. Actum XXIII[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert ende geordonneert Ambrosius Francq, schilder, om voor dit jegenwoordich jaer te wesen Deken vande Schilders ende St.-Lucasgulde ende te doen den eedt daertoe staende. Actum ut supra.

Gecomitteert Mynheer den Borgemeestere Heer Jan de Jonge, Ridder, om met den Tresoriers ende Rentmeestere te beneersten ende besorgen dat derven vanden Casteele, mitsgaders alle andere huysen ende erffen, waer die gelegen syn, der stadt competerende, worden ghebenefitieert, ende tot denselven eynde te communiceren mette andere Ghecomitteerde van wegen den Breeden-Raedt, om sulcx de saecke te prepareren ende desaengaende te ramen ende sluyten eenen sekeren voet, welcken volgende de resolutie vanden voors. Breeden-Raedt desaengaende mach comen tot effect, de voors. erven anderssints tot merckelycken interest ledich ligghende, tot proffyte mach gebrocht worden, ende de stadt van heure groote tachterheyt ende lasten voor een deel ontcommert, soo myne Heeren de Wethouderen ende Goede Mannen voors. tselve der neersticheyt des voors. Heer Borgemeesters, syne goede affectie ende yvre dwelck deselve der stadt es toedragende syn betrouwende. Actum Lunæ XXV[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, ende Jan van Santvoort, Schepenen, om met . . . (*sic*) Malepaert, Lenaert

Mailliet ende Janne van Roode (denselven daertoe mits desen comitterende,) te verstaen tot redressement vanden gasthuyse ende te concipieren eenen voet ende raminge hoe men alle disordre tot noch toe aldaer geoccurreert soude moigen wechnemen ende daeroppe in toecomenden tyden versien, opdat de siecke ende crancke lieden aldaer voordane moigen beter getracteert ende besorgt worden dan tot noch toe is geschiet, mitsgaders voorts te procureren ende besorgen dat de pesthuysen ter bequamer plaetse moigen worden gelegt ende opgerecht, ende versien van behoorlycke innecomen ende onderhoudt voorde arme lieden ende ingesetenen deser stadt vande selve bevangen ende besmet synde, nopende deselve insgelycx te ramen ende nemen sekeren voet hoe men tselve aldergevueglycxste soude moigen effectueren, ende al tselve sulcx beneersten dat hetselve hoe eer hoe liever metterdaet mach worden volbracht, al conform der acten vanden Breeden-Raedt daeraff synde, soo myne Heeren ende Raedt voors. hunne neersticheyt syn toebetrouwende. Actum Lunæ XXV[a] Septembris 1581.

Gecomitteert Janne Baseliers, Schepene, ende den Tresoriers ende Rentmeestere, ten eynde sy tsamenderhandt adviseren opt feyt vande brouweryen ende concipieren eenen voet hoe men de frauden ende abusen aldaer occurrerende ende tot noch toe ghebruyct best sal moigen keeren ende weeren, ende te beneerstighen dat desaengaende worde genomen eene cortte resolutie ende vruchtbarige raminge. Actum Lunæ XXV[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert Meester Pauwels Schuermans, Schepene, ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris, om met den Tresoriers ende Rentmeestere te vervolgen ende beneersten de processen der stadt concernerende ende desaengaende eene particuliere sorge ende toesicht te nemen ende daeraff particulierlyck hun warck te maecken, opdat deselve tot merckelyck naedeel vande stadt nyet en worden versuympt, soo myne Heeren hen tselve gansselyck syn toebetrouwende. Actum ut supra.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, Schepene, ende Mees-

ter Willem Everaerts, Pensionaris, om te vervolgen ende beneersten de saecken vanden Breeden-Raedt, ten eynde de resolutien aldaer genomen worden geeffectueert ende volbrocht, tot welcken eynde deselve sullen doen maecken eenen boeck waerinne alle resolutien vande Breede-Raeden selen worden geschreven ende geregistreert, dewelcke sal worden gelegt ende laeten berusten int buffet van Mynheer den Borgemeestere, om denselven altydt voor handen te hebben ende te moigen weten de leste handelinge vanden selven Breeden-Raedt, ende om van alle vorige saecken ende ramingen onderricht ende geinformeert te wesen. Actum Lunæ XXV[a] Septembris 1581.

Gecomitteert Jan van Santvoort, Schepene, Tresoriers ende Rentmeestere, om te spreken met die vande Engelsche Natie, mitsgaders die vande Munte, opt feyt vande wynaccyse ende grooten slete die onder hennen naem ende dexele cortelinge is ghebruyct, met merckelycke faulte daerinne gebruyct, tot grooten naedeel ende prejuditie vande stadt, ten eynde daerinne mach worden versien. Actum XXV[a] Septembris anno 1581.

Geresolveert dat men het oirloichschip liggende tot versekeringe deser stadt ende riviere inden Schelde alhier sal alnoch continueren voor een maendt, innegaende op morgen den XXVII[en] deser maendt ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere de penningen daertoe gerequireert ende noodich vuyt te reycken ende te betalen. Actum Lunæ XXV[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert Cornelis Daems, Meester Peeter van Aelst ende Meester Cornelis Rhetius, Schepenen, om te versien soo opden salaris vande ministers soo vande ghereformeerde religie, vande Confessie van Ausbourg, mitsgaders der kerckendienaren ende alles wes daertoe behoort, deselve mede van huysinge ende habitatie taccomoderen ende daert van noode is, soo tot Lilloo als elders buyten deser stadt, den ministers- ende kerckendienst insgelycx te besorgen, denselven daertoe, mits desen, authoriserende. Actum Lunæ XXV[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert ende geordonneert Willem Dickbier om by provisien te wesen Capiteyn, in plaetse van Peeter de Hooge, over het Schelleken ende St.-Jansvliet, onder Steven Racquet, ende doende den eedt daertoe staende. Actum XXV[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert den Dekens vande Schilders dat sy allen den druckers binnen deser stadt van mynen Heeren wegen ordonneren ende bevelen selen dat sy in hare voortane te drucken almanacken de Peerdemerct van Septembris oft Bamis stellen ende annoteren selen opden XXVI[en] Septembris, als opden selven dach geleet ende gestelt synde, mits redenen denselven kennelyck blyvende, dandere van Sincxen op haren ordinarisen ende gewoonlycken dach. Actum XXVI[a] Septembris anno 1581.

Gecomitteert den Pensionaris Meester Willem Everaerts om toversiene de Blyde Incompste ende tadviseren oft men daer yet soude connen ende moigen byvuegen ende adderen, mitsgaders te concipieren een formulier vanden eedt te doene by Mynheer den Hertoge van Anjou, tot welcken eynde sy selen versuecken aen myne Heeren den Edelen vande Staten van Brabandt ten eynde sy onder hun deputeren ten fyne voors., mitsgaders oyck Mynheer den Cancellier te requireren eenige vuyt den Rade van Brabandt, als de Conseiller Malcoten oft eenige andere, om tsamenderhandt te besoigneren opde voors. bly incompste ende eedt voors. Actum XXVII[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert dat men sal ommeslaen mette trommele overal binnen dese stadt, ten eynde eeneniegelyck, soo proprietaris als huerlinck, alnoch schuldich ende in ghebreke wesende van betalinge vanden iersten halven vyffden penninck, van stonden ane ende sonder voorderen vertreck, comen betalen in handen vande Wyckmeesters, elck in syn quartier, hunne tachterheyt, ende dat by gebreke van dyen ende byaldyen eenige huerlingen te Bamisse quamen te verhuysen sonder betaelt te hebben, tselve gebreck ende tachterheyt sal verhaelt worden opde proprietarisen vande huysen. Actum XXVIII[a] Septembris anno 1581.

Geordonneert dat den Capiteyn vande ruyteren nu ter tydt logerende int priestershuys vande Facques alhier van stonden ane ende sonder eenich voorder dilay tselve huys sal ruymen, verlaeten ende met alle de syne trecken vuyten voors. cloostere, ende sal tselve huys syn tot behoeve vanden minister vande Confessie. Actum XXIX^{a} Septembris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Alsoo Meester Thomas Thilius, Minister deser stadt, mits de warcken die men in oft ontrent syne wooninge moet maecken, van daer cortelincx geschapen is te moeten vertrecken, ende dat redene ende equiteyt dicteert dat deselve Heere versien worde van eene andere bequame wooninge, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen, gehadt het advys van de Gecomitteerde ende geleth hebbende op tgene des voors. is, geconsidereert oyck dat het ordinaris raedthuys sooverre gebrocht is, dat sylieden aldaer cortelinge meynen te vertrecken, geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, dat men den voors. Thilius syn leven lanck gedurende voor syn wooninge sal geven ende laeten gebruycken het huys aldaer Borgemeesteren ende Schepenen voors. nu te rade comen, te wetene die syde comende int innecomen vander straten oogstwaerts, beginnende vanden trap aff comende aende Greffie tot achter aende ruye, metten hoff ende gaelderye ende ganck daertoe dienende; wel verstaende dat sooverre dese stadt oft yemandt anders haerder last oft actie hebbende, door het ander quartier comende, soo voors. is, westwaerts, geraecten te maecken eene strate, alsdan tot hunwaerts selen moigen nemen de stallinge, washuys, camer vanden Marckgrave, galerye daerneffens, metten huysken oft câmer vanden clerck vanden Amptman, blyvende dander verhuerde huysen aende strate in heur geheel, behoudelyck nochtans dat indyen deselve huysen opde pletse vanden voors. huyse hebben eenige vensters, dat deselve selen worden gestopt, emmers tot boven reycx. Actum XXIX^{a} Septembris anno 1581.

Myne Heeren, geleth hebbende op sekere requeste overgegeven by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, byde welcke verthoont wordt het gansch ende groot verlies van syne goeden, hetwelck deselve is lydende

door syn vertreck van Wanroy ende Diest, int beginsel vande separatie vande Generale-Staten, corts nae het vertreck van Don Jan nae Namen, ende gehadt hebbende het advys vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, dat deselve Heer van Wanroy voortane, voorde huyshuere vanden huyse daerinne deselve jegenwoordichlyck is woonende, des jaers geven sal de somme van hondert guldenen, blyvende der resten aengaende de huercele vanden selven huyse ghemaect in haer geheel; ordonnerende den voors. Gecomitteerde vande geestelycke goeden tselve alsoo te achtervolgen ende te boecke stellen. Actum XXIX^{a} Septembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Joris Verjuys ende Lambrecht Jonckmans, metsers, voor het handtwarck ende maecken vanden warckhuyse staende op deser stadtswalle byde Bagynepoorte, de somme van twee gondert XVI guldenen. Actum XXIX Septembris anno 1581.

Een ordonnantie opden Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken II^{c} XIIII guldenen XVII stuyvers, ter saecken van vacatien tot Middelborch ende Vlissingen by Meester Pauwels Schuermans ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris, gedaen. Actum ultima Septembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Gheeraert Robbe, als ghemechticht vande kinderen van Frans van Kerssenbroeck, erffgenamen van Anthonis van Kerssenbroeck, in minderinge van hunne schuldt op dese stadt competerende, vuyt te reycken de somme van I^{c} L guldenen. Actum II^{a} Octobris anno 1581.

Gelycke acte opden selven als gemechticht van Joncker Adolff Swarts, Landtdrost des Graeffschap Lippe, getrout hebbende Vrouwe Anna van Herde, weduwe Johans, Edele van Bueren, een hondert guldenen in minderinge als boven. Actum II^{a} Octobris anno 1581.

Geordonneert, opde quitantie vanden Rentmeestere Niver-

seel, vande somme van II^{m} IX^{c} LII guldenen X stuyvers te tellen in minderinge vande bede, ende dat in respecte van gelycke somme byden Tresoriers ende Rentmeestere tot Middelborch affgesproken over de arresten gedaen opde schepen dingesetenen deser stadt competerende. Actum ut supra.

Gecomitteert Cornelis Daems, Schepene, ende Meester Georgius Kieffelt, Secretaris der voors. stadt, ten eynde sy in diligentien reysen nae Mechelen ende aldaer ten huyse aengaende het clooster van Ste.-Michiels binnen Antwerpen, ende oyck tot andere plaetsen daert bevonden sal worden van noode te wesen, inventarieren alle de meubele goeden ende tgene des denselven cloostere ende den overledenen Prelaet eenichssints heeft aengegaen ende is concernerende, ende besundere seker coffer met yser beslaen ende tgene des daerinne is, dwelck aldaer ten huyse van Meester Jaspar Bonte, Secretaris der voors. stadt Mechelen, vuyt tvoors. clooster is getransporteert den X^{en} dach der voorleden maendt Septembris, ende ten eynde al tselve gevueglyck geschiede, selen de voors. Gecomitteerde hen addresseren aende Wethouderen aldaer ende hunne assistentie daerinne gebruycken, achtervolgende het versueck dwelck myne Heeren tot dyen eyndemetdeserstadtbrieven aende voors. Wethouderen doende syn. Actum II^{a} Octobris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Syn byden Leden deser stadt gecomitteert Meester Jan de Pape ende Joncker Jacob van Wachtendonck, Schepenen, met Meester Henrick de Moy, Secretaris deser stadt, Heer Jan van Schoonhoven ende Heer Jacob van Berchem, Oude-Schepenen, Cornelis Dyckstraet ende Gillis Crol, van wegen den Wyckmeesters, Jan van Steenwinckel ende Franchoys van Uffele, vande Ambachten, om te overhooren de rekeninge vande Gecomitteerde totte amonitie.

Geordonneert den Gecomitteerde totte opbouwinghe ende opmaecken vanden stadthuyse den Gecomitteerde vande Staten van Brabandt tot vercoopinge vande geestelycke goeden ten platten lande te doen openinge vande camer aldaer gestaen neffens de Peysmaeckerscamer, om by hun gebruyct

te worden ende aldaer te besoignieren, ten eynde voors., ende dat al by provisien voor eenen cortten tydt, tot wederseggingе vande voors. Wethouderen. Actum IIII[a] Octobris anno 1581.

Geauthoriseert Meester Jan vanden Warcke, Pensionaris deser stadt, om te reysen nae Brussel oft yemandt anders gequalificeert synde aldaer te beschicken, om aldaer te vervolgen het consent nopende de saecken vande domeynen byde Edelen van Brabandt gedaen ende gegeven. Actum IIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Bruno van Geveren, deser stadt bode, LXXXV[tich] guldenen XVI stuyvers, ter causen van vacatien ende anderssints, prout in specificatione. Actum IIII[a] Octobris anno 1581.

Gecomitteert Jan Anthonis ende Dionys Bally om te wesen Keurmeesters vande Natie vande Zeepzieders ende te doen den eedt daertoe staende. Actum IIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert Steven Henricx om te wesen Deken vande Natie vande Goutsmeden voor dit jegenwoordich jaer ende te doen den eedt daertoe staende. Actum IIII[a] Octobris 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Moyses Opten Grave, stadtbode, XLV guldenen XVIII stuyvers, ter saecken van vacatien ende anderssints, prout in specificatione. Actum IIII[a] Octobris anno 1581.

Is by myne Heeren in Collegio geresolveert dat Jan vanden Warcke, Pensionaris der voors. stadt, aen Mynheer den Buyten-Borgemeestere Heer Jan de Jonge soude vercleeren hoe dat de voors. Wethouderen raedtsaem ende gheheel nootelyck vinden dat de voors. Buyten-Borgemeestere nu ter tydt nyet en soude vertrecken vuyt deser stadt, om wat saecken dattet oyck soude moighen wesen, mits de gelegentheyt des tydts ende diversche occurrerende saecken van grooten insiene ende gewichte, die in syne jegenwoordicheyt

ende mits deselve te gevueglycker affgedaen ende tot effecte souden gebrocht worden, ende dat hy dyenvolghende hem instantelyck soude excuseren aenden Raedt vande Staten van Brabant in respecte vande comissie diese hem gedelibereert hadden te gheven, om vuyt dese stadt te vertrecken ende hem temployeren inde saecken vanden lande, waeraff de voors. Pensionaris ten voors. dage myne Heeren heeft rapport gedaen. Actum IIII[a]. Octobris anno 1581.

Naedyen, den III[en] Octobris inden jare XV[c] een ende tachentich, is int lanck by Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere verthoont, inden Breeden-Raedt ten voors. dage gehouden, de redenen waeromme dattet meer dan hooch noodich was promptelyck op te brengen de somme van negentien oft twintich duysent Rinsguldenen, om daermede te voldoene de quote daerop het landt van Brabandt gestelt was inde hondert duysent Rinsguldenen geaccordeert byde Staten-Generael tot behoeve vande Hoocheyt vanden Hertoge van Anjou, Soo ist dat de Heeren Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesters ende Goede Mannen vande Ambachten, in conformiteyt vande propositie gedaen byde voors. Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, hebben geconsenteert ende geaccordeert dat de voors. negenthien oft twintich duysent Rinsguldenen selen worden promptelycken gefurneert, behoudelyck dat sy daeraff met den verloope wederom selen worden gherembourseert vuyt de geestelycke goeden, die sonder eenich vertreck ten platten lande selen worden beleent oft vercocht, ende dat achtervolgende dacte byde Staten van Brabandt daerop verleent den XX[en] der voorleden maendt Septembris. Ende oft de cooplieden oft andere die de penningen selen furneren met de voors. versekertheyt vande geestelycke goeden nyet en wilden tevreden syn, hebben totten dyen verbonden de middelen die binnen dese stadt geheven worden tot de fortificatie vande selve, mitsgaders tot het opbouwen vanden stadthuyse, om sekerlyck betaelt ende voldaen te worden op alsulcken tydt ende tot alsulcken interest als men gevueglycken met hen sal connen accorderen tot meesten proffyte vanden lande van Brabandt. Aldus gedaen, gelesen ende gearresteert in Collegio den V[en] der voors. maendt Octobris anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden van stonden aen te doen opnemen ende daernae hoogen den ommeganck comende aen Onser-Vrouwenchoor, opde selve hoochde ende gelycken voet oft waterpas vanden selven coor, ende daertoe te ghebruycken de eerde liggende tusschen den buytenmuer vanden selven choor ende het buyten nieuw warck genaempt *het Papenbollewarck.* Tot welcken eynde sy selen moigen ontleenen de pypegalen ende andere instrumenten daertoe nootelyck vande Fortificatiemeesters deser stadt, onder recepisse derselver Gecomitteerde, oft anderssints tselve by bestedinge te warcke leggen, ende alle debvoir ende neersticheyt doen ten eynde hetselve warde volbracht, ende opdat tselve warck te geringer mach worden geeffectueert, soo selen de voors. Gecomitteerde de eerde daertoe gerequireert oyck moigen nemen daer sy deselve ten naesten ende minsten coste selen becomen. Actum IX^a Octobris anno 1581.

Op het billieth gepresenteert byden Ambassadeur vanden Coninck van Portugael, geordonneert den Collecteurs vanden accyse te passeren een pointsoen Franchen wyn ende een ame biers van XV stuyvers. Actum ut supra.

Gecomitteert ende geordonneert Dierick van Molle terstondt te doen maecken de huysen ende logien in desen geruert, ende dat sonder voorder vertreck, ordonnerende ten selven eynde den Fortificatiemeesters hem te debourseren ende te betalen tghene daertoe sal wesen gherequireert. Actum IX^a Octobris anno 1581.

Geordonneert, opde specificatie by Abraham de Ridder, clerck vanden Pensionaris Maes, overgegeven den Tresoriers ende Rentmeestere, denselven vuyt te reycken de somme van V^c guldenen V stuyvers, volghende de requeste by hem overgegeven. Actum ut supra.

Geordonneert denselven Jaecques Boon vuyt te reycken LII guldenen XVIII stuyvers, ter saecken ende volgende de specificatie by hem overgegeven. Actum X^a Octobris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers den Gecomitteerde vande erffgenamen Daniel Crames, op rekeninge van tgene der voors. erffgenamen ten laste deser stadt is competerende, vuyt te reycken, in minderinge vande selve schuldt, de somme van II^{c} guldenen. Actum X^{a} Octobris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Hans Snyders, ter causen van eene ame wyns metter accyse ende hoochsele van dyen, aen Mynheer Tempel vuyt laste van myne Heeren geschoncken, vuyt te reycken LXIII guldenen. Actum XI^{a} Octobris anno 1581.

Tot behoeve vanden Tresorier Prunen een acte opde assignatie vanden Rentmeestere Nyverseel van II^{m} IX^{c} LII X stuyvers Arthois. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende de Goede Mannen vande Ambachten, representerende de Leden ende tgeheel lichaem deser stadt, hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, Heer Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere, Meester Jan de Pape ende Joncker Philips van Schoonhoven, Schepenen, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, Heer Dierick vanden Werve ende Heer Jan van Schoonhoven, Ouwde-Schepenen, Meester Henrick van Uffele ende Jan de Champs, Ouwde-Wyckmeesteren, Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers, Willem van Schooten, Deken vander Meerssen, Joos le Febure, Deken vande Bereyders, oft in absentie van eenige vande voors. Dekens hunne respective voorgaende Hooftdekens, om te overhooren de rekeninge van Henrick van Lemens, Rentmeestere deser stadt, van synen iersten jaere geeynt in Martio lestleden. Actum in Collegio den XI^{en} Octobris anno 1581.

Alsoo Joos Arentssen van Horne myne Heeren hadde te kennen gegeven dat hy alhier gebrocht hadde zekere ossen om alhier ter merct te vercoopen ende dat hy hadde verstaen dat men daerinne swaricheyt soude maecken, vuyt oorsaecken dat die ierst tot Lyere ten stapel souden behooren te comen, daerinne hy verstondt nyet gehouden te syne, als binnen dese

landen gemest ende alhier te water gebrocht, ende dat oyck qualyck moigelyck soude syn die te Lyere te brengen, mits de swaerte vande selve ossen, de voors. myne Heeren, hierop geleth hebbende, hebben den voors. Joos Arentssen geconsenteert de voors. ossen alhier by provisien te moigen vercoopen. Actum XII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde tot den bouw vanden stadthuyse de camer van het Collegium, ordinarise ende extraordinarise rollen, te versien van sidtcussens, taeffelcleedt ende toebehoorten, ende de cussens aldaer vast te maecken tegens het wechnemen, soo tselve gevueglyck ende tot gerieve vande Heeren best sal connen gedaen worden. Actum XIII[a] Octobris 1581.

Gecomitteert Meester Gregoris Kieffelt, Secretaris, om in diligentie te reysen nae Gendt ende aldaer te spreken met den Schepenen vanden Keure ende andere Wethouderen derselver stadt, mitsgaders mede met Mynheer den Baillieu Steelandt, ende aen te dienen darrest op eergisteren geschiet, inde riviere vande Schelde, over de schepen geladen met coren, teruwe ende ander graen tot dese stadt gedestineert, ende soovele neffens denselven te beneerstigen ende effectueren dat tselve arrest terstont worde gelicht, ende ingevalle van eenige swaricheyt, hem voorts te transporteren tot Brugge oft elders neffens Syne Excellentie ende myne Heeren vanden Raedt vande Staten, ende tselve aldaer te verthoonen ende te verwerven behoorlycke provisie tegens tvoors. ende andere gelycke arresten ende becommeringen, ten eynde de stadt, by faulte van dyen, nyet en worde geoorsaect daertegens te gebruycken sulcken middele als van noode sal wesen om gelycke ongewoonlycke ende onbehoorlycke wegen voor te comen, waerdeure apparentelyck staet te rysen een groot misverstandt, dwelck in dese gevuegnisse, sunderlinge tusschen twee alsulcke principale steden ende naegebueren, dient geweert. Mede te versuecken aende Leden van Vlaenderen ten eynde sy hunne quote inde obligatie vande Coninginne van Engelandt gereet maecken ende opbrengen, ende ten selven eynde oyck brieven soo van Syne Excellentie als myne Heeren vanden Raedt voors. te verwerven

aende Staten van Hollandt, tot welcken eynde hy sal communiceeren met Mons[r] Asseliers, Audiencier. Actum XIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Collecteurs vanden wynaccyse te laeten volgen de gulde vande *Goude Blomme* daccyse, impost ende hoochselen der stadt competerende van dry amen ende een halff wyns byder Camer op hunnen feestdach en Sontage lestleden ende andere navolghende dagen gedroncken. Actum XIIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Hans Vrancx, der stadt groffsmit, ter causen van sekere garden ende gelevert ysere int versien van het huys Mons[r] de Villiers, Conseiller van Syne Excellentie, vuyt te reycken de somme van XXIII guldenen IIII stuyvers. Actum XIIII[a] Octobris anno 1581.

Gesien by myne Heeren de vyff distincte ordonnantien vanden Rade vande Staten van Brabandt, respective vanden XI[en] Augusti, XXI, XXIX Septembris, II ende VI[a] Octobris lestleden, onderteeckent Zuerius, mentie maeckende van een ysere stuck op Hoochstraten, II[c] heele spiessien aen Andries van Heertvelde, duysent pondt poeders tot behoeff van Diest, ses ysere stucken tot behoeff van Eyndhoven, IIII[m] pont poeders tot behoeff vanden volcke liggende tot Eyndhoven, Helmont ende elders inden Kempen, item voor Loenhout thien haken, L pondt cruyts met lonten ende loot, ses heel ende ses halff spiessien ende I[c] pondt fyn cruyts, hebben deselve geadvoyeert. Actum XVI[a] Oclobris anno 1581.

Een acte van ordonnantie opde assignatie van Niverseel, Rentmeestere van Brabandt, tot behoeff van Jan van Hove, vander sommen van VIII[m] V[c] LXXX guldenen eens. Actum XVI[a] Octobris anno 1581.

Gecomitteert Andries Vermeulen, Schepen, ende Cornelis Dyckstraet, Oude-Schepene, om mette Gedeputeerde van wegen den Staten van Brabandt te besoigneren tot ver-

coopinge oft beleeninge vande geestelycke goeden tot twee hondert duysent guldenen, volghende dinstructie daeraff byden Staten van Brabandt ghemaect ende gearresteert voor dierste consent daerop byden voors. Staten gedragen. Actum XVI[a] Octobris 1581.

Alsoo volghende den consente byde Leden deser stadt Breeden-Raetsghewyse vergadert den derden deser maendt Octobris daertoe gedragen, is geconsenteert de oplichtinge van XIX oft XX[m] guldenen, ende daervoren te verbinden de middelen vande fortificatie ende herbouwinge vanden stadthuyse deser stadt, ende dat deselve penninghen worden gefurneert by Joachim Stuydelinck ende consoorten vierthien duysent Rinsguldenen, Mynheer Andries Vermeulen, Schepen deser stadt, drye duysent Rinsguldenen ende andere drye duysent Rinsguldenen byde Gecomitteerde tot de buytenfortificatie, Soo ist dat myne Heeren ordonneren de Gedeputeerde vande fortificatie deser stadt, mitsgaders tot de herbouwinge vanden stadthuyse, dat sy den voors. Studelinck ende consoorten, Vermeulen ende Gecomitteerde tot de fortificatie vande buytenyen selen laeten genyeten, naeden overstryck vande maendt van Novembris toecomende, by sooverre sy alsdan by ander middel nyet en syn voldaen ende betaelt, vuyt elck vande voors. middelen hondert ende vyfftich Rinsguldenen ter weken, al tot voldoeninge ende achtervolgende de Schepenebrieven daeraff byden Leden deser stadt ghepasseert den XIII[en] deser maendt Octobris; ordonnerende ende expresselyck bevelende de Collecteurs ende Contrerolleurs, soo vande buyten- als binnenaccyse, den ontfanck vande voors. middelen vande fortificatie ende bouwe vanden nieuwen stadthuyse hebbende, dat sylieden respective alle weken int vuytgheven van hunne conterollen ende overtellingen van hunnen ontfanck selen separeren ende splyten de voors. hondert L guldenen van elck der voors. ghenoemde middelen, tellende deselve weeckelyck, ende laetende den ontfanck daeraff hebben de voors. Joachim Stuydelinck, Andries Vermeulen ende Gecomitteerde vande buytenschansen, oft aen alsulcke als by hunlieden daertoe sal wesen geauthoriseert, met wyens quitantie sy selen ghestaen. Actum XVI[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert Gilles Vertangen om te wesen Deken vande Goudtsmeden, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XVII^a^ Octobris 1581.

Ten eynde de kennisse van alsulcke misbruycken als men pretendeert gecomitteert te syne by S[r] Peeter Rubis mach ghenomen worden by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, volgende doude heercomen ende previlegien der voors. stadt, Soo ist dat deselve myne Heeren gecomitteert hebben ende comitteren, mits desen, Valerius van Dale ende Meester Cornelis Retius, Schepenen, mitsgaders Meester Henrick de Moy, Secretaris, ten eynde deselve, ten versuecke ende instantie van Mynheer den Marckgrave, tot laste des voors. Rubis preparatorie sal willen nemen oft meynen te dienen tot synder intentien, omme etc. Actum XVII_a Octobris anno 1581.

Geordonneert den Wyckmeesters, elck in syn quartier, dat sy in diligentie selen procederen tot den ontfanck van het tweede deel vanden vyffden penninck byde Leden deser stadt opden IX[en] ende XI[en] dach der maendt Junii lestleden geconsenteert, ende de ierste penninghen daeraff by hen tontfangen brengen in handen van Aerdt Bormans, Jeronimus Coymans ende Jan Pelgrim totter sommen toe van XXV[m] guldenen, metten verloope van dyen, soovele deselve by liquidatie selen bevonden worden te bedragen, als totte distributie vande selve somme byde voors. Leden gecomitteert synde, ende dat in voldoeninge ende achtervolgende der acte collegiael daeraff synde in date den XIX[en] der voors. maendt Junii. Ende ten eynde tvoors. tweede deel vanden V[en] penninck, mitsgaders de restanten van dierste deel vanden selven vyffden penninck, te gereeder moigen betaelt ende ontfangen worden, selen de voors. Wyckmeesters, elck in hun quartier, omgaen ende daeraff advertentie doen dat eeniegelyck syn contingent promptelyck betale; ordonnerende tot dyen de voors. Wethouderen dat men daernae ende tselve gedaen synde, overal binnen dese stadt ter ghewoonlycker plaetsen sal omslaen de trommele, met scherpe belastinge van stadtswegen dat nyemandt in gebreke en sy oft blyve van te betalen tgene hy in tvoors. tweede deel vanden V[en] penninck ende de restanten

van het ierste deel schuldich is, oft dat anderssints daerinne tegens de deffaillanten versien sal worden nae behooren. Actum XVIII^{a} Octobris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Alsoo, volgende den consente vanden Breeden-Raedt gehouden den III^{en} deser maendt, is geconsenteert de oplichtinge van XIX oft XX^{m} Rinsguldenen, ende daervoren te verbinden de middelen vande fortificatie ende vande herbouwinge vanden stadthuyse deser stadt, ende dat dyenvolgende Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben laeten accorderen met Joachim Stuydelinck voor vierthien duysent Rinsguldenen, Mynheer Vermeulen, Schepen deser stadt, voor drye duysent Rinsguldenen, ende de Gecomitteerde totte buytenfortificatie voor andere drye duysent, ende deselve geloeft te betalen binnen de geheele maendt van Novembris naestcomende, oft dat, by gebreke van dyen, hen naeden overstryck vanden voors. tyde alle weke soude volgen vuyt de middelen vande voors. fortificatie hondert ende vyftich Rinsguldenen, ende andere hondert vyfftich Rinsguldenen vuyt de middelen vande voors. herbouwinge, tot de reele ende volle betalinge toe met den interest tegens thien ten hondert, volgende dobligatien ende ander bescheet daeraff synde, Soo ist dat men ordonneert den Collecteurs respective ontfanck hebbende vande middelen gedestineert tot behoeve vande voors. fortificatie ende herbouwinge dat sy de voors. geinteresseerde cooplieden, naeden voors. tyde, selen de voors. hondert ende vyfftich Rinsguldenen ter weken voldoen, ende daeraff oyck geven hunne particuliere geloefte van dese in allen synen poincten te volbrengen, oft tot dyen eynde dese acte onderteeckenen, tot meerderen contentemente ende versekertheyt vande voors. cooplieden. Actum XIX^{a} Octobris anno XV^{c} eenentachentich.

Gecomitteert Jan van Santvoort ende Jan Baseliers, Schepenen, om met yemanden vande Secretarisen ten huyse van wylen Meester Pauwels Schuermans te inventarieren ende te aenveerden alle ende elcke de stucken, titulen ende minumenten deser stadt, aengaende ende raeckende de processen dwelck deselve stadt tegen de Schetsen is hebbende ende alle andere de voors stadt eenichssints aengaende concernerende,

om, tselve gedaen, voorts geordonneeert te worden soo behooren sal. Actum XX[a] Octobris anno 1581.

Naedyen het rapport is gedaen geweest inder saecken van Henrick van Gestenryck ende Jacob Bruynincx, aengaende het versueck vanden voors. Bruynincx om ontfangen te moigen worden in appellatien vanden vonnisse byde Coronellen deser stadt tsynen laste gewesen, syn by myne Heeren gecomitteert Meester Jan de Pape, Schepen, Meester Jan vanden Warcke, Pensionaris, ende Meester Severyn van Uffele, Greffier der voors. stadt, om metten voors. Coronellen te comuniceren ende denselven voor te slaen sekeren regel die men voor toecomenden tyden souden moigen houden aengaende de appellatien van hunnen gewysde, ende de saecke te sluyten ende accomoderen met advyse, raedt ende consent vanden selven Coronellen, by distinctie vander saecken, tsy ten respecte vande importantie, cleynicheyt oft anderssints vande selve. Actum XXIII[a] Octobris anno 1581.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, Jan Baseliers, Schepen, ende Meester Henrick de Moy, Secretaris, ten eynde sy hun informeren opde gerechticheyt ende possessie dye dye van Brussel souden hebben, om met hunne schepen alleen te vaeren nae Willebroeck ende tot Brussel door de nieuwe vaert, met exclusie vande schippers deser stadt, ende daeraff te comuniceren metten Gedeputeerde van Brussel ende den Dekens vande Schippers, omme, tselve gedaen ende hunlieden rapport gehoort, voorts geordonneert te worden soo behooren sal. Actum XXIII[a] Octobris anno 1581.

Alsoo inden Breeden-Raedt gehouden den XI[en] deser maendt, byde opinie van Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere te voren den Leden aengedient, item dopinie ende advyse van dOuwde-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, alsdoen gelesen ende daernae schriftelycken overgegeven, nopende de quotisatie die tot laste vande borgeren ende ingesetenen deser stadt soude geschieden, diversiteyt van opinien is bevonden, ende dat de voors. Goede Mannen vande Ambachten hebben vooral versocht datter sekere preparatoire

quotisatie ierst soude gedaen worden, om deselve inden Breeden-Raedt soo by hun als by dandere Leden gesien, voorts geresolveert te worden gelyck tot voordeele vande gemeyne Geunieerde-Provintien, den lande van Brabandt ende dese stadt sal worden bevonden te behooren, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen daerop ierst gecomuniceert hebbende met die vanden Rade vande Staten van Brabandt, vande Coronellen, Hooftmannen ende Wyckmeesters ende de drye Hooftdekens vande Ambaehten, ende daernae gerapporteert inden Maendaegschen-Raedt, hebben geordonneert dat de voors. quotisatie sal worden ghedaen by twee vande Weth, twee vande Ouwde-Schepenen, de Wyckmeesters ende Capiteynen vanden selven wycke, elck in synen quartiere, ende twee vande Goede Mannen vande Ambachten in wyens handen selen gelevert worden de listen byde Coronellen deser stadt tot dyen eynde gemaect, behoudelyck dat de rycxte nyet hooger en selen worden gestelt dan een pondt Vleems ter weken ende de minste op vyff stuyvers ter weken, ende dat alleenlyck voor drye maenden, ende dat men sunderlinge regard nemen sal dat de quotisatie werde soo gelyckelyck gedaen als het moigelyck is, lettende op eensiegelycken qualiteyt ende macht ende verlies, dwelck soo ten platten lande als elders by eeneniegelycken geleden wordt. Actum XXIII[a] Octobris anno 1581.

Alsoo Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, om te vinden de somme van XIX[m] guldenen die men gehouden was te fourneren aen Syne Hoocheyt vanden Hertoge van Anjou, voorde quantiteyt van die van Brabandt, hadden bewillicht de Gecomitteerde tot het maecken vande buytenschansen deser stadt hen te leenen vuyt hunne middelen de somme van drye duysent guldens eens, ende dat de voors. Gecomitteerde, om de Staten ende dese stadt daerinne te accomoderen, hadden de voors. drye duysent guldenen opgebrocht van alsulcke geestelycke goeden als Aernoudt Kindt ende Jan Nicquet hadden beleent binnen deselve buytenschansen gelegen, ende dat de voors. Jan Nicquet ende Aernoudt Kindt swaricheyt maecten int furnieren vande selve penningen, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, ten versuecke vande voors. Gecomitteerde, tot meerder bewaernisse vande voors. belee-

ders hebben geloeft ende geloven, mits desen, denselven beleenders te doen hebben behoorlycke aggreatie vande voors. beleeninge, met geloefte van waertschap ende garantschap in behoorlycke forme, ter ierster vergaderinge vanden selven Breeden-Raedt. Actum XXIIII[a] Octobris 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Carel Lippens, gesworen bode deser stadt, de somme van XLVIII guldenen XII stuyvers, ter saecken van vacatien ende anderssints. Actum XXV[a] Octobris 1581.

Alsoo de Staten van Brabandt bewillicht hadden Syne Hoocheyt van Oistenryck te vereeren metter sommen van twee duysent Carolusguldenen totte oncosten van syne reyse ende voyagie van hier nae Duytslandt, ende dat de voors. Staten, door gebreck van gereeden gelde, hadden aensocht de stadt van Antwerpen te willen de voors. somme van penningen te verschieten ende affsprcken aende toerustinge ende loon vande schepen die Syne Hoocheyt selen vueren tot Coelen, onder geloefte ende obligatie vande voors. Staten aende stadt te doene vande voors. somme haer te doen rembourseren vande penningen die hercomen selen vande vercoopinge oft beleeninge vande geestelycke goeden, geconsenteert ter sommen toe van twee hondert duysent guldenen eens, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt, om Syne Hoocheyt ende de Staten in tgene des voors. is te accomoderen, hebben geconsenteert ende geaccordeert int voors. versueck vande Staten, ordonnerende ende belastende heuren Pensionaris Meester Willem Everaerts sulcx als voors. is aende Staten van Brabandt over te dragen ende aendienen. Actum in Collegio XXV[a] Octobris anno 1581. (*fol. 189.*)

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Heer Jan van Schoonhoven, Oudt-Borgemeestere, Meester Peeter van Aelst, Schepene, Janne van Steenwinckel, Oudt-Tresorier, Philips de Landtmeter, Oudt-Schepene, ende Meester Martiny, Greffier, ter causen van hunne comissie inden Hage den VIII[en] Julii 1581, volgende heure instructie vuyt laste vande Leden gedaen, ende aldaer gevaceert int reysen dagen

ende stilleliggens seven, mitsgaders vier guldenen voorden clerck verschoten, vuyt te reycken IIII^c LXIII guldenen. Actum XXVI^a Octobris anno 1581. (*fol. 189 v°.*)

Item de somme van XL guldenen aenden Greffier Martiny, ter causen van gelycke vacatien den XXIIII^en Augusti anno 1581 nae Gendt neffens Syne Excellentie vuyt laste vanden Heeren gedaen. Actum ut supra.

Item noch XLII guldenen, vuyt laste ende ter causen als boven, den II^en Septembris gedaen. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Joachim van Dale, metsere, te betalen de somme van XXVII guldenen, ter causen van dat deselve heeft gherepareert ende gemaect eenen reegenback int huys vanden Conseillier van Syne Excellentie Monsieur de Villiers, vuyt laste van myne Heeren. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere der voors. stadt te leenen aende Staten van Brabandt, opde hipotheque byden selven Staten gegeven tot behoeve Syne Hoocheyt van Oistenryck, voor doncosten vanden schepe, vrachte, loon vande schippers ende diergelycke, ten dienste vande selve Hoocheyt aengenomen om vuyt dese stadt te vertrecken, de somme van duysent guldenen, ende gelycke duysent guldenen tot gelycken eynde wanneer de voors. schippers alhier naede volbrochte reyse selen wederomme gecomen wesen; gelovende de voors. Wethouderen denselven Tresoriers ende Rentmeestere hieraff te indempneren costeloos ende schadeloos te houden, ende tselve te doen advoyeren inden Maendaegschen-Raedt. Actum XXVII^a Octobris 1581. (*fol. 189.*)

Daernae sMaendaegs den naestlesten Octobris, is de voors. acte inden Maendaegschen-Raedt geconfirmeert. Actum ut supra.

Alsoo de Leden deser stadt, Breeden-Raedtgewyse vergadert synde opden III^en ende VI^en dach respective vande maendt van Julii anno 1581, hadden geconsenteert ende

geresolveert dat men soude volmaecken de begonste drye advenuen ende buytenschanssen, consenterende tot dyen eynde dat men by maniere van beleeninge soude belasten de geestelycke goeden gelegen binnen de voors. buytenschanssen, hebbende myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen opden XX[en] Julii daernae gecomitteert ende geauthoriseert den Drossaert oft synen Stadthouder, metten Schepenen ende Secretaris van Borgerhoudt, ende twee vande Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, om de voors. beleeninge oft bepandinge openbaerlyck ende tot behoeff vanden meest daervoren biedende te doene, de penningen vande verthoonderen tontfangen ende onder behoorlycke recepisse over te tellen aende Gecomitteerde totter directie vande warcken ende volmaecken vande selve schansssen, welcken achtervolgende de beleeninge vande voors. geestelycke goeden byde voors. Drossaert ende Schepenen van Borgerhoudt syn gedaen geweest, ten overstaen ende bywesen van S[r] Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen deser stadt ende tot het benefitieren vande gheestelycke goeden binnen derselver geauthoriseert, volgende de verpantcedulle ten selven dage openbaerlyck gelesen, inhoudende, onder andere conditien, dat de beleenders souden schuldich syn binnen den derden dage de penningen op eenige vande selve geestelycke goeden beleent te furneren comptant, ende dat op vonnisse reele ende parate executie, ende hoewel dyenvolgende alle de beleenders hun daernae hadden behooren te reguleren, soo ist dat eeniger derselver alnoch syn ende blyven in ghebreke van by hun de penningen beleendt ende die sy schuldich syn noch ter tydt op te brengen, oyck nyettegenstaende deselve daertoe syn vrindelyck vermaendt, ende bovendyen met besloten brieven des voors. Drossaerts ende Schepenen daertoe wettelyck geinsinueert, met inthimatie dat men bereet was hunlieden te verleenen behoorlycke brieven van goedenisse oft affectatie volgende den consente vanden voors. Breeden-Raedt, al tot grooten achterdeele vande gemeyne saecke ende pericule vande inwoonders ende goeden gelegen binnen de voors. schanssen, die, mits de voors. tardatie van betalinge, moeten blyven ongemaect. Op allen dwelck te versien myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt

van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, dat de voors. Drossaert oft synen Stadthouder alle degene die buyten dese stadt binnen de voors. schanssen syn woonende ende nyet voldaen en hebben hunne verpandinghe terstondt ende sonder dilay, daervoren sal executeren in hunne gereetste goeden oft persoonen, soo van noode wesen sal, ende in respecte vande parsoonen binnen dese stadt woonende, dat hy alle deselve binnen den derden dage oft ten lancxsten binnen acht dagen doe sommeren met een extract auctenticq vande voors. beleeninge by eenige gesworen Cortte Roede deser stadt, om dyenvolgende dexecutie daeraff met alder promptitude gevoordert ende geeffectueert te worden, volgende de resolutie van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen den 25[en] Octobris lestleden ghenomen, van dat de voors. beleeningen byden voors. Drossaert, ten vuytgaen vander tweeder keerssen, gedaen tegens de deffaillanten ende degene die in gebreke syn hunne penningen te fourneren souden wesen, ende is binnen dese stadt executabel. Actum in Collegio XXVIII[a] Octobris anno 1581.

Myne Heeren, mits redenen hun moverende, hebben geornonneert ende ordonneren, mits desen, dat nyettegenstaende dacte van verbode vanden XIX[en] Septembris lestleden, dat den Ghecomitteerde tot het maecken vande buytenschanssen ende landtweere selen volgen daccyse van Merxem, Borgerhoudt ende Pothoeck, tot het maecken ende oprechten vande selve landtweer, volgende de resolutie vande Leden desaengaende lestmael ghenomen; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve accysen vanden datum vanden selven verbode hun te laeten volgen. Actum XXVIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Gecomitteerde vanden landtweere te leveren ende te geven quitantie in forma aen Jan Nicquet ende Aernoudt Kindt vande somme van drye duysent guldenen, ter causen vande geestelycke goeden by hem verpandt, ende sal deselve somme den voors. Gecomitteerde passeren int vuytgeven hunder rekeninge. Actum XXVIII[a] Octobris anno 1581.

Gecomitteert Mynheer den Marckgrave ende Mynheer den Amptman om te convoyeren Syne Hoocheyt Hertoge van Oistenryck tot Dordrecht, ende aldaer van wegen dese stadt te nemen een eerlyck affscheyt. Actum XXVIII[a] Octobris anno 1581.

Geordonneert den Dekens vande Schippers te convoyeren met den schepe van oirloge Jans Daniels de Hoocheyt van Mynheer Hertoge Mathias van Oistenryck, ende derselver te dienen voor garde tot Dordrecht. Actum ut supra.

Gecomitteert Jan van Leyen in *Middelburch* om te wesen Deken, ende Andries Maton, Henrick van Waelput in *Breeda* ende Wouter Thonis inde Nieuwstadt, tot anderlinge vande Natie vande graenvercoopers voor dit toecomende jaer anno XV[c] LXXXII[tich], ende te doen den eedt daertoe staende. Actum XXVIII[a] Octobris anno XV[c] eenentachentich.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende Maendaegschen-Raedt deser stadt hebben geresolveert ende geordonneert dat men het schip van oirloge alnoch ter wachte vander riviere sal worden gecontinueert voor een maendt. innegaende den XXV[en] Octobris lestleden. Actum penultima Octobris anno 1581.

(*fol.* 196).

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere, Raedt ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt, geleth hebbende opde diversche mondelinge verthooningen ende oyck yterative brieven vanden Coronel Loys Verbeke, liggende int garnisoen van het fort van Lilloo, daerby te kennen gevende de groote nootelyckheyt gerequireert tot het opmaecken vande huysen ende logementen vande soldaten aldaer in garnisoen synde, sulcx dat, ingevalle daerinne nyet en worde versien, deselve selen genootsaect wesen deselve plaetse te verlaeten, soo diversche alreedt hen van daer hebben ontrocken, ende eenen grooten deel gevallen in siecten ende krencten, hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den Fortificatiemeesters deser stadt voors. aen Dierícken van Molle, Gecomitteerde tot het

bewindt van tselve fort, te fourneren de somme van achtentwintich hondert guldenen, tot volmaeckinge vande selve huysingen ende andere nootelyckheden tot comoditeyt vande selve garnisoenen ende crysvolck aldaer in besit liggende, ende sal hun de voors. somme van XXVIII^c guldenen passeren int vuytgeven hunder rekeninge, wes aengaende de voors. Dierick van Molle sal comptabel wesen aen myne Heeren vande Staten van Brabandt ende dese stadt, aen dewelcke Staten van Brabandt men de voors. somme ende meer andere tot gelycke natuere geemployeert verstaet in tyden ende wylen, te recouvreren oft anderssints te rencontreren. Actum penultima Octobris anno 1581.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt der stadt van Antwerpen, geleth op sekere concept van seker acte ende ordonnantie hieronder gestelt, tenderende tot het benefitieren vande huysen ende erffven staende opde Casteelplaetse buyten het begryp ende hove van Syne Excellentie, hebben voor het resolveren van dyen gecomitteert de voorghaende Gedeputeerde tot visitatie vande selve huysen ende erven, om tsamenderhandt oft den meestendeel van dinhoudt van hen met Mynheer den Borgemeestere Junius op dinhoudt van dyen te informeren ende te verstaen vande Gecomitteerde totter selver Casteelplaetse Marten Nyen hoe men de Officieren van Syne Excellentie soude moigen accomoderen ende logeren binnen het begryp ende besluyt vanden voors. hove, ende het proffyt ende voordeel dwelck de stadt daerdeure sal comen ende geraecken te genyeten, mitsgaders wat doncosten tot het sluyten vande gaelleryen ende accomoderen vande logisten vanden selven Officiers binnen deselve gaelleryen ende ander diergelycke souden moigen bedragen, om, tselve gedaen ende hun rapport gehoort, voorts geordonneert te worden soo behooren sal. Actum in Consilio Lunari penultima Octobris anno 1581.

Daernae desanderendaegs, den lesten der voors. maendt van Octobris, naedyen de voors. Gecomitteerde Heer Jan de Jonge, Ridder, Borgemeestere, Joncker Jan de Herde, Oude-Schepen, Olivier van Fockenborch, Wyckmeestere, Quiryn

Sprangers, Deken vande Timmerlieden, Peeter Boonart, Deken vande Metsers ende Franchoys van Uffele, Ouderman vande Bereyders, opde Casteelplaetse volghende de voors. acte syn gecompareert, ende gevisiteert hebbende de huysen oost- ende suytwaert aldaer gelegen, al meestendeel geoccupeert mette Edelen, Officieren, domesticque, hellebardiers ende soldaten respective van Syne Excellentie, insgelycx verstaen ende by oculaire demonstratie gesien het proffyt dwelck de voors. 'stadt door het verhuysen ende delogeren vande voors. Edelluyden ende Offitieren terstondt soude moigen genyeten, ende desaengaende van als int breet ende lanck rapport gedaen hebbende, Soo is by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere de voors. geconcipieerde acte goetgevonden, geresolveert ende geratificeert, inder vuegen soo deselve hieronder wordt gestelt (als eene saecke tot grooten voordeel deser stadt dienende,) ende geordonneert den voors. Neyen hem dyenvolgende te reguleren. Ende soo tselve nyet en con geschieden noch ten effecte gebrocht ende te warcke gelegt worden sonder ierst ende alvorens de voors. domesticquen ende Offitieren van Syne Excellentie te accomoderen van allogementen, binnen den begrype vande voors. binnen-gaelleryen ende mueren rontsomme van Syne Excellentie huysinge getrocken (ende dat oversulcx de voors. stadt van het voors. proffyt ende voordeel soude ghefrustreert blyven,) hebben myne voors. Heeeren gecomitteert den voors. Neyen, dat hy terstondt sal doen toemetsen ende sluyten de voors. gaelleryen ende deselve doen accomoderen tot cameren met schouwen ende andere hun nootelyck gerieff, soo boven als beneden, propis tot het logeren vande voors. domesticquen ende Offitieren, insgelycx tot stallinge van Syne Excellentie, ten eynde de ander stallinge byder selver escuirie geoccupeert mach worden tot proffyte der stadt geruympt ende ontcommert, de huysinge te versien van daecke ende sulcx te repareren dat het vervolch ende train vande selve Syne Excellentie behoorlyck mach worden gerieft; ordonnerende tot dyen eynde (opdat hetselve te gevueglycker ende sonder groote lesie vande stadt mach geschieden ende al evenwel het voors. warck ende der stadts proffyt mach worden gevoordert,) den Tresoriers ende Rentmeestere den

voors. Neyen alle weken te tellen ende vuyt te reycken de somme van hondert ende vyftich guldenen eens, denselven bewysende ende assignerende daer hy ten gereesten deselve penningen alle weken sal moigen ontfangen, tot volbrengen vanden voors. warcke, behoudelyck dat de voors. Neyen sal gehouden syn daervan behoorlycke rekeninge, bewys ende reliqua te doene. Ende ten eynde de voors. stadt vande selve penningen ten iersten mach worden gerembourseert, soo sal men procederen tot het vercoop vande huysen ende erven aldaer gelegen, volgende oyck ende in conformiteyt vande acte van XXV[a] Septembris lestleden, om al dwelck tot meerderen voordeel deser stadt te volvueren ende opdat de voors. erffven ende huysen, mitsgaders andere comende opde pleyne voorde selve Casteelplaetse ten hoochsten worden gebrocht, is byden selven Heeren ende Raedt metten voors. Gecomitteerde geresolveert dat men, int vercoopen vande selve huysen ende erffven, den coopers sal toeseggen dat men de landtpoorte comende int middel vande gordyne ende vesten vande Casteelplaetse tusschen de twee bollewarcken aldaer sal openen ende de houten brugge aldaer oprechten affgeworpen aende poorte vande westsyde naeden Schelde, mitsgaders de cassyde ende steenwech streckende nae ende totte selve landtpoorte doen leggen druypens beginnende aen ende aff van Ste.-Michielstrate. Ende opdat al tselve, hoe eer hoe betere, sonder eenich vertoch, vertreck oft dilay worde geeffectueert (om te weeren ende voor te comen het groot interest ende naedeel dwelck de stadt daerdeure desen voorleden tydt heeft geleden ende dagelycx is lydende,) sal men dese resolutie voor opinie vande voors. Weth ende Gecomitteerde den iersten Breeden-Raedt aendienen, mitsgaders alsulcken andere concept ende middelen als de voors. Gecomitteerde met den voors. Neyen tsamen (daertoe myne Heeren denselven mits desen syn belastende,) voordere ende meer selen ramen ende adviseren tot beter geringer ende hooger vercoopinge vande selve huysen ende erven; ordonnerende binnen middelen tydt den voors. Neyen met den Erffscheyders deser stadt van stonden ane te doen affpalen ende affteeckenen met grachten, groeven oft anderssints de straten sulcx ende inder vuegen soo deselve hennen streeck ende loop selen nemen. Actum ultima Octobris anno XV[c] LXXXI[tich].

Hiernae volgt dordonnantie in desen ende de voorgaende acte vanden naestlesten Octobris geruert.

Geordonneert ende gecomitteert, ordonneren ende comitteren mits desen Marten Neyen, Gecomitteerde tot het benefitieren ende verhueren vande huysen, erven ende plaetsen gelegen inde Casteelplaetse alhier oft eenichssints den casteele annex wesende, dat hy terstondt ende metten iersten moigelyck wesende te verhueren alle de huysen ende plaetsen gelegen oogst ende suytwaerts inde voors. Casteelplaetse noch onverhuert synde, waeraff den nombre ende quantiteyt vande selve huysen naerder hiernae ghespecificeert staet, om deselve in tyden ende wylen te vercoopen ende de crediteuren alnoch aende voors. Casteelplaetse ten achter wesende daermede te betalen oft in betalinge te gheven; ordonnerende ende comitterende voorts den voors. Neyen met eenen clerck oft andere die hy tot synder assistentien sal nemen, gesalarieert wesende op deser stadt cost, soo hy met hunlieden sal connen overcomen, hem te verstaen tot het doen verhuysen ende delogeren vande Edellieden, Offitieren, domesticque, hellebardiers ende soldaten, soo van Syne Excellentie den Grave van Swartsenborch als andere oogst- ende suytwaerts inde voors. Casteelplaetse woonende ende logerende, ende deselve te fourieren ende logeren in het quartier suydt-west ende west vande voors. Casteelplaetse volgende de designatie hem dyenaengaende gedaen. Ende tot effectueren ende volbrengen van tgene voors. is, soo sal denselven Neyen nemen tot synder assistentien (indyen daer eenige rebelle oft wederspannige waren die dese ordonnantie nyet en wilden obedieren oft volgen,) Joncker Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth deser stadt diewelcke hem terstondt ende telcker reysen, vanden voors. Nyen versocht synde, sal laeten vinden inde voors. Casteelplaetse, ende hem, Neyen, met des Heeren Offitieren assisteren in als ende int volbrengen des voors. is, daertoe wy denselven Schouteth expresselyck syn comitterende. Actum ultima Octobris anno XV^{c} eenentachentich.

Specificatie vande huysen ende packhuysen die men terstondt verhueren sal.

Het huys N° VII, dat de wasscherssen onder ende sommige Edellieden boven respective van Syne Excellentie gebruycken.

Het huys N° IX, dat by Engel, dispencier van Syne Excellentie, bewoont wordt.

Het huys N° X, dat by Paoul, bottelgier van Syne Excellentie bewoont wordt.

Het huys N° XI ende XII, nu bewoont byden hovenier ende speellieden vanden Grave van Swartsenborch.

De huysen N°s XIX, XXVII, XXX, XXXIII, XXXIIII, XXXV, XXXVI, XXXVII, XL, XLI, XLIII ende XLVIII, gheoccupeert byden goudtsmit, cocx, schommelcocx, wasscherssen ende soldaten respective van Syne Excellentie.

Noch de XXV huysen inde straete loopende nae bolwarck jegensover sMarckgravenlye, N°s LXIII, LXIIII, LXV, LXVI, LXVII, LXVIII, LXIX, LXX, LXXI, LXXII, LXXIII, LXXIIII, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX, LXXXI, LXXXIII, LXXXIIII, LXXXV, LXXXVI, LXXXVII ende LXXXVIII.

Item de vyff huysen onder de gaellereye gelegen inde voors. Casteelplaetse suytwaerts N°s LXXXIX, XC, XCI, XCII, XCIII, XCIIII, XCV, XCVI, XCVII ende XCVIII, diewelcke geoccupeert syn byden secretaris Melander, segelaer, clercken, minister Taffin, doctor-medecyn Lobbel, Meester Adriaen, chirurgyn, de weduwe van Capiteyn Cretz ende ander domesticquen respective van Syne Excellentie.

Item de huysen N^os CI, CII, CIII, CIIII, CIX, nu geoccupeert ende bewoont by diversche Offitieren, domesticquen ende oyck sommige stallingen van Syne Excellentie.

Item seker packhuys N° cx, nu geoccupeert byde Munitiemeesters vande generaliteyt, om haer scharp in te leggen.

Item seker packhuys N° cxcii, nu gebruyct byde voors. Munitiemeesters om de lonten in te leggen.

Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere, Oude-Schepenen, Hooftmannen ende Wyckmeesteren ende Goede Mannen vande Ambachten, gesien hebbende dopinie vande Edelen slandts van Brabandt nopende het traictement ende onderhoudt van die vanden Rade vande Staten van Brabandt, conformeren hun met den advyse vande voors. Heeren Edelen ende dat dyenvolgende de Heeren Edelen tsamen sal betaelt worden daegs sesthien Rinsguldenen, de Gedeputeerde der stadt van Brussel insgelycx sesthien Rinsguldenen, ende van gelycken de Gedeputeerde van Antwerpen insgelycx sesthien guldenen, behoudelyck dat deselve sommen respectivelyck de Gedeputeerde van elcken Lede selen worden esgalyck gedistribueert, naede comparitien ende neersticheyt by eenenigelycken in slandts saecken gebruyct, soo sy des onderlinge by gemeynen consente selen connen accorderen, oft ingevalle van onderlinge swaricheyt byde Staten van Brabandt sal worden gemodereert, ende dat men voorts de penningen daertoe gerequireert wesende sal vinden opde aengeslagen goeden, soo geestelyck als weerlyck, binnen Brabandt ende buyten dese stadt ende buytenyen gelegen. Gelesen ende gearresteert in Collegio den lesten Octobris anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Aen myne Heeren den Staten
sLandts van Brabandt.

Verthoont de Grave van Swartsenborch hoe dat hy tot meer reysen Uwer Eerw. heeft te kennen gegeven ende doen aendienen, soo door Syne Gedeputeerde als diversche iterative brieven by Syne Excellentie ende Genade int generael ende oyck int particulier aende selve gheschreven, den grooten noodt ende last daerinne hy hem jegenwoordichlycken is vindende, wordende van alle canten ghepraempt ende met een geduerich ende continuel vervolch

van syne crediteuren gemolesteert ende overvallen. Dat daeromme Uwer Eerw., volgende hunne geloefte ende nemende regard op syne getrouwe diensten in minderinge van soo groote syne tachterheyt (ende onder deselve eene merckelycke quantiteyt van gereede gelde,) eenich middel te vinden ende te adviseren waermede Syne Genade voor eenige partyen haer noch te accomoderen ende syne crediteuren eenich contentement geven, soo deselve gansch ende geheel benoodicht is te vertrecken, mits het ongeluck van brande over syne geheele stadt van Arentstadt gecomen, sulcx dat deselve haer noch voorden winter te reyse moet begeven, om syne vuyterste bederff voor te comen, ende soo Uwer Eerw. egeen geringer middel voor handen en hebben, dat emmers ten minsten haer gelieven wille hem aen te bewysen ende te laten volgen eenige partyen van gronden van erven der geestelyckheyt competerende, gelegen buyten der juridictie vanden lande van Brabandt (daerby emmers die van Brabandt egeen naedeel oft prejuditie en selen comen te lyden,) als de goeden gelegen onder Milderhernisse in Oelkensplaet, soo men verstaet van ontrent twee duysent guldenen tsjaers min oft meer weerdich te syne, ten eynde Syne Genade die tselve terstondt mach geven in handen van syne crediteuren om voor een deel denselven eenichssints genoch te doene, versoeckende hertgrondelycken anderwerff dat myne Heeren desaengaende gelieven eene cortte ende goede resolutie te nemen, soo Syne Genade tselve hun is toebetrouwende.

Appostille.

De Heeren Edelen slandts ende hertochdoms van Brabandt, mits den redenen in desen requeste verhaelt, consenteren dat den Heere suppliant sullen volgen, in minderinge van tgene die Staten van Brabandt hem schuldich syn, de partyen van gronden van erven ende goeden gelegen onder Milderhernissen in Oelkensplaet in dese requeste geruert, ende dat opt welbehagen vande hooftsteden des landts ende hertochdoms van Brabandt. Actum tot Antwerpen, opden XXVII^{en} dach der maendt van Septembris anno 1581. Onder stondt geschreven : Ter ordonnantie vande voors. Heeren

Edelen, in absentie van hunnen Greffier geauthoriseert. Onderteeckent: D. VERHAGEN. Onder stondt noch: Accordeert met synen originalen. Onderteeckent: AND. HESSELS.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere der stadt van Antwerpen, gehoort hebbende het rapport hen gedaen nopende dinhouden van desen vertooge vanden Grave van Swartsenborch, mitsgaders vande appostille ende consente vande Edelen 'slandts van Brabandt in date den XXVII^{en} Septembris anno 1581, ende geleth opde redenen inden voors. vertooge begrepen, ende considererende tgene in gelycke saecken behoort geconsidereert te worden, conformeren hun met de voors. appostille ende consente vande voors. Heeren Edelen, behoudelyck dat den prys vande goeden inden voors. vertooge gementioneert, dat de Staten van Brabandt ende de stadt van Antwerpen, in regarde vande schulden daervoren deselve int particulier verobligeert is, strecken in betalinge ende dat daeraff genochsame versekertheyt ende bescheet sal gegeven worden, tot welcken eynde de goeden inden voors. vertooge gementioneert selen worden debite gewerdeert ende geestimeert; ordonnerende hunne Gedeputeerde comparerende opde Staten tselve alsoo voor hunne opinie te verclaren. Actum ultima Octobris anno XV^{c} eenentachentich.

Geordonneert den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden ende hunnen Rentmeestere den Rector vanden Minnebroederscollegie te tellen ende betalen, vuyt het innecomen vande selve goeden, de somme van hondert ende vyfftich guldenen voor een halff jaer gagien denselven toecomende ende competerende ter causen vanden salaris van drye hondert guldenen tsjaers, hem int aencomen van synen dienst by myne voors Heeren toegeseegt, ende sal deselve somme van I^{c} L guldenen hem strecken int vuytgeven hender rekeninge. Actum ultima Octobris anno 1581.

Myne Heeren hebben beschoncken Meester Jaspar Heydanum, Minister des Godts woordts, met ses stadtstoopen wyns, mitsdyen deselve, in het vernieuwen vande Weth ultima Novembris lestleden, heeft gedaen sekere stichtelycke vermaninge

van het ampt, last ende offitie toestaende den Wethouderen ende Regeerders der politie. Actum ut supra.

Alsoo men tot drye distincte reysen opde Tresorierscamer der stadt van Antwerpen hadde geseten om in pachtinge te geven het taeffelhouden vanden ossen, dengenen daer meest voor biedende ende bequaem synde om tselve offitie te bedienen, ende datter nyemandt en compareerde die eenich redelyck gebot dede, soo heeft men deselve taeffel vuyterhandt, met voorgaenden advyse van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, gelaten aen Henrick de Greve den tydt van ses jaeren, expirerende te Kersmisse anno XV^{c} sessentachentich, voorde somme van drye hondert guldenen tsjaers, te betalen alle jaere te Kersmisse, waeraff dierste jaer vervallen sal te Kersmisse XV^{c} eenentachentich, ende dat opde conditien hiernae volghende, te wetene : dat de voors. de Greve schuldich ende gehouden sal syn altydt binnen den derden dage naedat eenige beeste oft beesten door hem alhier vercocht sullen wesen, den vercooper derselver syn geldt ende den prys van dyen te beschicken, besorgen ende tellen, oft, by gebreke van dyen, tselve geldt den vercooper binnen den voors. derden dage selffs op te leggen ende te betalen, ende voorden vercooper verschieten, ende dat hy altydt voorden vercooper daervore sal moeten instaen ende verantwoorden, ten eynde denselven vercooper voortane nae syn geldt nyet en hebben te wachten noch te loopen, voor welck verschiet ende innestaen vande voors. penningen hy vande vercoopers niet meer maer wel min en sal moigen inhouden, heysschen noch ontfanghen dan den ouden loon, te weten den hondersten penninck vanden pryse vande vercochte beeste oft beesten, ende en sal de voors. opschryver nyemandt dorven borgen oft yemanden eenige beesten sonder betalen laeten volgen, ten ware dat hem belieffde, ende ingevalle hy yemanden borchde, soo wordt denselven geaccordeert tot recouvremente van syne schuldt reële ende parate executie, sonder daeromme rechtelyck te dorven procederen, maer sal op dextracten auctenticq van syne boecken by provisien moigen executeren. Dies sal den voors. Henrick de Greve, soowel in respecte vande stadt ende voorde jaerlycxe betalinge van desen pacht

ende authorisatie als in respecte vande cooplieden vande ossen, die hem int opschryven te warcke selen stellen tot versekertheyt van hunne penningen ende oyck tot reparatie van tgene hy by parate executie executeren sal, ingevalle tselve alsoo bevonden worde te behooren, metten costen daeromme geleden, schuldich ende gehouden syn deser stadt tot behoeve respective als vore te stellen goede ende sufficiente cautie, ter sommen toe van twintich duysent guldens eens. Ende ten lesten sal gehouden syn in handen vanden Tresoriers ende Rentmeestere te doen eedt van dese comissie ende authorisatie ende voldoeninge derselver wel ende getrouwelyck te achtervolgen ende te volbrengen. Ende alsoo hem het voorleden jaer eenige parsoonen, nyettegenstaende dat het taeffelhouden vander stadtwegen verpacht was, van selffs waren ingererende ende hem onderstonden oyck taeffel te houden ende den vercoopers meer aff te nemen als sy schuldich waren te geven, alles tot achterdeel vande selve ende groote confusie ende ongerieff van eeniegelyck, soo verbiedt men hiermede, vander stadtwegen, dat hem nyemandt van nu voordane en vervoordere taeffel te houden oft hem desaengaende te onderwinden, opde pene van duysent guldenen eens, te bekeeren in dryen, een derdendeel tot behoeff vanden Offitier, een derdendeel tot behoeff deser stadt ende een derdendeel tot behoeff vanden taeffelier, maer sal eeniegelyck wel vermoigen syn eygen ossen op te schryven ende het geldt daeraff procederende te ontfangen sonder der taeffelen subject te syne oft yet daervore te dorven geven. Actum prima Novembris anno 1581.

Instructie van tgene Meester Jan vanden Warck, Pensionaris der stadt van Antwerpen, sal hebben te verthoonen aen Syne Vorstelycke Genade ende Heeren vanden Landtraedt wesende tot Gendt.

Inden iersten, sal de voors. Pensionaris doen de oytmoedige ende behoorlycke recomandatien van wegen Borgemeesteren ende Schepenen der voors. stadt aende voors. Syne

Vorstelycke Genade ende Heeren vanden Landtraedt ende presenteren allen onderdanigen ende moighelycken dienst te doene.

Ende belangende den last ende instructie byde voors. Syne Vorstelycke Genade ende Landtraedt gegeven den Heere van Osmael, sal daerop verclaren dat van wegen de Staten van Brabandt ende die van hunnen Rade daerop is geantwoordt ende, soo sy verhopen, de voors. Syne Vorstelycke Genade ende Landtraedt volcomen satisfactie gegeven.

Maer voor soovele als aengaet het seynden vande Gedeputeerde inden Landtraedt, dat sy verhopen dat dEdelen van Brabandt daertoe genomineert nyet en selen henne compste langer vuytstellen, ende in regarde van Heere Jan de Jonge, Ridder, Buyten-Borgemeestere deser stadt ende insgelycx genomineert tot den voors. Landtraedt, sal Syne Vorstelycke Genade ende andere Heeren vanden Landtraedt bidden hem eenen cortten tydt noch voor gheexcuseert te willen houden.

Ende sal tot dyen eynde allegeren dat ten tyde vande denominatie vanden voors. Heer Buyten-Borgemeestere de vuyterste meyninge ende intentie van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen is gheweest van in syne plaetse eenen anderen Buyten-Borgemeestere te kiesen, by sooverre hy voor het vuytgaen vanden tyde die hy noch als Borgemeestere te dienen hadde soude parsonelyck ende metterdaet inden voors. Landtraedt hebben moeten vaceren.

Dat deshalven de voors. Borgemeesteren ende Schepenen baeden dat Syne Vorstelycke Genade ende Heeren vanden Landtraedt soude believen te considereren de groote menichfuldicheyt van saecken die ten laste vanden Buyten-Borgemeestere binnen de stadt van Antwerpen syn staende, mits dewelcke nyet moigelyck en is dat sunderlinge in desen sorchelycken ende beswaerlycken tyde van oirloge, de voors. Buyten-Borgemeestere hem soo langen tydt soude vuyt de stadt absenteren ende de saecken staende tot synen particulieren laste verlaeten.

Te meer, dat den voors. Heer Buyten-Borgemeestere oyck mede is vanden Rade vande Staten van Brabandt, ende van wegen syn voors. staet ende offitie ierst Coronel, soodat hy in effecte is Superintendent vande wachte vande stadt ende thooft om daerinne, ingevalle van eenige swaricheyt, ordre te stellen.

Dat Borgemeesteren ende Schepenen te meer waren veroorsaect Syne Vorstelycke Genade ende Landtraedt onderdanichlyck te bidden der stadt van Antwerpen dyenaengaende voor ontschuldich te houden, aengesien dat de voors. Heere Buyten-Borgemeestere oyck by laste van Syne Vorstelycke Genade nu langen tydt is geemployeert geweest inde gemeyne landtssaecken ende in diversche voyagien de gemeyne welvaert ende versekertheyt concernerende.

Besundere aengesien dat binnen dese maendt de Weth der voors. stadt van Antwerpen behoort verandert te worden, in sulcker vuegen dat alsdan den voors. Heer Buyten-Borgemeestere sal in parsoone moigen comen inden voors. Landtraedt assisteren.

Mits dewelcke aenstaende veranderinge altydt ende besunder in desen tydt, alderhande saecken ende swaricheden syn voorvallende der stadt welvaren concernerende, ende dewelcke met advyse vanden voors. Heer Buyten-Borgemeestere moeten getracteert ende voor het vernieuwen vande Weth affgedaen worden.

Dat desnyettemin Borgemeesteren ende Schepenen, om metterdaet te toonen dat sy hun begeeren te conformeren met tgene nopende den voors. Landtraedt byde Staten-Generael is geresolveert ende den goeden wille ende intentie vande voors. Syne Vorstelycke Genade, wel hadden willen affveerdigen den voors. heuren Pensionaris, om in absentie vanden voors. Heere Borgemeestere inden voors. Landtraedt te assisteren, volgende de brieven daeraff aende voors. Syne Vorstelycke Genade ende Landtraedt geschreven.

Sal voorts den voors. Pensionaris soo by Syne Vorstelycke

Genade als byden Landtraedt doen alle moigelycke goede offitien, tot meest voordeel vande voors. stadt ende vanden lande van Brabándt.

Ende Syne Vorstelycke Genade int particulier ende besondere rapport doen nopende de aenstaende veranderingen vande Coronellen deser stadt ende van alle andere saecken van importantie het welvaren ende versekertheyt van dese stadt concernerende.

Ende voorst metten iersten de Heeren Borgemeesteren ende Schepenen van alle gelegentheyt adverteren. Aldus gedaen in Collegio den iersten Novembris anno 1581.

Geordonneert ende geauthoriseert Jaecques Oorbach ende Jaecques Opden Craen, beyde bouwmeesters vande Mariekercke alhier, dat sy in alder vliet ende diligentien selen volvueren ende ten eynde brengen de begonste reperatie vande voors. kercke ende daertoe in alder spoet ende haesticheyt gebruycken ende employeren alsulcken assistentie van warcklieden ende anderssints als sy daertoe selen bevinden te behooren, met voorgaenden advyse ende comunicatie van Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, ende den Rentmeestere Peeter van Breusegem, ende dit alles ten coste vanden innecomen ende proffyte vander selver kercken. Actum II[a] Novembris anno 1581.

Alsoo Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt bevinden qualyck moighelyck te syne dat men soude procederen tot hooffdelycke quotisatie, nae luydt vande acte dyenaengaende gedaen XXIII[a] Octobris lestleden, ende dat den noodt nyet en permitteert daermede langh besigh te syne oft hetselve langer vuyt te stellen, soo is namaels collegialyck geordonneert, door advys van Hooftmannen ende Wyckmeesteren deser stadt, om hetselve te voorderen, dat men totter selver quotisatie opt spoedichste sal procederen in allen de wycken tseffens, te weten in elcken wyck de twee Wyckmeesters met eenen Gedeputeerde vande Ambachten ende den Coronel ende Capiteyn onder wyens quartier de quotisatie geschiedt, ende tot beter kennisse

selen de voors. Wyckmeesters tot heurder assistentie moigen nemen eenige vande oude Wyckmeesters oft andere goede gebueren diese daertoe best bequaem selen achten, ende dyen teynden selen de cohieren van elcken wyck overbrocht worden aen myne Heeren vande Weth, om voorts den Breeden-Raedt aengedient te worden ende daerop Breeden-Raedtsgewyse dien resolveren soo behooren sal. Aldus gedaen in volle Collegie, ter presentien van Hooftmannen ende Wyckmeesters deser stadt, den derden Novembris anno 1581.

Geordonneert dat de Wyckmeesters deser stadt terstondt selen procederen tot inninge vande restanten vande ierste helft vanden lest geconsenteerden V[en] penninck, waertoe sy selen moigen assumeren alsulcke cnuyvers oft sHeeren dienaers als sy van doene selen hebben, om by executie te bedwingen de onwillige ende in gebreke blyvende parsoonen; bevelende denselven cnuyvers oft sHeeren dienaers dat sy byde voors. Wyckmeesters daertoe versocht synde, selen verstaen ende neerstichlyck hun quyten int gene voors. is, ten eynde myne Heeren geen oorsaecke en hebben daerinne naerder ende anders te versiene. Actum III[a] Novembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy vuytreycken ende betalen selen aen Aerdt Bevers, weerdt in *Henegouw* achter het stadthuys, ierst de somme van derthien guldenen ende VI stuyvers, ter causen van bier, brandt ende binnencost, ende daertoe noch LXXI potten Rinschen wyn tot XV stuyvers den pot, die sekere Capiteynen ende andere Heeren vande Magistraet (door faulte van plaetse op het stadthuys,) aldaer vertheert hebben opden XXVII[en] Octobris, als Syne Hoocheyt van Oistenryck syne scheymaeltydt hadde op het stadthuys opde Merct staende, oft hetselve den voors. Aerdt Bevers te laeten corten aen syne assyse. Actum III[a] Novembris 1581. (*fol. 201 v°*).

Geordonneert opde specificatie vande vacatien byden Pensionaris Warck overgegeven in Hollandt, tot de dachvaert vande Staten-Generael den II[en] Maii 1581 totten XV[en] Junii daernae, mitsgaders de specificatie vande geschreven stuc-

ken ende coppyen daerane gehecht, vuyt te reycken tsamen de somme van III[c] XXIIII Rinsgulden. Actum III[a] Novembris 1581. (*fol. 201 v*[s]).

Alsoo Syne Excellentie van Mynheer den Prinche van Oraegnien ende andere vanden Rade van State geordonneert byde Staten-Generael hadden dyen vanden Raedt der Staten van Brabandt, mitsgaders Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt van Antwerpen, met sunderlinge brieven ende gesanten, doen verthoonen hoe nootelyck dattet was by heurlieden, in mindernisse van heure quote inde maendelycxe contributie tot den coste van oirloge, promptelyck op te brengen ende furneren de somme van XX[m] guldenen voor een maendt soldts aen het regiment vanden Coronel Stuwaert ende de twee vaenen peerden vande Capiteynen Voisin ende Colbau wesende jegenwoordichlyck inden leeger vande Staten in Vlaenderen, om die metten anderen cryschvolck te ghebruycken tot secours ende ontseth der stadt van Dornick, ende dat daerbeneffens de Heeren van Duffel, Ohain, Wanroy, Jaecques vande Walle ende meer andere Gedeputeerde vande Staten slandts van Brabandt ende van hunlieden Raedt, claghende datse gheen gereet (gelt) en hadden oft en wisten promptelyck op te brengen, hadden door last van Syne Excellentie ende vande Staten voors. ernstelyck aensocht Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere ende Wyckmeesteren deser stadt om tot dienst ende nootsaecke vanden lande hun te leenen oft doen leenen de voors. somme van twintich duysent guldenen, Soo is by myne Heeren voors. gecomitteert Heer Jan de Jonge, Buyten-Borgemeestere deser stadt, om met Gillis ende Michiel Bacler, Loys Congnet, Loys Winssel, Paulus Pels, Philippe Faulconnier, Anthoine Carlier, Gillis Note, Daniel van Geele, voor hun te ontbieden ettelycke cooplieden Dornickiers, Ryseleers, van Valenchyn, Cameryck, Atrecht, Henegouw ende van alle dander Walsche provintien ende andere op Dornick trafficquerende, ende met hunlieden te tracteren ende deselve te bewilligen datse de voors. somme souden onder hunlieden ende andere cooplieden vande voors. Natie opbrengen ende den Staten slandts van Brabandt leenen. Dies sal de stadt van Antwerpen daeraff heur eyghen schuldt maecken ende de voors. coop-

lieden doen rembourseren ende vergelden mette ierste penningen dyer selen procederen vande geconcipieerde quotisatie oft van dierste andere bede, schattinge oft impositie die ter ierste ende naeste vergaderinge vanden Breeden-Raedt geconsenteert sal worden, ende dat de Staten slandts van Brabandt selen daerbeneffens noch aende selve cooplieden verbinden de geestelycke ghoeden geconsenteert te vercoopen ter sommen toe van II^{cm} guldenen eens. Ende tot versekertheyt van dyen, soo hebben Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere ende Raedt deser stadt geloeft ende geloven al tgene des voors. is te doen eerstdaegs effectueren ende daeraff den voors. cooplieden ende allen anderen diet aengaen mach te doen maecken ende depescheren behoorlycke brieven van versekertheyt in alderbester formen, hun daervorens mits desen verbindende, met renuntiatie van alle exceptien, benefitien oft subtile vonden die eenichssints souden ter contrarien moigen doen. Actum in Collegio IIII^{a} Novembris anno 1581.

Gecomitteert Jan Wierick, Jan vanden Steene, Guillaume Kersboom, Aelbyn Libert, Henrick van Beugen ende Goris de Bot omme te wesen expectanten van tsegeleerschap vanden bieren deser stadt, onder halve gagie van eenen segelaer ende eedt daertoe staende. Actum IIII^{a} Novembris anno 1581.
(*fol. 206*).

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Janne van Leendt, stadtbode, achtentnegentich guldenen XVI stuyvers, ter saecken van vacatien ende verschoten penningen byden selven gedaen. Actum VI^{a} Novembris anno 1581.

Geordonneert, opde specificatie byden Conchergie Gillis Lambrechts overgegeven ter causen vanden wyn byden selven geschoncken vuyt laste van myne Heeren opde bruyloft van Meester Joachim Gillis, Secretaris deser stadt, sone van Meester Jan Gillis, Pensionaris, te weten elck een ame wyns metter accyse ende impost van dyen, tsamen de somme van hondert XXIX guldenen. Actum VIII^{a} Novembris anno 1581.

Geordonneert dat men Meester Pauwels Buys, Conseiller vande Staten van Hollandt, sal beschincken met ses stadtstoopen wyns. Actum ut supra.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, opden IIII[en] dach deser maendt Novembris, by appostille gestelt opde requeste aen hun gepresenteert by sekere gegoeyde ende ghebueren geseten ontrent de Borchtkercke, hebben geordonneert dat men het kerckhoff vande voors. kercke nyet meer gebruycken en sal tot begravenisse, maer veranderen om gebruyckt te worden tot anderen eynde, ende om de voors. veranderinge te doen ende laten effectueren, Soo ist dat de voors. Wethouderen hebben gecomitteert ende comitteren, mits desen, den Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, ten eynde sy metter ierster gelegentheyt hen daertoe selen employeren, doende affbreken de mueren vanden selven kerckhove ende deselve plaetse veranderen ende approprieren totter straeten, ende anderssints daerinne doende soo ende in alder manieren sylieden tselve bevinden selen nae gelegentheyt, heysch ende gerieve vander plaetsen, straten ende de gemeynte aldernutste ende bequaemste te syne. Actum IX[a] Novembris anno 1581.

Gecomitteert S[r] Daniel van Geele, Pauwels Pels ende Loys Joannes, cooplieden, om te ontfangen door den cassier van Jaecques vande Walle alsulcke penningen als byde goetwillige leenders selen worden getelt, om te furneren de somme van twintich duysent guldenen tot betalinge vanden Schotten wesende inden leeger van Vlaenderen tot secours vande stadt van Dornick, ende selen deselve Gecomitteerde den voors. goetwillige leenders ende lieffhebbers vande gemeyne saecke geven behoorlycke quitantie met clausule van geloefte van dat men denselven sal doen hebben behoorlyck ende wettelyck bescheet inhoudende remboursement vander selver sommen by hun respecstive te leenen, vande ierste penningen te procederen tsy vande quotisatie van II[cm] guldenen te procederen vande vercoopinghe vande geestelycke goeden oft van dierste consent byde Leden deser stadt te bewilligen, ende sal men vande Wetswegen denselven leenders doen

hebben behoorlyck bescheet, mitsgaders vande Staten van Brabandt, volgende dacte desaengaende alreedt geexpedieert byden selven Staten ; ordonnerende mits desen den Secretarisen deser stadt ende elcken van hun te leveren aende voors. Gecomitteerde respective alle alsulcke particuliere obligatie onder den segel deser stadt opden naem ende nae rate vande sommen die geleendt selen worden ende hun by denselven Gedeputeerde selen verclaert syn. Actum X[a] Novembris anno 1581.

Gecomitteert Meester Jan de Pape, Jan van Santvoort, Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, ten eynde sy, terstondt ende sonder eenich ander dilay, metten iersten procederen selen mette ander gecomitteerde Coronellen, Capiteynen, Wyckmeesters ende andere tot effectuatie vande quotisatie, al volgende dacte in date den IIII[en] Novembris lestleden, versueckende den Gecomitteerde totten Rade vande Staten van Brabandt dat sy insgelycx totte voors. vier Gecomitteerde annomineren vier van heure Collegium. Actum XI[a] Novembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Gillis Lambrechts, Concergie, vuyt te reycken, ter causen van dat deselve vuyt laste vande Weth heeft gelevert aende Hoocheyt vanden Hertoge Mathias seven amen drye schreven delen wyns den XXVIII[en] Octobris lestleden, de somme van twee hondert sessentseventich guldenen VIII stuyvers. Actum ut supra.

Gelycke acte van XCIII guldenen XIIII ½ stuyvers, ter causen vande oncosten int provenderen byden selven gedaen in drye diversche reysen Mynheer den Borgemeestere Junius. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Coenraedt de Brier de somme van XXVII guldenen eens, ter causen van vertheerde costen, verschoten penningen ende vacatien by hem gedaen den III[en] Novembris ultime inde reyse van Gendt. Actum XI[a] Novembris anno 1581.

Geordonneert den voors. Tresoriers ende Rentmeestere te geven een halve ame wyns aenden Greffier Spallart, à rayson van XL guldenen dame, voor dassistentie aen voors. de Brier gedaen. Actum XI[a] Novembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te beschincken ende vereeren Jannen Lodingem, Syndicus van Nimmegem ende alhier gevaceert hebbende nopende den arrestemente van renten, met acht stadtstoopen wyns. Actum XIII[a] Novembris anno 1581.

Alsoo tusschen die van Antwerpen, ter eenre, ende die van Nimmegem, ter andere syden, sekere geschillen ende differenten waren geresen ter saecken van arresten ende contre-arresten aen wedersyden gedaen ende gedreycht te doene op particuliere parsoonen ende ghoeden voor ghemeyne des landts oft stadtsschulden, waerdore groote inconvenienten waren geschapen te comen, en hadde men in tydts daerinne nyet versien, ende dat nae vele schryvens aen wedersyden, hadden die van Nimmegem affgeveerdicht Heeren ende Meesteren Johannen Lodingem, Licentiaet inde rechten, heuren Syndicum, om met die van Antwerpen de saecke minnelyck te verhandelen, ende ter andere syden hadden die van Antwerpen gecomitteert den eersamen Andriesen vander Moelen, Schepene, ende Meester Willem Everaerts, Pensionaris van Antwerpen, om metten voors. Syndicum van stadtswegen te comuniceren, tracteren ende overcomen, soose best connen souden, om alle vrindtschap ende correspondentie tusschen de voors. steden als goede gebueren ende bontgenooten te houden soo dat behoort, sunderlinge in desen tydt van oirloge tegens den gemeynen vyandt, Soo ist dat, nae vele comunicatien ende handelingen byde voors. Gecomitteerde onderlinge gehouden ende gedaen, is ten lesten met gemeynen accorde geresolveert ende overdragen dat, soolange als de oirlogen dueren en selen, die van Antwerpen nyet gedoogen alhier binnen der stadt eenige arresten oft becommeringen gedaen te worden op particuliere parsoonen oft goeden van die van Nimmegem, tsy ingestenen oft poorters, voor eenige des landts oft stadts gemeyne schulden oft tachterheden van renten, noch

en selen die van Nimmegem gedoogen eenige arresten aldaer te geschieden op particulier parsoonen oft goeden vandie van Antwerpen, tsy ingesetenen oft poorters, voor eenige des landts oft stadts gemeyne schulden oft achterstellige renten, alwaert oyck soo dat men pretenteerde darrest te doene op parsoonen oft goeden van yemanden wesende inde Magistaaet van deene oft dandere stadt, maer oftre alreede eenige arresten waren aen wedersyden gedaen, selen die ten beyden syden affgedaen ende gecasseert worden, behoudelyck dat tgene dwelck alreede by executie mach vercocht syn, sal vercocht blyven. Ende omdat het voors. accord vast ende gestadich sy, soo hebben de voors. Gecomitteerde deen den anderen reciproce geloeft alle tgene des voors. is te doen aggreeren, lauderen ende approberen by heure principale ende deen den anderen daeraff te doen hebben behoorlycke acte ende bescheet onder stadtsegel. Des toirconden soo syn hieraff gemaect twee geschriften, die de voors. Gecomitteerde hebben ghesamentlyck onderteeckent. Aldus gedaen tAntwerpen den VII[en] Novembris 1881. Onderteeckent : VAN DER MOELEN, JOANNES LODINGEM ende EVERAERTS.

Aldus gedaen, gearresteert ende gelesen in Collegio opden XIII[en] Novembris anno XV[c] LXXXI[tich] ende geordonneert den Secretarisen deser stadt dese te bevestigen met des stadts segel.

Alsoo de proprietarisen van het groff geschut wesende opt schip van oirloge toegerust tot dienste ende beschermenisse deser stadt tselve geschut moet volgen ende wedergekeert worden, als alleeenlyck by conniventie ende mitsdyen tselve voorde handt gereet was aenveerdt ende totten voors. schepe geappliceert synde, zulcx dat tselve daerdeure soude onversien wesen van behoorlyck ende nootelyck geschut ende defentie, Soo ist dat myne Heeren geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, den Gecomitteerde totter amonitien dat sy, tot rustinge vanden voors. schepe van oirloge, Peeter vanden Venne, Deken vanden Schippersambachte, leveren ende laeten volgen alsulcken groff geschut ende soovele als daertoe ende tot nootelycke

defentie is van doene ende gerequireert. Actum XIII[a] Novembris anno XV[c] eenentachtich.

Alsoo by ghebreke van die van Vlaenderen dese stadt door merckelycke redenen, nae voorgaende comunicatie gehouden metten Gedeputeerde vande vier Leden van Vlaenderen, genoodsaect was te aenveerden de volmaeckinge vande dyckagie vanden polder van Borgerweert tegensover dese stadt, daerinne dat sooverre (door de diligentie daerinne gebruyct,) is gebesoigneert, dat deselve genochsaem is versekert, sulcx dat de bewaernisse vanden selven polder is gestelt ende oyck aenveerdt byden gegoeyde desselffs, ende gemerct de stadt seer merckelycke groote sommen van penningen daerinne heeft verschoten, ongeveerlyck meer bedragende dan de obligatie vande tweeenviertich duysent guldenen, met noch de vier duysent guldenen contant byden voors. vier Leden aen dese stadt gegeven ende getelt tot avancemente vande voors. dyckagie, als blycken mach byde ierste rekeninge ghedaen byden Penninckmeester Jan van Steenwinckel ende byde Leden deser stadt ghepasseert, sonder noch tgene byden voors. Steenwinckel naderhandt is betaelt, daeraff hy gheen finale rekeninge noch ter tydt en can gedoen, vuytdyen dat men ter oorsaken van dyen noch bat dan vierentwintich duysent guldenen ten achter is soo aen diversche leveraers als andere, tot betalinghe van welcke tachterheyt de Leden deser stadt opden XII[en] Aprilis anno XV[c] eenentachentich hebben gecontinueert sekere middelen van vier ende ses stuyvers op elcke ame biers tot laste vanden tappers, naedyen dat betaelt souden wesen de tweeenviertich duysent guldenen tanderen tyden geforneert tot behoeve vande garnisoenen van Heerentals ende andere. Ende alsoo men verstaet dat deselve XLII[m] guldenen seer nae souden wesen voldaen, inder vuegen dat de voors. Penninckmeestere corts soude moigen comen inden ontfanck van dyen, maer gemerct het geschapen is meer als jaer ende dach aen te loopen aleer men vande selve middelen soovele sal comen tontfangen daermede men de voors. openstaende tachterheyt soude connen betalen oft voldoen, ende by consequentie en soude dese stadt nyet eer connen gecomen tot finale affrekeninge met dyen van Vlaenderen voors.

(vande welcke men van meyninge is de voors. gedebourseerde penningen te recouvreren,) vuytdyen dacquiten ende ander bescheet alnoch syn berustende onder de voors. leveraers ende andere geinteresseerde, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, om de voors. affrekeninge te accelereren ende om te eviteren den grooten interest die dese stadt daerdeure is lydende, geordonneert ende gecomitteert hebben, ordonneren ende comitteren, by desen, Meesters Jaspar Zanders, Oudt-Schepen, Henrick de Moy, Secretaris, ende Jan van Steenwinckel, Penninckmeestere, ten eynde sy alle de acquiten, stucken ende minumenten, naedyen sy by eenighe vanden genen die byde Leden deser stadt daertoe opden voors. XII^{en} Aprilis XV^{c} LXXXI^{tich} syn gecomitteert selen wesen ghevisiteert ende geannoteert, nae hun selen nemen ende daertegens deselve te geven heure recepisse oft bekentenisse, daermede elcken van hun prorata van heure tachterheyt sal comen participeren inde penningen die procederen selen vande voors. geconsenteerde middelen, dwelck alsoo ghedaen synde, sal de voors. Penninckmeestere gehouden wesen van stonden ane te dresseren syne tweede ende leste rekeninge, om dyenvolgende de voors. affrekeninge metten voors. vier Leden van Vlaenderen te doene, ende sal den voors. Penninckmeestere het slot van syne rekeninghe byden Comissarisen die men van wegen dese stadt daertoe comitteren sal, alsoo gesloten, valideren voor syn acquyt van vuytgeven tegens tgene hy sal hebben ontfangen vande voors. middelen. Aetum XV^{a} Novembris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Gecomitteert Cornelis Adriaensens om by provisie te wesen Capiteyn onder den Coronel Zurck, in plaetse van Adriaen Mannemaecker opt Claddorp, mits doende den eedt daertoe staende. Actum XV^{a} Novembris anno 1581. (*fol. 206 v°*).

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Gillis Lambrechts, Concergie, XCII guldenen XVI stuyvers I oort, ter saecken vande flambeaulx den Heeren gegeven opde verpachtinge, volgende de specificatie. Actum XV^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

(*fol. 206 v°*).

Geordonneert als vore denselven vuyt te reycken seven hondert eenen gulden XV stuyvers, ter causen vanden wyn ende andere costen gedaen gedurende de verpachtinge. Actum ut supra. (*fol. 206 v°.*)

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden Greffier Martiny de somme van XL guldenen, ter causen van vacatien ende verschoten penninghen inde reyse die hy van stadtswegen gedaen heeft aen Syne Excellentie, opden II^en^ Septembris lestleden. Actum XVI^a^ Novembris anno XV^c^ eenentachentich. (*fol. 207.*)

Gecomitteert Jan Vermeulen omme opde accyse in doude stadt te schryven de billietten die men voortaen opde voors. accyse sal vuytgeven inde stede van teeckenen, onder de gagie vanden Contrerolleur vande voors. oude accyse ende eedt daertoe staende. Actum XVII^a^ Novembris anno XV^c^ eenentachentich.

Gecomitteert Cornelis Huysmans omme opde accyse inde Nieuwstadt te schryven de billietten die men voortaen aldaer in plaetse van teeckenen sal vuytgeven onder de gagie vanden Contrerolleur vande voors. nieuwe accyse ende eedt daertoe staende. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden Rentmeestere Nyverseel LXXII guldenen eens, op rekeninge van deser stadts ordinarise bede. Actum XVII^a^ Novembris anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Alsoo byde Leden vanden Breeden-Raedt deser stadt opden X^en^ Novembris anno 1580 is geresolveert dat telcken tyde van tvernieuwen vande Weth sal verandert worden deene hellicht vanden Coronellen deser stadt, ende dat tot dyen eynde selen gecosen worden andere acht bequame parsoonen geboren Brabanders, om tvoors. ampt ende offitie te bedienen, waeraff de denominatie geschieden sal byde Leden deser stadt, Coronellen, Capiteynen ende Dekens vande Gulden, om daervuyt by Syne Excellentie, als Borchgrave van Antwerpen, de vier gecosen ingestelt ende geauthori-

seert worden in plaetse van dandere vier affgaende ende lest aengebleven, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, begeerende den voors. voet te continueren, doen versuecken ende vermanen de Hooftmannen ende Wyckmeesters, de Ghoede Mannen vande Ambachten, Coronellen, Capiteynen ende Dekens vande Gulden deser stadt, volghende de voors. resolutie te procederen goets tydts ende sonder langer vuytstel, totter annominatie vande nieuwe Coronellen, ende dat doende, overgeven elck acht parsoonen nut ende bequaem tot het voors. offitie, om vuyt het getal van allen den overgebrochten te kiesen acht parsoonen de meeste stemmen hebbende, om voorts overgegeven te worden aen Syne Excellentie ten fyne als voors. is, comitterende ende authoriserende dOfficiers vande Cortte Roede ende elcken van hunlieden om hieraff de wete te doene aende voors. Leden, Coronellen, Capiteynen ende Dekens vanden Gulden deser stadt. Actum XVII^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

Vuyt crachte der acten vander daten II^{a} Maii anno tachentich, is by myne Heeren Borghemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen geordonneert den Rentmeestere-Generael derselver stadt Henrick van Lemens in conformiteyt vander selver acten vuyt te reycken ende te betalen aende Adjoincten ende cooplieden de XII^{m} guldenen inder selver acten verhaelt, gefurneert hebbende de somme van CC^{m} (?) LXXXVII guldenen III stuyvers, over de interesten à rayson vanden penninck XVIe vanden voors. capitael byder voors. acten den voors. cooplieden toegeseegt, die by assignatie van weke tot weke syn ontfangen vande collectatie der bieraccysen inde Nieuwstadt, ende waerop deselve mits den laps van tyde volgende der declaratie by desen gehecht syn beloopende. Actum XVIII^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

Gecomitteert Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, om met den Secretaris Kieffelt te overhooren de rekeninge van Jan Bedaff, dispensier geweest synde van het godtshuys van Ste.-Michiels, ende Jan van Lare ende alle andere diet aengaen sal, van alsulcken bewinde ende admi-

nistratie als sylieden gehadt hebben vande goeden ende innecomen van tvoors. godtshuys ende abdye. Actum XVIII^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

Alsoo door redenen myne Heeren kennelyck de peerdemerct van Bamisse is verleet tot opden XXVI^{en} Septembris ende dat daerdeure ende mits dat tselve eeneniegelycken nyet kennelyck gheweest en is noch oyck inde almanacken te kennen gegeven, gelyck dat nu gedaen is dese leste merct, als gheene peerden ter merct gecomen en syn, soo myne Heeren oculari inspectione hebben bevonden, al tot grooten achterdeel ende schade des pachters Cornelis Pauwels, Soo ist dat myne Heeren, vuyt redenen voors., den voors. pachter Cornelis Pauwels gheremitteert hebben ende remitteren, mits desen, de somme van hondert guldenen eens. Actum Lunæ XX^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

Alsoo den tydt van het versetten vande Weth binnen dese stadt van Antwerpen is aenstaende ende seer nae raeckende, ende dat de jegenwoordicheyt van Syne Princelycke Excellentie int veranderen derselver is nootelyck verheyscht ende gerequireert, soo om deselve Weth te accomoderen ende te vereeren tot meerder reputatie met hare authoriteyt ende presentie, als om anderssints te versiene in diversche ende mennichvuldighe saecken dan meer dan op anderen tyde occurrerende ende voorvallende, ende dat anderssints de jegenwoordicheyt van Syne Vorstelycke Genade nootelyck is gerequireert mits syne lanckdurige absentie, volghende oyck de mennichvuldige requesitien soo by missiven als door notable comissien te meer reysen ten selven eynde aen Syne Excellentie respectivelyck soo geschreven als gedaen, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, Tresoriers, Rentmeestere ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt hebben gedeputeert ende gecomitteert, deputeren ende comitteren, mits desen, Joncker Philips van Schoonhoven, Jan Baseliers, Schepenen, Philips de Landtmeter, Oude-Schepen ende Hooftman vande Poorterye, ende Willem van Schooten, Deken vander Meerssen ende Raedtsman deser stadt, representerende de dry Leden derselver stadt, om in alder diligentien te reysen nae Syne Vorstelycke Genade

voors. tot Gendt voors. ende deselve van wegen dese stadt ende de Leden derselver wel hertelycken te versuecken, bidden ende in alle affectie instantelyck te requireren dat derselver (innesiende ende in memorie nemende de diversche requesitien ten selven fyne aen Haer Vorstelycke Genade gedaen,) gelieve hare reyse tegens St.-Andriesdach naestcomende nae dese stadt voor eenich weynich tyts ende cleyne dagen te voorderen ende haer te vinden binnen derselver tegens het voors. vernieuwen, soo deselve Syne Princelycke Excellentie hetselve nyet en heeft gheweygert aen andere steden van Vlaenderen ende elders, des daertoe in gelycke saecken versocht ende gerequireert gheweest synde, daer deselve oyck anderssints, als Gouverneur van Brabandt ende namentlyck Erffborchgrave deser stadt, int besundere ende particulier es verplicht. Verhopende ende hun vastelyck betrouwende dat deselve Syne Princelycke Excellentie een soo billige ende hoochgelycke verheyschte ende gerequireerde saecke nyet en sal wederleggen, tot welcken eynde de voors. Gedeputeerde door den voors. Pensionaris selen doen alle goet debvoir ende neersticheyt, ende daerinne sulcx reguleren, tot beteren effecte ende volvueren van desen, soo sy ten besten tsamen selen ramen ende adviseren, ende voorts aendienen dat men met alle vlyt ende neersticheyt procedeert tot de capitale taxatie over de inwoonders deser stadt, waerby eer cortte dagen men verhoipt genochsame middelen te vinden tot betalinghe vanden Schotten ende anderen volcke van oirloge, om te volbrengen de quote van Brabandt. Dat daeromme Syne Vorstelycke Genade gelieve te doen alle goet debvoir neffens den Coronel Stuart ende ander Bevelhebbers over denselven volcke om hen te stellen ende te houden in goeden debvoir, hierinne ende andere saecken aldaer voorcomende te doen alle goet debvoir ende neersticheyt, soo men tselve theurder discretie volcomelyck is toebetrouwende. Actum XX[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Omme te verhueden de fraudatien ende abuysen die daghelycx int stuck vande bieraccysen deser stadt worden voortsgekeert ende gecomitteert door de teeckenen oft loyen die men jegenwoordelyck opde voors. accysen is gebruyckende, alsoyck

omme ghevueglyck tot eene goede ende perfecte rekenninge te moighen comen, is by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert het navolgende :

I. Inden iersten, dat men voortane egeene teeckenen oft loykens opde accysen meer en sal moigen vuytgeven dan alleenlyck billietten oft brieffkens geslagen oft gheprint met der stadtsteecken ende genombreert wesende, inhoudende respectivelyck int cortte den naem ende toenaem vanden borger ende het teecken vanden huyse vanden tapper die veraccyst selen hebben, tselve te doene ende nae te gaen den accysers van beyde der accysen mits desen ordonnerende.

II. Welcke billietten de Accysmeesters selen alle weken met seker getal moeten halen oft doen halen opde Politiecamer, ende daeraff eens ter weken rekeninghe doen, oft soo dickmael hen dat byden Politiemeesters sal worden geordonneert.

III. Ende en sal in elcke der voors. billiëtten maer moighen geschreven oft gestelt worden een tonne biers te male, halve tonne oft vierendeel, sonder meer.

IIII. Die segelaers de voors. billietten ontfangen hebbende selen schuldich syn deselve met hunne reysbriefkens te leveren in handen vande expectanten die men tot overnemen derselver verstaet te ordonneren, des van hun versocht synde. Dies selen de voors. expectanten moeten drymael sdaegs ommegaen, affnemende den segelaers de voors. billietten, ende deselve telcke reyse schuldich syn over te brenghen opde Politiecamer in handen vanden boeckhouders aldaer sittende, opde verbeurte van heur offitie ende voorts arbitralyck gecorrigeert te worden soo men nae gelegentheyt vander saecken sal bevinden behoorende.

V. Wel verstaende dat de borgers ende tappers respectivelyck selen gehouden wesen hun, int overbrengen vande voors. billietten aenden segelaers, te reguleren volgende den tweeden ende derden articule vander ordonnantie opt stuck vande bieren lestmael ghemaect ende ghepubliceert opden XXII^{en} dach Julii anno 1581.

Arrestatum in Collegio XX^a Novembris anno 1581.
(fol. 210.)

Gecomitteert Heer Jan van Stralen, Amptman, Joncker Jacob van Wachtendonck, Schepen, ende Cornelis Prunen, Tresorier, ten eynde 'sylieden metten iersten visiteren de cappelle vande Smeden ende voorts ontbieden de Dekens ende Ouders vanden Smedenambachte, om inde selve cappele, ist doenlyck, te accomoderen het gerecht ende jurisdictie vande Bancke van Santhoven. Actum XXI^a Novembris anno 1581.
(fol. 208.)

Geordonneert Philips Gabia om by provisien te wesen Capiteyn, in plaetse van Capiteyn Peeter Luls, int quartier vande Catteveste ende Kipdorp, mits doende den eedt daertoe staende. Actum in Collegio XXI^a Novembris anno XV^c eenentachentich.

Geordonneert dat Jan de Meyer als clerck ende boeckhouder op de wynassyse alhier, voor syn jaerlycxe gagien innegegaen synde sedert dat hy den eedt gedaen heeft, hebben sal drye hondert ende vyftich guldenen, gelyck oyck drye hondert vyftich guldenen hebben ende genyeten sal de Conterolleur vande selve accyse. Actum Lunæ XXI^a Novembris anno XV^c LXXXI^tich.

Alsoo Doctor Gillebert de Roy, ten beheete van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, inden voorleden jaere ten tyde de procuratie werde ghesonden aende Gedeputeerde vande Staten van Brabandt wesende neffens syne Hoocheyt in Vranckryck, mitsgaders de brieven deser stadt aen Syne Hoocheyt voors. ende den Heere van St.-dAllegonde, ettelycke daghen heeft alhier binnen dese stadt doen verwachten den Capiteyn Boeffart, om deselve mede te nemen, mitsgaders de saecke deser stadt aldus te recomanderen, hebbende de on- ende teercosten binnen middelen tydt desselfs Capiteyns affgesproken inden *Gulden Leeuw* inde Cammerstraet, beloopende ter sommen van viertich guldenen, soo hebben myne Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de voors. somme den voors. Roy te rembourseren. Actum XXI^a Novembris anno XV^c LXXXI^tich.

Mynheer den Borgemeestere Heer Jan de Jonge, Riddere, heeft gegunt ende geschyncken, geeft ende gunt, mits desen, Joncker Jacob Duym de poorterye deser stadt ; ordonnerende den Secretarisen deser stadt deselve oversulcx te boeck aff te schryven. Actum XXI[a] Novembris anno 1581.

Alsoo Meester Jan de Leeuw, dese stadt gedient hebbende voor Procureur inden Rade van Brabandt ontrent den tydt van dertich jaeren, hadde by requeste versocht aen myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen derselver stadt, dat ten opsiene van synen grooten ouderdom passerende de seventich jaeren, ende debiliteyt ende indispositie van synen lichame, myne Heeren voors. soude gelieven hem vanden voors. dienst te ontlasten, comitterende yemandt om vuyt synen handen te lichten de stucken ende geschriften die hy soude moighen onderhebben raeckende der saecken ende processen der voors. stadt, Soo ist dat de voors. Heeren, houdende den dienst des voors. de Leeuw voor goet ende aengenaem, hebben denselven van nu voortane daeraff ontlast ende ontlasten mits desen, comitterende den Secretaris vander Neesen om de voors. stucken ende geschriften vande stadt by inventaris over te nemen. Requirerende voorts myne Heeren den Coronellen ende Capiteynen deser voors. stadt dat sy den voors. de Leeuw, ten opsien van synen voors. grooten ouderdom ende indispositie van synen parsoone, mitsgaders ten aenschouwe vanden voors. dienst deser stadt soo langhen tydt gedaen, vryelyck laeten continueren syne woonstede ende residentie binnen dese stadt soo langhe hem gelieven sal, laetende denselven vry ende ongelast vander wachte. Actum XXI[a] Novembris anno XV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert Joannes Paschasius van dat hy binnen acht dagen naestcomende schuldich ende gehouden sal syn hem te vertrecken vuyt dese stadt, ordonnerende insgelycx dat deselve Paschasius middelertydt hem sal houden stille, sonder yet te doene oft attempteren tegens dordonnantien deser stadt. Actum XXI[a] Novembris anno XV LXXXI[tich].

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Meester Jan de Leeuw, Procureur, voor syne vaca-

tien ende gedebourseerde penningen, volgende de specificatie, hondert sesthien guldenen ende vier stuyvers. Actum XXI[a] Novembris anno 1581.

Gelycke acte op Kintschot, deser stadt Advocaet, ter sommen toe van hondert LXXVII guldenen Xst uyvers, prout in specificatione. Actum ut supra.

Gelycke acte in respecte vanden clerck des voors. Kintschots ter sommen van V guldenen VI stuyvers. Actum ut supra.

Gelycke acte opde specificatie vanden Advocaet Berot ter sommen van XCII guldenen eens. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecomitteerde totter amonitien den Deken vande Schippers te leveren ende te laeten volghen drye hondert ponden cruyts, een hondert scherpen ende vyffentwintich pondt lonten, mitsgaders sekere loyen dienende tot musketten. Actum XXII[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Opde verthooninge by Charles de Ste.-Crocs ende Fernando de Cueillar gedaen nopende de huere vanden huyse opden hoeck van tLombaertstraetken daerinne dAmbassadeur van Syne Hoocheyt Despomereaulx soude logeren, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van vyff hondert guldenen tsjaers. Actum XXII[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Alsoo de Gecomitteerde van wegen vande Staten van Brabandt hebben doen sommeren den conventualen van Ste.-Michielscloostere dat sy souden overbrengen hunne registers, titulen, minumenten, pampieren ende andere bescheet ende staet van hunnen innecomen, ende dat tselve cloostere is gelegen binnen dese stadt ende bewint derselver, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert Cornelis Daems ende Valerius van Daele, Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden, dat sy deselve stucken, minumenten, pampieren, boec-

ken, titulen ende alle ander bescheet dwelck inden voors. convente onder yemandt anders die desaengaende eenich bewint soude moighen hebben, onder inventaris nae hen te nemen, omme, tselve gedaen, voorts desaengaende geordonneert te worden nae behooren ; comitterende denselven voorts om met den voors. conventualen ende elcken van hun int besundere tovercomen ende nopende hunne alimentatie te accorderen elck nae hunne qualiteyt. Actum XXII^{a} Novembris anno XV^{c} ende LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen myne Heeren Mynheer den Marckgrave vanden Warve ende Mynheer den Amptman Joncker Jan van Stralen de somme van XXXVI £ Vleems eens, te weten elcken van hun XVIII £ Vleems, ter causen ende vuyt oorsaecken dat deselve, ten versuecke ende begeerte vande Wethouderen, vergeselschapt ende geconvoyeert hebbende Syne Hoocheyt van Oistenryck. Actum XXIIII^{a} Novembris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere van stonden ane te doen ruymen het packhuys onder het nieuw stadthuys daer men de wynaccyse plochte te ontfangen, oft dat anderssints de Comissarisen vanden stadthuyse tselve selen moigen doen doen, om aldaer te accomoderen Mynheer den Marckgrave. Actum XXV^{a} Novembris anno 1581.

Ordonnantie opden Tresoriers ende Renimeestere van te betalen aende Concergie de somme van VIII^{c} guldenen ende XVe ende III stuyvers. Actum XXV^{a} Novembris anno XV$_{c}$ LXXXI^{tich}.

Op daffrekeninge ende specificatie van Gillis Lambrechts, Concergie, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken de somme van VII^{c} LXI guldenen III suyvers. Ut supra.

Is by myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers ende Rentmeestere ende Goede Mannen vanden Maendaegschen-Raedt geordonneert ende geresolveert dat men voor

twee maenden sal continueren het schip van oirloge onder het bewint van Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers ende Raedtsman deser stadt voors.; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere doncosten daertoe gerequireert te betalen innegaende den XXV[en] deser maendt van Novembris. Actum XXVIII[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Alsoo nu onlancx ter kennissen vande Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt was gecomen hoe dat eenen onbekenden parsoon vander Duytscher natien hadde gepresenteert te voorschyn te brengen de rekeninge van Christoffel Prunen, nopende de venditie van alle de renten by hem als Rentmeestere gheweest ten laste deser stadt vercocht, mitsgaders den vuytgeeff daertegens, wesende deselve rekeninge byde vier hondert bladeren groot, indyen men hem daeraff wel ende tot synen genuege wilde contenteren, ende dat men anders totte selve rekeninge nyet en conste gheraecken, vuytdyen dat den voors. parsoon in dese stadt hem onbekent was ende alnoch is houdende, Soo hebben Tresoriers ende Rentmeestere voors. gecomitteert Jacques Peeters, Greffier vande Camere, om metten selven parsoon int secreet te tracteren, welcken volghende hy met hem eyntelyck is overcomen, voorde somme van vyftich daelders tot XXX stuyvers, die hem oyck vuyt laste van Tresoriers ende Rentmeestere, met consent vanden Binnen-Borgemeestere, by Jaecques Peeters voors. syn getelt gheweest; ordonnerende daeromme Borgemeesteren ende Schepenen de Tresoriers ende Rentmeestere aenden voors. Jacques Peeters wederomme vuyt te reycken ende te betalen de voors. vyftich daelders, ende de voors. rekeninghe tot hemwaerts te nemen, om deselve met die andere deser stadt boecken te bewaren. Actum XXV[a] Novembris anno XV[c] LXXXI[tich].

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen Gheeraert van Omel, clerck, de somme van XXXI guldenen VI stuyvers, ter saecken van tgene hy geschreven heeft voor dese stadt. Actum XXVIII Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, tot be-

hoeve vande schepe van oirloge onder het bewint van Peeter Huybrechts, Deken vande Schippers, alle maenden desen winter gedurende te leveren ses sacken torven ende twee hondert houdts. Actum XXVIII^{a} Novem-bris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Joncker Rogier van Leeffdale, Binnen-Borgemeestere, de somme van XX guldenen eens ende dat voorde gagien van twee jaeren geexpireert den XXIX^{en} Octobris, van dat deselve met Meester Jan de Pape, Schepene, by acte collegiael van gelycken datum des jaers LXXIX^{tich}, gecosen ende gedeputeert is Superintendent vande Schoolmeesters deser stadt. Actum XXX^{a} Novembris anno XV^{c} eenentachentich.

Gelycke acte op Meester Jan de Pape, Schepene, van drye jaeren beginnende ende eyndende als vore. Actum ut supra.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen desen voorleden tydt hebben bevonden dat hunne gagien, mitsgaders vande Officiers vande selve Collegie ende andere Heeren vande subalterne bancken, seer qualyck syn betaelt, ende dat deselve int vervolghen van dyen groote moeyte ende tytverlies hebben moeten gebruycken, tegens alle billicheyt, soot reden is dat dadministrateurs ende die hun tot regeringe vande stadt ende dienst van dyen dagelycx syn employerende ende gansch ende geheel daertoe syn begevende voor alle andere worden gecontenteert, Soo ist dat myne Heeren voors. hebben geordonneert ende ordonneren, mits desen, den Tresoriers ende namentlyck den Rentmeestere deser stadt dat hy alle vierendeel jaers denselven Wethouderen, Officiers ende Heeren vande subalterne bancken sal vuytreycken ierst ende voor alle andere selen worden betaelt vande selve gagien ende salaris vande hoochselen vande wynen. . . . . (*sic*) mitsgaders vande accyse vanden inhuyse, ende voorts van alle andere cleyne accysen deser stadt competerende, sonder deselve penninghen tot eenich ander gebruyck te laeten employeren, oft anderssints sal deselve Rentmeestere int particulier desaengaende gehouden syn. Ende nopende hunne vacatien, mitsgaders

extraordinarise besoignee, dat men denselven Wethouderen ende Officieren vande selve cleyne accyse oft andere geringer middelen voor alle andere daeraff sal contenteren ende ghereet betalen, opdat deselve soovele te meer werden veroorsaect om vlytelycken hen in als te quyten. Actum XXX[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Gecomitteert Mynheer den Amptman Meester Matheeus de Lanoye, Schepene, den Tresorier Prunen ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris der voors. stadt, om te comuniceren met Meester Carel Gabri ende Meester Philips Mallery, advocaeten alhier, aengaende hunne vacatien, besognee ende diensten die deselve vanden beginne tot noch toe gedaen hebben int oversien, ramen, redresseren vande rechten ende costuymen deser stadt ende des daeraff dependeert, omme, tselve gedaen ende hunlieden rapport gehoort ende advys gehadt, geordonneert te worden opden salaris ende recompense denselven toe te vuegen soo behooren sal. Actum XXX[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Geordonneert den Collecteurs vande wynaccyse, mits sekere redenen, te laeten volghen daccyse mette hoochselen ende imposten der stadt competerende, van een vat Franschen wyn tot behoeve van Meester Thomas Tillius, Minister des godlycx wordts, voor het voorleden jaer, ende ghelycke accyse met den hoochselen ende imposten voor dit jegenwoordich jaer. Actum XXX[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Meester Engelbert Masius, Pensionaris, ter causen van dat deselve vuyt laste van myne Heeren heeft gehadt eene lange ende schoone oratie, dienende tot vermaninge vanden ampt vande Heeren Wethouderen, Offitieren vande Justitie, dienst ende debvoir vanden advocaten ende procureurs, ende hem daerinne tot grooten genuege van eeneniegelycken ghequeten, te geven eene ame wyns van veertich guldenen, mits den entree vanden selven stadthuyse, ende dat hy aldaer dierste het woordt heeft gevuert. Actum XXX[a] Novembris anno XV[c] eenentachentich.

Gelycke acte op Meester Thomas Tillius, Minister des godlycx wordts, mits de godtvruchtige vermaninge by denselven aende Heeren Wethouderen van hunnen ampt, last ende dienst gedaen, ende andere Officieren ende Supposten derselver, dienaers vande Justitie, streckende tot seer groote ende merckelycke stichtinge van alle de aenhoorders, wesende dierste die inde nieuwe aencompste ende introitus vanden nieuwen stadthuyse gelycke vermaninge heeft gedaen. Actum ut supra.

Alsoo myue Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, aenmerckende den noodt daerinne de Staten van Brabandt haer waren vindende om promptelyck te vinden XX^m^ guldenen, gewillichlyck geconsenteert hebben te leenen, elcken van hen, twee hondert guldenen eens van heure comparitien, verschenen desen St.-Andriesmisse lestleden ; dat oyck Tresoriers ende Rentmeestere om deselve gagien promptelyck, soo den noodt was verheysschende, op te brengen gheene provisie van geldt en hadde, sulcx dat sy deselve genootsaect waren op te nemen op interest tegens acht ten hondert opt jaer, ende nyet redelyck en ware dat tselve soude comen tot des Rentmeesters last int particulier, Soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert hebben ende ordonneren, mits desen, dat den voors. interest van acht ten hondert comen ende gedraghen sal worden by dese stadt; ordonnerende dat overbrengende de voors. Rentmeestere behoorlycke quitantie vande voors. betaelde interest, denselven hem sal strecken in betalinge ende rekeninge. Actum ultima Novembris anno XV^c^ LXXXI^tich^.

Gegunt voor grativiteyt Boudewyn de Goude, soldaet van Syne Excellentie, gesonden vanden Heer van St.-dAllegonde, ter causen van dat hy heeft gebrocht dierste tydinge vanden accorde van het houwelyck tusschen Mynheer den Hertoge van Anjou ende de Coninginne van Engelandt, ierst aen Syne Excellentie, van Londen tot Gendt, ende daernae aen myne Heeren alhier, met expresse brieven van Syne Excellentie, de somme van twee ponden Vleems eens ; ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve somme vuyt

te reycken ende te betalen. Actum prima Decembris anno XV^{c} LXXXI^{tich}.

Ordonnantie van betalinghe opden Tresoriers ende Rentmeestere aen Gillis Lambrechts, tot de somme van II^{c} XXXVII guldenen XVIII stuyvers, ter saecken vanden wyn gelevert dagelycx aenden Comissarissen vande wachte. Actum I^{a} Decembris anno 1581. (*fol. 216 v°.*)

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben verclaert ende verclaren, mits desen, dat hoewel den X^{en} Novembris anno LXXX^{tich} opden Breeden-Raedt byde Goede Mannen vande Ambachten es gheseegt dat men tot Coronels soude aennoemen parsoonen wesende gheboren Brabanders, dat nochtans de voors. Wethouderen, in conformiteyt van hunne opinie ten selven dage ende insgelycx vande Ouwde-Schepenen ende Wyckmeesters, sy verstaen dat de Coronels jegenwoordich dienende ende oyck in toecomenden tyden wesende, synde gequalificeert nae inhoudt der voors. hunne opinie, selen blyven dienende ende in dienste gehouden worden, ende dat hoewel byden voors. Goede Mannen es geseegt dat deselve Coronels behooren Brabanders te wesen, dat nochtans, mitsdyen dopinie vande voors. Heeren Oude-Schepenen ende Wyckmeesteren anders es draghende, daerop in toecomenden tyden nyet en sal worden geleth, mits byden gekoren Coronellen doende eedt volghende de oude gewoonte, ter tydt ende wylen anders sal wesen geordonneert, alsoo oyck de Goede Mannen, nae datum vande voors. opinie, eenighe parsoonen tot Coronels hebben overgegeven, die oyck metterdaet syn gecosen ende activelyck in dienst ghestelt. Actum II^{a} Decembris anno XV^{c} eenentachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te coopen oft doen coopen by Cornelis Gramey, Collecteur vande wyn-accyse, ses amen Franschen wyn ende de drye daeraff te seynden, vry van accyse ende impost, aen Heer Dierick vanden Werve, ende dander drye aen Heer Jan van Schoonhoven, beyde Dekens vande Laeckenhalle, ende dat voor vergeldinge oft vereeringe van dat deselve hun grootelycx ten dienste deser stadt, soo byde Oude-Schepenen als anders-

sints, geemployeert hebben, durende heur ampt, inde saecken vande Breeden-Raeden deser stadt ; ende ghecocht wordende deselve wynen by Cornelis Gramey, selen Tresoriers ende Rentmeestere denselven Grameye daeraff rembourseren. Actum II[a] Decembris anno XV[c] eenentachentich.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de guarde van Syne Excellentie te laeten volghen ende te versien van brandt, opde maniere ende volghende den voet vanden voorgaenden jaere. Actum II[a] Decembris anno 1581.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen voorde maeltydt gedaen opden III[en] Septembris 1581 by myne Heeren Borghemeesteren ende Schepenen aen seker Heer vuyt Engelandt, de somme van II[c] XLIX guldenen ende X $^1/_2$ stuyvers, volgende de specificatie. Actum II[a] Decembris anno XV[c] eenentachentich.

Gelycke acte ter causen vande maeltydt gedaen opden XXVIII[en] Octobris 1581 aenden Eertshertoge Mathias ten bysyne van Mevrouwe de Princersse ende andere Heeren, de somme van vyff hondert . . . (*sic*) Actum II[a] Decembris anno XV[c] eenentachentich.

Opde specificatie by Thomas de Cortte Roede overgegeven van diversche inthimatien ende andere vacatien by hem vuyt laste van myne Heeren gedaen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken LII guldenen X stuyvers eens. Actum ut supra.

Gecomitteert totter auditie vande rekeninge vande landtweere ende buytenschansse Cornelis Daems ende Andries Vermeulen, Schepenen, om metten Gedeputeerde van dandere resterende Leden aengaende het overhooren van dyen te besoigneren nae ouder gewoonte. Actum II[a] Decembris anno XV[c] LXXXI[tich].

Alsoo Hans van Hove, deser stadt bode, hem in voorgaende jaeren tot mennichvuldige reysen heeft geemployeert, vuyt laste van myne Heeren, soo int omgaen ende te doen ver-

gaderen de cooplieden versocht tot eenighe leeninghe, als Wyckmeesters ende Dekens vanden Ambachte tot meer reysen extraordinarie vergadert geweest synde, ende mede regard genomen van dat deselve seer selden wordt geemployeert in reysen deser stadt, ende dat oversulcx hunne extraordinarise emolumenten seer cleyne vallen, hebben daeromme myne Heeren voors. ende opdat deselve in toecomende tyden tot vlytiger dienst hem mach begeven, gegunt ende gunnen, mits desen, de somme van vyffentwintich guldenen eens, ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve somme hem vuyt te reycken ende te betalen. Actum III[a] Decembris anno XV[c] eenentachentich.

Gelycke acte op Bruyn van Gienre. Actum ut supra.

Gelycke acte op Carel Lippens. Actum ut supra.

Gelycke acte op Moyses opden Grave. Actum ut supra.

Gelycke acte op Janne van Lendt. Actum ut supra.

Gesien de acte vander daten vanden XX[en] Augusti LXXXI[tich] vanden Rade vande Staten van Brabandt, byde welcke wordt geordonneert den Collecteurs vande bieraccysen ende imposten wekelyck te tellen aende Gecomitteerde vande groote negociatie, ter causen van dat sy de II[m] guldenen ter maendt voor traictement van Syne Excellentie geconsenteert verschieten, de penningen tsedert ten iersten der voors. maendt Augusti geprocedeert ende te procederen vanden halven stuyver op elcke tonne biers weerdich acht schellingen, ende daerenboven geconsenteert respective tot behoeve vande fortificatie als herbouwen vanden stadthuyse, mitsgaders vanden halven stuyver bier tot behoeve vanden selven stadthuyse, eenen stuyver van elcke tonne byden selven Leden tot traictement van Syne Excellentie geconsenteert, mits daeraff houdende de contrerolle apart ende nemende behoorlyck acquit, wesende deselve acte geteeckent Philips vander Meeren, L. vanden Hecke, Blommaert ende onder Zuerius, Soo hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deselve acte geratificeert, ratificeren ende goet-

vinden mits desen, ordonnerende den voors. Gecollecteerde (volghende ende in conformiteyt vanden voors. consente,) hen oversulcx te reguleren. Actum III[a] Decembris anno 1581.

Gecomitteert Joncker Jan van Stralen, Amptman, Jan van Santvoort, Cornelis Daems ende Valerius van Dale, Schepenen, om tsamen oft eenige van hun te comuniceren met den Dekens vende Schrynwarckers nopende ende aengaende de schilderye ende taeffel van St.-Jan denselven ambachte toecomende, ten eynde sy deselve der stadt overlaeten, mits receproce deselve hen oversettende eenigh partye vande erve vande Schrynwarckerspandt byden Gecomitteerde tot het benefitieren vande geestelycke goeden vercocht, soo sy tot minster lesie deser stadt tselve tghevueglycxste selen connen ghedoen, tot welcken eynde, ingevalle van eenich redelyck accord, men ordonneert mits desen den Tresoriers ende Rentmeestere den voors. coop te calaengieren. Actum III[a] Decembris anno 15[c] ende eenentachentich.

Opde requeste van Carel Lippens, bode deser stadt, van dat deselve tot meer reysen heeft gedient in diversche maeltyden als opperaenrichter, toegevuegt XXIIII guldenen. Actum III[a] Decembris anno XX[c] eenentachentich.

EINDE VAN HET XVIII[e] DEEL. — FIN DU XVIII[e] VOLUME.

